Henr. Figij Korb: at nunc Matthiæ Nethoni
anno Dñi 1680.

N.D.C.
2044

Bibliothek d. Ev. theol. Seminars
Herborn/Dillkrs.

Henr. Figij Korb: at nunc Matthiæ Nethoni
anno Dñi 1680.

N.D.C.
2044

Bibliothek d. Ev. theol. Seminars
Herborn/Dillkrs.

2049.

Discipulus de Eruditione christifideliū omibus predicare volentibus

vtilis. cunctis fidei christiane cultoribus summe necessarius cū thematibus Sermonum dñicalium &cū tabula alphabetica

D Felix Colonia

Materie in hac eruditõe ꝓtente

De ꝓceptis in generali. ꝓ.
De ꝓcepto ꝓmo. ꝓ.
De ꝓcepto secundo. ij.
De ꝓcepto tercio. iij.
De ꝓcepto quarto. iiij.
De ꝓcepto quinto. v.
De ꝓcepto sexto. vi.
De ꝓcepto septimo. vij.
De ꝓcepto octauo. viij.
De ꝓcepto nono. ix.
De ꝓcepto decimo. x.
De nouem peccatis alienis: xi.
De septem peccatis mortalibus. xij.
De pcõ mortali in cõmuni.. eodem.
De peccato veniali. eodem.
De dãnis peccati mortalis. eodem.
De dãnis pcõrum venialiũ. eodẽ.
Vtrũ teneamur penitere de venialibus.
Vtrum ad remissionem venialium reꝯratur contritio eodem
Vtrum homo teneatur ꝓfiteri venialia
Vtrum pcũ veniale (pcã eodem. possit remitti sine mortali. eodem
Per que ꝛ quot modis dimittantur venialia peccata. eodem
De ꝓmo vicio scz superbia. xij.
De speciebꝫ iuꝑbie. Et ꝓmo de interiori iuꝑbia q̃ bz qtuoꝛ species. eodem.
De iuꝑbia exteriori q̃ multipl: exercet.
De dãnis q̃ ꝓfert iuꝑbus oꝛnatus. eodẽ
Q̃n iuꝑbꝫ oꝛnatus ẽ pcũ mortal. eodẽ.
Quicq̃ dãt cohibere iuꝑbũ oꝛnatũ. eodẽ.
De filiabꝫ iuꝑbie. ꝛ ꝓmo de iactãtia. eo.
De inobedictia. De ꝓtẽtione. eodem
De hypocrisi. De speciebꝫ hypocrisi. e.
De pertinatia. De discoꝛdia. eodem.
De ꝓsumptione nouitatum. eodẽ.
Q̃uo iuꝑbia occultat se sub triplici specie virtutum. eodem
De ꝓfectꝰ remedijs ꝓtra oĉm iuꝑbiã. eodẽ.
De scõo vicio scz Inuidia. xiij.
Inuidia ẽt modis fiat ꝛ q̃n sit peccatuꝫ mortale. De filiabꝫ inuidie q̃ sunt octo.
Quomõ inuidia occultat se sub triplici specie virtutum. hec omnia eodem.
De tercio vicio quod est Ira xv.
Ira ẽt modis cõmittat. ꝛ q̃n sit bona et q̃ nõ. eo. De filiabꝫ ire q̃ sunt sex. eodẽ.
Q̃uo occultat se ira sub triplici specie ꝑ tutũ. eo. De remedijs ꝓ ira ꝓpria. eodẽ
De remedijs ꝓtra ira alienã. eodem.
De quarto vicio qđ est accidia. xvi.
De filiabꝫ accidie. eodẽ Q̃uo accidia palliat se sub triplici specie ꝑ tutum. eodẽ.
De remedijs ꝓtra accidiam. eodem.
De octo vicio qđ est auaricia. xvij.
De filiabꝫ auaricie. eodẽ. Q̃uo auaricia occultat se sub triplici specie virtutũ. eodẽ
De remedijs ꝓtra oĉm auariciã eodẽ
De sexto vicio quod ẽ gula xviij.
De his que sunt reprehensibilia circa comestionem que sunt septem. eodẽ.
Quicq̃ mõis pẽt ds peccare in gula. eodẽ
De multiloqo ꝛ alijs filiabꝫ gule. eodẽ.
Q̃uo gula se occultat sub triplici specie ꝑtutũ. De remedijs gule q̃ sunt sex. eodẽ
De luxuria que decem modis committitur sine actu. xix.
De filiabꝫ luxurie q̃ sunt octo. eodem
Q̃uo luxuria palliat se sub triplici specie ꝑtutũ. eodẽ. Reprehẽsio illoꝝ q̃ dicũt se nõ posse ꝓtinere a fornicatione. eodem
De remedijs coibꝫ ꝓ oĉm luxuriã. eodẽ
De ꝛ opibus miscẽdis corꝑalibꝫ. xx.
De ꝛ opibus miscẽdis spũalibꝫ. eodem
Expositio oꝛonis dñice. xxi.
Q̃uo oꝛo dñica excellit oĉs alias oꝛones
Expositio sup angelicã salutationẽ. eodẽ
Expositio sup symbolũ apl̃oꝝ. xxij.
De septẽ sacramẽtis in gñali xxiij.
De ꝓmo sacro scz baptismo. eodem
Pueri moꝛiũt q̃nq̃ ꝓpter culpã parentum. eodẽ. De signis que fiunt ante et post baptismum. eodem
De scõo sacro scz ꝓfirmatiõis. xxiij.
De tercio quod est penitentia xxv.
Penitentia quo sit ompꝫ. eodem
De ꝓma ꝑte pnie. s. de ꝓtritione. eodem
Quattuoꝛ sunt signa ꝓtriõis. eodem
De ꝓfessione q̃ est scda ꝑs pnie. eodem.
Conditiões q̃ requiruñt ad ꝓfessionẽ. eodẽ
De tercia ꝑte pnie q̃ est satisfactio. eodẽ.
Decem genera hoim agunt pniam quoꝝ tantũ vnũ genus verã agit. eodem

Tabula Alphabetica

De sacramento eucharistie. xxvi.
De his qui indigne coicant. eodem.
Fructus digne coicantium eodem
De sacro extreme vnctionis. eodem.
Effectus extreme vnctionis. eodem.
De sacro ordinis et de dignitate sacerdotum. xxvij. De malis sacerdotibo fornicarijs concubinarijs eodem
De sacramento matrimonij. xxix.
Quo in matrimonio sit viuendū. eodē
De septem donis spūsancti. xxx.

Incipit tabula Alphabetica totius libri materias complectens.

ABstinentia in cibo et potu est prolongatio vite. xviij. B
ABstinētia cibi ⁊ potus causat castitatē in boie. xix. P. Exemplum ibidem.
Abstinentiā docet xp̄s q̄ tribꝫ vicibus curijt. xviij. R (tria. xvi. A.
Accidia valde displicet deo. et hoc ꝓpter
Accidia placet diabolo. et locus accidio si non est nisi infernus. xvi. B. L.
Accidia multū nociua est homi. xvi. D.
Accidia q̄n est mortale vl venialein bonis ops. xvi. J (rum. xvi. R
Accidia palliat se sub triplici specie ⁊tu
Accidie remedia sunt quinq. xvi. L.
Adorare ēt̄liter dēamus deū ⁊ scōs. i. X
Adulatores qui fraudulenter proximis loquuntur grauiter peccant. viij. G.
Adulatio et laudatio malorum est vnū peccatum de nouē pcīs alienis. xi. E
Adulatores imponūt vicijs noia virtu
Adulteriū ē grauissimū pcīm (tū. xi. F q̄ ꝓbatur ꝙ sex ⁊ de pena adulteroꝝ vi. D. et duo Exempla.
Amor mundi ⁊ amor suiꝑ ipsius q̄n sunt mortalia pcā ⁊ q̄n venialia. xix. R L
Angelos homines precellāt in quinq; dignitatibus. xxi. R
Animarum receptacula post hanc vitā sunt quatuor. xxij. ante. D
Anim: proprie debz homo exhibere sex opera misericordie. xxx. L
Aque benedicte aspersio est multum vtilis. xij. N. Exemplū ibidē (xvij. A
Auaro nihil est iniquius. q̄o hoc ꝓbat
Auaro nō possunt affectus cordis satiare tpalia. et hoc ꝓpter tria. xvij. B.
Auaricia quomodo se occultat sub triplici specie virtutum. xvij. H.
Auaricie remedia sunt septem. xvij. J
Auarus q̄o colit pecuniā ꝙ deo. ꝓ. U.
Augurium obseruantes grauiter peccāt ꝓ. L. Exemplum ibidem

BAptismus est fundamentū et ianua oim sacramentoꝝ. et q̄o homines tenent baptisari. ⁊ an pueri vtero mris possit baptisari. xxij. B
Baptismus hz nouē effectus. xxij. L
Baptisando pueri sacerdos quatuor signa facit ante baptismū. et tria post et quid illa significant. xxij. E.
Blasphemia q̄o est grauissimus pcīm et ꝑmittit corde ore ⁊ ope. ij. D. xv. F
Blasphemi peiores iudeis sunt. et canibus ⁊ oībus animalibus. ij. D.
Blasphemi qualiter puniant in futuro et tempore moysi puniti sunt. ij. E
QAlicem in celebratōne misse quidā adorant vt sepulchrum ⁊ non vt sacramentum. primo. S
Cautus choristarum quid significat. iij. A. Exemplum ibidem
Carminatrices hoim ⁊ pecudum grauiter peccant. i. O. Exemplum ibidem
Carmina talia quandoq; videntur tuta re ⁊ hoc ꝓpter tria. ꝓ. P.
Carmina talia nullū effectum habent. ⁊ hoc ꝓpter tria. i. N. Exemplū ibidē.
Caste potest quilibet homo viuere mediante gratia dei. et tenere oppositum erroneum est. xix. A.
Cogitatiões q̄n nō sunt pcā ⁊ q̄n venialia. ⁊ q̄n mortalia pcā. xix. B.
Cogitatio ⁊ delectatio mortalis quando est pcīm mortale. x. L. Item. xix. L
Chorea est magnum pcīm. hoc probat per quinq. iij. L. Exemplum ibidē

Tabula

Adorizantes rursum filiū dei crucifigūt
Confessio qd sit. et quo tene (iij. D.
mur ad ꝓfessionem. xxv. D
Confessio ad minus bz q̄nq; ꝑdītones
Cōfessio q̄ fit ex sola ꝓfue (die. xxv. I
tudine t timore nō est valida. xxv. U
Confessio est iteranda in quatuor casibꝫ
Cognoscere ꝙs debet deū. (iij. P
proximū et seipsum. xxx. E
Consilium quere debemus a deo t ꝓ
mo et ꝓpria cōscientia. xxx. I
Conciliū malū cuꝫ aliq̄s dat ḡuiter pec
Conscia erones (cat. v. K. et. xi B.
quo ad pcm̄ obligat mortale. xij. D.
Consentire in mala alioꝫ t fouere alioꝫ
malum est damnabile. xi. D
Confirmatio est sc̄m sacrm. et sex requi
runtur ad hoc sacramentū. xviij. A.
Confirmatio bz septē effectus. xviij. E
Comperi proximis in tribulationibus
suis multū meritorium est. xx. D.
Contritio detestāda est et contēdere nō
dēm⁹ cū q̄uoꝫ glois. viij. F. t. xiij. S
Contritōis dolor maximus esse debet
quod probatur per tria. xxv. E
Contritionis vere sunt q̄uoꝫ sig̃. xxv. F
Contritio tanta potest esse. q̄ totū reatū
pene tollat. xxv. G. Exemplū ibidē
Contumelias t contritum repellere debe
mus propter tria. viij. K
Contumelia q̄ est pcm̄ mortale. xv. E
Correctio fraterna vt fiat cū mānsuetudi
ne ad q̄ valet q̄nq; ꝑsideratiōes. xx. I
Correctio fraterna est in ꝓcepto. et q̄n
omissio ip̄ius ē mortal. vl̄ venia. xx. K
Correctionē fraternā omittere dēmus t
possumus licite in q̄nq; casibꝫ. xx. L.
Correctio subditoꝫ ad quēlibet p̄siden
Correctiōis cā an (tem spectat. xi. K.
liceat conuicium primo dicere. viij. I
Correctiōem fraternā omittens q̄n pec
cat mortal̄. t q̄n nō. v. L. et. xx. K
Creaturaꝫ ꝑsideratio ad tria bona nos
inducat. xxij. E (da. p. X.
Crux ch̄i qualiter sit adoran
Crimē quo et qual̄ sunt soluens
de. iij. L. Exemplum ibidem.
Deridere proximum q̄n est pcm̄ morta
le et quando non. viij. E (D
Desperatio est vnum de pctis maxis. xvj
Detractio ē detestāda ꝓpter q̄nq; mala
Detractio ꝓmittit seq̄ mōis. v. E (. v. P
Detractoꝫ quo tenet restituere famam
proximi cui detraxit. xxv. K
Detractiōem audire q̄n ē mortale et q̄n
nō. v. K. exēpla ibidē (lata ē. iij. A
Dies sabbati q̄re in diem t ficam trans
Dies dñica bz quodecī ꝓuilegia. iij. B.
Diligere deū sup oia quo teneꝫ quilibet
Discordiā seminātes q̄ (bō. xij. E
graviter deū offendunt. viij. F.
Discordia q̄n est pcm̄ mortale. iij. I
Discordiam seminare q̄ sit detestabile
iij. E. exemplum ibidem
Diuites q̄ teneant retinere temporalia. t
pauperib⁹ nō subueniūt ḡuiter peccant. ix
D. q^m ibidē. Item. xvj. E. et. xx. K
Ebrietas ē multū ꝓuiosa. ij. P
Ebrietas q̄n est (Et^m ibidē.
pcm̄ mortale vl̄ q̄n veniale. et q̄
mors i ebrietate ē ꝓiculosissima. xxij. I
Ebrioli quo puniantur in futuro. t qua
lis eoꝝ erit potus. viij. K. q^m ibidē.
Elemosyna est danda de laboribꝫ t iuste
acq̄sitis t magno affectu. ij. K.
Elemosyna q̄n est in p̄cepto t q̄n nō. v.
Elemosynā dare pōt vxoꝫ sine (O.
licentia mariti in tribꝰ casibꝰ. vj. D
Serui t ancille quo dare possunt elemo
synā de rebus temporalibꝫ dñoꝝ fu
oꝝ et quo non. vj. I
Elemosynā non dās sed parcus t immi
sericors quo peccat ꝓpria retinendo
et nimia petendo. ix. B. Et^m ibidem.
Item. xvj. L. Item xx. A (vj. b b
Elemosyna an ab vsurario recipi possit
Emēs rem furatā vel raptā scienter q̄nq;
mala incurrit. vj. S (tur ibidē
Emēs rē in bona fide q̄uoꝫ bona ꝓ sed
Errores circa morientes multiplices si
unt. p. D Syngunt. i. B
Errores diuersi circa mulieres peccātes
Eucharistie sacrm̄ sat deuote sumēdum
t sūme a nob̄ dō rand̄. iij. X. xxvi L

Eucharistie sacrm an pueris ministrand sit
Eucharistie sacrm (& in qli erate. xxv. H
trib⁹ modis sumit. xvi. B. eq⁹ ibidem
Eucharistiā idigne sumētes lepē mag⁹
pticula incurrunt. xvi. B. eq⁹ ibid⁹
Eucharistiaz digne sumēs multiplices
fructus p̄cipit. xvi. D. Exē ibidē
Excōiēs in subditos facientes peccāt
mortalit. & ꝯtra p̄cepti dei. vij. L.
Excōio in subditos qñ est peccm mortale
& qlit teneāt ad restitutiōem. xvij. E
Exemplū bonum & doctrina bona mul
tum utilis est. xx. H
Exemplū malū ꝺbans ꝓlio homicida ē
Excoicatio duplex {cozz dei. v. D
est maior & minor. iij. J.
Excōicatio maior valde timenda est ꝓ
pter ꝙnqz. iij. K. Exemplum ibidē
Excōmunicationē minozē non curans
quomodo & quantū peccat. iij. L
Excolcatis pōt homo ꝯcipare sine om
ni peccato in quinqz casibus. iij. D
Excōmunicatus intrans eccliā. an alij
teneāt exire. iij. H.
Excōmunicatio assurgens vel & aliquā
reverentiā exhibens an peccet. iij. D
Exemplum ibidem

FAcies suas deꝓingentes peccant
mortalr trib⁹ modis. xiij. J.
Fidē tenentes ḡuiter peccāt. i. K
Festiuitatū celebratio octo modis trans
greditur. iij. L.
Ferorum celebratio qñ soluit a vecto
ribus ferratoribꝰ et minutoribꝰ. et qñ
Festū qua hora incipit. (nō. iij. L
et qua hora finitur. iij. F
Festum dñice nō celebrātes sunt ingrati
deo patri & filio & spūi scto. ij. D.
Festoz celebrationē transgredientes pu
niunt in rebꝰ in corpe. et in aīa. iij. B.
Festa celebrantib⁹ dat deus ꝓsperitatez
cogis & aie. iij. B. Exemplū ibidem
Festa sancto⁹ ꝓpter quinqz sunt institu
ta ab ecclesia. iij. L.
Festiuis diebus grauius peccat quis
q̄ alijs diebus & alio tpe. ij. K
Festiuis diebus quatuoz sunt seruanda
q̄libet christiano. ij. D
Fides est fundamētū salutis humanē
ꝓ. D. Item. xvij. A. (nationis. ꝓ. E
Fides errantes semper sunt in statu dam
Fidei articulos. iij symbolū apl̄oz quili
bet christianus teneatur scire. ꝓ. G.
Fides ḥz. xij. articulos sm numez apl̄oz
Fides catholica vna (xij. xvij. E
et qlibet hoc ꝓbatur. xvij. G
Filij tenent⁹ scire ꝓcepta. iij. A. eq⁹ ibidē
Filij ꝙ suos parentes turbant ꝙ multipli
ci pena puniunt. iij. B. exemplū ibidē
Fortitudinis triplicem habere debemus
. s. in tolerādo. i sustinēdo. in opando
Fraus et deceptio primi in (xx. G
emendo vel vendendo est peccatum
mortale. xvij. F. G
Furtum quod ꝓmittitur in paruis rebꝰ
qñ est mortale & qñ non. vij. F

GAudia celi sūt desideranda. qz ibi
habebim⁹ fercula magna. vulcia
et preciosa. xvij. A Exē ibidem
Gaudioz celestiū remuneratio ḥz nos
inducere ad opera bona. xvi. G.
Gaudioz celestiū ꝓsideratio debet vob
esse remediū ꝓtra auaritiā. xvij. A
Gaudiū illicitum sive inepta letitia qñ ē
peccatum mortale. xvij. A.
Gratiaz actio est deo offerenda ꝓ bñ
ficijs multiplicib⁹. iij. G. Item. iij. A
Gula detestanda est ꝓpter tria. xvij. G
Gula ḥz quinqz filias & qñ sunt peccata
mortalia. xvij. L.
Gula celsat ebrietatē mētis. & qñ talis
ebrietas est peccm mortale. xvij. D.
Gula qñ occultat se sub triplici specie
virtutum. xvij. G
Gula infert hoi triplicē mortem. xij. G
Gule remedia sunt sex. xvij. P
Gulosus comedendo & bibendo peccat
mortaliter. & ḥ ꝙnqz modis. xvij. L
Gulosus non debet appetere cibaria de
licata ꝓpter tria. xvij. D
Gulosis varietas & multiplicitas ferēn
loz nocua est. ḥ ꝓbat ꝙ ꝙnqz. xvij. F
Gulosi in comedendo ꝓmittūt septem q̄
sunt septem rez ꝓhensibilia. xvij. L

Tabula

Bulosus qualiter pro deo colit ventrem suum. p. U. et. xviij. A.

Bulosus districte rōnem reddituros est de his q̄ sibi sunt expendit. vij. L.

Bulosi z ē bulosorū pena in futuro et q̄ grāt hereticā r ōtis erit potus eorum

Hereticū z signā p (rviij. RS

quē cognoscuntur. p. F.

Homicidiū corporale maxime detestandū est propter tria. v. A.

Homicidiū corporale manu sine facto cōmittitur quatuor modis. v. L

Homicida q̄ occidit nullū an alius peccet q̄n qui occidit p̄ccatorem. v. D

Homicidium corporale q̄n̄ p̄mittit alius

Homicidiū corpale quo (quo. v. E

cōmittit sola dissensione. v. D.

Homicidiū spūale p̄mittit octo modis.

Hostes sunt tales in quos. xxx. F (v. J

Holm dignitas precellit angelorum dignitatem in quinq. rri. R.

Homo nō est similiter occidēdus nec leuiter ad mortē sententiandus. v. G.

Honorādus ē hō p̄. r b triplr. iiij. M.

Hospes q̄ nimiū p̄currat hospitibus cōtra p̄ceptū dei peccat. vij. D

Hospes q̄ hōspitibus suis dat cibū p̄hibitum. reus erit illorū peccatorum vij. D. Item. xi. D

Hospitio recipere peregrinos et pauperes est deo multū acceptū. xx. B

Hereticorum de bonis operibus summe cauenda est p̄pter tria. riv. D

Hereticis octo modis p̄mittitur et q̄n ē mortale r q̄n nō. xiij. G. Erē

Heremitū eccle solues an (plum ibidē peccat mortaliter. iiij. G

Heremantes a quibus cibis debeant abstinere. rviij. D

Hemare an teneantur laboratores peregrini r mendici. iiij. G

Ignorātia ē triplex inuincibil negligens et

Ignorātia q̄ excusat (affectata. rij. B

aperō r quemon. xii. B

Inimicis ex corde indulgēti deus dimittit peccā. rrv. S. Exemplum ibidem

Inimicos tenemur diligere et eis obsequas indulgere. xx. A. G

Inimicis nostris tenemur quinq̄ signa charitatis ostendere. xx. D

Inimicicias retinens in corde an debeat dicere in p̄cione dñica illud dimitte nobis debita nostra. sic r nos dimittimus debitoribus nostris. xxi. K

Inobedientia detestanda est p̄pter q̄tū q̄ r q̄n sit peccā mortale. rriij. R.

Invidia valde detestanda est. xiij. A. et

Invidia p̄mittit sermo (amplū ibidē dicis. r q̄n est mortale r q̄n nō. xiij. B

Invidia deliberata pueri et rudis. xiij. L

Invidia facit gaudere de aduersis proximi et tristari de prosperis. xiij. F

Invidia q̄n occultat se sub triplici specie

Ira valde detestā (cie virtutū. xiij. G da est p̄pter quinq. rv. A

Ira octo modis p̄mittit r q̄n est mortalis

Ira bz ser filias (lez q̄n veniale. rv. B et q̄n sunt peccā mortalia. rv. D

Ira occultat se sub triplici specie virtutum. rv. G

Ira proba bz dnq̄ remedia. rv. H

Ira habenda habet tria remedia. rv. J

Ad ira p̄uocantes p̄mos cā solatii vel cū intentiōe grauiter peccāt. viij. L

Jubere malū fieri est vnū de nouē peccatis ānis. xi. A (rōnes. xii. K

Judeos eccl̄a p̄mittit viuere: p̄pter tres

Judei et rōiani nonq̄ habere debent ad seruitutem. vij. g g

Judeorū pueri an sint baptizandi invitis parentibus. vij. b b

Judeorū pueri an sint pueris fidelibus rōpiscendo q̄ annis baptismū decedentibus. xxiij. F.

Judex an liceat possit occidere malefactor

Judici nō licet vendere iusticiam (rem. v. E

Judicia temeraria r suspitiōes debemus cauere r oia dubia in meliorem partem interpretari. xxx. D (xxx. D.

Judicia temeraria causantur ex duobus

Judiciū extraneū in quo loco fieri. et quibus sit citatio ad iudicium. xxij. D

Judicium extremum. debet nobis incutere timorē p̄pter districtā rōnem quā

reddituri sumus. xvi. Q
In iudicio extremo quo omes homines resurgent. et in qua etate. xvii. T
In iudicio extremo reddemus triplicem rōem de tribus. xvii. D. et. xviii. T
Iurare non debemus allicere ꝓpter spem. ii. A.
Iurantes vane et sine causa siue sit verum siue falsum gliter peccant. ii. B
Iurantes dolose z mēdaciter vt in mercātijs solet fieri ꝯ ꝑiter peccāt. ii. C
Iurando obligare se ad talem vel ad talem penam periculosum est. ii. G
Periurium solēnisatum est maximum peccatorum quod ꝓbatur per quinq. ii. H. Exemplum ibidem
Qui recipit vel qui cogit aliquem sciēter periurare peccat mortaliter. ii. J. Exemplum ibidem
Iurare z iuramentū recipere sine peccō ds potest in quinq casibus. ii. K.

LAborauit Christus ꝓ nobis sex modis. xvi. D
Laboratores multiplr fraudem ꝑmittūt in suis laboribus. vii. K
Litigandum non est principaliter cum quattuor ꝓfessionis. xiii. S
Lites facere inter homines est factum diabolicum. xiii. E Exemplum ibidem
Loqui ꝓtumeliam et cōuitiū proximo quando est mortale. vii. H
Loqui verba scurrilia et luxuriosa est ꝓprie malor z impudico z cordū. viii D. Exemplum ibidem
A multiloquio debet homo cohibere quoq et qñ est petm mortale. xviii. L
Loqui debemus libenter in mēsa de bonis et honestis. xviii. E. et ibidem.
Loquendo de luxuria quo et qñ est petm
Ludus taxillor (mortale. xix. F. magnus petm sit potest perpendi ex descriptione taxillor. xvii. i.
Ludus q sit licitus ad hoc quattuor requiruntur. vii. o.
Lusores qñq in ludo ꝑmittunt decem et octo peccata mortalia. vii. k k
Lusores peccatis principes se faciūt qui sortem luminis recipiunt. vii. l.
Lusores qui maledicunt deo et sanctis ꝯ graviter peccant. ii. F
Lusor quocunq auertat oculos eorum ne inueniet q̄ sibi ludū dissuadet. vii. mm
Lusores quibus tenentur restituere ea q̄ lucrantur in ludo. vii. n n. Exemplum ibidem
Luxurie actus septem modis committitur. vi. A.
Luxurie actus semper est peccatum mortale. etiam qui fit cum soluta. hoc ꝓbatur per duo. vi. A
Luxuria q̄ ꝑmittitur cum meretricibus est periculosa ꝓpter tria. vi. B
Luxurios⁹ q̄ virginem deflorat grauiter peccat. hoc ꝓbatur p quattuor z q̄liter puniant. vi. C Exemplū ibidem
Luxuria zodomitica est pessimū et grauissimū peccatum. vi. E
Luxuria nocet bono. displicet deo z omnibus sctis. et placet diabolo. qō sic ꝓ
Luxuria sine actu ꝑmittit (bat. xix. A
decem modis z qñ est petm mortale et quando non. xix. B.
Luxuria hz octo filias. z qñ sunt mortal
Luxuria quo se (lia z qñ non sit. I palliat sub triplici spē ꝟtutis. xix. D
Luxuriosi q̄ dicūt se non posse caste vivere mentiunt. B ꝓbat p quinq rōnes
Luxurie remedia sunt tria cū (xix. H tribus exemplis ibi positis. xix. O.
Luxurie ꝺcupiscentia quando est mortale peccatum. x. A
Luxuriosa delectatio cū plena deliberatione trōne est petm mortale. x. C

MAledicere deo non licet nec sctis nec hoibus. nec sibipsi nec alicui creature. ii. F. Exemplū ibidem.
Maledicere qñ sit petm mortale z pena ꝓferentis maledictōez deū. ii. F i fine
Maria adoranda est adoōne ꝟdulie.
Maria ꝗre obligat nos iuuare (i. X. et qliter nos iuuet in morte et in vita. ii. Y. Exemplum ibidem
Maria hz quinq priuilegia ꝓ certis q̄ enarrant in salutatōe angelica

Tabula

rij. P. Exempla duo ibidem.
Matrimoniū honorauit ꝺus multiplr
Matrimoniū ꝓtrahere (xxix. A.
volentes debent tria habere.xxx. B.
Septem sunt cause ꝛ̄e aliquid in ma
trimonio non bene succedit.xxix. L
In mr̄imonio existentes debent septem
habere ad seinuicē vt saluētur.xxix. E
Matrimoniū ꝓtrahere post votum sim
plex ꝯ periculosum sit.ij. O.
In mr̄imonio exītes ꝺ non abstinēt in
sacris diebꝫ z noctibꝫ ab actu mr̄imo
nij quo qficꝫ puniāt.iij. R. ex^m ibiꝺ
Matrimonij actus quando est veniale
et quando mortale.vi. F
Quinq; sunt ꝙa in quibꝫ abstinendum
est ab actu matrimonij.vi. G
In matrimonio exītes quomō possunt
vouere et quomodo non.ij. M
Uxor que furat viro et male expendit.
peccat contra preceptum dei.vij. H
Uxor misericors qficꝫ facit ꝓbō virū
vij. H. Exemplū ibidem.
Uir peruicies vxorē sine causa an pec
cet mortaliter.xv. L. versus finan.
Mechanici z laboratores ꝺ fraudulen
ter opa sua ꝓficiūt peccant ꝺ p̄ceptū
Mentiri z falsum loq quo (dei.vij. R
differunt.viij. A
Mendacium detestandum est propter
quinq; mala.viij. B
Mendacij occasiones tres sunt. scz cupi
ditas suaricia z timor.viij. E.
Mendacium est triplex. ioculosum. officio
sum z pernicioſum.viij. D
Mercatores iurantes primis dolere et
mendacē tenerī ad restituēdum.ij. L
Item.vij. O. Exemplū ibidem
Mercatores qño emendo et vendendo
die festiuo peccēt mortalē et qnādo
Mercato; duodecim ge (non.iij. D
nera damnāntur.vij. O
Mercatores in statera peccant triplr.
Mercatores ꝺ ꝓpter dilatio (vij. P.
nē ꝙis carius vendunt. vel qui defe
ctuosam rem sciēter vendunt tenē
tur restituere.vij. M
Mercatores vel mechanici qui vendūt
res q̄ nisi ad malū vsum valeāt quali
ter peccant.vij. R
Mercatorū fraus z deceptio q̄ fit q; ꝓ
posito sp est petīa mortale.xvij. F G
Mortis pena an aliqꝺ diminat de pena
Moriētes ꝺ occidendi (p ꝓtis. ix E
sunt ꝓ criminibus suis gliter inducē
di sunt ad pniam.xxij. F
Moriētes in agone dñt scipos z cogna
tos z pueros z oīa ꝙalia deo sponte
Morientib⁹ in agone (offare.xv. R.
occurrūt pctā ꝓparata.xii. G
Morientes ꝺ in agone ꝙdunt vsum rō
nis ꝺd sentiendū sit de illis.xij. L
Morientiū errores sūt multiplices. I. O
Mortis memoria facit ꝓtemnere omnia
ꝙalia mūdi z de ꝺbilia carnis.xv I
Mortis memoria qñ est remedium con
tra gulam xviij. P
Mulieres debent velare capita triplici
ratione.xiii. H
Mulieres faciēs suas depingentes pec
cant mortaliter.xiii. I
Mulierū ꝓfortia vitanda sunt eis ꝺ vo
lunt caste viuere.xix. O. Ex^m ibidem
Mundum amare est periculosum ꝓp
ter quattuor.xix. L
Natus est xp̄s de virgine. z hoc ꝓn
cipaliter ꝓpter tria.xxii. R.
Nobiles z p̄sidentes dñt terram
suam z subditos suos tueri.xi. L.
Nouem sunt peccata aliena.xi. A
Nouitatum p̄sumptio quomodo sit
peccatū mortale.xiii. a a
Obbedire dz ds libēter suis supe
rioribus ꝓpter tres causas. iiii. S
Odire est velle alicui malum. et
hoc est valde peruersum.iiii. D
Opera misericordie spūalia nobiliora z
vtiliora sunt corporalibus.xx. H
Operari mala cuz gaudio et odire illos
qui te in bonis informant z nauseam
habere audire bona z salutifera aquan
do est mortale.xvi. F. G
Opa bona facere cum tedio quando est
mortale vel veniale.xvi. I

Alphabetica

Ozare tenemur p inimícis nris. xx. C.
Oratio in qnq; precellit ieiuniū z elemo
Oratio dñicalis oēs (syna. xxi. A
alias oones precellit. xx. B
Orationis dñicalis expolitio. xxi. L
Oratio scō z in-ecto sp exaudit. iij. V
Omatus vestiū incitas ad malam libi
dinē est peccatum mortale. x. B.
Omatus mulierū in crnibus et peplis
reprehensibilis est. xij. G. H.
Omatū z pulchritudinem corporis de
bent cohibere illa qnq;. xij. O
Pārientia per tria acquirit. xxx. H
Parientia hāc dēmus i aduersis
et in tribulationibus nris. xx. O
Parentes tenent sex iura filios. iij. L
Parentes dēt informare filos qūo se de
beant habere ad primos. iij. D
Parentes debent filios suos cū virgis
corrigere z nō maledicere eis cum ver
bis. quarto. E
Parentes quomodo semper mereri pos
sunt in educatione puerorū. iij. F
Item. xxij. G
Parentes qui hereditāt iniustas res su
per pueros suos. quarto. G
Parentes qūo debēt informare pueros
suos ne quicq; furentur etiam de par
tis rebus. vj. G. Exempla ibidem
Parentes in sex pūctis demereri q pueri eo
rum moriuntur ante etatem legitimam. xxij D
Passio christi ad memoriam reducēda
est illis qui pro criminibus sins occi
dendi sunt. xx. G.
Passionem christi rememorando consi
derare debemus qualia pro nobis su
stinuit. z a quibus z pro quibus sustinuit. Et quomodo iam patitur a ma
lis christianis. xxx. L
Pater noster est oratio et ōr̄e cum sic no
minamus. xxi. L Item. xxij. E
Pater supernaturalis. id est celestis a no
bis honorandus est tripl̄r. iij. V
Pater spiritualis. id est sacerdos est tri
pliciter honorandus. iij. H.
Peccata aliena sunt nouem. xi. A
Peccata damantia in celum sunt quat
tuor. quinto. B
Peccata manifestanda sunt ad emendā
dum et corrigendum. xi. D
Peccatum mortale quattuor modis cō
mittitur duodecimo. A.
Peccatum oritur in cogitatione. progre
ditur in delectatione. et cōsummatur in
consensu rationis. xx. B
Peccatum mortale nocet homini in vi
ta et in morte z post mortem. xv. F.
Peccatum nocet illis qui sunt in purga
torio. illis qui sunt in inferno. in celo et
in mundo. xv. I
Peccatum mortale potest precauere qui
libet homo mediante gratia. z hoc p
batur per tria. xv. D
Peccatū quodcūq; mortale quod quis
dimittit non p̄ter deum. sed p̄ter
timorem hominum. xx. H.
Peccator volens penitere. debet duo fa
cere. z habere spem firmā de indulgē
tia peccatorum. xxv. K. Et. xxv. O.
Exemplum ibidem.
Peccatum veniale qđ sit. z q̄t modis cō
mittitur. z damna q̄ inferr hoi. xv. L
Peccata venialia sunt occasio peccō
rum mortaliū. et hoc q̄tuor modis. xv. O
Peccata venialia octo modis dimittun
tur duodecimo. O
Pene inferni sunt multum acerbe. xx. H
Exemplum ibidem
Damnati vtrum vellent omnes homi
nes damnari. xv. K
Pena purgatorij q̄ grauis sit. duodeci
mo. A. Exemplum ibidem
Pena damnatorū est grauissima. quod
probatur per ferula et potum ipso
rum. xvij. K. S
Penitentie dignatas et vtilitas ostendi
tur in tribus. xxv. A
Pniam falsam agūt nouem gña hoim.
Pnia est op̄s respectu dei (xv. A
et pcō; p̄ter quattuor. xxv. L. D.
Pnia vera q sit. xxv. X. Exemplū ibidē
Penitentia quomodo sit peccatum mor
tale. decimo tercio. X.

Tabula

Pietas est triplex scz quo ad deuz. quo ad proximū. z q ad scipm. xxx. B.
Precepta quo dlibz adultus tenet scire
Precepta sunt cuz summa (xij. C
diligēcia fuāda pter dece causas. i. A
Precepta sunt scripta in triplici gre cor pozis nostri. z quare. primo. B
Precepta decalogi emanāt a dilectione dei et proximi. primo. C.
Prelumptio nouitarum quomodo sit peccatum mortale. xiij. a a.
pusillanimitas quo sit mortale. xvi. E
Quericur an teneamur petere de venialib z vtrū ꝓficeri an dimittantur sine mortalibus. xij. D.
Quritur. an dānati vellent omnes homines damnari. xij. K.
Queritur an quis possit odire deū an non
Queritur an quis potest viue (xix. K re sine peccato mortali. xij. D
Quicrem mentis quomodo impediunt diuinic. z quomodo inquietudo talis est peccatum mortale. xvij. D
Raptores in tribus peiores sunt diabolo. vi. A
Raptoris vtor quo potest vti de rapinis et quo non. vij. B.
Relicte scrōz qliter sunt adorande. ꝑ. X
Reliquias sanctorum furari vel temere sy monicum est. vij. E
Res inuēte qliter restituende sunt. vij. L
Res iniustas heredib relinqntes qliter puniantur. v. A. Exemplum ibidem
Item. v. p p Exemplū ibidem
Res iniustas z paruas furantes quando est mortale z quando veniale. v. F
Res paruas furantes qualiter oporteat restituere. tria exempla de hoc. vij. B
Res qñ furātur serui vel ancille dñis et male expendāt quo peccant. vij. J
Res iniustas possidentes debent septē cogitare que inistigant eos ad restitutionem. vij. p p. Exemplū ibidem
Res iniustas possidentes an statim teneantur restituere. vij. q q.
Res iniuste restituende sunt heredibus et non debet cum eis ecclias vel monasteria edificare. nec pauperibus erogare. vij. r r. Exemplum ibidem
Res iniuste restituende sunt. alias peccatum non dimittatur. xx v. Q
Rem raptam vel fararam emens quinqz damna incurrit. vij. S
Rerum ininstarum participatio est vna de noue peccatis alienis. xi. J
Restitutio quomodo debeat fieri per illum qui impediuit aliquem in consecutione muneris vel beneficij. v. s s
Restitutio quo debeat fieri per illos qui male receperunt ab ecclesiasticis personis. vij. r r
Restitutio etiaz debet fieri de parnis rebus iniustis. Et hoc patet per tria exempla. vij. G. Item. vij. r r
Restituere non tenet ille cui creditor spōte et libere dimisit. vij. r r
Sacramenta sunt septem z quinqz sunt necessitatis et duo voluntatis. xxij. A
Sacramentū calicis qūo sit adorandū. s.
Sacerdotes hñt noue magna (. i. S pulegia p cūctz holbmūdi. xxviij. A
Sacerdos existens in pcō moztali quotiens exercet actum aliquem sacris ordinibus ann. cuz. totiens peccat mortaliter. xxvij. E
Sacerdos foznicarius est suspensus ipso iure ab officio. xxvij. F
Sacerdotes male expendentes pīmonium rōi tenent ad restitutionē. xxvij.
Similiter z concubine sacerdo (F G tum tenentur restituere ea que sic pzo tali actu receperunt. ibidem.
Sacerdotes qre honorādi sunt. iij. V
Sacrilegiū cōmittit qui furantur in loco sacro. vij. E.
Sancti orār p nob triplici de cā. iij. V
Sancti qualiter honorandi sunt. ꝑ. X.
Sanctos honorantes z diffinitiue credentes qeis hoc vel illud contingat errant. iij. X. Item. iij. X
Spem quadruplicem requirit deus a q libet homine. primo. L
Satisfactio debet fieri per contrarium.

et satiffactio explera in peccato mortali quomodo valet.xxv. L. D
Spūssancti dona sunt septem.xxx. A
Spūssctūs q donum scientie docet cognoscere deū.primū t seipm.xxx. E L
Suffragia facta q malos.vtrū valeant
Superbus qualr pro (defunctis.xij. J deo colit ornatū corpis.h. U.
Superbus ornatus incitans ad libidinem est pcm mortale.x. B
Superbia detestāda est ppter tria.xiij. A
Superbia est duplex.interior t exterior. Interior bz ctruos species.xiij. B
Superbo se preferens alijs in estimatione sua.cz periculose peccat.xiij. L.
Superbus habitus ē culpabilis ppter ctuos.xiij. E.et duo exempla ibidem.
Superbia capitis in crinibo et in peplis ē reprehensibilis xpi ista.xiij. B.exm ibi.
Superbia cingulozum t sotularium est stulticia.xiij. K. L
Superbus ornatus nocet boi deo t angelis
Superbia occultat (lis t pris.xiij. D se sub triplici specie virtutū.xiij. b b.
Superbie remedia sunt sex.xiij. cc

T Empus pñs est vtilit expendēdum.t quare.xvi. A
Tempus obseruare in actibo hominū qñ licet et qñ nō.l. D
Tempalia non pñt satiare affectū bois et anime triplici rōne.xvij. B
Tempalis affectus quibo modis ē peccatum mortale.ix. A.
Tempalia cū nimia tenacitate retinens. qualr peccat.ix. B exm ibi. Itē.xx. A
Tempalia t necessaria vite pñtis debemus sperare a deo.xvij. K.
Tpalia pluribo boibo sunt occasio q mali t querūt efficiunt.xvij. O.exm ibidē
Thelonea et vectigalia soluenda sunt. vij. A.
Thelonea et pedagia exigens a clericis. ipso facto excoicatus est.vij. A
Testis falsus tria magna mala committit.vij. A
Testes iniqui qmodo puniūntur a deo quando bz in presenti.viij. A. Exemplū ibidem. (xxij. B
Trinitas in diuinis multiplr probatur
Triplicem reddamus de tpalibus deo rationem.xvij. D.et.xviij. T.

U Estirenudos est multum meritorium.xx. L
Uestiū preciositas est culpabilis ppter quattuoz.xiij. E.exemplū ibidē
Uestium superfluitas attenditur in tribus.xiij. F.exemplum ibidem.
Uestis ornatus pōt esse pcm mortale triplici rōne.xiij. A.exemplū ibidem.
Uidēs mulierē ornatā vl facē pulchrē duo bona ex hoc bz elicere.xix. E.
Uisus t oculi diligēter sunt custodiēdi ppter tres causas.xix. D
Uirtuosi t ptutes qūo ad amatoribus mundi imitentur.xi. G
Unctio extrema quibus ofrenda sit.et an possit iterari.xvij. A
Unctio extrema habet principaliter sex effectus.xxvij. B.
Uota stulta pmittētes qlr peccēt.i. K
Uotum quid sit.t q tria requirūtur ad votum fiendum.ij. L
Uotū liatum semper obligat.exceptis quattuoz casibus.ij. D
Uotis in quib episcopi possunt dispēsare t in quibus non.ij. A.
Uouens vtrū statim teneat votū adimplere.ij. P. Exemplū ibidem.
Uouere qui possunt t qui non.ij. Q
Uota non psoluētes cū grauiter puniātur.de hoc exemplum.ij. K
Usura q sit peccatum t contra iusticiam hoc probatur per tria.vij. T
Usurarius peior est diabolo.indeo.iuda.morte.inferno.inlup omni pcōre
Usurarij publici quadru (vij. U. plici pena plectuntur.et de sepultura eoz.vij. X. Exemplum ibidem
Usuram in emendo et vendendo committunt tales homines.vij. Q.
Usurarioz nouem genera enumerātur qui usuram committunt.vij. y.
Quando licz mutuum recipe sub usura et quando non.vij. a a.

Tabula Alphabetica

Quando licet ab vsurario demo strum vel dona recipe. et qñ non. vij. b b
Varius q̃ habz filiã vsurarij in vxorẽ qũo põt dotẽ recipe. et qũo nõ. vij. c c
Creditor qũo põt recipe solutionem debiti ab vsurario. et qũo non. vij. d d
Vsurarius quibus modis cogitur ad restitutionem. vij. e e.
Vxor qualem dilectionem debz habere ad virum et econuerso. xxix. f
Vxor qñ mortaliter peccat furando viro suo. et quando non. xix. h.
Voluntas dei quo ad nos principaliter consistit in tribus. xxi. G
ꝓs est magister noster. et docet nos septem bona. xxij. f
Xp̃m debemus preeligere in dominum nostr̃ propter q̃ncq̃. xxij. G
Xpi incensatio quo facta fit. et quare cõceptio ipsius quinquies recreatio. xxij. h. j.
Xps laborauit p nob sex mõis. xix. d.
Xps tribus vicibus eluxit. et q̃lem alium habuit. xvij. R.
Volarium cõmittunt subdi quasi. gulosi. ꝓ. U.
ymagines possumus adorare sine ydolatria. i. X
ypocrisis dicit̃ ꝺa est ꝓpter tria. et que sunt tres species ypocrisis. xij. T
ypocrisis octo modis cõmittitur. et qñ est peccatum mortale. xij. V

. Finitur tabula alphabetica

Anthonij Libari Susatensis in laudem inclite Coloniȝ vrbis Epygramma felicit̃ incipit.

O felix vrbs ante alias Colonia salue. et
Pauperis ingenij munera summe libens
Salue o metropolis superis cara. inclita salue. o
Tellus aucta bonis nobilibusq̃ viris
Tu mihi sola places. nãq̃ es qadrisus abũdans
Moribus egregijs artibus atq̃ sacris
Ir tua terrarum celebris iam fama per orbem
Atq̃ tuas laudes concinit omnis homo
Urbibus es reliquis multo felicior. in te
Nam requiem reges tres orientis habent
O ven randa nimis vrbs. o sanctissima quam tot
Ensibus exhausta corpora sancta colunt
Res miranda. dei tecum est clementia. nanq̃
Munera que totus non habet orbis habes
Consilijs rhomam vincis. sapientia athenas
Darisius studijs. et veneros opibus
Singula quid referam superas asyatica regna
Europe. atq̃ tibi et affrica magna fauet
Ergo ego carminibo laudis castra opida et vrbes
Non potuo laudis immenor esse tue.

Themata Tabula pro sermonibus de tempe et de sanctis Ex hoc libro colligendis per totius anni circulum subtiliter contexta.

Dñica pma aduētus dñi.

Ece rex tuus venit tibi mānuetus Matth. xxi. Jam p pñti tpe celebratur aduētus xpi put venit in uterū virginis marie. et factus est homo Circa quē aduentū hic tria ſſ̄ dōa. Prio qualr incarnatio xpi facta sit. et qualr tota trinitas istā incarnatiōem operata sit. hoc ꝯre xxij. H. Scdo qualr incarnatio xpi i speciall' spūisctō attribuit Et quō solus filius incarnatus sit. hoc quere. xxij. J. Tercio quare xp̄s natus sit de virgine. hoc habetur. xxiK.

De eadem dominica.

Hora est ia nos de dormo surgere. Roma. xiij. Ubi sciendū q̄ p somnū peccm intelligit. de quo surgere debemus si nos ad aduentū xpi volumus preparare. vñ hic dicendū est que damna ipsum peccm mortale infert. habetur. xv. f.

Dominica scda aduentus dñi

Tunc videbūt filium hois venientē in nube. Luce. xxi. Iste aduētus fiet in iudicio. cum dñs ad iudicandū venerit. Uñ hic tria sunt dicenda. Primo ubi et in q̄ loco fiet extremū iudicium. habetur. xxij. P. Scdo quō citabunt oēs p tubam et qualr in celo et in mūdo et in inferno dent audick. hī. xxij. P. Tercio q̄ iudiciū extremum timorem nobis incutere debz ppter rōnem districtā quā sumus reddituri de cogitationib⁹. locutionib⁹ et op̄ib⁹ nostris. hī. xxij. Q. Itē de qualibus rebus quō sez sumus luerari. et qualr expēdim⁹ hī. xvij. D. Itē gulosi de oib⁹ i crapula sup fluxu sumptus. xvij. L. Itē de tpe q̄ mō expēdimus illō. xvi. N. Exēm ibidē

Dñica tercia aduentus dñi.

Sermonū

Ecce qui mollib⁹ vestiunt in domibus regum sunt Matth. xi. Sup quo themate tria sunt dicēda. Prio q̄ vestes culpabiles sunt. et hoc ppter q̄tuor. Primo p pter pretiositatē. scdo ppter mollitiē. tercio ppter extraneitatē. quarto ppter superfluitatem hī. xij. E. Exēm ibidē. Scdo q̄ superfluitas vestiū in tribo attendit. xij. F. Exēm ibidē. Tercio quō in vestibus boies tripliciter peccant mortaliter. xij. N. Exemplum ibidem.

Dominica quarta aduentus.

Quid dicis de ceipso. Ego vox clamātis in deserto. Joh. i. Hic dicendum est. q̄ non debemus testimoniū ferre de nobisipis nos inaniter iactando et cōmendando. Apls. Nō enī qui seipm cōmendat ille probatus est ꝛc. Uū hic quatuor sunt dicenda. Primum q̄ iactantia detestanda est ppter tria. habet. xij. P. Secūdo q̄ nō debemus testimoniū de primo ferre. s. mala p mendando. q̄ hoc est vnū de peccatis alienis. habetur. xi. E. Tercio q̄ falsus testis testificans in dānum proximi tria magna mala cōmittit. habet. viij. A Quarto quō testes iniqui puniantur a deo. et q̄nq̄ in presenti. habetur. viij. N. Et exemplum ibidem.

In natiuitate xpi.

Annūcio vobis gaudium magnū quia natus est ꝛc. Luce. ij. Hic tria dicenda sunt. Primo q̄ xp̄s triplici rōne nasci voluit de virgine et nō de muliere. hī. xxij. K Scdm q̄ marie filius mgr noster est. seppm nos docēs bona. xxij. F. Tercio ē scz q̄ ipe debz esse dñs noster. et libenter debemus eū pro dño habere ppter eius quinq̄ conditiones. habetur. xij. G

Iterū in natiuitate xpi.

Annuncio vobis gaudiū magnum ꝛc. Hoc gaudiū q̄ hodie omnes fideles in gra cōtes de natiuitate xpi percipiūt valde magnū est. Uñ angelus dixit annūcio vobis gaudiū magnū Sed ꝟ gaudiū lusores nō percipiunt. q̄ ista nocte sacra vl' alio tpe luserāt. Uñ ꝟ tria sunt dicenda Primū q̄ magnū peccm sit ludus

tarillos qō in duobus perpendi potest Primo in detestatione tarilli hr̄. vij. i. Secdo oñditur i hoc q in ludo qñq cō mittunt. xviij. pcā mortalia. vt habetur vij. k k. Secūdo quibus lusores restituere tenent ea q̄ ludendo lucrātur. vij. n n. Et ex^m ibidē Tercio q ludus sit licitus qd hoc quattuor requiruntur. viij. o o

¶ Oñica infra oct. nativitatis dñi.

Puer aūt ꝓficiebat z crescebat Lnc. ij et q̄ mentio hic fit de puero iesu nob̄ notanter nato Et ꝓsequēti de pueris hic duo dicenda sunt Primo q filij tenent ser suis parentibus. iij. A. z ex^m ibidē. Secdo q filij q parentes suos ꝓturbāt ꝑtuplī ci pena a deo puniunt. iij. B. ex^m ibidē

¶ In epiphania domini.

Procedentes adorauerūt eū Matth. ij. Hic tria dicēda sunt. Primo qūo deus et imagines z crux xp̄i z relicte sctōr̄ fr̄; adorāde. i. X. Secdo qūo calix in deuotione misse sit adorādus. i. S. Tercio q̄ mō sacrm deuote sumendū est. z summe honorandū. iij. X. Et exemplū ibidem.

¶ Oñca infra oct. epe.

Ascendentibus parentib̄ eius hierm remansit puer iesus Lu. ij. Et q̄ hic mētio fit de parentib. tūc h dicendū est qūo parentes tenent ser. filios suos Primo tenent eos informare de his q̄ spectant ad deū iij. L. Secdo qūo se dñt hre ad primū. Tercio qūo debent se habere ad seipsos Quarto parētes tenent ꝑbere bonū ex^m filios suos. hre oia qre. iij. D. Quinto tenent eos de excessib̄ corrigere. iij. E Sexto dñt eis relinquere res iustas. iij. G. Item ḡ grauit parētes peccāt q res iniustas filijs suis relinquūt. hr̄. v. A. et exemplū ibidē. Habes h idē. vij. p p. ex^m

¶ Oñca ꝑma p^o oct. epōie dñi (idēs Nuptie facte sunt in chana galilee Joh ij. Hic dicēda sunt tria Primū qūodeus multiplr mrimoniū honorauit. xxix. A. Secōm q matrimoniū ꝓtrahere volentes dñt tria habere. xxix. A Tercium q sepe sunt cause quare aliquid in matrimonio non bene succedit. xxix. L.

Item de eadem.

Nuptie facte sunt. Sciendum q status matrimonij hz regulā vnā q hz septē ꝑticulā. quā regulā vnusq̄sq in mrimonio ꝓstitutus eū diligētia summa obseruare dz si vult saluari q statū mrimonij.

¶ Dominica secūda (xxix. C Vade ostende te sacerdoti. Matth. viij. hic dicenduz est q in h q xp̄s leprosū mūdatū ad sacerdotē mittit. in h datur bis ex^m honorādi sacerdotes Unus hic dicēda sunt ḡttuor. Primo q sacerdos honorandus est tripl̄r. hr̄. iij. ante Iram I Et postea. i. T. Secundū q sacerdotes dñt nouē ꝓuilegia ꝑ q̄ctis hoibus mundi. xxviij. A. Tercio sacerdotibus detrahentes ḡ grauit deū i hoc offendūt. iij. U Quarto ḡ periculosi stāt mali sacerdotes. s. ꝓcubinarij. et sil̄iter ꝓcubine eor̄.

¶ Oñca tercia. (xxviij. F. G. Mare z venti obediunt ei. Matth. viij. hic dicenda sunt tria Primo qūo q̄libet libenter dz obedire ꝑlatis loco xp̄i. Et mare z ventus obediūt ipsi xp̄o. iij. S. Secdo q inobedientia detestanda est ꝓpter ḡttuor. xij. K. Tercio vtrū inobedientia sit petā mortale. xij. K.

¶ Dominica quarta

Cum aūt crastisset herba et fructū fecisset. Matth. xiij. hic videndū est q̄ sit zizania Zizania sunt filij noc̄. i. luxuriosi vñ Matth. vi. Si oculus tuus neqū fuerit totū corpus tuū tenebrosuz erit. Sit etiā intelligik de alijs sensib̄. sicut de oculo Et̄ hic dicendū est q hic luxuria sit actu ꝓmittk. z mōis. et q̄n sit mortale

¶ Oñca in septuagesi. (q̄n nō. xix B Dormauit dōs hoiem de limo terre Gen. ij. Et q̄ legit iā lib̄ geneſ vbi tractat de creatione celi z terre z oīm creaturaꝝ. Et de creatiōe ipsi^v hois ꝓpt̄ quē oia creata sunt. Vñ sup illō thema dicēda sunt ḡttuor. Primo q dōs triplicē creaturā creauit et q̄ sit dīa inter facere et creare. xxij. D. Secundo q dōs hoies sunt filles in ḡttuor. xxx. F Tercio q dignitas hois ꝓcellit alią mō dignitatē angelo^r in q̄d

xxi. R. Quarto q̄ anime ꝓprie debet ꝺs exhibere ſeꝛuꝝ miſericoꝛdie. xxx. L.

¶ Item de eadem.

Quid hic ſtatis tota die otioſi? Matth. xx. hic dicēda ſunt tria. Primo q̄ laborare debemus & non otiari exemplo xp̄i q̄ ſex modis p̄ nob laborauit. xvi. D. Scō quo accidia eſt boi multū nocua. xvi. D. Tercio quo accidia ē peccū mortale. xvi.

¶ Dñica in ſeptuageſima ¶

Q. Ō aut inꝺ ſpinas cecidit hꝰ ſunt Lu. viii. Hic xp̄s cōparat diuitias ſpinis. vñ hic duo ſunt dicenda. Primo quo diuitie ꝺterem mētis impediūt. & quo talis inde tudo eſt peccū mortale. xvi. D. Scō q̄ hoꝝ mōis & aliū affectus eſt peccū mortale. xvi.

¶ Dñica in q̄nquageſima (tale. ſt. A

Ecce aſcendimus hieroſolymā et filius hois. Lu. viii. Scīendū q̄ ideo in p̄ti dñica paſſio xp̄i nobis ad memoriā reducit. vt gaudia illicita ipſoꝝ mūdanoꝝ & choꝛizantiū tempenkt Vñ hic tria ſunt dicenda. Primo q̄ choꝛea eſt magnum peccū. qō & q̄nqs ꝓbat. iii. L. Secundo quo choꝛizantes rurſum filiū ꝺi crucifigūt. iii. D. Tercio ꝺd ſigt cantus choꝛizantiū. iii. N. Exemplum ibidem.

¶ De eadem dominica.

Ecce aſcendimus hieroſolymā. Sciendum q̄ paſſio xp̄i q̄ nobis in euangelio hodie ꝓponit docet tpantiā & abſtinentiā. In ſignū huius tūc xp̄s p̄ nobis in cruce bibit aceti cuz felle mixti. Vñ hic tria dicēda. Primo q̄ ebrietas multū periculoſa eſt. iii. P. Exemplū ibidē. Secūdum q̄ ebrietas q̄nqs eſt peccū mortale. q̄nqs venīale. et mors in ebrietate periculoſiſſima eſt. xvii. I. Tercio qualr in futuꝝ ebrioſi puniant. & quis coꝝ potus erit. xvii. R. Exemplum ibidem.

¶ In capite ieiunij

Convertimini ad me in toto coꝛde veſtro Joēl. ii. Ex q̄ eſt iam xp̄s pnie. tūc ille ſermo coīs frequēter coleari pōt illo tpe ſacro. ſ. q̄ ꝺcēm gña hoim agunt penitentiā. & nouē gña hoim illoꝝ agūt ſalſam pniam. Et ibo eis nullum ꝺminuit peccatum. Sed decimū genus veram. xxv. P. et ꝓſeq̄nter. Exemplū ibidem.

¶ Dñica in quadrageſima

Et cum ieiunaſſet quadraginta ꝺiebus Matth. iiii. Ex q̄ iam xp̄s ieiunandi eſt. dicenda ſunt hic ſex. Primum quo xp̄s ter eſurijt. et qualis tunc cibus eius fuit. xviii. R. Scō a quibꝰ cibis ieiunantes abſtinere dēt. xviii. H. Tercio ſoluēs ieiuniū q̄n peccat mortalr. & q̄ſi nō. iii. Q. Quarto an laboratores et peregrini et mendici & mulieres pregnātes ad ieiuniū teneant. iii. R. Quinto quo abſtinentia in cibo & potu eſt vite ꝓlongatio xviii. B. Sexto q̄ abſtinētia ſeu ieiuniū in nob cauſat caſtitatē. xxix. P. Exm ibi.

¶ Dñica ſcḍa in quadrageſima

Miſerere mei dñe fili ꝺauid filia mea Matth. xxv. Verba predicta ꝺliber peccatoꝝ cū coꝛdis & cōtritione ꝺicere ꝺebet. iā illo ſacro tpe. q̄ xp̄s pnie eſt. Vñ h̄ tria ſunt dicenda. Primo q̄ doloꝝ & cōtritio ꝺebet eſſe maximus. qō ꝓbatur per tria. xv. E. Scō q̄ quatuoꝝ ſunt ſigna veꝛe contritionis. xxv. F. Tercū q̄ & cōtritio tanta pōt eſſe q̄ totum reatū pene ꝺeleat xxv. B. Et exemplum ibidem.

¶ De eadem dominica.

O mulier magna eſt fides tua. Matth. xv. Vñ hic dicenda ſunt tria. Primū q̄ fides eſt fundamentū hūane ſalutis. et q̄ fide caret. in ſtatu ꝺamnationis eſt. i. D. Scō qualr quilibet xp̄ianus ſymbolū apl̄oꝝ ſcire tenetur. i. S. Tercū de duodecim articulis fidei quis apl̄oꝝ quilibet articulum ꝓpoſuit. xxi. L.

¶ Dominica tercia.

Cum ejeciſſet ieſus ꝺemoniū locutus eſt mutus. Lu. xi. Quz cū diabolus illo ſacro tpe q̄ verā cōtritionē eueīt. tunc mutus loq̄tur. i. peccā ſua cōfitet Vñ hic ꝺicenda ſunt q̄tuoꝝ. Primo q̄d ſit cōfeſſio et quo ꝺliber adultus ad eā tenet. xxv. D. Scō quo cōfeſſio ꝺebeat ꝓcipualr quoꝝ cōditiones habere. xxv. I. Tercio cōfeſſio que fiat ex ſola conſuetudine vel timore et non ex charitate non eſt fructuoſa

ertālis ꝫfessio per duo signa cognoscit xxv. A. Quarto q̄ in quattuor casibus confessio reiteranda est. iij. P.

De eadem dominica.

¶ In belzebub principe demoniorum Lu. xi. Sciendum q̄ belzebub nomē de monis est. d̄ p̄est immundis cogitatiōibꝫ Sed lucifer dem̄ō est d̄ p̄reest superbie ſꝫ mām̄on d̄ preest diuitijs male acq̄sitis et iste habz multos sub se Quia omnes vsurarios ⁊ ceteras res iniustas possidē tes Vñ circa hec q̄ttuor sunt dōa. Primo quid ē vsura. ⁊ q̄le est peccatum. hoc q̄re. vij. L. Scōo q̄ vsurarius peior est omni peccatore. immo peior q̄ Judas. q̄ mors q̄ infern⁹. vij. V. Tercio q̄ no uem gña vsurario⁊ h enumerētur. d̄ oēs dānātur si sic moriuntur. vij. y. Quarto d̄bus modis vsurari⁹ cogāt ad restituti⁹

Dominica. iiij. in. rl. (nē. vij. e

¶ Abijt ihs trans mare galilee. Joh. vi. Hic p̄ mare itelligitur mūdus. Vñ h q̄ttuor ſt̄ dōa Primū q̄ mundū nō de bem⁹ diligere Et h̄ p̄ter q̄ttuor. q̄re. xix. L. Scōo q̄ tēptari nos in p̄ti vita est necessariū h q̄re. xxi. L. Tercio q̄o virtuosi ab amatoribꝫ hui⁹ mūdi irridentur xi. B. Quarto q̄ bōi boies debēt ē pati entes in p̄secutiōe huius mundi. xx. Q.

De eadem dominica.

¶ Accepit ihc⁹ panes. ⁊ cum grās. t̄c. Joh. vi. Sic dñs ihesus cibauit turbas cuz d̄nq̄z panibꝫ sic d̄libꝫ dz cibare aiam p̄ria cū pane vere pnie ⁊ satisfactiōis p̄ petis suis Vñ h dōa sunt tria. Primo. q̄ satisfcio dz sp fieri p ꝫria h q̄re. xxv. L. Scōo an satisfactio expleta in petō mortali valeat. vl̄ vtruz reiterāda sit tal satisfactio. xxv. D. Tercio completa pe nitēcia quaz sacerdos iunxit vtr̄ p̄itēs totaliter sit absolutus. xxv. B.

Dominica in passione.

¶ Tulerūt lapides iudei. vt iacerent in eū. Joh. xviij. Hic icipit dñica i passiōe Vñ h tria sunt dōa. Pr̄ quis sit iste. d̄ passus est p nob. q̄ ē ⁊ q̄lis passus sit ⁊ a q̄bꝫ passus est Et q̄d coegit eū ad pa tiendū mortz p nob. xxij. L. Scōo q̄ liter tā ꝑs patrā a multis pilatis in suis mēbris. xxij. post. L. Tercio q̄ patiēter debem⁹ p̄secutiones ⁊ tribulationes sustinere. q̄ hoc est valde meritorium. xx. Q

Dominica palmarum

¶ Ecce rex tuus venit tibi mansuetus. Matth. xxi. Et q̄ nos scōicatum sum⁹ ullo sacro tp̄e. ne scienter indigne accedamus ad scrīm eucharistie. tūc hodie. s. i die palmarum dicēdū est de septez mactis q̄cūq̄ que homo incurrit q̄n indigne accedit ad sacramētū. hoc quere. xxvi. B.

De eadem dominica.

¶ Hoc totū factū est. vt implerēt. D. xxv. Sic ꝑs impleuit p missiz. s. ecclam̄ do asinā. vt implerent pphetiā. ⁊ nos vicia nra sa merito implere debem⁹ vota nostra deo ⁊ scris p missa Vñ hic q̄nq̄ sunt dōa Primū d̄ sit votū ⁊ q̄ triar. erūt ad votū fiēdū. h q̄re. ij. L. Et q̄liter peccāt qui stulta vota mittūt. i. R. Tercio q̄ votum licitū sp obligat exceptis quatuor casibꝫ. ij. D Quarto vtrū voues stat̄ teneat votū implere. ij. P. Exēplū ibidē Quinto q̄n q̄uis p̄mittāt̄ quia vota promissa deo nō soluunt. ij. R. Exēplū ibidem.

In cena domini.

¶ Probat, aūt scipsū hō et sic de pane t̄c. i. Cor. xi Sup illud thema dicenda sunt quattuor Primo q̄ sacramentum eu charistie est deuote sumēdū ⁊ summe a nobis hōrādū. iiij. X. Jtem. xxvi. C. Secundo an pueris dādū sit h sacrīm eucharistie Et i q̄li erate sit accedēduz ad hoc sacrīm. xxv. H. Terciū q̄ sacrīm eucharistie tribꝫ modis sumit. Pr̄io spūaliter tm̄ scōo sacramētaliter tm̄. tercio spūaliter et sacramētaliter sit. xxvi. A. Et^m ibidē. Quartū digne sumentes h sacrīm multiplices fructus ex̄h ꝫsequunt. xxvi. D. et^m ibidē

In festo pasce.

¶ Surrexit nō ex̄t h. Mar. xl. Et quo hodie ē dies resurrectōis tūc h tria sunt dicēda Primo sicut necessarium est credere ipsum passum et mortuum. sic etiam

necessarium est credere gloriosaz eius resurrectionem. xxij. ℟. Scom q quadrupler est infernus. z qlem xps 2fregit q ad inferna descendit. xxij. añ ℣. Terci qualiter oporteret nos resurgere i nouissimo die. z in qua etate. xvij. ℣.

℣ Secunda feria pasce.

℣ Et ecce duo ex eis fabularent z secum ierent. Luc. xxiij. Hic sciendum q libet debemus loq de bo z de bonis. q̃ eplo illo tu duoz q ibãt in emaus. Vñ hic q̃nq sñt dicenda Primũ q sñt q̃nq q̃ dñr nos retrahere ab inutilibus ꝓbis z a mltis quib z q̃ multis q̃dm est petrm mortale. xvij. L. Scom q loqui ꝓba scurrilia et luxuriosa est ꝓprium impudico z corditi vij. ℣. Ex'm ibidẽ z q̃ loq de luxuria est petrm mortale. xix. F. Tercio q male dicere q̃ est petrm z de pena maledictionez ꝓferetis. ij. B. Quintuz q̃ bonũ sit loqui de deo z de bonis. h ptz q ere'. xxij. E.

℣ Feria. iij. pasce.

℣ Coegerunt eũ dicẽtes. mane nobiscũ q̃m aduesperascit. Luc. xxiij. Hic dicenda sñt tria. Primũ. q pegrini libẽt z letanter recipiendi sunt ad hospicia. hi. xx. B Scom quo hospes q nimiũ ꝓperat hospitibꝫ peccat cõtra ꝓceptũ dei. et quo peccat hospes q cibũ ꝓhibitũ dat suis hospitibus. vij. ℣. Tercio q̃ntũ. peccãt q malefactores recipiũt ad hospicia z ꝓmittũt in domibꝫ suis hoies ludere blaphemare z luxuriari z cẽtera. xi. ℣.

℣ Feria. iiij. pasce.

℣ Vado piscari. Iohis. xxi. Hic docemur q redire debem' post festũ ad labores manuales. qz sm Job. hõ nascitur ad laborem sicut auis ad volandũ. Vñ h dicenda sñt sex. Primũ q laborare debemus exẽplo xpi q sex modis laborauit ꝓ nobis. hi. xvi. ℣. Scõ quo laboratores multiplr fraudẽ ꝓmittũt i suis laboribus. vij. R. Tercio mechanici q ꝓparant res z vendũt q̃ nili ad malũ vtiz valẽt qualr peccant. vij. R. Quartũ. mechanici vel mercatores dolose iurantes ꝓio tenent ad restitutionẽ. vij. ℣ Quintuz mechanici q̃ emẽdo vel vẽdẽdo diebus festiuis peccãt mortaliter vel q̃ nõ iij ℣. Sextũ q in q̃tuor casibus põt q̃s laborare in die festiuo. Hoc q̃re. iij. L.

℣ Dñica in octaua pasce.

℣ Pax vobis. Joh. xx. Hic sciẽdũ q filij dei sunt q̃ pacez faciũt. vñ Gregorius i pastorali. Si dei vocãt filij q̃ pacẽ faciunt. pculdubio sathane sñt filij q̃ pacez ꝓfunditus dñr. Vñ tria sñt h dicenda. Primus q cũ quatuor ꝓpositis ꝓncipaliter non est litigandũ quere. xiij. S. Scõz q̃ discordia ẽ petrm mortale. xij. y. Terciuz quãtum detestabile sit discordiaz seminare xiij. E. Exemplum ibidem.

℣ Dnica ꝑua post octa. pasce

℣ Ego sum pastor bo. Joh. x. Pastor est prelatus. oues sñt subditi. Vñ hic. v sñt dicenda Primũ quo plat' vt plan dñr regere subditos. q̃re xi. L. Scom q ꝓlati exactiones facientes in subditos quo peccãt cõtra ꝓceptũ dei vij. L. Terciũ q̃ talis exactio sit peccatũ mortale z qualiter restituende sunt ad restitutionez. xvij. E. Quarto q oues. i. subditi libenter dñt obedire platis. h ꝓpter tria. iij. S Quintum fuit z ancille res dñoz suoz furãtes z male expendentes qualr peccant. vij. J.

℣ Dñica leta post pasce.

℣ Modicum et iam non videbitis me. Joh. xvi. Hic dicenda sñt quinq Primũ q diuersi errores ꝓtingũt circa mulieres ꝓuenientes. q̃re. i. ℟ Scom q mulieres q̃ cũq sunt coraz hoibus dñt velare capita sua triplici rone. hi. xiij. ℣. Tercium mulieres depigentes facies quo peccent mortaliter. xiij. J. Quartuz quo sugbo ornatus mulierũ nocet ãgelis bonis z deo ꝓmo z sibiꝑsi. xiij. ℣. Quintum q mulierũ ꝓsortiuz debet fugi ab his q volũt caste viuere hi. xix. O. Exemplũ ibidez

℣ Dnica. iij. post octa. pasce.

℣ Ille arguet mõm de peccto z iusticia z de iudicio. Joh. xvi. Hic fit mentio de correctione. Vñ. h. v. sñt dicẽda Primũ q correctio subditoꝝ speretur ad quelibꝫ platum. hi. xi. K. Vt autẽ illa correctio

facit cum suauitate tūc quinq; sunt considerāda. xix. J. Scōm vtq; q̄libet dō tenetur corrigere p̄timū suū. t q̄n omissio fraterne correctōis sit mortale. t q̄n nō v. L. Terciū an causa correctōis liceat dicere p̄timo ꝓximū. viij. J. Quartum ꝓtumelia q̄n est p̄cīn mortale. xv. E

Quintū quo debeamus repellere ꝓximū nob̄ impropatū. t b̄ ꝑ tria. viij. K

¶ Communica rogationum.

¶ Amen amē dico vob̄. Si q̄d petieritis in no. m:. da. vo. Jo. xvi. J3 est tps rogationū. vnde h̄ tria sunt ōda. Primo quo ozo p̄cellit elemosynā t iciunīū. xxi. A. Scōo ozo dñicā excellit alis ozones in q̄tuor. xxi. B Tercio quo declarāde st̄ ille septē p̄cōes ozōnis dñice. xxi C

¶ In ascensione dñi.

¶ Postq̄ locutus est eis. assumptus ē in celū. Marh. xvi. hic ōda st̄ tria. Primū quo xp̄s ascendit in montem oliueti coram discipulis suis. Secūdū q̄ ascendit gaudenter cum oibus electis veteris testam. nti Terciū quo hoc intelligitur Sedet ad dexterā dei. quere. xxij. O.

¶ Dñica infra octa. ascensio.

¶ Absq; synagogis facient vos Jo. xv. Sciendū q̄ nos debemus vitare iudeos t excoicatos sicut ipsi iudei p tūc vitabāt ꝓsortia sctōz. aplōz. Vñ hic quinq; sunt ōda. Primū q̄ excoicatio est duplex. scz maioz t minoz. hz. iij. J. Scōm excoicationē nō curās quo t q̄ntum pertat. iij. L. Tercium q̄ maioz excoicatio valde timēda ē. ꝓpt̄ q̄nq; iij. K. Quartū q̄ excoicatis in q̄nq; possumus coīca re absq; pcō. iij. M. Quintū q̄n excoicatus intrat eccl̄iam an alij teneant exire Et q̄ reuerentiā exhibent excoicato. s. assurgēdo ei an peccāt. t plēs q̄stiones ibid̄ de excoicatiōe. hz. iij. N. Exm ibid̄.

¶ In die penthicostes.

¶ Paraclitus aūt spūssc̄us quē mittet pater in nole meo ille vos docebit oia. Joh. xiij. hic ōda sunt tria. Primū q̄ sicut necarium ē ad salutē credere in p̄em et filiū. ita t in spūm sctū. qre. xxij. K. Secundum quare spūssanctus desiderandus est. xxj. S Terciū quo spūssanctus sanctificat eccl̄iam catholicā. xxij. S.

¶ De eodem.

¶ Ad eū venientes t mansionē apud eū facimus. Joh. xiij. hic ōm est de donis spūssancti. Ex his septē potes facere duos sermones. H qre. xxx. A. B. L. O

¶ Item de eodem festo.

¶ Cōfirma hoc deus q̄d operatus es in nob̄. ps. lxvij. Ex̄ tā pagitur illud tps in quo gra spūssci data est discipulis. t in sacro ꝓfirmationis gra ꝓfert p quam deputat ds ad effectū scriptis. et p quā gra data in baptismo ꝓseruat. Vnde hic ōda sunt tria. Primū vtq; sacm̄ ꝓfirmationis debeat oibus ꝓferri. H. qre. xxiij. A. Scōm q̄ sex requirunt ad ꝓfirmationē. xxiij. B. Terciū q̄ sacm̄ ꝓfirmationis habet octo effectus digne suscipienti. hoc quere. xxiij. L.

¶ Feria. ij. post pentecostes.

¶ Qui credit in eū non pereat sz habeat vitā eternā. Joh. vi. hic ōda sunt tria. Primū q̄ sit dñā credere deo. et credere deū t credere in deum. xxij. L Scōm de illis q̄ dubitāt de fide. vel q̄ p̄scrutari fidem volūt. Item q̄ articulos fidei discere nolūt. p. G. Terciū de duodecim articulis fidei q̄ habent. xxj. B. F. H.

¶ Feria tercia post pentheco.

¶ Amen amē dico vob̄ q̄ nō intrat &c. Joh. x. Sciendū q̄ iste erat modus iurandi in tpo dicēdo. amen amē dico vobis. Vñ hic ōda sunt sex. Primū q̄ iurās et iuramentuz sine dctō recipe pōt ds in q̄nq; casibus. ij. K. Scōm iurantes vane et sine causa siue sz̄vez siue nō. qualr̄ peccant. ij. B. Terciū iurātes dolose t mēdaciter vt in mercātijs soler fieri ꝓ graviter peccant. ij. L. Quartū ꝓ periculo sum sit se ad talē penā cū iuramēto obligare. ij. G. Quintū q̄ p̄ma solēnizatur est maxim̄ p̄cīm. q̄ phatur p q̄nq;. ij. A. Exemplū ibid̄. Sextū quantū peccat talis qui scienter recipit falsum iuramentum. ij. J. Exemplum ibidem.

¶ In festo sancte trinitatis.

¶ Scimus qz a dño venisti mgr. Joh. iij. et notandū sicut hodie est festū trinitatis. sic hodie legitur illud euangeliū in quo ꝙliber ꝓsona apte exprimit. naz ꝓsona filij est que in euangelio loqt. persona ꝑris cum dr scim⁹ qz a deo venisti mgr a deo. i. a deo ꝑe. persona spūs sci exprimitur cuz dr spūs vbi vult spirat Vñ h ꝙnior stz dicenda. Primuz ꝙ trinitas ꝙsonaruz in diuinis multiplicit ꝓbatur. xxij. B. Sōm ꝙ deus est creator ōniuz rerū visibiliū z inuisibiliū. xxij. D. Terciuz ꝙ hō creatori suo obligatur ad tria ꝓncipaliter. xxj. E. Quartū sup h verbo ꝙ dr mgr dōm ꝙ doctrinā bonā z salubrez ꝓximis impēdere valde meritoriuz est. xx. F. Itez ꝙ xp̄s mgr noster est z doctor nos septem bona. xvj. F.

¶ Item de eodem fmō.

¶ Amē amen dico tibi nisi ds renatus fuerit. Pro quo sciendū ꝙ triplex est natiuitas. s. corꝑalis que fit a ꝑe z mre. Secūda spūalis que fit in baptismo. Terciа celestis que fit in celo. z de scōa fit hic mētio. Vñ circa eandem hic tria stz dōa Primo qūo baptism⁹ est ianua z fundamentū oim sacrorz. et oēs tenent baptisari. z an puer in vtero mris possit baptisari. xxiij. B. Scdo ꝙ baptism⁹ hz noue effectus. xxij. L. Tercio qd illa ꝙtuor fiant ꝙ fiūt puero ad baptismū et illa tria ꝙ fiūt puero p⁹ baptismum. xxij. E

¶ In festo corꝑis xp̄i.

¶ Caro mea vere est cibus. Joh̄ā. vi. Circa quod sciendū ꝙ circa h scim tria sunt dōa. Prio qūo iste cib⁹ trib⁹ modis sumit. s. spūaliter tm. z sacraliter tātum. et spūaliter z sacraliter sil. xxvi. A. Exempluz ibid. Scdo qūo ibi sit xp̄s sub sacro eucharistie qz ibi sumuntur ꝙncte ꝑticule. Et ꝙ bona hoꝛ sequtur et digna sumptōe eucharistie. xxvi. D. Exemplū ibidem.

¶ Dnica ꝓma p⁹ festū trinitatis

¶ Epulabatur ꝙtidie splendide. Luce xvi. Hic tria dōa sunt. Primū ꝙ gulosi in comedēdo septē ꝓmittūt ꝙ sunt multum reprehensibilia. xviij. L. Scdo ꝙ modo varietas z multiplicitas feculoz ē nociua. xviij. F. Terciū quō gulosus cōedēdo z bibendo peccat mortaliter. ḋn qz modis. xv. G.

¶ Dominica secunda.

¶ Homo ḋdaz fecit cenā magnā Luce xiiij. Hic ꝙ cenā intelligit ꝙiuiū celeste qō fert in celo hāt Vñ hic tria sunt dicenda. Primū ꝙ ꝙsideratio celestis gaudij debz nos ꝑducere ad opandū bona opa. xvi. G. Scōm ꝙ ꝙsideratio gaudij celestis dz nobis esse remediū ꝓtra auariciā xvij. H. Terciū ꝙ gaudiū celeste summe desiderandū est ꝓpter ꝙtuor. xviij. U. ex emplū ibidē

¶ Dñica tercia.

¶ Uxorē duxi iō nō possuz venire Luce. xiiij. Sciendū ꝙ si uxor accipit ꝓprie tūc falsum dicit. qz plures in mrimonio veniūt ad regnū celorū. Sed si ꝑ voluptate carnali accipit tūc verū dixit qz oēs fornicatorz aut immūdis fm aplm non habz ptē in regno dei. Hic dōm est quō actus luxurie ꝙmittit actu septē modis et semp vnus est grauior alio. vi. A. B. L

¶ Dominica quarta.

¶ Estote misericordes sicut pater vester celestis misericors est Luc. vi. Hic de sex operibus misericordie dic dōm est. xx. A Item ꝙ vxor ꝙ misericors est z bona facit bonū virū. vij. H. Exemplū ibidem

¶ Item de eadem dñica. iiij.

¶ Nolite iudicare vt non iudicabimini Luc. vi. Hic ꝙuoz sunt dōa. Prio ꝙ iudicare nō debem⁹ ꝓximos. sz oīa dubia i meliorē ptē interꝑari Et ex duob⁹ iudiciū temerariū oritur. xxx. D. Secūdo detractio ꝓpter. v. detestāda ē. v. P. Tercio ꝙ detractio cōmittit sex modis. v. Q. Quarto detractionē audit ꝙ fit mortale vl ꝙ sit veniale. v. R. ꝙm ibid

¶ Item de eadem dnica.

¶ Dimittite et dimittemini. Luce. vi. Sciendū ꝙ quilibz libēter dz proximo suo indulgere z odiū a corde suo amouere. qz multū ꝑiculosum est odiū in corde retinere. Unde. ꝓ. Johan. iij. Qui odit

fratrem suū homicida est Vnō quattuor sunt ħ dicenda Prio quare inuidia a ꝯli dere bone est detestanda. xiij. A. Secūdo q̄ inuidia cōmittit sex modis. Et q̄ndo est mortale ꝛ q̄n non. xiij. B. Tercio q̄ inuidia, deliberata parcit a trib. xiij. C Quarto q̄ inuidia facit gaudere de aduersis ꝛ dolere de prosperis q̄ est valde peruersum. xiij. D. E.

¶ Dñica quinta.

¶ Ascendens aūt in vnā nauiz̄ erat seqūtes. Lu. v. Vbi sciendū q̄ per nauim intelligitur penitentia. Vnde euangeliū ꝓsens dicit de duabus nauibus. Per primā possum⁹ intelligere statū innocētie. Per secūdam ipsaz penitētiā. Vñ ħ circa nauem penitentie q̄tuor st̄ dicenda Primo q̄ pñie diuitias ꝛ vtilitas oſtenditur i tribus. xxv. A. Scōo q̄ pniave ra pōt oia respectu dei ꝛ pctōrs preter q̄ tuor. xxv. C. D. Tercio q̄ peccator volens penitere debet duo facere vt veraciter cōsequatur indulgentiā et remissionē peccatorum suoz. xxv. K. Itez xxv. S. Exemplū ibide. Quarto q̄ multum meritoziū est inducere illos ad penitētiā. s. qui pro criminibus suis occidendi sunt. xx. E. F. Exemplum ibidem.

¶ Dñica sexta.

¶ Omnis q̄ irascit fratri suo reus erit iudicio. Matħ. v. Hic ꝓpōs vult nos retrahere ab ira Vñ hic tria sunt dicenda Primo quō ira propr̄ quicq̄ est detestāda. xv. A. Exemplum ibidem. Secūdo q̄ ira cōtingit octo modis. ꝛ q̄n non est pctm̄. ꝛ q̄n est veniale ꝛ q̄n mortale. xv. B. Tercio quocantes proximos ad iram tum diam causa solacij vel alia intentione grauiter peccant. viij. C.

¶ De eadem dñica.

¶ Non occides Qui aūt occiderit reus erit iudicio. Hic sex videnda st̄ Primū q̄ homicidium corporale est detestandum propter tria. v. A. Scōm q̄ homicidiū manu siue facto ꝓmittitur q̄tuor modis. v. C. Tercio an plus peccat q̄ occidit iustum an qui occidit pctōrē. v. D. Quarto quot modis cōmittitur homicidium corporale a lingua. v. E. Quinto q̄n homicidium ꝓmittit sola defensione. v. H Sexto videndū est q̄ homo nō est faciliter ad mortē sententiandus. v. H.

¶ Dominica septima.

¶ Quidam de longe venerūt. Mard. viij. Sciendū q̄ de ꝓpe veniūt innocentes. Sed de longe. qui post cōmissionem peccati reuertunt. Modo hic dicendum est quō homo dongat se a deo ꝓpter peccatum mortale. ꝛ q̄ petm̄ quattuor modis cōmittitur. hoc quere. xij. A.

¶ Dominica octaua.

¶ Attendite a falsis ꝓphis q̄ veniūt ad vos in vestimentis ouiū ꝛc. Mah. vij. Hi falsi ꝓphe sunt heretici ꝛ hypocrite. Vñ hic quattuor sunt videnda. Primo q̄ sunt signa p̄ q̄z̄ gnoscunt heretici. hoc ꝛ p̄. F. Scōo q̄ detestabilis est illa heresis q̄ dicit visibilia esse creata a demone. et inuisibilia a deo. xxij. D. Tercio q̄ hypocrisis est petm̄ valde detestandum triplici rōne. xij. T. Quarto q̄ hypocrisis cōmittitur octo modis. et q̄n est peccatum mortale et q̄n non. xij. V.

¶ Dominica nona.

¶ Facite vob amicos de māmona iniquitatis Luc. xvi. Sciendū q̄ illa amicitia nobis facere debemus p̄ elemosynā largitionē. Vñ dicenda sunt hic q̄nq̄. Primū q̄ elemosyna danda est de iuste acq̄sitis et cum effectu magno. iij. R. Scōo q̄n elemosyna est ī ꝓcepto ꝛ q̄n non. v. O. Tercio q̄ elemosynaz potest dare vxor sine licētia viri in tribus casibz vij. H. Quinto q̄o serui ꝛ ancille de bonis dñoz suoz dare pōt elemosynam et q̄o non. vij. J. Quarto non dans elemosynā ꝛ auare retinens temporalia ex nimia tenacitate grauiter peccat. ix. B Item etiam habetur. vij. L.

¶ Dominica decima.

¶ Videns iesus ciuitatē flauit super illā Luce. xix. Sciendum q̄ christus flauit destructionem ciuitatis hierusalem. et deletionem iudeoꝝ hoc fecit q̄ com-

passione cordis sui. Unde hic de iudeis quartuor sunt dicenda. Primo ẽre eccle sia ex toto non debet iudeos. sed ꝓmittit eos viuere. vij. ff. Secõ quo iudei r xpi ani ad sanitatem dñi habeñ. vij. g. Tercio vtrũ pueri iudeoꝝ sint baptisandi in uitis parentibus. vij. h. Quarto an pueri iudeorũ sine baptismo decedentes sint filles pueris xpianorũ. Et ad quẽ locum tales pueri pueniunt. xvij. f

¶ De eadem dominica.

Exiit egressus in templũ cepit ejcere vẽdentes. Luce. xix. Hic dicendũ est q. xij. gñia mercatorũ dãnabunt si sic decedunt

¶ Dominica vndecima. (vij. O

Phariseus stans apud se orabat. Luc. xviij. Hic dicẽda sunt tria Primũ q̃ periculose peccat q̃ se prefert alijs in sua estimationẽ. sicut ille phariseus q̃ dixit. dñe non sum sicut ceteri homines. hĩ. xij. L. Secundo q̃ iactãtia detestanda ẽ ꝓpter tria quã ille phariseus habuit dicẽs Jeiunio bis in sabbato. xij. P. Tercio q̃ iactantia octo modis ꝓmittit. r qñ est peccatũ mortale. xij. Q. Exemplum ibidem.

¶ De eadem dominica.

Non sum sicut ceteri homines raptores Luc. xviij. Hic dicẽda sunt quatuor Primo q̃ raptores in trib⁹ peiores sunt diabolo H ẽre. vij. A. Secõ vtor raptoris q̃mõ põt vti reb⁹ raptis. r quo nõ. vij. B Tercio rem raptã emẽs sciẽter dnoz dãna incurrit. vij. S. Quarto rerũ iniustarum ꝑticipatio est vnũ de pctis alienis.

¶ Dominica. duodecima.)xi. J

Adducunt ei surdũ r mutũ Marc. vij. Hic notak cõpassio illoz hoim cum illo infirmo q̃ ex cõpassione adduxerũt eum ad ihm Uñ sciendũ q̃ infirmos visitãr et eos ꝓsolare r eis ex corde ꝓpati ẽ multum meritorũ. qz est vnũ de sex spualibꝰ operibus misericordie. de q̃bus sup hoc pñs thema dicendũ est. quere. xx. H. H.

¶ Dominica. xiij.

Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo Luc. x. Hic dicẽda sunt tria Primo quo d liber hõ teneatur diligere deũ sup oia qui vult saluari hĩ. xij. E. Secõm vtrũ quis posset odire deũ. xix K. Tercio quo auarus colit spalia ꝓ deo. superbꝰ honores gulosus voluptatem carnis. h. U

¶ De eadem dominica.

Plagis impositis abierunt semiuiuo relicto. Luc. x. Hic duo sunt tria Primo sciendum q̃ homo i corpe vulneratꝰ dupliciq̃ vsq ad mortẽ. sic spualiter per pctm mortale vulneratur in aia. Quicq autem vulneratur hõ i corpore r nõ tñ ꝓpterea moritur Sic spualiter possum de pctõ veniali intelligere quo ad aiam. Uñ hic tria sunt dicenda. Primũ quid sit peccatum veniale. r quot modis ꝓmittitur. r damna que infert hoi hoc quere. xij. L. Secõm q̃ pctã venialia sunt occasio peccatoꝝ mortaliũ. r hoc quattuor modis xij. O. Terciũ q̃ pctã venialia octo modis dimittũtur. xij. Q.

¶ Dominica decima quarta

Occurrit ei decẽ viri leprosi. Luc. xvij. Per lepram pctm mortale intelligitur Uñ hic tria sunt dña. Prio quomodo pctm nocet homini in vita. in morte. et post mortem. hoc quere. xij. F. B Secõ quo nocet illis q̃ sunt in purgatorio. xij. J. Tercio quo nocet dãnatis in inferno et etiam saluatis in celo. r hoibus in mũdo. r postremo ipsi xpo. hĩ. xij. K.

¶ De eadem dominica

Est cecidit in faciez ei pedes eius gras agens Lu. xviij. Hic dicendũ est q̃ gratia r actio offerenda est deo pro bñficijs multiplicibus que nobis impendit. hoc quere. xij. S. Item. iiij. U.

¶ Dominica decima quinta

Non potestis deo seruire r mammone id est diuitijs Matth. vi. Hic dicenda sunt dnoz. Primũ quo auarus seruit diuitijs. s. colendo eas pro deo. hoc quere. i. U. Secõm quãdo nimia sollicitudo r inquietudo circa rem talia est pctm mortale. xvij. D. Terciũ quare talia non pñt satiare affectũ hois. xvij. B. Quartum remedium cõtra oẽm auariciam. xvij. J. Quintũ q̃ talia pluribus hoibus sunt

decasio q̄ mali et peruersi efficiunt. xvij. D. Exemplum ibidem.

¶ Dominica decimasexta

¶ Lecce defunctus efferebat filius vnicus matris sue Luce. vij. Vñ Greg⁹. in moralib⁹ Tota vita sapientis debet esse meditatio mortis Vñ hic sex sunt dicēda Primū q̄ mortis memoria facit cōtinere oia tpalia hoc q̄re. xvij. J Secundum q̄ morientibus in agone occurrūt pcā ppetrata. xij. G. Terciū mortis pena cui aliq̄d diminat de pena p̄ peccatis debita. xx. E. Quartū quō morientes in agone debēt seipsos et cognatos z pueros z oia tpalia deo sponte offerre. xvij. K. Quintū q̄d sentiendum sit de illis q̄ q̄dunt rōem in agone mortis an dānent vel non. xij. L Sextū q̄ multiplices errores ppetrant ab hoibus circa morientes. i.

¶ Dominica decimaseptia (D

¶ Qis q̄ se exaltat humiliabit Lu. xiij. Hic dicenda sunt tria Primū q̄ superbia exterior detestāda est ppter tria. xij. A. Secundū quō ornatus mulierū sexus et viroꝝ tripl̄r pōt esse pcm mortale. xij. N. Terciū q̄ ornatū corpis cohibere debet illa hō

¶ De eadem dñica (xij. O

¶ Mnis q̄ se exaltat humiliabit Lu. xiij. sez q̄ se in sua estimatiōe exaltat Vñ hic dicēda sunt tria Primū q̄ superbia iterior hz q̄tuor spēs. xij. B. Secōm superbus pōt se aliq̄s in estimatione sua q̄ periculose peccat. xij. L Terciū q̄ sunt. vi. remedia ptra omnē superbiā. xij. c c Exemplum ibidem.

¶ Dominica eadem

¶ Licet sabbato curare Luc. xiij. Hic dicenda sunt q̄tuor Primū quare sabbatum translatū sit in diem dñicam Et q̄ dies dñica habeat. xij. prīuilegia. hoc hz. ij. A B. Secōm quō obseruatio festi octo modis transgredit. iij. L Terciū q̄si festū incipiendū et q̄si terminandū. iij. F Quartū quō tripl̄r puniunt q̄ non celebrant festa. hoc habetur. iij. B.

¶ Dominica decimaoctaua.

¶ In his duobus mandatis vniuersa lex pendet z pphete. Math. xxij. Hic dicenda sunt tria. Primū quomodo precepta decalogi emanant a dilectione dei et proximi hoc quere. i. L Secundum quomodo quilibet adultus tenetur scire precepta dei. xx. L Tercium q̄ precepta dei cum diligentia sunt seruanda propter decem fructus. i. A

¶ Dominica decima nona.

¶ Hic blasphemat Math. ix. Hic dicenda sunt tria. Primū quomodo blasphemia est grauissimum peccatum et cōmittitur corde. ore. et opere hoc q̄re. i. D Item. xv. f. Secundus quomodo blasphemi puniūtur in presenti z quomodo puniti sunt tpe moysi. ij. E. Terciū quomodo blasphemiatores peiores sunt cunctis iudeis. et omnibus animalibus. ij. D.

¶ De eadem dominica

¶ Et quid cogitatis malū in cordibus vestris Mathei. ix. Hic dicenda sunt duo Primum est quando cogitationes non sunt peccata. et quando venialia. et quando mortalia hoc quere. xix. B. Secundo quando morosa delectatio est peccatum mortale. x. L. Item. xix. L.

¶ Dominica vicesima

¶ Ligatis manibus et pedibus mittite eos in tenebras exteriores. Matthei. xxij. Hic dicenda sunt quattuor Primū est q̄ ignis infernalis miro modo grauis est et ibi nulla est redemptio. xij. Hi Exemplum ibidem. Secundum vtrum damnati vellent omnes homines damnari. xij. K. Tercium q̄ damnati in inferno habebunt. tria sercula. decimooctauo. S. Quartum quid sit potus damnatorum. decimooctauo. K. Exemplum ibidem

¶ Dominica vicesima prima.

¶ Inciebat eē mozi Johannis. iij. Sciendum q̄ sicut homo corporaliter moritur in corpore. sic spiritualiter in anima. quod contingit per peccatum mortale Vnde hic tria sunt dicenda. Primum est q̄ peccatum mortale quattuor

modis committitur.xij.A. Secundum ꝺ faciendum sit de illo qui dimittit pec catū mortale ꝓperare nō ꝓpter deū vel salutem ꝓpriā. sed ꝓpter penā vel quod eum ꝙ damnū tale.xix.H. Tercium ꝙ quilibet homo potest viuere absq; mor tali peccato mediante dei gratia. hoc ꝓ batur.tripliciter.xij.M.

Dñica vicesimasecunda.

Sic pater meus celestis faciet vobis si nō dimiseritis vnusq;q fratri suo Mat thei.xviij. Hic dicēda sunt ḡtuor. Pri mū est qualiter indulgere teneamur offen soribus nostris.xx.A Secundū vtrū sit de necessitate salutis inimicos diligere. xx.C Terciū vtrū teneamur inimicis sig na charitatis oñdere.et an teneamur eis iniuriam nobis illatam indulgere.xx.D Quartum vtrū teneamur pro inimicis orare.xx.post.Q.

Dñica vicesimatercia

Consiliū inierūt vt caperent ihm in ser mone Matth.xxij.hic dicenda sunt duo Primū est q̄s graviter peccat ꝙ malū ꝙsi lium dat alijs.h quere.v.K.Jte.xi.B. Scōm ꝙ ꝙsiliū malū sup illuz ꝙ illō de

Deceadan dñica (dit

Magister scimus q̄ verax es Matth. xxij. Sciendū ꝙ christus veritas est.ideo diligit veritatez.pō. Ecce enī veritatem vie.xisti. Sic ecōuerso odit mendacium. Unde hic dicēda sunt tria. Primuz ꝙ mendaciū detestandū est ꝓpter dnꝫ ma la.viij.B.Secundum ꝙ mēdacij occa siones sunt duc.viij.L.Terciū ꝙ men dacium est triplex.s.officiosum. iocosuz et perniciosum.viij.D.

Dñica vicesimaquarta

Conside filia Matth.ix. Hic dicenda sunt dnꝫ Primū est ꝙ deus quadru pliceꝫ cōfidentiam requirit a quolibet homine. Prima est ꝙ talia sperare de bonus a deo.hoc quere.xvij.K Secun dum est spes de peccatorum remissione.h. T. Contra hāc est desperatio de dei mi sericordia. hoc quere.xvi.H. Tercium ꝙ vult nos exaudire in oīonib; nostris h.T. Quartū est ꝙ fiducialiter debem⁹ sperare ab eo futurā gloriam.i.T. Qui tum est ꝙ illam futurā gliam debemus ex toto corde desiderare.et hoc ꝓpter quat tuor.xviij.G. Exemplum ibidem

Dominica vicesimaquinta

Filia mea mō defuncta est. Matth.ix Sciendū ꝙ qñ pater recessit ab ea tūc re liquit eā in extremis sicut alius euangeli sta dicit.sed qū venit ad pm tūc estima bat eā interim obijsse.ergo dicit.dñe filia mea.et.C. Ubi sciendū ꝙ qñ homo est in tali infirmitate ꝙ verisimile ē ꝙ moriat. tunc sacramentū extreme vnctionis recip pere debet. Unde hic dicenda sunt tria. Primo quibus ꝓferendū sit.et vtrū pos sit reiterari et quotiens.hoc quere.xxvij. A.Secundū ꝺd sit effectus illius sacra menti.xxvij.B.Terciū ꝙ parētes in sex dancreri possunt ꝙ pueri moziunt in iu uentute hoc quere.xxij.D.

Sermo de dedicatione.

Si quē defraudaui reddo qdruplū Luc.xix. Hic dicenda sunt tria. Primū est ꝙ septē instigant hoīem ad restituen dum res iniustas acqsitas.h hz.vij.p p. Ex^m ibidez Scōm an statim teneat ad restituēdum ꝺ iniustas res possider.vij.qq Terciū ꝙ res iniuste restituende sunt he redibus.vij.rr. Exemplū ibidē Quar to quo restitutio dz fieri ab illo ꝙ impe dit aliquē a ꝓsecutione muneris vl hō ficij.vij.ss. Quito res quas furātes qñ peccāt mortaliter et qñ nō.vij.F.et ꝙ illas quas res restituere tenemur hoc pater ꝙ tria exempla.vij.G.Item.vij.rr

Sermo ꝓmunis de sanctis

Un hic dicēda sunt dnꝫ Primū ē. qre festa sanctoz ab ecclia instituta sunt. hoc hz.iij.T. Scōm ꝙ sci ozāt ꝓ nob tripliciter de cā.iij.U. Terciū sctōs hono rantes et diffinitiue credentes ꝙ ꝓpteres certitudinaliter eis hoc vel illud contin gat errant.iij.X. Item.iiij.X. Quarto reliquie sanctorum qualiter sunt adoran de.i.X. Quintum sanctorum reliquias emere vel furari symoniacum est.vij.E

Tabula thematū

Sermo alius de sanctis.

Nic dicēda sunt tria. Primū est q̄ celebratio festorū octo modis trāsgredit. h̄ q̄rē.iij. L. Scdo qū festū incipiendū est et qñ terminandū est.iij. F. Tertiū quo triplr puniant q̄ nō celebrant festa et q̄ illis bñ succedit q̄ celebrant festa.iij. B.

Sermo cois de beata virgine.

Maria qualiter iuuat nos in vita. in morte t post mortē.iij. y. Exm ibidem

Alius sermo de eadem.

Maria ꝓ ser primlegia que denotātur in salutatione angelica.xxi. N.

Alius sermo de eadem.

Maria adoranda est adoratione ydulie.i. X. Maria cuius esset pulcherrima tamen a nullo potuit cōcupisci. et hoc p̄ter tres rationes.xxi. Q.

Explicit Tabula Thematum sermonū dominicalium totius āni Et de sanctis in generali ac de beata virgine.

Sciendum q̄ tredecim sunt nomina preceptorum. que habent in p̄s. c. Beati immaculati in via tē. qui q̄ totum annum cantatur in primis. Et est excellentior omnibus alijs. p̄. Et non est vanus in eo quin aliquod illorum nominis habeatur in eo. et in aliquibus versibus duo noia que significantur per tredecim litteras in illis dictionibus. melius meminit. Unde. Precepta dñi sunt eloquia dei. apte voluntatem dei significantia. Equitates quia fm iusticiam facta sunt Idem in corde. in ore et in ope ꝑtinentia Judicia quia vnicuiq; pro meritis debitam ꝓretributionem pnunciant. Dicunt iusticie. quia nihil inordinati ꝑtinēt. sed ita est vt dicūt. plena sunt veritate t beros faciunt veraces. Justificationes q̄ obseruata reos liberant. Insuper dicunt veritates. nihil enī falsi ꝑtinent et veraces faciunt obseruatores suos. Dicūtur verba dei. i. significationes dei ad hoiem Dicuntur etiam vie. quia obseruatores suos ꝓducunt ad celestia. Dicuntur sermones. quia narrando instruūt fideles. Mandata quia facienda indicant. licet enī sint quedā precepta negatiua ꝓhibitionis. enī omnis ꝓhibitio includit in se affirmationem. Dicunt mirabilia. quia insolita precipiūt t incognita ꝓmittunt. insolita dico fm modū loquēdi t fm vetus testamentū. Dicunt testimonia. q̄ penis t promissis admonēt. Nam testificant penā t gloriam. Insuper dicūtur lex. qr ad obseruationē ritus obligāt omnes hoies. Ideo nemo excusatur nō obseruare ea. t ꝙ se quens nemo excusatur a nō sciendo ea. Unō sequit vt scribitur Deut. xix. Si vis ad vitam ingredi serua mandata tē.

De.x.preceptis Liber discipuli de eruditione

Christifidelium Incipit feliciter Et primo De decem preceptis in generali

Si vis ad vitam ingredi serua mandata dei Matth.xix. In verbis ypositis ostendit christus cuilibet hominī viam vite eternae cum dr. Si vis ad vitam ingredi ꝛc. Ad q̄ sciendū q̄ precepta sunt prec omnibo intrime diligēda. et cū summa diligentia seruanda Unde ps. Ideo dilexi mandata tua sup aurū et topazion. Et hoc ypter decem causas. Prima causa est. q̄ facilit obseruatores suos amicos dei. vnō Joh.xiiij. Vos amici mei estis si feceritis q̄ precipio vob Hec hoc est pars q̄ deo seruire est regnare. Quantum bonū accidit homini cū non solum sit seruus regis celestis. sed etiam amicus regis eterni. Eccli.vi. Amico fideli nulla est cōparatio. sed xp̄s est fidelissimus amicus Unde Arestot. p. rhetor. dicit quis sit verus et fidelis amicus dicēs Amicus est qui operatur alteri q̄ putat sibi esse bona et hoc ypter illū Modo hoc manifeste et plenissime inuenitur i xp̄o. q̄ nobis ꝗtidie benefacit ex sua bonitate misericordia et hoc ypter nr̄m bonū. qa de bonis nostris nihil indiget. Unde ps. Bonoꝝ nostroꝝ nō indiges. Jo dicere et sapienter fecit q̄ quasit quo amore et amicicia dei p̄s accrescere sed hoc fit in obseruatione preceptorū. vt pater in autoritate. Joh. pallegata. Sed ōles amici et consanguinei cr̄i obseruatores preceptorū dei. Unde dico q̄ precepta faciunt obseruatores attentos esse deo. q̄si omni genere attentionis. Unde Matth.xij. Qui cūq; fecerit voluntatē patris mei q̄ in celis est. ipe meus frater et soror et mater ē. frater vl soror christi ē qz coheres. Quasi mater xp̄i est bona mulier que mandata obseruat. quia coronat sicut mater xp̄i que regina celi et terre est. Unō Lu. viij. Mater mea et fratres mei sunt qui verbum dei audiunt et faciūt Secunda causa. quia boies ad hoc a deo facti sunt vt mandata eius custodiāt. Unde optimū q̄ boies seculares et cōmunes p̄nt sacere in mūdo isto fm suū statū videtur b esse. Unde in pue. Nihil melius q̄ attendere ut mandatis dei ꝛc. qz hic est finis hominis. vt Arest. vi. topico. finis in vnoq; genere est optimū et cuius gra fiunt alia. vt Eccl. vlti. Time deū et mandata eius obserua. hoc est oīs homo. i. ypter hoc sunt ob b est oīs hō. Unde Ber. Si hoc est oīs homo sine b nihil est oīs homo. Nihil inquā in valoꝝ est hō sine observatione preceptoꝝ. Unde aliq̄ res fit ad aliq̄d opus q̄si illud nō sequit. tūc fit illa res inutilis et destruit. Sic homo qui factus est vt mādata seruaret q̄si precepta dei fugere voluit. destruit et mori dignus fuit. Unō iustissima fuit illa sniā. Gen. ij. Quacūq; die comederitis ex eo morte morieminī. sic dicit tā cuilibz hoi. Quacūq; die preceptū aliq̄d trāsgredieris. morieris. Unde Bern. Dignus plane est morte qui tibi die ibu recusat viuere Erā homo factus est ad b vt p̄cepta dei impleat. tūc non p̄t melioꝝ thesaurū sibi in mūdo isto thesaurizare q̄ mādata dei seruare. Eccl.xxix. Pone thesaurū tuum in p̄ceptis altissimi. et p̄derit tibi magis q̄ aurum Tercia causa que nos debet mouere est q̄ deus vult ea multuꝝ et stricte seruari. Unde. ps. Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. Prouerb vij. Legem meā q̄si pupillā oculi tui custodi. Pupilla diligenter seruat eo q̄ leditur de facili et valde periculosum est. facilius aūt leditur lex dei q̄ pupilla. q̄ sola voluntate Ledit etiā periculosius. qz maius esset dei oculū eruī q̄ preceptuꝝ dei transgredi. Unō Matth.xviij. Si

emius tuus scandalisat te. eruc eū. ⁊ pūc
et abs te. Imo homo potius deberet am
bos oculos et ambas manus et ambos
pedes pdere. q̄s vnū pceptū transgre
di. Sed heu multi ꝺ̄ posito facilit q̄ pro
pter vnā quam ⁊ momentaneā delectati
onem trans gradiunt pcepta ꝺ̄i. Sicut
luxuriosi. q̄ si scirent se statim post acrus
vnū pderet oculū vel vnam manū. nullo
modo peccarēt. sed ꝓpter deū ⁊ salutem
ꝓpriam nō dimittūt q̄n libidinē suā exple
ant. Et ꝑ ō non oculus ⁊ manus solū
ꝑdunt. sꝫ etiā vitā eternā. ⁊ insup mortē
eternam cū pēis ⁊ alc in aurrūt. Sili mō
ꝺm est de auaris ꝺ. ꝓpter modicā sub
stantiā tpalē quā iniuste lucrari pōt pce
ptū ꝺ̄i trās gradiunt. Similiter iracūdi ꝺ
et quo moriūt ꝓpter quā iniurā eis illa
tam. iurant ⁊ blasphemāt creatorē suū ⁊
maledicūt primis q̄ ū ꝑ toto mundo
ñ est faciēꝺ ū xp̄iano. ⁊ sic ō alijs trās gre
soribꝰ pceptorū ¶ Quarta causa que
nos mouere debz ad obseruandū preces
pta est q ꝺ̄s vult hāc mānionē delecta
bilem eū illis q obseruāt eius pcepta ab
eo eis dare. Joh. xiiij. Si q̄s diligit me
sermonē meū seruabit. et pat Et ad eum
veniemus ⁊ mansionē apūd eū faciemus
Quādiu aliqs pcepta eius seruat tādiu deꝰ
secū habet. imo in seipo nec pōt amittere
deum ꝺ̄i ipsa seruat Et ꝺ̄o quilibz eū tan
ta sollicitudine debet diuina pcepta seru
re. sicut deū in se vult retinere. Et sic vi
tam gre in pūi ⁊ gliam in futuro non a
mittere. Proverb. vij. Serua mandata
mea ⁊ viues. supple vita gre in presenti. ⁊
glorie in futuro. Ergo q̄s ꝺ̄m ꝺ̄ō et q̄s
vitā ⁊ salutē nostrā custodire debemus
pcepta dei ¶ Quinta causa est q ꝺ̄ ob
seruatio mandatorū gratissimū est sacri
ficium deo. Eccl. xxv. Saluare sacrifi
cium est attendere mādatis dei ⁊ discede
re ab omni iniquitate. Saluare vocat
hoc sacrificiū q̄ est causa saluti eterne.
Cū alijs sacrificijs pōt hō dānari. cum
hoc non. Vñ ℣. Re. xv. dixit Samuel
ad Saul. Numquid vult ꝺ̄s holocau
sta ⁊ victimas. et non potius vt obedia
tur voci ꝺ̄i ¶ Secta est q̄ facium q̄
homo impetrat a deo quicqd voluerit.
ꝺ. Joh. iij. Charissimi si cor nostrū non
reprehenderit nos. fiduciā habemus ad
deum ⁊ quicqd petierimus ab eo accipi
mus q̄m mādata eius custodimus. Ju
deus q̄s non vult bonem exaudire ta
rone. q̄ homo nō vult eū audire in mā
datorum obseruatōne. Proverb. xxviij.
Qui declinat aurē suā ne audiat legē
oratio eius erit execrabilis. Ergo nō
eō queri trāsgressores preceptorū deꝰ
eos nō exaudit cū aliquā postulant a
eo vñ Aug⁹. Qua fronte postulas q̄ tibi
mittat deus. Prima audi admonitiones. ⁊
fac erige ꝓmissiones ¶ Septima est q
custodiūt obseruatores suos ne aliqō ma
lum eis ꝓueniat. Eccli. viij. Qui custo
dit preceptū non experietur quicqd mali.
Hoc intelligitur nec in vita pūi. nec in
morte nec post mortē. Hoc probat. q̄ li
cet accidat virs sanctis i vita presenti qō
esset alijs malū. eis tñ est bonum ad ga
mateis corone eterne. Bernar. Jocun
dum est deo iudicium. q̄m ille supbus mal
leator hūilium nequiter fabricat eis corō
nas ꝓperuas. pō. Sup dorsum meū fa
bricauerunt. ⁊c. Aug⁹. Quid times bo
mine. homo i sinu dei positus. tu de illi
us sinu nolicader ¶ Quicqd ibi patieris
saluti tuā erit. nō ad ꝓditionem. Nec
in morte q̄ a mala morte custoditeos.
Aug⁹. Morte mala mori non pōt qui
bona ante duxerit vitā. Ergo si ꝺ̄ vis
mori. serua mādata Nec post mortē. q̄
custoꝺiunt a morte eterna suos obserua
tores. Vñ Job. viij. Si quis sermonem
meū seruabit. non gustabit mortē in eter
num. sapiēn. iij. Justorū aie in manu dei
sunt. et nō tanget illos tormentū mortis
supple eterne. Vñ etiā Damasce. li. iij.
Hora sanctorum somnus magis est q̄
mors labor auerūt cū in pūi vita vt vi
uerent in eternū. vñ. Pō. Pretiosa in cō
spectu dei mors sanctorū eius ¶ Octava
causa est q̄ nos debz mouere ad obserua

cionē mandator. q. mādata dei sunt lex via. ꝫ ꝓpter hoc Joh. xv. Hec ē charitas dei vt mādata eius faciamus. ⁊ mādata eius grauia nō sunt. Vñ Augu. Mandata dei alleuiāt suos. o charitas. exhauāt eos agiles. sic pēne auē pennati. Hoc alit fit ꝓpter charitatē bois quā q̄z ad deum vñ amāti nihil est difficile. Jrē ſ fuauia. vñ pſa. Et dulciora sup mel ⁊ fauū Matth. xi. Jugū meū ei suaue est. ⁊ onus meū leue. Jrē sunt scīa q̄ nihil inquā retinēt nec repudiare dignū Roma. vñ. Et hoc scīa. ⁊ mandata scīa. ⁊ iustū ⁊ bonū Et his ꝓpter nulli malū est hac vita q̄ hoi qui deo fruit ⁊ ꝓ tuolam vitā dicit. Vñ Aresto. in ethi. Virtuosus beatissima est vita. vñ etiā Greg. i moralib. Absit q̄ tāta sit delectatio i vitijs quāta in virtutib. vñ etiam Chrisſ. sup Johannē. Sic malicia etiā ad gehennā eos q̄ hic in ea gaudiū cruciari ꝓ sue uit ita ꝓpter etiā ad regnū eos q̄ eum hic o quant pretat volūtati cū spe optis ⁊ delectatōe ꝓpter vitere facies. Nona causa est q̄ obstinatorib⁹ suis multiplices bñdictiones ꝓmittit q̄ deus eis ꝓmisit vt dī Deut. xxvii. Si audieris vocē dñi dei tui vt facias ꝛz oēs et custodias ꝛz mandata eius. faciet te dñs deus tuus excelsiorē cūctis gentib⁹ q̄ versant in terra Venientq⁹ sup te vniuerse bñdictiones iste. ⁊ apphendent te. i. circūdabūt te vndiq⁹ Si tñ ꝓcepta eius audieris bñdictus tu in ciuitate. i. in ecclia pñti ⁊ bñdictus in agro id ē exercitio laboris Bñdictus fructus ventris tui. id est cogitatōes Et fructus terre tue. i. operis corpis. fructusq⁹ iumētoꝝ tuorū. i. quinq⁹ sensuū. Bñdicta horrea tua. id ē virtutū custodia. Bñdicte reliquie tue id est bona voluntas q̄ remanet post opa tua. Bñdictus eris ingrediens. id est in ecclīam pñtem per fidem ⁊ egrediens de pñti vita. Dabit dñs inimicos tuos hostes tuos demones q̄ surgūt aduersum te corruentes in ꝓspectu tuo Abundare te faciet dominus oibus bonis. Si tñ audieris mandata domini dei tui. ⁊ custodieris ea et feceris. ac non declinaueris ab eis nec ad dextrā nec ad sinistrā. nec seruieris deis alienis Decia cāta. obstinatores suos a malicia cōtra multiplicib⁹ pseruāt q̄s ꝺs transgredientib⁹ minatur Vñ Deutr. xxviii. Si audire noluer is vocem dñi dei tui vt custodias et facias omnia mandata eius que ego precipio tibi. venient sup te omnes maledictiones iste et apprehendent te Maledictus eris in ciuitate id est in ecclia presenti Maledictus eris in agro id est in exercitio laboris Maledictus fructus ventris tui id est cogitationes. Et fructus terre tue id est exercitium corporis Maledictus eris ingrediens in hanc vitam. Et egrediens fugies de hac vita. Mittet dominus super te famē. eluri em ꝓpter admuentiones tuas pessimas in quibus reliquisti dam. Percutiat te dominus egestate. febre. ardore. ⁊ frigore. Tradet te dominus corruentem ante hostes tuos Sicq⁹ exibues tuum in eis cum cunctis volatilibus celi ⁊ bestijs terre. id est demonibus Et non sit qui abigat Et venient sup te omnes maledictiones iste. at persequentes apprehendent te donec intereas. qui non audisti vocem domini dei tui. nec seruasti mandata eius. Hoc idem probat ps̄mista. cum dicit. Maledicti qui declināt a mādatis tuis. B Nec autem obliuiscamur preceptā dñi. Ideo sunt nobis scripta in triplici parte corporis. Videlicet in manibus ꝓpter decem digitos manuum nostrarum. Et in pedibus ꝓpter decem articulos pedum Et in ipsis sensibus ꝓpter quinq⁹ sensus exteriores. et quinq⁹ sensus interiores. Ideo autem scripta sunt decem precepta in predictis tribus partibus ad designandum q̄ precepta diuina debēt regulare in nobis manus operationum nostrarum. ne in operibus nostris contra diuina precepta faciamus. Diligere ergo debemus gratis affectionis ne pos.

ceptā diuina transgrediamur. Et modes rare sensus ⁊ motus ꝑuersationis. vt in omni ꝑuersatione ceptā nostre scīatis pretendamus. Et nota q̄ decem ꝑcepta fuerūt data. Deyti. in duabotabulis scripta digito dei. ¶ Et in ꝓma tabula fuerūt tria ꝓma ꝑcepta q̄ que homo ordinat in deū. In scōa alia septem ꝑcepta q̄ que hō ordinat ad ꝓximū. Et ista omnia precepta ⁊ eoꝝ implcio salutifera originaliter emanant a radice charitatis tanq̄ a fontali ꝓncipio. Et in ipsa victia te ordin anꝭ tanq̄ in finē ⁊ terminū complectimur. Vñ aplꝰ Roma. xiij. Plenitudo legis est dilectio. q̄ sic ꝑ hāc precepta ꝓme tabule emanāt a dilectōne dei ⁊ oīdimur nobis q̄n nos hōe debeam⁹ ad deū. Et ꝓmo cordeq̄ credere in vnū deum debemus. et hoc tangit in ꝓmo precepto. Nō adorabis deos alienos. Secundo q̄n ore ⁊ hoc in secūdo precepto Non assumes nomē dē. Tercio q̄n in ope. et hoc in tercio. Sabbata sctifices. Sed alia septē emanāt a dilectione ꝓximi. et q̄ illa septē ꝑcepta scōe tabule hō ordinat ad ꝓximū. et hoc duobꝰ modis Primo q̄dem in bñficētia vt bona que homo pōt ꝓximo faciat vel impendat. Et sic est ꝑceptū quartū. Honora patrem ⁊ matrē. In quo precepto ſm Augustī. implicat oēs actus benevolentie ꝓximo impendendos Scōo in innocentia vt nihil iniuste sibi inferat nec in alio sibi noceat. Proximo aūt potest inferri triplex nocumentum. puta cordis. oris et op⁹. Opere autez nocet quis ꝓximo Primo quidē in ꝑsona ꝓpria. et hoc ꝓhibet quintū ꝑceptum. Non occides. Scōo in ꝑsona cōiuncta. et hoc ꝓhibet sextū ꝑceptum. Non mechaberis. Tercio in exteriori substancia. et hoc ꝓhibet septimū ꝑceptū. Nō furtū facies. Nocumentū aūt oris ꝓhibz octauū ꝑceptū Non dices falsum testimonium. vbi ſm Augustī. implicite ꝓhibetur omne nocumentū oris relpectu ꝓximi Tertiū nocumentū ē cordis vt quādo quis cogitat

mala ꝓxa ꝓximū. ⁊ hoc ꝓhibet in nono Non concupisces rem ꝓximi tui. Et in decimo. Non cōcupisces vxorē ꝓximi tui.

Deu. Precep.

PRimū ꝑceptū. Non adorabis deos alienos. Quod quidem ꝑceptum xp̄us exponit. Matth. iiij. Dñm deum tuum adorabis ⁊ illi soli seruies. In quo deorum pluralitas eꝛcluditur ⁊ vnus solus verus deus colēdus ostenditur. Quod tamen expressius ꝓz Deut. vi. vbi dr. Audi israēl dñs deus tuus deus vnus est.

Sciendū aūt q̄ primū ꝑceptum tangit fidez, quia fides est fundamentū oīs boni. Vnō aplus. Fundamentum aliud nemo potest ponere ꝓter illō q̄ positum est. i. fides xp̄i. Vnō Augustī. Fides est bonorum oīm fundamentum fides est hūane salutis initium. sine hac nemo pōt ad filios dei numerū quenire. Hoc etiā ꝓz ꝑ Bern. d. dr. Nemo liberatur a damnatōne que facta est q̄ Adā nisi ꝑ fidem dñi nr̄i iesu xp̄i. Vñ Aplꝰ ad Heb. xi. Impossibile est sine fide placere deo. Vñ Bern. de patrib⁹ veteris testamenti dicit. Dulci ancē saluatoris aduentū deum oipotentē timētes. ⁊ dū gentes sue salutis gratissimū promissorem credentes in promissione fidelē. sperantes certissimū redēptorē. in hac fide et expectatōe saluati sunt. Ergo ſm Augustī. Deus vnus adorandus vnus est fide integra ⁊ nō ficta. vñ dr. Nō adorabis deos alienos. ¶ Circa q̄ sciendū q̄ hoc ꝑceptū a multiplicādo hoīb⁹ multipliciter transgreditur. ¶ Primi qui transgrediūtur ꝑceptū hoc sunt infideles nō baptisati. ꝯ Primus sunt in statu dānationis. Unde Joh. iij. Nisi renatus fuerit ex aqua et spū sancto. non pōt intrare in regnū dei. Et Mar. xvi. Qui crediderit et baptisatus fuerit. saluus erit. Qui vero nō crediderit ꝯdemnabitur. Sciendū q̄ hoc firmiter credēs

dum est q extra fidem catholicā nullus
saluatur. Huius figuram habemus in
archa Noe. i qua solūmodo tpe diluuij
octo hoies in vita mā serunt. alijs oibus
extra archam submersis ¶ Querit de
pueris iudeoz ꝛ xp̄ianoz qui decedunt
sine baptismo verū sint equales. Rndet
q sic. Et rō huius est qr solūmodo hūt
culpam originalē et nullā actualem. ita
iudeorū ꝫ christianoz. q sine baptismo
decedūt ad limbū puerorū descendunt.
et ibi habebūt penam dāni. i. privationē
visionis dei. ꝛ non penam sensus. i. penā
sensibilem ¶ Item queritur verū pueri
iudeorum et infidelium inuitis parentib⁹
sint baptisandi. Respondeo sm
Thomam. iij. q. x. non licet. Sed qui
ad annos discretionis pervenerunt. pōt
fidem suscipere parentibus etiā inuitis.
Concordat etiam Guil. Sciendum tñ
q si quis in articulo mortis puerū iude
orum baptisaret. statim ad celum evola
ret. ¶ Secundi sunt heretici q fal
sam opinionē de fide ꝛ de eis articulis ī
ueniunt. vel sequunt. vdelicet de sacramē
tis. vel de sacra scriptura. Et tales here
tici excōicati sunt. vt habetur extra de he
reticis. Si qua sūt hereticorū sunt quia
loquunt ꝓtra ꝓfessionem prelatoꝝ eccle
sie quā xp̄s eis ꝓtulit dicēs eis in ap̄lis
suis. vt habet Matth. xviij. Quodcūq;
ligaueris super terram. erit ligatū ꝛ in ce
lis et quodcūq; solueris sup terram ꝛc.
Sed tales heretici excōicationes ꝛ sentē
tias prelatoꝝ quipendūt ꝛ ꝓtēnunt. Itē
loquuntur q̄cq; ꝓtra sacramentū matri
monij Item ꝓtra baptismum. pnīam et
ꝓfessionem. de quibꝫ medicū curāt. Itē
parupendūt ordinationē sancte ecclesie
dei in ieiunijs. in festiuitatibus. et sic de
alijs. ꝛ tales non sunt fauendi. quia ip si
cum fautoribꝫ sunt oēs excōicati. vt patz
extra de hereticis. Excōicamus ¶ Ter
cij. qui dubitāt de fide. ꝛ tales solēt dice
re. si sic ē vt scriptura dicit ꝛ fides catho
lica tenet. magnū q̄d est. non ēm cōtradi
cūt simpliciter scripture ꝛ fidei. sed tamē
non firmiter credūt. ꝛ tales si sic decedūt
damnabuntur. qr fides christiana debet
esse fortis in homine. vt si etiā angelus
de celo descenderet ꝛ aliā fidem predica
ret. sibi credendū non esset. vt patet per
ap̄lm Ad Gal. j. Sed hoc nō est intel
ligendum de dis qui tentantur cū ama
retudine cordis de fide. tales resistere de
bent. Quia sm Grego. i pastorali. Hu
manum est in corde tentationem pati
ri. demoniacū vero est in tentationis cer
tamine superari. Sciendum q sacramē
tum ꝓfirmationis datur in fronte. vt qui
liber xp̄ianus libere audiat nomē christi
fiteri. etiam si propterea mori deberet
maxime ꝓpter ista que sunt de necessita
te fidei. vñ ad Roma. x. Corde creditur
ad iusticiam. ore aūt ꝓfessio fit ad salutē.
Ergo qui fidem obseruare volunt soluz
in corde. ꝛ ore non audent cōfiteri. tales
sine dubio q hanc occultationē fidei dā
nantur. ¶ Quari sunt qui articu
los fidei addiscere negligunt cū possint
et debeant eos scire. Quilibet ēm christi
anus cū ad annos discretionis peruene
rit tenetur scire ꝛ discere symbolum apo
stolorum nisi esset impossibilitas ingenij
sic q nullo modo addiscere posset. Er
go qui articulos fidei frivole et ex ꝓpo
situ addiscere nollet cum addiscere possit.
mortaliter peccaret. et tali non est mini
strandum sacramentū quousq; articulos
addiscat. Unde ad removendū impedi
mentū predictū statuerunt iura q̄ tenea
tur docere patrini filios suos spirituales
symbolum ꝛ orationem dominicam
si parentes in hoc negligētes sunt. vt pa
tet per decretum Augu. qđ ponit ꝓ so
cra. dist. iij. ¶ Quinti sunt qui fidē ꝓ
sumptuose scrutari volūt ꝛ nihil credere
nisi qđ possit eis rōne liquida demōstra
ri q plerūq; in errorē labunt. ꝛ tales mor
taliter peccant ꝛ meritū fidei perdūt. Ar
sm Grego. Fides non hz meritū vbi hu
mana ratio prebet experimentum
¶ Illā hanc presumptuosam ꝑscruta
tionem deh̄ortatur Sapiens Eccli. iij.

Altiora tene quoslibet. z fortiora te ne p̄ scrutatus fueris. qz qui scrutator est ma iestatis opprimet a glia. Bernar. Fidez p̄sum ptuose scrutari temeritas ē Cre dere pietas. Nosce re vero vita eterna est Impossibile eñ est fidē p rōm̄ scruta ri. vñ Grego. in omel. q̄dam. Fides ē ea rum rerū q̄ apparere non p̄t. q̄ ergo ap parent. fidem non habent sed agnitionē ¶ Septi sunt q̄ inspectiones sortilegas faciunt et diuinationibus intendūt Ut eūt appareat q̄n act⁹ diuinatiōis sit mor tale vel veniale petm̄. Tūc sciendus fm Henricū de firmaria q̄ actū diuinatōis et sortilegij quis potest exercere. Primo modo credēs p ūllū actū realiter assequi qō intendit puta alicuius amorē vel fur ti reuelatiōem. vl futuri euētus p̄cogniti onē. Sicut ds cū qua habere debet. et sic mortaliter peccat. z est grauissimū p̄c catū Scdo licz nō credat p actū ūllū realiter assequi qō intēdit tñ vult curiose ex piri vtrū aliquid efficatie sit in tali actu an non. z hoc iterū est mortale licz nō ita graue sit vt est primū. Et rō est qz talis est dubius et fluctuans in fidez catholica postēz p̄ta veritatē z firmitatē fidei ca tholice. p̄ponit experiri talia que scit z scire debet p fidē catholicam esse reprobata ¶ Tercio mō si ex sola leuitate vl̄ sim plicitate hoc exerceat nihil tñ credens in hoc esse virtutis et efficacie. nec etiā expi intendit an in hoc aliqua efficatia existat sed solū ex leuitate et simplicitate h facit. hoc solū videt̄ veniale petm̄ maxime ḡn tum ad laicos. Sed quantū ad clericos qui tenent scire hoc in iure esse p̄hibitum semp est petm̄ mortale. cū p hoc iura dis cernāt eos p annā de cōmunione priuā dos. qō solū indicitur p̄ mortali petō ¶ Septimi sunt qui tps z dies epy ciacos obseruāt. Sciendū tñ est q̄ si cer tum tempus obfuerit in his actibus q̄ dependēt a causa naturali. puta ab influ entia celesti. sicut potionis sumptio i me dicinalibus. agrorū seminatio. arborum plantatio. z sic de alīs. hoc nō est ydola trie sed sagacitatis z prudentie. et h nul lum peccatū est ¶ Sed si obseruent dz in alīs actibus qui solū dependēt ex ho minis libero arbitrio puta mercatio. vy agis traductio. herbarū collectio. z sis de cōsimilibus. qz in talibus obseruare tps et dies egyptiacos ē petm̄ mortale Ut dicit in decret. xxvi. q. v. Non licz p̄hi no elementa colere. nec lunē nec stellaruz cursum obseruare in cōiugijs sociandis nec in herbis colligendis. nec incantatio nes licite attendere. Ergo reprehensibili ter peccant qui in nocte natiuitatis p̄pi z Joannis baptiste suos incantatiōes fa ciunt ¶ Sciendū quoq; quando necē se est aliquē p̄pianum ire vl̄ aliqō opus inchoare primo signo crucis deb z se mu nire z dñicam oīonem et simbolū dicere et sic de dei adiutorio confidere q̄ sibi p̄ sperabitur in his quantū ad salutē suam p̄tinet. Unō Augustinus dicit. Omnis dies bona est. quia sicut prima diem se cundam et tertiam z quartam fecit de us. Ergo nullus obseruet qua die exeat de domo vel opus aliquod inchoet. In contrarium faciūt illi. qui obseruant die innocentum z alios plures dies esse egip ciacos Unde Augusti. Non obseruet dies egiptiacos. ¶ Octaui sunt qui somnia aduertunt et seruant. Lōm quod dicitur. Leuiti. xix. Non augura bimini. nec obseruatis somnia. Sciendū tamen q̄ somniorum multiplex est causa Prima est dispositio corporis. sicut ho mines frigidi somniantur frequenter q̄ sint in glacie vl̄ i niue. quia fantasmata formantur conformia tali dispositioni. Unde Augustinus. de spiritu et anima Juxta infirmitatum diuersitates diuer sa accidunt somnia. Et fm morū et hu morum varietatem variātur et somnia. nam alia videt̄ sanguinei. alia colerici. et sic de alīs. Hoc possumus cognoscere. nam timorosus apparet quādoq; quasi sint in angustijs constituti. scilicet in p̄secu tione gladij. vel in deuocatione ferarum et canum. et ex eadunt ab alto ad unum.

¶ Secundo ꝓtingũt somnia fm. Grego. li. viij. moral. ca. vij. ex plenitudine ventris vel inanitate. Et hos duo oĩes expimento cognoscimus quia eluriens apparet in somuo quasi comedat. t siti ens quasi bibat. Tercio cõtingunt somnia ex precedentibus cogitationibus et occupationibus Vñ Salomon. Multas curas sequuntur somnia. Hoc apparet in nobilioribus manifeste. qui a quicqd accrto cogitamus vigilãdo. hoc occurrit coitu in somnis ¶ Quarto contingunt somnia a demonibus. vt quando a demonibus immittuntur alique visiones imaginarie in dormiendo et sic plures decipiunt. vnde Ecci. xxxiij. Multos errare fecerunt somnia t illusiones vane vnde Catho. Somnia ne curres. nã fabiunt somnia plures. Exemplum de illo diuite cui somniauit q diu deberet viuere. et sic multas diuitias congregauit et postmodũ in breui defunctus est dicens. O vanitas somniorũ qualiter decepisti me ¶ Quinto cõtingunt somnia t visiones. cũ deus p se vel p ministeriũ angelorum immittit alicui imaginarias visiones ad aliqua futura designanda. vt ptz de Joseph sponso marie. cui apparuit angelus in somnijs dicens Tolle puerum et matrẽ eius t fuge in egiptũ. Sed hoc raro cõtingit nisi valde bonis t pfectis Sed illa somnia a demonibꝰ cõtingunt multis vt coitus. vñ Grego. viij. moral. Animũ cum somnia tot rerũ qualitatibus alterunt. tanto eis credi difficilius debet. quanto t ex quo impulsu veniant facilius non elucet ¶ Noni sunt qui ad phitonissas accedunt t ꝺdam occulta ab eis requirũt. vt furta. t sic de aliis. quod stricte prohibitum est. vt ptz. xxvi. q. vij Non obseruetis. Vbi ꝺr qui talibꝰ credunt aut ad interrogandum eas ear domus introcant. aut eas ad domos ꝓprias ducũt. sciant se fidẽ catholicã t baptismã preuaricasse. t paganã t apostatam et dei inimicũ t iram dei in ꝓpriũ graviter meruisse. Secundũ q oĩes qui tales phitonissas accedunt totiens mortaliter peccant. quia non licz consiliũ a diabolo inquirere. qz inimicus mortalis est oĩm nostrũ. et semp habet malã voluntatem cõtra nos qũo nos impediat a salute nostra Insuꝑ nec eis credendum qz diabolus qui per eas loquitur fm dictũ christi in euãgelio. vt habetur Joh. viij. Mendax est t pater eius scilicet mendacij. Et per hoc nititur qlibz innocentes infamare eo q sunt sibi magis contrarij Vnde exemplum. Quidam comes in vna ciuitate sui dominij habuit talẽ phitonissam que occulta et secreta manifestabat. Ad quam accessit tentans eam. t q. fuit ab ea de duobus equis. quos dicebat sibi esse furatos. et ipsa indicabat ei. et quo venissent. Et ille. O q grãde mẽtira es et illos de quibus dicis innocenter inculpas. quia equos meos ambos adhuc i stabulo meo habeo ¶ Decimi sunt qui ferrum candens vel per aquam bullientem vel duellum tentant deuz qõd est graviter prohibitum Tum quia ibi expectatur aliquis miraculosus effectus a deo. tum quia ordinantur ad iudicandum occulta. que diuino iudicio reseruãtur. tum quia etiam huiusmodi iudicium non est auctoritate diuina sancitum sed prohibitum. vt patet Deut. vi. et Matthei. iij. vbi dicitur. Non temptabis dominũ deum tuũ Ergo talibus sic deum tentantibus nec est dandũ auxilium vel consiliũ ad talia exercẽda. Sed oĩbus viribus reprehendi sunt a talibus. quia si sic morientur. eternaliter damnabuntur. ¶ Undecimi sunt qui peccata sua cõstellationibus t influentijs planetarum attribunt. et sunt tales qui dicunt fatum esse Contra quod dicit Grego. Absit inquit a fidelibus q esse fatum aliquid dicant. virum enim hominum solus conditor qui hanc creauit administrat. Fatum in vulgari dicitur. das ist myr beschert. Ego autem addo. das beschehrlin vnder das verlin louffat mit eym ander. Si ymus nõ furaretur nõ sulpen

deretur. Et Ihē. sup Matth. arguit t improbat tales q̄ dicunt q̄ sua vicia habeant a ꝓstellationibus dicens Si autē quis adulter aut homicida fieret q̄ stellā magna esset iniquitas stellarū. Maior esset illius qui creauit stellas. Nam cum prescius futurorū deus sit, t quo tanta iniquitas futura esset, et stellis si voluit emendare non est bonus. Si aūt voluit et non potuit non est omipotens. q̄ omnia sunt cōtra fidem xp̄ianam. cui deus sit summe bonus. Vñ Pā. Confitemini dño q̄m bonus. Vñ Arestot. xi. metha. Deus est optimū bonū t sempiternum Itez qz omipotens. vñ Pā. Omia quecunq; voluit dñs fecit in celo t in terra. Vñ dicimus in symbolo. Credo in vnū deum p̄rem omipotentē. factorē celi t terre. Ergo grauiter peccāt q̄ tenent fatum dicendo q̄si homo male moriē siue suspendatur siue cōburatur. tūc tales dicūt q̄ sic oportuit fieri. qz deus sic voluit t ordinauit. t ad h̄ nat est q̄ talia facere t talia pati debuit. Hoc est ꝓtra honorem dei loq qz ōus est qui est summe bonus nō vult nisi bonū. Vñ apls. j. Thessal. iiij. Hec est voluntas dei sanctificatio vestra. Ergo ascribi debet malitie p̄prie ipius hois t non diuine ordinationi licet sm Augu. Nostra sensualitas p cōstellationes plus inclinatur ad vnū viciū in vna constellatione q̄m in alia. Et eriam intelligitur sic de virtutibus vtpote sub venere natus ad luxuriam. Natus sub marte ad bellum. Natus sub virgis ad castitatem. t sic de aliis. Tamen ista inclinatio manet sub potestate ipius rōnis humane. Vñ Gen. iij. dixit deus ad Cayn iratū volentem occidere fratrē suum. Subtus te erit appetitus tuus. t tu dñaberis illius. Vñ etiā Aug⁹. Omne peccū est actus voluntarū. q̄ si voluntarium nō est, peccū nō est. Vñ Sen. Dimitte ecclesiasten. nemo peccat inuitus. Ergo illa inclinatio siue ille cōstellationes non ponunt necessitatem peccandi.

¶ Decimi sunt q̄ augurū obseruant. quod auguriū attenditur in gestu et cantu. et in volatu auiū. verbi gratia. Cum gallina canet t canis latrat. t cum ui supra domum se ponunt. et cuculus kuckuck clamat. que omnia vana et superstitiosa sunt. Exemplum legitur q̄ quedam mulier egrotauit vsq; ad mortem. t dixit ei filia sua. Mater mitte p̄ sacerdote vt confitearis pecā tua. Cui mater addit si modo sum infirma. cras aut post cras ero sana. Filia ꝙ videbes eam semp deteriorari. adduxit plures vicinas vt eam super monerent. Quibus illa. Quid dicitis vel timetis. Ego nō morior ante duodecim annos. qz audiui cātare cuculum in die may. qui dixit mihi. t tandem in illo periculo obmutuit. Et tunc misit filia sua p̄ro sacerdote. Qui venit t actu lic q̄ debuit. t ad eam veniens querit si velit aliq̄d confiteri. Illa solum dicebat kuckuck. Itez sacerdos offert ei corpus dñi et iam querit iterū si credit esse salutorez. Et illa nō dixit kuckuck. Et sic rauetente p̄sbitero post paululum obiit.

¶ Decimi sunt qui nigromantiā exercent quod fit p mortuos suscitatos. hi ista nigromātia non est apud vulgares homines vsitata. ergo de ea p̄ro p̄senti non loquimur.

¶ Sciendum tñ q̄ plures homines plures vanitates circa morientes attendūt. Primo am dicūt q̄ q̄n agonizās ludorem emittit. q̄ sit baptizatus. qz sic in ingressu baptizatus est. sic in egressu exudat eandem baptismū. quod erroneū ē. ¶ Item aliq̄ dicunt q̄ anima recedens a corpore non habebit requiem donec pulsatum fuerit ei. Item aliq̄ dicunt q̄ interim q̄ pulsus fit ab confitetur. Item aliq̄ dicit q̄ q̄n anima egressa est a corpe. tunc p̄ima nocte pernoctabit cum beata gertrude. secūda nocte cum archangelo michaele. tercia nocte vadit sine diffinitum. est de ea quod est erroneum. Vnde de peccatoribus dicit Job. Ducūt in bono dies. et in puncto ad inferna descendunt. Simile dicendum est de bonis et perfectis et innocen

tibus qui immediate volant ad celum. Sed qui sunt medio crit boni. immediate vel mediate ad purgatoriuz. Item alii dicunt q sabbato vel sero anime exeunt de purgatorio. z sic requiē habebūt vsq; ad sequentem feriam. tunc reintrabūt cū primo quis aliquid operet laborare. et q̄ vult inferre, q̄ peccm sit in sequenti feria animis mane surgere et laborare Sed quod sabbatinis diebus diu laborant hoc pro multo peccato reputant. cuius oppositum non est verum. Dr aīe non exeunt de purgatorio ante plenariam purgationē ostenditur Habb. v. Nō cries unde donec reddas novissimū quadrantem. Itē aliqui exercent superstitionem cū acu cum qua cadauer mortuum consutum est:

¶ Quartidecimi sunt qui circa sortes z circa variam inspectionem psalmorum euangeliorum et aliarū scripturū futura pronosticare volunt. Item qui ponunt cumulū salis et cedulas scriptas vel nō scriptas in occulto positas. et cōsiderare volunt quisquam accipiat. Vel ex festu eis inequalibus propositis quis maiorē vel minorē accipiat. Vel ex tarillo p̄ iectione in librū qui notatur labor sortiū. vel etiam p̄siderādo in tarillis quis plura puncta proiēciat. vel eiā dum consideratur quid in oratione libri occurrat. et sic de aliis ¶ Quintidecimi sunt qui in puerperio z cum mulieribus pregnātibus z parientibus superstitiones exercēt. verbi gratia. Sicut qui mulierē difficultatem pātem in pariendo circūcingūt cingulo viri vt eo lautius pariat. Item dicunt mulieres q̄ in partu vel in puerperio moriūtur nō posse videre dārā faciē dei. sed q̄ velamen. Et dicūt q̄ mulieribus nocet cum in partu periclitant. quod est falsum nisi essent culpabiles q̄ abortum pareret Puero enim sic in vtero morienti nocet. quia nunq̄ videbit faciem dei. Item qui mulieres faciunt steriles quia tot homicidiorum rei esse videntur quot conceptus conantur impedire. Et qui occidūt pueros in vtero matris sciunt sicut ille meretrices que tenent se pro virginibus cum impregnate fuerint z sic fetus in vtero occidunt. Ve illis z illis antiquis vetulis que talibus dant auxilium z p̄silia ad occidendū tales pueros in vtero matris qd̄ est maximum peccm. q̄ quidem homicidiū cuiuscūq; proximi baptisati. Et ratio est. q̄ in puero illo occidit anima cū corpore. Sed in bene baptisato occiditur solum corpus Vñ 2 Mach. v. Nolite timere eos qui occidunt corpus et vna cū anima preciosior est q̄ centum milia corpora. Item de illis viris maledictis q̄ vxores suas impregnatas perturbant verbis vel factis percutiendo tribulando. et sic efficiuntur homicide proprioz filiorum Et mulieres nō debent se sup hoc remittere que sunt impregnate. z pp̄teres viros suos ad iracundiā p̄vocare. sed viros suos debēt honorare z eis sponte obedire. Vnde dicit dñs ad eū. vt habet Genes. iij. Sub potāte viri eris. Quia mulier ex pertinaciter inobediens viro suo z licitis z honestis. et contēnes preceptum eius in his in quibus tenetur sibi obedire peccat mortaliter z offendit deum graviter. Ergo debent simul pacifice viuere tunc deus moratur cum eis. vnde. Dñs. In pace factus est locus eius. Dic econuerso cum simul litigant tunc diabolus moratur cum eis. Item qui cū gladio eum ginato benedicūt mulieres in puerperio et exsufflant candelā accensam in faciem eius. quod etiā est superstitiosum. Sed fibus ibi adoleatur sive accendat lumen p̄secratum. vel aqua bñdicta ibi aspergatur. vel signū crucis ibi habeatur talia leuia et similia ¶ Sciendum q̄ oēs homines libenter debent honorare z seruire mulieribus impregnatis exemplo virginis marie que ascendit in montana cum festinatione. et intrauit in domū zacharie seruiuit elizabeth cognate sue tribus mēsibus ¶ Sedecimi sunt qui examinant homines z pecora fames z iumenta. et hoc tripliciter. Primo caput cingunt et mensurant cū cingulo postio z tūc ponūt

angulum sub pedibus ejus et ipse dicit Delius te calco ℞ te porco ¶ Item oculos benedicunt et sic cum manu terrā tangūt. et sic cū tali manu oculos sibi cōtingunt ¶ Item alij qui lauant oculos ex lotione pedū. quod est oculis magis nocuū Item alijs ponūt ad terram in modū crucis. et sic cū filo eos mensurant et tunc tale filum cōburunt. et sic cineres dant ad potandū cum aqua que tacēdo allata est. Item qū aliquos ducunt per aquam fluidam. Item vertūt se ꝓtra ortum solis. Item ducunt eos qñq; ad arborem. et faciunt eos quassare Item quidam carmināt equos et cetera animalia cum vermos hñt. et cum de mane pecora expellunt. vel cum alias perdita sunt ea benedicunt ne lupi ea rapiant. Unde ex emplum legitur q quidam deuotus homo ꝙgens ad siluā vidit diabolū in specie humana custodire porcos. et fuit ei autūno cū porci pellunt ad siluā ad comedendū glandes. Et rediuit ille deuot⁹ heremita a diabolo qđ ibi faceret. Et ille rīdit. Custodio illos porcos ne a lupis et feris ledantur. quia carminatrices carminauerunt eos. Ut ergo illis carminibus fides adhibeatur. et vt illi homines in illo errore ꝑseuerent. ideo ego illos cū diligentia custodio. Item quidam serpentes sicut incātatores serpentū. Item quidam gladios ne ledere possint. Item qđam vulnera cum homo vulneratus est Item quidā sanguinē cū homo cruētat Itē qđam ꝓtra amicos et inimicos. Itē quidā ꝓtra canes et lupos cū vulnerib⁹ telis rōi se carminant Itē alij dicūt q ℣ go Maria iohan euangelistā carminauit cuz femel caput doluit qs est falsum. Et ex ℣ voluit inferre q licitū sit carminare. et sic conant ꝺ lesionē peccatis suis cum falsitate excusare. et sic de alijs vanitatibus Sciendum q omnes isti qui carminant vel se faciunt carminare. vel pueros suos portant ad carminatrices. grauit̄ peccant maxime qñ de hoc ante⁹ admoniti fuit. nec cū deliquere volunt ¶ Nota q talia non habent efficatiā sanandi. quia sanare hoiem sine medicina est miraculū et cōuenit deo vel sctis. q ex diuina oratione hoc homini impetrant q sine medicinalibus sanatur. ℙ Hinc quaritur quare talia qñq; videntur iuuare. Rñdeo ꝓpter tria. Primo ꝓpter peccata hoim deus hoc qñq; ꝑmittit q dyabolus ꝓtinat qñq; hoiem vsu aliquor⁹ membror⁹ et sensuum. sicut visu vel auditu et gressu. cūs. Et qñ homo habet recursum ad diabolum. i. ad illas carminatrices. tunc cessat a lesione mēbri vel sensus. et sic credit homo q iuuat. cū tñ nullum effectum naturalē habeant talia carmina. Huius simile legit in legenda sancti Bartholomei de dyabolo et ydolo Astorotth qui ex ꝑmissione diuina qñq; facit alijs ad tps surdos. alijs cecos. et sic de alijs. Et qñ homines inuocabant eum. et cū colebant ꝓ deo. vt eis sanitatem daret. tunc cessabat torqre eos. et sic credebāt ei quasi eos sanasset. Secūdo ꝑmittit deus hoc fieri vt ꝓbetur fides hoibus vt qñ videt vl audiūt hoc fieri. ꝓbentur in quali fide sint apud deū Augu. ōt q quisq; fidelis nō deberet eis credere etiam si aliqñ euenirēt que ꝑdicunt. aut sanare videant alijs languidos vel ledere sanos. q hoc ex ꝑmissione dei fit q ipsi q hoc audiunt vel vident ꝓbentur. et appareat quali fide et deuotōne sint apud deū. Ergo cū ap̄lo Roma. viij. Firmo et integro corde dicamus. Quis nos separabit a charitate cħri. An tribulatio. an angustia. an persecutio. an fames. an nuditas. an gladius. an mors. et Boni cħristiani nec tormentis segantur a pō. Tepidi vero et negligentes interdū occasionis fabulis segantur. et si vl̄ leue dānum ꝓtulerit. ꝓtinuo scandalizant. et ꝓtra deum murmurāt. et ad detestanda auguria redeunt. Sed fidelis hō vanis istā recipiens beatificatur iuxta illō ps. Beatus vir cuius est nomē dñi spes eius et nō respexit ad vanitates et insanias falsas. Et oppositū ōt de vanis obseruatorib⁹ in alio

psalmo qui sunt in odio dei Vnd̄ psal. Oculi oēs obseruantes vanitates supuacue. i. inutiliter. Tercio ꝓpter quam fiduciā quā homo hz ad deū z firmā fidē quā habet ad illa carmina z carminatrices. qz si non adhiberēt fidē z fiduciam ad talia. nihil iuuarent. Et qz in talibus cōfidūt z a deo recedūt cū fiducia sua. ergo sunt maledicti. vñ Hiere. xvii. Maledictus homo q̄ confidit i hoie z ponit carnē brachiū suū. Glo. id est in re fragili.

¶ Qz illa ꝑba nullā efficaciā hīt hoc ꝓbat Primo qz nō hīt a natura qz alias semp iuuarent. cuius oppositū sepe contingit qz quicqd inest a natura alicui rei interim q̄ est. semper inest sicut caliditas igni. duricies lapidi z sic de alīs.

Scō non hīt a dignitate. qz tūc Pat noster. dignus est (quod a xpō dcm̄ est z institutum ab eo) q̄m illa verba q̄ ꝑba antiqua verula inuenit. cui diabolus h̄ inspirauit. Ergo si a dignitate inesset his verbis efficacia. tūc potius inesset pater noster qō est dignius. Tercio modo nō hīt institutiōe. qz a deo illa verba nō sūt instituta ad illū effectū ꝓsequendū. Sic verba ꝓsecratiōis hīt vim transsubstantiandi panē in corpus xpi. q̄ sine fide effectum nō hīt talia verba. Et q̄ solum ex firmitate fidei vident iuuare. patz q̄ ex emptū Quia fuit quedā cuitula que doluit oculos. et iuit ad scolas. et reqsiuit si aliquis scolarius sciret scribere ꝓ oculis. q̄ si eam iuuaret. tali nouā tunicā emere vellet. Tunc vnus exposuit se scire talia scribere. z scripsit ei cedulā z involuit eā pannicule quod̄ z dedit ei vt portaret eam circa se. et nullo mō aperiret. sed firmā spem adhiberet. tūc indubitanter iuuaret. z sic sanata fuit in oculis Tūc alia cuitula similiter dolens oculos requisiuit q̄ modo ipa esset sanata. Et illa indicauit ei qđo per lrām esset sanata Tunc illa instanter petiit vt sibi eriā ꝓcederet illam lrām quā illa vir z cum difficultate magna ei ꝓcessit. sic tñ q̄ nullo modo aperiret sed sibi eam tali modo restituret sicut ei concederet que similiter sanata est. q̄ ei lrām restituit. Tercia mulier que similit doluit oculos cui eriā sub silī allegatiōe lrām ꝓcessit. z sic etiam sanata fuit z illa lrām ei restituit. Sed scholaris q̄ lrām scripsit accepta noua tunica a ciuitate recessit. Tūc mlier illa cuius lra erat oīno volens videre materiā littere aperuit eā et nihil ibi reperit inscriptis nisi illā trufam. Dyabolus sibi eruat oculos et lutum tibi prōiciatin foramina. Que statim cōpuncta iuit ad plebanum z ei omnia narrauit et ei lrām obtulit dicens ei quomodo oīes tres mulieres ꝓpter fidem quā habuissent ad lrām essent sanate. Tūc plebanus vt vir prudens huiusmodi insidias diaboli populo publice intimauit vt sibi amplius de talibus cauerent ¶ Sed diceret aliquis Cum talia verba sint bona. quare tūc est petīm Rñdeo primo. quia ibi sunt verba falsa mixta cum bonis verbis. quia raro vel numq̄ est aliquod carmen quin ibi sit aliquid falsitatis. Scō in casu q̄ illa verba sint bona z vera. tunc gestus in hmōi falsificant. ds terram tangere. ꝓtra solis ortum se vertere. q̄ equā stimidā calcare. arborē quassare. z sic de alīs gestibus q̄ bus credunt q̄ si tales gestus dimitterēt tunc talia verba nihil iuuarent Et sic ibi exhiberetur creaturis reuerentia creatoris et ꝓsequnter peccant. Tercio si illa prędicta nō essent. s. q̄ verba nō essent falsa sed vera z tales gestus falsificantes talia carmina non fierent. adhuc esset petīm quia prohibitum est ab ecclīa. vt habet in decretis. xxvi. q. viii. ¶ Decimiseptimi sūt qui humam adorāt Sicut hodie plures inueniunt hoies qui cum nouilunīū viderint adorāt cū flexis genibus. z deposito caputio aut pileo aut capite inclinato honorant alloquendo z suscipiendo. Immo z plures seiunant ipso die nouilunīū. sine sit dies dominica (in q̄ sm ordinatiōem non est ieiunandū ꝓter resurrectionis christi leticiam) siue quacunq̄ alia die etiam si esset resurrectionis chri

sti. vl nativitatis christi. que oia habent
speciē ydolatrie ab ydolatris relicte De
quibus dr Hiere. vij. q̄ fecerūt placen-
tas. Regine celi. i. lune offerendo eas ei
Et volentes hoc palliare dicūt q̄ nō bo
norant lunā ieiunando. sed oēs sanctos
quoz festaz ieiunia incidunt in mense lu
natonis lune. Ecce qualis est illa excusa
tio. quia ieiunant qui non est ieiunandū.
i. die dñico Et si sequens dies esset dies
ieiunij sub precepto ecclie ambos dies
non possunt comode ieiunare. tunc pot
ius ieiunium ecclesie ad quod obligātur
sub precepto ecclie q̄ ieiuniū lune solue
rent. Contra qō dicit Hieron. In gra
tum ē spiritui sancto quicquid obtuleris
neglecto eo qō teneris Itez aliqui vene
rantur solem. Exemplū de vna vetula q̄
credidit solem esse deā. vocans eā seram
dñam. alloquēdo solē. bñdixit q̄ eum cū
ceteris verbis. cum observantia quadaz
superticiosa Que dixit se plus q̄ xl. annis
credidisse hoc. et multas infirmitates cu
rasse q̄ hoc. Sed postea fuit ꝓpuncta in
quodam sermone. et cognoscens errorē
suum et sic amplius deseruit eum errorem
et sic penituit R Item reprehendū
tur homines qui stulta vota ꝓmittunt et
eis fidem adhibēt. vt illi qui cancros nō
comedunt ꝓpter oculos. z credūt q̄ ocu
li manent in tali sanitate sicut illic fuerūt
qui tale votū emiserunt. Item abstinen
tes a capitibus aialium z volucrū z piscīū
ne capite infirment. Item qui quinta fe
ria in angaria non comedūt carnes z cre
dunt q̄ pestilentia non possit eos invade
re Item qui tercia feria non intrāt bal
neum q̄ valeat contra febres. Item men
suratio luminis i Blasij consecrati. vl cri
am cum stola consecrata. vel qui comes
dunt palmam consecratam glutiendo. z
sic de aliis. Sequitur sm magistrū Nicolaū Gauer sacre theologie pfessorē in
tractatu de superticionibus qui dicit q̄ ta
les abutuntur talibus qui nō sunt ad hūc
finem cōsecrata nec etiam ex consecratio
ne aliquā cōtrahūt virtutem sanativam
sed solū ordinant z deputantur ad vsū
hoim vt reverentia hoim z devotio ma
gis excitetur. Vl si sicut nec ecclias cons
cratas vel vestes sacratas licet cōvertere
ad vsus hoim. ita z in ꝓposito. Item in
superticiosis oblatoꝝ in missis z cereoꝝ
panis. vel alterius rei oblate super cruci
fixo in magna sexta feria. Similiter alij
recipiunt denarios q̄ sunt oblati super cru
cifixo eadem sexta feria z inde faciūt sibi
annulum qui debet valere contra cadu
cum morbū. Item q̄ sabbato die crines
non precindunt nec caput lauāt. nec bal
neum intrant. Et eriā alique mulieres il
lo die non filant vl fimū de stabulo non
portant. z sic de aliis. Cū tū sm Hosti.
Sabbatinis diebus debemus plus ho
norare ne nos xp̄iani videamur iudaiza
re. Item qui in nativitate xp̄i z pasce vel
penthecostes abstinēt a carnibus Et q̄
talia vota sunt ꝑ frequenter stulta z sup
ticiosa. Quae dixit se plus q̄ xl. annis
credidisse hoc. et multas infirmitates cu
rasse q̄ hoc. Sed postea fuit ꝓpuncta in
quodam sermone. et cognoscens errorē
suum et sic amplius deseruit eum errorem
et sic penituit R Item reprehendū
tur homines qui stulta vota ꝓmittunt et
eis fidem adhibēt. vt illi qui cancros nō
comedunt ꝓpter oculos. z credūt q̄ ocu
li manent in tali sanitate sicut illic fuerūt
qui tale votū emiserunt. Item abstinen
tes a capitibus aialium z volucrū z piscīū
ne capite infirment. Item qui quinta fe
ria in angaria non comedūt carnes z cre
dunt q̄ pestilentia non possit eos invade
re Item qui tercia feria non intrāt bal
neum q̄ valeat contra febres. Item men
suratio luminis i Blasij consecrati. vl cri
am cum stola consecrata. vel qui comes
dunt palmam consecratam glutiendo. z
sic de aliis. Sequitur sm magistrū Nicolaū Gauer sacre theologie pfessorē in
tractatu de superticionibus qui dicit q̄ ta
les abutuntur talibus qui nō sunt ad hūc
finem cōsecrata nec etiam ex consecratio
ne aliquā cōtrahūt virtutem sanativam
sed solū ordinant z deputantur ad vsū
hoim vt reverentia hoim z devotio ma
gis excitetur. Vl si sicut nec ecclias cons
cratas vel vestes sacratas licet cōvertere
ad vsus hoim. ita z in ꝓposito. Item in
superticiosis oblatoꝝ in missis z cereoꝝ
panis. vel alterius rei oblate super cruci
fixo in magna sexta feria. Similiter alij
recipiunt denarios q̄ sunt oblati super cru
cifixo eadem sexta feria z inde faciūt sibi
annulum qui debet valere contra cadu
cum morbū. Item q̄ sabbato die crines
non precindunt nec caput lauāt. nec bal
neum intrant. Et eriā alique mulieres il
lo die non filant vl fimū de stabulo non
portant. z sic de aliis. Cū tū sm Hosti.
Sabbatinis diebus debemus plus ho
norare ne nos xp̄iani videamur iudaiza
re. Item qui in nativitate xp̄i z pasce vel
penthecostes abstinēt a carnibus Et q̄
talia vota sunt ꝑ frequenter stulta z sup
ticiosa. ergo ꝓponere dñi tales hois
ꝓfessoribus suis vl aliis sacerdotibus di
scretis z litteratis intentiōes z fidē z cau
sas quare talia vouerūt eorum iudicio re
linq̄ndo vtrū debeāt ea servare vel in ali
a meliora vota cōmutare ¶ Decimino
vani sunt qui dicunt q̄ aliqui homines in
nocte apparent eis z ponunt se super eos
et premūt eos. sed falsum est. quia est ꝓ
prius sanguis in homine hoc patz q̄ eo
quia contingunt homini quando dor
mit et in dorso. z ex hoc se vertit tunc ni
hil est amplius. Et quomodo quis in
nuis clausis ad te ingredi posset. cum ꝑ
solum spectat ad corpus glorificatum. v
peter in christo qui post resurrectionem
suam venit ad discipulos suos ianuis
clausis dicens eis. Pax vobis.

¶ Item aliqui dicunt quando sonitus
sentiunt in sinistra aure. q̄ sit signum ob
locutionis Sed si sentiunt in dextra au
re tunc creduntq̄ aliqui bene loquuntur
de eis. Item qui quandoq̄ sentiunt pu
stulam super linguam. similiter dicunt q̄
aliqui mentiendo detraxerunt eis

¶ Decimononi sunt qui sortilegia sua

cum sacramentis exercent. vt quandoq; cū baptismo et quādoq; cū sacramento eucharistie. Exemplū Huit quedā mulier que sacramentū eucharistie accepit in ore et de ore ad pannicultū cadere ꝓmisit misit volēs diuinationes suas cū eo exercere. et cum quatuor ebdomadis secum portaret. et in intentione sua nihil profecit et commota fecit ignem in domo. et clausit ianuā. et recepit sacramentum de bursa. Tunc xp̄s loquebatur ad eā Filia q̄d vis me facere. Et illa. Volo te ad ignem ꝓcere. Et xp̄us. Cur sic via vis me cōburere. Et illa q̄ tē ꝓ mensam portaui et in ī tentione mea nihil ꝓfeci. et proiecit eucharistiam de sinu suo ad ignem. Tūc xp̄s saltauit et conuersa de igne in sinū suum dicens. Si tu me non vis habere tamē ego te volo habere. et recū esse. Que stati cōpuncta et perterrita flexit genua sua et peperit ventū et locauit sacramentum in discu. et statim cucurrit ad plebanum et retulit sibi omnia. Et sic sacerdos vanies sacramentū ad ecclesiam reportauit et mulieri pniam iniunxit. que amodo vigz ad mortē fidelit̄ xp̄o seruiuit. ¶ Item aliqui simplices et simplicitate quadaz adorant calicem in elevatione misse tāq; ibi sit sepulch; dñi xp̄i et non sacramentum in calice cum tñ ꝑm Thomā. in quarto di. x. vbi dicit q̄ licet ex virtute sacramenti sub specie panis sit tm̄ corp⁹. et sub specie vini tm̄ sanguis. tñ ꝓpter naturalem cōmitantiā sub vtraq; specie. scz panis et vini est totus xp̄s scz ꝑm corp⁹ alam et deitatē. Et ergo sic adorādus est xp̄s sub specie vini in calice. sicut adoratur sub specie panis. q̄ vt dictū est sub vtraq; specie est totus xp̄s sicut natus ex de virgine et sicut pependit in cruce. et sicut sedet ad dexterā patris. et inde venturus est iudicare viuos et mortuos. Quia ꝯ cito sacerdos ꝓfert verba sup hostiā. tūc panis substantialiter in corp⁹ xp̄i. et ibi desinit esse panis. et solūmodo species pānis remanet. Et sic dōm est silr̄ de verbis q̄ dicuntur sup consecrationē calicis q̄daz mō ibi nō est vinum. sed verus sanguis xp̄i cuius corpe. et aia. et deitate sicut sub specie panis. ¶ Viteslimi sunt q̄ sciunt ciromanciam. et sunt q̄ manus hois ab intra inspiciūt. et ibi per quādā crucē in manu exīte. cognoscere volunt vtrum hō citomori debeat. Item inspiciūt vngues hominis. et sic cognoscere volūt vtrum sibi aliq̄d nouitatis cōtinget. ¶ Viteslimi ꝑmi sunt q̄ cuz sil̄ in matrimonio conuenium. et qui ꝑmitus obdormit. illū citius mori ꝓtingit. Item spōsa ꝑmitus domū ingredit ꝓponit. tūc pulpat cū manu sup̄ liminaria dicēs. Ich gryff vber das vbertur. myn krieg gang allewegen fur. Et sic credit semp in officiis victoriam obtinere. Et tunc conuersa vir ōt. Ich gryff an die wendē ich boch vyr vynen rucken vñ lenden. ¶ Viteslimi secundi sunt de inventicijs. sicut est nidus auis cū matre incubante auis vel pullis. cuius stulta credulitas apud quosdaz intīm habuit q̄ sicut eām siue secundarius ac ꝑ peritatis tpalibus abundantie qui eum inueniret custodiret. Huic aūt tantum tribuebāt ꝓuitez integre reseruato q̄ scz fecūditas et prosperitas a domo i. q̄ custodiebat numq̄ recederet. De nīce etiā sic inuenta multa mala opabatur ad recōciliandum amorē et prestandū fecunditatem eidē virtutem mirificā. incle credebant. et ita dei dona et opa alib̄ ꝯ deo attribuebant. et ꝓ his aliis auxiliū fecunditatis et opulentie temporalis ꝯ dam altissimū opinabantur. Jst ad hūc errorem ptinet q̄ vetule credūt melioꝛē inuitionē modici fieri ꝯ multiplicari. Et fortunatissimā credūt esse inuentionē arus. Et melioꝛē credūt esse inuentionē obuli ꝯ denarii. Jtē credūt infortunatissimā esse inuentionem ouis vel bouis. Fortunatissimā aūt lupi vel coluberi vel draconis vel bufonis. Jtez aliqui dicunt q̄ gemulus fabricatus de tribus clauis ferreis dūtaxat imperis valet gelatus ꝛcq; infirmitates. ¶ Viteslimi q̄ sūt qui spem suā nō totaliter ponūt in deaz

sed tn aliquod creatum ꝺ cien ꝺum q̄ de
tus quadruplicē spez exigit a nobis Pri
ma est spes puidencie de tali sustētatio
ne. Sap. vi. Equaliter est illi cura de oi
bus. ps. Oculi oim in te sperāt dne. t
tu das illis escam in tpe oportuno. ps.
Qui das iumentis escam filiis corui. hāc
spem nos hꝫ quari qui nunq̄ satiantur
hꝫ sq timent sibi deficere. t pro curant si
bi cū omni sollicitudine tpalia vsq; ad
xx. vel. xl. annos. t non vsuent forte. xx.
dicto. Vñ Luc. xij. de illo diuite q̄ dixit
Anima mea multa bona habes. ꝛc. Et
respondit est ei. Stulte hac nocte ani
mā tuā reperēt a te. Secunda est spes re
missionis peccatoꝝ. vñ ōt ad quēlibet
illud Matth. ix. Fili ꝫfide remittuntur
tibi peā tua. p. Joh. ij. Si q̄s peccauc
rit aduocatū habemus ad dnz ihesum
xp̄m. et ipse est propiciatio pro pcis no
stris. Hāc spem percbat dauid dicens.
Dic aie mee q̄ salus tua ego sum. Hāc
spem non habuit Cayn sitter. t Judas
Unde Gen. iiij. dixit Cayn. Maior est
iniquitas mea q̄ vt veniam meream. Et
de Juda ōt Leo papa in sermone. Sce
leratior omnib⁹ o Juda infelicior extitis
ti. quē non penitentia duxit ad dñm sed
desperatio traxit ad laqueū. Sciendum
q̄ nullus ꝫsequit misericordiam dei. t remis
sionem pcōꝝ. q̄ quātūcunq; conterat sine
cōfiteatur. si nō hꝫ spem. t fiduciaꝫ q̄ deꝰ
sibi indulgeat. Vñ Augꝰ Penitentia
que ex fiducia non procedit inutilis
est sterilis manet et sine misericordia. Ergo
pnia ꝑa debꝫ esse fidelis fiduciāliter spe
rans misam et remissionem se posse conse
qui pcōꝝ. Quicqd enī sperare possumus.
certimus acceptari. Dicit enim dñs
p̄ ore beati Ezech. Quacunq; hora pec
cator ingemuerit. ōnia pcā eius in me
moria non erunt. Unde Hieron. pecca
ta p̄terita nō nocēt q̄ nō placent. Jtez
Chrisō. Pcā p̄terita non condēnant
nos q̄ displicant. hoc leui et haud addito si
non placent. Omnis enī iniquitas ad diui
ne misericordie clemēcie comparata. mi
nor est q̄ gutta roris ad mare. q̄ gutta
mare in hoc saltem hꝫ similitudinem q̄
vtrūq; finitū est. sed misericordia dei est
infinita. et omnia peccata oim peccatoꝝ
sunt finita. ergo nulla potest ibi esse pro
portio. v ñ Aresto. viij. phis. finiti ad in
finitū nulla est ꝓportio. Ergo nullo mō
cuicūq; peccatori desperandū est de ve
nia. vñ Augu. sup Joh. Flamini despe
randum est dum est in hac vita. Solus
enī desperationis crimen est q̄ mederi
non pōt. Unde Jsti. de sum. bo. Perpe
trare flagitiū aliquod mors est anie. sed
desperatio est in infernū descendere. ergo
fm eundez. desperatio peior est oi pcō
Tercia species est q̄ nos vult exaudire
omni petitione salubri. unde. Marc. xj.
Quicqd orantes petitis. credite q̄ acci
pietis. t eueniet vobis. Sed qui cū du
bio cordis sui petit. nihil impetrat. vñ
Bern. Timida oratio celū nō penetrat.
Q Sciendū q̄ deus vult q̄ cum bona
fiducia eum inuocemus in nostris necē
sitatibus. t sic paratus erit nobis subue
nire in omni necessitate tribulationis
Unde. ps. Cū ipsa sum in tribulatione. ꝛc.
Sic fecit dauid vtꝫ i psalmo vbi dicit
Ad dñm cū tribularer clamaui. t exaudi
uit me. In signū huiꝰ xp̄s in cruce pen
dens hꝫ caput inclinatū ad nos exaudi
endum. sic q̄ quilibet nostrū potest dice
re illud ps. Inclinauit dñs aurem suam
mihi. Quarta species est glorie quaꝫ de
deo sperare debemus. vñ Luc. xij. Nolli
te timere pusillus grex. cū placuit enī pa
tri vestro dare vobis regnum. unde ad
Hebr. x. dicit ap̄s. Nolite amittere fidu
ciam vestrā que magnā habet remune
rationem. Ad Roma. v. Gloriamur in
spe glorie filiorū dei. Hanc fiduciam nō
habemus q̄ nostris meritis. sed q̄ mori
tis ihesu xp̄i. t per xp̄m qui est redemptor
noster quem pater dedit nobis Roma.
viij. Quō etiam non ōnia nobis cum eo
donauit. In signuꝫ huiꝰ habet latꝰ aper
tum in cruce q̄ per eum intrauit in regi
num celorum. q̄ ipse per passionem suam

lenuam vite reseruit omnibus intrare volentibus. vnde Luce. xi. Venit filius hominis querere z saluu facere quod perierat ꝛc. Viciosissimi quarti sunt qui aliquid equaliter deo vel supra deum diligunt. z hoc ideo erit eorum deus vnde Aug⁹. Hoc ab hoie colitur quod ꝑ ceteris, diligitur. ¶ Sciēdū ē est q sicut pagani diuersos colebant deos. sic iam ꝓpiam diuersos faciunt sibi deos.

¶ Nam sup hos colit pro deo vanaz gliam sicut quicūq plus diligit z maiorem ꝓplacentiam habet in ornatu corꝓris sui ꝑ hoc ideo. z oēz solicitudinē suam ordinat ad hunc finez qđo ꝑ ornari z honorari possit i hoc mundo. z qđo placere ei possit in ꝑbis. mortuor z gestibus Contra qđ dr apl⁹ Si inquit adhuc mundo placerem. xpi seruus non esse Et hoc etiam ptz p dictū Jobis q dr vt habetur ꝺ. Job. v. Nolite diligere mūdum neqz ea que in mundo sunt. Ideoqz qui hoc ꝑceptū ꝓtenet z diligit mundum. z ei placere apperit. inimicus di ꝓstituitur. vnde Jaco. iiij. Amicitia hui⁹ mundi. inimica est deo. Ergo etiaz de quolibet sup hoc dicit Aug⁹. in epla Que sup bum videris filiū diaboli esse non dubites. vnde etiam Crisosto. sup Jo. Superbia in nobis exīte. omnis vita nostra inmunda fit etiaz si sobrietatē. ꝑ ginitatem si iciunium z orationem z demosynā z q cunqz alia perfecerimus. hoc etiam ꝓbat Aug⁹. dicens Superbia etiā bonis operibus insidiatur vt pereant. Itē cupidus pecuniam siue nūmos p deos colit. vnde Innocen⁹ de conditione vilitatis humane. Auaricia sm Apostolū est ydoloruz seruitus Et sicut ydolatria fuit simulacroz. sic auarus seruit thesauro. Nam ille cultum ydolatrie libenter amplexat. z ille cumulū pecunie libenter augmentat Iste. cū omni diligentia colit simulach. z ille auz omni cura custodit thesaurum. Ille spem in ydolatria. iste spem constituit in pecunia. Ille timet mutilare simulachruz z iste timet minuere thesaurum Hec ille. Hoc etiam patet q eo ꝑ aurus potius delectatur audire de regalibus ꝙ de spūalibus. z libentius videt flozenū ꝙ sacramentum. z fmotius z libentius vadit ad nundinas ꝙ ad indulgencias. z plura ardua sustinet pro temporali lucro que nullo modo sustineret pro deo. Hoc manifeste apparet in illis qui in diebus serialibus pro tēporali lucro mane surgunt. sed in diebus festiuis in quibus lucruz anime querendum est. diu dormiunt et seruitium dei negligunt. Item potius habent coꝛ suum inclinatuz plus z frequenter ad mūdum. z et raro vel numq̄ erectū ad deum. Et ꝙz dictum xpi Matth. vi. Vbi est coꝛ tuum ibi et thesaurus tuus erit Item gulosus ventrem suum deum ꝑ deo colit. vnde Apl⁹ Quorū deus venter est Nam hoc est regulare sm Hieron⁹. et Aug⁹. q id qđ vnusquisqz sup deum vel equaliter deo diligit. q hoc sibi pro deo prestituit ꝙ diu sic illud diligit Sed dominus dicit. nō adorabis deos alienos

X Circa qđ quer̄. vtrum sine ydolatria possimus imagines adorare.

Rñdetur breuiter q imago pōt considerari duplicit. Vno mō put est res quedam puta lignū siue lapis vel pictū. z sic non adoramus imaginē. qz hoc esz ydolatria Alio mō pōt cōsiderari vt est imago z signuz alicui⁹ rei. qz ideꝛ est mot⁹ quo ꝺs ꝑtitur in imaginez z in ipsam rem cuius est signuz. ꝺ eriā eadez adoratioē ꝙ veneramur ipsaz imaginez z ipsam rem cuius est imago. ¶ Item q̄ritur. vtruz crux xpi in qua pependit. debeat adorari adoratione latrie. Respondetur q crux illa in qua fuit xp̄s passus potest dupl̄r considerari. Vno modo i quantuz imago xpi extensi in ea. et sic adoratur eadē adoratione latrie sicut xp̄s. z sic eam alloquimur sicut xp̄m. dicentes. O crux aue spes vnica. Alio mō inquantū est res q̄dam. sic etiam nō pōt eadem adoratio adorari cum xp̄o. qz vtsic non pertinet ad gl̄oriam ꝑbi vt pars eius. ergo non

potuit eadem adoratione adorari cuz ipso. Sed alie cruces qz nō fuit in eis ꝑs adorantur vt imago ꝓpter ideo adorātur adoratione dulie ℭ Uerū bēāvirgo sit adoranda adoratōe latrie. Rñdeo q nō cum tñ bēā virgō sit q sit quedā creatura excellens ei debet honor pro se Uñ alia adoratiōe adoret ꝯ filius eius. s. non latrie (que soli deo debet) sed adoratione hyperdulie. qz vltra alios sanctos dz adorari. ℨ invocamus eā dignissimā z singulārissimā dei genitricē. ꝙ ginez virginū. dñam ac gdorū rcūs ℭ Uerū scōz reliquias sunt adorande. Hōm q scōs dei in vne ratione debemus hīe tanq membra ꝓpria tanq dei filios z amicos z intercessores nros. et ia eoz reliq̄as quascūq honore cōgruo in eoz memoriā honorare debemus Et ꝓpine eoz corpa q fuerūt templa spūsancti z organa q q spūssanctus operatus est. z sunt corpi nostro configuranda in gliam resurrectiōis. Uñ z ipse deus honorat reliq̄as ꝓ veniēter honorat in eoz ꝓpria miracula faciendo.

ℭ Uñ sciendum q deus solus adorandus est tanq largitor oim bonoz. Uñ dicimus i ozone Miserere mei deus sm magnā misericordiam tuā. Sed scī adorandi et q mutuo orandi sunt tanq mediatores z intercessores nostri vt nobis impetrent a deo qd petim⁹. ergo dicemus in ozone Sancta maria ora p nobis. Sancte pe rte ora pro nobis. et sic de alijs

D. ij. precepto.

Non assumes nomen dei tui in vanū. Exod. xx. Ubi sm Augustī, ꝓhibet iuramentū friuolū z etiā ꝑiurū. vterq enī requ p vbiūo iurat. z q falsē iurat nomen dei assumit in vanū. A Seleucō q ꝓhibet debet sibi cauere ne assuescat iurare. Ꝓrio tō. qz q frequēter iurat repletur oī iniquitate. vñ Eccl. xxiij. Uir multum iurans replebitur iniquitate et non recedet a domo eius plaga. Ergo illi q

solent frequēter iurare. pessimi ꝓies essiuntur. et replebunt nō solum cum vna iniquitate sed cū oīi iniquitate. Secundo qz ille qui licitū iuramentū facit ipse quasi laqueū ad collūz suū ponit. Unde illud ꝙ verbio. vi. Illaqueatus es ꝓpter oris tui z captus ꝓpriis sermonibus Ut vero licitū iuramentū transgreditur. ipse laqueo illo ꝯsi ꝓpriis manibus se strangulat. Ergo q̄r iuramēta etiā licita q̄s facit tot lāqeos spūaliter ad collū sibi ponit. z q̄cūq vnū de his transgressus fuerit tā cito seipm spūaliter occidit. Tercio ille q̄ ꝑiurat fur et sacrilegus esse videtur. Contrectat em rem alienā invito dño. z cum hoc rem sacrā. qz nomē dñi in vanū assumit ꝓtra ꝓhibitionez illā sibi ac cuilibet homini factā in scōo ꝓcepto vbi dr. Non assumes nomē dñi dei tui i vanū. Ergo cōtra illud ꝓceptū sunt rebelles deo et inobedientes qui sic iurant. Quarto ꝙ talis videt esse falsarius. hoc em patet q eo qz si quis sigillo alicuius dñi sibi cōmisso ad ꝙfirmandā aliquam veritatem vteretur ad aliud ꝙfirmandū. ipse falsarius iudicaretur Sic cū deus ꝑmiserit hominibus vt assumāt nomē suū ad cōfirmationem veritatis. si vtantur ad ꝙfirmationez falsitatis. ipsi falsarij sunt. et ꝙ ad deū ercoicati ercoicatiōe illa q̄ habet ꝓ. Cor. xvi. Si q̄s non amat dominum ihesum xpm. anathema sit. Quinto quia iste qui sciēter ꝑiurat ipse ꝓcurat mortē aliorū peccantiū vult deum involuere in pcō suo. Cum em iurare sm Augustī. sit deum in testem adducere ad testificandum sibi. z sm hoc talis inq̄tuz in se est vult malus maluz facere ꝯ crucifixores eius. Ipsi em intulerūt xpo tm malā pne ipse vult eū involuere in maluz culpe quod deterius est. Sexto. qz deteriori videtur esse talis ꝯ qui sunt i inferno. hoc patet quia cū in nole iesu omne genu flectatur celestium terrestriū z infernorū vt legitur ad Phil. ij. Ille vero qui ꝑiurat deterior videt esse illis q sunt in inferno. qz nomē dei non veretur. sed sciēter z pe

citer ꝓ ipsius sanctum nomen iurat Imo aliqualr videtur esse deterior ipsis demonijs. qz demones terrent a nomine iesu. Septimo. quia sacra scriptura nostanter dissuader iuramentum ꝓpter magnū periculū ꝑiurij, vñ Matth. v. Ego aūt dico vobis. nolite iurare neqꝫ ꝓ celū neqꝫ ꝓ terrā Vñ Eccleſi. xxiij. Iuratio ni nō assuescat os tuū Multi em sunt casus in illa. vnde Aug⁹. in li. de mēdacio. Dico vobis nō iurare oino nec. iurādo ex facilitate quenlꝫ ad ꝓsuetudinē ex cō suetudine z facilitate in ꝑiurij decidat. qz ſm Chriſ. ſup Matth. Nemo ē q̄ frequēter iurat ḋn aliqñ ꝑiurat. Ergo dñs ꝓhibet nob signāter in' ſcdo ꝑcepto dicens. Non assumes ⁊c. B Sciendum ꝙ ꝓtra hoc ꝑceptum faciūt. xv. genera hoim. ¶ Primi nolantes deum vane z sine causa z timore z ex ꝓsuetudie ꝗuis hoc idē sit verū z licitū qō iurant. tamē peccāt ꝙ sic nomē dei sine cā z rationē nominant. vt dicendo ꝙ deum cras ibo ad eccliam vel ad sermonē. vel ꝙ deum cras comedā vel ieiunabo vel ecta bo vel hoc vel illud faciā. z sic de alijs iuramentis cōiter Sic in quotidianis iuramentis ex quadā leuitate. vl cursu verborū vel cōsuetudine facis peccat' veniaūter cū talia iuramenta q̄ sic ex leuitate fiant nō sint semꝫ petā mortalia. Nam sicut ḋr Raymun. Si iurat in cōi locutione z aliqō licitū. sicut fit in iuramentis quotidianis que fiunt sine solennitate ex cursu verborū ex quadā leuitate. z mala cōsuetudine de re ēt licita. vt ꝙ deū cras ibo ad eccliam vel comedā hoc venīale est. Concordat Innocē. z etiā Bern̄. in glo. ſup capitulo. Sicut nostris. Tamē ſciendū q non est cautū sic iurare q̄uis verum sit z leuitate z cōſuetudine fiat quia ſm Chriſ. ſup Matth. Nemo est q̄ frequēter ⁊c. ¶ Sedi qui scienter falsum iurant siue loco sine serio. mortale ē. quia ſm dn̄ Tho. q. ij. q. xcviij. non excusatur a mortali petō q̄ iocoso ꝑiurat. qz non cuitat o vtinam irreuerentiam. imo ꝗtum ad aliq̄d magis auget. Item ſm eundē beatum Tho. vt supra vbi ḋr q̄ ille q̄ ex lapsu lingue iurat. si quidez aduertat se iurare et falsum esse qō iurat. non excusatur a mortali petō. sicut neqꝫ a dei ꝓtemptu. Si aūt hoc nō aduertat tūc nō videt habere intentionē iurādi. et ideo a crimine ꝑiurij excusatur. Ista etiā patent in ſumma Piſani. periurium. quarto. ex isto possumus dicere q̄ isti incaute faciunt. q̄ in loco scienter falsum iurant. trufando vel seridendo alios Item nō est bonū aliquib⁹ mulieribus que pueris suis iurant verbis qō ramē factis nō intendūt. vt dicēdo ꝙ deū vel ꝙ aiam meā si non tacebis ad platea te ducā. z sic de alijs. ¶ Tercꝫ sunt qui scienter dolose z fraudulenter iurant. vt in cōtractibus ꝓximū suū decipiendo vt iurando rem suam meliorē esse ꝗ sit. vel etiam q̄ plus sibi ꝓ ſtiterit ꝗ fecit vl etiā q̄ plus sibi in illa ciuitate soluisset. Item qui in superiori parte ponunt qō bonū est. z in medio miscent illud qō defectuosum est Et sic iurant q̄ rota sit sic vt sugnis apparet. z sic ꝓximū suū decipiūt Et oēs isti tenent' recōpensare damnū ꝓximi et dupl'r peccāt ꝓtra deū z ꝓximū Vñ Ihū. de ſum. bo. Qui dolose iurat duplicit' reus fit. qz nomē dei inanū ſumit. z ꝓximū dolo capit. Vñ etiā August. de verbis apli. ſer. xxij. Tantū mali bz falsa iuratio q̄ etiam q̄ lapides colunt timeant falsum iurare per lapides. Tu vero nō times deū pñtem z deū viuentē. Item etiam qñqꝫ in parvis aliq̄ deceptorie iurāt. vt bi gra. vt q̄ bñt vēdere eo dearum ciuitatib⁹. vel etiaz rustici vitulos vel oues in villis. q̄ qñqꝫ multa iuramenta faciunt quibus ꝓximos suos decipiūt. Et qñqꝫ q̄ talia iuramenta modicū lucrant. cū tamē q̄liber xp̄ianus ꝓ uno toto regno vel ꝙ toto mundo semel ꝑiurare nō deberet. ¶ Item aliq̄ dicunt q̄ non pñt vendere vel emere nisi iurent. et allegant q̄ si semꝫ veritatem deberēt loqui z nō iurare. oporteſ

ret eos mandicare. qō tñ non est verum quod patet in pō dicente. Nunqꝫ vidi iustū derelictū. nec semē eius querēs panē. Ergo q̄ iustus esset t deum veraciter pre oculis haberet. ipse eū nunqꝫ deserereret. Quarti sunt q̄ iurantes orōnem duplicā sine discretā vt cuz quis iurat de q̄ dubitat. t si ex proposito t deliberato animo sic iurat mortale est. qz se discrimini exponit talis sic iurans. etiam si postmodum cognouerit q̄ verum fuit quod sic sub dubio pro tunc iurauit. tñ grauiter peccat. Ergo si sic vnq̄ sub dubio iurasti. vel aliqō sub fide tua asseruisti vel affirmasti. de q̄ tñ vera certitudinē nō habuisti ꝓfiteri t penitere debes. D

Quinti sunt q̄ iurant execrabiliter. vt illi q̄ iurant p̄ intestina dei. vel p̄ pulmonē dei. vel p̄ caput. vel p̄ alia mēbra dei. Et talis sic iurans si clericus ē debet deponi. si laicus anathematizari. xxij. q. h. Si q̄s p̄ capillū. Item irreuerenter iurando. vt cum q̄s iurat sine causa p̄ quinq̄ vulnera xp̄i vel p̄ mortē vel p̄ sanguinē xp̄i. hec cū iuramenta q̄ntumcuq̄ sint vera. tñ sunt vitanda t phibenda. quia sonant in blasphemiā t irreuerentiā dei Magna cū est irreuerentia dei preciosa sua vulnera inuanum assumere vndenobis tota salus effluxit. Ideo si talia iuramenta ex deliberatōne fiant. sunt mortalia pcā. ꝓpter q̄ cētā in stichis terris talia iuramēta sic sunt restricta. q̄ q̄cūq̄ in talibꝰ offendit. aurē vl linguā vl digitū p̄ducSi aūt talia iuramēta fiāt ex impetu linguę vel inconsideratione. tunc sm Henricū de frāmaria sunt pcā venialia sicut ꝓmi motus infidelitatis. Sz sm Thoscā a scōe. quest. xiij. Notandum blasphemia absq̄ deliberatōne ex surreptōne pt ꝓcedere dupl̄r Uno modo q̄ vnus nō aduertit hoc quod vr esse blasphemiam vt cū aliqs subito ex aliqua passione in verba imaginaria prumpit quoz̄ sententiam non ꝓsiderat vel aduertit hoc esse blasphemiā ꝓsiderans sententia verborum. Et tūc nō excusant a mortali pcō. sicut nec ille qui ex subito motu ire aliquē occidit. Ex illo possumus dicere q̄ periose iurant illi t blasphemant. qui ex consuetudine mala sic iurant nō hūces intentionē se emendandi vel dimittendi. Et q̄nq̄ tales puniuntur in eisdē membris in quibus deū blasphemauerunt t creatorem suū t redemptorē. Et tales blasphematores peiores sunt iudeis. quia cristū aliqualiter ignorantes vulnerauerunt t crucifixerūt. vñ Apo. Si cognouissent nūq̄ oīm glie crucifixissent ꝫ ista ignorātia eos nō excusauit. qz noluit cognoscere ipm esse filiū dei. Sed tales blasphemātes sciunt t credūt hunc esse creatorē suuz p̄ iurā mēbra t vulnera sic execrabiliter iurāt. q̄ ipse xp̄s nō pōt p̄ eis rogare patrē sicut p̄ crucifixoribus suis fecit. pendēs in cruce dicēs. Pater ignosce illis. qz nesciunt quid faciunt. Sed illi blasphematores sciūt t cognoscūt q̄ contra deū faciūt. qz eius filiū in ẽtū in se est iterū crucifigunt. Vñ Aplꝰ ad Hebreo. vi. Rursum crucifigentes filium dei. Item peiores sunt canibꝰ. qa canes nō mordent dñm suum sed applaudit ei. Sed blasphemꝰ eodē ore quo vinuz bibit t donū dei recipit. deuz blasphemat Vñ ps. Retribuebāt mihi mala p̄ bonis. Et alibi scriptus est Eccl. xxij. Pater et portabit ingratos et adhuc amicos audiet. Et iuz est q̄ deus vnq̄ ꝓmittit vinū in abundantia crescere cū tot blasphemie sibi inferunt a portatoribꝰ ipsius vini. ¶ Item tales peiores sunt oīi creatura. qa ois creatura laudat suuz creatorem. imo ois creatura incitat ad laudandū deū in primo suo cursu. Arbores t herbe se erigendo t crescendo suptra sua creatorem suum. Aues in cantando. sol in lucēdo. t sic de alijs. Sz blasphemans. in illo mēbro deū inhonorat in q̄ ipse de pre ceteris creaturis honorari. sez in lingua. Vñ Aristo. in li. politico. Nullum em animalium naturaliter habet sermonē nisi hō. Et hanc linguam homo accepit. vt deum laudaret pre ceteris ꝙ

turis irrōnabilibus Item blasphemia est peccatum diabolicuz. quia est loquela infernalis Unde Apocalipsis Blasphemauerunt deum cdi pre doloribus. Ergo tales hic addiscunt deū blasphemare. q̄ est opus damnatorū vt in futuro cognoscant. Item blasphemus hz linguam diabolicam. qa diabolus locutus est q̄ blasphemos. sicut spiritus sctūs q̄ bonos. vñ Matth. x. Nō enī vos estis q̄ loquimini. sed spūs sctūs patris vestri qui loquit in vob. ¶ Sciendū q̄ aliqui dicunt si nō iurarē tūc nullus me timeret nec aliquis reputaret me aliq̄d esse. vt ergo timeant et magis reputarent iurant vt deū blasphemāt. O miser hō quez hoc vbi inuenies eternā confusionē. Item aliq̄ licet non pertinaciter blasphemet tñ sanguinē et mortē xpi frequēter et sine causa nominat. vt loquendo in vulgari. heyliges bloet es gat dem also vbd. vel sic. heyliges marter wie es dyr beschehen. et sic de aliis. Item aliq̄ iurant et non nominant creatorē sed creaturas. vt dicendo. bors bloet. Contra quos ste Aug⁹. de verbis apostoli sermo. xvij. Ecce dico charitati vestre q̄ qui falsē iurat p lapidē q̄rus est. cuius nō audiat. tñ ea creaturē in testē accipit. Item Jacobi. v. Nolite iurare neq̄ p celum neq̄ p terrā Item xpus in euange. Ego aūt dico vob. nolite iurare. sed sit sermo vester. est est. nō nō. Et. p hoc patz. s. ex verbis xpi cū reprehensibiles sunt isti q̄ toties iurant cuius pertinaciter nō blasphemant. s. nominando vulnera vel mortez xpi. Sed qui sic iurent. s. p deū vīuū vel p deū sanctū. vel omnes sanctos sine omni causa et necessitate ex mala consuetudine tales merito cogitare debent de verbum xpi qui de Matth. xij. De omni verbo ocioso q̄d loquuti fuerint. rc. Multo strictius exigentur a nobis ratio de talibus iuramentis. Si aūt proponis te emendare amodo. et verba tua simplr sm dictum euangelij explanare. scz dicendo est e. nō ou. Et si postmodum ex lapsu lingue iuras. nunc immediate conteri debes de hoc. et dic vnum Aue maria beate virgini. nunc ipsa impetrabit tibi gratiam a filio suo vt amplius eo melius tibi caueas ne recedatis. E ¶ Item quantitas huius peti pt̄z ex pena qua legitur punitum esse hoc pcm̄ tam in nouo q̄m in vet. testa. Vñ legit Leuiti. xxiij. Ecce egressus filij mulieris israhelitidis q̄ne pepit de viro egyptio iurgatus est cū viro israhelita. Cumq̄ blasphemasset et maledixisset nomē dei adductus est ad moysen et aaron q̄ duxerunt eū ad carcerē donec nosceret q̄d iuberet dñs de eo fieri q̄ locut⁹ est ad moysen dicēs Educ blasphemū extra castra et ponāt illi q̄ audierūt manus sup caput eius. et lapident eū oēs vniuersus. qō et factū est. Deinde promulgauit deus legē de pena blasphematoz. q̄ dicēs. Loqre ad filios israh. Hō q̄ blasphemauerit nomē dñi morte moriatur. lapidibus opprimet eū oīs multitudo populi. O si iam omes blasphematores lapidari deberēt. q̄m plures iaz in mundo essent. Item puniunt etiam a deo q̄nq̄z in pñti vita. et hoc subitanea morte. Vñ refert Gregor⁹ in dialogo. q̄ quidaz ciuis rome temere dilexit quēdam puerum quinq̄z annoz. qui cōsuetus erat blasphemare nomen dominī. statim quando animo eius aliquid obstitisset. Quadam aūt die cum pater eū teneret cum in brachijs. clamauit puer. mali et nigri homines veniunt q̄ me tollere volunt. Qui cum hoc audisset. nomē dñi blasphemauit et animam reddidit. Si de in puero quandoq̄z q̄nq̄z annoz rū vindicauit pcm̄ istud. nondum parcet adultis. ¶ Sexti sunt q̄ plena voluntate disponunt solēniter et manifeste iurare et aliq̄z p iurum videtur p iurum censendi. q̄z de nō iudicat ex op⁹. sed cogitationibz. vt pt̄z. xxij. q. vj. Ergo si vnq̄z ad iudiciū accessisti in illa intentōe q̄ p iurare voluisti. penitere et p̄fiteri debes. q̄z cora deo p iur⁹ es. Exemplū de duobus ciuib⁹ q̄z vn⁹ cōcessit alteri summā

pecunie. Sed postq̃ terminus solucionis aduenit. tunc ille simpliciter negauit pecuniã. Qui pduct⁹ ad iudiciũ. itez cõstãter negauit z ei p pecunia iurare voluit Cũq; fl exterer genua ad iurandũ ob mutuit z nihil loq̃ potuit. sed erect⁹ econuerso loqlã reacepit. Qui itez secunda vice genua flexit et ꝙrare voluit. tunc itez obmutuit z sic manifeste omnibus innotuit q ꝙrare voluit.

¶ Septimi cũ ds iurat se aliq̃d facturꝫ qd est illicitũ. sicut verberare. primũ vel vindicare se de isto q̃cunq; modo pot vel etiã si bonũ ꝺ̃ faciendũ esset p deo et p ppria salute velle facere vt demos ynã dare vel aliquẽ hospitare. et sic de aliis. Sicꝫ certa malicia sic iurat. ꝙrat. z peccat sic iurãdo mortaliter. Sed nõ peccat contrauenĩdo. vñ Ysi⁹. de sum. bo. In malis promissis rescinde fidẽ z in turpi voto muta decretũ Si ãt q; abrupto sic iurauerit. venialr peccat et in vtroq; casu frãgendũ est iuramẽtũ tale. qz non peccat frãgendo. sed peccauit iurãdo. et ꝓfiteri tenetur maxime cũ sciẽter z ex proposito sic iurauerit. sed nõ debet soluere vñ Ysi⁹. de sum. bo. Nõ est obseruãdũ iuramẽtũ q̃ malũ incautꝫ promittit. vt fornicari vel occidere ꝛc. Tollerabilius est nõ implere iuramẽtũ tale. q̃ in flagitio stabiliter ꝑmanere.

¶ Octaui sunt q̃ iurãt z ifrigũt postea Verũ aũ ille q̃ creditori iurasset soluere ad certũ terminũ. z hoc ei ifringaz sit cẽsendus ꝙrus⁹. Rndeo fm Hosti. Si q̃n iurabat credebat se nõ posse soluere tunc ꝙrabat. Si vero ab initio credebat se ꝑbabilr posse soluere nõ ꝙrabat z si postea facit posse suũ nõ est ꝙrus. Sed si postea lapso termino possz z nõ ꝑsoluerat ꝙrus⁹ est. ꝛc. extra ō dolo z cu. Cõcordat Thomas. ū. ū. q. lxxiij. ¶ Q̃ grauiter z multotiẽs illi mẽdaces odiũq̃ dꝫ primis suis sup certũ terminum ꝑmittũt q̃ cũ nõ itendũt. vel si itendũt cũ postea posse suũ nõ faciũt. et sic ꝑmissum infringũt z solutionẽ devic in dian ꝛtra volũtatẽ creditoris ꝓducũt. Sed cũ sciẽdũ q si aliq̃s paup alicui creditori ꝑmitteret se soluturꝫ sup certũ terminũ z posse suũ facerꝫ. z si impedimẽtũ interueniret q̃ soluere nõ possz tũc tali pacto ꝑi plõgario gter deũ ꝓcedẽda est. Et creditor cũ tali charitate z ꝓpassione pot sex sibi ẽminũ plõgare q̃ dꝫ i extremis tp̃s vite sue sibi plõgaret. z sic posset gter h̃ gr̃iam dei ꝑmereri. Ergo multũ re ꝓhẽsibiles sunt isti qui suos debitores angustant termino aduenĩente. z cũ sine damno ipsorum solutionem ꝓlõgare possent. et ab eis torquent. cum tamen alias libenter eis soluerẽt si possent. Et talibus immisericordibus remeritur eadem mensura. Vñ Grego. Dei misericordiam non potest ꝓmereri qui miricors ꝓximo non fuerit. Beda super epistola Jaco. Sine misericordia iudicabit illeq̃ cũ facere posit nõ facit misericordiam. Et quo maiorẽ ds miscẽdiam a dño ꝓsecutus est. eo iniustius indigenti ꝓximo miscẽdiam denegat

¶ Noni qui compulsus per metum iurauit se aliquid daturum et huiusmodi nõ soluit. quia talis fm Thoscã scẽ. q. xcvij. Non excusat a peccato mortali nõ implẽs qd̃ coacte iurauit. Et Raym. dt q talis q̃nuscũq; fuerit metꝰ nihilominus obligat dñmõ sit de relicita secus est de reilicita. Sed talis soluẽs qõ coactꝰ ꝑmisit potest illud repetere. z alius corã deo sp tenet restituere q̃dq̃d extorserat ꝛtra dcũ si saltem invol gr̃iam petõrũ ꝓsequi voluerit. Jtẽ q̃d si aliq̃d ex impetu iurasset illud quod deliberare nõ iurasset. Rndeo fm Guilel. seruare tenet si est licitũ. ¶ Decimi q̃ maledicta verba ꝑferunt sicut lusores faciunt maledicẽdo deo cũ nõ ꝑsperant in ludo taxillorũ. qui culpã diaboli cam retorquẽt in diuinã innocentiã. Et ideo deo maledicunt z scitis qõ etiã horribile est audire. Horũ cñi cõuictor ꝑcipes sunt q̃ talibꝰ ꝓficiantibꝰ hospitia ꝓcedũt. vt q̃ vestimenta ipoꝝ ꝺdusa dñ

uidunt. vel qui cum ipsis familiariter bibunt. vel ab eis sortem luminis recipiũt Oēs em tales sic maledicentes deo vel matri ei⁹ vel sctis nō pñt absolui nisi ab epō vel eius pēitentiario. Et maxima dz eis imponi pēitētia pur dz extra de maledictis. statuimus. vbi plura damnationes hoc in textu z in glo. Exemplū legitur in martiali magno. q puer qdā educatus a matre sua dām ꝑ quē sp deuote saluare z saluauit p̄cepit in necessitatibus. qđ faciendo raptus fuit a flumine cū ceteris pueris ludentibꝫ z maledicentibꝫ. Tande submersis oibus aliis pueris ꝓter maledictiões suas ipm solū beata ꝑgo ei apparendo mox saluauit z sinu suo eū suscipiendo z ꝓfortando. Frequenter aliq etiā maledicunt creaturis irrōnabilibꝫ cū ab illis offendunt. Et in hoc ostenditur magna stultitia hoim qui brutis aialibꝫ maledicunt. cū tñ nō intelligant Ite sctus Tho. ij. ij. q. lxxvi. dr q maledicere irrōnabilibꝫ rebꝫ inq̄tum sunt creature dei. est petm blasphemie. sed maledicere eis sm se ꝓsideratis. hoc est ociosum z vanum z p ꝓsequēs illicitū. Item aliq maledicūt primis suis. z vt frequēter talis maledictio quā quis facit seu dr primo sup caput ipius maledicentis reuertitur Vñ Gen. xxvij. dr Jsaac ad iacob filiū suū. Qui maledixerit tibi. sit ille maledictus. Sic deus tā loquit de quolibet bono homine cui iniuste maledicit. quia qcqd maledicēdo primo tuo optaueris de hoc tu reus eris sm dei iusticia. Et deus iusto hoi ꝓcurat maledictiōem in benedictiōnem. Vñ ps. Maledicent illi z tu bñdices. Matth. v. Beati estis cum maledixerint vob boies. Vñ Augusti. Qui iustus est z maledicitur. p̄miū ei ꝓ maledictiōne reddit. Item maledicere adeo est illicitum q etiā nō est licitum maledicere diabolo. vñ Exod. xxi. Cum maledicit impius diabolum. maledicit ipse animā suam. Cum em diabolus sit creatura dei. z sm suum esse bonus. licet in voluntate sit malus petm̄ ? ei maluz optare. Vnde legit cū Michael archangelus cū diabolo disputans altercaretur de corpe moysi. nō est ausus virtutem ei inferre blasphemie. sed dixit. Imperet tibi dominus. q si Michael archangel⁹ cui⁹ diabolo aduersanti blasphemiaz dicere noluit. sed modesto sermone cum coercuit. quanto magis hominibus omnis blasphemia est cauenda. Item aliq maledicunt vxoribꝫ suis. Vñ refert Cesarius in dialogo suo q quidam dixit vxori sue vade in nose diaboli. z diabolus statim in eā intrauit. z eā grauiter vexauit. de q̄ vir multuz ꝓtristatus fuit. z amplius se nimiz vxori nec alicui hoi vel alicui creature maledicere promisit. Item aliq maledicunt ꝓpriis filiis q̄s genuerūt Vnde idem Cesa. in dial. suo narrat de q̄busdam parentibꝫ qui habuerūt puerum sepius flentē. cui q̄ ira vna vice maledicentes dixerunt. Taceas q diabolus te habeat. Et diabolus mox arripiēs puerum cum corpe z aīa ab oculis eoꝝ abstulit. Et aliq sibꝫ ipsi maledicūt ꝓpter infirmitatem corporis. vel ꝓpter amissionez rerum rpaliū. vel etiā ꝓpter aliā quācunq tribulatiōem z angustiā. Exemplum de clerico quattuor annis infirmato. q̄ dixit. Deus tu accepisti mihi corpus. et ego accipio tibi animā z dabo diabolo. Et dixit. diabole accipias mihi animaz. qđ diuino iudicio statim factū est. Item aliq maledicunt diuine voluntati. vt faciunt isti qui maledicunt aure plumali. Exēplū legit in dialo. Cesarij. q̄ miles qdam tpe messis sicut z ceteri p̄ncipes fuit. cū p aeris intēperiē ad colligendas fruges impediret. videns a pte occidentali aerem obscurari nubesq̄ oriri. dixit Ecce ibi iterum diabolus ascendit. Vix sermonem finierat z ecce ortu turbinis filium eius in sinu nutricis ꝓtulerunt. ipaq incolumi ꝑmanente. sed z in alijs cr⁹ rebus. s. legendo iumentis blasphemus ille est flagellatus. vt disceret de cetero non blasphemare. Vnde stultū est valde vt hō mortalis cinis z vermis ponat in ce

lum os suum murmurando ꝓtra creatorem suū rep̄ bendēdo eum in factis suis ¶ Quarit vtrū maledictio sit peccatū mortale. Rñdeo ꝑm btm̄ Tho. ij. q. lxxvi. Maledictio de qua nunc loq̄mur est q̄ quā nunciat malū ꝓtra aliquē vel imprecando vel optando. Qō qdē ꝑm se repugnat charitati primi. ḡ est peccm̄ mortale. Vñ ꝑ. Cor. vi. Neq̄ maledici regnū dei possidebūt. Et tāto grauꝰ ḡnto ꝑsonā cui maledicim⁹ magꝭ amare z rauerci debemus. Vnde Leuiti. xx. Qui maledixerit patri vel matri morte moriat. Cōtingit tñ esse veniale. vel ꝓpter parūitatē mali qō quis alteri imprecatur vel ꝓpter affectū eius q̄ pfert. duz ex leui motu vel exludo. vel ex surreptione aliqua talia ꝛba pfert. q̄ peccā verbo tñ marie ex affectu peiant ¶ Querit. que sit pena pferentis maledictōem cōtra deū. Rñdeo Dicḝ ꝓtra deū vel aliquē scm̄ marie ꝓtra bām ꝛ ginē talia ꝓsumpserit. dz septē dieb⁹ dñicis pre foribus ecclesie in manifesto ē dū missa dicta q̄ vltima die nec palliū. nec calciamēta. ꝭ corrigiā circa collū habeat z q̄ septem precedentib⁹ sextis feris ieiunet in pane z aqua. nec ingrediat ecclīa. z in ḡlibet dictoꝝ dier⁹ tres reficiat pauperes. et si nō ꝓt tres. saltē duos vel vnū Et si hoc nō ꝓt illud in penā alia cōmutet Et si predicta renuerit. debet ei interdici ingressus ecclesie z in obitu debet carere ecclesiastica sepultura. Sed hec oīa ꝑm Goffre. ꝑ tribunali fiunt. Cetera in iudicio aie discret⁹ sacerdos molliat hunc rigorē. ¶ Undecimi sunt q̄ iurant q̄ deū z scōs cuz ꝗ obligāt se ad aliquā penā. vt dicēdo. Per deuz si ꝗ nō fecero Vel. si nō est sic sicut dico. tūc ꝗ accidat mihi. vel filijs meis. Vel sic dōo. Aut ꝗ q̄ diem vnam viuā. vel adhuc hodie moriar. Vel sic. Aut ꝗ ab oculis tuis viuens discedam si mentiar. vel. Deus aut ꝗ miseriat aie mee si non fecero qō dico. z sic de alijs. Et tunc ꝑm Augusti. illa q̄ que sic iurat obligat deo vt ꝗ sibi vel illis eueniat si secus est ꝗ dicit. Et satis horribile est se vel suos mēdacio sic obligare. Nec etiā nō facilē scōz obligare. etiā in cā vera. q̄ stultū est se sic obligare. maxime si nulla cā subsit. nec vrgens necessitas. Exemplum legit q̄ quidam vsurarius in morte. ꝓpunctus. rogauit duos amicos suos vt pecuniam vsurariā quam eis tradidit restituerent. Et primus se obligauit hoc facturū sub imprecatione ignis sacri. Secundus se obligauit sub imprecatiōe lepre. Qui post obitū istius vsurarij negligentes in hoc negocio fuerunt. volentes primum cū ista pecunia aliqua lucrari z postmodum eā restituere. Et mox in illis infirmitatibus ambo cōsumpti sunt. put sipsos obligauerāt. ¶ Duodecimi. cum quis iurat q̄ nolit ludere etiā ꝓ pocolento vel exculento Et sic ꝑm Hari. doctrinaria semp peccat mortalr quotiēscunq̄ ludit. Itē qui iurauit nō chordizare vel nō tabernā intrare. z sic de alijs q̄ hō licite ꝑt iurare z talia tenetur seruare et quotiēscunq̄ oppositum scienter facit. mortaliter peccat ℌ Trade cimi. q̄ cum solemnitate periurium solet nizatum cōmittunt. z hoc est mortalissimū peccatum. Vñ ꝙ tres digitos quos ponit q̄s sup scōs. significat q̄ cozꝑ z anim̄ z res siue famā dat in potestatē diaboli. Immo ꝑm Guill. Lugdunens. in summa vitioꝝ qui sciēter ḡiurat in primo ḡiurio manū diabolo dat cuiq̄ tangit eam q̄diū vel reliquias sanctoꝝ et donec illē penitear ꝓ ḡiurio. manus illa diaboli est. Et q̄cunq̄ manu illa se signat. ipse se signat manu diaboli. et non ꝑt penitere vel absolui nisi restituat illi damnū cui iurauit. Sciendum q̄ grauitas. vel magnitudo illius pcti. sq̄ ḡiurij perpēdi ꝑt ex ꝗ q̄ tale pcm̄ pena est alijs peccatis. q̄z cū alia pcā fugiunt et quasi timēt res sacras. pcm̄ ḡiurij nō timet eas. ꝭ illis appropinquat. Si aliqs vult fornicari. si est in ecclīa exit inde. si est in cimiterio ab eo recedit. Et si

est ꝓ quinquies ecclesie vel excommunicatione longe se ab eis. Ille ꝛ o q̃ vult ꝓiurare intra ecclesiam. si est extra. accedat ad altare et ꝓmittat ꝑ̃m ꝓiurū q̃cq̃ sup altare q̃cq̃ sup euangelium. q̃cq̃ sup corpus quod horrendū est. Vtrū est q̃o terra ip̃m nō absorbeat. ꝛ quō angeli qui circa corpus xp̃i sunt eū nō perimūt. Item ipe videtur peior diabolo. q̃ diabolus tuma res sacras ꝛ quasi reuerēt. q̃ ille nō facit qui ꝓiurat. Itē talis q̃ntū in se est. vult maius malū facere xpo q̃ crucifixores eius. Ipse cū intulerūt xpo tm̃ malū pene. ꝓiurus eū vult involuere in malū culpe. q̃ deterius est. in h̄ q̃ assumit eū ꝛ oēs scōs in testimoniū huc malicie ꝛ iniusticie. Quia ꝛm Tho. ii. q. lxxiij. Iurare est deum invocare. Et ꝛm Aug̃. Iurare ē deū in testē adducere. q̃ idem est. Sc̃o. dā grauitas ꝓiurij perpendi pōt ex austeritate penitētie. q̃ ꝛm canones ꝓ periurio manifesto ꝛ solennizato. dz̄ ꝑponi ꝓna septennis. Tñ Raymundus dr̄. q̃ inspecto modo ꝓiurij. vel qualitate ꝑsone. ꝛ ceteris circūstantijs vel maior vel minor ꝓna est imponenda. Cōcordat Hostiē. Tercio ꝓ q̃ ex eo q̃ ꝛm Hostiē. h̄ crimen in penitentia computatur homicidio voluntario. Quarto ꝓ ex eo q̃ ꝓiurus infamis efficitur. nec postea q̃rūcunq̃ ꝓniteat in testimoniū recipitur. extra de testi. Quinto ex pena que in ficta est etiam in p̃nti a deo super ꝓiuros. Vñ legit q̃ quidam decanus eccle Colosi. quinq̃ marcas auri de pecunia sue ecclie fratri suo carnali misit mutuando. quo decano mortuo Canonici debitū reperiunt. ꝛ ea sup hoc nō habebāt testes. ille ꝓtumaciter debitū negauit. q̃d ei iuramento firmauit qui rediens domū in media via remansit imobilis. ita q̃ nec ante nec retro potuit se mouere. ꝛ similiter factū fuit mutus. ideo in corde suo vouit q̃ ad locū q̃ ꝓiurij rediret. ꝛ suā malicia manifeste dicere. et restituere ecclesie pecuniam debitam iniuste ꝛ sic ꝓna ducus liberatus est. Et aliud exemplum. Legitur q̃ quidā sup sepulchr̄ scti Pancratij marmoris ꝓiurauit. ꝛ mox manus retrahere nō potuit. ꝛ sic omnibus malicia ꝛ iniusticia innotuit. ¶ Querit. quare q̃ euangelia ꝛ reliquias sancto ꝛ iuram'. Respōdeo ꝛm Tho. ii. q. lxxx. Oē iuramentū principaliter refert ad ip̃m deum cuius testimoniū invocat. Secūdario nō assumit aliq̃ res nō ꝛm se. sed q̃tum in eis diuina veritas manifestat. Sic iuram' q̃ euangelium. ꝛ q̃ cum cuius veritas in mādatis manifestat. ꝛ q̃ scōs q̃ hanc veritatē crediderūt ꝛ fuerūt. ¶ Quar videtur mi. quī recipit vel cogit aliquē falsē iurare ꝛ sic recipit frīuole iuramentum ab illo. peccat mortaliter. Ratio est. q̃ qui ꝓdit aliū ad iurandū ꝛ scit eū falsē iurare vincit homicidā. ꝛ cōmittit duplex homicidium. q̃ ille occidit corpus. ꝛ ille aiam. Immo duas aias. illius. s. qui iurat falsum. ꝛ suā ip̃ius qui recipit. vt ꝑz ꝑij. q. v. Ille ꝛ. c. q̃ exigit. In hoc ꝛcordat Henri. de frī. in cp̃one. ii. ꝑcepti. ¶ Sciendū q̃ sic̄ dicere. Et istis sequit q̃ nullus posset aliū cogere ad sibi soluēdū si nullus deberet accipere aliq̃d iuramentū. Rsideo q̃ ad iudiciū p̃t cuiꝫ citare ꝛ iusticiā ab eo exigere. ꝛ si tibi negauerit quō p̃t ipe scire si recepturus ea iuramentū ab eo vel non. q̃ ꝛm Aristo. ꝑ. qih. De futuris ꝓtingentibꝫ nō ē determinata ꝑitas. Nñ aūt ꝓsideras q̃ aliter esse non p̃t ꝛ nihil p̃t tibi āplius fieri nisi iuramentū. q̃d ꝙ iuret te illud iuramē tū q̃ sic frīuole ab eo recipis Nōne vna mēsura vini valeret plus tibi ꝙ tale iuramentū ꝓuriū. Ergo q̃n ꝏno vult iurare tūc interrogat creditor vt cōiter fieri solz vrg. vdit ei suppōrtare de iuramēto eriā q̃cq̃ a bonis boiꝫ fit periclo vt ei suppōrtatū habeāt Tūc offert h̄ bo i pticia corō tui q̃ ille tibi soluere tenet. et ex fraterna charitate ora deū p̃ eo. ꝛ erit tibi meritoriū. Sz si dicat s ex h̄ scrupulū cōfusio mea. q̃ credēt me boiꝫ iniuste egere eum ab eo iuramentū nollam accipere

De secundo precepto

Respondeo q̄ pter malos hoies ḋ vt frequēt malū iudicāt nō debes deū offendere vt aiam tuā dēre sic recipiendo scienter falsum iuramentū ab eo. Quia fm Chrīs. sup Matth. Omīs hō fm se estimat alterum. fornicarius neminē putat esse castū. Castus de fornicatōne non facile suspicat. Superbus neminē humilem putat. Humilis neminē putat superbum. q̄ pter tales non debes deū offendere. Sciendum q̄ si vinus malus pter ea q̄ non recipis iuramentū de te malū iudicat. ruac ser. vel octo econtrario de te bonū iudicant. et te pterea cōmendant apud hoies et deū q̄ deum et aiam tuam in hoc honorasti et eū a iuramento falso sup portasti. sicut mali ex omnibo malum iudicant. sic boni bonū. vñ Chrīs. super Matth. Sicut difficile est aliquē suspicari malum qui bonus est. sic est difficile aliquē suspicari bonū ḋ malus est. Unde Grego. in homel. Quātū vos in bono profectis. tm̄ etiā bona de alijs sentiat. Sciendū tamē q̄ exigens iuramentum si est psona publica. vtputa iudex nō peccat. q̄ tenetur ex ordine iuris recipere iuramentū siue sit verum siue falsum. Quia ipsa persona publica nō videtur exigere iuramentum. sed ille ad cuius instantiam exigit. Qd autem deo displicet recipere iuramentum scienter falsum patet in hoc exemplo:

¶ Legit q̄ ḋam bonus hō citauit quēdam ad iudiciū propter aliquā summaz pecunie. ille instanter negauit. et se ad iuramentum exhibuit. qd̄ alijs ab eo accepit licet sciret eum falsum iurare scienter. Hoc sequēti nocte rapt⁹ ad iudiciū dei vidit christū sedere in sede maiestat. siue exigente ab eo rationem de aia illius ḋ iurauit et de aia sua propria qui cognouit ambas esse damnādas. Tunc iudex q̄siuit cur iuramentum ab alio recepisset. Et ille q̄ mihi mea nō negauit. Et iudex. Nōne debuisti potius pdere talem substantiā q̄ ipse tuus aiam et tuam. Nōne aia melior est q̄ omnis talis substā. Tunc iudex fecit eum flagellari. Qui cuiusdam omnia que sibi acciderant enarrauit. Et in signū huius plagas in corpore et in dorso suo ostēdit. qd̄ nullo mō potuit sanare donec penituit et oculis sibi illud peccatum indulsit R Quarit in quibus casibo p̄t quis iurare et etiam iuramentū recipere ab alio sine peccō. Rūdet Prima eaz alicui bono suadet aliquō bonū qd̄ est de vtile. et nō credunt ẓbo simplici. ꝛcredi nob iurare. ꝛcū. q. p. nō est ℣. vñ Isido. Plerūq̄ sine iuramēto loq̄ dispōnimur sed incredulitate eoz qui non credunt qd̄ dicim⁹ iurare ꝓ illimur. Secō pōt etiā q̄s inocētiam suā purgare iuramēto cū mēdaciter a malis informat⁹ est et iuste. Et in hoc casu debet sibi credi nisi ꝓtrariū q̄ testes possz ꝓduci. Tercio ad ꝓfirmationē debitoz vt cū q̄s nō bz fideiussorē ponere. et als nolunt sibi credere. recipiōt iurare se velle sibi et tmīo soluere. et si sic intendit et suū posse facit. nō peccat. Iurās nec etiā recipiēs iuramētū. vñ Aug⁹ de verbis apli ser. xxxij. Quia igit iuramentū si nesciat aliū falsum iurare. et ōt iurā mihi vt ei fides fiat. nōne deo dicere ꝑcreatū. tñ humana tentatio est. Quarto ad dubietatis remotionem vt si pro re litigiosa iurek. verbi gra. Si duo pro re aliquā simul litigarent. et alter certe ꝓstaret quō se totū factum haberet. tunc talis sine omni peccō posset iurare. et certitudinē illius dubie narrare. et sic a litigio illi cessarent. Quinto ad ꝓmittendum obedientiā suis superioribo. vel fidelitatē suis ꝓlatis vel etiam alicui cōmunitati. vt ꝓ officij vel alijs de causis licitis. Tamē sciendū q̄ ḋ propter officium qd̄ a prelatis vel a ꝓsilio ei⁹ iuratis ꝓmittit. si intendat sic facere vt iurat non est periurus. Sed valde sollicitus esse debet q̄ illud qd̄ iurauit. et promisit. vt hoc fm exigentiā iuramenti ad effectum producat. Alias si fraudē faceret exequēdo hoc qd̄ in iurando promisit toties periurus efficeretur quotiens hoc sciester trāsgrederetur. Ergo valde

magnū ⁊ terribile est sic aliquid recipere sup iuramentū. qz talis animā suā precipitosam ponit p pignore. Utrū aūt p aliquo negotio vt mathematici iurant. vel aliquo officio vt certi officiales. ⁊ ꝺ in principio nō intendit ea vt iuramentū exigit. sed pter lucrū ⁊ affectū ad discrendū iurat. ipso facto sic iurando est periurus. ⁊ quotiēs cunqꝫ postmodū ita iuramentū transgreditur totiens mortaliter peccat. Q̄ ūt iuramenta ꝛtingunt q̄ iurātes adimplere nō intendūt. Et q̄ scientēr dant occasionem talib⁹ transgrediendi sua iuramenta vel eos ꝓpter suū lucrū ad talia inducūt reciunt in pcis illoꝝ ⁊ deū grauiter offendunt. qz plus ꝺns diligere ſaturem proximoꝝ q̄ ꝓpriū lucrū vel commodū.

Quindecimi qui votū deo factū transgredit. Uñ ad maiorem huius euidentiā circa votū principaliꝫ septem sunt notanda. Primo q̄d sit votū ⁊ que ⁊ quotrecꝫruntur ad votum. Rñdeo fm Henri. de firma. Votū est spontanea p missio cum deliberatōe ⁊ obligatōne sufficiēta. vel sic. Votū est ꝛceptio melioris ꝓpositi cū deliberatōe firmata. ex quo patet q̄ ad votū tria requruntur. Primū est propositum volūtatis. qz debet fieri ex animi libertate. nō aūt ex coacta necessitate. Et quo patet. si aliqs cogatur metu cadente ꝛstantem virū ad aliqd vouendū nō tenetur exsoluere. Similiter si parentes vel cognati alicuius vouerūt aliqd votū p aliquo eo ignorante. ipe postmodum pōt hoc attemptare vl nō. qz votū debet fieri ex animi libertate. Et hoc est primū q̄d requrit ad votū. Secōm est deliberatio voluntatis. qz si aliqs subito aliqd bonū cōcipiat nō obligat ex voti necessitate ad seruandū. sed solū ex quadā decentia ⁊ congruitate ingenium diuinis et bonis instruendi nō est resistendū. Tertium est q̄ votū sit de rebona. aliter non obligat dicente Ysido. in lib. de sūm. bo. In malis promissis rescinde fidem. ⁊ in turpi voto muta decretū. ⁊ xxii. q. viii. Idem in eode lib. Cō iactare vouisti de facias. Quarto Sciendū q̄ votū licitū semp obligat ad seruandū si vouens sit sui iuris. qz eius transgressio est mortale pctm. exceptis q̄tuor casibus. Primus est si aliqs votū sub ꝛditione. nō tenetur exsoluere votum. puta si aliqs vouit bestie ꝓpriū iumentū si sanetur. talis si nō sanatur in rpe pfixo. nō obligat ad solutōem voti. ⁊ sic de aliis. Secūs si accedit dispēsatio eius q̄ dispensare pōt in voto. quę tamen nunqꝫ fieri deberet. nisi eque bonum vel in melius cōmutaret. Quinto Queritur q̄s pōt in votis dispensare. vel vota commutare. Rñdeo fm Raymundū diocesanus epūs pōt⁹ sub⁹ditis oīa vota cōmutare. vel eiā cū eis dispensare. exceptis q̄tuor votis. Primū est votū ꝛfitentie qz cum vir aut nunqꝫ possit aliqd melius inueniri in qō cōmutatur. vt patet Ecci. xxvi. Non est stigma ponderatio ante ꝛfitentis. ⁊c. Secūm est terre sancte. s. pugnādo p fide xpiana. Tertiū est votū visitandi limina apl̄oꝝ Petri ⁊ Pauli. Quartū votū visitandi liminaria bti Jacobi. in his solū papa potest dispensare. ⁊ ita seruat curia. Alia ꝓ vota pōt epūs cōmutare. ⁊ aliquando in voto dispensare. nam qñcunqꝫ absolute determinat aliqꝺ votū nō esse seruandum ꝺr esse dispensatio voti. verbi grā. si illud qꝺ vouetur esset malū vel inutile vl maioris boni impedimentū qꝺ est cōtra rōnem eius qꝺ cadit sub voto. Quia fm Tho. votū debet esse melioris boni. Et ideo in tali casu necesse est q̄ determinet votū nō esse seruandū. Et hoc ꝺr dispensatio voti. Sed cōmutatio voti ꝺr q̄n ꝓ hoc voto qꝺ seruandū erat aliꝺ quod aliud imponit. Uñ minus est vota cōmutare q̄m in votis dispensare. vtrūq; tñ in auctoritate predicatoꝝ eccle consistit. Pro quo sciendū q̄ ad dispensandū vel vota cōmutanda duo requruntur. scz auctoritas ⁊ causa sufficiens. Sed que est causa sufficiēs in dispensando de votis. Rñdeo fm Albertū. Sufficiens causa est paupertas. vt si venit in tantum

et mendicans nō inuenit in vna hora q̄ ei sufficiat. Similiter ⁊ infirmitas vel si vouit abstinentiā a vino ⁊ a carnibus et incurrit laqueum. ⁊ in talibꝫ pōt fieri dispensatio. Tercius casus est. si impotentia ⁊ impossibilitas accedit. Vñ quicquid votū fiendō impediret si pñs esset hoc ipm̄ sugnuens votu facto obligatōem aufert. Vt si aliḋ possibile sit dū vouet. postea fiat impossibile. tollit obligatio ꝙntum ad hoc puta si aliqs diues vouit edificare eccl̄iam postea paupertate sugueniente nec ꝑficere nō pōt nō obligatur Hoc tñ sic intelligendo ꝑm Henricū de firmā. si factus est oino impotens. absolutus est a toto. Si aūt impotens a ꝑte tā q̄ totū ꝑficere nō possit. tūc remanet solū ligatus ad id qō ōbz ⁊ ad aliud nō Quartus casus est si vouens nō sit sui iuris. q̄ quicunq̄ subest prāti alicui nō pōt aliqd̄ vouere qō illum cui subest a debito subiectōis impediat. Vñ famulus qui subest dño nō pōt quicq̄ vouere qō pōt eū impedire a fruitio dñi sui ⁊ sic de aliꝭ subditis O Tercio notandū q̄ votū est duplex. scz solenne ⁊ simplex. Et vtrūlibꝫ transgressor ꝑm Tho. ii. ii. q. lxxxviij. peccat mortal̄r. Quida grauius peccant frangendo votū solēne. dis. xcvij Si vir. Et votū solenne dicitur qō fit per susceptōem sacri ordinis vel per professionem exp̄ssam vel tacitā factā alicui de digionibꝫ approbatis. Simplex votum est de nō ꝓtrahendo vel castitatem quando ⁊ hmōi Et quāto manifestius est emissum tanto maior pena debet transgressori. loq̄ndo de voto simplici. Sciendū ꝑm Henricū de firmaria. q̄ peccat mortal̄r q̄ post simplex votū continentie ꝓtrahit matrimoniū. Tū q̄ facit cōtra preceptū diuinū quo ōr vouere ⁊ reddere. Tum q̄ in foro ꝙscientie apud deum tantū obligat ꝙntum solenne simplex votum. Et quo euidenter patet q̄ ꝓphane faciunt q̄ ipsum cū per consiliū ⁊ licentiā aliqs personas post votū simplex ꝓtrahere matrimoniū. Qui peccant triplr.

Primo q̄ ꝙsilio impellit illā ꝑ quam al petīt mortale scz transgrediendo votum q̄ deinq̄ dat ꝙsiliū vel auxiliū vel fauorem ad aliquid qō est petīt mortale est particeps illius pcti. vñ Aug⁹ sup Job Homicida ōr diabolus nō q̄ gladio armatus vel ferro cinctus ad hoiem venit sed q̄ malū ꝑbum seminauit Nolite ergo te nō putare homicidā q̄n ꝓximo tuo mala suades. Secōo q̄ illā personā mortali periculo exponit cū fm̄ carnalē opinionem nunq̄ possit petere debitū sine petō. Vñ licet petere nō debeat reddere tñ tenet. Tercio q̄ xp̄s sponsum illius ꝑ quem iuste offendit. ḋ dat ꝙsiliū vel auxiliū talibꝫ ad ꝓtrahendū mīmoniū. Hoc patet q̄ tales ꝑ quos votum ꝓtrahentes speraūt xp̄m quem ꝓmittus ꝑ ostibus viris sibi elegerunt. Nō nō modica irreuerētia ipi xp̄o q̄ ꝑ eo elegi altū sponsum ḋ est minus pulcher. minus bonus. minus dulcis. minus diues ⁊ de aliꝭ. Item ꝓpter voluptatē breuem fruitionis carnis derelinq̄t dulcedinem celestē gaudij ⁊ ipm̄ deū ḋ est ōs tocius ꝙsolatōis ⁊ ois dulcedinis. Insup̄ per societatē talis mortalis sponsi puat se fruitate btē marie ꝑ quam ⁊ oīm sctōꝝ ⁊ oīm angelorum. vniuersalr oīm electorum ecclesiū in celo. Insup̄ ꝓpter talē sponsum donat se cū corpore ⁊ anīa ⁊ associat se diabolo et eternā oīm damnatorum ⁊ oīm demonū q̄ sunt i inferno si sic moriat. Et ex gmissione diuina q̄nq̄ talis ꝑ quos venit ad amaritudinem vbi q̄siuit carnis delectatōem. q̄ forte habebit viz. infirmitatē ḋ eā grauet ⁊ multis afflictionibꝫ affligat. Item scias dū q̄ nunq̄ talis scienter deberet sibi talē despōsare q̄ ḋ rapit personā alterius voluntatē eius talē per q̄ iuste offendit Sic ⁊ ille xp̄m grauiter offendit ḋ eius spōsam sibi assumit. ⁊ ideo q̄nq̄ sequitur malū q̄ nunq̄ bñ vsuū nec bñ habebit nec in corpe nec in anīa nec in rebꝫ tpālibus q̄ sibi mutuo discordāt ⁊ diabolice vsuū P Quarto queri vtrū qui vouēs tenet statim votū ipleꝛe. Rñdo

fm Guil. Si votū est absolutū tenetur statim cū pōt adimplere. nisi in vouendo aliō habuerit in mente. q̄ tūc illā tām vel illā terminū voluit adimplere. z tūc poterit vsq; ad illū terminū pfixum licite expectare sed nō vltra. Et dr Deuter. xxiij. Cū votū voueris dño deo tuo non tardabis illud reddere. qr requiret illud dñs deus tuus. z si morabis fueris reputabitur tibi in peccm. hoc dns illi nō advertunt qui votū suum qō deo vel beate marie virgini vel sanctis eius vouerūt qr vsq; ad decem vel ad viginti annos pertrahunt. z sup illos ira dei q̄q; etiā in presenti vita desevit. Exemplū legitur q̄ fuit quidā homo litteratus multor̄ vicinorum seruus. qui cum a quodam priore admonitus fuisset frequenter vt seculo renunciaret z viram suam emendaret. et cum frequenter se hoc facere promisisset et promissum nō adimpleret. incepit subito grauiter infirmari. Qui cum misisset pro priore z veniens ad eum admoneret eum vt promissum adimpleret subito clamare cepit. O pater ora pro me qr duo vrsi veniunt ad devorandū me Qui oratione eius liberatus nō curauit promissum adimplere. Et mox iterum clamare cepit. Ecce ignis occupat me ad devorandū. et iterum petit orare pro se. Et ignis per orōnem euanuit. z sic iterū liberatus est. et promissum adhuc implere contempsit quasi desperando. ad dei iudiciū raptus audiuit proferre sententiam contra se de malis suis. et a raptu iterum subito rediens retulit coram omnibus visa z audita. z q̄ ab eo esset precisa omnis spes salutis. Et addidit. Ecce adsunt duo demones portantes vnam magnā sarraginem vt figar in ea in eternū. Et tunc clamare cepit Ve ve mihi. quia votum meū nō adimpleui z devoco z de salute anime mee nihil curaui. ideo sniare dei plata est ptra me. Qui cū hec diceret vna guttra de sarragine cecidit sup manum eius q̄. vsq; ad ossa omnibus videntibus cū devorauit. Et ipe tūc aut. Nunc credite. ecce me demones in sarragine p̄ncipiunt. z hec dicens expirat infeliciter

Quinto q̄ritur de votis que fiunt l angustys an obligēt Rādeo fm Guillelm. mulieres in pcu vouentes vel q̄cūq; alq; in angustia cōstituti si habeant deliberatam intentionē obligādi se. obligati sunt. Secus est subito z indeliberate.

Sexto videndū est q̄ possit vouere et q̄ nō. Circa qō q̄ritur vtrū pueri possint vouere Rādeo fm dcm. Tho. ij. ij. q. lxxxviij. Pueri sū annos pubertatis duplici rationē vouere non possunt Primo qr vt in plibus patiunt rationis defectū. h tñ cōtingit in aliqbo accedere. Secdo quia sunt in pcūre parentum vel tutor̄ q̄ sunt eis loco parentū. z ideo eor̄ vota nō hñt effectū. Ille aūt filius qui venit ad annos pubertatis est q̄ dem sue pcūris q̄tuz ad ea que pertinent ad suā psonā. puta q̄ p votū obligat se in religionē. vel q̄ matrimoniū contrahat Et idē est de filia q̄ est in domo patris. Utrū religiosus possit vouere Rādeo fm Tho. vbi s. Cū nullū ips ecce cretū sit inquo platus nō possit subdituz circa aliq̄d occupare. ideo nullū votū religiosi firmū est sine consensu plati. qr nō est sue pcūris. Vlt z fm Raymun. Si vouerit non debet exeq̄ sine licētia plati. ne forte sup h aliq scādalizarent si eor̄ cōsuetudines voluerit exercere. vel ne det occasio euagandi. Itē queritur vtr̄ prelatus possit absoluere religiosos a votis factis aū ingressum. Rādeo fm Tho. et Ray. Ipa religio in ipo pmo ingressu soluit hmōi vota Addit tamē be. Tho mas in qōlibeto q̄ cū obedientia sit maximū votū p omni voto sufficientissime recōpensat. Et qr ingrediens religionē nihil ibi pt retinere pprie volūtatis. nihil ū g votū ppria volūtate factū retinere oportet Sed fiatim illud dz oīdere patri mōasterij z se eius subijcere volūtati R

Septimo queritur vtrū alter ꝯiugator possit se obligare voto ingredi religionē sine glo. rādeo. si nō intervenit copula carnalis

nalis. ꝓ tꝫ alter vouere ⁊ ingredi religionē inuito alio. Sꝫ postꝫ intercessit carnalis copula. tūc vnus sine ꝓsensu alterius non potest. Itē queritur vtrū vxor vouere possit. Rñdē q̄ nō sine consensu viri. nocte in his votis q̄ sine scandalo viri ꝓficiꝫ nō ꝑt. Tñ si vxores emiserūt votū abstinētie ꝙgrinationis vel ꝓtinētie, vel etiā de mane surgendo, vel q̄ cūq; aliōnō debet auctoritate sua ꝓtrauenire. Sꝫ viri ꝑt irritare talia vota. etiam si ante matrimoniū ꝓtractū emiserāt talia vota. s. ieiunando. ꝙgrinādo. mane surgendo. ⁊ mulier tenet̄ in hoc sequi virum ⁊ ꝓsentire. Sciendum tñ q̄ vir sola illa vota reuocare potest. q̄ ipa implere non pōt sine scandalo ipius viri. sicut ieiunare. ꝙgrinare mane surgere. ⁊ ire ad matutinas ⁊ hmōi. Alia vero vota. vt si vouerit q̄ daret aliquid de ꝓprio vbi est consuetudo q̄ mulier hoc potest bona paraphernalia. vel si vouerit oronem aliquā et hmōi. Itē queritur vtrū in votis ꝓficiēdis vel diminuendis vxor ⁊ vir ad paria iudicent. Rñdeo fm Raymū. quārum ad votū ꝓtinētie fm omnes doctores vir et mulier ad paria iudicant. In voto aūt abstinētie dā dicēt q̄ cum vir sit caput mulieris. pōt tale votū facere inuita vxore. Dō tñ intelligēdum est fm Hugonem nisi q̄ tale votum fieret ꝓiudicium vxori de debito reddendo. qō ꝙ iura videntur sātis ꝓbabile. In voto aūt ꝙgrinationis dom q̄ neuter ꝓiugū ꝑt alio inuito hoc facere. Fallit tñ hoc in voto hierosolimitano. qz in fauorē terre sce ⁊ fidei xp̄iane ꝑt vir sine ꝓsensu vxoris facere hoc votum ⁊ implere. Vtor tamen vt cōsentire est tenetius monenda. Innocentꝰ dicit. q̄ ꝑt votum vltra marinū neuter ꝓiugū peregrinari potest sine consensu alterius. imo si aliqō ꝓsenserit potest reuocare. Iꝫ peccet. hec Innocē. Et nota etiam ꝓpter horribile de illis qui nō ꝓsoluūt vota. Sed suscipiūt dispensationem falsa et sine causa. Legit q̄ in dioc̄esi trauectē fuerat quidam rusticus vxoratus q̄ tempore p̄dicationis sancte crucis crucē accepit. ⁊ postea crucem ⁊ votum redimit dnōz libris et circūuenit dolo dispensatorez cū posset dedisse xl. libras. Ille dabat quadā die in taberna dicēs aliis qui vota sua ꝓsoluerūt. Vos stolidi nō sibi tis mare sup periculo vite vīe et expeditis substantiaz vestrā. ego aūt redemi quinq; libris votū meum. Et cū dominaretur similē mercedem vob̄ habeo. Et sic iactabat se de dolo et fraude sua. Nocte aūt quadā cum iaceret cū vxore sua audiuit in molēdino suo (qđ erat domui ꝓpriū) mortū quasi molentis rotez et dicit puero suo. Vade et vide quid sit molendino. puer iuit et redijt dicens rotez cessisse. Cui dicēs. Quid est tibi. et ille. Tantus dolor inualuit me in ostio molendini. vt compellaret me redire. et ille. Etiā si diabolus ibi sit. ego ibo et videbo. Iniecta toga scapulis venit ad molēdinū. Erat enī nudus. ostiū aperuit et introspexit. et vidit duos eāz nigerrimos et virū nigrū stantem iuxta eāz nigros q̄ dicebat ad rusticum. Veniens et ascende equū istū qui ꝓpter te educt̄ est. Ille ꝓmit. Ait ille. Quid tardas. ꝓpera velocitatē et veni. Erat enī velocissimus cursarius. Ille desperatus et ꝓtinus vocis dyabolice reiecta veste equū ascendit. et vt ascendit alterum equū et statim deductus est ad diuersa loca penarū vbi ille miser videt patrem ⁊ matrem torqueri ꝓpter rapinas iniustas quas possiderunt et ibi hereditario iure reliquerunt. Insuper et alios ēz plurimos ibi vidit quos cognouit. et vidit ibi quandā militem insidentē vace furenti auerso corpore ita vt dorsum haberet ad cornua vacce q̄ne huc illuc discurrebat ac crebris ictibus dorsum militis cruciabat. Et cum quereret rusticus quare illam penā sustineret. Rñdit vaccam istam rapui sine misericordia. cuidā viduę et ideo oportet me hanc penam sine misericordia ab ea tollere. Ostensa est ei ibi sedes ignea ⁊ dictum ei modo reuertere ad domum tuam. et posti

Dominico

dies reuerteris ad locū istū ⁊ mercedem accipies in ista sede. Hoc de manere ductus seruitutis ⁊inuentus est in mo leadno ab vxore ⁊ familia. Et conuocatis cognatis et amicis suis dixit omnia que ei acciderāt ⁊ que viderat quasi sub desperatōne. Vocatus est sacerdos qui cum ammoneret eū ad contritōem ⁊ confessionem. Rndit Quid prosunt verba ista. nō possum contri. superfluū video fieri ⁊ video qd in me dispositū sit necessarium esse impleri.. Sicq miser ille sine sacro ecclie defunctus est.

De iij. precepto

Memento vt diem sabbati sanctifices. Hoc ꝓceptum refert ad spūssanctū bonitatem sicut scōm ad filij sapientiam. ⁊ ꝑmū ad patris ptātem. Decet em hoiem per effectū deuotōis hac die totaliter dedere deo ita q si hō quicq in oronibus vel etiā bonis operibus per totā septimanā negligit hoc recuperet in ista die. A Unde ad euidentiā huius ꝓcepti queritur de sabbati dies fuerit translata in dominicā. Ad qō dicendū q hoc ꝓuenit rōne Primo ob memoriā beneficij dñice incarnatōis. Quia sicut die dñica mōs fuit creatus. sic eodem die fuit per misterium incarnatōis recreatus, Et hō beneficiū diuinissime in memoria iugit est habendū. qi per hoc hō summā charitatē exhibuit dicente apl'o. Propter nimiā charitatem qua dilexit nos deus filiū suum misit. Et maxima em charitate dedit q verbum eternū fieri ⁊ nasci homo voluit. vt nos deificaret ⁊ vt hoiem abiectū incessibiliter exaltaret. ⁊ vt hoiem mendicū the sauro diuinitatis locupletaret. Unde Aug' sup canonicā ꝑmā Johis. Amauit te dñs ⁊ fecit se ꝓpter te hoiem. deus subiecit se ⁊ exaltauit te. inclinauit se ⁊ suscepit te. Exinanuit se maiestate. ⁊ implenit te diuinitate. descendit vsq ad te vt tu ascenderes vsq ad eum. C Secūdo ꝓpter memoriā beneficij resurrectionis que fuit dñica die facta. ⁊ que est causa et exemplar nostre resurrectōnis. Nam illa die cōtulit nobis tria bona. C Primo qr mortem nrām destruxit ⁊ eā in seipso occiso occidit. Nā sm Augu. dignū erat vt qr diabolus xp̄m innocenter peremit ptātem perderet in eos quos sua callidi tate deiectos tenebat. Scōo qr naturā humanā vere immortalitatis induit et immortalis ⁊ impassibilis resurrexit. Tercio qr timorem mortis abstulit qñ per suā resurrectōem ō eterna beatitudine nos assecurauit. sū certū sit q membra sequ de beant vbi caput suū precessit. Un Grego in omel. paschali. Filius dei factus hō apparuit in carne. mori dignatus est et volūtate. resurrexit et ptāte ⁊ oñdit exemplo qō nobis ꝓmisit in premio. Si igit membra nri redemptoris sumus. plura mus in nobis q iam gestū ꝓstat in capite. Tercio ne videamur iudaisare diem sabbati more iudeoꝝ obseruando. Quia sm Hosticū In sabbatis maxime opari debemus ne iudaisare videamur. Quare ꝓpter dignitatem diē dñice. B Sciendū q duodecim dignitates diei dñice inueniunt in scriptura. Prima qr illa die celū ⁊ terrā ⁊ angelos dō creauit. Scōa eadē die stetit arca noe post diluuium sup montes armenie. Tercia qr eadem die eripuit dñs ꝓplm suū de egipto in manu forti ⁊ brachio extenso. Quarta qr eadē die pluebat ꝓmixtus mana de celo in elcā filio ꝝ israel. adhuc ipsis cōtribus in deserto. Quinta qr eadē die xp̄s natus est ex maria ꝑgine. Sexta eadem die xp̄s baptizatus est a iohe. Septima eadē die conuertit aquā in vinū in nuptiis qō fuit initiū signoꝝ que fecit in ꝓspectu discipuloꝝ. Octaua eadem die saciauit quinq milia hoim de quinq panib⁹ ⁊ duobus piscib⁹. Nona qr eadem die honorificatus est dñs ei palmis. s. die palmaꝝ. Decima quia eadem die resurrexit a mortuis. Undecima. quia eadem die misit spiritū sanctū apl'is. Duodecima qr eas

dan die erit dies iudicij vt plures opi-
nantur. sed tñ certitudinaliter nemo scit ni-
si solus deus Ergo honorifice honorare
et celebrare debemus hanc diem. si nõ sit
eadem in numero sed tamẽ eadem in spe
cie intelligere debemus vt patet cuilibet
intuenti. Vñ de iure canonico ꝓstat die
vñi cum inter summas et p̃cipuas festiui-
tates ꝓtineri. ergo br Exo. xx. Memen-
to vt diem sabbati sanctifices. i. summo
studio illã diem honores. nihil. s. operis
corpalis in eo faciendo qõ possit impe-
dire q̃rem mentis in deo. ℒ Vno
quo sciendũ q illud p̃ceptum contingit
octo modis transgredi. Primo mõ ma-
nualiter opando qõ prohibitũ est a deo
Vñ Exo. xx. Nõ facies in eo oñe opus
Ex quo patet q̃ sabbatũ violat. mortaliter
peccat. excusat tamen ꝺs a mortali pctõ
in q̃tuor casibus. Primo ꝓpter laboris
vel opis modicitatem. puta si labor tam
modicus sit q̃ q̃rem mentis impedire
nõ possit in deo. qz solus ille labor qui
turbat q̃rem animi et spũs libertatẽ cau-
sat mortale pctũ. Secõ ꝓpter laboris
necessitatem. qui tanta debet esse vt labor
opis sine rei periculo p̃mitti vel differri
nõ possit sic ꝓtingit in messibus ꝓpter in-
cursum hostiũ. Vel etiam ſm Bull. Si
tacentibus segetibus in agro aut feno in pra
tis immineat tempestas pñt inde remo-
ueri. Item nõ videntur peccare mortaliter
pincerne et carnifices q̃ preparant victus
lia vt sequenti die vendant. si ꝑ hus nõ pote
rant cõmodꝰ ꝑparare aut ꝑpacata seruare. Et sic ꝓtingit in vindemijs ꝓpter fre-
gus et in captura allecum que solũ fit rõe
determinato. in talibus enim excusat necessi-
tas q̃ legem nõ habet. vt patet extra de
ꝓsue. Tercio ꝓpter cordis pietatem. qz
hñ licet ꝓpter deũ arare et agrũ pauperis
seminare. vel adducere religiosis ligna et
alijs misabilibus gẽtis. Quarto ꝓpter
publicã vtilitatẽ. puta laborare ꝑ ponte
vel ꝑ via siue ecclia reparanda. Scien-
dum tñ q̃ wilhelmus br q̃ nõ credit q̃
diebus p̃dictis aut maioribus festiuitatibꝰ
liceat hmõi labores fieri. In minoribus
autem festis sicut infra octauas pasche q̃
penthecostes et silibus credo q̃ liceat sed
cõsuetudinem regionis. Ad hoc aũt q̃
tales labores licite fiant ꝓpter q̃ nõ fiãt
vsq; ad vltimã fatigatiõem vel ꝓpter hoc
nõ dimittatur missa et hmõi diuina. et q̃
talia nõ faciat ꝓpter affectiõem carnalem
et spẽ remunerationis. sed ꝓpter deum et q̃
pauperes illorum exigere videantur.
ℭ Secõ transgredit hoc p̃ceptũ fre-
quentãdo placita secularia. vel exercendo
actũ iudiciarũ. Est enim iuris statutũ vt in
illo die strepitus iudiciarius cõquiescat.
Posset tñ ille die vt dicit wilhelmus in
glo. ꝑ pace tractari vel ꝑ pace firmanda
iuramenta licite p̃ctari. Item qñ cause
esset debilium vel miserabiliũ personarũ in
q̃ alio die nõ posset expediri. tunc qñq;
licite posset fieri. Et nota q̃ isti multi rõ
hensibiles sunt q̃ fabulationes suas in
loco sacrato seu in cimiterio vel ambitu
expediũt. et h ꝓtr q̃ eo. qz ſm Ry. et Ho
sti. cimiteriũ gaudet eadem immunitate
qua habet ecclia. Item sicut illicitum esset in
ecclia talia placita et tales locutiones ex
ercere. sic in cimiterio illicitũ est talia fieri.
℈ Tercio mercantijs intendendo.
Vñ queritur q̃d de euntibus ad mercata
que fiũt in festis. Rñdeo ſm wilhel. Si
ꝺs hoc faciat nõ ꝓsuetudinarie sed ꝓ
sua necessitate et antea audiuit diuina. nõ
credo q̃ peccet mortaliter. Secus si ꝓsue-
tudinarie seu lucrandi cupiditate. et ma-
xime se abstrahendo a diuinis. Aut etiã
si hmõi mercata ꝓhibita sunt a prelatis
illius loci seu forsan excõicata. Mercata
tñ que ex quadã necessitate fiũt de victuali
bus et necessarijs ad diem aliquã. nõ cre
do illicita esse. dũ tñ ꝓpter h se nõ subtra
hãt a diuino officio. Heu hoc nõ attendũt
isti institores qui in dedicatiõibus vel in
alijs festiuitatibus summo mane sua mer-
cimonia exponunt. et totũ diuinũ officiũ negli
gunt. nec in illa die missam vel sermonẽ
audiũt. et in hoc ꝙiter delinq̃nt. in signũ
huius in tẽpore pasche ꝓhibetur cõio gen-

uilo talibo qui mercata sua diebus festiuis exercēt z coio nō phibet nisi p pctō mortali. ℰ Quarti q vecturā in diebus dñicis exercent Ad intelligentiam hmōi querit. qd debētes dñis vecturaz bladorū affarūt in di. bo festiuis Rñdeo fm Guil. nō excusant nisi aliqua necessitas ad h eas p dlac. et ideo tales dñi q eis dant occasionē vel iubēt eos talibus diebo exercere vecturā. principes sunt illo rū pctōz. ℣ Sz vectores mercīū z alimentoz aut psonarū ad loca remota (cum alias nō possint sine gui incōmodo) excusari Et sīle de viatoribo z cursoribus tū bonū est talibo vt antea missam audiāt maxime iis diebus festiuis. Hanc ℣ isti rustici nō attēdūt q qnqz ad qtuor vel qnqz miliaria vehunt z nūqz missaz vel sermonē isto die audiūt z credunt se edebtare z eis hoc licere quod tū est falsum. ℂ Quinti sunt mechanici sicut ferratores eqrū. minutores hoim. curricices z cēts. de quibo dicit Guil. Si in festis hoc faciūt pncipalr gpter necessitatem eoz quibo seruiūt credo q possint excusari. Secus si gpter cupiditatē lucri hoc faciāt. sicut illi q de talibo rcdūt eos excusant si alias non poterint sibi cōmode p videre aliter nō excusantur. ℂ Sexti q faciunt opera in diebus festiuis. queritur vtz peccēt mortalr Rñdeo nō credo tales excusabiles gpter piculum qd de facili pōt pingi et abusu hmōi. qz sunt exercitamēta vanitatis z lasciuie. violatur aūt obseruātia diei sacre in opando talia serta. Posset tñ esse labor tam modicus. et sine ꝓcio nec ad lasciuiam intentiōem sed moderatā recreatiōez q nō essz pctm aut saltē nō mortale. et hec sntia est Guil.

℣ Septimi qui in vigilys festiuitatū et sabbatis de nocte nimis diu laborant Vñ querit. qñ debeamus festū incipere Rñdeo qntū ad f.riationē a vespera in vesperam Et intellige vesperā .i. sero cū facto ꝓ initium z finis sumta ex qualitatem z regionū ꝛsuetudines seruari debent. z sic magnitudo ipsoz cogit ꝓtius incipere z tardius terminari. extra ea. qstiō. Ergo hic reprehendit error quorūdam hominū simplicīū q non reputant pctm esse sabbatis diebo de nocte diu laborare z secūda feria de mane laborare pctm reputāt. quod tñ non est verum. ℬ Sciendū tñ q illi q laborant in diebus festiuis z non curant ꝑceptū dei et ecclie tales tripliciter puniūtur qñqz a deo. Primo in rpalibo. qz tales ex hoc nō ditant qz dcqd lucrant in rpalibo h pdunt in spiritualibo q sunt bona alie. Insuper qñqz infortunijs ex pmissiōe diuina habebūt in rpalibo. scz q captiuātur vel a raptoribo spoliantur vel equi eoz ledūt. vel moriunt. vel domus eorū igne ꝛdurūtur. vel talia infortunia talibo accidēt q sic depauperantur. Scōo puniūtur in corpe. vt scz qñ tales infirmātur q membra. vel qñqz cadūt z frangūt crura vel brachia z cēts. z tūc oportz eos festiuare cū merito deberent laborare. qz antea laborauerunt cū festiuare debuerūt dā fm Salamo. Per q̄ hō peccat. p hec et punitur. Tercio puniūtur in aia qō maximē est. dā q̄ festū soluūt. toties mortalr peccāt z aiam gpetū occidunt. Exod. xxxi. Qui polluerit sabbm morte morial. Sz q festiuāt in illis. deus prospiciat ꝛcedit in corpe et in aia. Exēplū habemus de duobo fratribo. vnus illoz habuit multos pueros cū vxore sua. et nō neglexit dn omni die libenter audire missam. z in omnibo sibi pspere successit. Et alius nullū puerū habuit. sed solum mulierem z q̄tidie laborauit tā in diebo festiuis q̄ etiā in sacris nocnibus z raro missam audiuit z tñ semper in paupertate vixit. q quesiuit semel ab isto fratre vxore de sibi ista bona ꝓuenirent q cū filys et vxore semp satis haberet z ipse plus laborauerat z semp egerat. Qui rñdit. Cras ibis mecū et ego tibi ostendā vbi talia reperiam. Mane facto duxit eum secum ad ecclīam. z finita missa dixit ei. vadas modo ad laborem tuū. Sequenti vero die iterū de mane venit ad domū eius

et duxit eū itez secū ad ecclīam ⁊ finita
missa iussit eum redire ad domū et labo
re artificii sui. Tercia die de mane vēit
iterum ad domū eius volēsq; eū ducere
secū ad ecclīam. Cui ille dixit Charissi
me si vellē ire ad ecclīam ego q me bene
scirem viā. ego desiderabā a te vt me du
ceres ad locū vbi tu thesaurū inuenisti.
Cui ille dicit. Aliū locū nō habeo vbi
thesaurū corpis ⁊ ꝑmiū vite eterne requi
ro nisi ecclīam. Hōc audiuisti dictum
ꝑphe in euange. Primū quezite regnū dei
et hec oīa adijcient vobis. s. q̄ ad necessi
tem corpis ⁊ aie ꝓtinet. Cui ille ꝓfec
to amodo xp̄o factus deuotus postmo
dū missam libenter audiuit ⁊ cui sibi ꝓspe
re in oībus succedit sic tu fac sīliter ⁊ erit ti
bi gloria etna. ¶ Sciendū q; q̄ violāt
festiuitatē diei dñice peccat in patrē ⁊ fili
um et spm̄ sanctū. In patre cui⁹ potētia
mundū creauit. In filiū cuius sapīa mū
dum redemit. In spm̄ sanctū q̄ tali die in
mundū missus est. ⁊ q ꝓfis tales ingrati
sunt suo creatori. redemptori et ꝓlatori.
Ergo tales transgressores gnitez a deo
puniunt. Vñ legit̄ Nūeri. xv. Factū est
cū essent filij isrl in solitudine ⁊ inueni
sent hoiem colligentē ligna in die sabba
ti. obtulerūt eū moysi et aaron ⁊ vniuer
se multitudini. Qui reduserūt eū in car
cerem nescientes quid de eo facerent. Di
xitq; dñs ad moysen. morte moriat hō
iste obruat eū lapidibo oīs turba extra
castra. Cū eduxissent eum foras obruer
eū lapidibo ⁊ mortuus ē sic ꝓceperat dñs.

HOcaui q̄ i dicto festiuitas peccāt
grās ōr. Exo. xx. Memento vt diem
sabbati sanctifices. i. summo studio tīā
honores ꝓcipue mortalia pcā causeas.
nihil in eo oīando faciendo vel ꝓmittē
do. Et multo magis est pcm̄ ꝓmittere i
tali festo die q̄ in alio. Vñ narrat Gre
go. in li. dialo. q̄ quedā legitima a suo
viro in sabbato de nocte cogebat ea do
minica die se ꝓcessioni continere. q dia
bolo arripiebat ⁊ multū vexabat eā. Sz
si hoc sit in legitimis gnōis quāta
pena ꝓcubitus illegittimus plectendus
erit. Et notādum q; isti sunt valde fatui
et quasi q̄ in rpe secō nō sctē volūt vive
re q; sic; loco sctō inferend⁹ est honor si
et rpi sctō. Vñ si q̄s in crastino festis arare
et fodere. ipe valde malus reputaretur.
Quo ꝑ non multo amplius peccāt qui
dieb⁹ dñicis fornicant. Citius em̄ posset
concedi q; aliquis in oīb⁹ festiuitatibus
arare vt fodere q̄ q; semel in die dñico
fornicaretur. Sciendum tm̄ q; duo sunt
pcā que maxime frequētant dieb⁹ dñi
cis et festiuis scz ebrietas et chorea.

De Chorea.

Horea est valde grave pcm̄ qđ
patz primo ex vindicta vt hēt
Exo. xxxi. vbi legit̄ q; cum descendisset
moyses de monte synai ⁊ appropinq̄sset
ad castra filioz isrl. vidit vitulum et cho
reas. iratusq; valde proiecit tabulas de
manu et ꝓfregit eas ad radicem montis
Deinde assumptis secū filijs leui interfe
cit. xxiij. milia hominum. Ex hoc ēit q;
moyses mānuetissimus hoim (qui erat
in terra) adeo iratus fuit ⁊ tantā vindi
ctam sumpsit de hoc q; dei honorem vi
tulo impēderāt. ⁊ choreas duxerāt. satis
ꝓ esse maifestū q̄ magnū pcm̄ sit cho
reas ducere ꝓpter quod pcm̄ deus oīm
sit tantā plagā in gl̄m suā. Item in no
uella. legit̄ et hō Marci. xiiij. q; saltatrix
āpetari fecit caput iohis babtiste. quam
xp̄s q; se ꝓmendabat dicens Matth. xi.
Inter natos mulierū nō surrexit maior
iohāne babtista. In hoc em̄ ꝓfiguratum
est quantā pēā tam babituri sunt saltatri
ces ad sequendum eas a quibo est gratia
dei qui iohānem desiderantur a capite su
o. s. xp̄o. ¶ Scōm per quod ꝓbatur q;
maluz est choreas ducere est multitudo
pcōz q̄ ꝓmittit et que ꝓmittit ꝓsone
q̄ choreas ducāt q; q̄si oīa pcā mortali
a ibi ꝓmittit. Prio ꝓmittit pcm̄ superbie
qđ est initiū oīs peccati. vñ Ysid. de sum
bo. Superbia est initiū oīs pcī et oīm
criminū. Vñ Aug⁹ in epla. Que supe
bia videris. filium esse diaboli nos du

bites. Et isto patet cuius filij sunt qui ex superbia choreas ducũt. Item ibi cõmittitur luxuria. qz tales chorizantes plurimoz corda videntiũ ad luxuriã accẽdũt Item cõmittunt ibi inuidia. qz qñ alicui ibi hñt maiora ornamenta vel si vna persona plus honorat cẽ alia. exere sibi inuident. Item auaritia qz talia ornamenta nõ hñtes sepe ꝓpter deũ affectant. Item cõmittunt ibi iudicia t suspitiones ꝓpter dictũ xpi q ꝺr Luce. vi. Nolite iudicare vt nõ iudicabimini. Tercio q ducũt choreas faciũt quo dammõ ꝓpter oĩa sacra eccle. Primo ꝓpter baptismũ qz frangũt pactũ qõ interant cum xpõ in baptismo qñ patrinus eoz dixit. abrenũcio diabolo t oĩbus pompis eius. Pompa em sunt pcessiões diaboli in quas cũ choreã intrant. Vñ patrini eoz pñt timere de pcessionibz eoz si illi rei inuenientur apud deũ si nõ admonuerunt eos diligenter ne choreas intrarent. Processio diaboli est chorea. Signũ aũt huius est hoc q dicit ad sinistrã. Tũ legitur Prouerb. iiij. Vias que a dextris sunt nouit dñs. peruerse em sunt a sinistris. Item faciũt contra sacrm confirmationis in quo in fronte signũ crucis suscepunt tangẽs empti passione xpi. In choreis vero signo xpi abiecto signũ diaboli p eo in capite ponunt qõ est superbia qõ nõ põt fieri absq magna ꝓtumelia xpi. Tercio faciũt contra sacrm penitentie per quã deo reconciliati erant in q̃dragesima dũ patrem illã frangunt t in exercitũ diaboli vadũt. Quarto faciũt ꝫ sacrm matrimonij. qz sepius qs ꝓcupiscit vxorem alterius. Et sic econuerso mulieres ꝓcupiscũt maritos aliaz mulierũ qõ est ꝫ preceptũ nonũ vbi dicit Nõ concupisces vxorem ꝓximi tui.

¶ Quartũ est q nulli sctõ vel sctẽ deferãt honorem q choreas ducũt imo oĩbus ꝓtumeliã faciũt. Sic em ꝓtumeliã facit alicui sctõ q peccat in loco ei dedicato. sic qui peccat in tempore ei dedicato. Vñ cũ in nullo festo timeãt choreas ducere nulli sctõ tenent consuetudiã facere. Ergo nullũ habebunt sctũ qui pro eis intercedat. q oĩbus sanctis tam beate marie tam aplis t ceteris sanctis ꝓtumeliam t irreuerentiã fecerũt in eoz festiuitatibus chorizando. Item cũ phibitus sit labor manualis in diebus dñicis t festiuitatibz sanctoz ctiã iste labor q esset ad honorem dei t ad vtilitatem ꝓpam vel primi. nunq̃d ꝓcessus est chorizantibus talis labor q fit in contumeliã dei t sanctoz t in damnũ primi. Irritũ videt esse q pariet redem eternã pducentibz choreas q absq pena decesserũt cũ laborem chorizandi in vita sua quiete meruz t coz poris pdegerunt. q in diebz festiuis quiescere noluerũt Ergo eternã inquirendinem t laborem sibi in chorizando acqsierunt. Vñ ps. Laborabũt in eternũ t viuent adhuc in finem. vñ Jere. xvi. Seruietis dijs alienis. sup̃le in pñti. q nõ dabunt vobis requiem in futuro. Vñ legit in lib. de donis. q q̃dam iuuenis bonus t deuotus raptus ab angelo ductus est ab angelo ad videndũ penas malorũ q tũ ceteras penas vidit circulũ ferreũ ꝫ stipatum acutissimis clauis in q̃bus chorizãtes plures boies vertiscz sectis calcãdo de vno clauo in aliũ Et desup vidit pluere ignem cum sulphure mixtũ sup q̃bus recsiuit. Rũdit angelus. Tales sunt chorizantes t impudice saltãtes. pedes suos cũ calcamentis ad hoc ornantes. q̃ mõ habebũt istũ circulũ cũ clauis acutissimis ꝫstipatũ. Item qz p ornatũ corpis plures ad malas ꝓcupiscentias ꝓtrahũt. Ergo mõ fm dictũ ꝓbe. Pñs. x. Pluet sup peccatores laqos ꝛc. ℟ Quintũ est q tales chorizantes rursum crucifigunt filium dei q̃ntum in eis est. Vt aũt hoc plenius possitis intelligere chorearum volo vobis declarare et exponere et ex isto potestis intelligere quantum malum sit chorizare. notate ergo diligenter artem bene chorizandi. Primo si vultis bene chorizare et recte hoppisare et diabolo in hoc multum complacere t periculum animę incurrere. sic debetis p

¶ De festiuitatibus sanctorum.

Queritur festa sanctorū qualiter sint celebranda ℞ Pro quo sciendus q quatuor sunt q̄ pertinent ad obseruantiā solēnitatū. Vñ Exodi. xx. Sex dies operaberis & facies ois operatus, septimo aūt die sabbatum dñi dei tui est, nō facies in eo oīne opus. Unde dr Gen. Requiauit dñs die septimo ab oi ope qđ patrarat. Et merito tū sex dies corpi tuo seruisti. dignū & iustum est. vt septimū die deo des & in salutē aime tue expendas. & te ad seruiendū deo pmpte exhibeas. Scōm qđ debemus seruare in festiuit ordo est q debemus pcōrū onus deponere. Vñ Hieremie. xvii. Nolite ponderā portare die sabbati In vigilia solēnitatis deberet attēdere quilibet vtq aliqđ pcīm haberet in se. & si haberet p̄ verā penitentiā & confessionem deberet illud remouere. Vñ Bern. Ad hoc nobis vigilie ꝓponunt. vt vigilemus si aliquo pcō vl negligētia dormiuim⁹ vt preoccupemus sc̄orum facies in confessione Sz aliqui q̄ pondera pcōrū suorū in festiuis diebus volunt portare valē perueršē faciunt potius volunt portare onus diaboli graue. q onus xpi leue. q on⁹ xpi est leue habet Matth. xi. q onus diaboli scz peccatoz sit graue habet ex illo pn̄. Sicut onus graue grauare sunt sic me. Itē tales potius volunt portare qđ demergat eos in profundū inferni. q̄ onus pro quo dec̄is honor paradisi. Item nō sufficeret onera pcōrum deponere nisi hō caueret eisdē pcā futura nō admittere in die festo, huius oi tpe hō deberet a pcīs abstinere ē̄ precipaliter & maxime in die festo. & hoc innuitur Exodi. xx. Memento vt diem sabbati sanctifices Hoc est sanctū ꝓseruet obligent ideo a pcīs abstinendo. Tercio est q opa bona ex salutaria exercenda sunt die festiuis, s. audiendo missas Vñ quidam fm Hostien. tenet hoc die p̄cica audire missam ex p̄cepto ex tota ita q̄ accipiat hūdictōem sacerdot̄, vtz de ꝓse. dist. .p. Missas. & ca. Oēs fideles. nisi ex causa magna necessitate qđ notat in dicto capo. Missas Sed si diceres remote habeo ire ad ecclesiam Respondeo q̄n cū devotione ad ecclesiam accedis cū angel⁹ tecū vadit et omnes gressus tuos dinumerat. et singuli remunerabūtur tibi in retributione iustoz. qz nullū bonū irremuneratū. & nullū malū impunitum Ergo in via eundo & redeundo ad ecclesiam non est fabulandū. sed devote orandum Item p̄ bū dei audiendū est in die festiuo qz est cibus anie, vñ Matth. iiii. Nō in solo pane viuit hō. sed in omni ꝓbo quod pcedit de ore dei. Ergo quilibet hō si ꝓmode p̄t libenter bñ & audiret verbum dei in die festo vt siam pascat Vñ Greg. Liber mentis est ꝓ bū dei Et ꝓbo in euangelio vt dī Joh. viii. Qui ex deo est verba dei audit propterea vos nō auditis. qz ex deo nō estis. Ergo maius signum est q aliqui fugiūt sermonē q est signum q non sunt ex deo. sed a diabolo fm dictū xpi. Hoc tales nō curāt qui in cymiterio & in foro stant. & sic sermonē negligunt ℞ Item demoliūa danda est in die festiuo. de bis que cū labore tuo acquisisti. vñ Aug⁹. in li. de vita xpiā. dr. Illā demolitā de⁹ approbat que de iustis laborib⁹ ministrat. sicut scipturā est, Honora dñm de tuis iustis laboribus. Et contigit sepius q paruū donū a paupe datū q̄nq; plus a deo remuneratū q̄ donū a diuite. hoc patz in euangelio de pauper vidua q̄ era duo obtulit de q̄ xp̄s dixit ad discipulos. Ista pauper vidua plus obtulit q̄z oēs diuites. q̄a deus respicit intētionē & affectū pl⁹ q̄ in censum, vñ Isid. de sum. bo. Quali cū intētione ad vnoquoq; largit̄ tali & apud deū recipit ꝓ tē oratōni insistendū est in diebus dñicis & festiuis. vñ Aug⁹. Oratio tua locutio est ad deū. Cū legis. deus tibi loquit. q̄n oras p̄s tecū loquit et cū deo loqueris. Ergo multū devote orandum est die festiuo, Unde Augustinus Oratio est animi sancte p̄fectum. ac

gdo bono solamen. dyabolo supplicium deo gratū obsequium. Item in dicto festivitis laudare debemus deū qz observatio solennitatū quasi quedam inchoatio est beate vite quā expectamus. Vñ sicut ibi erit oratio assidua dei laudatū. sic in festis intendere debemus laudi divine. Vñ nihil aliud representat in terris quandā celestis habitatōis statū. sicut alacritas laudantiū deū. Unde Aug⁹ in lib. confessio. Vere felix esse q̄ posset divine laudi semp insistere. ¶ Quartū est q̄ dictem cordis nostri debemus deo offerre cum meditatōibus bonis vt possimus dicere cū ps. Meditatio cordis mei in conspectu tuo semp. Et hoc debet fieri cū meditatōe beneficiorū dei. vñ Christ. sup matth. Optima būficiorū custos est ipa memoria beneficiorū. et oppetuā confessio gratiaꝝ. Vñ Bern. Dignū est deo gras agere semp. qz nunq̄ cessat nobis beneficere. Et memorare debemus si bene vsi fuerimus beneficijs dei tunc ōs nobis multa meliora et maiora dabit i vita futura. qz dabit tibi sapm. Vñ Aug⁹ sup Job. Deus tibi totū est. si duris panis tibi est si sitis aqua tibi est. si in tenebris es. lux tibi est. si nudus es. immortalitas tibi vestis est. Idem li. de cant. da. Ōs ps̄ parauit diligentib⁹ se fide nō capit. spe nō attingit. charitate nō apprehendit. desideria et vota transgredimur. acquiri potest. estimari nō potest.

¶ Festa sancto⁹ propter sex sunt instituta

Festa sanctoꝝ q̄re ecclia instituit.

¶ Rūdeo q̄ propter duo. Et ꝑmo propter honorem divine maiestatis. qz deū in sctis honoramus d̄ eos sanctificauit. vt si debitas grāmautōes rependamus de donis et gratijs ei⁹ illis cōtulit. in hoc q̄ eos suos filios et hered̄es fecit. Olim ds solummō in scipo honorabat. nō aūt honoratur in sapo et in suis sctis. ¶ Scdo propter auxiliū nostre infirmitatis. qz q̄ nos saluē hic nō possumus. qz in pctis sumus et pctores ds nō cognoscit. Unde ps. Iniquitatem si aspexi in corde meo etc. Ergo vt pro nobis intercedāt eas honoramus. ¶ Quaritur Utrū sancti orent p nobis. Rūdeo sm Bonauen. sup. iiij. q̄ sancti orant p nobis duplici rōne. Primo propter nrām necessitatem. qz indigemus per alios reduci. Scdo propter dī volūtatem qz vult vt membra spūalia se mutuo iuuent. Ipsi em̄ sciunt dei volūtatem et in oibus eā implent. et nos eoꝝ sumus membra. et rōne solliciti sunt nos iuuare. Tercia rō pōt addi. propter charitatē et affectū magnū quē hnt ad salutē nrām. ¶ Itē quaritur Utrū sanctoꝝ orōnes semp exaudiant. Rūdeo q̄ sic. qz nō orant nisi in his in q̄bus cognoscūt deū se velle exaudiri. qz volūtas eoꝝ est vniformis volūtati divine. sic q̄ nunq̄ peccant vel deficiūt facūt q̄ sit ꝫ volūtatem dei. ¶ Ergo errant isti q̄ hoc firmiter credūt et diffinitiue tenent q̄ quicunq̄ hoc seruitiū vel istud fecerit isti sctō vel huic. q̄ ꝫ sibi fiat vel q̄ ab ista infirmitate liberet. q̄ pt esse q̄ ds vult q̄ ista infirmitatē debeas pati. vel q̄ tibi hoc nō fiat qđ peris. qz forte nō esset ad salutem tuā et sancti nullo mō orant p te in tali casu. Sed spes est habenda ad suffragia sctoꝝ q̄ tibi hoc qđ postulas ab eis. tibi impetrare velit a ds Et boni pñt tibi impetrare si saluti tue proderit vel divine volūtati placuerit.

Tercio vt spes nra augmentet. Si em̄ homines mortales quondā nobis fideles sic unt subleuati. vt nō solū a deo et sanctis in celo honorent. sed in terris ab hominibus venerent. cur nos debemus habere spem q̄ mediante auxilio dei possimus etiā mereri aliqua tu statu suo q̄ honorabimur in celo a deo. et ab omnibus venerabimur sanctis et angelis dei. verbi gra Si es in statu mrimonii tali respice bām Annam vbām Kunigundam et bām Henricū. Si in viduitate. tūc respice beatam Elizabeth et Brigittā etc. Si es in statu virginitatis respice bām Katherinā etc. q̄ oēs passibiles fuerūt. et tū tantā gliam apud deū in-

ecclis meruerūt. sic et ḡlibet nr̄m ſm ſuū ſtatū pōt mereri mediante gr̄a dei. et sic multa bona cōferr fidelibus ſcōz cultus. Hā inſtos letificat cū audiunt q̄ dē p terrenis celestia. p tpalibus eterna his retribuit qui sibi seruiūt Sic ecōuerſo cultus ſcōz petōres ꝓfundit. Q̄n ad sanctos ꝓpinq̄ apparet q̄ beſtijs ſiles facti sint. z illi angelis. z quāta bona obtinuissent. ſi et ipſi deo seruiuiſſent. Quarto ꝓpter debitū vicissitudinis q̄z gaudent de ſalute āra z cōuerſione in celis. sic et nos de gloria ipſoz in terris. Quia magna ingratitudo videretur eſſe āgelis z alijs beatis q̄ tanta bona fecerūt z faciūt viatoribus ab eis sibi nullā reuerētiam exhiberi. ꝓpter quod merito a nob̄ mortalibus venerandi sunt. Quarto ꝓpter eoꝝ dignitatē. q̄z sunt reges et regine regni celestis. Hā in ps̄ de ḡlibz ſcō dicit Poſuiſti dñe ſuper caput eoꝝ coronā de lapide pciosō ⁊c. Si reges terreni honorandi sunt hic in terris. multo amplius reges celestes qui iā possident regnū celi cū anīa post resurrectionē cū corpore et anīa cūctos decet eis vt habeat Gath. xxv. Venite bñ. patris. possidete regnuz.

¶ De .iiij. precep.

Onora patrē z matrē In quo precepto ſm Aug⁹. implicat̄ ois actus benivolentie proximo impendendus. siue ex debito naturalis obligationis. sicut in honore q̄ debetur patri naturali. siue ex debito charitatis sicut alij actus pietatis q̄ ex charitate ꝓcedunt. Ā Sciendū q̄ hoc ꝑceptū transgrediunt ſex gñā hominum Et sunt ꝑmi q̄ verecūdant de suis parentibus z eis seruire ꝓtemnūt. q̄ eſt cōtra ꝑceptū dei. q̄z tenemur hūiliter z reuerenter seruire parentib̄ nr̄is tota virtute corpis nr̄i. Ut si debiles sunt. ipſos corporaliter portemus. et eis manualiter seruamus. Ire ſi ceci sunt q̄ eis ducatū ꝑbeamus. et eoꝝ quaſcūq; infirmitates leuiter tractando. Ūñ Eccl. vij. Honora patrē tuū. z genitus matris tue non obliuiſcaris Memēto q̄m̄ niſi per illos natus nō fuiſſes Tris em̄ nobiliſſimas parentibus nr̄is accepimus .ſ. eſſe nutrimentū z doctrinā. q̄rū nullū eis ſufficiēter recompenſare poſſumus. Unde Aresto. ix. eth. Magiſtris. dñs. z parētib̄. non pōt reddi equalens Ergo. deo. qui nos creauit. Dḡris. q̄ nos docuerūt. Parentibus qui nos genuerūt. nō pōt fieri ꝓdigna recōpenſatio Ergo ḡlibz nr̄ū q̄pendere deberet cum quo labore educatus eſt. z cū q̄nta ſollicitudine et in quietudine z dolore nutritus z genitus ſit. Ūñ Tob. iij. Honorem habēs matri tue oīm̄ dies vite tue Memēto q̄ta q̄ꝑſſa ſit in vtero ſuo ꝓpter te. Sic ḡlibet pater deberet puer̄ ſuū ad h̄ tenere z eū informare vt matrem honorare Sicut Thobias informauit filiū ſuum Et ſili mō quelibet mater deberet puerū ſuū ad h̄ tenere vt patrē ſuū in reuerētia haberet. Scōi ſunt q̄ in corde ſuo oīm̄ portāt ꝓtra parentes. cū em̄ quilibz ex corde teneāt diligere parentes. Nō eſt ꝓtra illas qui mortē parētib̄ ſuis optāt vt hereditatē ꝑcipiāt vt ſine rēp̄henſione ſm modum ꝓprie volūtatis viuant. nō valde eſt rēp̄henſibile z graue peccatum Nō ſic pbat Steñ ſm Johannē q̄ dicit p. Joh. iij. q̄ ille q̄ odit fratrē ſuū homicida eſt Fr̄e alibi dr. Qui non diligit frēm manz in morte Hoc intelligit de q̄libet primo. Quid tunc de illo dicendū eſt qui parentes ſuos odit q̄s plus diligere tenet. ¶ Querit vtr̄ filij plus diligāt parentes .vel econuerſo. Rñdet q̄ parentes plus diligūt ſuos filios. Ūñ Arestol viij. ethi. Parentes plus amant filios q̄m econuerſo. eo q̄ magis ſciūt parentes q̄m filij q̄ ex eis geniti sunt. Hoc tñ intelligendū eſt naturaliter nō ꝙ etiam eſt vtr̄ coīter. licet q̄nq; fallit Ergo meritō parentes diligendi sunt vice ꝑſonaliū. Ūñ Basilius Parētes nr̄os vt ꝓpria viſcera diligamus. Tertiū q̄ duas

et asperis verbis eis parentibꝫ cõtendunt
qꝫ est contra preceptũ qꝫ dilectis blãdis ꝓbis
videre dz parentibus suis et eoꝝ reprehẽ
siones et correctiones patienter et hũiliter
sustinere. Hõ est contra illos q parentibꝫ
maledicũt. et ex hoc diuinã maledictõez
incurrũt. Exodi xxi. et Leui. xx. Qui ma
ledixerit patri vl matri. morte moriatur
Dina tales qui sic dure et contemptibi
liter cũ parentibꝫ loquũtur in hac ꝯuer de
linquũt. hoc pñt aduertere ex dictis ipsi
us xpi in euang. vt hic Math. v. Qui
dixerit fratri suo fatue. reus erit gehen ne
ignis. hoc intelligit ꝓfundẽdo. dehones
tãdo. damndẽdo vel quipendẽdo fratrez
Q dz cãe reus erit q patrẽ suũ antiquũ
fatuũ noiat. vel ei maledicta ꝗba impro
perat Vñ Eccl. iij. Qui male fame est qui
derelinquit patrẽ et erit maledictus a deo
qui exasperat matrem. ¶ Quarti q pa
rentibꝫ in necessitatibꝫ nõ subueniũt cũ tñ q
libz vnde necessaria vite ministrare suis
parentibꝫ cũ vegent. Et ad hoc tenemur
ꝑter scõm donũ qõ ab ipsis recipimus
naturale videz nutrimentũ in q filij nõ
pñt reddere equalens. qz parentes nutri
uerũt filios de sua carne et substãtia ꝓ
pria. Filij aũt nutriũt parentes de sub
alia Et hoc filij q parentibꝫ in necessita
te nõ subueniũt. peccãt mortaliter sic et isti
q molestãt eos iniurijs. vt ꝓxo glo. Ex
odi. xx. q dt q h ꝓcipit q filij honorent
parẽtes officio pietatis. ipis vidicz in co
rum necessitatibꝫ subueniendo et ipis de
uicentiã exhibẽdo. Vñ Eccl. iij. Ele
mosyna patris nõ erit in obliuione. Et
possum ad hoc vti exẽplis inf que q ci
puũ est exemplum xpi. q cũ esset in angu
stia passiois tñ nõ est oblit mris sue im
mo curã ipius habuit et iohi eã cõmẽda
uit. vt hic Joh. xix. Etiam ipa irrõnalia
alia de hoc nob dant exẽplũ. Dz enim
de grue q cũ pater et mr ei depilati sunt
filij q̃runt necessaria donec pilos habe
ant vel vsq moriant. ¶ Itẽ ad oñden
dum q debem parentibꝫ subuenire qñ
sunt senectute ꝓfecti. ostẽdit exemplo cyco
niarũ. de quibus legitur q qñ cyconie se
nescunt filij parentes suos in nidos po
nũt et vdut infantes iuxta pectus suum
collocãt fouent et nutriunt. Soli vultu
res parentes suos fame mori ꝑmittunt.
Itẽ valde ingratus videt esse q parẽtibꝫ
suis nõ ꝓuident. qñ ipsi sibi ꝑ ipsis nõ pñt
ꝓuidere. cũ ipi sibi ꝓuiderint in pueritia
eius qñ ipe sibi ꝓuidere non potuit. Jõ
picitur Eph. vi. Filij reddite vicem pa
rentibꝫ vris. et h est acceptũ coram deo. vñ
exemplũ scribit Valerius vbi ostẽdit q
debemus parẽtibꝫ subuenire qñ sunt in
necessitate positi. Recitat enim q quedam
mulier nobilis ob quoddaz flagitiũ fuit
morti adiudicata. nolint tñ iudices eaz cõ
burere vel alia morte publica eam puni
re ꝓpter honorẽ parentele. sed inclusa est
carceri vt ibi fame periret. Filia ꝓo eius
ꝑ erat nupta de licentia iudicis eam quo
tidie in carcere vsitauit. ꝓtis tñ diligẽ
ter ꝓscrutabat ne aliquid ꝓmestibile sibi
afferret. Illa vero extracto vbere singlis
diebꝫ lacte ꝓprio matrẽ alebat Cum ꝓo
iudex miraretur q tanto tpe supervivez
reptũ est ei qõ fiebat a filia. Time iudex
ꝓpter motus. filie matrem donauit.
¶ Quinti q sunt parentibꝫ suis inobe
dientes. qz quilibz tenet honorare ꝓiez et
matrem ipius in his q ad bonũ suũ et ad
salutem ꝓtinet obediendo Et ad hoc te
net filius rõne tertij boni qb a parẽtibꝫ
accepit videlicz salutem informationem
et doctrinã. Ad hoc nos xps ꝓprio exẽ
plo iduxit q suis parẽtibꝫ subdit fuit
vt ꝓz Luc. ij. vbi dz q fuit subditus ill
is Ergo q libit dz obedire parẽtibꝫ in li
citis. s. qõ aliq iubent qb bonũ est. et ad
salutẽ anie. vt ad missam. et ad ecclesiam
ire. et ꝓbũ dei audire. vel tacere. vel sedere
vel dormitũ ire. vel surgere. et sic de alijs
licitis. Vel quando ꝓhibent pueris ali
quod malum sicut non choreizare vel lu
dere. vel de domo ho nocte ñ exire. vel ad
aliquem locũ inhonestum non accedere.
et sic de multis alijs. Ex quo ꝓcungz a
liquis scienter et pertinaciter contra ꝓce

ptum aliquod predictorum facit. peccat mortaliter. ¶ Septi qui parentū suo⁹ defuncto⁹ obliuiscunt⁹ nō subueniunt eis quibz ad tenebras liberare siue subuenire animas parentū suo⁹ post hanc vitam eoz̄ animas multis ⁊ dampnosis ⁊ oribus purgatorio liberādo. Et filius cōtrarius accusabit⁹ querunt parentes. vñ Job. Quare me p̄sequimini. et carnib⁹ meis saturamini. Et merito. Nōne qui multa bona a patre suo acceperit scz̄ decem aut quadringentos florenos. et videt eum in egritudine vel in paupertate. cum tenet sitientē. nudum. ⁊ sibi i nullo subuenit. cum tñ bene posset. merito iudicandus esset condemnandus. Sic et similit in proposito ista scz̄ iam dicta tenetur filij suis parentibus.

¶ Quo mali filij puniuntur B

Iuxtā eor̄ p̄foratur quinquipartita hasta diuine ultionis q̄ suos parentes p̄uehant. vel eoz̄ indigentias nō sublenant. aut eos mandatis grauiter recalcitrant. ¶ Prima est rerū temporalium subtractio. nā diuino iudicio digne talibus in infortunia rerū eueniūt. qui suis parentibus cōtra diuinū p̄ceptū in suis indigentijs non succurrūt. Ergo tales mali filij sepe ⁊ frequenter depauperant et priuātur suis diuitijs. et sp̄ habebunt infortunia in temporalibz̄ rebus. ⁊ hoc meruerūt in parentib⁹. qz tales filij q̄nq̄ capitalē vel etiā q̄nq̄ spoliant⁹ a raptoribz̄ Vel etiā q̄nq̄ bona eoz̄ igne deburunt. et sic de aliis infortunijs. ¶ Secundo puniuntur in filijs p̄prijs et hoc dupl̄r. Primo qz ipsi filij q̄nq̄ eis moriuntur p̄ inhonoratione parentū Exemplum n Lactio de illo q̄ inhonorauit mātem suā et filij a⁹ oēs in breui defuncti sunt. Secō si filij superuixerint. tūc q̄nq̄ cōtingit vt talis in sua senectute filios sibi duros inueniat. Et hoc multociens iusto dei iudicio p̄mittitur. Vñ legit q̄ dā paterfamilias cora hereditarem suam dimisit filio suo. filius p̄dictus ille primo bene se habuit erga patrem. sed post eppulit eum a thalamo suo volens thalamū sibi habere ⁊ vxori sue. Et ad vltimum fecit sibi fieri lectum post ostiū. et cū dormiens esset ⁊ senex pater frigore grauaret. qz filius abstulerat sibi bonū cooptorium ipse rogauit filiuz̄ suū vt rogaret patrem q̄ daretur ei aliquid ad tegendū se. Puer autē vix obtinuit duos vlnos burellos patri suo ad opus sui. Et cū alte dormirent puer flendo rogauit eum vt sibi eos daret. Qui flentibus illius vicinis cum quereret quid inde faceret. Filius respondit. Seruabo illos quousq̄ talis sis qualis et pater tuus. Nec dabo tibi amplius sicut et tu modo non vis dare patri tuo. ¶ Tercio puniuntur in corpore p̄prio. qz q̄nq̄ tales filij incurrūt execrationē patris. vñ Hiero. sup illo p̄bo Honora patrem ⁊ matrē. Mors execrantis sue filiū supplicium qui parentū vultū torue visu despexit ⁊ oculis lesit pictas. Item q̄nq̄ incurrūt claudicationem ariditatem. ⁊ infirmitates diuersas. quia non seruierūt parentib⁹ cum corpore q̄ habeis receperunt. ¶ Quarto q̄nq̄ puniuntur p̄ abbreuationem tpalis vite. Nam sic premiū parentes honorantium est vita longeua. vt p̄z Exō. xx. Qui honorat patrem suū vita vtuet longiori. Sic a sensu contrario ipsos dehonorantium est vite breuitas. quia plurimi tales filij p̄ceruī improuisa et subitanea morte moriūtur. Unde p̄s. Subuerte eos deus et pereant⁹ p̄ter iniquitatē suā. ¶ Quinto puniunt⁹ eterna morte. hoc malum est sup oē malū. Vñ glo. sup illud Exodi. xxi Qui maledixerit patri vel mātri. morte moriat. dicit q̄ morietur morte eterne damnationis. Hec mirum ⁊ tales reputātur indigni vita eterna. qui etiā reputantur indigni hac vita p̄pali ⁊ misera que eis diuino iudicio repentine subtrahitur. cum tñ aliqs peroratio vita ad penitentiam p̄dabatur. Et ex hoc pōt rōnabiliter colligi q̄ntus exactus transgressionis illius quarti p̄cepti. quia contra hoc p̄ceptū parentes eximūtur a sententia

pietatis ihūs dei. que bz decreteris pec catoribz. Nolo mortem pctōris ꝛc. De ihū aūt ꝓpter repentinā mortē q̄ plactūt p̄ dūnā suā diei potest ⁊ contrario Nolo vitā pctōris. sez hoc p̄ceptū trans gredientes. sed vt repentemortal⁊ eter naliter puniat. Exemplū q̄ grauiter pu nit deus filios impios. Quidam duos fuit q̄ cū vxore sua cessit omnibus bonis vnico eius filio. vt ille duceret sponsam dilectam. filius aūt fidēr ꝓmisit patri ⁊ matri q̄ habundanter ꝑ duo viuerent eis ꝓuideret. Separatim tracz patre ⁊ matre habitauerūt. Hmo sanꝰ abūdanter ꝓuidit filius ihūz ihꝰ. Tandem cū despō sasset quendam riuenculā clausit viscera pietatis ⁊ numis eis tenuiter ꝓcurauit Quodam die dñico vidit mater carnes fieri in domū filij Et dixit mater marito Hūs est q̄ parum de carnibus comedi stis. ite hodie ad domū filij nostri⁊ inue nietis ibi bonā affaturā. Tempore igit ꝓrandij pater venit pulsans ad ostium statimcz filius impiissimus affaturam quā iam ad comedendū in partes diuiserat abscondit. Intrante aūt patre inter rogauit filius quid vellet. Pater rñdit. Volebā hic prandere putans hic aliqđ bonū parasse. ait filius. Vides quid habemus. accipe duos denarios ⁊ eme tibi ⁊ matri mee qđ comedatis. Exeun te patre. ostium clausum est. ⁊ affatura re portata. cuius fructum cū ad comedēn dum ori applicaret. versum est in bufonē ⁊ insiliens in faciem eius sic ei adhesit vt pedes supiores cū duabz maxillis vna caro fierent. ⁊ reliquū corpus corā ozibꝰ ipius dependeret. Statimcz vocato ꝓbyte ro ꝓsentatus est archiepo petēs sinum ꝓfitens ⁊ rem gestā per ordinē narrans Archiepꝰ aūt ei ꝓnia inuenit vt iret ad oēs maiores villas ⁊ ciuitates fran cie. ⁊ conuocatis omnibz ⁊ pueris facti narraret. ne quisq̄ audeat de cetero pa rentes ꝓtemnere. sed sicut ꝓcepit dñs in quarto ꝓcepto honorare. Eo tpe frater Johēs de magno ponte ordinis predi catoꝝ vidit illum partitus cum malefi pueris et hominibus. L

Parētes sex tenētur filiis

Ēdum videre que parentes te neatur filius. Pro quo sciendū q̄ parentes teneant sex filios. Pri mo dñt eos ad inducere vt offerant deo innocentiā ⁊ puritatem suā cū pueris in nocentibz ꝙ sanguinē suum ꝓpter xp̄m fu dauerint ⁊ hoc fit. q̄n filij in pueritia incis ditur bo seruare. L Secūdo. Bonū est viro cū portauerit iugū dñi ab adolescentia sua. Et hoc ideo q̄ bonitas infigit in cor pueri q̄ habet teneri subiectū. Vñ dicit Aresto. q̄ ania pueri est tanq̄ tabula in qua nihil est depictū vel descriptū. tñ ap ta depingi. Et ergo ꝙcūq̄ ꝓmitus recepe rit in se puer ad hoc ꝙ postmodū inclis uatur siue sit bonū siue malū. Exemplū reale de testa ⁊ cipho in quē si ꝓmitus in fundit liquor ꝑiosus. l. balsamus sapo rem illum semꝑ tenet Si aūt ꝓmitus fe tor infundit. tuc cundē sapozem semꝑ re nebit. Item puer est tanq̄ cera mollis in quā species sigilli facilius imprimitur. Item est sicut ꝓgula recens q̄ cito flectit ⁊ faciliter ad quācunq̄ ptem. C Item informace dñt eos de bonis salutaribus sicut sunt Pater nr̄. ⁊ symbolū. ⁊ ꝑcepta dei. quō ea fugere optent vnūquicz q̄ saluari vult. Vñ Matth. xix. Si vis ad vitā ingredi serua mandata. Et in signū huius tuc ꝑcepta sunt scripta in manib⁊ ⁊ pedibus nostris sez per decem digitos ⁊ per decem pectoris. ne obliuiscamur ꝑ cepta. Item informādi sunt vt deū time ant. q̄ ꝓm Ps. Initiū sapientię timoꝝ dñi. Vñ Isidoꝝ. Timoꝝ expellit petm̄. timoꝝ reprimit vitiū. timoꝝ cautum facit hoiem atcz sollicitū. Vñ etiā Barn. in tractatu de septem donis. Connexa sunt q̄dam timoꝝ ⁊ religio. nec vnum manere pōt sine altero. q̄ sine timore dei homo nō perseuerat in bono nec saluatur. Vñ scriptū est. Si nō instanter in timore dī tenueris te. cito subuertetur domus tua.

Ergo ſm Auguſtinū de verbis dñi
monet dñs. Sanus timendus eſt in pu-
blico. timendus eſt in ſecreto. cū pedis
vidētis. t cum intras in cubiculū vide-
ris ab eo. Quia quicūq; ſemp deum pre
oculis habuerit. nunq; vel raro peccabit.
vñ Salomon bene dicit. Beatus homo
qui ſemp eſt pauidus. Item informādi
ſunt q; deū amare t ſibi regratiari de be
neficijs ſuis. t p̄cipaliter de paſſione ſua.
Vñ Anſelmus. Fateor dñe t grās ago
q; me creaſti ad imaginē tuā vt tui me-
mor ſim. te cogitem. te diligam. te in te delig
gam. Vñ etiā Chriſt. Quicquid potes
debes creanti t redimenti t vocanti te.
Quia valde eſt homi fructuoſum t deo
accepti p̄ce alijs oībus et ſeruicijs que
exhibeāt dño. dauote memorari paſſionis
eius. Vñ Albertus magnus ordinis p̄
dicatorū. Simplex recordatio ſeu memo
ria paſſionis Jheſu xp̄i plus valet q; ſi
integrū annū iciunaret ds in pane et aq̄
vel ſi quotidie virgis vel flagellis cede
retur vſq; ad effuſionem ſanguinis vel
ſi quotidie legeret vnum pſalterium. Item
informandi ſunt vt eccleſiam libenter viſi
tent. exemplo pueri xp̄i qui cū eſſet duo
decim annoꝝ aſcendit cū parentibus ſuis
in hierlm a nazareth. q̄ ciuitas ſita eſt in
galilea et multū diſtat a hierlm. Et ibi
dñt audire miſſam. t p̄cipue ſbum dei.
q; ſbum dei eſt cibus aie. vñ ds Matth
iiij. Nō in ſolo pane viuit hō ꝛc. Unde
Grego. Cibus mentis eſt verbū dei. vñ
cantatur de ſcō Nicolao adhuc puerulo.
Quacunq; de ſacris ſcripturis audire po
terat. armario pectoris recōdebat. Bo-
num eſt pueris cū adhuc pueri ſunt
audire verbū dei. q; ſine fructu nō cedet.
vñ gpha Eſay lv. Verbū meū nō rede-
tertur ad me vacuū. Et his ſequitur q; vir
vel mulier ita peruerſi erunt q̄ audiunt a
iuuentute ſbum dei. ſitque illi q̄ hic eduſā
tur vt nec de deo audiāt nec q̄cq; ſalutis
addiſcāt. q; tales nihil vt cōiter opantur
niſi q̄ vident ab alijs fieri. Sed heu plu
rimos videmꝰ bona. q; heu in peius
proficiūt. Et ſciendū q; q̄n puer talis libe
ter audit ſbum dei. ſignū eſt q; ds in eo
eſt t ad deū gnēr. vñ Joh. viij. Qui ex
deo eſt verba dei audit. Sic econuerſo q̄
non p̄t de deo audire loqui. ſignū eſt q;
expulit deū a ſe. Item ſeruitus talis inno
centi eſt deo multū acceptū. q; illi qui in
innocentia deo offerūt. vinū purū dona
et optimū deo offerunt. Sed innocentes
dicēt ſxes deo offerūt reſpectu iuuenum
ſed eis deus hoc nō ſpernit et ſua miſeri
cordia t bonitate. ¶ Item ſcōo ſunt filij
informādi a parentibus quo ſe habere de
beant q̄ ad primos dñs eis tria tenentur.
Primū q; eos diligāt t honorificare fraterna
mente eis exhibeant. t ſi ſunt pauperes q;
eis ſint miſericordes t eis compatiant in
miſerijs ſuis vt cum tales filij ſenuerint
dicere poſſit eis Job. xxi. Ab infantia
creuit mecū miſericordia et miſeratio. Et non
debent deſpicere nec deridere pauperes. q;
quicquid fit eis xp̄s reputat ſibi eſſe factū.
Unde Matth. xxv. Quicquid vni ex mi
nimis meis fecerit mihi feciſtis. Ratio
autē quare pauperes nō ſunt deridendi. q;
liber cogitare debet q; talis fieri poſſit
ſi deus ſuā eum fieri permiſerit. ſ. ceci
claudus vel leproſus. Et illi qui a iuuen
tute ſunt miſericordes beati ſunt. Unde
Matth. v. Beati miſericordes. q̄m ipſi
miſericordiam conſequntur Et tales habebūt
bonum finem vite. vñ Hieroñ. in epla
ad Nepotianū. Non memini me legiſſe
mala morte mortuū q; libenter opa pie
tatis exercuit. Habet enī multos intercē
ſores. t impoſſibile eſt preces multoꝝ
nō exaudiri. Sc̄o tenent primis vt eccle
ſias nō infringant neq; in rebus neq; in fa
ma. q; quicūq; infert primo ſuo damnū
in rebus tenet ad reſtituēdum. ſiue furādo
ſiue ludendo et auaritia. ſiue alias iniuſte
lucrando. vñ Aug. Peccatū nō p̄t dimit
ti niſi reſtituat ablatū. Et hoc nō ſolū in
telligit de rebus in magna q̄ntitate. ſed
etiam de paruis rebus. verbi gratia. Si
fuiſſes ad pratum proximi tui t acceptiſ
ſes ei contra voluntatem ſuā vnum pa-

num plenum cum graminib⁹ rūc si vere
penitens teneris satisfacere scōm ꝓfessoris. Ergo parentes informare de-
bēt filios ne dāna inferant ꝓximis. siue
in ꝓximis siue in segetib⁹ siue cum pecori-
bus. ꝑ sic de alijs. De hac materia quere
infra septimo B. ꝛ duo extra ibidē. Itē
informādi sunt ne detrahant ꝓximis
denigrando famam ꝓximi. quia tales
tenent ad restitutionem sicut isti qui de-
res ablatas. ꝑ ista duo pcā .s. rep. iniusta
ablatio ꝛ detractio magis difficulter
dimittunt. Quia non sufficit cōfessio ꝛ
pricio nisi fiat restitutio ꝫm possibilita-
tem bois. vñ Hiero. Non facilis venia
ꝓmittitur de rectis. Item tenēt ꝓxi-
mis indulgere offensas. vt eis deus in-
dulgeat sua pcā. vñ Luc. vi. Dimittite
ꝛ dimittetur vobis. Qui aūt nō dimit
tit primo in corde talis nō pōt saluari. ꝛ
omnia bona opa q̄ interim facit non sunt
ei deo accepta. Vñ ꝓ. Joh. iij. Qui odit
fratrem suum. homicida est. supple simi-
lis. Tertio informandi sunt quomo se
debeant ad sapas. l. vt corpus suum
munde teneant ꝛ caste viuant. vnde dicit
Thobias filio suo Attende fili ab oīi
fornicatione. Et ratio hui⁹ est. qz oīnis
fornicatio preterq̄ in matrimonio facta
semp est pcīm mortale. vñ Aplus Om-
nis fornicator aut immūdus nō hz ꝑtem
in regno dei. Ergo pueri debent seruare
suam ꝓprietatem vsq; ad matrimoniū vt
in ꝓprietate simul q̄eant. In signū hui⁹
olim ꝛ eua q̄n matrimoniū inchoabāt ꝓpi-
nes fuer. Et tales pueri sic caste viuētes
ducūt ag̃dicā vitā. vñ Amb. Qui non
nubūt ꝛ vxores nō ducūt sic ag̃di i celis
sunt. Quarto parentes tenēt filios dare bo
num exemplū. ꝛ b est valde vtile Unde
Greg. Illi q̄ pctores ad lamentum pe-
nitentie reducunt. il mitia debent ꝓponere
exempla que eorū mentem terrebant.
Ergo similiter loquendo q̄n parentes
bona exempla prebent filijs. ꝛ tūc filij
tales efficiuntur magis ꝓuisi. et ꝓ hoc
tales parentes multum merentur Unde
Ecclesiast. Quantis exemplis vere humi-
litatis ꝛ perfecte charitatis ostenderis
cum tantis ꝓ tantis eterna premia possi
debis. Sed heu aliqui parentes infor-
mant filios suos ad malū verbo ꝛ exem-
plo. in quo deū grauiter offendūt. verbi
gratia. Sicut chorizare. grauiter incede-
re ꝛ deum blasphemare. ꝛ sic de alijs. Et
tales rei erunt oīm pcōrum illoꝝ que ex
mala informatōne vel ex malo exemplo
filij sic addiscūt. Ergo qui te ꝓmitus sue
perbiā docuit particeps erit oīm pctoꝝ
illoꝝ que chorizando vel alias superbe
incedendo perpetrabis. ꝛ sic de alijs pc̄
catis. Item de illis parentibus q̄ vestes
pompositas suis filijs emunidicit Guil.
lugdunensis. Qui filias suas ornant vt
eas ad choreā mittant quasi festucā vn-
gunt vt eo melius ardeat. Item aliqui
parentes faciunt pueros suos chorizos
potando eos cū vino. Contra qs dicit
Aristo. vi. politic. Juuenes maxime ab
ebrietate custodire oportet. Idem. Juue
nes effe sine vino est bonū. qz tales pueri
postmodū efficiuntur bibuli ꝛ luxores et
mali homines: quibus parentes sunt oc
casio pr̄ sua mala informatōem ꝛ exem-
plum. Unde Gregor⁹ in moral. Tot
mortibus quis dignus est quot exempla
prauitatis in posteros relinq̄t. Et quot
mortes meruerūt tales qui tot exempla
mala in posteros reliquerunt. ¶ Quinto parentes tenēt filios corrige-
re. quia nō sufficit q̄ informent eos in bo
no sed oportet eos ad correctionem habere
ad filios si creed⁹ Quia oīnis pcā que
filij ꝓpetrant sub obedientia parentū. de
his parentes rōn debent in die nouissimo
Un apls Rom. ꝓ. Nō solū digni sunt
morte q̄ faciūt sed eis q̄ ꝓsentiūt facienti
bus. Ergo hic aduertite parentes q̄ eis
si scē vite eis rōne filios vros pote
stis dānari, verbi gra. Si pater ꝛ mater
nunq̄ peccassent ꝛ ꝓmittrent filij aut
filiam peccare mortaliter ꝛ eos nō corri
gunt eternaliter cum filijs talibus dam-
nabunt. Sic Innocentius. Gregorius

De Precepto

Cirillus. Ysidorus. Augustinus. illi omnes cõcorditer dicunt de heli sacerdote. vt .iij. .p. Regũ. .p. Qui audito q filij sui inhoneste habebãt se i templo. qr ibi dormiebãt cũ vxoribus suis. legitur q tepide arguebat eos. ℣ si dãnatus est nõ est alia causa nisi q nõ correxit filios suos. Sciendũ q boni filij cũ mansuetudine verbor corrigendi sunt Exemplo marie vt dr Luc. ij. q dicit ad filiũ suũ iesum. Fili qd fecisti nob sic. Mali aũt cũ aspera virga sunt corrigendi. vñ Salomon Prouerb. xxiij. dr. Noli subtrahere disciplinã a puero. Si enim percusseris eum virga nõ morietr. et anima eius de inferno liberabis. Ergo qñ audis puerũ tuũ iurare et dñm blasphemare accipe debes virgam et eundem puerũ bene disciplinare. in hoc ẽ ificabis dñm et brãm mariã et omnes sanctos. et mereberis tibiipi coronã vite eterne. cũ hoc ea intentõe feceris vt puer ille creatorem suũ amplius nõ offendat taliter blasphemando vel etiã aliter peccando Ergo parentes mmõe debẽt male dicere filijs suis verbis maledictis. qr maledicendo pueris deũ grauiter offendũt et pueri in hoc nihil pficiunt et plus eis obest q̃ prodest. Exemplũ in Cesario de puero quẽ diabolus cum corpe et anima abstulit ꝓpter maledictiõem parentum q amplius parentes illũ puerũ nunq̃ viderũt Et hoc deus pmisit in terrorem aliorũ parentũ ne filijs suis maledicant sed pocius cũ aspera virga corripiant. immo maledicere nõ licet alicui irrõnali creature inq̃antum creatura dei est. qr oñis creatura dei bona est vt patet Genẽ. primo. Viditq̃ deus cuncta q̃ fecerat et erãt valde bona. Et isto patet q si non licet equo vel asino vel cani vel bouj vel ouj maledicere. multo minus ꝛ boibus maledicere. ℣ nunq̃ alicui alicui domini debet maledicere. Contra qõ faciũt aliqui parentes qui maledicũt suis ꝓpris filijs Et etiã peruersi viri qui sepius ex ira et vindicta maledicunt suis ꝓpris filijs et vxoribus. De illis maledicentibus dr apls q neq̃ maledici neq̃ rapaces regnũ dei possidebũt. ℣ Sciendũ q parentes qui filios suos educant tali intentõe vt efficiantur boni rpiani et famuli dei quic quid erga filios suos faciunt totum eis meritoriũ cum in grã sint et sine pcõ mortali Ergo mater quoties lactat pueros quoties iacetatur a puero quoties portat vel balneat vel quecunq̃ puero administrat semp meretur Vñ apls ad Rom. viij. Scimus qm̃ diligentibus deum oñia cooperantur in bonũ. Et dis pater q parẽtes pñt mereri in filijs suis et eternã gliam vel etiã eternã dãnatiõem. Ergo pueri a parentibus informãdi sunt in bonis moribus et virtutibus et corrigẽdi a vicijs et insolentijs. sicut docet apls ad Ephes. vi. dicens. Et vos patres nolite ad iracundiã puocare filios vestros. sed educate illos in disciplina et correctione qõ si fieret proculdubio nõ essent vt mali homines et pestes in mundo. Hoc quilibet põt cognoscere in seipso. qr si puericia fuisses debite informatus et in timore dei nutritus vtiq̃ melior esses q̃ iam sis. Sed hoc qr in iuuentute nimis tritus es in superbia. in gula. in luxuria. et sic de aliis vicijs. ℣ tam pueritus es in vita tua. Sciendũ tamen q parentes pcipue dñt corrigere filios suos ne iurent vel blasphemãt. qõ deus iam cõiter a pluribus hoibus fit. Sed q̃ grauiter dei in hoc offendãt et qliter eos puniat tales pueros patet .ij. .E. Sexto pñtes tenentur filijs suis hereditates iustas. qr melius est modicũ iusto super iniustitias plurimas. Contra hoc dicunt alicj tam inordinatũ amorem ad filios hñes q̃ suis bene cognoscant q possident res iniustas nõ volunt eas restituere ne filij depauperentur et sic sepos et filios dãnant Item aliqñ vnus parentum permanet in viduitate. nõ propter deum nec amorem castitatis sed ne filios exheredet. et nõ intendit ea de viuere. Et talis pater plus diligit inordinato amore filios q̃ deũ et saluẽ pham. et po

eius vite damnari cum luxuria sua (quã in statu viduitatis cõmittit) ꝙ puros suos eth̃rxdare. Ergo consulendũ est talibus viris ꝺ nolunt caste viuere vt iterato vxores ducant ne tot pecã mortalia extra matrimoniũ committant. qz omnis fornicatio est pecũm mortale. Insup notandũ q filij t cognati ꝺ tali patri dant consiliũ ne matrimoniũ ꝓtrahat t alios pueros generet ꝓpterea vt bona patris ipis sola permaneant t sciunt veraciter q pater nõ abstinet amore castitatis nec caste viuit tales peccãt mortaliter. qz plus diligũt illa tpalia ꝙ animã patris t potius volunt patrem multa pecã committere mortalia cum alijs mulieribus ꝙ amittere t ꝓtiari illis bonis paternis. Ergo infideles filij in hoc cognosci pñt qñ indignant talem patri qui alias nõ vixerit caste cũ iterato matrimoniũ contrahit. Item parentes qui iustas res possident punire debent nelites t inimicicie inter heredes post obitũ eoz fiant qz melius esset modicũ vel nihil heredibus relinquere ꝙ lites t odia ex his generare. Parentes isti ꝙ grauiter peccent qui iustas res suis heredibus relinquũt. sed quo filij conterentur talibus parentibus patet infra ḋnica N. Exemplũ ibi. Item hoc idem quere septio G. Exemplũ ibidem. ℣ Septimi sunt ꝺ contra hoc ꝓceptũ faciũt ꝺ inhonorãt ꝓtrem suũ spualem pura sacerdotẽ t ꝓfessorem ꝺ te de fonte baptismatis regenerauit. Vñ Joh. iij. Nisi ds renatus fuerit ex aqua t spũsctõ. nõ põt introire in regnum dei. Item ꝺ tibi per sacrm eucharistie diuinũ alimentũ ministrat. Vñ Joh. vi. Caro enim mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. ꝺ manducat meã carnem t bibit meũ sanguinẽ in me manet t ego in illo. Ergo docet te honorare illum cuius misterio manet ds in te et tu in illo. Item ꝺ sanctis pdicatoribus t exemplis te instruit t informat. Unde Grego. in omel. Plus est verbi pabulo victurã in perpetuum mentem reficere ꝙ ventrem moriture carnis terreno saciare. Item Grego. in dial. Nimiz ꝓstat q malus est miraculũ predicatõis verbo aczꝯ oõnis solatio petrem cõuertere ꝙ carnem mortuã suscitare. Hunc patrem spiritualem triplr honorare debemus. Primo enim humiliter obediendo in his potissime que de iure teneris plebano puta cũ tibi ꝓcipit celebrare tũc celebres. q interdicta ecclie serues. qñ tibi ꝓcipit ad ieiunandũ ieiunes. q excõicatos strictissime vites. t puniam tibi iniunctã in ꝓfessione adimpleas. Omniũ enim hoz trãsgressio predictoz maxime si fiat et deliberatõe t ꝓtemptu inducit pecm mortale.

De excõmunicatione. I

Irca pdicta tria sunt notabiliter aduertenda. Primũ est ãntum ad excõicatõis sniam quã ꝺlibet xpianus merito debet abhorrere que est duplex. maior. t minor. Minor separat a sacris ecclie. qz nullum est recipiendũ sacrm in minori excõicatione. nec etiam oscula pacis. quã minorem excõicatõem quis incurrit qñcuꝯ sciens t ꝓtra ꝓhibitõem cõicat cũ excõicato comedendo loqndo emendo vendendo rẽs. Et absta minori excõicatõe põt absoluere quilibet sacerdos qui habet pñam sup talem hoiem q possit eum absoluere a pecato mortali. Et ista absolutio fit solo verbo dicendo absoluo te a sententia excõicationis quã incurristi cõmunicando vel loqndo vel comedendo rc. Et ista absolutio põt fieri sine sacramentali confessione. sic q ille exhibeat se et fateatur se communicasse excõicato. vel loqndo vel comedendo t sic de alijs. ℟ Excõicatio ꝺo maior separat ab ingressu ecclie t a cõmunione fideliũ t a sacramentis. Et talis excõicatio est timenda merito cuilibet xpiano propter ꝺcqꝯ rões. Primo qz ꝓpter ipam talis excõicatus excludit a consortio oim xpifidelium in terra viuentium. Item a ꝓsortio bi t beatoz in celesti patria felicitare existentiũ. Ergo comparabile

prefo ꝺ habet morbū infectiuū qui a cō
sortio oim ejcitur. Et ideo lepza carn⁹
lis ab oīnibus hominib⁹ multū timetur
eo ꝙ est morbo ꝛtagiosus. Et mlti sunt
homines ꝓ alias infirmitates pocius su
stinerent ꝙ lepzā. eo ꝙ ab hoibus sepa
rat. Sed multo fortius timēda est excōi
catio. qz est ictus gladij spūalis ꝺ magis
timendus est ꝙ gladius coꝛpalis. Aū
Aug⁹ dicit de illo ꝺ excōicatur ꝙ grauꝭ
us est hoc illi ꝙ si ꝓforaret gladio vel a
faris dauotaret siue a flāmis cburetur.
¶ Scōo timenda est excōicatio. qz est
valde dānosa. Auferꝛ em̄ homini ptem
suam de oīnibus mūdis. oīonibus ꝛ do
monis ꝛ alijs bonis ꝙ fiunt in ecclesia
dei. qō nō est paruū dāmnū. Quis em̄
digne sufficeret estimare valoꝛem vnius
misse. ꝺd tanē de oīnibus missis que cele
bꝛantur per totū mundū. ꝛ de omnibus
bonis ꝙ fiunt ab oībus hominib⁹ quoꝛ
participatiōne ex toto carebit ꝛ priuatus
est ꝙdiu in tali excōmunicatione manet.
¶ Tercio est timenda qz ille ꝺ excōicat
sathane traditur. vñ Aug⁹. Omnis ꝛpia
nus ꝺ a sacerdote excōicatur sathane tra
ditur. Et etiā fm̄ Henricū de firma. A
petere dei si loqui liceat ꝛ defensione gre
gis sanctoꝛ eripitur. ꝛ tam in anīa ꝙ
in coꝛpe pāti diaboli tradit. ¶ Quar
to timenda est. quia excōicatus est vdut
membꝝ ablcisum a coꝛpe qō amplius
nullius est valoris. Quid em̄ valet ma
nus abscisa a coꝛpe vel pes vel auris ꝛ sic
de alijs. Sic ille excōicatus coꝛam deo ex
sanctis eius nullius valoris est. Et sicut
sup oīnia timenda est abscisio membꝝ
a coꝛpe homis. sic nihil magis debet ti
mere xpianus ꝙ separi a coꝛpe xpi mysti
co qō est ecclia. Unde Aug⁹ sup Job.
Nihil debet formidare xpianus ꝙ sepa
rari a coꝛpe xpi mystico qō est ecclia. vñ
Aug⁹. Quia xps est caput olim fidelis
ꝛ omnes fideles sū gratia existentes sunt
fidelis ille membra. Sic qū quis excōi
catur tūc a capite i. xpo. ꝛ a membris id
est a fidelibus abscinditur. Et nulla in
fluentia diuine gratie amplius habet ꝺ
diu sic abscisus est sect arefcit. ¶ Quin
to qz excōicatus ad vsū nō valet nisi ad
eternū ignem. hoc ꝓbatur ex euangelio
Johis vbi xps ꝺc. Ego sum vitis ver
ꝛ vos palmites. Sz hō excōicatus filius
est palmiti abscisso a vite. qui sic abscisus
ad aliud nō valet nisi vt in ignem ponaꝭ
ꝛ cōburat. Et alijs lignis multa vtilia
pūt fieri. sed nō sic ex palmite abscisso. vñ
Ezechiel. xv. Fili hominis ꝺd fiet de vi
te id est de ligno vitis ex oibus lignis nō
moꝛ que sunt inter ligna siluaꝛ. numd
tollet de ea lignū vt fiat opus aut fabri
cabit de ea paxillus vt depēdeat in eo qō
cuꝭ vas. ecce igni data est in escā. Et ab
illa maioꝛe excōicatōe nemo pōt absolui
re nisi ep̄us vel papa vel alios alius de
auctoritate ipoꝛ. ꝛ talis absoluendus est
cū mitꝛare ꝛ virga. ¶ Qō ptās ecclie
platoꝛ ligandi ꝛ soluendi a xpo eis tra
dita habeat magnā efficaciā hoc possu
mus cognoscere per tale exemplū. Fuit
quidam comes tolosanus fautoꝛ ꝛ reu
ptor hereticoꝛ. Et oīnis talis ipo facto
est excōicatus vna cū hereticis. Et qui
dā sctūs abbas fuit ad eū missus ad eū
monendū eū. Qui dū viro sancto nolle
ac̄escere nec excōicatōem timeret. Scias
vir sctūs ꝙ coꝛ quertum nō erudiū ꝓbis
dixit abbas. Ut tu ꝛ tui videātꝭ infem
sit sia. ꝺ excōicatōis vinclo est innodan
volo mihi apꝛtari albū panem. ꝺ sibi
allato dixit. O panis licet tu nō meruꝭ
ñi. vt in te oīs detur ꝓbitas fidei nr̄e. ꝛ my
lidicto panis excōicatōem nō fuanis ꝙ
cōico te. ꝺ dicto panis ꝺ inter manus e⁹
grat candidus moꝛ niger ferus est. Qui
cepit in duas partes diuidi ꝛ intus sil
apparuit niger mucidus ex coꝛruptus.
Tūc subiūxit vt etiā sciatis ꝓ rutem ab
solutōis accepto pane absolvit eam ꝺ in
foꝛem speciem ꝛ candoꝛem est reuersus.
Sciendū ꝙ nō solū illi qui denunciant
in ambone sunt excōicati sed etiā in plu
ribus casibus fm̄ ius canonicū ꝺs ipse
dit in excōicationem maioꝛem.

In illis casibus quibus

ds incidit maior excõicatõem. L

A bus casib incidit ds maior excõicatõem. Rñdeo in multis. x bus alijs casus hic exponam. Primo d manus violentas in clericũ vel alias in religiosum mittit. Item d hoc mandat vel post factũ eius nomine ratũ habeat. xvij. q. iij. Si ds suadente dya. Secdo cũ ds incidit in hereſim. fit x receptor hereticoꝝ. Tercio cum ds humanã ecclesiam nõ asserit esse caput omnes ei tanq̃ capiti obediendũ. Quarto cum quis participat excõicato in crimine propter qđ ds excõicatus est. dando ei consilium auxiliũ x favorem. Quinto qui in articulo mortis aut ob aliquod impedimentũ absolui ab excõicatione x cessante impedimento nõ presentat se cũ cito potest ei a quo absolui debeat rancidit eandem excõicatõem. Sexto d incendit vel frangit ecclesiam vel iubet aut consulit vel in ecclia cõmittit aliqđ enorme factũ vt capiendo corpus xpi vel destruendo altare vel crucem vel similia. Septimo cum ds vtitur lris aplicis per se vel per alios falsificatis. Octavo d scienter contrahũt matrimoniũ in gradib⁹ ꝛsanguinitatis vel affinitatis phibitis vel cum monialibus cõtrahentes sunt excõicati. Nono dñi qui in hibent subditis ne vendant ꝓnis ecclesiasticis vel molant vel pistent vel alia seruitia faciant. Decimo d pedagiũ vel thoniũ recipiũt a personis ecclesiasticis. x tales nõ debent absolui nisi restituant eis q̃ ab ipis receperunt. Similr qui nouas pedagia imposuerunt Undecimo consules ciuitatum rectores x alij prãtem hñtes qui faciũt exactiones indebitas in clericos et ecclias. similr d faciunt statuta contra ꝓcepta ecclie x libertatem x scriptoꝝ eoꝝ x eiã qui seruant talia statuta x ꝛsuetudines x frm ea iudicãt. Duodecimo potestates rectores ꝛsules iudices officiales d statuta faciũt scribũt dictant. per que ds cõpellitur solvere vsuras. vel nõ repetere iam solutas aut d obseruãt illa statuta et frm ea iudicãt. Tredecio d impediũt iudicũ cuiuscũq; iudic. ecclasticj. vel impediũt volentes recurrere ad fozũ ecclesiasticũ in causa ad ipm pertinentib⁹. Quarto decimo d absolutionẽ ab excõicatione vel interdicto extorqueũt q vim nã talis absolutio nõ valz x incurrũt nouã excõicationẽ. Quintodecimo d occasione sententie excõicationis suspensionis vel interdicti late in eos seu suos subditos aut eoꝝ rusticos dederũt licentiam grauandi eos iudices qui nolerũt soluas. vel iudicis seruos qui litteras tulerunt nisi re integra licentiam hmõi revocauerint vel si in aliq̃ peccauõ seq̃ aliqua rapuerint de pdict̃ si nõ reddiderint infra octo dies. Sedecimo d cogũt ecclesiasticos celebrare in loco interdicto vel ad audiendũ diuina conuocans excõmunicatos et interdictis phibens ne moniti erant ecclesiã. Decimoseptimo suspensi vel interdicti si moniti a celebrante missam non ecedunt ecclesiam sunt excõicati. et p absolutione ad papã mittẽdi. Decimooctauo inseculoꝝ cardinaliũ seu eporum. vel hec mandans vel ratũ habens vel socius existens excõicati sunt. Idem de hijs d impediũt visitatiões monialiũ. nisi moniti destiterint. Decimonono d eunq̃ ꝓsonas ecclesiasticas aut monasteria vl ecclesias eoꝝ spoliauerint vel alias iniuste grauauerint p eo q non elegerunt illuz pro quo rogauerint. Item Vicesimo religiosi qui sine licentia speciali ꝓprij sacerdotis solemnizauerunt matrimonia aut administrauerunt eucharistiam. seu sacre vnctionis vel baptismatis sacramenta. Item vicesimoprimo religiosi qui excõmunicatos a canone absoluerunt in casibus non ꝓcessis eidem. aut absoluerunt a sentẽcijs p statuta prouincialia seu synodalia promulgatis. Item religiosi d alios a pena et culpa absoluerint. Idẽ de clericis x religiosis inducentib⁹ ad vouendũ iurandũ. aut ꝓmittendũ de eligẽdo apud eos sepulturã. vel iã dictũ vltimus non

mutent. Item religiosi qui temere vbicūq; habitū sui ordinis deponūt. Insup monachus mittens iurta se habitum sue religionis ad saltandum vel hmōi. licet status relumpturus. si sic coram laycis excōicatus est. si coram clericis tantū. non. vt patet. ne clerici vel monachi secularibus negocijs. ca. vt periculosa. li. vi. Item religiosi q̄ infra septa monasterij licentia arma tenent. Item religiosi q̄ ꝓhibentibus sibi nō faciūt ꝓsciam de decimis soluēdis sunt suspensi a ꝓdicatōnis officio. donec si cōmode possint faciāt eis ꝓsciam. Et si interim ꝓdicant excōicati sunt. Item religiosos q̄ nō seruant interdictū q̄ mr ecclia seruat. Item religiosi q̄ cōferunt se ad curias ꝑncipū vt roborent vāna suis prelatis. Item de religiosis q̄ dicūt aliq̄ verba in sermonibus vel alibi vt retrahāt audientes a soluēdo decimas. Item religiosi similiter canonici regulares archidiaconi. decani. prepositi. plebani. et alij clerici personatus hūtes. aut etiā quicunq; presbyteri qui audiunt leges aut physicam Item mulieres q̄ dicunt vulgariter beguynes. et religiosi q̄ fouent eas in illo statu sunt excōicati. Item religiosi q̄ accedūt ad studia sine licentia suoꝝ ꝑlatoꝝ. Item religiosis precipit sub ꝑstite sancte obedientie sub interminatōe maledictōis eterne ne in sermonibus suis ꝑlatis detrahant vel retrahāt alios ab ecclesiaꝝ suarꝝ frequentatione vel indulgentias inconsultas prouehant. et ne retrahāt testatores a restituendis debitis aut legatis matribus ecclesijs factis. nec legata vel debita aut male oblata incerti sibi vel suis ordinis fratribus vel cōuentui in alioꝝ prejudicium fieri vel erogari procurent. nec ab ꝑsoluant quenq; in casibus reseruatis pape vel ep̄is vel ꝑlatis hmōi. vt de priui. relig. in Clementinis. Item sacerdotes q̄ sepe sunt in sententijs tpe interdicti corpora defunctoꝝ in casibus nō cōcessis a iure vel qui excōicatos publice aut nominatim interdictos aut vsurarios manifestos sepe sunt. excōicati sunt. Item sacerdos qui recipit oblationes manifesti vsurarij. et suspensus ab executōe officij donec satisfaciat arbitrio ep̄i. Idem de ingressu religiosis symoniace qui dant vel qui recipiunt. excōicati sunt. Et sic de alijs pluribus casibus q̄s in iure inuenire poteris.

De excōicatione minore.

Equitur de pctō eoꝝ q̄ ꝓtemnūt minorem excōicatōem. et ideo nō ligant excōicare eū excōicatis. licet cōicando minorem excōicatōem incurrāt. Notandum q̄ ille q̄ cōicat excōicato. primo peccat in seipm qz nō caret sibi ab ipso qui habet morbū contagiosum. in quo videtur minus amare animā suā q̄ corpus. Quia si sciret se incurrere lepraꝫ corpis propter comestiōem vnā vel locutōem et sic de alijs. q̄ cito accederet ad excōicatum. caueret sibi ab excōicatorum participatōe. Sed lepra anie quā incurrit nō curat que eā periculosior est q̄ corporis Item tpalia ꝓponit talis anie sue qz ꝓhibitū sibi est sub pena vnius florēni ne loqueretur illi excōicato. caueret sibi a damno tempali in dānum possibile esse Sed tñ de gra xpi et de aia sua nō rimatur. Secdo peccat in eū qui cōicat. qz cum ipse sit infirmus vtiq; ad mortem. ipe auferat ei remediū. vel saltem minus efficax reddit dū ꝓfusionem ipius minuit per quā corrigi debuit. Eccliūs. Et confusio adducens gliam. Pō. Imple facies eoꝝ ignominia et querāt nomen tuū dñe Tercio peccat etiā in eum p cuius iniuria excōicatio lata est qz auferet ei rem suā id est emendā et satisfactōem. qz talis excōicatus deberet cogi per talem rubor et verecundiā ad satisfaciendū primo loco. quā satisfactōnem ille impedit q̄ ei participat. Quarto peccat etiā in ꝑm spūalem cuius iniam contemnit. Quinto peccat etiā in deum quem in ministro suo contemnit. Ipse em̄ pocius primo amat mensa dñi. q̄ altaris sacramento q̄ mensa excōmunicati. et pocius amat societatem excōicati q̄ filioꝝ dei. ideo nō

ño in inferno erit socius diaboli. qz si a
liquis pertinaciter participat excõicatis
mortaliter peccat. ℣ Queritur i
quibo casibo ds licite cõicat seu pticipat
excõicato. Rñdeo q in quinq casibus.
Primo qñ quis loquit ei in his que per
tinent ad absolutionẽ. vel alias ad salu
tẽ aie licz alia ꝑba incident iterponat vt
magis proficiat. Secõo dcunq aut ora
cor. i. causa oznis vadens. aut negoci
ans vigor vadẽs in terrã excõicatoꝝ
deuenerit vbi non possit emere vl nõ ha
bet vbi emat. tali datur licentia ab excõ
catis accipiẽdi ꝓpter necessitatẽ. Ter
cio vxor excõicati excusat a pticipatione
cũ viro suo excõicato. Quarto filij excu
sant a pticipatiõe ꝑris excõicati. Et hoc in
telligit fm Guil. de filijs q adhuc sunt i
ptate patris z cõmensales ꝑris. Alij ꝑo
filij extra domõ ꝑris existentes non excu
santur. similiter serui z ancille qui ante ex
cõicationem fuerũt in seruicio illius dñi
excõicati. Quinto ꝓpter ignorantiã cum
quis ignorat illum esse excõmunicatum.
Quid ait si sciam habitu aliquez esse ex
cõicatum. sed actu non aduerto z cõmu
nico ei. Rñdeo fm Guil. Si hoc facit su
bito z nõ aduertẽdo. credo q nõ peccat.
nec in excõicationẽ incidit. ℟ Que
rit vtrũ si excõicatus intret ecclam aliq te
neamꝰ exire. Rñdeo fm Ray. si manife
stũ est illi esse excõicatũ. alij tenentꝰ exire
vel pcurare q ille exeat. xi. q. iij. sicut apo
stoli. Quid si excõmunicatus intret ec
clesiam z sacerdos iam incepit missam.
Rñdeo fm Ray. si est occultũ. nõ debz
dimittere officium. Si vero est manife
stum moneat eũ publice vt exeat. Et sic
dem nõ vult exire et sacerdos nõ inchoa
uit canonẽ. nõ debz ꝑcedere sed dimitte
re. Si vero ꝑsona alie intraret ecclesiam
vel primus sacerdos cuz videret tam ca
nonem inchoauit. debet sacerdos ꝑcede
re in officio. ita tamẽ q finito canone vel
sumpto sacramẽto antequ dicat cõionez
moneat illũ q exeat. Qd si nõ vult. põt
sacerdos eũ ejcere. z si nõ põt reject. in sa
cristiam rediens dicat cõmunionẽ z reli
qua q post canonem restabant. ℣
Queritur si ds assurgat vel reuerentiaz
exhibeat alicui excõicato vel inclinet se sa
lutanti se aut moueat labia quasi resalu
tans eum cum tñ nihil dicat. quid de illo. Rñdeo fm Guil. non incurrit excõi
cationem. qz pene nõ sunt extendende. sz
restringende. Vnde qui ꝑba salutantur
ab excõicato non debet eum resalutare. sz
dicere potest deus vos vel te emendet et
hmõi. Sciendũ q qui scienter ab excõm
municato munus recipit. inducendus ẽ
vel q in pios vsus ꝓuertat. Qd etiã de
ne faceret si ad rubozem inducendũ excõ
municato remitteret. Item vtrũ excõmu
nicatis possit aliqd dari. Respõdeo fm
Guil. q põt causa hũanitatis z in sustẽ
tationem vite. s. quando indigẽtes sunt.
et hoc intellige solum quo ad necessaria
vite. vt aliments. vestes z hospicia. Si ec
tñ q ꝓpter hoc nõ dimittant laborare ꝓ
absolutione. Secus si perat alia vtensi
lia. vt securim vel fossoriũ z hmõi q non
sunt eis concedenda. xi. q. iij. Quoniam
multis. Sed qd si vir vocat excõicatuz
ad mensam nunqd vxor poterit ad ipaz
mensam comedere. Rñdeo fm Guilb.
credo q nõ. tñ poterit ad aliam mensam
in eadez domo. ita remote q merito pos
set dici q non comedãt simul. Quid si in
aliqua domo hospitatus sum ad mẽsaz.
et superueniat z ingerat se excõicatus. nũ
quid teneoz surgere. Rñdeo fm Guilb.
Si est publicus excõicatus. teneoz surge
re. nõ obstante cuiuscunq scandalo. Si
vero est occultus z nõ possum sine eius
nota. nõ teneoz surgere. Sed superueniẽte
publico excõicato an ego teneaꝰ exire de
domo. Respondeo fm Guil. non. imo
etiam si scio publice excõicatum receptuz
esse in aliqua domo possum ibi hospitari
si sit tante capacitatis sic q possum cõ
munionem vitare. Nam licet mihi cum
excõicato in eadem camera cõmedere. sz
non in eadem mẽsa. Similiter nec in eodez
loco iacere. Quid si ventã inuitatus ad

aliquod festū vl̄ ꝓuiuium. z inuenio ibi publice excoicatum. tenet̄ recedere. Rñdeo q̄ sic. nec debeo ibi epulari. licet sedere ad aliā mensam. q̄ oēs taliter ꝓuniēt̄es ad festū vl̄ ꝓuiuiū simul inuicem coīcare dicunt. Q̄ aūt sīa predatoꝝ valde horrenda est z tenenti valde periculosa ex hoc ptz. q̄ cōstituit eū in inimiciciam dei. Ūñ ere̅ legitur q̄ Gzego. papa. ix quendā diuitē excoicauit. Qui cū ꝓpe̅ret excoicatiōem papē tunc miraculo dei cyconie q̄ nidificauerūt sup domuz eius recesserūt. et nidum transtulerunt ad domum alterius. Quod vidit dictus cōmanz admonitus a cognatis suis quib̄ idē ꝓsiderarunt in cyconys. postea humiliauit coz suū pœnis absolucōem. Et ꝙ cito absolutus fuit a sīa illa tūc dicte cyconie redierunt z nidum suum supra domum suā reportauerūt. Itez aliud exemplum Legitur q̄ in ecclia scī Vincētij marcyris multi passeres solebāt intrare et ecclīam fedare. z diuinū officium impedire. Cum aūt non possent excludi. eps illius loci eos excoicauit morē ꝓminās eis si ecclīam da[illegible] intrarēt. Qui ab ecclesia recedētes nunq̄ oīno ecclīam intrauerūt. imo si aliqs aliquē capiat et violenter in ecclīam ponat. statim moritur ¶ Item sciendū cū ḡnto conatu et diligentia ꝓfessionē z pniam tibi imposita[illegible] debeas adimplere. q̄ negligentia z ꝓtemptus penitentie iniuncte facit cōfessionem precedentem nō valere. Unō in hoc casu sicut in aliis quattuoꝛ casibꝫ infra seriotis confessio est tibi iteranda.

Ꝓ Vto quo sciendū q̄ sunt quattuoꝛ casus cōmunes z vsitati in quibꝫ doctoꝛes dicunt confessionem esse iterandam. ¶ Primus est ꝓpter enormitatem sceleris ob quā oportet peccatorē ad superiorem remitti qui ꝓfessionē remissi audire debet z absoluere. nisi malit alteri cōmittere. tūc talis peccatoꝛ tenet illa peā reiterare p quib̄ missus est ad superiorem p absolutione. Sed ꝑmus ꝓfessoꝛ debz eū absoluere ab illis a quibꝫ. põt. nisi ꝓtens excoicatus sit maioꝛi excoicatione quia tunc a nullo nisi a papa potest absolui. Secūs cōfitens nisi ante sit absolutus ab excoicatione q̄ ꝑm doctoꝛes absolutio ab excoicatione debet p̄cedere absolutiōem peccatoꝝ ¶ Secūs casus ꝓpter ignoātiam sacerdotis. vtpote q̄ñ sacerdos ignarus est quarendus tūc est sacerdos q̄ sciat ligare z soluere. z ecā discernere differentiā peāoꝝ. z ei iterū cōfitendū est vl̄ licentia ꝓpria sacerdotis vel auctoritate superioris. Et q̄ ptz q̄ illi sāpos decipiūt qui ignaros z illiteratos sacerdotes q̄runt ¶ Tercius casus est si confessio nō fuit integra. vt q̄ sciens obticuit aliq̄d mortale petīm. aut etiam si accessit cū voluntate ammōvlterius peccādi ¶ Quartus si ꝓtemptit vel neglexit satisfacere z obligatus est satisfactionem sibi iniunctā. Nā si sciret z eā implere vellet z cū ꝑa ꝓmissione z cū bono ꝓpōsito ꝓfessus esset non oporteret iterare cōfessionē. Et intelligunt isti duo vltimi casus q̄ñ mutat sacerdotem Si aūt ad eundē sacerdotē reuertitur. tūc dicti sunt quendū est. q̄ aut recēter aut nouit ꝓfessus est. aut iā de memoria sunt elapsa ab ipso sacerdote ꝓpter diuturnitatem tp̄is. in ꝑmo casu. s. q̄ñ peā ꝓfessa adhuc sunt in memoria sacerdotis. tūc nō tenet ea reiterare sed solū illō peccatum q̄ scienter obticuit. vel etiā illā fictionem p q̄ vl̄ voluntate amplius peccādi ad ꝓfessionē accessit. Sed in casu scō. s. q̄ñ peā sunt elapsa a memoria sacerdotis tūc tenet ea reiterare etiā si decies esset ꝓfessus z sp aliq̄d petīm scienter obticuisset. tunc oēs iste ꝓfessiones sunt reiterāde. q̄ cōfitenti vnū petīm mortale nō dimittitur a deo sine alio. Versus. Larga dei pietas veniā nō dimidiabit. Aut nihil aut totū relachrymante dabit.

Casus Papales

Ul̄manus violētas mittit in cl̄ri vl̄ religiosum. vel qui mādat vl̄ facit eius notariū bz. excoicati sunt et mittendi ad papā. Itez incēdiarij vl̄

fractores eccl'iaꝝ seu locoꝝ religiosorum
sunt cimiteriorū excoicati sunt ipso facto.
et ante denūciationem ab eo absolunt
post denunciationem non nisi a papa. In
endarij aliarū domoꝝ non religiosarū
excoicandi sunt. Si ergo excoicati sunt ꝛ
denunciari mittunt ad papā. Item de in
gressu religionis symoniace q̄ dant vl' q̄
recipiūt. mittūtur ad papā. Item qui pbi
bēt excoicatis ꝛ interdictis ne moniti ex
eant ecclesiam oēs excoicati sunt ꝛ mittēdi ad papam. Item qui grauāt eos q̄ku
lerunt sniam vel dant licentiā grauandi
eos qui tales lr̄as tulerūt ad papam. vl'
eos ex occasione sunt placentie Item q̄
falsificāt bullā vl' lr̄as aplicas. Item cleri
ci principales sciens et spōte excoicato a pa
pa i diuis excoicat' ē ꝛ mittēd' ad papā

Casus Episcopales.

Blasphematores dei ꝛ sctōrū. Item
fractores votorū. Item quicunq; sci
enter in iudicio. vl' etiam qui recepit iura
mentū illius quē sciuit falsē iurare Item
falsus testis in iudicio. Item sortilegi et q̄
demones inuocāt p furto malefactando.
Item qui carminat boues vel pecora vl'
qui crediderūt eisdē carminib⁹ et fecerūt
se sciens carminari ꝛ sic de aliis diuinati
onibus quibuscunq;. Item qui defloraꝛ
virginē Item qui p̄mittit adulteriū Item
qui p̄mittit incestuꝫ cū p̄sanguinea. ꝛ si
p̄mittit cū p̄sanguinea uxoris sue ammō
non pōt petere debitū ab uxore sed tene
tur reddere. Item qui peccauit cū paga
na vel iudea. Item qui petr̄m p̄tra natu
rā p̄misit cū seipso vel cū alio vl' cū bru
to animali coierit. Item q̄ p̄traxit mr̄imoniū
post votū castitatis emissum Item q̄ cō
traxit mr̄imoniū post sponsalia cuz alia
Item q̄ clamdestine p̄traxit mr̄imoniū l'
p̄tra interdictū eccl'ie Et nota q̄ clamde
stina mr̄imonia duob⁹ mōis fiūt. Uno
mō cū occulte ꝛ sine pñtia testiū p̄trahūt
ita vt exinde legitima probatio nō appare
at. Alio mō dicunt clamdestia cū sine so
lennitatibus p̄trahunt p̄sentis in facie ec-
clesie. Ideo aūt clamdestina p̄iugia p̄hi
benk. q̄z si taliter p̄trahentes discordes fi
erent. et cohabitare sibīnuiuicē nollent.
eccl'ia eos p̄pellere ad cohabitandū nec
ret. ideo necesse est in facie eccl'ie p̄trahe
et vt ante fores eccl'ie mr̄imonia p̄trahā
tur. Item q̄ vel que p̄curauit aborsum vel
sterilitatē siue in se siue i alia. Item op̄ros
fores filioꝝ et p̄posito sine conatu. Item
parentes q̄z negligentia pueri ante bap
tismū decedūt. Item mulier q̄ p̄cepit a nō
suo viro legitimo. quē vir credēs filiū su
um in p̄iudiciū alioꝝ heredē istituit. Item
q̄ illicite p̄curat q̄ vir non pōt cognoscere
uxorē suā Item ꝛ q̄ machinatus ē in mortē
ligie sue. ꝛ econuerso Item q̄ p̄iuit monia
lē p̄secratā vl' nō p̄secratā. siue fuerit̄ go
sine nō Item mlier cognita a viro religio
so Item ille q̄ peccauit cū ea quā baptisauit
vel cui' p̄fessione audiuit Item q̄ baptisa
uit puerū ꝓpriū absq; necessitate. vel tenuit
ad baptismū vel p̄firmationem. Item cleri
cus seu p̄sbiter cuius negligētia furtū sub
latū est ab eccl'ia. Item sacrilegi q̄ furtū cō
mittūt in locis sacris. Item violatores ec
cl'iaꝝ seu cimiteriorū p effusionē sanguis
vel seminis. Item qui cū aqua bñdicta vel
chrismate vel baptismate vel cū cuchari
stia vel alijs sacris vl' sacramētis malefi
cia exercēt. Item q̄ credidit hereticū p̄tum
tatem absoluēdus est q̄ ad petr̄m. sed nō
ab excoicatiōe. nisi a papa vel cuius licen
tia. Item symoniacus i bñficio nō curato.
sed post resignationem q̄ ad petr̄m. sed nō
quo ad dispensatiōez. Item q̄ celebrauit ex
coicatus q̄ ad petr̄m sed non q̄ ad irregu
laritatē. Item q̄ celebrauit in altari non cō
secrato. vel sine sacris indumētis vl' non
ieiunus. Item ordinatus ab alieno epō
sine licentia p̄pij episcopi quo ad petr̄m
Item clericus p̄ saltum p̄motus quo ad
petr̄m. sed non quo ad dispensationem.
Item qui luxuriauit in ecclesia marie cō
secrata. Item qui p̄tra mandatū episco
pi sepeliuit corpora excōmunicato ūr vl'
manifestorum vsurariorum. Item vsu
rarius ciuus peccatum non dimittitur.

nisi restituat ablatum. Item omnis publicus criminosus. Item qui ꝓficit falsum instrumentū. Item raptores mulierū. Item falsarij lrāꝝ vel monetarū. Item omis homicida voluntarius vel casualis. Volūt ēt dñi decanus et capl'm Bambergen. q̄ homicide t oppressores filiorum volūtarij et ex proposito mittant ad papam et ad sedem aplicā ꝓpter horrorem crimis in terrorem alioꝝ nō tñ ꝓpter necessitatē iuris. Uersus de casibus papalibus. Ad papam feriens clerum. falsarius. vrens Ecclīam. symon. audens celebrare ligatus. Jussu prelati nolens exire ligatus. Uersus de casibus ep̄alib. Qui facit in ecclīam. desolans. aut homicida. Sacrilegus. patris percussor. vel sodomita. Et voti fractor. quintus sortile gulaq̄. Suscipiens furtum. faciens symon. ordine saltum. Falsum testificans. partū qui suffocat eius Raptor. adulterijs. dans toxica. vel fenerator. Accumbens decubi. pueri negligetor alendi. Qui ꝓprium tradens dñm macrare videtur. Furtū suscipiens ex dotis t ecclīarum. Ri ds ꝓmisit maleficia cūq̄ sacratis. Atq̄ hereticus fautor rapiens furtim sacrū. Si quis maiori manet ex anathemate vinctus Pōtificez querat. necnon qui miserat ignem.

De Jeiunio Q.

Debēt etiā debz libenk̄ ꝑlato suo q̄libz q̄cumq̄ ꝑcipit ieiunare sub ꝑcepto. qz q̄cūq̄ trāsgressus fuerit ieiuniū quod est sub ꝑcepto ecclesie scienter et sine causa t ex ꝑtem peccas mortaliter. Secus est si ex causa rationabili solueres ieiunium. Unde queritur de pauperibus t mendicātibus. vtrū obligenk̄ ad ieiuniuz ecclie. Rideo ſm Tho. ij. ij. q. clvij. Si ꝑsū habere tantum simul q̄ sufficerz ad vnam comestionē non a ieiunio excusant. Similiter et q̄si ꝓpter ꝑcedentem inediam ieiuniū ferre non ꝑsū. Ex isto possimus dicere q̄ isti potius ad ieiuniū obligank̄ qui habent sufficienter comedere t bibere t eam tem t vires ad hoc. Quid de pegrinātibus et laborantibus. Rideo ſm Thomā vbi. Si pegrinatio t labor cōmode possunt differri vel diminui absq̄ detrimento. nō sunt ꝓpter hoc ieiunia ecclie dimittenda. Si aūt imminet necessitas multū laborandi vl magnas dietas faciendi. si simul cū hoc non possumus ieiunis obseruari. non obligat homo ad ieiunandū. Uidetur tñ in talibus esse requirendū ad superioris dispensatiōem. nisi forte nō esset ꝓsuetū. qz prelati dissimiles videntur annuere R Q. quid de mulieribus pregnātibus t lactantibus. Rideo si necessitas debilitatis corporalis impediat eas. nō tenentur ad ieiunium immo si timeak̄ ꝓbabiliter de prolo earū vel aborsu non solū pōt sed tenetur soluere ieiuniū. sicut Guil. ponit. vtz vrores ꝓpter ꝓhibitionē virorum debeant dimittere vota. nō tñ ieiunia ad ecclīa constituta. quia deo t ecclesie plus est obediendū q̄z hoibus. sed ieiunia q̄ voluissent sponte illa pretermittere possent propter prohibitionem virorum. S Sciendū q̄ quilibet ad prompte obediendum suis superioribus merito debet induci ꝓpter tres ꝓgatiuas ip̄ius obedientie. Prima est. qz obedientia est via ad salutis eterne. qz sicut p inobedientiam homo fuit expulsus a gaudijs paradisi. ita p obedientiam certitudinaliter oportet illuc redire. Unde figura huius legit de tribus magis que p aliā viam reuerti sunt in regionem suam. vt exposuit Gregorio. Secūda est qz obedientia est schala regni celestis t felicitatis eterne. Insuꝑ etiam dauis eterne iocunditatis. qz sicut nobis p inobedientiam aditus eterne iocunditatis clauditur. ita econtrario ꝑ obedientiā nobis aperitur. Tercia est q̄ prelatus est in loco dei. et ergo subditus debet hōre prelatū q̄si vicariuz dei. qz tantam meredē obedientie accipiet qui prelato obedit in bono qō iuberet si deo in hoc obediuisset. Unde ad eis dicit dñs. Luce x. Qui vos audit me audit. t qui vos

sparnit rē. Unde etiam ꝓdatos dominus notat deos. Exō. xxij. Dūs nā detrahes. Uñ sub Iudis murmurantibus moyses dixit. Exō. xvi. Non ꝓtra vos est murmur vestrū. sed ꝓtra dñm. Ergo ꝓtra ꝓdatos nō est murmurandum. Sz dis humiliter obediendū sicut dño. Uñ Bernū. Quicqd vice dei precipit homo quod sit certū nō displicere deo. hoc non est accipiendū quasi precipiat homo. Sz quasi deus ¶ Secūdo prēm spūalem honorare debemus sibi debitum iusticie integralit̄ psoluēdo. vt vdelicet sacrifices qđ fuerit sacrificandū z decimā pīstes de oīnibus bonis tuis z eriā sibi ꝓfitearis qđ fuerit ꝓfitendum. ¶ Queritur ntūo decime talia sint soluenda. Rñdeo sm Guil. dicendu. q de melioribus sunt solvenda z non de terioribus. vñ Eccl. xxxv. Noli munera offerre prava. nō em̄ suscipiet illa. Jēr Rūe. xviij. Sicut que offertis de decimis optima et electa erūt. Jtē dñt etiā solui absq; mora. vñ Exō. xxij Decimas z primitias non tardabis offerre. Item integre sunt etiam soluende hmōi. vñ Eccl. xxxv. Bono aīo glorifica redde deo. z nō minuas ꝓmitias manuum tuarū. Sed hic pauci sunt qui decimas sponte z integre soluūt. cum tñ sit ꝓceptum. Malach. iij. Inferte oīes decimas in horreū meum. Scruantes aūt illud preceptū in quatuor remunerantur Primo remuneratione ētali. que est abundantia rerū. Secūdo remuneratione corpali. que ē sanitas corporū. z de hīs duobus dr Aug⁹. Si decimas dederis non solus abundantiā fructuū recipies. sed eriā sanitatē corpis ꝓsequeris. Tercio remuneratōne spūali que est adeptio premioꝝ z petōꝝ venia. de his duobus dicit. Augu. Qui sibi vult eternū premiū comparare ac petōꝝ veniam pmereri. decimas reddat. vñ legit exm⁹. Miles quidaz in dandis decimis erat devotissim⁹ habebat aūt vineas quandā que solebat ferre annuatim decem carrucas vini. ctg vero quodam dedit nisi vnam carrucam vini. Quo viso dixit miles. quod meum erat. dñs mihi abstulit. ego illi portionē suam nō auferā sz decimā partem de decem carrucis vade z da sacerdoti hāc carrucam quod z factū est. Eodem ctg frater militis sacerdos quidē transiens iuxta vineā predictā refertam vuis inuenit Et arguens fratrē de tanta negligentia collectionis vuarū quare tam dūs cū collectura tardasset. Et miles estimabat eū loq ralia ex quadā subsannatōne. Tunc dixit sacerdos seriose vineā vuis esse plenissimā Et sic inuentum est q vberiores fructus tūc habuit cū habuerit aliquo ā no preterito. Ul Tercio honorare debemus patrem spiritualē si debitū honorem z reuerentiā exhibendo. et de hoc scribitur. Eccli. vij. Honorifica sacerdotes z da eis ptem vt z mandatū est tibi. Sed ve illis q sacerdotes nō honorāt. sed ipsis detrahūt z infamāt. qui rursus crucifigunt filium dei in semetipīs. vt ais Apls Nam quotiens sacerdoti vel religioso detrahis totiens spinam coronē capiti xpī imprimis. qz ipsi sunt caput z superior pars ecclie militantis. Quotiens aūt ipīs iniuriā facis totiens ipsum xpm clauis ꝓfigis. Quotiens eis ꝓiciatus fueris. totiēs in faciem xpī cōspuis Quotiēs ipos eosos habueris vl detā eoꝝ exprobaueris. totiens lanceā latus xpī transfigis. Uñ cum xps oīdeat vocauerit q̄ntum istud petīm detestet. declarauit hoc in pena insolita. quam dathan et abyron ptulerunt dū eos vivos terra absorbuit pro eo q ipsis sacerdotibus insultauerunt z ignē alienum obtulerunt. Ex quo patz q sacerdotes ab oībus meritorio sunt honorandi ꝓpter tria. Primo ꝓpter tuam vtilitatem. qz p absolutionem tuā peccatis purificant. et p sacramenta in eis gr̄e te ꝓfirmāt z regnū celoꝝ p clauē fusi lingue tibi aperūt z reserant. Secundo rōne dignitatis. que tanta est q suā creaturam mirabiliter creant z p humanā salute immortalē hostiā cōficiunt. Tercio rōne ptātis. quia tram dei per oblationē

suam placeant. et manuz dei ad vlciscendum erectā quodāmodo immobilitant virtute oblationis p te facte. Unde auctoritas. Sacerdos est sigillū dei. dauid ger celi. os ecclie. sepulchrū xpi. aiarū merdicus. dignior angelis. gallus excitans clamore suo a sumno peccati.

Deus pater est honorandus tripliciter.

Aptam celestē. s. supnaturalem. id est ipm deum patrem oīpotentem honorare debes triplicit. Primo in seipso. Secdo in vnico eius filio ihu xpo Tercio in eius mre virgine benedicta et gloriosa. In se sicdē debes honorare celestem pzēm triplr ¶ Primo sibi p oībus bñficijs tam donis naturalibus q̄ gratuitis devotas z inges grāz actiōes referendo. ad quod exequēdum te monz scripturarpha dicentes. Bñdicam dām in oī tpe. Ad hoc etiam te monet tota natura. Videamus em̄ q̄ auicule statim cantāt z crearorem suū laudant cū in aurora lucis z dici diuinū bñficium sentiūs Valde aūt est absurdū q̄bi obmutescit creatura rōnalis vbi deo plaudit creatura irrationalis z iubilat. Ad hoc etiam te excitat natura tua pprīa. nā in corpe humano formauit natura tot mēbra vt dicunt phīci. quot sunt dies in anno. Ut ex hoc rōnali instinctu informet. vt nulla dies transeat sine laude diuina z gratiarū actiōe ¶ Secūdo mō ipsum patrē supnaturalem honorare debes oēs actiōes tuas cogitatiōes z affectōnes in suā laudem z gloriā referendo. Ad hoc hortat nos ap'ls cū dicit Colocen. iij. Oīa q̄cunq̄ facitis in verbo z ope. oīa in nomine dñi nostri ihesu xpi facite. Dia. s. vestra dicta vel facta z cogitata in eius gl̄iam z honorem referēdo. Et ex h̄ true actiones nō censent hūane. sed potius celice et diuine. qz celicā formā ipis imprimis qñ in eis solā diuinū honorem intēdis. Econtra deo maximā iniuriā irrogat q̄ in suis actibus intēdit ostentatiōem p' priam aut cōplacentiā humanā. Exemplum de illo qui arborē fructiferā plantauit in horto suo z alius sibi p violentiaz surripit z in horto ppzio reponit. Nam arbor fructifera est bona voluntas q̄ diuinam gr̄am irrogata z secundata. que tot fructus bonos pducit. q̄t actus bonus et meritorios dicit. quā tūc de horto dei euellimus z in hortū diaboli transplantamus qñ de actibo virtuosis z de alys venis nobis diuinitus necessis supbimus et nobis ipis ascribimus. vel p exz recognitionē deo laudes debitas nō retinemus Tercio ipm honorare debes exz p oībus z sup oīa diligēdo Ad quod potissime mouet debes ex eo q̄ tantis z mozis bñficijs te diligendo dotauit et p̄uenit. nā cū non esses de nihilo te creauit Cū q̄dinus esses. et ppzio sanguine redemit vt beatus esses z seipsum in laboris tui premiū repromisit Gen. xv. Ego ero merces tua magna nimis. Ideo aūt sc̄s Augu. Te tam multiplici dilectiōe p̄uenit vt oēm ingratitudinem z tepiditatem sui amoris i cordetuo excluderet. vt si q̄cq̄ pigesset amare. iam nō pigeat amare quod aūt deo sit multū acceptus eum diligere z laudē eius in oībus quārere. z ci in oībus tam in pīsperis q̄ aduersis semp gr̄az actiōes referre. z in hoc ipsi homini multū vtile z salubre patz p illud exemplū. Legitur q̄ quidam mōnachus ordinis cistercien fuit Cui' vt tute multi sanabant infirmi. maxime ex pactu vestimentoz eius Qui cuz interrogaretur ab abbate q̄ esset virtus mirabilozū. Rndit nō p̄ceteris fratribus lignozo ictumo vel ozo. z h̄ vnū scio q̄ extollere me non pōt pīspiritus nec frangē aduersitas. Cui abbas. Non te turbauit q̄ miles quidam nup grangiā nostram incendit. Rndit nō. Totum em̄ deo cōmisi si modicū habeo cū gr̄az actionem recipio. si multū iterū grās ago Et cognouit abbas q̄ virtus tanto z miraculoz̄ esset amor dei. z pceptus rerū terrenarū

re debes in filio eius benedicto vnico domino nostro ihesu xpo z ꝑ tripl'r. Primo saltem semel in anno ipm ad tuū hospicium inuitādo. Scias aūt q̄ quoties de uore cōmunicas. toties ipm ad tuum hospiciū inuitas. ¶ Sciendū q̄ q̄liber fidelis postq̄ ad annos discretionis ꝓ ueneris. confiteri tenetur omnia peccata sua. et cōicare saltem semel in anno. scz in pascha. nisi de consilio sui sacerdotis vel ꝓpter aliā causam rōnabilez ad tempus abstineat. vt patet extra de peni. z re. ca. Omnis. Et q̄cunq̄ saltem semel in anno nō cōicando statutū ecclie ꝓtinaciter violuerit pctīm mortale incurrit. Secūdo vt filiū eius benedictū in sacramēto altaris quilibet xp̄ianus ad minus semel in die libenter videat z missam audiat. da et illa visione triplex solatiū homini prouenit. Primū est de peccatis cōpunctio. Exemplum de petro. qui statim visu xp̄i post negationez cōpunctus fuit sipsum humiliter recognouit Et silr quoq̄ cōtingit et deuota ꝓtemplatione sacramenti q̄ peccatoꝝ ꝓpugit z petā sic ei dimittuntur. Exemplū de publicano q̄ in contritione vera dixit. Deus propicius esto mihi peccatori. Scōm est q̄ angeli eum eodem hoie solēt gratāter habitare. talis em hō ꝓficit tam in donis spūalibus. s. in ꝓtutibus q̄z in corpalibus. i. necessarijs corporis Tertiū est q̄ tali hōi in iudicio cora omnibꝫ gfaz ꝓfectio maior a dño referet et coram omnibus in celo acceptior familiarior erit. Tercio quandocunq̄ in ecclesia vides corpus xp̄i deuari in missa seu in via portari. vel etiam audis nolas aut campanam ad elevationem pulsare. tūc ipsum flexis genibus humilies z eum reuerenter z deuote adores. Id est quod hortat apls Phil. ij. In nōie dñi omne genu flectat cē. Vñ q̄liber nō solum q̄n videt corpus xp̄i deuari in missa. sz etiā q̄n non pōt esse in ecclesia ꝓ laboribus suis z audit pulsum d fit infra elevationē corpis xp̄i debz genua sua flexere z deuz humiliter inuocare. Unde legitur exemplum de hoc q̄ quedam mulier a diabolo temptata laqueū ad suspendiū sibi ꝓparauit. Que dū cepta conaret perficere ecce ꝓ elevatione corpis iuxta morē campanellam audiuit. Tunc illa mulier flexis genibus deuote dixit. Aue ihesu xp̄e fili dei miserere mei. Et ecce mox funis z trabs suspendij fracti sunt demonibus fugientibus z dicentibus. Quia virtus ꝓsentie corpis xp̄i te liberauit a temporali z eterna morte. ¶ Quarto scdō modo honorare debemus in matre sui filij benedicti. Que mater' merito ab omnibus hominibus est veneranda q̄z a deo donata est in matrē oīm bōrum. vt ipsis in oibus necessitatibus subueniat. Circa cuius adiutoriū quattuor sunt cōsideranda. Primo q̄ efficacit' adiuuat. Secdo vnde hoc habeat q̄ tam potens est. Tercio qualiter adiuuat. Quarto propter quid adiuuat z hoc tōo quia potest z scit z vult. Jpa em habet ad adiuuandū posse. q̄ est mater oīpotētie vñ Bern. Data est tibi omnis potestas in celo z in terra. vt oīa quecunq̄ volueris valeas impetrare. Item habet adiuuandi sapientiam q̄ cognoscit defectus nostros z necitates nostras. Ergo dicit mater sapie z agnitionis. vnde Ecclesi. xxiij. Ego mater pulchre dilectionis et timoris z agnitionis z sancte spei. Item hz adiuuādi velle. q̄ est mater misericordie z bonitatis Sciendū q̄ magnitudo misericordie filij ginis marie oīdit in hoc q̄ eius misericordia excellit oīm sanctoꝝ misericordias in celo viuentiū Ut ū assimilat' olive campi que est oīm bōrum patens z cōmunis. Eccli. xxiij. Quasi oliua speciosa in campis. Nam oīm bonis misereat. nobilibus ignobilibus. sanis. infirmis. diuitibus. et pauperibus. iustis z iniustis. inuentis et antiquis. Item omnibus morbis et infirmitatibus subuenit. si ꝓ honore dei est vt homo liberetur ab illis.

¶ Unde sciendū q̄ sancti nō iuuant hominem nisi in q̄ntum deo placet z saluti ipsius hominis expediēs est. Ergo

credere difficilius vt qui honorat illū sanctum. vel qui hoc faciat vel hoc dimittit ad honorem illius vel illius sci q ideo sibi hoc ꝓfuturum vel ꝫ eueniat. hoc sic credere est erroneū. Quia forte sic volūtas dei est vt nō liberetis a tali infirmitate vel tribulatione vel necessitate. Et sci nō orāt ꝙ nobis nisi inquantum ꝓgnoscunt deū velle eos exaudire. quia forte talis infirmitas vel necessitas vel paupertas est tibi causa saluatis et ꝓseruat te forte a peccatis. aut forte deus ex misericordia sua vult sic punire in ꝑsti peccata tua. aut ꝙ tribulatiōes augere meritū tuum. Vnō Hugo de scō victore. iij. li. de aia. Quosdaz prescius deus multa peccare posse flagellat infirmitate corpis ne peccēt. vt eis felicius sit frangi laboribus ad salutem ꝙ remanere incolumes ad dānationem. vnde Augn. in li. de ciui. dei. Deus cū aduersis rebus exagitat. aut merita examinat. aut pcā castigat. aut mercedem mihi eternā ꝓpto toleraris malis tē ꝓpositis seruat. Et ergo cū puer tuus infirmatur. aut aliquē defectū habet. et tu implorās inuocas patrocinū alicuius sancti. ꝓmittere hoc debes deo. et illi scō vtrū expedit. et nō difficilius teneremini credere si hoc vel hoc faceres ꝙ puer tuus ꝙterea liberaretur. Quia tu forte cū peccatis tuis damnasti ꝙ deus te punit in puero tuo vt ꝙ has tribulatiōes. et occupationes quas habes cū puero peccata tua ꝓgnoscas. et sic cū deuotione deū inuoces. et merearis remissionez pcōrum. Et cū nihilominus scti inuocandi et honorandi sunt cū magna fiducia. qz meruerūt hoc apud deū ꝙ ꝑsit nobis subuenire in nostris necessitatibus. Itez misericordia marie oīditur ꝓ alijs scis. qz iuuat in oībus locis. in mari. in terra. in domo. in campo. in mēsa. in lecto. Item in oībus opibus die noctuq. de mane. de sero. in iuuentute. in senectute. et sic de alijs vñ Bern. Virgo bta oībus veniam pcentibus misericordie sinū aperit. reis obtinet veniā. egris medelam. pusillis cordi robur. afflictis ꝙsolatiōem. pditumtibus adiutoriū et liberationem. Vnde Christ. O dulcis virgo nō est fas te peti. illum deserere. q̄ spem suā fiduciale in te ponit. Et his patz magnitudo misericordie marie. 8a Circa secundum notandum vñ maria hoc habeat ꝙ tam potens est in celo et in terra. Rñdetur ꝙ ꝫ habet triplici rōne. Et ꝫ ꝓtz ex eo ꝙ ds potest apud aliquē regem terrenū hñe magnū posse. aut rōne parentele. aut rōne grem̄uente circa illum regē. aut rōne bñficij qđ exhibuit illi regi. Ista triplici rōne beata virgo apud regē celestem obtinuit magnū posse. Primo rōne ꝓxīte. qz est mr regis eterni. Et iō merito habet magnū posse tanq̄ mat regis celestis. Hoc signatū est. in. Re. ij. Cū dixit Salomon Bersabee mr sue. Pete mr mea. nec dicas est vt auertā faciē meā a te. Secūdo habet magnū posse rōne gre inuēte. Vñ dixit ei angelus in annūciatiōe. Inuenisti em̄ gram apud dām. Et non tantum apud deū inuenit gram. sed etiā apud totum mundū. Vñ Bern. vnde dr maria gratia plena. qz deo angelis et hoibus est grata. deo ꝙ hūlitatem. angelis ꝙ virginitatez. hoibus ꝙ fecunditatem. Tanta gram apud deū inuenit ꝙ eaz ab eterno sibi in matrē elegit. Item tantam gratiā inuenit ꝙ oēs petitiōes eius exaudit. Vnde. iij. Reg. ij. Oīe quod petieris a me impetrabis. Illa vero dixit salomō matri sue. sic et ꝑs dixit matri sue. Tertio habet magnū posse rōne meriti. Quia ipsa sup oēs puras creaturas merita cumulauit. Pro quo sciendū ꝙ eius merita sunt nobilia magna et multa. Primo dico nobilia ꝓpter immediationez. nam opera misericordie q̄ nos iubemur paupibus exhibere. ipa immediate in ipm deum exercebat. Ipsa em̄ eum lacte suo potauit et pauit. hospitio vteri sui hospitauit. vestiuit eū hūanitate. s. corpe. qđ de purissimo sanguine eius factū est cooperatione spūs scti. Iacentem in cunis. pendentem in cruce tanq̄ in carcere visitauit

quia iuxta crucem stetit ⁊ sepulture eius interfuit. Sed ḋa o̅ga miseꝛ̈die q̄ nos facimus pauꝑib⁹ ⁊ exhibemus ip̄a imediate in ip̄m deū exercebat. Ergo eius merita sunt nobiliora meritis nr̄is. Sc̄o⁹ fuerūt eius merita magna ꝓpter duplarā o̅gationē. qꝛ simul ⁊ semꝫ ꝓemplatōne et actione exercebat. Nam in eo q̄ nutriuit ip̄m necessaria coꝛpis ministrādo. in hoc ipsa intēdit ꝺo eius deitatē sublimitē ꝓemplando. Tercio eius merita fuerūt multa ꝓpter ꝓtinuationē. qꝛ sine cessatione meruit. ⁊ merita cumulauit. Sed dices. q̄ꝺo semꝫ meruit. nōne aliq̄ꝺo comedit ⁊ bibit ⁊ dormiuit. Respondeo q̄ illa o̅nia necessaria coꝛpis ita discrete ordinauit. q̄ etiā cessando ab opib⁹ et ꝺormiendo semꝫ meruit. ⁊ hoc ex feruēti charitate. Et hoc nō est mir̄. qꝛ nob⁹ est possibile semꝫ mereri in o̅nib⁹ q̄ facimus vel dimittimus. cū in gr̄a dei sum⁹. et o̅nia ad deū referamus. Vñ ap̄s Ro. viij. Scimus q̄m diligentib⁹ deū o̅nia cooperant⁹ in bonū. Jn hoc etiam p̄celli⁹ mus sanctos in celo exp̄tes. qꝛ nihil amplius mereri p̄nt. Sed nos possumus in p̄nti vita semꝫ mereri. ꝑ bi gr̄a. Si comedis ꝓpter ꝓfortatione nature. ⁊ cum gr̄az actione cibus tuus laudat deum. ⁊ sic comedendo mereris coronā vite eterne. Si dormis ea intentione vt fortior fias ad seruiendū ⁊ seruiendum ꝺo. dormiendo mereris. Ergo. Somnus sc̄oꝝ rū non vacat a merito. Item si laboras manualiter ea intēꝯione vt habeas vnde te ⁊ vxorē tuaz ⁊ pueros de iustis bonis nutrire valeas. vt non indigeas furari. nec quicq̄ iniuste lucrari. vel si laboras vt p̄niam ade humano generi iniunctaz ꝟficias. Et q̄cunq̄ harū trium intenti⁹ onuz vnā habes ⁊ sic in gratia laboras. semꝫ mereris in quolibz o̅ge coronā vite eterne. Ergo pistor nō p̄t p̄nsere panē ꝺn⁹ non mereat coronā. Sic⁹ faber sutor. rusticus. ⁊ sic de alijs laborantib⁹. Et p vno die in quo fiꝺꝫ laborasti habebis maius preciuz q̄ totus mundus valere potest. Unde p̄s. Labores manuū tuarū qꝛ māducab⁹. ⁊c. vñ Bernar. de ꝯsideratione. Si labor occurrat merces inuitet. vnusquisq; eī⁹ fm suū laborem mercedem accipiet. vñ Amb. Beatus huius laboris est merces. ſz corona ꝑperua bb Tercio sciendū qualiter beata ꝑgo adiuuet. Ipsa quidem iuuat hoiem in o̅ni statu. ſ. in vita ⁊ in morte. et post mortem. vñ cant⁹ de ea. Maria mater gr̄e mr̄ misericordie. ⁊c. Adiuuat ḋam in p̄nti vita taz malos q̄ bonos. Bonos. ſcz eos in gr̄a ꝓfortando ⁊ eis gr̄am augmētando. Jō ꝺr Maria mr̄ gr̄e. Malos ꝑo ad misericordiam et penitentiā reducēdo. Jdeo ꝺr Mater misericordie. Circa q̄ ꝙritur. vtrū ip̄a vel eius filius sit magꝭ misericors. Rūdeo q̄ filius eius. qꝛ sicut est infinite potentie sic ⁊ infinite misericordie. Unde Psal. Miserationes eius sup o̅nia opa eius. Sed ip̄a ꝺr mr̄ misericordie. qꝛ semper misericorditer agit. Sed filius eius est iustus ⁊ misericors in o̅nib⁹ op⁹. Jō ꝺr Mat misc̄oꝛ̈die. Adiuuat etiā in morte ab insidijs diaboli protegendo. Jdeo subdit. Tu nos ab hoste protege. Adiuuat etiā post mortem alias in suis manib⁹ suscipiendo ⁊ in cel̄ū deducēdo. Et ideo subdit. Et in hora mortis suscipe.

cc Quarto ꝓpter quid nos adiuuat. Pro quo sciendū q̄ virgo gl̄iosa iureiurando tenetur et obligat nobis p̄cōrib⁹ misc̄oꝛ̈diam ⁊ gr̄am exhibere vt nullo mō valeat a nob ꝓtingere miseꝛ̈dia. Etiā si vellet iusto dei iudicio ꝓtingitur oportere gr̄am nob⁹ dare. Et hoc ꝓtingit triplici rōne. Prio ꝓtingit nobis gr̄am exhibere ꝓpter ipsius gr̄e inuentionē. Humanū em̄ genus in lapsu p̄mor̄ parentum gr̄am p̄didit. quam angelo testante Maria inuenit. Sic enim ait angelus vt habetur Luce. i. Inuenisti em̄ gratiā apud dn̄m. Justum aūt est ram in iudicio ecc̄liastico q̄ ciuili. vt qui rem alterius inuenit ei restituat cuius erat. Et sic per iustam iniam cogit maria nob⁹ p̄cō

B

De quarto Precepto

ribus qui gratiam perdidimus restituere volit nolit. Secūdo cogit nobis misereri ꝓpter maternū affectū. nam ex eo q̄ eius filius dignat dici et esse frater noster iuxta illud ꝑs. Narrabo nomen tuū fratribus meis. Item in euangelio dicit. ꝙs magdalene. Vade et dic ad fratres meos. Item ascendo ad ꝓrem meū et patrem vestrū. Et hoc instā rōne cogit esse mater nostra. Scimus aūt q̄ omnis mater diligit filios suos. Unde sicut ihūs ꝙs fm veritatem naturalis est filius patris. et omnes electi filij adoptiui. Sic a simili ihūs ꝙs fm humanitatem est filius virginis marie. et nos eius filij ex materna affectione. Hinc est q̄ Luc. i. dr. Peperit filiū suū ꝓmogenitū. q̄ ꝓtimogenitus eius filius iusto ordine dicitur respectu nostri q̄ post illū eius filij sumus Et hac aūt materna affectōne cogitur habere curam nostri Scimus q̄ omnis mater animalium volucrū serpentū etiā quantūcunq; venenosam habeāt ferocitatem. diligit tū imo cogitur diligere ferum suum Et si tā fortis est natura vt omnis creatura ex virtute materna cogitur velle bonum filijs suis. multo magis diuinus affectus in matre dei cogit nos amare. q̄a filius dei q̄ in misericordia venit in eius vterū. imo q̄ misericordia dicit et est. Ypse fecit eius viscera in eternū misericordiam redolere. Hinc Bern. Qui pomū i manu habuerit q̄ medijū diem. q̄ reliquā ꝓtē diei manus redolet odorē. Sic a simili q̄ misericordia que ꝙs est in eius visceribus nouē mēsibꝫ reꝙeuit. ideo eius viscera redolent misericordiā in eternū. Do Tercio cogit nobis misereri ex filij recōmendation: Ad hoc em̄ degit filius marie tempus et locū aptissimū quo nos recōmendaret matri. b est tempus passionis et locū passionis quo dixit. Mulier ecce filius tuus. vt ex loco et tempe ipam recōmendationē ei ꝓfundius inculcaret Nam nosse iohis qui interpretatur gra. oēs petōres ꝙrsi ad dñm intelligūtur quos in illo loco et tempe matri recō mendare voluit. vt cum ira dei iusto dei iudicio egrederetur ad ꝓmiendū et damnandū petōres ipsa mater loci et tēporis passionis pro nobis affectuosius interpellaret. ac si in illa causa seu recōmendatione filius eius ei diceret illud Esaie xvi. Abscondefugitēs et vagas ne perdas. ac si dicat. Vide mater oculis cordis et corporis quot quantū et qualia p petōrib⁹ patior. et eos tibi habeas recommendatos. Licet hec multa et magna sit valde misericordia matris xpi super peccatores. tū maior est misericordia filij vt pote q̄a ipse est misericordia hīs misericordiaz essentialiter in infinitū. affectuosius cupiens nos saluari q̄ ꝺnari. Et ideo matrem sue passioni interesse voluit. vt per suam intercessionē (cui non est fas aliq̄d denegare) occasionem haberet misereri. Qz autem maria sollicita sit reconsiliare peccatores. pater per tale exemplū. Erat q̄dam peccator volens ire ad peccandū ad altare beate virginis stabat salutans eam angelica salutatione. Quia modus eius erat q̄cūq; poterat altare vel imaginē virginis saltauit. Qō cū faceret. vidit imaginem eiusdem ꝙginis qui super altare erat viuificari cuz puero quē tenebat. Viditq; sanguinem fluere de puero in gremiū eius. sicut fluxerat de vulneribus xpi in cruce. Qō cum cerneret obstupefactus est dicens. O dña ꝙs fecit ħ. Et brā virgo rādit. Tu et ceteri peccatores q̄ amplius crucifigitis meū filiū manum ꝙs fecerūt iudā Volebatq; ego sanguinē puerū tergere et restringere sed non poterat. Et petōr ille comercius ad imaginē dixit. O mr misericordie inceperis pro me. Et illa. Vos petōres vocatis me matrē misericordie q̄ nō cessatis facere me matrē miserie et tristicie. Et ille Non sic pijssima dña loquare. sed mane to aduocatā petōz te esse et intercede pro me. Et mater ad filium. O pijssime fili amore mi misereare huic petōri. Et filius. Non mater. Ex grauari debes q̄ te non audio. quia ego rogaui patrem me

De quinto Precepto dominico

um primo si possibile foret aliter humanum genus saluari transferret a me calicem passionis. Et noluit audire me. ⁊ mater. O fili memento q̄ te materno amore foui ⁊ alui vberibo et pectore meo. ⁊ condonabis huic petōri. Et filius. O mater ex iustitia tibi ostendo q̄ exaudire te non teneor. Et mater. Non fm iustitiā causemur. sed ad misericordiā confugimus. Et ergo p̄ter tuā misericordiā misereꝫ huic petōri. Et filius. rogauit ego secūdo pater meus vt si possibile foret alio modo genus humanū saluari. transferret a me calicem passionis et non audiuit me. Et mater. O fili memēto laborū q̄s sustinui tecum. ⁊ dona mihi istū petōrem. Et filius. O mater noli grauari q̄ te non exaudio. sed memēto q̄ tercio rogauit patrem meum vt transferret a me calicem passionis et nō exaudiuit me. Et pia mater deposuit filium ⁊ voluit p̄cidere ad pedes eius. Q̄ cernens filius inquit ad eam. Quid est mee. ⁊ quod facere vis. Et illa Tamdiu ad pedes tuos cum peccatore iacebo quousq̄ veniā et p̄cedas. Et filius. Absit hoc mater. sanctius est in lege diuina q̄ filius debz honorare matrem. Et iustitia concludit. q̄ ille legem debet implere qui legem dedit. cuz aūt ego sim filius tuus ⁊ tu mater mea. te honorare volo in isto peccatore. ⁊ tibi p̄ter te omnia peccata indulgeo. ⁊ sic pax erit inter me ⁊ eū. ⁊ in signum pacis osculatur vulnera mea. Et sic peccator osculādo sanguit omnia p̄ christi vulnera.

De. v. precepto

On occides. A Jn quo p̄cepto p̄hibetur homicidium. A quo petō primo deberet cohibere homines q̄ ipsum est p̄tra naturaz Docuit enī natura animalia q̄ deberent diligere ea que sunt eiusdem speciei cum ipsis. vnde Eccl. xiij. Omne aīal diligit sui simile Vñ mirū est quō hō vult occidere suū simile. s. alium homīem. cū natura docuerit vnum lupum amare alium. Sic similiter intelligendū est de homine q̄ naturaliter ⁊ ex instinctu nature deberet diligere alū homīem sibi similem. vñ Arestot. viij. ethico. Omnis hō omi hōi naturaliter est amicus. Ergo talis peccat contra naturam humanā ei inditam. Jnsuper peccat p̄tra rationē humanā. Dictat enī ratio homi q̄ nō deberet facere alij quōd sibi odit fieri. vt patz Thob. iij. Vnde cum ipse homo sup omnia naturaliter abhorrz mortē. ideo ipe sup omnia cauere deberet ne mortem alu inferret. Vñ p̄mētator se cūdo de anīa. Omne naturale desiderat p̄manentiā ⁊ esse. ¶ Secūdo deberet cohibere homines ab hoc petō. q̄ petīm h̄ diabolicum est ⁊ diabolo assimulatur. Vñ Job. viij. Ille homicida erat ab initio. Diabolus ab inicio homicida fuit suppositus. ⁊ p̄sequenter ade et eue ⁊ totius humani generis. vñ Aug⁹. Diaboli est humani generis inimicus mortez mortis. Vñ Tercio deberet cohibere. quia est vnū de quatuor peccatis que dicūtur ad dñm clamare. Et primū horū peccatoꝝ est oppressio pueroꝝ innocentum. Vñ Exō. ij. Ascendit vox filiorum jsrael ad dñm. Ergo summe cauendū est cuilibet ne pupillos ⁊ orphanos ⁊ viduas innocenter opprimat vel eis aliquam iniuriā faciat Secundum est peccatū sodomitarum. vñ Gen. xviij. Clamor sodomitarum ⁊ gomorreorum multiplicatus est. Tercio detentio mercedis mercenariorum. Vñ Jaco. v. Ecce merces operariorum vestrorum q̄ fraudata est a vobis clamat et clamor eius introiuit in aures domini sabaoth. Quartū est homicidium proximi. Vnde Genes. iij. dixit dominus ad cayn. Ecce vox sanguinis fratris tui ad me clamat ad me de terra. Sic tam pōt deus dicere ad quemlibet homicidam. Ecce sanguis innocenter a te effusus clamat ad me de terra requirens vindictaz super te. Item patet ex hoc q̄ sit vnum de maximis peccatis occidere proximū et innocenter, quia dominus mal dixit

terre que aperuit os suum ⁊ recepit sanguinē abel fratris cayn. Si aūt terra est maledicta a dño que sanguinē innocentem recepit. qđ rūc de illo erit qui sanguinem innocentem effudit. Ergo merito dicēt occisoribus in iudicio extremo. Ite maledicti in ignem ęternum ⁊c. ¶

¶ Quot homicidium sit duplex.

Liendū aūt ꝙ homicidiū ē duplex. s. corporale ⁊ spūale. Corporale p̄mittit manu vel facto. ⁊ h̄ q̄tuor modis. ¶ Primo modo iusticia dicante. vt cum iudex reum iuste dānat vel minister talis damnatū occidit. Vtrū quārit. vtrū iudicio liceat occidere malefactorem. Rūdeo sm sanctū Thom. ij. q. clxiij. Sicut p salute totius corpis precidit laudabiliter membrum putridū. sic malefactor quiest corruptiuus aliorum. laudabilit occidit vt cōmune bonū p̄seruetur. Si tñ hec occisio fieret a iudice vel ministro liuore vindicte vel delectatione fundendi sanguinē humanum licet iste malefactor iuste occidatur. nihil omnino iudex vel minister mortaliter peccat. Similiter si miſter hoc facit p aliquo questu quem exinde se consequi speraret Similiter aūt ambo. s. iudex et minister peccāt mortalit si reū occidunt iuris ordine nō seruato. hoc est si occidūt sententialiter nō p̄demnatū. Et h̄ p̄bat xxiij. q. iij. ℌ. penult. ⁊ q. v. nules. ⁊ ca. cū minister. ¶ Querit vtrū liceat p̄uate p̄sone occidere malefactorē. Rūdeo sm sanctū Tho. vbi supꝛ. nō licz. sed solum illi ad quē cōtentis cura cōmissa est. sicut principi vel dño terre hāti publicā auctoritatē non aūt alicui p̄uato ¶ Secūdo modo fit homicidiū necessitate instigante. Sz time distinguendū est hoc mō. qr aut illa necessitas bene p̄t satis faciliter euitari. puta cū ds p̄t euadere insequentē se hostē. tunc reus est homicidij ⁊ tanq̄ p mortali pctō debz agere pniam. Aut est necessitas inenitabilis. puta si ds occidit insequentem se non ꝙ odiū fomite. sed ex dolore animi quia aliter non potuit periculum occisionis euadere. ⁊ talis nō peccat nec astringitur ad pniam nisi ad cautelam p̄pter ambiguū dubietatis. quia p̄t timere ne illum occiderit motus ex indignatione vel iracundia. vel libidine vindicte. ⁊ non ex sola necessitate defendi se. ideo interiozē femp debet agere pniam ⁊ suis petis asscribere ꝙ in tanta venit necessitatem. ⁊ in hoc p̄cordat Gofredus ⁊ Hostien. Sciendum tñ ꝙ h̄ uis p̄seruatione p̄prie q̄sone liceat in inenitabili necessitate alium occidere vel ipse occidatur. h̄ tñ nullatenus est licitū pro conseruatione rerū temporaliū. q̄ vita p̄ otimi est preferenda rebus forme. ¶ Tercio h̄ homicidiuz corporale sit casu. sed ibi distingne. qr aut debat operam rei licite aut illicite. puta si p̄cidat lapidem vel iaculum siue in ludo siue p̄ corpis exercitio ꝓfus locū vbi consueuit esse transitus hoim. reus est homicidio. vt patz. xv. q. ℌ. merito. Et irregularis efficit. vt patz p̄ Innocē. sup ca. exhibita. Si ꝓ debat operam rei licite. puta si pulsauit ⁊ baculus cadens interfecit aliquē vel occidit vnū nō imputatur ei. Vel ds secans arborem ⁊ arbor cadens super uitru aliquē occidat. nō ē culpabilis. q̄ vez est si fiat in p̄uato loco ⁊ adhibeat vera ⁊ plena diligētia. s. circūspiciendo se ⁊ alte clamādo ꝙ sibi caueat. alioqui sibi imputabit. vt p̄z dist. l. hi q̄ arbores. Quid de parentib⁹ in quoz̄ lectis paruuli inueniūt mortui. Rūdeo sm Ray mundū. Si mors interuenit graui eorum culpa p̄cedente atq̄ negligentia. grauis est eis penitentia iniungēda. Si autem leuis culpa p̄cesserit. non grauis penitentia est eis iniungenda. Si autē nulla p̄cesserit negligentia vel culpa de iure non sunt puniendi. tamen ad cautelam p̄pter ambiguū est eis aliqua penitentia iniungenda Concordat Hostiensis. ⁊ addit ꝙ monendi sunt parentes ne pueros teneros secū in vno lecto collocēt ne forte oppꝛimantur. ij. q. v. consu

dum. Quid dicendum est de custodibus iniurpoꝝ qui ad cor̃ petitionē voraue runt meretricem vt meretricet eis sanguinem. vel dederūt eis vinū. vel non bene custodiūt eos ira q̄ ipi mortui sunt. Rñdeo fm Ouid. In omibus talibꝫ qū bona fide sunt nō debet aliq̄s de facili scrupulosum ꝓcium habere. nisi sit euidens culpa aut negligentia dissoluta z certum sit q̄ inde mors p̄eueniret. tunc vt regulariter contracta est. ¶ Quarto homicidiū cor̃pale cōmittitur voluntate et ꝓpria iniquitate impellente. pura si ꝯ et odio vel liuore vindicte aliquem occidat. z tunc sine oñi distinctiōne dicendū est q̄ tale homicidiū voluntariū semper est mortale peccatū z enorme. Queritur. vtrū magis peccet qui occidit iustum ꝯ q̄ occidit peccatorem. Rñdeo fm Thomā. ij. ij. q. lxiij. ar. Et hoc quadruplici ratione. Primo q̄ nocet ei quem plus debet diligere. z ita magis agit ꝓtra charitatem. Secdo q̄ infert maiꝝ ei qui est minus dignus et ira magis ꝓtra iusticiam agit. Tercio q̄ habet cōitatem maioris boni. Quarto q̄ ꝓtemnit deum in isto homine. Luce. x. Qui vos spernit me spernit. Item q̄ fideles sunt filij dei. ij. Joh. iij. Videte qualez charitatē nobis dedit deus vt filij eius nolemur z simus Igitur qui aliquē fidelem occidit filium dei occidit. quod cōstat immanissime seuientis esse. Nō ante cōspectum dei constare audebit qui fratrez eius occidit. Queritur. vtrū occidere aliquis sit peccm. Rñdeo fm Tho. vbi. nō. quia nullus peccat vtendo re sua ad ꝺ ad qđ est ordinata. Generaliter aūt plante et animalia ꝓpter hoiem sunt. Queritur vtrū mulier licite sit sibi ꝑ occidere ꝓpter stuprū vel adulteriū vitandū. Rñdeo fm Tho. vt sup. Nō. q̄ nō ds in se ꝑ mittere crimen maiꝝ vt vitet minus crimen aliuius. Non est enī crimen mulieris si ei violentia inferatur. Et licet fornicatio vel adulterium minus peccatum est q̄ homicidium ꝑcipue sup̄ sine quod est periculosissimum Quia non restat tempus vt ꝓpriam expietur. Sed hoc est verū q̄ potius debet se violenter ꝓmittere occidere q̄ in peccm fornicationis voluptarie incidere. ¶ Sciendum q̄ occidere seip̄m sup̄ est peccm mortale. vt probat. Thomas ij. ij. q. lxiij. quadruplex. Primo quidem quia est contra naturalem inclinationē q̄ vnaquęq; res seip̄am nititur conseruare Item in se est. z pō. Secdo q̄ est contra charitatem qua quis tenetur se ipm diligere Tercio est iniuria cōitatis. quia quilibꝫ homo pars est cōitatis. Quarto quia talis in deum peccat. sicut qui alienum seruū interficit peccat in dñm. Ideo q̄ nullo modo licet illud vt misticz pōtus vere ds euadat. nam finis oim terribilium est mors fm pōm. Ꝺez nec ꝓpter vitandum alicuius peccm in seipso licet se occidere. Quid de his qui seipsos mutilant. Rñdeo non licz membrum sanū ꝓcidere. Et quidem si talis mutilatio fiat ex impatientia alicuius infirmitatis aut etiam credebat obsequium ꝓstare deo vtputa vt caste viueret. nihilominus talis graviter peccaret. q̄ nō licet aliq̄ mō membra ꝓscindere ad vitandum periculum animę siue peccm. da saluti ipsius sq̄ pōt aliter subueniri. cāz peccm subiacere ipsi voluntati. Ergo tales homicide sui ipsius indicantur. et talis repellit a ꝓmotione z receptiōe sacroꝝ ordiū. Secus est si membrum putridum ideo abscindatur a se vel ab alio. q̄ est corruptiuum corpis. q̄ tūc licitum est ꝓscindere. de voluntate eius cuius est membrum aut illius ad quē ꝑtinet curare de salute illius.

¶ Quinto homicidium cor̃pale cōmittitur a lingua z hoc fmo. s. ꝓcipiendo sicut herodes occidit oēs pueros q̄ erant in bethleem iuxta Matth. ij. Mittens occidit oēs pueros q̄ erant in bethleem et in oibus finibꝰ eius. nō q̄ manu vos occiderat. sed q̄ iussit z ꝓcepit.

¶ Sexto ꝓmittitur ꝓsilio. puta cū ds alteri suadet vel rogat homicidiū mittere. videns sibi vtilitatem sequentem et ho-

micidio tali Et talis fm. Innocentium
est reus homicidij. z cū hoc irregularita-
tem incurrit. Hec intelligit si ille cui dat cō-
silium statim occidat vel diu postea tpe in-
terueniente nisi interim ptrariū suadeat. z p
mū ꝫ illius rationē. ipso q̄ plus est opor-
tet q̄ illi renunciet de cuius morte ptrac-
tū est q̄ sibi caueat. nisi forsitan credat
q̄ post renouationē consilij ille cui dedit
consilium reuocet a ꝓposito occiden-
di. vt dicit Iuno. Caute tamē quem-
vt phat. Sic ergo dat xp̄m occidi dan-
do cōsilium de morte ei⁹. Joh. xi. dicit. Ex-
pedit vobis ut vnus moriat hō pro po-
pulo z non tota gens pereat. Vnde Au-
gustinus. Non solū illi homicide sunt q̄
manu hoīes occidunt. sed etiam illi per
quos z ꝓ filium fraudem et exhortationē
hoies extinguūtur. Et ad istud duplex
homicidiū discernendū quidā aiant gen-
tes dixisse seu credisse christū esse crucifixū
horas tercia. alij plures hora sexta. Quia
iudei suis ꝓauis consiliis machinātes
in morte christi ipsum lingnis crucifixe-
runt hora tercia. Milites vero hoc facere
impleuerunt hora sexta. Septimo com-
mittitur seu fit defensio⁹ seu aio defendē-
di qui homicidium perpetrat. Nam fm
Henricū de frimaria. Si quis vadit ad
interficiendū alium z sapsum illi scienter
associas. non tamē ipsum incitas ad ho-
micidium perpetrandum. nec super hoc
aliqua verba cum eo habuisti nec ipse te
cum. immo tu tibi et animo hoc diffuas
dixti. licet tibi et quiescere noluerit. Et ni
hilominus tu de ipso timens te ipsi assо-
cias eo animo vt si forte illa insequere-
tur eum tu eum defenderes. z sic occidat alia
per te associatus. Et in b casu dicit. Ho
stiē. q talis est homicida nec vnq̄ po-
terit ad ordines ꝓmoueri. Et sic intelli
git q̄ sola defensione cōmittit homicidiū
Quarto committitur tradendo pe-
rimi mortez sicut iudas christū de quo
dicit Matth. xxvi. Querebat oportunita-
tem vt eum traderet. Et tales traditо-
res cum iuda damnabuntur. et rei erunt in
sanguine innocio sicut iudas in christo.
Et bono ꝓmittitur iudicādo iuste. ali
quem ad mortem. Si pylatus occidit
xp̄m de quo dr. Luc. xxiij. Et ad indices
uit fiat petitionē eor⁹. Vel illis falsis te-
stibus q̄ propter munera vel fauorē iudi
cium z iusticiā querunt. quia enormiter
peccāt in xp̄m q̄ est veritas z iusticia. vñ
Jsi. de sum. bo. Non est ꝓsona in iudi-
cio ꝓsideranda. sed causa. Qui ꝓsas qui
nitatis z amicicie fauoris siue inimicicie
rū occasiones iudicij querūt. sine dubio
in xp̄m dñm qui est veritas z iusticia pec
cat nescimus. Vñ Ouid. Facile decuit
iusticia q̄ in causis nō deū sed ꝓsem fo
midat. Hoc ꝓpt in pylato qui xp̄m mi
nis modis z vbs nitebatur liberare. sed
postmodū finaliter ex timore dñi ad in
iuste ad mortem sententiauit.

Sciendū q̄ iudici nō licet vendere iusti
iudicium Vñ Aug⁹. Non debet iudex in
stum vendere iudiciū. non tekis veri te
stimoniū. licet vendat aduocatus iusti
patrocinium z iurisperitus recti ꝓsilium.
Ergo grauiter peccāt qui iusticiam eni
nolunt. nisi acceptis antea muneribus. Et
tales q̄ꝫ ꝓfundunt hic z in futuro.
Vnde legitur q̄ quidā iniquus iudex
multi voluit facere iudicium nisi antea ac
ceptis aliquibus muneribus. Et cuz quē
dam viduā quandā cauzaz habuit. qui
iudex ei cōtinue ꝓlongauit. Tūc ipsa vi
it cōquesta cuidā bono viro qui dixit ei
Ipse tibi nō faciet iudiciū nisi ei manus
inunxas. Tūc illa mlier accepit pingue
dinem burzi z cozā omi populo ꝓdix
it in iudicio ad iudicem accessit z ei ma
nus inunxit. Qui indignāter dixit Cur
mihi maculas manus. Et illa. Quia em
dixi certū est q̄ non habeo finem nec ex
ditiōem cause mee. quā mihi tamdiu pro
traxisti nisi vngeram vobis manus. Et
sic illa ꝓfusius cozā omi populo fletit. z
ex verecundia iudiciū facit. Item sciendū
q̄ iudex iniuste iudicās puniendus est a
superiori suo vt exemplo eius alij timeant
talia facere amplius ꝓmittere. Vnde

ghus q̄ quidam rex parsarus cum deprehendisset quendam iudicē suū iniuste iudicasse eū iussit exconari. z sdiam iudicē illi tanē cogere vt iudex futurus cum timore meliorē faceret supplicij z timeret iniuste iudicare. ¶ Sciendū tamen q̄ non facilit̄ homo iudicandus est ad mortem. q̄ est vobilissima creatura. vnō Aristo. de regimine ꝓcipuz. Nobilissi mū animal est hō cuius effundere sanguinē humanū. vnde etiā Aug⁹. de spi. z li. Anime dignitatis est bōna conditio vt nullū bonum preter summū bonū ei sufficere possit. Vnō Bern⁹ in sermone. Scarō hoiem sm̄ corpus egregiā creaturā. sed sm̄ animā magis. vtpote imagi nē creatoris insignē. rationis participez beatitudinis eternē capacez. Ergo talis nobilis creatura non leuiter est vindenda. Hoc illi deberent attēdere qui hoiem q̄ pullum gallinē occidunt. z modicum timent effundere sanguinē humanū z occidere hoiem. Cum tū dens loquitur p̄ Ezech. xviij. Numqd̄ volūtatis mee est mors impij dr̄ dns z nō magis vt auertatur a via sua z viuat. Ergo quādo est spes probabilis de emenda tūc melius esset dominez viuere z se emēdare. z penitentia sua per satisfactionē declare. q̄ sic leuiter z facilit̄ occidere. In signū huius dr̄ dns p̄ Ezech. xviij. Nolo mortē peccatoris sed vt cō. ergo illi q̄ ita atrociter hoies cruciant z punisit z ita imisericorditer sententiant z iudicant timere debent illud dictū Jaco. ij. Judicium sit ei sine misericordia. q̄ hic non facit misericordiaz Et illud dictū sp̄i. Quo iudicio alium iudicas ipm̄ ꝓdemnas. Et sup̄ oīa timere deberent dictū xp̄i qō habet Luce. vi. Eadē mensura qua mensi fueritis remetietur vobis. ¶ Decimo ꝓmittitur hoc homicidiū nō liberādo primū a morte. Hic quēritur vtrū quilibz teneatur liberare primū a morte. Rōderur q̄ sic. quia quilibet ex debito charitatis tenetur repellere iniuriam a proximo. et liberare eum a morte vel defendere cū ꝓ̄z ponere alias reus erit homicidij. Et istā veritatem docet evidenter institutus naturalis in brutis animalibus. vt patz de delphinib⁹ qui dr̄ p̄bus. xi. de animalibus. Similiter patet in porcis q̄ sibi mutuo subueniūt. z vnus nitit aliū liberare. Nō tū quilibet tenetur p̄ tali liberatione alterius periculo mortis se exponere. sed solus iudex tenet ad hoc. cui data est potestas Qui aūt ex charitate hoc facit. opus perfectionis exercet. Ne ꝓsona ḡuata cum magni doctores q̄ si credat q̄ hominem solo verbo possit liberare a morte iniusta q̄ teneatur facere verbo. verum etiam facto tenetur impedire si possit efficere sine periculo.

Homicidium spirituale octo modis committitur.

¶ Homicidiū spūale quo quis interp̄tatiue dr̄ homicida ꝓmittitur octo modis. ¶ Prio q̄dez cōmittitur in corde primū odiendo. de quo p̄. Joh. iij. Omis qui odit fratrem suū homicida est. Et scitis qm̄ omis homicida nō habz vitā in se manentē. Glosa ibidē. Et si viuens inter homines viuere cernit. in ꝑpetuū tamen cū demonib⁹ ꝓdemnabit̄. Et istud homicidium tāto grauius est corporali homicidio. quāto anima que per invidiā occidit est pretiosior corpe. qō scdo patz ex hoc. q̄ homicidiū corpale est quo homo interficit alium. p̄ invidiā aūt homo perimit seipsum et tōo ḡnto nephandius est hoiem interficere seipsum. q̄ alium. tanto detestabilius est homicidium spirituale corporali. Et isto modo tam pueri q̄ mulieres iudeoz xp̄m crucifigentiū facte sunt homicide odientes dūm ihesum xp̄m. Et illiter hodierni iudei fiunt homicide christi hoc modo Homicidiū quādo sit peccū mortale vel veniale. patz infra. xiij. ¶ Secundo cōmittitur in voluntate. festum felicz spirituale et bone voluntatis propositum suffocando. Nam quoties te bonum conceptum tibi diminuis

inspiratum per neglig entiam et ꝓcempꝫ
tū extinguis. sortes o vinum fetū mam
gre vinie in te plantare volūtate ingu
las ꝛ perimis. Quia anīa cuiuslibet ho
minis est spōsa xpi. q̄ tunc ab ipso inpg
nabitur q̄n bona voluntas et bonū ꝓpo
situm ꝯcipitur. Tunc idem concepū oc
cidit̄ur q̄n bona voluntas per negligenci
am ꝛ ꝛtemptū ad effectū nō ꝓduxit. R
Otercio ꝯmittit ꝑho ꝛ ore primo sugge
rendo mala que sunt ꝓra deū ꝛ salutem
Jdeo rō ōt de diabolo vt habet Joh.
viij. Ille erat homicida ab initio. Unō
Aug⁹. sup Joh. Homicida diabolus
dicitur. non q̄ gladio armatus nr̄o ferro
cinctus ad hominē veniat. sed quia ma
lum ꝑ bum seminauit. Nolī ergo te non
putare homicidā esse q̄n fratri tuo mala
persuades. vnde ap̄ls. ꝯ. ad Corinᵗ. xv.
Corrūpūt bonos mores colloquia pra
va Ergo q̄cunq; cum verbis tuis occa
sio es alicui ad peccandū. si hoc ex ꝓpo
sito ꝛ scienter feceris. homicidium spūale
cōmittis. L Quarto cōmittitur q̄n hō
subtrahit fraternā correctionem atq; ad
monitionē. vñ Grego. in moral. Tot q̄
sonas occidimus quot ad mortem ire q̄
cidie tacentes videmus. L
Q Irca q̄ ōritur. vtrū correctio frater
na sit in ꝑcepto. Rñdeo sm Tho. ij.
ij. q. xxxij. in ꝑcepto est. Sed quia ꝑ
cepta est affirmatiua non obligat ad sp
sed ꝑloco ꝛ tempe. Ubi ꝛ omissio eius
vno mō fit meritorie. vt q̄n quis opportu
num tempus inquirit. vel q̄ de ipsis me
tuit ne deteriores fiant vel ad bonā vitā
alios impediant ꝛ hmōi. Secundo mo
do omittitur cum peccato veniali. q̄n. s.
timor ꝛ cupiditas facit tardiores ad cor
rigendū delictum fratris. non tamen ita
q̄ si conferret ei q̄ si fratrem posset a pec
cato retrahere dimitteret ꝓpter timores
et cupiditatem. quimo in animo ꝓpo
nit charitatem vt dr̄ Aug⁹. Tercio mo
do omittitur cum peccato mortali s. cum
formidatur iudicium vulgi vel carnis
cruciatus. vel q̄ cunq; tale. dum tamē
hoc ira dominet in animo q̄ fratris de
tricari ꝓponatur. D Quinto cō
mittitur per malū exemplū q̄ dat ꝓ
imo. Unde Augustī. in libro de ꝑfe
Qui in ꝓspectu populi male vitā qui
turn in eo est illum qui ab eo accendit
occidit. Ergo qui te primitus suo malo
exemplo ad peccandū induxit ille eum
tuam ꝛ suam occidit. suam q̄ malicia tu
am q̄ malū exemplū. de quo dicit ꝓphe
Ezech. xviij. Et de domini q̄ q̄ fidelem
datum. Unde etiam Aresto. v. ethicoꝝ
Pessimus est ille qui vtitur malo. non
soluz ad se sed etiā ad alios. Ergo tales
multiplicit̄er puniuntur. Unde Grego
rius. in moza. Tot mortibꝫ ꝯdignus
est q̄t mala exempla prauitatis in pos
teros relinquit. R Secto cōmittitur
quando quis hereditb̄ suis iniustos re
relinquit. Nam quot denarios eis scien
ter relinquit. tot gladios ipōs transfigit
Ergo tales heredes siue filij siue alios
iniuste acquisitas scienter possidet. qui
damnantur cum parentibus. Et sic ꝓ
dictum xpi in euangelio. Filij consurgēt
aduersus parentes. Hoc intelligat̄ q̄ in
iudicio extremo siue etiam in inferno po
nient eos duplr̄. Primo ꝓquerunt̄ de
eis sicut de crudelibꝫ occisoribus eorum
Ecci. xli. De patre impio conquerunt̄r
filij. q̄n ꝓpter ipsum sunt in obprobriū
Secundū quod est grauissimū. q̄ in in
ferno sunt̄ eos torquebunt ad minus ꝓ
improperia. in tantum q̄ nescio vtrum
grauius per filios vel per demones pu
niantur. Unde legitur q̄ quidaz comes
quo ad humanam estimationē satis bo
nus. visus est post mortem a quodam
beremita in inferno in quadam scala ig
nea stare. Et cū ille quereret cur ibi esset
cum satis laudabiliter in mundo vixis
Rñdit q̄ propter possessionem cuiusdā
ecclesie quaz pro iure suus sibi vsurpa
rat. Et ipse admonitus non eam reddi
disset. Quia eam se possidere licite estima
bat. ex quo ab antiquo super eam sic de
uoluta esset. Et ipse facta debita diligen

stitue possessorem. Et quos de generatio
ne illa qui et scienter possiderēt moueren
tur aliue ad eōr ad eandē sch̄alem futuri
essent. O Septimo cōmittit vicīū
necessariam in necessitatis articulo pau
peri subtrahendo Nam qui victum ne
cessariū pauperi in necessitate subtrahit,
ipūale homicidiū cōmittit. vñ Ambro.
Pallere fame morientē si non pauisti occi
disti. Gracia huius potest quari vtrū da
re elemosynam cadat sub precepto. Rñ
deo q dare elemosynā in necessitatis ar
ticulo cadit sub precepto quod patz per
hoc q ipsam omittens eternaliter puni
etur. vt pz Matth. xxv. Esurini et non
dedisti mihi manducare. Et rō huius ē.
quia cū dilectio primi sit in precepto. ne
esse est oia illa cadere sub p̄cepto sine q
bus dilectio proximi nō seruatur Ad di
lectionem aūt proximi pertinet. vt nō so
lum velimus ei bonū sed etiā operemur
fm illud ḡ. Joh. iij. Nō diligamus lin
gua neq verbo. sed opere z veritate. Ad
h aūt vt velimus alicui bo[m] redrit vt ea
necessitati subueniamus. iuxta illō. ḡ. Jo
han. iij. Qui viderit fratrē suum habere
necessitatem et cluserit viscera sua ab eo.
quomodo charitas dei manet in illo Er
go elemosynarum largitio est in precepto
Sed quia precepta dantur de actibo vir
tuum. necesse est q hoc donum elemosy
ne cadat in p̄cepto fm q actus est de ne
cessitate vtutis. puta fm dictamē recte
rōnis. et fm hoc aliud est cōsiderandū ex
parte dantis. et aliud ex pte recipientis.
Et ex pte quidem dantis requiritur q il
lud quod in elemosyna datur sit sup flu
um non solum respectu suū psius. sed etiā
respectu aliorū quoz sibi cura incum
bit. Quia recta rō dictat q vnusquisq si
bi psus quidem de bis quoz sibi cura in
cumbit. z postea de residuo necessitati ali
orū subueniat. Ex pte aūt recipientis re
quiritur q necessitatem habeat. alioqn nō es
set rō pietatis quare ei daret. Vnō dist.
lxxxvi. ca. ḡ. His pauperibus. danda est
elemosyna qui ti manibus suis labora
re non possunt. Non aūt omnis necessi
tas obligat ad preceptū. sed solum illa
sine qua quis sustentari nō pōt. Et ideo
requiritur q dare elemosynam de sup
fluo est in precepto respectu eius q est in
extrema necessitate positus. Sciendum
tū q non simplr expectanda est semp ex
trema necessitas. qz tunc nō posset tuus
ri natura psumpta. Sed tunc intelligen
dus est casus extreme necessitatis quan
do apparent signa future necessitatis ex
treme probabilia vt cū quis videt alios
impotentes vel pigros ad subueniendū
et videt pauperem indigere vite necessa
rijs nec sibi sanfacere. cum ēm ex precep
to charitatis teneatur sibi subuenire. Sz
circa necessitatem extremam dare elemo
synam est in consilio sicut de quolibz me
liori bono dantur psilia Vñ dicit Basi
lius. Cur tu abundas. ille vero mēdicat
nisi vt tu bone dilpensationis merita cō
sequaris. ille vero patiētie meritis deco
retur. Famelici panis est quē tu tenes.
tunica nudi est quaz in pclausi conseruas
calceus discalceati est qui penes te mar
cescit Idcirco tot iniurias psentis quot
dare valeres Ceterum cōmittitur proxio
detrahendo de qua detractiōe iam dictū.

De Detractione

Detractio detestanda est. Prio
quia comparatur homicidio. qz il
le cui detrahitur in pclesciencia illi
us qui audit detractionem occiditur. in
cuius conscientia prius viuebat per bo
nam famam. et tale homicidium grauī
us est corporali. Quia fm Henricū de
firma. ibi solum corpus vnius occidit.
hic autem simul plures animę perimun
tur. vna ipsius detractoris alia eius cui
detrahitur cum hoc perceperit z trascitur
et querit vindictam. Tertia ipsorum au
dientium. vnde tale homicidium pericu
losissimum est. quia est contagiosum ser
pit'ēm de vno ad aliū. et leraliter infi
cit oēs illos in qs venenum detractiōis
infunditur. Unde Bernō. caveni. Joh.

Unus est detractor qui loquit. et tamen vnum verbū eodē in momento multitudinis audientiuz diam aures transfigit. animas interficit. Secūdo potest valere ad perstandā detractōem hoc qō detractor diuersis generib⁹ rerū cōparatur. Nā primo comparatur canī vt dicit. Matth vij. Nolite sanctū dare canibus. Eccli. xxi. Sagitta infixa femori canis. sic verbum in ore stulti. Canis sagittā habens infixam femori non quiescit donec remouerit nec stultus quiescere pōt donec verbum quod audiuit de proximo alij retulit. Detractores sunt causes diaboli nō permittentes etiā vnā auiculaz auferri ab hinc ān latrent. et eā mordeāt. Ité cōparat porco qui ad modū porci os citius inquinat q̄ pedem. Et sicut porcus ingrediēs in ortum aliquē. et ibi lutū. et florem inuenit. et florem dimittit. et lutū ingreditur et se in eo volutat. Sic detractor bona visa. l. audita de proximo obliuiscit. et mala audita vel visa de proximo ponderat et retinet. Et sic os. et linguaz inficit. quod est membrum nobile pre alijs mēbris. Unō Xristo. l. poli. Nullū em̄ animal naturaliter dz femoneē nisi homo. Ité detractor p̄parat serpenti in his p̄prietatibus. Serpens est animal p̄ditissimum. in silentio morziens. cor tuū sic incedēs. Sic detractor p̄ditor est q̄ occulte ablocutur p̄ximo. Unī Eccl. x. Si mordeat serpēs in silētio. nichil eo minus dz q̄ occulte p̄ximo detrahit. Tumosa etiā incedit detractor. dum a laude eī incipit cui detrahit. et deinde subdit. Nō dico b alo detrahēdi. fz vt fides ei adhibeat. ōr se multū amare eū cui detrahit. Et ego dico q̄ sic euz diligit sicut ipsum. dicit q̄ eū falso osculo tradidit. Unī versus. Cū bonū fatus sed cor de malū maledicis. O scita q̄ iudas dño dedit hec mihi tu das. Ergo tales sunt p̄ditores p̄ximoz sicut iudas christi

¶ Tertio qz detractores peiores sunt furibus illis q̄ vestes. et alia furant. q̄lia Unde Ambrosius. Dolerabiliores sūt fures q̄ vestes. et alia bona eripiūt q̄ fures qui famam nostrā bonam offuscant. Cuius rō potest esse hoc qō dicit Simon. Melius est nomē bonum q̄ multe diuitie. Unī qui nomen bonū alicui auferat. magis nocet ei q̄ si multas diuitias furaretur. ¶ Quarto qz detractoris lingua peior videtur esse infernō. Infernus em̄ solū malos devorat. Lingua vero detractoris bonos. et malos. Infinitos detractores vno morsellio comedūt vnā ciuitatē. vnā prouinciā. vl archiepatum ciuitatez. vl parochiā. vl villā cū eis obloquunt. Et est valde periculosum cū dicit. in tali patria sunt raptores. in tali epatu sunt viri rerū. i tali ciuitate adulteri. etc̄. Quasi ibi innocens cū innocēte infamat. quod est p̄ter iusticiā. hoc p̄z qz si vnus detractor. tunc tres vel plures sunt innocentes. ¶ Quinto qz inter omnia alia peccata illud videtur peius et plari. quod p̄z p̄ hoc q̄ sm̄ Augu. Non dimittit peccatū nisi ablatum restituat. Cū igit̄ p detractionē quis furaturis p̄prio bonā famā (que inter bona corporalia est aliqd nobilissimuz) impossibile est vel summe difficile videt vt ei vt leas plene restituere. cū non possis scire quot corditis hoim virtutes per detractionis sit diffusa quare etc̄. Unī sciendū q̄ inter omnia peccata illa duo peccata. s. detractio et rerū ablatio magis difficulter dimittuntur hominī. qz sine restitutiōe nec vult nec p̄nitio nec lachrimaruz effusio. etiam si tot lachrimas effunderes sicut Petr et maria magdalena effuderunt q̄ amare peccata sua plangerūt. Itez nec valet peccatorum confessio nisi fiat sm̄ possibilitatē predictorum restitutio. Ergo detractores qui iniuste p̄timos infamauerunt tenentur in publico reuocare. et eis bonam famā restituere sm̄ posse et nosse si volunt gratiam. et dei misericordiā. et remissionē peccatorum consequi.

Quot mōis fiat detractio

Detractio fit sex modis. ¶ Primo cū dicit occulta mala p̄timi manifesta. cuz infamat

do et ꝓximidendo ꝛ si ea intentione (etiaz ꝯtis verum sit) de primo malū loquit ad nocendum ei mortale est. Verbi gra. Si quis aliq̄ occultuz petīm ꝓmisisse quod ubi ꝛ soli deo ꝓstare. ꝛ si ō publicaros alq̄ infamando eū peccares mortaliter licet verū esset. Sed si manifestaret illi qui posset ꝓdesse vt emēdaretur hoc esset bonū ꝛ laudabile. quam ītr hoc quererent ꝙlus primi. Ite si ille apud quē nullum infamasti alteri eadem intentione hoc occultū malū retulat. s. ipm infamando similiter peccat. ꝛ sic de singulis ascendendo. ℭ quot petā ꝓpetrant cuz quis in una rota certa vl ciuitate infamatur. immo si aliquis manifeste in aliqua ciuitate infamatus est ꝛ factū eius notoriuz est in illa ciuitate. ꝛ tu venires ad aliā ciuitatē vbi hoc nō sciret ꝛūc si publicaret ibidem petīm ꝛ excessum illius bonitatis ea intentione vt ibi etiam infamatus grauiter peccares. Ergo nullo mō debemus manifestare mala primi illis q̄ non sciūt ꝛ maxime vbi nō ꝓdest sed magis obest. ℭ Secundo quando audita mala de ꝓximo cum augmento referūtur alīs. Et ideo hoc valde cāmune ē vt mala primoꝝ aggrauentur ꝛ augmententur. Quod ītr multū est periculosum ꝛ grande petīm talia mala cum augmento ꝓferre. sic primū fuisse cōmunicere Dathan ē ꝛ contra illos dicit ꝓphēta dauid. ꝓsalm. cxxxix. Vir linguosus. s. detractiones cuz augmento ꝓferens non dirigetur in terra. Et Eccli. ix. dr Salomon. Terribilis in ciuitate sua homo linguosus ℭ Tercio crimina falsa imponere primo. ex hoc est grauissimū inter peccata detractionū. qz vix remittit tale petīm Hā Hieron⁹. Nō facilis venia dicitur esse ꝓ rectis ℭ Quarto cuz de negat occulta bona primi. vbi gra. Sicut cuz aliqua bona referuntur de primo. ex ille inuidus negat hoc bonū verū esse quod dicit de illo cui inuidet. Quis verū sit i se. ꝓcedit ex inuidia ꝛ vindicta grauit peccat ℭ Quinto cū quis nititur ea minuere bona manifesta ꝓximi que non potest ex toto negare. ītr nititur ea minuere vñ Hugo. Detractor est qui bona ꝓximi inīquuz põe diminuit ℭ Sexto cū quis bona primi querit in mala. dicēs ea esse facta mala intentiõe. cum tñ coz soli deo pateat. vñ Hugo detractio est locutio ex inuidia procedēs. bona alioꝝ denigrans. Et hoc sez q̄ sic bona ꝓximi quis querit in mala. procedit ex inuidia ꝛ ex defectu charitatis. vnde Augu. Certum est q̄ de aliquo incerto neminē iudicarem. quē tanq̄ meipsum diligerē. Insuper est signū magne nequicie ꝛ querulitatis in homine q̄ sic ꝓximū suū iudicat ꝛ bona sua detrahat. vñ Christ. xxv. math. Sicut difficile aliquē suspicatur malū qui bonus est. sic difficile aliquem suspicatur bonū q̄ ipse malus est. Idem ibidem Dis homo ꝑm se estimat alteri ℭ Sciendū q̄ summe debemus cauere ab dis modis detractionum ꝑm q̄ dicit Salomon Sap. xmo A detractione custodite linguē. Detractores enī deū este apostolo ad Roma. ꝓ deo odibiles sunt. Vt autem hoc melius seruare possemus. nullus nostrum deberet loqui de ꝓximo eo absente quod nollet loqui eo presente Vnde Lucifer. dixit. Non maledicēs surdo. Surdo maledicit qui absenti detrahit. Homo enim absens minus potest audire detrahentem q̄z si surdus esset. Surdus enī quandoq̄z audit quādo sibi alta voce clamatur. absens vero qui quandoq̄z distat per duas leucas vl amplius non audiret detrahentez quantumcunq̄z clamaret. Vnde Hiero. Nolī diligere detrahere ne eradiceris. pauci enim sunt qui huic vicio plene renunciāt. Ex his patet q̄ detractio est commune peccatum. ꝛ tamen grauiter in hoc offenditur deus. Vnde Augustinus super illud psalmiste Pro eo vt me diligerent detrahebant mihi. Plus nocent in mēbris detrahentes christo qui animas interficiunt crucifixorum. q̄z qui eius carnem mox resurrecturam peremerunt.

Et ppterea detractores graviter punit
tur a deo. z qñq; tales desperant in a go
ne mortis vt pz p exemplū Fuerūt duo
socii clerici quorum vnus detractor pessi
mus de nemine bñ poterat loqui q̄ infir
mitate detentus cū ad penitentiā a socio
moneret quipendēs eius monita in nul
lo se penitus correxit Cumq; ad extrema
appropinquaret. adiuratus a socio suo pro
misit vt infra triginta dies sibi appare
ret si posset z si deus permitteret. z sic mortu
us est Post paucos igit dies deo permittēte
non plalute eius sed vt ceteri tali erudi
rent exemplo Apparuit totus niger z ar
dentibus totus ignitus intro z foris incen
dio infernali Ad cuius aspectū cū ille tre
more deficeret dixit ei Ego sum ille infe
lix quondā socius tuus p quo oras inani
ter. q̄r ppetue sum dānatus Et cū ille ex
ret quo sibi accidisset i agone Rndit cū
essem in extremis ductus sum coram iudice
Cūq; obmutescerē p timore vidi multas
atras sole lucidiores ad iudicē contra me
manus extendētes z clamātes Vindicta
dñe sanguinē nrm de illo mēdace detra
ctore q̄ nos mendacii apud homines infa
mauit ad hāc vocē cū me iudex ille piceꝝ
torvo vultu z irato z ego in eius aspectu
territus z fluius z de patris pena me ma
lis mihi cōscius memetipm z misericor
diam dei sum oblitus z sic desperās ppe
tue sum dānatus (libent audiunt R

De his qui detractiones

Equitur de pcto eoz qui libenter
audiūt detractores pna q̄ dum
mo pñt valere verba sacre scripture q̄ il
lud diffinadent Vñ puer. xiii. Labia de
trahentiū sunt pcul q̄ te Item eccl. xxviii.
Sepi aures tuas spinis. et noli audire
lingua nequa Vñ quaritur vtrū peccet
quis audiendo detractorē Respondeo
sm Tho. scda. scde. q. cxiii. Si eis detra
ctorē audiat. l. absq; resistentia. videtur
detractori consentire. vñ fit peccatum
detractoris consentire. vñ fit peccatum
et eius Et sicdem inducat eum ad detra
hendum vel saltē placeat detractio pter

odium eius qui detrahit non minus pe
cat q̄ detrahēs et q̄nq; magis Vñ Ber
nar. de cōsideratione. Detrahere aut detra
hentē audire ad horū dānabilius sit nō
facile dixerim Si vero ei pcm nō placet
sed ex timore vel negligentia vl alia
deretundia quadā obmittit detrahen
repellere z ostēdere q̄ ei detractio displi
ceat. tūc peccat q̄dem. sed multo minus
q̄ detrahēs z plerūq; venialiter Quā
quā ipm pt esse mortale. vt qz ex officio
cumbit ei detrahentē corrigere vl arcere
pter aliqd periculū inde cōsequens Vel
pter radicem qua timor hūanus q̄q
potest esse pcm mortale. quod fit q̄n ho
mo sic disp̄situs est vt pter timorē ali
cuius rei tpalis faciat aliq̄d phibitum
vel ptermittat aliq̄d q̄d est pceptum in
lege diuina. talis timor est pcm mor
tale. Ite qui libenter audiūt detrahentes pe
mis sunt sic canes Quia cū vnus can
ledit tūc oēs concurrunt z eum lace
rant z mordent. Sic similiter faciūt detra
ctores cū audiunt alicui obloqui. tūc ob
loquenti applaudunt. insuper verba de
risum apponunt. Et sic animas suas p
prias occidunt z mortem eternam mo
riuntur Contra quos dicit Augustin. Non
accōmodes aures tuas a percipienda ve
ba detrahentis ne concipias mortem in
anima tua Detrahentis enim z audien
tis vermis q̄q dicta est mors animē. Et vi
hteruius cōcludam. Detractor et libens
auditor diabolū portant in lingua. Vñ
quilibet inquantū potest debet cōpesce
re detractores Vñ legit de quodam ho
qui erat in purgatorio z vehementer ar
flagebat in fetore clerici sui extincti in infi
no z ascendentis ad ipsum. q̄r detrahe
nes eius quandoq; audierat z cum ma
laris corripuerat. q̄q; eos satis in lebo
nus fuerat. Item q̄n infelix sit lingua de
tractoris patet per hoc exemplum. Fuit
quidam maximus detractor religiosi
et sacerdotū z aliorū bonorū hoim q̄ui
dē mortuus ē Post mltos ro annos ad
aperiebat sepulchrū et totū corp eius

putridum erat p̄cet̄ linguā eius. Sed ran: linguā illam inter se volutes rode re non volebāt. in signū q̄ lingua illa nō erat digna in terrā redigi p eo q̄ mltos homes leserat. Et miser ille homo cuius lingua illa erat. tam in aia z post iudicū in corpe z anima in eternum corquebitur. nec tamen cōsumetur. Unde Apoc. xix. Hors fugiet ab eis.

De. vi. precep.

On mechaberis. Hoc sextum preceptū expresse phibet lesionem ꝓiugalē in ꝑsona ꝓiuncta sicut precedens preceptū phibebat lesionem alicuius in ꝑsona ꝓpria. Unde ꝫm Augu. Illud preceptum phibebat lesionem alicuius in ꝑsona ꝓpria. istud aūt ōm illicitū cōcubitum. z hoc implicite. vñ ōt. Non mechaberis. i. nulli alteri q̄ capto federe matrimoniali te cōmiscebis vt ōt glo. interlinearis. A Sciendum tñ q̄ istud preceptum transgrediūtur septem genera hoim. Primi sunt fornicarij sicut solutus cū soluta. Et licet q̄dam dixerint fornicatiōem simplicem nō esse petñ mortale. Hoc tñ Henricus de sir. ōt esse falsuz z impossibile ꝓpter duo Primo q̄ fornicatio simplex inuenitur i diuina lege phibita. Lex aūt diuina nihil phibet nisi petñ mortale. Scōo pater euidenter q̄ nihil a participatiōe celestis regni excludit nisi peccatuz mortale. Sed ꝓpter simplicem fornicatiōem aliquis excluditur a ꝓticipatione regni celestis. vtz per Aplm Eph. v. Hoc autez scitote q̄ñ fornicator aut immūdus non habet ꝑtem in regno dei. quare ꝛc. Et q̄ patet q̄ luxuria est malū petñ. q̄ nunq̄ pōt scienter z volūtarie fieri sine peccato mortali. Homicidiū pōt fieri sine peccato iustitia exigente. vt cū iudex amore iustitie aliquem occidit vel etiā q̄ñ vim vi repellere debet. vtz in quinto preceptō. Item aliquis pōt furari sine peccato in extrema necessitate. quia tunc oīa sunt cōmunia. Itez in festis potest quis laborare sine petō. Item quandoq̄ quis pōt iurare sine peccato. Similiter z irasci pt ḡs q̄nq̄ sine petō. Sed nullus pōt fornicari sine peccato scienter quia mortaliter peccat. Ponamus q̄ aliquis nullum malum cogitauerit neq̄ dixerit neq̄ fecerit. et oīa bona egerit q̄ ergo itari pōt et semel fornicetur z sic decedit sine penitentia. tunc de necessitate damnabit. etiā si omnes misse que vsq̄ ad finem mundi celebrabuntur ab ecclesia pro eo celebrarentur non liberarent eum a morte eterna. Et ꝓpter illam breuem delectationem oīm gaudio celi z societate bōruz priuabitur. vnō Hieron. Qui luxuriatur viuens mortuus est. B Sciendum q̄ ad detestatiōem huius fornicationis q̄ fit cum meretricibus valent tria. Primū est hoc q̄ q̄nq̄ sunt cōiugate. et sic quādo aliquis credit se peccare cū talibus simplici fornicatione ipse quandoq̄ cōmittit adulteriū. Scōm quia q̄nq̄ talis ꝓmittit incestum. q̄ q̄nq̄ tales mere cognite sunt a. ꝯsanguineis illius q̄ peccat cum eis. ergo si duo cōsanguinei peccarent cum vna soluta meretrice. tūc primus absoluitur a simplici sacerdote. secundus autez mittitur ad auctoritatem cpi. Tercio qui cum talibus peccat magnose cōmittit discrimini. licet non sint cōsiugate z affines eius ipse tamen ſm Guil. lugdu. in summa viciorum ca. de luxuria eque peccat ac si foret. eque equalis ē contemptus.

Defloratio Virginum

q̄ magnum peccatum est.

Secundi sunt qui cōmittunt stuprum q̄ñ illicita defloratio ꝑginum. C Ad detestationē huius peccati stupri valent quattuor. Primum est magnitudo huius peccati. quae ostenditur in hoc q̄ sychen filius emor qui filiam iacob dinam corrupit interfectus est hac de causa cum patre suo et toto populo vrbis sue. vt legitur Genes.

xxxiiij. vbi inuenies hystoriam rei geste. Secundo qz hoc peccatū auferr virgini tatem q̄ est thesaurus incompatis. vnde Eccli. xxvi. Non est digna ponderatio cōtinentis anime. Omnia enī visibilia in extris pēdit dignitas virginitatis. Vñ Amb. in li. de officijs. Supergreditur virginitas cōditionem hūane nature. q̄ iam homines angelis assimilantur. Frem idem. Qui non nubūt vxores non ducunt sicut angeli in terris sunt. In signū huius dignitatis debetur eis fructus cē simus. cū viugatis solū debetur tricesimus. viduis solum sexagesimus. Insuper q̄dito isto thesauro nunq̄ recuperari pt. vñ Ihō. de sum. bo. Oīe peccatū p̄ pniam recipit vulnerū sanitatem virginitas aūt si labitur nulla penitentia reparatur ad integritatem. Vñ etiā Hieron. Audenter loquor cū etiā deus oia possit suscitare tñ non potest virginē p̄ ruinam. valet quidem liberare de pena. sed non valet coronare coruptam. Tercio quia virgo casta est vxor et spōsa xp̄i. qui est summus sacerdos. qui virginem deberet ducere in vxorē. vt habet Leuit. xxi. Modo si ds vere diligeret sponsum virginis. id est xp̄m nō spōsam eius polluere. hoc patz. Si quis maritum alicuius mulieris veraciter et fideliter diligeret. vxorem eius nullo modo polluere. eriam si vxor consentiret ei. Insuper aduertere deberet talis. q̄ xp̄s qui est sponsus virginis scit et videt q̄ sponsam eius polluis. Et hoc tibi fieret cum vxore tua legittima. nonne punires illum et iraseeris super eum qui talem tibi iniuriam et irreuerentiam faceret in coniuge tua. et cum hoc te presente et vidente. Sic similiter attendendus est deus p̄o cui oīa nuda et aperta sunt. qui indubitat irreuerentiam sibi in sua spōsa factā grauiter in te vindicabit nisi penitueris et cū penitentia placaueris. Quarto quia ille qui illicite defloret aliquam virginem. alii q̄n est occasio mille fornicationum q̄s ipsa postmodum cōmittit. quia ille qui primo corrumpit clausuram vel sepē ciuius horti vel vince. occasio ē illius dāni quod faciūt qui postea veniunt. q̄ aliter nō intrassent. Quia est cōmunis regula q̄ qui occasionem damni dat. damnū fecisse videtur. Et talis virgo sic corupta q̄nq̄ nunq̄ maritum legittimū habebit. sed cōmunis oīnibus erit. et quotiēq̄ peccata sic p̄perrauerit. ille qui eā primitus violauit oīm reus erit. Secundo q̄ hec est dīna inter stupr̄ et raptū. Nā stuprum est illicita defloratio virginis. ita tñ q̄ ipsa puella spontanea voluntate in talem defloratiōem consentiat. Raptus aūt dicit q̄n cum q̄ raptoris violentia virgo defloretur. Et talis raptor grauiter peccat. et debet excōicari cum oīnibus suis fautoribus. vt patz. xxvi. q. ij. ca. j. Unde etiam dr extra de adulterio. q̄ si quis defloret virginem inuitam tenetur ducere eam vl̄ maritare. Sed si defloret eam voluntariā. ad neutrū tenet. In foro tñ penitentiali est intelligendū q̄ pulle satisfaciat vel cū ea componat. Ergo confessores debent iniungere illis qui virgines defloraueriūt pro penitentia q̄ eis sanissfaciant. Tamē nunq̄ potest tale dānum plene recompensare. qz virginitas est thesaurus ineōpabilis. Qz illi defloratores virginū grauiter puniantur. pro tale exemplū. Miles quidam virginē quandā sepius corruperat. quo mortuo cum illa p̄ eo oraret et fleret. mortuus miles visibiliter apparēs cū voce rauca illam alloquens ait. Que dum quereret causaz raucitatis eius ait. Quia in vocis dulcedie gloriabar cū lenas luxuriosas et seculares decantando. Cuius cuz crura nigerrima et scabiosa et vlceribus plena apparerent. et inquireret causam. Respondit. Quia multum gloriabar in cruribus meis de pulchritudine. moze militari illa attendens et oznans superbe. nunc inter spinas gradior crucior et vulneror in illis. Illa iterum dixit Domina quis est reliquus stans vester. et ille. Aperi oculos tuos et vide. Et reiecit

pallium a pectore quo amictus videbat Et vidit maximū bufonem z teterrimū pectori eius inherentem. ita vt brachijs eius collum stringeret z os suū ori illius iungeret. Cuius etiaz venter p ventrem dependens pedibus eius genitalia quasi quibuldā lotis string xet ligare videbatur. Requisitus quare ē paterer. Rñdit p oculis lubricis quib⁹ tez alias mulieres illicite osculatus sum hec patior oculaq; p amplexib⁹ cuius stringor amplexibus bufonis. pro o pelibidinis in genitalibus cruciot sine cessatione. Cū multis q̄ queret vtz ab his penis esset liberādus. respondit Non ores p me quia nihil mihi pdest. quia eternaliter damnatus sum z hoc ido. quia medicinam penitētie neglexi hoc dicto disparuit Mulier postea inclusorium elegit. et ibi peccata sua deflevit.

De Adulterio D

Erti sunt qui transgrediunt legem cōiugalis. pmissiōis qui fidem cōiugalis thori temere violantes p adulteriū se pollvūt Vñ dicit Adulterio est quasi ad alterū thorū illicita accessio Et ideo adulteriū est grauis⁹ petīm ē stupri q̄ maior fit iniuria in abusu mulieris que alterius prāri subijcit Magnitudo huius vicij potest ondi per sex.

¶ Primo q̄ est ptra sacramentū matrimonij qđ ipe deus instituit in paradyso in statu innocētie. vñ fit iniuria tanto sacramento. nō absq; magna dei cōtumelia Si monachus pfessus ordinis sancti bōdicti vl alterius sancti peccat transgrediendo ordinez quē ille sanctus instituit. quid tūc de illis q̄ transgrediunt ordinem quē deus p se instituit scz matrimonū ¶ Secundo p hoc q̄ est ptrarij iuri naturali Vñ etiā ex precepto iuris naturalis est hoc. quod tibi non vis fieri alteri nō facias. Ergo sicut tu nō velles q̄ aliquis cum vroze tua peccaret. sic tu nō pecces cum vroze alterius Jus ergo naturale docet hoiem. q̄ hoc nullomō debet facere homini alteri qđ odit sibi fieri ¶ Tercio q̄ hoc petīm eruperat omne furtum tale. q̄ illō quod sic aufert suo primo est maius q̄cunq; terrena substātia hoc patet q̄ plus debet diligere vroremem suam sup oīa talia. immo super omnes alios hoies in mūdo exītes Vñ Gen. ij. dixit Adam de Eua vroze sua Propter hoc relinquet homo patrem z matrem z adherebit vroti sue Jn signū huius multi sunt qui potius vellēt exheredari z oīb⁹ talibus p̄uari q̄ hoc malum scienter z volūtarie in suis vroribus sustinere ¶ Quarto q̄ hoc vicium quodammodo assimilatur homicidio. Cum enim vir z mulier sint vna caro vt patet ex veteri testamento. vnde Gen. ij. q̄ postq̄ misit dominus sopozez in adā tulit vnam de costis eius et inde formauit eam tunc post sopozem et formationem dixit adam. hoc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Jtem in nouo testamento. vt habetur in euangelio. Dareis q̄. vbi christus dicit iam non sunt duo sz vna caro. Ergo qui aufert vrozem suaz alicui idem est ac si ipsum auferet Ergo prohibitio adulterij in decalogo immediate ponitur post prohibitionem homicidij. et ante prohibitionem furti Unde Clemens papa Quid in omnibus peccatis adulterio grauius secundum enim in penis locum tenet id est in prohibitionibus. ¶ Quinto potest ostendi per mala que sequūtur ex adulterio Sequuntur autem ex hoc homicidia Vñ Dauid, Cum in adulterium cecedisset fecit interfici militem suum Sequitur etiam inde quandoq; incestus vt scilicet quis cognoscat filiam patris sui vl eius vrozem ignorans quis sit pater Jtem sequuntur ex hoc peccata exheredationes Unde Ecclesiastici. xxiij. Mulier relinquens virum suum peccabit statuēs heredi tatem ex matrimonia Sciendum autem est q̄ mulier que de adulterio concepit filium ita q̄ ille puer qui non est filius legittimus iniuste suscipit expen-

sus ab eo qui putat esse pater. et suscipit hereditatem cuz alys filys qui sunt veri heredes. cũ talis mulier z sibi similiter talis filius spurius si hoc scienter fecerint et admiserint in ꝓiudiciũ hereduz. ambo tam mulier q̃z spurius dãnabũtur si sic decreuerint Ergo cõsulte agendũ est mulieri in tali casu ꝑm informatõem discreti ꝓfessoris Et hec materia plenꝰ habetur in summa pisana Adulteriũ. i. ỹ. ¶ Sexto ꝑ ostendi grauitas adulterij ex penis que infliguntur p hoc vicio Pro quo sciendum q̃ adulterium punitur q̃z corporaliter q̃z spiritaliter. q̃z eternaliter. Et primo corporaliter q̃z a deo. vnõ. ỹ. Regũ. xij. dicit Nathan ad Dauid postq̃z cõmisit adulteriũ. Nõ recedet gladius de domo tua vsq̃z in sempiternũ. eo q̃ despexeris me z tuleris vxorem vrie ethei Et q̃z talis adulter ex permissõe diuina torq̃tur q̃z ꝺ̃us pãri a diabolo in terrorẽ alioꝝ Vñ Petrus damianus ꝺr q̃ quidã vir rusticus in vigilia sctoꝝ Gervasij z Protbasij martyrũ mane surgens boues suos ad pascua duxit. sed vicinus suus se illuz simulans fabricitantẽ lectũ vxoris ingreditur. quẽ vxor vt maritũ suum fabricitantem z frigus sustinentem amplectitur. quam ille cognoscens statim recessit. Nec multo post maritus eius rediens stratũ recepit et debitum petiuit Cui vxor exprobrãs ait O pie poteris hodie ecclesiam martyrũ ingredi q̃ tibi ꝓpinqua est cũ ceteris xpiani Cumq̃z ille arteritus audiret ꝺd illa loqueretur. z ordinem dixisset. consternati mente ꝓgnouerũt se esse ꝺnos Tandem sumpto spiritu vindictã a dño postulabãt. et vt latentẽ adulteriũ notũ faceret. Dor adulter demone plenus z seipm lacerans ecclesiam intrauit modo in altum volans. modo in ima se precipitans. modo ad parietes caput elidens modo ad pauimentum se prosternẽs tandem infelicem animam corã populo exalauit Item q̃z puniuntur tẽporaliter. vt a iure q̃z fulbigang et ãdam lapidabantur. vt ꝓ3 Joh. viij. vbi scribe z pharisei duxerunt mulierẽ in adulterio deprehensam ad iesum dicentes q̃ moyses ꝓcepisset talẽ lapidari Tũc dixit christus. Qui sine peccato est vester primus in eã lapidem mittat. Si mõnes deberent lapidari. forte lapides deficerent. et si hic non. tamen in futuro ipsis continget si non penituerit Item spiritualiter. i. in ꝓtuatione regni celestis. Vnde Apls. Adulteri regnum ꝺi non possidebunt. Itẽ eternaliter. Vñ Apoca. xxi. Erit ꝑs eoꝝ in stagno z sulphure et in igne ardenti. Dzec. ỹ. Omnes adulterantes quasi clibanus accensus. Vñ q̃ emplum. Legitur q̃ quidã vir sanctus deuotus orauit ꝓ vxore sua defuncta. Illa apparens ꝺixit ei q̃ sequeretur eam. ꝺuxit euz ad domũ terrenã. in qua vidit ꝺemones horribiles portãtes capi vnam igneam in quam proiecerunt diuersum vnum mortuũ de villa sua z vxorem alterius. et ibi cõburebantur z balneabantur tanq̃z in metallo bulienti. Et natabant in tali pena tanq̃z pisa in olla bulienti. et ambo clamauerunt ve ve. Quod ille audiens grauius est Tunc vxor eius ꝺixit ei Cum ꝺis quos dãnasti balnearer ego eternaliter. nisi misericordia dei per pniam a peccato me reuocasset Illi ei duo relicto maritali thoro ad ulterio sibi inuicem adhesserunt diu. similiter peccantes. et hoc pctõrũ ego mediante fui z eis modũ z viam ad hoc dedi perueniendi. Sed illis in peris morientibus ego pniam ptuli salutarem Tũc vir ꝺixit Quid tũc eis pfuit ꝓfessio in agone sacramentoꝝ susceptio Rndit mulier nichil eis pfuit qz non ex caritate ꝑfecta timore pcessit talis ꝓfessio et penitentia. Vñ Apls Sola charitas ẽ q̃ liberat a morte. Ergo q̃ nõ fit ex charitate nõ est meritoꝝ vite eterne ¶ Quartũ tranꝺ gredimur legẽ regularis ꝓfessionis. q̃ vota ꝓmittentes q̃ se deo astrinxerunt multiplicit violãt. et isti peccãt ꝓtra fidẽ debitã. z ꝓtra veritatem ꝺiuine obligatio

nio quasi deo astrinxerunt. Unde tales sacrilegi dicunt. vt sunt religiosi z sacerdotes in sacris ordinibus ꝓstituti z sancte moniales postq̄ p velationē fuerit dño ꝓfessus. Et hoc pcm̄ est oibus ꝑdictis grauius. qz in eo fit maior iniuria ipi deo ¶ Quinti transgrediunt legem naturalis ꝓditionis. vt incestuosi. qui cum consanguinis suis commiscetur. quod tñ a liquis animalia bruta facere verentur. vt patz de camelo qui sue matri ꝓprie naturaliter refugit commiscere. Unde narrat pbus. vi. hist. de aialibus. q quidā oculos cameli cum clamide sua obtexit z sic matrem suam subiugauit. Quod cum eidem post concubitum cognouisset statim celabus illuz peramit z suis pedibus ꝓtriuit. Item hoc peccatū hoiem qua li eum reddit. Canis em̄ in ope suo nō seruat ꝓsanguinitatem. Item ꝓpter magnitudinē istius peccati apostolus Paulus tradidit sathane ad cruciandū illum fornicatorē q̄ cū nouerca sua peccauit. vt habet ꝑ. ad Chorint. v. ¶ Sexti transgrediuntur legem naturalis inclinatiōis qui vitio indicibili se ꝓtaminat ꝓtra naturam peccātes z naturalē vsum coeūdi quacūq̄ arte vel ingenio quertētes. Et hoc pcm̄ fm Augustinum est grauius oīb⁹ alijs. ꝓpter qđ mutum vel indicibile dr eo q ipsum nolare tur pissimū est Item os dicētis z aures audientis polluitur inde. vt patz. xxxij. q. v. In eo. Et istud idem pcm̄ ꝓpter suā enormitatem est vnū de peccatis clamantib⁹ ad diuinam vltionē z eam iugiter postulantib⁹. vnde Geñ. xi. dixit dñs. Clamor sodomorum z gomorreorum multiplicatus est z pcm̄ eoz aggrauatū est nimis. Et postea dñs quasi admirās z dubitans sup tāto scelere dixit. Descendā et videbo vrū clamorem ope cōpleuerūt quasi dicerez. Incredibile mihi videtur hominēs tātum flagitium perpetrasse z tantū peccatum in natura humana esse Et hec fuit etiam vna causa quare ꝓtius taz diu distulit incarnari Etiā in signum huius oīes sodomite extincti sunt in nocte natiuitatis xpi. Ad designandum q āmodo humana natura nunq̄ iterrare debet tale peccatuz. quam naturā filius dei dignificauit cum homo natus sit. Et sciendū q tales sodomite pessimi homines sunt. vñ Geñ. xiij. Homines aūt sodomite erant pessimi. z peccatores coram domino nimis. Item grauitas ultius peccati patet ex vindicta subuersionis quinq̄ ciuitatū. in qua vindicta attendendū est. q dominus nō solum punire nocentes voluit. sed etiā innocētes scz pusillos vnius diei. In hoc est pulsum pueris ne diutius viuētes exempla patrū sequerent. et grauius damnarent. Et etiā circumstantes. nec regiones puniri voluit. Nec solū homines. sed etiam aialia in terra nascentia. Ipsamq̄ terrā destruxit. eam ꝓuertē do in mare mortuum. in quo nihil viuit nec auis nec piscis. Unde Geñ. xix. Dominus pluit sup sodomam z gomorram ignem et sulphur de celo subuertit ciuitates has z omnem circa regionez vniuersos habitatores vrbium et cuncta terre virentia. Et cum ista pena punitum est h peccatum a tempore abrae vsq̄ ad hāc diem. et interim longum spaciū est transactū. Quia ab abraam vsq̄ ad christuz elapsi sunt duo milia sexcenti septuaginta sex anni. A christo autem iam transacti sunt mille quadringenti quadraginta quatuor anni. Hiis simul computatis sunt quatuor milia annorum centum et viginti anni. Et adhuc vsq̄ hodie semper punitur hoc peccatuz quod ante tot annos perpetratuz est. quia nihil potest ibi viuere nec auis nec piscis. Ergo ibidem locus iam dicitur mare mortuum. Itē nec homo cogitare debet de tali peccato. Uñ vxor ipsius Loth deducta de sodomis cuz filiabz z marito respiciens retro ꝓsa est in statuā salis. ad oñendū q̄ntum displiceat deo mēoria hui⁹ pcti.

Actus matrimonij quando est peccatum et quando non.

De Sexto Precepto

Eptimi transgrediuntur legez naturalis dilectõnis. vt sunt ip si ꝓiuges ꝓcubitũ cõiugalẽ cuz nimia libidine exercentes. Ad cuius plenioꝛẽ intellectũ est notandũ ꝙ actus matrimonialis. fit sex modis. Primo cũ fit causa prolis ꝓcreande ad cultum dei. et hoc est opus pietatis z nullũ pctm̃. sed potius meritoriũ. Vñ Gn̄. i. dicit dñs ad adam z euã. Crescite z multiplicami Sedo cũ fit causa reddendi debitũ. z ꝫ est actus iusticie. vñ ap̄s. Vxoꝛi vir debitum reddat. Quia qlibz in mrimonio constitutus tenetur reddere debitũ cum ab eo exigit ꝓ loco z tpe. Et si hoc ex cõtemptu dimitteret grauiter peccaret. Et tali modo actus matrimonialis ad reddendũ debitũ ꝓ loco z tempe nullus est pctm̃. sed potius meritoriũ. Tercio cuz fit causa fornicationis vitande. non in se sed in ipsa ꝓiuge. Et hic actus est etiã licitus z nullũ est pctm̃. nõ tñ videtur habere rõnem meriti. Et isto mõ ãtiqui patres vsi sunt actu ꝓiugali cum magno timoꝛe dei z cũ magna mẽtis puritate solum intendentes in eo diuini cultus ꝓpagationem. Quarto fit in causa delectationis. z tũc distinguitur. Vel illam delectationem exercz affectu maritali. aut foꝛnicario. Si maritali vtpote si delectatio fiat infra terminos matrimonij. ita ꝙ eam non cognosceret si vxoꝛ eius nõ esset sic solum peccaret venialiter. Si autem affectu fornicario vtputa qñ affectus delectationis z ꝓcupiscentie fertur extra terminos matrimonij. ita ꝙ eã cognoscere vellet. etiã si vxoꝛ eius nõ esset. z tũc peccaret mortaliter. qꝛ tunc amoꝛ istius delectationis ꝓponit deo. Quinto committitur actus matrimonialis qui dicit ímpetuosus. z est iste actus ꝙ ex sola libidine prouenies metas honestatis z rationis transcedit. Qõ fit ꝓmo faciendo libidinem per mꝛetricias blãdicias. aut causa explendę libidinis. vt cũ vtitur ea lidis z incentiuis vt potẽtioꝛ sit ad illõ factũ. vel cũ conaꝫ facere cũ non apꝓtat tunc credo eum mortaliter peccare. ꝛc̃h. q. iij. Ozigo. Sexto cũ ꝓtra naturã vt naturalem vsum eo znoscit vxoꝛem suã. tunc mortalissima peccat. qꝛ omne animal naturã suã seruat. sic etiã debz hõ. Nõ ei debz hõ esse sicut equus z mulus vbi ad animal bruti. Unde ps̄. Nolite fieri sicut equus z mulus in quibus nõ est intellectus. Istud pctm̃ est maximũ. ita ꝙ predicatoꝛ ꝓpter suam turpitudinem nõ audet notare. immo inter omnes species luxurie est pessima. Nam dñqz sunt spẽs luxurie scilicz simplex foꝛnicatio. stupꝝ. adulteriũ. incestus. z pctm̃ ꝓtra naturam qđ est pessimũ. vñ Grego. Grauissime peccãt adulteri. sed grauius incestuosi. sed oẽs trãscendunt ꝓtra naturaz delinquentes. vnde Aug̃. Valde detestabile esset ꝙ mulier esset accincta gladio z vir fusa. Istud pctm̃ clamat ad celũ ꝓpter suam enormitatẽ. et est maius ꝙ si quis cum ꝓpria matre peccaret. Unde caute est de hoc peccato loquendum.

Quo tempe ab actu matrimoniali sit abstinendum

Endũ ꝙ sunt quinqz tempa in quibꝫ ab actu matrimoniali abstinendũ est. Primũ tẽpus ẽ quadragesima ante paschã. qꝛ tũc legit in capite ieiunij. Egrediatur sponsus de cubili suo. z sponsa de thalamo suo. Etiam mariti quia sicut quis ieiunat a cibo corpali. sic debet etiã abstinere a delectatione carnali. vt ipsi pcõz a deo dimittatur qđ illicite cõtra deũ ꝓ totum annũ vsuendo cõmisit. Per illud sacrũ tẽpus sibi etiam licita abstrahere debet. Unde Bn̄ in sermo. de sanctificatõe ieiunij. Nam in eo ꝙ ab ipsis licitis abstinem⁹ ea nobis illicita condonantur quę ꝓius cõmisimus. vñ Amb̄. Nullus omnino in quadragesima vxoꝛi sue ante octauas paschę iungatur. ¶ Secundũ tẽpus est quatuoꝛ temporꝫ z dies rogationum quia tunc rogat ecclesia ꝓ magnis et arduis causis. Primo rogat deum vt

bella sedet que in vere frequenter fiunt. Secundo vt teneros fructus conseruet et multiplicet. Tercio vt ad receptionez spūssancti habilitemur. Aug⁹. Tepe p⁹ cessionis z ieiunioz non licet ꝓiugib⁹ cō uenire. qz tunc a licitis abstinendum est vt facilius impetretur quod postulatur ¶ Tercū est tempe sacroz diez z sanctarū noctiū. Exemplum Grego. in lib. dialogo. dr. q quedam legitima a viro suo cognita in sabbato de nocte. z cū die dōica pcessioni se cōmiceret. a diabolo rapiebatur corā oīm ꝑlo. z multū vexabatur z torquebatur ab eo. ¶ Quartū est tempus infirmitatis feminarū. i. tempore menstruū. da vt dr Hieron⁹. tunc concipiuntur pueri membris ꝺdemnati et leprosi. morbetici. z lunatici. z tunc patebunt peccata parentū. ¶ Quintū est tps pgnationis z purificationis. Vñ quēritur. vtrū liceat petere debitum vel reddere tempore pgnationis. Rñdeo fm Petrū lombar. si esse pōt sine periculo aborsus. reddi debet. z etiam pōt sine peccato mortali exigi. qz vsus matrimonij non tantum est in officium. sed etiam in remedium. Si ꝯo esset periculuz pueri existētis in vtero nō deber exigi nec reddi. quia in matrimonio ꝓncipalioz est in fructu in officiū ꝙ in remedium. Si ter post ptum. id est ante tempus purificationis non licet eos ꝓiungere. vñ Aug⁹ Si quis mulierī in puerperio cōmiscere tur peccatū valde magnū perpetrat. Et mulieres qñq ex hoc nō pariūt amplius. quia semen viri cum sanguine mortificatur. z hoc maxime contingit si infra decē dies conueniunt. O quot pueri sic negligūtur. de quib⁹ reddituri sunt tales rōnem. scz parentes. Et valde absurdū est q homines rationales hoc tempus nō seruant. vnde Aristoteles. ij. animalium dicit. Femina elephantis impregnata a masculo oino non tangitur. z post partum quiescat per triennium. Unde etiaz dicit Augustinus. q qui tempora predicta non seruant q tales pueri qui tūc concipiuntur efficiuntur epilentici. ceci. claudi. surdi. stulti. et obsessi a demone. Et tūc parebunt petā parentū istoz si in pueris. ¶ Querit vtrū peccet ꝓiuges exigendo vel reddendo debitū in solemnitatib⁹ z ieiunijs. Rñdeo fm Raymū. Exactus debet reddere nisi caute et sine periculo possit differre. exigere tñ non debet in ꝑdictis tempib⁹. pz. Lozinc. vij. Nolite fraudare inuicē. nisi forte ad tempus de consensu vt vacetis oīōm. Nam ꝑter dies pcessionis z ieiuniozū ꝓueniret nō dñt. quia etiā a licitis abstinendus est vt facilius impetretur qđ postulatur. xxiij. q. iij. Christiano. Idem dr de ceteris festiuis. xxiij. q. iij. Quotiensciq; Itaq; q reddit illis tpibus non peccat. Sed q exigit aliq infirmitate. vtputa concupiscentia ductus sine ꝓtemptu tps sine ecclastice exhortationis. vel ordinationis vel aliter peccat. Concordat Thōmas. Sed ex istis dici potest. q q pertinaciter et ex contemptu temporis sancti vel ordinationis ecclesie debitum exigit istis diebus peccat mortaliter. Sed non ista pesona que reddit debitum. cuz tamen potius ob reuerentiam dei et sanctozum abstineret. Ergo aenter arguendi sunt illi pertinaces et obstinati qui temere exigunt debitum illis diebus sine omni timore dei.

De. vij. precep.

On furtū facies. A Ubi fm Augustinum ꝓhibetur omnis contractio rei alicne pcuniens ex cupiditate vel iniuria. Et sic ꝓtra illud ꝑceptū peccāt. xvij. genera hoim. Et sunt primi raptores qui aliena violenter rapiunt. Et tales raptores in tribus pnozes sunt diabolo. Primo quia dyabolus solum torquet in futuro eos qui hic male agūt. Sed illi eā uerso plus torquent et spoliant bonos ꝙ malos Unde Esaie. lix. Qui recessit a malo ꝓcde patuit. Et etiam Prouer

bio ꝛ exit. Viri sanguinuꝫ oderunt simplicē. Dyabolus iustificare se pōt in cōparatōne isto ꝛ dicens. Ego afflixi in inferno solū illos ꝙ meruerūt. Illi econtra illos spoliauerūt ꝙ nunq̄ meruerunt Sed quia diabolus timet angelū hominis ꝛ signū crucis ꝛ aquā bñdictā. et nō violentia facit homini in corpe. Sz raptores nec timēt angelū nec etiā ipm deū nec signū crucis nec aquā bñdictam sed etiā suam sevitiā exercent violēter in hoiem eum spoliando. Tercio qꝛ in inferno punit diabolus vbi est grius locꝰ tormentorū. Sed illi in mundo vbi deus dedit homini libertatē de ser suis rebus facere ꝑm voluntatem. Ergo merito illi raptores pñt dici angli diaboli missi in mundum ad faciendū illud in mūdo qđ facit dyabolus in inferno. Ergo dicetur eis in iudicio extremo. Ite maledicti in ignem eternum qui paratus ꝛc̄. Unde qritur. verū rapina grauius petm̄ sit q̄ furtū. Respondeo ꝑm Thomā in summa. q. lx. articu. ix. q̄ sic. Quia violentia magis est ꝓtra volūtatē q̄ ignorantia. Item ꝙ rapinā nō solū infert iniuria alicui in rebꝫ sed etiā ꝓgitur in q̄ndam personē iniuriā. Qꝛ aūt hoies inid minus ve recūdant de rapina q̄ de furto. hoc est ex eo qđ hoies sensibilibꝫ inherentes magꝭ gliant de ꝓtute exteriori q̄ magis manifestatur in rapina. q̄ de virtute interiori que tollitur per petm̄ Et ideo minus verecūdant de rapina. ¶ Sciendum aūt q̄ nō solū raptores sunt qđ rapiūt. sed etiam qđ p̄cipiunt ꝛ consulunt. ꝛ qui eos scienter ad hospicia recipiūt. ꝛ qui inde comedunt vel bibunt. vel qui pro suis debitis fur tū vel rapinā scienꝫ recipiūt. tales tenenꝫ ad restitutionē ꝙtis quā habuerūt. B Si diceres. Quid faciet vxor raptoris vel furis pōt ne comedere de rapina vel furto. Ad hoc dōm si maritus habeat aliqđ de iusto. de istis rebꝫ debꝫ mulier separim expēdere ꝛ victum sumere. Si vero nihil habeat nisi de rapina. vel si sit aliquid de iusto. hoc ñ ita permittum est q̄ discerni non potest. dic mulier ꝑm doctores nō debꝫ de rapina comedere vel de furto. sed aliūde sibi victū q̄rere. vel a ꝓsanguineis ꝛ amicis vel laboze manuū. vt etiā querendo elemosynas hostiatim. vt dicit Hostiens. Si autem maritus sit ita malus q̄ oino cogat eam viuere de rebꝫ raptis. nec etiam possit sibi aliunde victū ꝓcurere. tūc ne fame moziatur. restat ei triplex remedium Primū q̄ viuat de dote vel de sponsalitio. Hā vt ōt glo. in ℏ casu pōt recuperare dotez. etiā stante mr̄imonio. Secūdum remediū est vt venūciet eꝑo q̄ pōt cōpellere maritū vt pascat vxorem de iusto ū. q. p. Si peccauerit. Uel cōmittat eam alicui ꝓsone honeste q̄ ꝺ honesto lucro sibi quideat. vt hz extra de pignoꝛib. Et litteris. Tercium remedium est si sit tꝛs in arto posita q̄ de nullo alio possit sibi victum exquirere vel inuenire. tūc potest viuere de rapina. qz necessitas legem nō habet. Et ꝺcꝺ sic expenderit. dolenter sumat ꝛ vtak ꝑm q̄ ꝓtius pōt ad sublevandū solū necessitatem ꝛ ꝓponat firmiꝫ restituere q̄. citius poterit quicquid insumpserit. Semp tamen vxor tenetur viro debitū reddere in casibꝫ supdictis et econtrario. ¶ Est tñ sciendū q̄ q̄uis vxor de oue vel de boue vel aliare rapta in specie comedere nō poterit extra casum extremꝫ necessitatis. tñ ea vendita de pꝛcio nutriri pōt. cuius ratio est. Cum eñ res rapta vendit. tunc in pꝛecto dato victum furti vel rapine purgat per hoc q̄ emens volūtate dando pꝛecū transtulit dominiū. Uō pꝛecium illud licite pōt qlibet recipere ab eo. nec tenet restituere. Quidā tñ magni doctores dicunt q̄ vt ꝛ licite pōt vti rebus sic ꝓmissis. dū tñ in mente habeat q̄ libenter vellēt viuere de licitis acquisitis ¶ Sciendum aūt q̄ nulli homi licet comedere de rapina ꝛ de furto ꝓterq̄ in necessitatis articulo. nec dem sine dande sunt de rebꝫ. sed restituende sunt heredibus. ¶ Unde legit q̄ quidam miles rapuit pauperi vidue

vnam vaccam. Que cum fleret et in flan
tes peteret vt ei vaccam restitueret p̄pter
paruos pueros q̄s habuit. Respondit.
Si ego tibi eā non acciperem tūc alius
forsitan me tibi eā acciperet. z sic vaccā re
tinuit z recessit. Post mortem eius puni
tus est a diuersis demonibus. Et vnus
eum inter ceteros incessanter et infatiga
biliter puniuit. Tunc ille dānatus dixit
ad talē demonē. Cur me tam p̄tinue per
sequeris z punis magis q̄ alios illoz. Rñ
dit Si ego non facerē tūc alius faceret.
Hec sunt verba q̄ p̄tulisti dñi pauperi vi
due vaccā recepisti et violenter rapuisti.

¶ Secundi sunt q̄ p̄ indebitas exacti
ones a subditis bona extorq̄nt Vbi sci
endum q̄ licite vltra debitū censum nul
los dñs p̄t aliq̄d extorq̄re a subditis. si
ne peccato. Ex causis tñ rōnabilibus p̄t
petere moderatū subsidiū. dummō h̄ pe
tat sine exactione ¶ Et p̄mus casus q̄
vltra censum dño licet petere moderatū
subsidiū. est p̄ defensione patrie. vtputa
si patria iniuste ab hostibus inuaditur
Tunc enī subditi non solum tenenk̄ res
suas impartiri. sed etiā tenenk̄ ad h̄ coz
paliter laborare Scōus casus si sit cap
tus in iusto bello. Tercius si ex iussu p̄n
cipis vel pape vel p̄l'i debeat ire contra
hereticos vel paganos. Quartus est si
debet filium militare vel filiā desponsare
In omibus his z similibus p̄t licite a
subditis petere subsidiū moderatū. Sz
si dñs vult ludere in aleis z in alijs vani
tatibus vult expendere vltra vires. p̄pter
tales causas nō licet quicq̄ exigere a subditis. et si exegerit tenetur restituere
sm Guil. extra de p̄sue. in fine

¶ Sciendū q̄ qui vltra debitū censum
accipiūt a subditis nisi in casibꝫ cōcessis
et iam enumeratis. proditores dicuntur
Et rō est. q̄z eandē fidem oz dñs subdi
to quā subditus dño. Sz si subditus ca
pi faceret dñm. vel aliud malū ei faceret.
diceret p̄ditor. Et si'le ē de dño q̄ ad deū
Sed si diceres si non esset meus subdit⁹
non facerem. Rñdeo Non ideo eum tibi
dominus p̄misit vt eum spoliares. sz vt
eū protegeres. Et talis dñatio ē diabo
lica que affligit subditos suos fugientes
sibi et illos magis q̄ sibi magis seruientes
Item tales iudiciū dei sine misericoꝛdia me
rentur. q̄z talis exhibebit se eis dñs q̄les
ipse se exhibuerūt suis subditis Vñ Lu
ce. vi. Eadem mensura qua mēsi fueritis
remetietur vobis. Vnō exēm legitur q̄ quidam miles ha
buit patrem z matrē q̄ multū fuerunt mi
sericoꝛdes z timētes deū. Sed parentib
bus defunctis filius factus ē oppressoꝛ
subditoꝛ z pauperū. et cum arguerē ab
amicis z religiosis quare tm̄ spoliaret su
os pauperes subditos. Rñdit oues no
stre sunt ideo debemus eos tondere z vti
eis. Tandē volens eū deus ab hoc erro
re reuocare. p̄pter seruitiū q̄d in iuuentute
sibi exhibuit misit ad eū angelū q̄ rapto
eo oñdit ei pulcherrimū palaciū in quo
erant homines vestiti auratis vestibus z canta
bant dulcissime. et oia gñā ozganoꝛ au
diebant in palatio illo. q̄ audiēs tm̄ gau
diū. volebat intrare z repulsus est a custo
de porte dicente. Quo vis intrare istud
mundissimū z pulcherrimū palaciū cum
habeas vestē sanguinolentam. Qui cuz
respexisset vidit se respersum sanguine.
Cui angel⁹. Iste ē sanguis z laboꝛ pau
perum quē tu violenter z sine iure exacti
ones faciēs in subditos accepisti Si igi
tur vis intrare istud palaciū reijcias a te
istam vestem. Qui ad ser ediens vitā in
medius p̄mutauit z oia iniuste recepta re
stituit z postea eis multū misericoꝛs fuit
et vitam suam in bono finiuit.

¶ Tercij sunt qui p̄pter debita domi
norū ciues z alios subditos indebite pig
norant quod est rapina coraz deo q̄n sic
res pauperꝫ indebite pignorant dimissis
reb⁹ p̄ncipalib⁹ debitoꝛ. dñoꝛ. Sz heu
iam p̄mune est q̄ rustici z mercatoꝛes to
tam guerrā luūr. qui nunq̄ cām vl'e occa
sionē ad h̄ dederūt Et tales pauper me
rito essent martyres xp̄i. si patienter hoc
sustinerent. z cū hoc sibi a peris caueret.

D Quarti sunt qui mercedē aliozū

iniurioſe detinent ⁊ ꝓſeruant. Vbi ſciendum q̄ iniurioſe detinentes mercedē alienam tripliciter peccāt ⁊ triplex malū incurrunt. Primū eſt q̄ ira dei grauiſſime ꝓtra ſe ꝓuocant. qđ ptz. qz illud eſt vnū petiñ de clamantib⁹. ⁊ in auribus de clamorem diuine vltionis iugiter expoſtulantib⁹. Dicēs petiñ clamare. quia ſua enormitate deū ꝓuocat ad vindictā. ⁊ talia peccata ſunt quattuor. vt ptz ꝑ. v. B. ¶ Quinti qui vtunt re apud ipſos depoſita vel etiā ipſis accōmodata ad alū vſum q̄ eis ꝓceſſa eſt. Vel etiā vtuntur pignore. tales furtū ꝓmittūt et cōtra dei preceptū faciūt. ℰ Sexti ſunt ſacrilegi qui rem ſacrā furant ſiue auferūt de loco ſacro ſiue nō ſacro. vt ptz. xvij. q. iij. ſcđ. Et tale furtū dr ꝓprie ſacrilegium. quod etiā ꝓmittit cū qđ facit iniuriā clericis vl' ꝓfonis eccliaſticis. eos. ſ. detinēdo vel eoz res auferendo. tales eñ ſacrilegi ſunt excōicati ipſo facto ⁊ ꝓuari deceptione ſacramēto⁹. Querit vtrū reliquie ſctoꝝ poſſint furtiue ſubtrahi vt honoratiuus reponant. Rñdeo ſm Guil. non. nam ſacrilegiū eſt q̄tienſcūq̄ aufert ſacrū de ſacro. vel ſacrū de nō ſacro. Et nota q̄ reliquias emere vel vendere ſm Ray. ſy moniacū eſt. ℱ Septimi ſunt qđ furtum ꝓmittūt. Vñ q̄ritur vtrū in re qua ꝓmittat furtū ſicut in re magna. Rñdeo q̄ ſic. qz in furto nō quod ablatum eſt ſz mens furantis attendit. xiij. q. vi. c. vlt. Et hoc intelligendū eſt q̄n voluntas eſt talis q̄ etiā maiora ſubtraheret ſi poſſet Vel q̄n ex ablatiōe quereti dñs intelligitur grauari. Nā ſic dr Tho. ij. q. lxvi Si aliq̄s res minimas furtiue acciptat p q̄s homo nō reputat ſibi nocumentuꝝ inferri. ⁊ ille qui accipit poſſit p̄ſumere h non eſſe ꝓtra voluntatem dñi excuſat Alias furtū ſemp eſt petiñ mortale qz eſt ꝺ dilectiōem primi cui infert nocumentū. vñ etiā in talib⁹ minimis ſi qs habeat animū furandi ⁊ inferendi nocumentū primo erit petiñ mortale. vt Tho. ibidē dr Hoc ſummie aduertendū eſt q̄ non ſolū furtum notabile ſed furtū q̄uis eſt q̄dloſum boi. Vnō ſi decē furarent vnā accam ⁊ eā comederēt q̄libet tenet reſtituere q̄tā q̄ eū ꝓtingit ſi vult indulgentiā et remiſſionē petō⁹ conſeq̄. Similiter intelligitur de his qui gramine de prato alterius metūt. vel cū pecorib⁹ ſuis ſciēt dñs primis in ſegetib⁹ vel pratis inferunt Item q̄ fructus arborū vel rapas agrorum ſubtrahūt ꝓtra volūtatē primorū. Item venatores q̄ cū equis ⁊ canib⁹ ſuis boibus in ſegetib⁹ ⁊ frumētis ſuis dāna inferunt ¶ Item vectores q̄ cū curribus ſuis p ſata agroꝝ vadūt ⁊ ſic eis damna inferunt ⁊cēs. Itē ruſtici q̄ agros alioꝝ ꝓximorū ſibi contiguos cū aratro diminuūt ⁊ ſuos augmentāt. Vnde ex pluꝝ in dict. Ceſar. vbi legit q̄ ruſtico cuidam morituro diabolus aſſiſtēs palum ignēū in os eius mittere minabatur Ille culpā non ignorās q̄ncūq̄ ſe ꝓtegebat ſemp diabolū ꝓtectū vidit qui habebat palū. iſte quidē cuidā vicino ſuo ſubtraxerat de agro eius vt agꝝ ſuū augmētaret. Ad q̄ cogente tā dicta necceſſitate ſuos amicos tranſmiſit ⁊ ablata reſtituere ꝓmiſit et venia poſtulauit. quib⁹ ille rñdit. Nō ignoſco. ſinite eū bñ torq̄ri. Iterū terrēt vt ꝓus. et iterū mittit nuncios vt ꝓus. ſed venia non ꝓſequitur. Tercio cū lachrymis venientibus ⁊ dicentibus q̄ miſer ille nō pōt mori nec viuere. Rñdit Dñs bene vindicatus ſum. mō. remittam. Ab illa igitur hora ois terror diaboli abceſſit ℬ Item exemplus de parentib⁹ qui dñt pueros ſuos fideliter informare q̄ ipſis nec alicui alteri domini aliquid ſubtrahant ⁊ furtiue recipiant. Vnde legitur q̄ quidā puer defunctus eſt ⁊ iudici preſentatus. quē puer q̄ſi q̄ velamē contēplabatur. multumq̄ ſeuerus videbat Diabolus aūt eundem puerum accuſabat dicens. Domine iuſtica ſm iuſticiam. quia puer iſte germano ſuo obulum furatus eſt. nec inde fecit penitentiam nec reſtituit ablatum Cui dominus. Velles vt pro tantillo hu-

puerum damnarem. Supplicãtibus p
puero quibusdam sanctis quibus puer
seruierat culpa pueri remittitur. sed ad p
ceptum iudicis puer ad puteum ignium
pꝛicitur. in quo tantam pœnam sustinuit
q postmodũ hanc verbis exprimere nõ
potuit. Postea de puteo extractus iudi
cem iocundũ et dulcem inuenit. Hanc q̃
sententia alia corpori restituitur. et obulũ
soluere iussus est. Et mirantibꝫ cunctis
qui aderant q signa que in eo inuenerũt
verbis eius compulsi sunt credere Item
q homo post hanc vitam punitur pro
minimis rebus patz per tale exemplum
Nam filius cuiusdã ducisse decedẽs cõ
fessus est (Quis tantũ esset nouem anno
rum) qui post motẽ apparens dixit ma
tri sue se esse valde in magna pena purga
torij. quia non soluisset quedam debita
qui accõmodauerat a familia patris sui
ad ludos faciendos et globos emendos
nec de hoc memor fuit in morte vt solui
set tales hallenses. Et petiit a matre vt
pro se solueret. et sic pena sua finem habe
ret Respondit se libenter velle facere Et
inquisitione facta fecit omnes tales hal
lenses soluere famulis et famulabus sui
s. qui ei illos hallenses cõtulerant. post
modum aũt puer apparuit matri in mag
na claritate intimans q esset liberatus a
pena. ec positus in felicitate maxima.

De Vxoribus que furan
tur viris suis H

Etiam sunt vxores que furantur
viris suis et res virorum furtiue
subtrahunt. de ipsis pꝛtia volun
tatem viroꝝ seu maritorum elemosynas
facũt. qõ fieri nõ debent. vnde scribitur
xxiij. q. iij. Nigil. cõ. Sed numqd vxor
in aliquo casu põt facere elemosynã sine
licentia viri Rñdeo q sic. et hoc in tripli
ci casu Pꝛio si vxor furatur luceratiua Se
cundo si habuerit res paraffernales et p
pꝛias põt dotẽ vbi hmõi paraffernalia locum de consuetudine habent et vxo
ris sunt. põt de illis etiam inuito marito
elemosynaz facere Tercio si faciat elemo
synam de reb⁹ siue dispensationi pmissis
puta de pane et vino et hmõi (nam de ap
probato more hec solent ad dispensatio
nem vxoris pertinere) potest et debet face
re elemosynas moderate tamẽ q egestatem coniugi non inducat. Et debet sibi
formare cõscientiam q non displiceat vi
ro licet aliqñ displicuerit et prohibuerit
Quia aliqñ phibent vt temperent vxo
res. non tamẽ ex toto sed ab excessu. Po
test etiã sibi formare pscientiã ex miseria
pauperis. cogitans q si maritus videret
placeret ei q sibi fieret elemosyna. Quid
tunc dicendũ est de illis mulieribus que
furantur maritis. et illa superflue et inutiliꝫ
expendũt seu in superbia vestiũ vel singu
lozũ vel peplozꝫ et etiã qñq in cõmunis
cum viri absentes sunt multa expendũt
quod est pꝛtra capitulũ vnum de regula
mꝛimoniali Quia cñs in matrimonio
debent sibiinuicem esse fideles in rebus
talibus et vnus nõ subtrahere alij et in
utiliter expendere Item reprehendi
sunt isti parentes viri q recludũt oia bona sua
ab vxoribus nullã eis pꝛtam pmittẽtes tanꝗ ancillæ et famule sibi facere de
berent solũ qui hñt vxores tales quales
nec occasio mali eis esset pꝛas talis rerũ
tpaliũ. Sed eis q phas et honestas. et ti
mentes deũ et pscientiosas. etiã phatas
vxores hñt nõ est faciendum talis reclusio
Oꝛ ex hoc dat⁹ libꝫ mulieribus occasio
furandi. qz oia dñi esse illis cõia sit sez tã
viro qꝫ muliꝛi. exemplo pmitte ecclie. vt
dꝛ Actuũ. iiij. Erãt illis oia cõia Si ei
hoc oibus xpianis fuit mlto fortius dẽt
esse illis q sunt simul in mrimonio. Hoc
etiã videt xps approbare in cuãgelio di
cens Jã nõ sunt duo sz vna caro. Ex q
sequitur q mlto minus res illoꝝ dñi esse
diuise Secundũ aũt q mlti pha et hones
ta et misericors qñq facit hoiem crude
lem pius et misericordem. Exemplũ legit
q quidaz nobilis dña multũ comparie
bat infirmis maxime tũ leprosis. Vir
aũt nobilis et potens tantũ abominaba

tur leprosos q̄ eos videre non poterat. Que quadā die equitabat ad venatiōē. Tunc quidā leprosus apparens ante ia nuā suā id ē illius nobilis ꝛ rauca voce clamare cepit. Quē mox vt dña audiuit ad eum descendit et quesiuit si vellet cō medere ꝛ bibere. Et ille. Ecce hic crucior vehementi solis ardore nō manducabo neq̄ bibam nisi me tuleris in domū tu am. Et illa. Nunquid nosti q̄ntum dñs meus abhorreat leprosos. Et ipe cito re diet de venatione. ꝛ si te in domo inueni rit. forsan me ꝛ te interficeret. Illo gemē te ꝛ plorante dña nō potuit eius lachry mas sustinere. sed pprijs brachijs in do mum portauit. cumq̄ rogauit vt come deret. nullo mō voluit nisi cum dña in p priam camerā ꝛ in pprium lectū deferret. Ibi em̄ desiderabat quiescere anteq̄ co medaret. Dum ergo illa gemitū et fletus eius tm̄ ferre nō poterat portauit eū pro prijs hūeris ad cameraz suam. et in lecto suo eum ꝯlocare fecit. et cooptorio precio so corpus eius coopiens. Et ecce vir de venatione veniens dixit mulieri. Aperi mihi camerā illam vt reꝯlcam post cibū solis. Cumq̄ illa aliq̄tulum tardaret ti mens de morte leprosi ꝛ sua. dñs cū mag na indignatione camerā intrauit. ꝛ satis cito post reuersus ad vxorē ait. Dō in quit bñ feciſti q̄ lectū meum optime pre parasti. sed miror vbi tales spēs aroma ticas registi quibꝰ tota camera respersa ē tanto. s. odore suauitatis. q̄ mihi visum est q̄ fuerim in paradiso. Quo audito mu lier que nō nisi mortē expectauit. ingres sa cameram ita inuenit. sed leprosum mi nime inuenit. que pre admiratione et mi raculi magnitudine oia p ordinem mari to intimauit. Ille valde cōpunctus qui prius quasi leo fuit. mansuescere cepit sic agnus ꝛ postea pauper ꝛ maxime lepro sos semper dilexit. ꝛ vitam suā cum vxo re sua in bono finiuit. Vñ Apls. ꝓ. Co rinth. vij. Saluab̄ vir infidelis p mulie rem fidelem. ¶ Nonū sunt serui. et ancille q̄ res dñoꝝ suoꝝ furtiue ꝛ inutili ter ꝓsumunt vel etiā de rebus dñoꝝ ip sis inuitis elemosynā faciunt. Tales cū pper piā intentiōem a pcō mortali nō excusant. Unde querit. vtrū serꝰ vel ancilla in aliquo casu possit elemosynas facere de reb̄ dñi sui. Rñdeo fm Tho. in. iiij. dist. xv. Serui ancille ꝛ famuli nō pñt elemosynas dare de rebus dñoꝝ ꝛ oꝝ sine eoꝝ ꝓsensu nisi panē vl brodiū ꝛ hmōi q̄ non inferūt sensibile nocumentū Item reprehendende sunt que dā ancil le que pmittūt q̄q̄ comestibilia perire ſ brodium pulmentū ꝛ hmōi que nolūt la borem habere vt pauperibus talia ſerꝛ rent et ipsis darent. Cuius q̄q̄ dñs vl dña illud libenter videret ꝛ eis bene pla ceret. Sed iste ancille ppter pigritiā suā nolunt illa fragmenta colligere que sup sunt. ꝛ pauperibus erogare. sed potius ca ribus ꝛ porcis tribuūt. et sic pauper ege re pmittunt. Et de his districtam rōnē reddituri sunt deo oipotenti que paupe ribus vtilia fuiſſent si eis distribuiſſent. Item reprehendendi sunt serui ꝛ ancille qui furtiue bona dñoꝝ ꝛ suoꝝ subtrahūt et ea crapulose consumunt facientes sū uia. Postq̄ dñs et dña dormitū iuerūt. tunc ꝑmo tales laute in comedendo ꝛ bi bendo viuere incipiūt. Tales em̄ tenent ꝓfiteri et dñis suis satiſſacere cum alias habeant satis comedere et bibere.

¶ Jtē etiā reprehendēdi sunt dñi ꝛ dñe qui seruis ꝛ ancillis nō necessaria sua ad miniſtrant ꝛ eos in laboribus nimis og grauāt ꝛ eos vilipendūt verbis ꝛ facti maledicendo eis vel alias iniurias irro gando. cum tñ xp̄s dicat in euāgel. Q̄ vni q̄ minimis meis feciſtis ꝛc.

K Decimi sunt artifices et mechani ci qui opa sua fraudulent faciūt. ꝛ sic pri mos suos decipiūt. malū pro bono ven dentes. Contra quos ꝛ ꝓpha. Ve q̄ di citis bonū malū ꝛ malū bonū. ꝛ bi gīa. Sicut faber q̄ pmittit se facturū aliq̄d de bono ferro. et oppositum facit. s. de fer ro minus bono. Simulat̄ furor qui pro mittit se de bono corio facturū calceos

lue ocreas. z oppositum facit. Etiam ip
filatores ꝙ saffuras nouas inueniũt et
nouitates in saffionib⁹ vestimento z. qz
fm Henri. de hassia sup Gen. Nõ licet
erogitare tales nouitates z vanitates. z
multo minus licet eis facere z preparare
uel causa excolcar. Ratio huius ē. quia
nullus debet ꝓuocare ꝓximũ ad peccũ
vel inuite ad vanitatem. Ergo qui exco
gitant et facimt nouitates tales quibus
ad peccandũ vtuntur homines ꝓncipes
erunt illoꝝ peccatorũ. quia ꝙ occasionez
dãi dat dãũ dedisse videt. Ite artifi
ces qui nimiũ ꝓ salario recipiũt plus scz
ꝙ meruerũt. Ite artifices z laboratores
qui statutũ et ꝓsuetum ꝑcium recipiunt.
sed infideliter laborãt z desidiose. qz qñ
q; ꝙ tres dies laborãt qñ in duob⁹ ꝑfice
re possent z cũs. Et tales hoies penitere
et confiteri dñt ꝓ hmõi excessib⁹. qz vnus
ꝙq; redditurus est rõnem in die iudicij
de suo labore z de suo artificio. L

Undecimi sunt inuentores rerũ. qz qui
rem inuentã non restituit raptor iudicatur
put legit. xxiij. q. v. ca. primo Si ꝙd
inuenisti et non restituisti. rapuisti. vnde
Augustinus de verbis apli. Quod in
uenisti et non reddidisti rapuisti. qntum
potuisti fecisti. qz nõ plus potuisti. ideo
non plus fecisti. ꝙ alienũ negat si potuit
tollit. vñ etiã Origines sup Leuiticum
Dulci sine peccato putant esse alienum
cum inuenerint si teneant. z dicunt deus
mihi dedit. ergo non debeo reddere Dis
cant aũt peccatũ sile esse rapine. si ꝙd in
uentũ nõ reddant. Ad hoc aũt vt ille ꝙ
rem alienaꝝ inuenit euadat penam furti.
tunc fm Henricum de frimaria. debet
publice denũciare ꝙ ille cuius fuit res ve
nit. z si certa indicia expresserit sibi red
dat. vel fm Hostien. Si ille nõ venerit
cuius res fuerit. erogat pauperib⁹. vel ip
se idem inuentor tenere potest illã rem si
est indigens z paup. Et hoc fm q̃dam
auctoritate penitẽciarũ sui sui diocesani si
forte sibi retinuerit dispensationẽ talium
rerũ que dicunt vage restitutionis. D

Duodecimi sunt hospites qui vulgari
ter dicunt stubenreuber. qui nimiũ ꝓpu
rant homib⁹ secum comedentebus z hos
pitibus. Quia tales debent hospitibus
suis moderate computare Sic tamen ꝙ
eis pro laboribus z occupationib⁹ suis
satisfiere. qz ꝙ ꝙq; vltra debitũ z nimis
excessiue suos ꝓximos ralik exactionã
do aggrauant nimiũ cõputando scienter
et ex posito tenet ad satisfactionẽ ralũ
Sciendũ etiã ꝙ isti hospites ꝓpter lucrũ
tale ꝑparãt cibaria ꝓhibita arcẽ illici
ta suis hospitib⁹ ꝙ sunt fortes sani z bñ
possent vti cibo q̃dragesimali. ꝓncipes
se factũt illoꝝ petõz. ꝓbi gra. Sicut reg
ũ est in quadragesima in qrta feria in q
fuit angaria. z vigilia apli Wathie. ꝙ
plures fortes z robusti vsi sunt de lacticiniis et alias habuissent sufficientiã de ci
bis q̃dragesimalib⁹ in q̃ nõ modicũ pec
cãt tã cõedentes q̃ etiã illi ꝙ abstinent
ppt lucrũ eis talia fercula. Et rõ est qz in
tota q̃dragesima fm Tho. ij. q. clxvij.
Interdicunt ouа z oia lacticinia. H

Duodecimi sunt ꝙ plebanũ defraudant
in oblatiõib⁹ z decimis z aliis sibi de iu
re debit⁹. Et de hac materia hꝫ. s. iij. S
Ite ꝙ cessum subtrahũt suis dñis. qz fm
Henri. de frima. censum illũ ꝙ fuit ab in
itio rei impositus sine dolo z fraude inte
gralit debẽt solucre Et ꝙ de h aliꝙd sub
traxerit. peccat mortalit. C Ite qui rbe
olonia vel vectigalia dñis suis fraudulẽ
ter subtrahunt ꝙ omes tenent ad restitu
tionẽ. dũmodo tñ tres ꝓdmões habeãt
hmõi vectigalia. Prima ꝙ imponantur
auctoritate ꝓncipis. Scõa ꝙ subsit ratio
nabilis causa ꝓpter quã fuerunt ipositа. si
cut ꝓ pace facienda vel ꝓ via publica re
paranda. Tercia ꝙ sint moderata. quia
sic toleranda sunt. extra de ꝓbor signifi.
Queritur vtrũ laicus a clericis possit ex
igere pedagiũ. Respõdeo ꝙ ecclesiasticis
ꝓsone ad pedagia q̃ dantur a transeuntibus. z guidagia que dantur pro ꝓductu
ꝙ terraꝝ alicuius vt securius vadant. ad
talia penitus non tenent. nec etiam pro

rebus quas non causa negociationis deferunt & deferri faciunt. Et inhibetur ne ab eis talia eriganf. Cōsuetudine non obstante. alias ꝙ talia erigūt si sunt psone seculares sunt excōitati ipo facto. Si collegiū vel vniuersitas castruz vel ciuitas ipo facto subiacet interdicto nec a pdicto absolui pōt nisi plene restituerit & transgressioni satisfecerit. extra de cēsi. Cū. li. sexto. & in clementi. eodem titulo. pūri.

Q̄ duodecim genera mercatorum damnantur.

Quartodecimi sunt mercatores ꝙ mētiendo & decipiēdo emūt et vendunt. Unde cōtingit quātum illi peccāt ꝙ nec emere nec vēdere nō uerūt nisi cū mendacijs & iuramētis Rñ deo fm Ray. Quoties causa decipiēdi pūrāt vel mentiunf scienf. peccant mortaliter & tenēntur ad restitutōez. Sciendū ꝙ hoc nō solū intelligit de magnis rebus sed etiā de paruis. vt patz in ꝙbusdam hominibus ꝙ quas res būt emere vel vēdere et rñ in eis dem multipliciter mentiūtur & primos decipiūt. Sed si dicis verum est qō iuro. Rñdeo ꝙ peccas in hoc ꝙ sine necessitate iuras. & nomen dñi dei tui in uanū assumis. Sed si iterū dicis nō credunt mihi nisi iuramento Rñdeo nō est laudabile in te ꝙ sic te exhibuisti ꝙ nullꝰ ꝓbis tuis fidez adhibeat. nisi hoc quod loquaris ei cū iuramēto affirmes. Et iterum dicis. nulli creditur amplius nisi iuret. nec aliqs pōt iam vendere vel emere nisi iurauerit. Rñdeo non est vniuersaliter uez. ꝙ plures boni homes emunt & vendunt. & rñ nullo modo iurant. etiam in magnis & arduis emptionibus. sed simplici ꝓbo affirmant vel negant fm dictum christi qui dixit. Sit sermo vester est est non non. Unde exemplū legitur in dyalogo Cesarij. ꝙ duo cines coloniēses inter cetera peccata sua confessi sunt duo ꝙ peccatorū genera. que quidem in se sunt valde magna. licet propter vsum mercatoribus his diebus parua videantur et quasi nulla videlicz mendaciū & periurij. Dñe inquīt pene nihil possumus emere vel vendere dñ oporteat nos mentiri iurare & sepius periurare. Quibꝰ cū dicat plebanus. peccata ista valde sunt grauia et a saluatore ꝓhibita ipso dicente. Sit sermo vester est est. non non. Rñdent nos non possimus hoc ꝓceptuz in negotiatiōibus nris custodire. Ait sacerdos vramini ꝓfilio meo & bene succedet vob. Et nolite mētiri nec iurare. hz sicut melius est. vestrum vultis dare sic eum tuta te. Et promiserunt ei ꝙ temptare vellent vno anno. hoc enim sacerdos petiuit ab eis. Impedient igitur eos sarbana. qui semper humane saluti aduersat. per mendacia. nullo anno vendere potuerunt. Rauci ꝙ anno reuoluto ad suum plebanum reuerunt. Obedientia huius anni fuit nobis multū damnosa homines a nobis discedunt nec aliquid sine iuramento vendere possimus. Tunc sacerdos. Nolite iurare ꝙ temptatio est & figmentum teneat in corde vro ꝙ nulla aduersitas nulla paupertas vos a tali ꝓposito auertet. & vō vobis bene dicet. Qui cū ꝓbis suis computeti pmiserūt ꝙ eustodire vellent eius consilium diuinumq; ꝓceptum per omnes dies vite sue. etiam si oporteret eos mendicare. Dira res. statim dñs immisit tam cōplexam temptationem et ceperunt omnes homines eos plus q̄ ceteros mercatores frequentare. & facti sunt in breui diuites ita vt mirarentur. Et reuersi ad suum confessorem gratias egerunt. eo ꝙ per eius salubre consilium a tam grauibus peccatis fuerunt exonerati. et insuꝑ in rebus ditati. ℗ Secundi mercatores sunt qui in statera dolosa quinque hoc fit tripliciter. Primo cum quis habet diuersa pondera. sic ꝙ vendit ad minus et emit ad maius. Secundo cum habet mensuram iustam & pondus iustum sed scienter male mensurat. vt caupones qui replent mensuram cū spuma. & etiā dū digitū libre supponūt. Similiter piscicide ꝙ cū pollice vlnā retrahunt. etc.

de alijs. Tercio quando quis habet iu
stam libram ꝛ mensuram. sed facit vt res
ponderosior sit tpe venditionis. vt qui
lanam aspgit aqua vel piper ad cellare
portat. Et vinum quod vendunt cum
aqua limphāt. ꝛ sic de alijs. Duplex dā
num habebunt tales. Primū temporale. Vñ Deut. xxv. Nō habebis in sacco
tuo diuersa pondera. Et post. vt viuas
longo tempe Sic ꝙ opositum cito mo
riunt ꝙ ꝛrariū facientes. Et etiam res ma
le acquisite cito perduntur. Secundum
est spūale damnum. quia cum scriptum
sit. per q̄ homo peccat ꝙ hec ꝛ punietur.
Qui igit in statera peccat merito in sta
ra michaelis punietur. vbi tūc mala coꝛ
in magno pondere. bona vero coꝛ nulli
us ponderis esse videbuntur. ❡

Tercq mercatores sunt qui ꝓpter dilati
onem tempis res vendūt maiori precio
q̄ valent vel valere p̄nt. nisi dubium sit
ꝙ merces vendite tpe solutionis debeāt
plus vel minus valere. qꝛ tunc licite p̄nt
vendi in tanto plus q̄nto estimāt ꝙ de
beant valere tpe solutionis. Et hoc intel
lige si iste venditoꝛ iam nolebat vēdere
merces suas. sed intendebat seruare vsq;
ad illud tempuꝰ tunc a primo vendere
Cum em̄ venditoꝛ statuat in coꝛde pro
q̄nto vdit rem suā dare. non p̄t ꝓpt̄
dilationem p̄cium augmentare. ꝛ bi gra.
Si ds iam vellet vēdere equū vnū pro
decem florenis ꝙmptis ꝛ si propter dila
tionem ad dimidiū annū dat euꝫ pro. xl.
florenis. tunc tenet. xl. florenū restituere.
qꝛ vsuram ꝙmisit. Sed si aliqui dicant
nō possumus merces nr̄as vendere sine
dilatione. Rñdeo cū dilatione licet ven
dere sed ꝓpter dilationem nō licꝫ p̄cium
augmentare. qꝛ si vendunt res suas lon
gis carinis ꝓpter dilationeꝫ solutionis q̄
si eis in continenti soluerentur. cōmittūt
vsuram. pt patz extra de vsuris. c. Cōsu
luit. ❡ Quarti sunt q̄ aliud ostendunt
et aliud vendunt. Et sunt illi qui occul
tant malū sub bono ꝛ superius ponunt
illud bonum qđ sit in aspectu hoīm. sed
in medio illud quod deterius est. et dū
cunt ꝙ totū sit sicut fugius apparet. ꝛ sic
mentiendo primos decipiūt. Exemplū
in dialago Celarij. Matrona quedā ve
nit in q̄dra gesima confiteri petā suā. Fle
tens tragꝫ coꝛā ꝙfessore genua sua. quic
qđ boni se meminerit cōmisisse cepit enu
merare ꝛ cuꝫ pharisco in euangelio se ius
stificare dicens. Dñe tot sextis feriis so
leo in panet aqua ieiunare. ꝛ tales demo
synas dare. ecclesiam frequentare. ꝛ mul
ta in hunc modum facere. Cui sacerdos
ait. ad quid dña venistis. numquid pro
istis operib⁹ vultis recipe pniam. quare
nō dicitis petā vestra. Rñdit illa Mihi
mihi ꝙscia sum. Ait sacerdos. Cuius of
ficij estis. Rñdit mulier. Ferum vende
re soleo. Ad qđ ille. Solez aliqñ mino
res gticulas in ligaturis maioꝛib⁹ inter
miscere vt sic totum vēdatis. Dicit illa
soleo. Rñdit. Ecce hoc criminale p̄cm̄
est. da dolus ⁊ fraus. Scđo interrogā
uit. Solebatis aliqñ mentiri iurare ꝛ quis
rare. Rñdit illa. qꝛ in talib⁹ sepe excedo.
Tercio quesiuit. Solez emulis vestris
aliquā do male dicere. ꝛ alijs plus vendē
tib⁹ inuidere. Illa rñdit. In his sepe de
liqui. Et plebanus. Et ista oīa pecca
ta mortalia sunt. ꝛ nisi pniam egeritis cō
dignā citius ibitis in gehennā. Territa
illa in verbis eius peccasse se cognouit.
et quid, de cetero debuit confiteri didicit
❡ Quinti mercatores sunt qui vilius
et remissius solent emere rem q̄ valeat.
vt contingit in necessitate. cum quis est
coactus. et necessitate vr̄ gente opoꝛtz eū
cum damno suo bona sua vendere. ꝛ ta
lis sic emēs ꝛ multo minus ꝙ eisdem re
bus dans q̄ valeāt tenet recompensare
damnū ꝓxmi. Hoc isti non aduertunt
qui q̄cꝫ si possent libenter emerent pro
vno florено quod valeret duos. Et de
hoc nullam sibi ꝙsciam volunt facere eū
tamē sciant ꝙ talis res cōiter sic nō ven
datur. sed ille ex mera necessitate sic ven
dere cogitur. Exemplum de vno qui ꝙ
petuos amiꝫ reddit⁹ et certos. scilicꝫ

vnum florenū pro .xiij. sed venditor ex necessitate coactus sic vēdidit. z alter cū dānatione sui z suoz. sic emit. Item z alius q̄ vnī equū vnū p .xl. florenis vendidit q̄ vix decē florenos valuit. et sup hoc ci ꝯcessit q̄nq; florenos per annū. et insup eodem anno talis bis cōicauit Et talib⁹ petā non dimittunt nisi restituāt z recō pensent damnū primis. Et qō dictū est de venditōne. intelligendū est etiā et ptē emptoris. Unde qñ venditor crederet rem suaz minus pciosam esse q̄ sit. vt puta vendit aurū primo p minori pcio q̄a credit esse auricalcū. aut aial sanū qō putat esse infirmū. ꝛcys. Ita emptor si hoc cognoscat et minus dat q̄ valeat. iniuste emit et ad restitutionem tenetur

¶ Sexti sunt q̄ vicios̄um z defectuosū vendunt p bono. Circa qō q̄ritur. vtrū venditor teneat dicere viciū rei vendende. Rūdeo sm Tho. ū. ij. q. lxxvij. Venditor q̄ rem vicios̄am vendendam exponit. ex hoc ipe dat emptori dāni vel periculi occasionē. Damni q̄dem si ꝑpter huiusmodi viciū res sit minoris p̄cij et ipse nihil de pcio minuit. Periculi autem. puta si ꝑpter hmōi viciū vsus rei reddat impeditus vl nocius. puta si aliquis vē dat alicui equū claudicantem pro veloci vel domū ruinosam p firma. vel cibum corruptū q̄ bonū. ꝛcys. Ubi rūdeo breuiter. Si vicia hmōi sunt occulta z venditor non detegit. erit dolosa z illicita vēditio. z tenet venditor ad dāni recōpensationē Si ꝑo viciū rei sit manifestū. puta cū equus est monoculus. vel cū vsus rei z si non ꝑperat vni. pōt ꝑpterea alteri et venditor ꝑpter hmōi viciū subtrahit de pcio q̄ntum oportz. nō tenet ad manifestandū viciū rei. q̄a ꝑpter hmōi vicium emptor forte vellet plus de pcio subtrahi q̄ esset subtrahendū Unde venditor pōt licite viciū reticere. hoc ille. ¶ Septimi sunt q̄ cū pmpta pecunia emunt et i contrimenti ritui idē sibi vel alij econuerso vendunt. z ꝑpter dilationē dant carius q̄ valere potest. Et nullus laborem vel aliquod dubiū nec aliquas expensas ci hac re habuerūt. sed imediate eodem tpe et loco ꝓpter dilationē multo carius vendiderunt. ꝓbi gra Sicut isti q̄ emit quenā cū est in bono foro. z ꝑpter dilationem carius vendunt q̄ expost valere pot est. Item q̄ q̄nq; emunt duo vel q̄tuor vasa vini pro ꝓmpta pecunia. z imediate ꝑpter dilationē multo carius vendūt et q̄nq; numq̄ ex cellario retrahunt. z sic q̄nq; illa vasa bis vel ter vendunt. z sic semp in eodē loco manent Item q̄ emit pannū vel lanā vel hmōi pro ꝓmpta pecunia z imediate carius vendūt ꝑpter dilationē. z tales q̄nq; plus lucrant q̄ illi q̄ talia mercimonia durit p. xl. vel. l. milliaria in magnis expensis. et laboribus.

Circa hoc q̄ritur. vtrū mercatores possint licite lucrū recipere z carius vendere q̄ emptū sit. Rūdeo cū laborant p̄ꝓtionibus z q̄si cōmune negociū in mercibus gerunt. p̄ñt moderatū lucrū recipere Secus de imoderato. vt patz extra de emptione z venditione ca. p. Sciendū est q̄ hoc int. lligenduz est si ipe venditor rem meliorauit. z etiā si pcium rei mutarū est sm diuersitatem loci vel tpis. vel ꝑpter periculū cui se exponit transferendo rem de loco ad locum potest carius vendere dum tamen moderate fiat vt dictum est

¶ Octaui mercatores sunt qui querit tenebrosa loca z lucem solis z claritatem dieī obtenebrant. z ideo faciunt vtres aliter appareat q̄ sit. sicut pannicide fecerunt. z in hoc oñdunt se esse filij tenebrarum. Unde dñs merito de eis Matth. xij. Dimitte eos in tenebras exteriores. q̄ tenebras dilexerunt. ideo tenebras habebunt Et in h ostendūt se male velle facere vel agere. De talib⁹ dr ꝓs in euangelio. vt dī Joh. iij. Omnis enī q̄ male agit odit lucē z nō venit ad lucem vt nō arguant opa eius. Qui aūt facit veritatem. venit ad lucem vt manifestent opa eius. q̄a a deo sunt facta. Et tales mercatores qui causa decipiendi hoc faciunt quantū in eis est oculos xp̄i cōtur vt

lare. Vnde auctoritas. Oculos domini omnia prospiciētis conātur velare q̄ maluz pbono nituntꝫ vēdere vel darevel mutuare. Et tales in casu q̄ nūq̄z primū decessissent. tñ solū intentio eoꝝ ad eternam dānationē sufficerz. ¶ Boni sunt q̄ cuz mechanicis pueniūt z pactū faciūt dando eis pmptā pecuniā vt sibi supra terminū assignatū tot facta vl tot paria mechanica pparārēt. z sciunt pfecte q̄ tempore illo assignato multo plus eisdē mechanicis solueremt talia eis sic preparata et sic nimis grauant istos pauperes mechanicos. sicq̄z ipsi ex suis pcinuis laboribus vix sibi nutrimentum acquirunt. ¶ Decimi sunt qui illas res vendunt q̄ ad nullum vsum sunt vtiles nisi ad peccādum sicut gladios z sagittas intoxicatas aut venēa aut falsos tessseres z hmōi Tūc indubitāter peccāt oēs illi q̄ faciūt vel tenēt vel vendūt vel donāt z omnia mala sequētia istis imputabūtur. Quia q̄ occasiōem dāni dat. damnū dedisse videt. extra de iiu. z dāno. ca. Si culpa Lōcor. Tho. z Hosti. R Si aūt iste res q̄ vēdende sunt pñt esse vtiles vt arma in iusto bello. aurifrigiū ad ornamēta eccl̄iastica Et etiā q̄dam venena q̄ ad aliq̄ medicialia vel pcta aialia nociua. q̄ talia vēdit pparat vel dat nō peccat. nisi forte pbabilr dicaret sibi pscia q̄ emptor rem illā q̄reret ad male faciēdū. tūc em nō debz ei vēdere nec dare nec accomodare. Verbi gra. Si tu vnus vellet aliquē iniuste occidere vel alias lesaliter vulnerare. tūc tali nō debes gladiū vendere vel accōmodare. alias reus erit illi⁹ peti. Itē aurifaber faciens ānulum aureum illi quē veraciter scit. velle abuti. sicut dādo alicui mlieri in matrimonio pstitute vel pginē vt alliciat talē mulierē vel pginē ad actū illicitū. tal aurifaber reus erit in pctō isto. z sic de alijs. Et h̄ idem possumus p talia exēpla a siti cognoscēr Qz si q̄s q̄rez hoiem aliquē ad occidendū cū. z indicās scienr illi locū vbi cū inuenīt. reus erit homicidio. Itē si q̄s indicaret alicui volenti fornicari pstibulū seu locū alium vbi tales meretrices inuenirent. reus erit illius peccati. qz est regula iuris. q̄ qui occasionē dāni dat damnū dedisse videt Ergo vniuersalr loq̄ndo q̄cunq̄z iuuat verbo vel facto aliquē ad peccādum. reus erit oīm pctōz illorum. S Undecimi sunt q̄ in diebz festiuis mercimonia sua exercēt. Et de hac materia i uenies supꝝ in tercio pcepto. ¶ Duodecimi sunt q̄ emūt furtū vel rapinā. vñ sciendū q̄ qui sciunt vel pbabilr credidit esse furtū vl rapinā z sic emit ḡuat q̄nq̄z modis Pzio qz sp tenet eam reddere etiam si aial moriat vel violent auferat. ergo q̄cunq̄z emit rē furtiuā vel raptā sp tenet restituere erz si añ decē ānos emisz et aial eodē die mortuū esset. vl etiā si eo die q̄ emit violent fuisz ablatū. adhuc tenet restituere si vult pacif penitere Sp em tenet furtū de casu fortuito restituere nisi in vno casu. puta si rē obtulisset dño tpe z loco pgruo. z iste noluit recipe Secūdo qz tenet restituere oēs fructus pceptos z q̄ modo tpe pcipi poterāt. Tercio qz res estimāda est fm optimū et⁹ statuz puta si res tpe vēditiōis fuisz melioz isq̄z postea. tūc nō sufficit q̄ simplr restituer. Quarto qz nō pñt repetere pciū qō dedit ad illo cui⁹ res é. nec erz pt agere ꝯ vēditorez de pcio soluto obstat em sibi sua turpitudo Quinto qz pdit etiā expensas volūtarias Si āt emit bona fide. puta si pbabilr rē credidit esse iustā. sic bona fides q̄uoz bona sibi pfert. Pzio qz non tenet rē restituere durāte bona pscia. Sz si postea sciuerit rē esse furatā tenet restituere isz fructus sumptos nō tenet restituere. Scdo pōt rez alienare vel vēdere stante bona pscia Sed si aliqō lucrū ex vēditione furti psecꝝ illō dz dño restituer. postea veniēs Tercio qz rē nō tenet restituere i casu fortuito durāte bōa pscia z tūc si ei res interi pcat absq̄z culpa sua i nullo tenet dño restituer Quarto qz p⁹ fti tutōez rei pt agere ꝯ vēditorē ō pcio qō dedit z vēditor tenet sibi restituere pciū

De Septimo precepto

De vsurarijs. T

Vndecimi sunt vsurarij. Pro q̄ sciendū. Quid sit vsura. Rñ deo fm Goff. Vsura est q̄dd sorti accidit ex intentione p̄cedēti vel ex pacto Sed fm Raym. Vsura est lucrū ex mutuo pacto debitū vel exactū. Sciēdū q̄ vsurarij q̄ recipiūt aliq̄d ex pacto vltra sortē peccāt ḡuiter Pro q̄ faciūt ꝓtra legē dei. vū Leuit. xxv. Pecuniā tuā non dabis fratri tuo ad vsuram. Ibi Deut. xxiij. vbi legitur sic. Fratri absq; vsura id q̄ tibi ligz accōmodabis: vt bñdicat tibi dñs in ope tuo in terra quā ingredieris possidendam. Vbi insinuatur quāta sit vtilitas mutuare absq; vsura ex gratis. Bñdicit em̄ ei dñs in omni opere suo. z aliud testimoniū est in p̄s. vbi inq̄rit dauid a dño dicens. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo. Et subiungit dominus. Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. ꝛc. Secundo grauiter peccant. quia vendunt tempus quod inter omnia trāsitoria maxime voluit dominꝰ esse cōmune omnibus absq; psonaruz acceptione. Cum em̄ in alijs rebus diuites multo plus habeant q̄ pauperes de solo tempe non potest habere diues nisi idez quod pauper. non enim potest esse tempus nisi vnum tempus simul et semel.

Magna em̄ iniquitas est cū vsurarius vendit pauperi illud quod omnibus cōmune est. Ideo iusto dei iudicio in temporis indigentia punitur vsurarius. cuz aliud vendit in p̄sentī quod sibi daturz fuerat ad p̄niam agēdam. Vñ minatur eis dominus per ꝓphetam dicēs. Cum accepero tempus iusticias iudicabo. qsi diceret. Tu modo habes tempus in manu tua. sed cū accepero. id est post mortē uam in manū meā omnibz faciā iusticiaz quibz iniuriatus es. Tercio faciūt grauiorem q̄ vendunt vnam rem bis. Ergo in Tho. accipe vsurā p pecunia mutuata fm se iustū est. q̄ vendit illud q̄ nō habet. vbi gratia. Si quis vellet seorsum vendere vinum. z seorsum vsum vini. vt deret eandē rem bis. vel venderet illud q̄ nō est. Vnde manifeste per iniusticiā peccaret. Et simili ratione iniusticiaz cōmittit qui mutuat vinum z triticum petens sibi duas recompēsationes. vnam quidem restitutionem equalis rei alterius ponderis et precij vsus q̄ vsura dicitur. T

De iniquitate vsurariorū

Surarius primo peior est fure q̄ fur de nocte solū furat. sed vsurarius die noctuq; Et q̄ magis depauperat z da plures exheredat. Secdo peior est alio mō iferno. q̄ fm q̄dā Guil. lugd. in summa vitioz. Infernus em̄ in resurrectione dñi que non suerant restituit. Vsurarius audita passione z ꝛia resurrectione dñi. nō vult aliena restituere. sed potius vult carere oī fructu passionis xp̄i. Jte infernus solū punit malos q̄ meruerūt peccando in p̄ria ꝓtra deum. sed vsurarius spoliat bonos et malos indifferenter. Jtem sicut infernus nunq; replebitur vsq; ad nouissimum diem. Sic auarus vsurarius nunq; replebitur pecunia. sed semper habet ad plura acquirenda. Tercio peior est iudeo. quia iudeus a iudeo vsuras non accipit. sed vsurarius a fratre suo christiano accipit. quod iudeus nullo modo faceret. Quarto peior est morte corpali. q̄ mors solum interimit corpus. sed vsurarius corpus z animam. Quinto peior z iuda traditore. quia iudas semel christū vendidit. z eum ꝓ. xxx. bonis denarijs dedit. sed vsurarius toties christum vendit quoties vsuram accipit. z nō sicut iudas ꝓ. xxx. sed ꝓ vno solo denario cui sepius vēdidit Et nō solū vendidit xp̄m. sed etiam beatam virginem matrē et sociatam eis sancto z angelos in celo existentes. Jte vendidit sepm z vxorem z omnes liberos z heredes qui possidēt pecuniam vel bona temporalia cuz vsura acquisita. Jtem iudas. xxx. denarios restituit q̄s iniuste acquisiuit. Unde

Matth. xxvij. Dz q penitentia ductus restituit triginta argenteos. Sed vsurarij nullo modo vult restituere q̄ iniuste acq̄sierunt. Vñ exemplū in lib. de dono timoris. Legitur q sacerdos q̄dam monebat quendā vsurariū de salute aie sue qz grauiter infirmabat. Dicebat aūt q sibi ornamenta essent necessaria. s. vt bñ z pfecte vellet restituere p posse. Et ille Quo primo libenter faciam. tercio q̄o facerem qz nichil mihi z filijs meis remaneret. Et sacerdos Sine hoc non potestis saluari. Et ille. Dicunt ita sapientes z scripture. Et sacerdos ita vere. z ille. Ego volo ꝓbare verum dicant verū quia nō restituam. et sic mortuus est magis timens paupertatem pfitem q̄z futurā. Sexto vsurarij peiozes sūt omni peccatore. hoc patz. qz cū alij peccatores q̄q; a peccatis cessant. Sicut superbus in quadragesima deponit superbiam. luxuriosus desistit a luxuria. gulosus ieiunat. Sed vsurarius vsuraz omni die cōmittit. nulla die excepta siue in parasceue. siue in die natiuitatis z resurrectionis et sic de alijs in cēteris peccatis sicut in die simplici. Item peccat in omni loco quia siue sit in ecclia audiendo missem. siue in mensa comedendo siue in lecto dormiendo. vbicūq; fuerit semp peccūm eius augmentat. Et hoc ptz q vsurius nō veretur ꝓtumelijs facere deo z vniuersis angelis et scis eius. in quoz festiuitatibus peccat cōmittendo vsurā. Et ideo destitutus erit in extremis auxilio dei z oim sanctoz. Vñ cū dr Dñe misereꝛ aie istius vsurarij. pōt rñdere ihs ihesus. Quo misereꝛ dor eius q̄ nec in ipa die qñ genus hūanum in cruce redemi me honorare voluit Sic pōt dicere bta virgo maria de suis festiuitatibꝰ in q̄bus ab vsura eb reuerētiam eius cessare noluit. Similiter oēs sci cum interpellātur ad intercedendum ꝓ vsurario rādare possunt. Una festiuitas est nobis in anno consecrata. scilicz dies omniū sanctoz hanc festiuitatē vsurarius exprobrauit in qua nobis oībus ꝓtumaciam irrogauit. nec honori olim nostro pepercit. Idem possunt respondere oēs angeli. quoz festiuitatem. s. festū michaelis q̄ dr festū olim angelorū nō celebrauit sed vsurā suaz exercuit. Ergo nō immerito vsurarius mala morte morietur. Vñ legitur exemplū in sōcis coloñ. quidaz vsurarius diues defunctus est. q cū inferretur materia tandē ascendēte in cereb̄rum factus est freneticus. Cuiz ꝗrtidie dentes z os moueret. dixerunt milites sui Quid comeditis dñe Rñdit ille dentes os ego mastico. visum eñ fuerat ei q demones in os eius denarios funderēt nō possum inquit demones istos sustinere quia nimium me infestāt portare me ad monasteriū tale. illic boni homines sunt. forte auxilio eoz ab his demonib liberabor. Quo cū delatus fuisset. clamauit reportare me. reportare me plures demones video b̄ q̄ in domo mea. Sicq; miser delatus z a demonibus miserabiliter agitatus. infelicem animā reddidit. ostēdens cūctis videntibus q̄ execrabile vicium sit vsura in tormentis sibi sic a demonibus illatis. X ¶ Et no a q vsurarij duplices sunt scilicet publici z occulti. Nam publici vsurarij plectūtur a iure pena quadruplici. Prima ē q ipso iure sunt excōicati. Secunda est priuario coīonis qz sacrm eucharistie tolibo non est dandū tam in morte q̄ in vita nisi vere peniteant z restituāt. Tercia est exclusio oblationis. Quarta priuatio sepulture. z qz nō dñt in loco sacro sepeliri vt hic ex. de vsu. et qz in oibus Sed si dicere vbi est locus sepulture vsurarioz. rñdeo q infra parietulū sepelīdi sunt. Vñ hoc idē oīm est p exemplū vbi legit q fuit quidā vsurarius q̄ nolebat restituere licz frequenter admoneret Infirmat⁹ vsq; ad mortē vocauit sacerdotem et petiit sacrm et ecclesiasticā sepulturā. sacerdos rñdit non daret nisi plene restitueret. qđ ille facere renuit. Recedente sacerdote et infirmitate inualescente ageꝛ ꝓpinquabat morti. reuocat⁹ est sacerdos vt aiam eius ꝙlis vt recōmendaret Sacerdos ait

Ego ꝓmendo eiꝫ oīibus demonibus in inferno agētib⁹ Et sic sacerdos recessit. qz ille adhuc restituere noluit. Ipo defuncto rogauerūt amici sacerdotez vt defunctum sepeliret in atrio benedicto ꝓpter amicoꝫ suoꝝ honorem. Quod sacerdos eis negauit qz iñ vita vsuras restituere noluit. Habebat aūt dcūs sacerdos vnū asinum qui nichil aliud faciebat ꝙ libros ad ecclias ferebat. deferebat et ideo nullā aliam viā sciebat. Rogauerunt sacerdotē amici defuncti vt corpus sup asinum ponerent z ad quēcūq; locum illud deferret ibi sepeliret. Qui putantes q ad ecclias delaturus esset vl ad domū sacerdotis (qz altā viā nesciebat) placuit pactio sacerdoti. Asinus corpus vsurarij sup se positū non declinans ad dexteraz vl ad sinistrā tulit ad patibulū Et se exutiens corā oi ꝓpio piecit illud a se sub patibulo z ibi sepultus est.

Usura multis committitur modis.

Usura multis modis ꝓmittit.

Primo cū aliq; prestant sub cōditione ad pactū plus recipiendi z isti sunt exprese vsurarij. etiā fm iudiciū eccl'ie. Secūdi sunt qui peccāt sine aliquo pacto. co tñ aio q aliqd vltra sortem recipiāt alias non mutuarēt. Et isti sunt vsurarij q̄ ad deū ꝓpter intentiōem corruptā quā phibet saluator Luce. vi. Mutuū dantes nichil inde sperātes. Ergo q̄cunq; sub spe recipiendi alicui mutuat pecuniam. ꝓpue si alias nō erat mutuaturus. de quid postea accepit vsura ē. Tuis etiā nichil postulet. z tenet ad restitutiōem. Tercij sunt q̄ mutuāt res suas ad certum terminum. q̄ veniente nolunt ꝑstare vlteriozē dilatōem donec aliquod emolumētum iñ ꝓpiāt. licz etiaz exp̄sse nō petāt Quarti sunt q̄ vendūt res suas longe carius ꝓpter dilatiōem q̄ si eis in cōtinenti solueret. vt patz. extra de vsu. c. Cōsulit. Est em illa ḡnalis regula q de q̄d accipit vltra capitale. vsura est vt ꝑz xiij. q. iij. plerics. Quinti qui ꝓ prōpta pecunia tam emūt z imedite sup dilatonem illi eidem a q̄ emerūt vel alij cōducto vendūt in cariori foro q̄ valet vel valere pōt. Ꝟ patz supra in eodem precepto circa illā lram Q. Sexti q emūt vinum vel bladum dū adhuc crescit ita in bono foro q̄ verisimile est q nullo mō ꝓpe solutionis ita modicū valeret. z tales vsurā cōmittūt. Ꝟbi ḡna. Sic q in. xl. emūt vinū ab ipsis vindemiatoribus cū sint in necessitate ꝓstituti z tam ꝓ vili ꝓcio q̄ indubitanter ꝓpe solutiōis multo plus solui oporteat. Similiter et illi q emunt a rusticis frumenta z tam ꝓ vili ꝓcio q̄ ꝓpe solutionis plus solnāt. z tales oēs sunt vsurarij z tenent ad restitutionem Quid si q̄s emit fructus puēturos h̄ anno de agro seminato. Rñdeo. nō. est vsura quia dubitatur vtrū plus vl minus debeat valere. z tñ ad hoc stat adhuc in voluntate dei vtrū eos velit cōseruare a tēpestate aeris et alijs periculis supuenturi Et eodē modo dicendū est q̄ si emat fructus puenturos ad tres vel ad quattuor annos.

Septimi sunt illi qui recipiunt aliquod pignus vel ꝓcedunt pecuniā sup predium aliq̄d et fructus eius nō cōputant in sortem Circa qđ q̄ritur. quid de coitatibus q̄rundā ciuitatū q̄ dant pecuniā ad vsuram. Rñdeo fm Ray. Oēs illi ciues quoz auctoritate z cōsilio fit vsurarij sunt Et eodē mō si ciuitas vel coitas reciperet aliud pignus. s. ciuitatē vel castrū vel hmōi. z fructus eius nō ꝓputarent in sortē oēs tales vsurarij sunt. arg. vij. q. j. Sicut vir. xxiij. q. iij. si dz. Similiter intellige de vno solo qui pecuniā locaret sup castrū vl sup aliquā ciuitatē et sic de alijs. z fructus hmōi tolleret z eos in sortem nō ꝓputaret. vsurarius dr̄ tenet ad restitutiōem ℣ ℂ Grauī sunt qui dant granum veteꝫ vt postea recipiant nouū. Et de his dicit Raymun. q̄ vsuram ꝓmittunt quia meliozem recipiunt. quod intelligit Hostiens quando aliquis propter hoc facit vt illam mdi-

ozem lucrek. Si vero facit ne sua messis pereat et inde accipienti grām faciat non cōmittit vsurā. sed etiā tunc sine dubio accusatur qñ presumit q̄ nouum debeat minus valere. extra eo. Nauiganti. Noni qui emunt a pauperibus oues et boues quas illi forte non hūt. et talia alia illa erant eis dd ḡ de illis. Rūdet ſm guil. Si emptor scit vel credit q̄ venditor illa non habeat z locat ei p annua pensiones. vsura est. vl' saltez in fraudē vsure fit. Si ꝓ credit eum habere et sine fraude emit non est vsura Decimi sunt q̄ mutuant pecuniā sub illo pacto vt illi sibi restituāt vtz mutuantes vsurā Rūdeo ſm Tho. ij. q. lxxviij. Licitū est q̄ mutuāti vnū aliud sibi restituat. sed non licet obligare debitorē ad mutuū in posterū faciendum. a a Queritur vtrū liceat accipere mutuū sub vsura. Rūdeo ſm Tho ij. q. lxxviij. Non licet aliquē inducere ad mutuandū sub vsura. licet tñ ab eo. q̄ paratus est facere z q̄ exerceat vsuras. Mutuū accipe sub vsuris ꝓpter aliq̄ bonū vt est subuentio sue necessitatis vel alterius. intelligit Ulricus non solū de necessitate vitalitatis quā aliqs ꝓsequit agēdo negocia sua. Sz hac vtilitate cessante puta cū recipiet ꝓpter ludū alee vl' hmōi tūc ſm eūdē accipe. a. vsurā est peccatum mortale. b b Queritur vtz liceat domina vel dominas ab vsuris recipe. Rūdeo ſm Ed alricū sic. nisi p hoc efficiant non soluendo. Nam tunc qui recipet ab ipsis tenerent eas restituere. vel illis a quibus ipi receperūt Secus itaq̄ si habent alia ꝓter vsuras et p hoc non efficiunt non soluendo. c c Queritur vtrum maritum liceat accipere dotē a patre vxoris sue q̄ ē vsurarius Rūdeo ſm Guil Si pater non sufficit ad soluendum que de vsura hz. et maritus sciens voluntatē vel hūs ignorantiā craſſam ꝓtrahit cum filia non debet recipe dotē a tali pze. Si aūt non putabat socerū esse vsurariū vel alias esse soluendo. qui tñ non erat. pōt dotem in solutionem recipe. Diz postmodum sciat veritatē hec Guil. Tutius aūt dz q̄ sciens veritatē non recipiat dotem aut si recipit restituat illis quibus pater rebatur Si aūt in veritate socer de alijs bonis erat sufficiens ad soluendum. tunc genet indubitanter pōt dotem recipere dd Queritur vtrum liceat creditori recipere debitū qđ vsurarie ei debet Rūdeo ſm Guil. Si bona fide credidit ei pecuniam vt ex illa ꝓ modum suū faceret et lucrando forte se et ea liberaret. recipere potest qđ mutuauit. et si ille alias non sufficiat vsuras soluere. Si vero alia causa credidit puta ad ludendum in alea. vel dandum meretrici vl' hūstrioni. non debet debitum ab illo recipe qui nec vsuras exorat sufficit restituere. e e Notandū ē etiā q̄ eccl'ia tñ detestat vsurariorū voraginē q̄ eam restringit omi mō q̄ potuit hoc ptz qz ꝓtra eoz solutionem multiplex remediū adhibuit. qz si ꝓmittit aliquis vsuram soluere. cogi non debet ad soluendū qz vsure sunt indebite. extra de vsuris ca. Debitores Qz dcm̄ iudex sententiā daret ad soluendū vsuras excōicationis ſnām incurreret. Secundum remediū est. q̄ post absolutionem pōt eos repetere. et vsurarius tenet sibi restituere q̄ per vsuram ab eo recepit. Circa qđ q̄ritur Utrū vsurar' teneat ad ola damna. Rūdeo ſm Ray. tenetur ad oīa damna que ipe ꝓpter solutionem vsure passus est vt si domū suā ꝓpter hoc vilius vendidit z alia ꝓdurit aut si ꝓpter hoc alia bona sub vsura q̄siuit. Tertiū remedium est q̄ si non vult restituere. tunc pōt iudex vel alij prelato denūciare. z iudex siue talis ꝑlatus ex officio suo pōt illū cogere ad restituendū ¶ Sciendū q̄ antiq̄tus vsurarij fuerūt valde despecti atq̄ etiā rari. Unde narrat Guilhelmus Lugdunē. in summa viciorum q̄ antiquitus quando q̄z in vna tota ciuitate vix inueniebat vnus fenerator. z ille non fenerabatur nisi data fide q̄ non publicaretur. de q̄ cuz certitudinaliter constaret eum esse vsurarium. tunc amplius dicebatur domus

eius domus diaboli. z sic de aliis rebus
ei⁹. Osculum pacis nō dabat ei in missa.
ignis a vicinis suis in domo eius nō su-
mebatur. pueri ad eius occursum pauesce
bant z in alterutrū cum digito demōstra
bant. Hāc vero nr̄o tpe fiunt tales cubi
culariū pncipū. et ab hoibus eis assurgit
quod nī est absurdū z abominabile mul
tum. ff Decimi sunt illi qui reci
piunt dona z munuscula a iudeis. Circa
quod notāda sunt hic duo. Primo q̄re
xp̄s noluit vt iudei penitus p̄sumerētur
sed dispergerentur. z quare eos eccl̄ia nō
psequitur q̄si hereticos. sed finit eos vi
uere q non ex toto deleat. z hoc fit ꝓpter
tres rōnes. Prima q̄ in fine mundi de
bent pueri. vñ ps̄. Cōuertent ad vespe
ram. Et time fm dictū xp̄i vt h̄ Joh. x.
Fiet vnū ouile z vnus pastor. Vñ etiam
Hieremi. xxiij. In diebus illis salnabit
iuda. Secūda rō. q̄ sunt liberarie nostre
q̄ntum ad vetus testamentū. Et g̃ nos pa
gani diceret vos xp̄iani istas ītas cōpo
suistis. habemus vetus testamentū et di
cta ꝓphar a iudeis. Tercia rō est ꝓpter
memoriale dñice passionis. Ergo q̄tiens
cunq aliquē iudeū vidamus totiens mo
rtā dñice passionis h̄e debem⁹. ps̄.
Ne occidas eos ne obliuiscantur popli
mei. gg Secundo videndū est quo
xp̄iani se habere debēt erga iudeos. Tūc
fm Raymū. dico. q xp̄iani nō debēt cū
eis comedere aut ad conuiuia sua vocare
Secūdo q infirmi xp̄iani non dēt in su
is infirmitatibus ad se vocare iudeos. nec
ab eis recipe medicinas. Tercio nec xp̄i
ani debēt cum eis in eisdem balneis bal
neari. xvij. q. i. ca. Nullus. et ca. Omnis
Quarto non debēt ꝑmitti habere inter
xp̄ianos officia publica nec occasionem
habeant sentiendi. dist. liij. Nulla. xvij.
q. iij. Constituit. Quinto in diebus la
mentationis z dñice passionis non debent
in publicum prodire. Et etiam in die pa
sceues non debent habere ostia et fene
stras apertas. extra. eo. Que super his.
Sexto q non debēt habere sumulos vl
famulas christianos. quia christiani mi
lo modo debēt esse assidui inter domum
iudei nec tam q̄s famuli aut nutrix aut ob
stetrix. als ipi xp̄iani si ab eis recedere no
lunt excōicari debent. extra. eo. Judeos
ca. Ad hec. Septimo quia xp̄iani nō de
bent eis locare domos suos ad exercen
cendum vsuras in eisdem. Octauo quia
xp̄iani non debēt retinere munuscula vl
dona a iudeis eis data. Circa quod q̄ri
tur. vtrū xp̄iano liceat accipere dona vl
munuscula a iudeis. Rādeo q sic. z tam
tali modo q ipe recipiens nō velit aliqd
facere ꝓpter talia dona quod sit ꝓtra deo
um. tūc licite pōt recipere. Si non debet
bi retinere. nisi forte essent talia q̄ ab eo
ab antecessoribus suis ipi iudei p vsurā
recipissent. Vñ dicit Tho. in quadam
epla ad ducissam lothryngie. Cū ea que
iudei per vsurā extorserunt non p̄nt licite
ab ipsis retineri. Consequens est vt si
vos illa ab eis receperitis nec vos licite
retinere poteritis. nisi forte essent talia q̄
vobis vel antecessoribus vestris hactenus
extorserunt. Si qua ꝙo dant que extor
serunt ab alijs dēt restitui eis quib⁹ ipsi
iudei tenent restituere si inueniunt. Alio
quin in pios vsus fm sui diocesani ꝓfi
um sunt talia dona z munuscula erogan
da. Quid ad h̄ dicturi sunt q recipiūt
propinas z dona a iudeis. scilz aucas vl
cantros vel cyphos argenteos z sic de
alijs ꝓpinis. q̄ omnia talia erogāda sunt
pauperib⁹. Ergo q̄ncq recipere. vnq
cantrū a iudeis qui nō h̄nt nisi vsurā
pecuniaz z si sic mortf. ipe z oēs heredes
qui illū cantrū possidebunt scienter oēs
damnabunt. Ergo isti etiā qui comedūt
de aucis istis quas iudei ꝓpinauerūt do
minis suis circa festum martini. q̄libet ta
lis tenet in tantū pauperib⁹ erogare fm
cōsiliū sui ꝓfessoris. bb Queritur
vtrum pueri iudeoz inuitis parentibus
sunt baptizandi. Rādeo fm Tho. ij. ij.
q. x. Non licet ante annos discretionis
sed q̄n ad annos discretionis puenerit
p̄nt fidem suscipe etiam parentib⁹ inuitis

Dominico

Et nota q̄ iudei adhuc hodierna die libenter q̄sequerent xp̄m si possent. Unō legitur exemplū. q̄ cuz iudei in quadam ciuitate fecissent in q̄sceae imaginez xp̄i cereaz et eā clauis cruci affixissent. et lancea aperuissent. apparuit btā virgo ꝙ querens xp̄ianis de hoc adhuc in vrbe illa filium suū crucifigerent iudei. Christiani aūt domus iudeoruz penetrantes z eos capientes. inuenerūt imaginē crucifixi et eius vulnera cruentata. Quo viso miraculo multi iudei ad fidem sunt cōuersi.

ū Octimusseptimi sunt q̄ mala fide faciunt hoiem incurrere damnuz sicut q̄ incitant hoiem ad ludū alee z hmōi. Ad cuius euidentiā tria sunt ꝙ ordinē ꝙsiderāda Primū est q̄ntuz petm̄ sit ludus alearū z taxillorz. Secūdum. quid iuris sit de eo quod q̄ditur in alea. puta an ipi vel quibus q̄sonis sit reddendum Tertio quo z quales ludi p̄nt esse licitiz fieri sine petō mortali Circa primuz querit verum ludus sit petm̄ mortale. Rūdeo. sm Guil. q̄ sic. tiā si homo non ꝓducit in ꝓfuitudinem mortaliter peccat. Hoc intelligē q̄ ex auaricia ludit. quia auaricia de se est petm̄ mortale. et quantitas peccati in talibus ludis potest conijci ex hoc ꝙ obus. Et primo ex descriptione taxilli. nam taxillū recipiens ad manū ad ludēdum ex auaricia z cupiditate. si iactat vnū oculum ꝙ hoc intelligere debet q̄ priuatur regno dei. quod daus oi potens daturus est oibus suis electis. cum in iudicio dicet illud Math. xxv. Venite benedicti possidete regnū paratum vobis ab initio mūdi. Ubi dicit regnū in singulari et nō plurali. quia oēs sancti z electi vnū regnū possidebūt. quod cōdiuidēt ipsi sibi inuicez ex charitate sic q̄ hoc qd omnes possident vnus possidet z econuerso. Unde Gregori. Omnia eēm sunt omnibus cōmunia ꝓpter eum qui in oibus est oīa. Unde Anselmus Unusquisq̄ intantum gaudet de alterius gaudio inq̄ntum de suo ꝓprio. Et hoc ideo quia vbi vnusquisq̄ perfecte diligit ꝓximum suum sicut seipm̄. ergo oēs electi q̄ in celo sunt erūt reges z regine. vnō de quolibet electo dicit illud ps. Posuisti dñe sup caput eius coronam z̄c. Et h regno z hac corona priuat se talis luxor. Si aūt duos oculos iactat q̄ hoc intelligere debet q̄ cum corpe et anima eternaliter puniri debet. qz homo est cōpositus ex ania z corpe. sed in morte anima sepatur a corpore. tunc anima peccatoris solā punietur vsq̄ ad nouissimū diez. Sz in resurrectione et nouissimo die. tunc anima et corpus reconuerso simul cōiungentur. tunc peccator cum eodem corpore et anima z cum eisdem membris et oculis ceteris q̄ membris cum quibus peccauit eternaliter punietur. Un Bern. In quo autem mēbro creator magis offenditur in eo peccator grauius torquebitur. Si autem tres oculos iactat. per hoc intelligere debet q̄ eternalit sepadit a visione sce trinitatis. s. patris z filij z spūssancti qui a visio dei est merces et premiū electorum Un Joh. xvij. Hec ē vita eterna vt cognoscant te solū deum z quē misisti filium tuum ihesum christum Et q̄ iocunda sit ista visio ostendit ppheta dauid in ps. dicens Um mille anni ante oculos tuos tanq̄ dies hesterna que preterijt.

Si aūt quatuor oculos iactauerit q̄ hoc debet intelligere q̄ separabit a quatuor ordinibus sanctorum noui testamenti in q̄ testamento iam sumus. s. ab apostolis. martyribus. confessoribus. atq̄ virginibus. Isti sunt quatuor ordines sanctorū noui testamenti generalit loquendo Si aūt q̄tuor oculos iactauerit q̄ hoc intelligere debet q̄ omnis salus que effluxit ex q̄tuor vulneribus ihesu xp̄i in eo frustrabitur. Ergo de talibus cōquerit Bern. in ps̄ xp̄i dicens. Nonne satis ꝓpter te vulneratus sum nunqd̄ ꝓ iniquitate tua afflictus sum. cur addis afflictionem afflicto. magis aggrauant me vulnera tui peti q̄ vulnera corpis mei. Si autez sex oculos iactauerit per hos intelligere debet q̄ deus in iudicio redret ab eo q̄m

De Septimo Precepto

ſcz opera miſcōie exercuit. dicens illud. Hath. xxv. Eſuriui z non dediſti mihi manducare. ſitiui et nō dediſti mihi bibere. Et tūc ſubiunget illis ſniam illā horribilez. Ite maledicti in ignē eternū qui parat⁹ eſt dyabolo z ſcīs eius. Iſta horribilis ſnia intelligi debet ꝙ ſcz oculos

k k Secundo ḡnitas peti in h̄ ludo vel in talibus ludis pōt ꝙpendi ex multitudine pcōz que in ludo accedūt. pñt em̄ ibi accidere. xvij. peccā. Et primū eſt ydolatria qđ eſt ꝓtra primū preceptum vbi dr. Nō adorabis deos alienos. Sz luſor tarillum p̄ponit deo. et facit eū deū ſuum. Vñ Aug⁹. Hoc ab hoie colit qđ pze ceteris diligit. qđ ptz. qz ipe ad tarilli preceptū largit. quod ad p̄ceptum dei non largiret. qz ſi paup ꝓpter petret denarium. forte vix daret ſibi vnū obulum. ſed ad preceptū tarilli qñcz dat media tem ſubſtā. Ipſe em̄ largior eſt ad preceptum tarilli qñ fiūt brēs mattinus ad preceptū dñi. Ipe em̄ non ſolū dat medietatem pallij. immo totū palliū. Item etiā interdū tunicam z camiſeā z nudus ſequit dñm ſuum ſcz dyabolū. Et in hoc apparet magna ſtulticia ipſi⁹ luſoris ꝙ ſe viliſſime futuri ſubiecit. dō tarillū dominū ſuū ꝓſtituit Et ad hoc ſe aſtringit ꝙ facit qđ ipe iuſſerit. vñ merito deridendus eſt talis luſor. Vñ Sen⁹. Si videas murē velle domiari alij muri. nunqđriſum teneas. ḡnto magis ridiculū eſt ꝙ os caninū qđ minoris valoris é qz mus hoi dñetur. ¶ Sciendū ꝙ ſicut deus deduxit. lrās codicū ſuis q̄bus tota ſcīptura ſcribit. ꝙ quā volūtas dei fidelibus inſinuat Sic tarillus hz. xxi. puncta quibus luſor cognoſcit voluntatem dei ſui. Scōm eſt exectabilis iurario z blaſphemia q̄ in talib⁹ ludis freq̄nter in deum et in ſcōs refundit. Horū em̄ cōuicioz et blaſphemationuz ꝓncipes ſunt q̄ talib⁹ luſoribz hoſpicia ꝓcedūt. vl qui vectimēta eoz. vel alia deluſa diuidūt. vel q̄ cum ipſis familiariter bibūt. vl ab ipſis ſortē luminis recipiūt. ll Quod duplicit⁹ intelligitur. Uno mō qui videt de lumine illo equal⁹ cōliter peccant. Secundo quo ad denarios illos q̄ dant ad lumen ſicut cū ḡticus quis lucraf ricz tiens dat denarū ad lumen Et ergo tales denarios recipit et eis ad ludū illuminatūr tenef ad reſtitutiōem. Et ſic blaſphemare eſt ꝓtra ſecundū preceptū. vbi dr. Non aſſumes nomē dei tuū. Unde etiam qñcz dñs in pñti vindictā deluſoribus accipit. Vñ legit de q̄dam milite qui dum occaſione ludi ꝙ oculo dei iuraret ꝓpter ꝓ oculi eius a capite equitis et in aleariū ceciderūt. Ite quidā ſagittarius cū iratus eſſet valde ex h̄ ꝙ in ludo ꝙ diſſet. ſagittā direxit ꝑ ſus celū quasi vellet ſe vindicare de deo. Sequenti ꝙ die cū idem ſagittarius exiret hora ſedit ad ludum redut ſagitta et ſuꝑ alearium ſanguinolenta occidit. Item caueredz quilibet homo ne vel tarillos vl alia ad ludum neceſſaria locet. Sicut ei valde malus reputaret q̄ alicui ſeculari gladium locaret vñ aliquē ſcīm z iuſtū virū interficere deberet. Sic malus reputaf qui locat tarillos et alia ad ludū neceſſaria q̄ occaſionem dat ad deū blaſphemandū vel q̄ſi ad crucifigendū. Tercū pcm̄ eſt fractio ſolēnitatis tatuz. qz fm Guil. lugd. In p̄ceptis ſolēnitatibz p̄cipue cōmittunt luſores pcm̄ non attēdentes qđ legit Nūe. xv. de illo q̄ collegerat lignā ſabbato. morte moriaf hō ille ait dñs. lapidibus obruat eū ois turba. Conſtat eū eſſe peius cū blaſphemijs z iniurijs ludere q̄ in ſabbaz ligna colligere. Quartū eſt inobedientia parentū. qz q̄libet tenef obedire parentibz in bonis z in licitis. Et hoc eſt ꝓtra quartū preceptū. Quintum eſt homicidiū. qz interduz vnus luſor ꝙ ſolo obulo interficit alīū z h̄ eſt ꝓtra ſextum preceptuz. Sextū eſt furtū. qz tales luſores poſtmodū efficiūtur qñcz fures. et ſic coīter qñcz ſuſpendunt Et h̄ eſt contra ſeptimū preceptū. Non furtū fa. Septimū eſt falſum teſtimoniū. qz ſepe cōtingit ꝙ vnus q̄libet teſtimoniū falſum

ctū. dicens eum lucratuꝝ esse cum tamen ꝓdiderit. Et hoc est ꝓtra octauū ꝑceptū vbi dr. nō falsum testimoniū dices. Vel tamē est desiderū lucrandi qđ est cupiditas. q̄ est radix oim malorum. vt hī. p. ad Thimo. v. Et hoc est ꝓtra nonū ꝑceptū vbi dr. Nō ꝯcupisces rem ꝓximi tui. Nonū ꝑceptū est immiscēdia. qz vnus lusor aliū spoliare vellet vsq; ad camisiam si cōmode posset. Et ergo sicut fm dictū ꝓphetā in eūg̃. misericordes sunt dicti bri sic ecōuerso immisericordes infelices sunt. vñ Jacob. ij. Judicium sit ei sine misericordia q̄ die nō fecit iudiciū cū misericordia Decimū est vsura maxima q̄ attenditur nō solū in anno vl in mēse. sz in eadē die vel hora. extra de excessib; ꝓlatorū. inter dilectos. Undecimū est ꝓceptus phibitionis sancte matris eccie. Hā glo. dr q̄ hmōi ludi sunt phibiti. t nō tm dissuasi. Duodecimū est scandalū primi. Corrūpuntur em̄ multi qui ad ludū ꝯcupiscendum de ꝓsuetudine mala cōcumunt. vñ Math. xvij. Ue hōi per quē scandala fūt. Tredecimū est amissio tpis. t oim bonoꝝ q̄ isto tpe dns facere potuisset. Et est magna stultitia q̄ lusor qñ potuit facere opus ad gr̄iam vtilitatem. t primi edificationē et dei honorē ipe facit quod est sibi dānosum. t primo scandalosum. Decimū quartū est ꝓiurium. Sepe em̄ iurat lusor se lucratū fuisse cum in ꝓritate ꝓdiderit. Quintūdecimū est fraus. sepe em̄ vnus defraudat aliū iurādo. iactando cōputādo. t sic de alijs. Sedecimū ē ira. t odiū. qz sepe lusor cū ꝓdiderit ꝓuocatur ad irā. t sic maledicit. qñq; sibi ꝑsi et qñq; ꝓximis. Insuper. t qñq; accrit odium ꝓtra aliuꝝ qui ab eo lucratus est. Decimūseptimū sunt ꝓba mendacia qz sepe vnus mētitur in damnum alterius. Decimūoctauū est pctm̄ cōminationis. qz qñq; minatur ꝓximo verbis et super hoc qñq; inuadit eū ꝓberib; et consequēter quando ad domū gr̄iam aduenerit conturbat vxores et pueros et totam familiam. Sciendū aūt q̄ ipe lusor gr̄ijs manib; seipsum ꝓsumit. t ꝓdit quem filius dei crucifixus manib; t pedib; redemit. vñ Bern. Joēs in persona oīm ad talē dicēs. Ego accepi te manib; crucis fixis. t tu ꝓsumis te manib; demonib; dedicatis. Et est magna ingratitudo. q̄ homo impugnat eū in eadem pte corporis sui in qua dns ꝓ amore ipius tantū dolorē sustinuit. m m Itē lusor q̄cunq; ꝓtat oculos eorū dis ipe pōt inuenire qđ sibi pctm̄ suā dissuadeat. Si lucratus est. t ꝓtit oculos mētis deorsum tūc occurrere sibi debz q̄ lucratus est cū illa pecunia eternā dānationē. Si aūt q̄ didit. t vertit oculos sursum. tūc occurre sibi debz q̄ qđdit eternā hereditatem. t bām vitā Si aūt ꝓtit oculos mentis circa se. tūc aduertere debz demones qui eū tanq̄ leones rugiētes circūdant. t cū deuorare affectant si deus omp̄s eis protestatē sup lusorē daret. Uñ exemplū legitur in dialogo Cesarij q̄ lusor qdam totus deditus erat ludo tesseruꝝ. vt nec die nec nocte ḑesceret. Et insup semp̄ sacculū cū nūmis scū ferebat vt secū volentib; ludere obuiaret. in ludis aūt ita expeditus ac fortunatus erat vt vix alicꝫ sine damno ab eo recederet. Ut aūt posteris. t pfitib; ostenderet in q̄ntuꝝ talos ludi (in qb; ire inuidiente. t blasphemie exercent) ꝯ deū forēt ꝓmissum est diabolo vt cum eo luderet q̄ multos eluserat. t euiscerauerat. t multoꝝ marsupia euacuauerat. Hocte ꝓ quadā in spē cuiusdaꝝ ludere volentis intrās sacculumq; nummis refertū sub ascella portans ad tabulam sedit. denarios liberaliter apposuit. tesseres iactauit. t multū in breui de pecunijs illius militis acquisiuit Cui cū ꝓspere succederet. t lusori pecunia iā quaꝝ apposuerat defuisset. iratus sit. Nunqđ nō diabolus es tu. Et ille. satis est. Nūc appropiquat em̄ maturinale tpus oportuꝝ nos ire. Tollensq; illū p̄ tectū traxit. cuius viscera tegulis retrahentib; miserabiliter excussit. Et qđ de corpe factū sit vel in quem locum illud proiecerit vsq; do

die a cunctis qui ipsum nouerant ignoraf. ¶ Hanc ꝑo viscerũ eius relictę tegulę habẽtes repte sunt Ecce hoc vno exemplo oñdit q̃ diabolus suos mistros sinit ad tempus bñ plgari ꝛ qualit eos i fine remunerat. corp a.s. occidẽdo. alias ꝑo ĩ penas eternas ꝑpetuo secũ cruciãdas ỏ crudẽdo ¶ Scõm principale est ꝺ̃ iuris sit de eo qõ gditur in'alea. puta qñ et ꝺ̃bus plonis sit reddenda pecunia talis ꝓ quo sciendũ q̃ ꝺ̃cunq; ludit ex auaricia s. cã lucrandi. ꝺequid lucrat tali intentõe sine quũ sine magnũ tenet restituere. ¶ Vrbi grã. Si ꝺs luderet ex auaricia cũ intẽtõe multũ lucrãdi. ꝛ si talis solũ iij. denarios lucrarer teneret restituere. Rõ est qz cũ ludus sit ꝺ̃dam expoliatio nõ põ quis licite ꝑ ipm aliꝺ acq̃rere et sic nõ põt retinere nn Sed ꝺ̃b restituere dz vtrũ ipis vel alĩs Ad h rñdo ꝑm docto. Prio si cũ filio lusisti alicuius pñis ꝺ̃ nõ bz pculiũ ca trẽse. ꝛ ꝺ̃ adhuc est sub obedia patris. ꝛ tũc ꝑm Ray. restituere teneris pñi eius. Scõo si cũ vxore alicuius mariti lusisti q̃ nõ bz paraferales res ꝛ lucratus es. tũc teneris restituere marito a. Tercio si cũ religioso. tũc teneris restituere ꝓlato suo vl mõasterio Quarto si cũ sacerdote. tũc ꝑm cõsilium cõfessoris dandę est paupibꝫ. et ratio qz bona sacerdotum sunt bona pauperum Quinto si lusisti cũ illis ꝺ̃ sunt mẽte capti scz furdi. muti. ceci. et qui morbo ꝑpetuo laborãt. qz tales rebus suis ꝑ̃ esse nõ pñt Ergo qui tales vicit tenet restituere non dico illi qui amisit. sed tutori vel procuratori Sed si tales ãdicti lucrantur. tunc non tenent restituere tibi. qz nõ dignus es rehĩe Quia ẽptum in te fuit eos spoliare voluisti. nec etiã pñt licite sibi retinere ¶ Sed ꝑm ꝓsiliũ ꝓfessoris. tenẽtur pauperibus talia erogare. Sexto ꝺ̃cũq; tractt aliq̃ ad ludũ tenẽt sibi restituere ꝺ̃cꝺ lucratus ẽ ꝑm Tho. ij. ij. q. xxxij. Et nota q̃ ista attractio large intelligenda est. s. ꝺ̃cunq; mõ ꝺbis vt facias inducte eiꝫ cũ ille alias nõ erat lusur. Ire siue induxit eiꝫ in ꝓncipio siue in medio ludi eum ille vellet desistere. Si aũt lucret ab eo qui ipm inuitum attraxit ad ludũ. hoc ipe nõ tenet sibi restituere. sed debet ꝑm ꝓsilium ꝓfessoris pauperib erogare ꝑm Ray. ꝛ Tho. Septimo qui fraudulenter ludit. ꝑm Tho. vbi supꝝ. tenet sibi restituere ꝛ hoc intellige siue ꝓmisit fraudem ante. puta qz fingebat se q̃si inscium de ludo ꝛ q̃si hoiem qui posset decipi. cũ tñ decipere intenderet siue ꝓmisit fraudẽ in illo ludo ꝛ submittẽdo tacitos fictos seu etiã veros male et fraudulose iactãdo seu mendaciter dicẽdo q̃ obtinuisset tam male pecuniam numerãdo ꝛ hmõi ¶ Octauo qñ volũtarius cũ voluntario ludit et qui bz ꝓpria bona que potest alienare. tunc nõ tenet sibi ille restituere. nec ei ipse sibi retinere. Rõ est. qz cuꝫ ludus sit quedã expoliatio nõ põt quis licite ꝑ ipsum aliq̃d acquirere. et sic nõ põt retinere sed nec illi debz reddere. qz ille nõ est dignus habere ꝺ̃ ẽptum in se fuit primo expoliare conabat. Ire supꝝdicta colligit summa. Pisan ꝛ ex summa. Johãnis Item q̃ nullus possit possidere eiꝫ bona in ipo ludo res acquisitas sed debet eas restituere et dare sicut iã supꝝ dictum est vult saluari. ꝓz q̃ hꝫ exemplũ. Nam te beati Cyrilli epi fuit quidaꝫ adolescens consanguineus sci Cyrilli cpi Rufus nomine qui fuit in eius seruitio. Et cum eps diuina celebraret. adolescens ille iuit ad tabernã et ad suos cõsodales ꝛ ibi cũ eis ludũ exercuit Post aliq̃d ꝺ̃ eps infirmatus est vsq; ad mortẽ. et sic in eadem infirmitate defunctus est. Tũc eps petiit. suffragia ab vniuersis ꝛ coiter fieri ꝓ eo a toto ꝑplo sibi subdito Quod populus gratanter acceptauit qz adolescens ille satis laudabiliter quo ad ꝑsm vixit. ꝛ ideo diligebatur coiter ab omni populo Quadam die cũ eps saluare sacrificium obtulisset ꝓ ania defuncti. et esset pollicitus in deuotione sua. apparuit ei defunctus ille totus ignitus. ꝛ cũ quereret quis esset Rñdit Ego sum ania ꝑsonę

guinē tui p quo inaniter oras. qz eterna luce dānatus sum. Tunc ep̄s p̄territus dixit. qūo hoc mihi fisti. cū tam laudabiliter vixisti. et ego sp̄abā te adhuc habe innocentiā originalem. d rūdit. sic est. qz virgo sum. sz p̄pter hoc dānatus sum qz habui in ꝑsuetudine de mane infra diuina vestra ire ad rabanaz ad consodales meos. et sic ibi cū eis lusi. et quicqd lucratus fui mihi seruaui. et fui eis q̄z occasio ire et blasphemie. et de hoc nō formaui mihi ꝰsciam. nec egi de hoc pniam q̄uis q̄z admonitus sum in sermonibus et ab alīs bonis hominib. Sed ben hoc non curaui nec in hoc in me emendaui. q̄ eternaliter dānatus sum Et h̄ec visione scripsit b̄tūs. Cyrillus b̄tō. Augustino

oo Tercio sciendū est qūo et q̄liter tales ludi p̄nt esse liciti et fieri sine peccato mortali Rūdeo q aliquis ludus sit licitus ad hoc requiritur q̄tuor. Primo requiritur ꝑgruitas psone. Clericis cū in aleas ludere nō licz qz publicus alcator repellitur a dignitate clericali. nō obstante ꝑsuetudine extra decessi. prelatoz. Inter dilectos Et talis de iure deponi p̄t si se nō correxerit. xliij. q. iiij. Si quis Et xxv. dist. ea Eps Scō requiritur ꝑgruitas materie vñ p̄ esculento vel potulēto quis ludere p̄t Tercio requirit tps vt q non ludat ege lucrus vt pnie vel coiouis Quarto requirit q nō faciat ꝓtra legem ludi. vt q nō male cōputet. nec etiā ludentē puocet. nec etiā ex cupiditate ludat. sed solū p̄ recreatione viriū. Nota q̄si p̄pter deductionē tp̄is fiue recreationem ludit id qō sic lucrat fm b̄tūm Thodandū est pauperib. et Raymū. de salte in iuditio alee. Nota q ludus alee est oīs ludus d inuitis fortune Ergo hoc qō h dicitur de ludo alee. intelligitur de quocunq ludo fiue fiat in alea fiue cū cartis depictis et sic de alijs pp

De inducentibus ad restitutionem rerum iniustarū

Equitur debis que ad hoc ꝓtrahere nō p̄nt vt auarus libenter iustas res restituat si ea frequenter mediteť Primo est est q̄ nisi restituat ꝓceps nō erit bono z totius ecclie et eiam oim indulgentiarum de quibus gaudēt et sperās bont. Ipe aūt nec gaudere nec sperare p̄t de ipis. Si aūt restituat tunc oēs fratres spūales restituunt ei et oēs amici dei ffes eius fiūt. Insup societas totius ecclie et qs ptem bz in oib bonis ecclie. Vñ ps Particeps ego suz oīnīū timentiū te. Scōm q iusta velit aut nolit dūm nō possidebit. sed cū cito deserelinquēe oporteat Vñ ps Rdinquēt alienis diuitias suas. Vñ legit exemplū q q dā diues habuit totā sollicitudinē suam in diuicijs. et ꝑ gregauit magnam summ amm' pecunie. et nullū heredem habuit. Una dierū sedebat et cogitabat se moriturū et tūc nō posse vti diuitijs vlterius et dixit Anima mea multa bona habes quicquid desideras bene potes habere hodie mea plena sunt frugibus. et cisterne plene sunt auro et argento. et cellaria mea plena sunt vino Ergo aia mea sempera sis et a me nō recedas. Statim audiuit vocē dicentem sibi. Stulte hac nocte subito morieris. et q̄ congregasti cui manebūt. et diaboli reperent aiam tuā a te rad infernū ꝺducēt. quod sic factū est eadem vero nocte moriebatur sine ꝓfessione et cōtritione et sacro Tercio est. q in iudicio dure ꝑrentur de eo oēs q̄z res iniuste vel violenter retinuit. imo etiā ꝑ modo loquēdi res q̄s iniusti habuit que relom ꝓtra cū deferet. Talia cogitare dz quilibet auar⁹ q tot testes ꝓtra se bēbit in iuditio q̄t bestes spoliati stz ab eo Et etiā q̄t res iniustas possidebat. tot testes contra se bēbit O q̄t testes aliqui ꝓtra se habebūt d multas res iniustas possidet Quartū q corp⁹ ꝛpi nec sanus nec infirmus amplius aliq̄ mō sumere dz nisi ꝑ posse restituat. q si ꝓtrafecerit cōtinget ei sicut iude. qui cum haberet. xxx. denarios de iniusto. cum accepisset bus

cellum introiuit in eum sathanas et magis potenter eum possedit. Sic t auaro contingeret si sic sacramentū recipit. Sicut t sacerdos qui ei licentiam scienter tribuit vna cum eo simul damnabitur. Quito q nec dus nec aliqs sanctoz nec maria nec angeli dei in morte ei in adiutoriū subuenient nisi restituat. imo deo et sanctis et angelis carere talem oportz tam in vita q in morte et etiam post mortem. O q miser t infelix est ille qui talia dona iniusta ꝓponit deo t omnibus sanctis. t potius vult carere deo et oibus sanctis q talia restituere. Sexto q quidbet res iniuste possessa parui vel magni valoris eius in peculiū cruciabit in anima vsq ad iudicium. t post iudiciū in corpore t anima diuersimode torquebitur. Nam qui vnus denarius scienter iniuste possidet t sic moritur. multū punietur. q duos denarios plus. q florenū multo amplius. t sic de alijs. ascendendo. Item talis auarus si cogitet patibulū infernale sibi erectū a quo alio modo euadere nō pōt nisi p restitutionē. qz nō dimittit peccm nisi ablatū restituat ꝑm Augustī. Quis latro videns patibulū sibi erectū non libenter restitueret q̄d posset. si se p hoc euadere crederet. vnde Aug⁹. Quis em vt viueret cōtinue perdere noluit vnō viuere eligens potius vitam mendicantem q̄ celerem mortē. Septima est q filij quito res iniustas lucrantur parum aut forte nihil de illis reb⁹ habebūt. Itez si cogitet diuiciam que post mortē suā futura est in eius filijs erga eum. vix em semel in anno memores sunt nominis ipius vt eius āniuersariū faciāt. In semetipso aūt potest respicere q parū boni p suis fecerit t sic ibi non dubitet fieri. t multo minus. q̄a abundante iniquitate refrigescit caritas multoz. vt ait dñs. Vñ legit de quodā diuite q̄ multas res iniustas possedit. t volens experiri fidelitatem filij sui. petuit ab eo vt amore ipius digitum suum ad ignem poneret donec vnū solum aue maria diceret. t vt sic cognosceret si eum pater me diligeret. Et filius cepit hoc ei temptare. ꝫ ꝯtacto ardore ignis fensit digitū suū retraxit dicēs ad patrem. quid te in hoc iuuarem q torū corpus meum cremarē. Et pater ad filiū. q̄d tūc me iuuaret si ꝓpter te eternaliter damnarer Et sic omnia iniusta restituit. t vitam in bono finiuit. Item cogitare debet talis auarus q pecunia iniuste acquisita filijs suis relicta. occasio erit mortis. Vnde Exodi. xxi. Si q̄s per industriā occidit primū suū mortalē homo ille. primus aūt est filius eius qui est os ex ossibus eius et caro de carne eius. Item vxor eius que testē ꝓhibet euangel. erunt duo in carne vna. Tales primos. s. vxorē t filios et oēs heredes gladio iniustarū rerū q̄s eis relinquit occidit. Et hoc per industriā facit cū res scit esse iniustas q̄s eis relinquit. nā quot denarios scienter eis relinquit de iusto tot gladijs ipos trāsfigit. Et ideo qz filios t heredes suos eterna morte damnat. Dicit dñs de ipsis duruz ꝫbum in euangel. Matth. p. Insurgent parentes in filios t filij insurgent aduersus parentes. t tales filij duplr puniūt parentes suos. Primo qz durū est q̄ ꝙqueruntur de eis filij sicut de crudelibus occisoribus. vnde Eccli. xli. De patre impio conqueruntur filij. qm̄ ꝓpter ipm sunt in opprobriū. Secundō q̄d est grauius. qz in infernō eos torquebunt ad minus p imperia in tm q nescio vtrū ꝙtuus p filios vel p dēmones puniant. Cū exemplus legitur q quidā vsurarius habuit filios duos quoz vnus cōpunctus in quodā sermone dixit patri suo. Pater si moreremur in isto peccō t in ista vita. tūc moreremur in corpe t aīa. q̄ quereremur t redderemus vnicuiq; q̄d debes. Cui pater t frater indignanter rñderunt Debes tu nostre cōfessor esse. vade si mori voluerīs. et nos permanebimus in bonis nostris. q̄d audiit t abijt in heremū et pauperem vitam ibi duxit seruiendo deo. Tandez pater moritur. t post aliq̄t tēpus moritur frater. Cum ille bonus here

mira intellexisset q̄ pater et frater mortui essent. miscōta mortis statū eo⁊ desiderabat sibi notificari. Tandem deum pro⁊ vt misereretur eos videre. Una die cū eēt in oratione sua. venit angelus dñi et dixit ei. Fiat tibi quod petisti. Arripuit eū cum manu ⁊ dixit. veni ego ostendā tibi eos. Et duxit eum quo ipe nesciebat. Tandē venibat ad montem vnū et dixit ei angelus. Vis videre patrē ⁊ fratrem tuū. qui respondit. Volo. Et vidit vallem ⁊ audiuit miserabiles voces. et vidit primo patrem bullientē in igne sicut vnū pisum in vna magna olla bullies Et dixit pat. Ve ve ve. maledicta sit hora in qua conceptus sum ⁊ venter qui me portauit. Et cum audisset hec horamira tremuit ⁊ dixit. O pater es tu hic. qui dixit Sum dilecte filiomi. benedictus tu scis q̄ timuit stipendū et causti illā spelūcam ⁊ penā istā horribilem. sed caue tibi vt seruias deo. Et interim q̄ loquebat venit frater sicut pater in bullientē igne natādo infra ⁊ supra sicut pisuz in olla. Et cepit filius maledicere patri in peius dicens. Maledictus sis tu pater in eternū. q̄ iniuste acquisiuisti super me: hereditasti ⁊ sic me damnasti. Et conuerso pater ad filium dicens. Maledictus sis tu fili. q̄ propter te talia iniusta acquisiui ⁊ retinui. et sic me omni bono priuauit. et in hanc penā propterea descendi quibꝰ dixit filius viuens Possunt vos aliqua suffragia iuuare vel prodesse. qui dixerūt Non. q̄ in inferno nulla est redemptio. Et cū hoc videret q̄ in eis nō esset aliqua spes. recessit. et deo fideliter seruiuit. et sic saluatus est. qq

Queritur vtrū ds teneat statim iniusta restituer. Rñdeo fm Tho. q. q. q. ixū q̄ sicut accipere rem est contra iusticiam ita et eandem tenere. q̄ p hoc q̄ aliquis detinet rem alienā inuito dño. impedit cuz ab vsu rei sue. ⁊ sic facit ei iniuriam. Manifestum est aūt q̄ nec p modicum ꝓs licet in peccato mori. sed quilibꝫ tenetur statim peccatū deserere. fm illō Eccli. xxi Quasi a facie colubri fuge peccatum. Et id. o quilibet tenetur statim restituere vel petere dilationem p seipsū interpositā personam si occultū est. s. q̄ confessorem vel sacerdotez aliū sine exp̄essione nois cui ab illo qui potest vsum rei cōcedere Et in hoc concordat Ray. q̄ si denegat dilationem et vdit q̄ cedat bonis suis et restituat. Rñdeo. tūc absq̄ dilatione cedere debz omnibus bonis. etiam si oporteat ipm mendicare. Tamen sine culpa pōt accipere vite necessaria. s. extreme necessitatis.

Queritꝰ vtrū ille possit accipere aliquid ꝓpter dilationem. Rñdeo q̄ nō. q̄ sicut non debet carius vendere rem aliquā ꝓpter dilationē. sic nec ibi aliquid recipere pōt ꝓpter dilationem restitutionis. Ergo si dedisti vni supra sortē ipe tenet sibi cōputare in sortem. quid si ds oino est impotens ad restituendū Rñdeo fm Ray mū. Doleat de hoc ⁊ ꝓponat soluere cū cito potest. rr Queritꝰ cui restituenda sit res furtiua vl rapta seu alꝫ male recepta. Rñdeo fm Ray. Et cui res subtracta fuit. vel si defūctus est suis heredibus. et fiat caute quantū pōt vt q̄ religiosum ⁊ hmōi. ita cū q̄ nulla ꝑsona furem prodat. Et fm Ray. quilibet male fidei possessor tenet restituere rem cū oībus fructibus ꝓceptis. ⁊ quos ipe dominus ꝓcepisset si ipse possedisset. extra de restitu. spo. Et itelligē fructus q̄ sumūt. deductis illis expensis que fūt gra fructuum querendoꝝ ꝓgregandoꝝ ⁊ reseruādoꝝ. Si aūt sunt vage restitutiones vbi dns sine heredes ignorant. tūc talis res fm ꝓsilium ꝓfessoris qui auctoritatē hz distribuatur in pias causas ⁊ pios vsus pauperū. marie vbi eps reseruat sibi talē causam de vagis restitutionibus Quid si diceres. sacerdos ⁊ monachi mlta loquūtur in sermonibus de rebus iniustis vt sibi tribuantur. Rñdeo q̄ res iniuste acquisite non debēt dari nec sacerdotibus nec monachis nec pauperibꝫ nec ecclesijs nec monasterijs. sed restituēde sunt veris heredibus cuz sciuntur. Vnde exemplum. Quidaz diues de rebus iniuste acquisitis

De Septimo Precepto

volens de hoc satisfacere deo ecclesiaz in honore bte virginis ꝓstruxit.eamqꝫ decenter ornauit. Perfecto igitur opꝫ.q̄n dam sctm eꝰm vocauit. vt eandē ecclesiaz ꝓsecraret Qui cū ad petitiōem eius venisset eandē ecclesiam vsqꝫ ꝓspecturus intrauit inuenit diabolum stantez extensis manibꝰ veraqꝫ parietem ꝓplectentē: Cui dixit eꝰs. Quare hꝫ stas Rñdit.in p̄dio meo sto. Cui eꝰs. Quis tibi dedit hoc prediū. Rñdit. nōne tu cōcordas cū sacra scriptura. qꝫ ea q̄ cū vsura z iniustis rebus fiūt mea sunt. Eꝰs rñdit.cras deo dante auferā tibi possessionez istā Dem̄ rñdit. ergo iniuriā mihi infers.cum nec ipse deus aliquā mihi velit fieri iniuriā. Eꝰs dixit. Ne ḡ tibi iniuriā fieri conqueraris.adiuro te ꝑ crucifixū vt ꝙquid de tuis hꝫ inueneris hac nocte tollas.alia in tota ardin̄ quādo. Rñdit dem̄. ita fiat Dane āt facto cū eꝰs cū magna populi turba ad ecclesiam dedicaturus pcederet nō vnū quidē lapidē inuenerūt

Querit. qualiter re.tenet ꝙ impedit aliquē a ꝓsecutiōe alicuius muneris vel bñficij Rñdeo si impedit aliquē cui iam determinatū est vt ei detur.et ipse ex odio pcurat reuocari.tūc tenetur ad restitutionez eiēlem ſm suā facultatē. Si aūt impedit anēqꝫ firmatū sit vt ei detur.tūc quidem ad aliquā recōpensatiōem nō tñ tenetur ad eiēlem.qz adhuc fuit dubium verum illi daret. Querit qualit̄ satisfiat ꝑ his q̄ restituī nō p̄t. vt mutilatio mēbri ſmpzñ.et filia. Rñdeo ſm Gul. in his quibꝰ damnū necꝫ in se necꝫ in equivalenti restitui pōt. satisfaciat ꝑ recōpensationē faciendā ſm arbitriū boni viri. Concordat Tho.ij.q. et Querit de illis ꝙ male recipiūt a ꝓsonis ecclesiasticis teneant ad restitutōez Rñdeo ſm Ray. Duites z potentes ꝙ receperūt ꝑ fraudes.minas.z ꝑ iportunitates z hmōi tenentur restituere ipis vel eccle Sed fortificarie z hmōi turpes ꝓsone ḡdd ꝙ tali turpi actu receperunt a clericis.tenentur restituere ipsi ecclesie.nisi forte eis fuerit datū causa clemosine in summa necessitate Sciendū qꝫ meretrix ḡdquid recipit ꝑ salario a secularibꝰ ꝓsonis hoc p̄t retinere.sz ḡdquid recipit a clericis ꝑ tali actu tenet restituere eccie Querit qñ creditor dimittit debitori.vtrum tūc sit liberatus a solutione. Rñdeo si creditor ſponte ꝓpria voluntate dimittit.nō tenet amplius soluere Ergo si pauꝫ eōs et creditor tibi ſponte ꝓpter deū dimitteret absolutus es Similiter si habes restituere vni les restituere.z creditor tibi ex gracia vel amicicia dimitteret.absolutus as a restitutione. Secus si deceptus vel coactus vel quia putauit se nunc̄ aliquid posse retrahere. Vel ille qui posuit se ad manꝰ creditoris.sed tñ nō intendebat restituere i ymmo sperauit qꝫ pro modico vel pro nullo ḡtaretur.als nō potuisset se.tales non est absolutus a restitutiōe.sed ſp in tali casu tenet ad restitutiōem. Sciendū tñ qꝫ nō solū magna.sed etiā qua restituenda sunt Vñ Exemplū Conuersus ḡdam ordis cisterciēn.cuz missus esset ab abbate suo et deberet ꝓtransire aquā q̄n dā z non habebat naulum ꝓmisit nauta obulū transmittere. Qui cū postea mortuus esset z nō misisset illuz obulum nec nec fuisset ꝓfessus negligentiā illā qz vi lipendat eoꝫ pax ēt pdetrīm obulū post obituz ante oculos habebat.ḡ tñ creuit vt maior mundo ei videret. Et cū nihil aliud obsisteret qō ab ingressu celi eum impediret nisi obulus solus et cum non posset euadere nisi ille obulus in illo puncto ad petitionē angelorū et sanctorum quibus seruierat ꝓmissa est aīa ad corꝑ redire Et confessus est illud abbati. Et missus est ille obulus suus cum magna velocitate.quem vt mox recepit ꝙersus expiranit et celi gaudia intrauit.

De viij. precep.

On falsum testimonium dices

A Ubi ſm Augu.phibet omne nocumētum quo quis ꝓ

falsitatem oris ledit primū. Et ꝓtra hoc
præceptū faciunt octo genera hoim Pri
mi sunt falsi testes et mēdaces hoies qui
prauis hoibus primis nocere volentibꝫ
præstant auxiliū q̄ suū falsum testimoniū
Pro quo sciendū q̄ falsus testis in falso
testimonio multa mala ꝓmittit Primo
animā ꝓpriam occidit cū suo mendatio
et falso testimonio Sap̄. i. Os quod mē
titur occidit aiam. Secundo x̄pm negat
q̄ corruptio ꝓpriatis est negatio dei Ūñ
qui veritatē negat x̄pm negat imo est val
de horrendum nomen dei assumere in te
stimoniū falsitatis Tercio primū ledit
et dānificat aut in rebus aut in fama aut
in ꝑsona. i. in corpe cū suo falso testimo
nio Ergo quilibꝫ talis bonus homo sic
lesus potest dicere cum x̄po illud p̄s In
surrexerūt in me testes iniqui. Notāduz
q̄ scūs Thomas scōa scōe. q. lxx. dicit
q̄ falsus testis peccat mortaliter et tenet
ad restitutōm oim. ruin. q. v. Nō sane. q
vi. Si res aliena. Et tales puniuntur a
deo nō soluz in futuro sed etiam in p̄nti
quandoq̄ Exemplū ꝓz infra. vii. ℞
℄ Sequitur de mēdacijs. Pro quo nota
q̄ mendaciuz est falsa significatio vocis
cum intentōe fallendi Ūñ q̄ritur vtrum
maius peccatuz sit mentiri verbo vel fa
cto. Rñdeo fm Thomam in q̄libeto
Cum cadē intentio sit fallendi in vtroq̄
vtroq̄ peccat eq̄liter verbū em̄ z factum
assumūtur vt instrumentū fallendi. vñ
non refert q̄ntum ad' petīm vtrū aliquis
verbo scripto vel nutu vl' quocūq̄ facto
mentiatur sicut nec refert quātum ad ho
micidium vtrū aliquis gladio vl' securi
interficiat. Item querit in q̄ differt men
daciū a falso Rñdeo falsum dicit ꝺcun
q̄ credit verū dicere z tamē hoc idez q̄
estimat verū esse et tamen nō est verum.
Sed mentiri est. qū aliq̄s loquit aliq̄d
quod veracit̄ scit nō esse verū z sic cōtra
mentem ꝓpriam loquit. Nam'er' menti
ri dicitur quasi cōtra mentem ire. Ergo
difficulter vl' nunq̄ potest aliq̄s scire ali
quem mentiri nisi solus deus quia quan
do falsum loquitur q̄s credit esse verum
non mentitur sed falsum loquitur ℬ

Sciendū q̄ quinq̄ sunt que possunt
valere ad dereliqtiōem huius peccati. s.
mendacij Primū q̄z istud peccatū est di
abolicū. q̄z primū mendaciū ꝓmisit dya
bolus. vt habetur Gen̄. iij. Cū dicit pri
mis parentibꝫ nostris. Nequaq̄ moriemi
ni Ūñ Job. viij. legit ō diabolo Cū
loquitur mendaciū ex ꝓprijs loquitur q̄z
mendax est z pater eius ergo mendax ha
bet linguā dyabolicā ℭ Secundus est
hoc q̄ illō peccatū in quinat mēbrum in
quo magis indecens est immundicia sci
licet os hois. Reddit em̄ illō abomina
bile deo Ūñ Prouer. xij. Abominatio
est deo labia mēdacia. Si aliquis os su
um aptuz haberet muscis z alijs rebus
immundis quecūq̄ vellent ibi intrare. et
permittere eas ibi nidificare os eius ab
ominabile esset hominibꝫ sic os mendax
abhominabile est deo cū immundicia mē
dacij plus displicet deo q̄ꝫ immundicia
muscarū ℭ Terciū q̄ illō petīm hoiem
facit similem false monete. ergo q̄tum ꝑ
valet florenus bonus florено falso. tāto ꝑ
valet homo verax homini mendaci. vnus aūr bonus florenus valet plus
q̄ꝫ mille falsi. z bonus homo verax ꝑua
let mille mendacibꝫ. Et sicut falsa mone
ta nos valet nec ad emendū nec ad ven
dendum sic homo mendax ad nihilū va
let nisi ad' gehennā ℭ Quartū est q̄ mē
daciū est q̄dam venenū q̄ tante effica
cie est q̄ in ipō hoīe existens aiam interfi
cit iuxta illud Sap̄. i. Os q̄ mentit oc
cidit aiam Ergo mēdaces hñt linguam
venenatā Et miz q̄daz est q̄o illi mi
seri hoies nō timent illud venenū quod
in ore sentiunt ℭ Quintū est q̄ hoc pec
catum multū displicet deo z hominibus
Qz sicut deus multū diligit veritatē fm
illud p̄s. Ecce em̄ veritatem dilexisti.
Sic ecōuerso odit mendacium. p̄s. Per
des oēs qui loquūtur mendacium. Ūñ
Aug⁹. Merito ꝓdit̄ mentiens q̄z de
clinat ab eo quod est. in id quod non est

De octauo precepto

Insuper etiaz mendacium abominabile est cozã hominib. Et veritas econuerso valde cõmendabilis est cozã homi nib. Quid em̃ ẽ laudabilius et honorabilius q̃ habere tale verbũ. Ille verax i verbis z iustus in factis. Et quid vituperabilius q̃ ille qui est mẽdax in verbis. et fallax in factis. et cũ duo ꝓmittit vix vnum solvit. ℭ Unde notandũ q̃ qui se vult a petõ mendacij cauere. oportet q̃ re moueat a se occasiones mendacij. q̃ sunt due. Prima est cupiditas. qz ex cupiditate et auaricia plura mendacia ꝓcedũt. vt patet in modernis mercatoribus et aliis plurib⁹ petõibus. Secũda est timor mũdanus hoc ẽ timore petrus xp̃m ter negauit dicens. Non noui hominem

ℬ Et sciendũ q̃ mendacium est triplex. s. ꝓnicio sum. officio sum. et iocosum In prima offendũt illi qui mẽtiunt ꝓtra fidei veritatẽ. vt qui xp̃m dicerẽt esse natum nõ ex maria ꝑ gine z hmõi. Item secundo offendũt illi q̃ p mendaciũ ledũt proximi famã z bonozem. sicut est mẽdacium falsedetractiõis. Item tercio offendunt illi qui p̃ mendaciũ primũ dãnificant in bonis exteriozibus. sicut illi q̃ falsum aliquod deferũt iudici vel tyranno. Et qui falsum testimoniũ ꝓtra aliquẽ in causa pecuniaria deponũt ex quibus proximus damnificat. Circa quod queritur quid de teste falso. Rãdeo sm̃ Tho. ij. ij. q. lxx. Testis falsus peccat mortaliter in ḡtum ꝓiurus est. et in ḡtum facit contra iustitiã et ꝓtra id de q̃ est speciale ꝓceptum in dialogo. Et talis indubitanter tenetur ad restitutiõem oim̃ quę primus eius amisit p eius testimoniuz. quẽ. q. v. Non sane. et. q. vi. Si res aliena

Queritꝰ vtrũ liceat testi aliquid recipere Rãdeo pferendo testimoniu nihil debet accipere. nisi tm̃ expensas ab illo qui eũ producit iũ. q. iij. Venturis. Et si accepit. restituat. vel iuriter accepit. z restituet ei a quo recepit. nisi ille dederit ad cozrũpendum testem. tũc em̃ debet dare ei in cuius iniuriam accepit. Secundo circa mendacium officiosum primo offendũt illi qui q̃dam pictare mentiunt̃ p conseruanda vita primi. vt si quis videat hoiem querere ad mortem dicat se non vidisse eum.

ℭ Secõ circa hoc offendũt illi q̃ mẽtiuntur p ꝓseruanda homis cõmenda vt si virgo volenti eã defloxare mẽtiat̃ z dicat se esse ꝓiugatã. Tercio circa h offendunt q̃ mentiũtur ꝓseruanda hois exteriorem fubam vt si q̃s videret predonem velle quem spoliare dicat sibi parcas sibi quia nõ portat pecuniã. ℭ Circa quod querit. vtrũ sit licitũ mentiri ꝓ liberatiõem hois a q̃cunq̃ piculo. Respondeo sm̃ Tho. q. ij. q. xc. Non. sed licet veritatẽ occultare. ꝓuidenti sub aliqua dissimulatiõe. Vt etiaz Aug⁹ ẽt Quia sm̃ doctores Omne quidẽ mendacium est petm̃ ad minus veniale. sicut iocosum Sed ꝓnicio sum semp est mortale. qz est contra charitatẽ dei z primi. Tercio circa mendaciũ iocosuz offendũt illi primo qui mentiũtur p̃ relevando merore et tedio. sicut illi qui aliq̃ ludicra fingunt vt hoiem melancolicũ exhilarent. Secũdo circa idem offendũt illi qui mentiũtur p̃ aliquo p̃ solatio. Sicut illi q̃ ex cupiditate aliꝰ cõplacendi fingũt aliq̃ iocosa mẽdacia vt eos ad risum ꝓuocent. Tercio circa idem offendũt illi qui mentiũtur ex adulatione iocosa. sicut qui false cõmendant hoiem vt ex eo magis placeant.

ℭ Secũdi qui in hoc ꝓcepto offendũt sunt derisores qui offendũt primũ deridendo z subsannãdo. Et q̃libet talis ad uertere debet illud. Subsannãs subsannabitur. z deridẽs deridebit. Circa q̃ quaritur. vtrũ derisio sit peccatũ mortale Rãdeo sm̃ Tho. ij. ij. q. lxxv. Dom̃ q̃ q̃n quis malũ alicuius ꝓsone vl defectũ in risum vel ludũ ponit. derisio ẽt. Et si q̃dem h̃ fiat in ḡtuz malũ est quũ sm̃ se. sic derisio est veniale petm̃. Sed quãdo accipitur q̃si quum rõne ꝓsone sic aliquẽ deridere est eum omnino quipendere et tam vilem estimare vt de eius malo non sit curandum sed sit quasi p̃ ludo habe

dus. Et sic verisio est pcm̃ mortale. Et tanto grauius quãto maior reuerentia debet̃ psone q̃ irridet. Vñ grauissimus est pcm̃ deridere deũ et ea quæ dei sunt. Sicut beatã ꝑginem et scõs. Secũdo est grauius verisio parentũ. quia in maiori reuerentia sunt habẽdi. Tercio verisio infert̃. q̃ quã etiã hoies de bñ agendo impediũtur. ¶ Tercij sunt discordãtes inter hoies seminãtes. q̃ peccatum dñs inter oĩa pcã alia maxie detestat sicut q̃ oppositũ in cordis charitate et cordis vnitate maxie delectat. Vnde illi xp̃i reuerẽtiam plus ꝓturbãt q̃ illi q̃ latus eius lãcea aperuit. vt qui ipsum cruci dantes affigit. Cuius rõ est ꝑm Henricũ de frima. q̃ tales eius sanguinez euacuant q̃ quẽ oĩa pacificauit. siue in celis siue in terris sint. Item illud pcm̃ opus est diabolicũ et ꝓtrariũ opi xp̃i. Vñ de diabolo scriptũ est. Joh. 8. Qui disiggit oues ds̃ vero de se dicit. Math. 12. Qui nõ congregat mecũ dissgit. Ad xp̃m et ad seruos eius ꝓtinz in pace viuere et pacifice. vñ Math. v. Bti pacifici q̃m filij dei vocabunt. vnde Grego. in pastora. Si dei vocant filij qui pacem facit̃. p̃ cuidubio sathane sunt filij q̃ cã ꝓfundũt. ¶ Quarti sunt q̃ fraudulent̃ ꝓximo loquũtur q̃ habent mel in ore et fel in corde. sic proximos decipiunt et traducũt. ꝑ suos. Vñ bonũ faris et corde malũ meditaris. Oscula q̃ iudas dño dedit hec mihi tu das. Et sciendus q̃ qñ aliquis fraudulẽter bonũ loquit̃ de alio et vult q̃ audiens eum loquat̃ oppositũ et malũ de eodem tunc talis dupliciter peccat. Primo in seip̃m. quia fraudulenter loq̃tur. Secundo in primũ. cui nititur dare occasionẽ obloquẽdi. ¶ Quinti sunt q̃ primũ cum vicijs et impperijs ꝓturbant. Et isti ꝑm Henricũ de frimari. spũaliter in faciem xp̃i spuũt. et de spurcis ꝑbꝝ suo. amabilem eius faciem inficiũt. Vñ auctoritas. Faciem xp̃i vidi et alapbis ꝓtudere q̃ primũ in pñtia nititur confundere. Queritur vtrum cõtumelia siue cõuicium sit pcm̃ mortale. Rñdeo q̃ ꝓprie et ꝑ se loq̃ndo. tunc est peccatum mortale. Et nõ minus q̃ furtũ vel rapina. maxime qñ loquit̃ animo dehonestãdi primũ. Et ratio huius est. Quia homo non minus amat bonorem suũ q̃ ei per tale ꝓuitiuz auferat̃ q̃ rem possessam que per furtum vel rapinam ei auferetur. Ergo quicunq; obijcit ꝓximo suo defectus suos iniuriose sine culpa. vt dicendo. tu es fur. vel vsurarius. vel mendax vel tu mihi hoc fecisti. vel ibi sic vixisti. et taliter egisti. Vel etiaz defectus pene innate vt dicẽdo. tu es cecus et gꝛbbosus vel scabiosus. et sic de alijs cum ꝓfundẽdo mortaliter peccat. et reus erit eterne pene. vnde Math. v. dr̃ps. Qui dixerit fratri suo fatue (cum supple ꝓfundendo) reus erit gehenne ignis. O quid rũc rei sunt q̃ parentibꝰ suis ꝓtumeliã inferunt. vt dicendo. antiquestulte. vel alio ꝺ̃ cunq; modo eis maledicendo. tales filij in currũt eternã maledictõez. vnde Exod. xxi. Qui maledixerit patri vl̃ matri morte morietur. sez eterna. ¶ Queritur vtrũ causa correctõnis liceat ꝓtumeliã dicere. Rñdeo ꝑm Tho. q. ij. q. lxxij. Sicut licitũ est aliquẽ ꝑberare vel in rebus dãnificare causa discipline. Sic põt etiã aliquis alteri (quẽ corrigere debz) aliqd̃ ꝓbum ꝓtuliosum dicere. Et hoc mõ dñs vocauit discipulos suos qui iuerunt in emaus q̃ꝭ apparuit in via post resurrectionẽ suã stultos dicẽs. O stulti et tardi ad credendũ in oĩbus q̃ locuti sunt ꝓphete. Nõne sic oportuit pati xp̃m. et sic intrare gl̃iam suã. vt patz Luce vlt. Similiter et apls paulus Galathas notauit insensatos dicẽs. O insensati galathe. Tamen sicut dicit Augustinus. Et magna necessitate obiurgationes sunt adhibẽde. ergo non leuiter sunt proferende. ¶ Item q̃ritur vtrum hõ ꝓtumelias sibi illatas debeat sustinere. Rñdeo ꝑm Tho. vbi supꝝ. Sicut in alijs iniurijs. sic in ꝑbis contumeliosis tenemur hñe animũ ꝑparatũ ad tolerantiã si exp̃e.

diens fuerit. Quandoq; tñ oportet vt primedia repellamus ꝓpter tria Prio q̄ dē ꝓpter bonū eius q̄ primedia infert vt viddz eius audacia rōmaf. idcirco talia nō attēpter. Secundo ꝓpter famā nostram. qz quilibet tenef defendere famā suā. quia fm Augz. Qui famā suam negligit crudelis ē. Et quia fm Salomonē. Melius est nomē bonum q̄ diuitie multe. ¶ Tercio propter bonum multorum quorum profectus per contumelias nobis illicitas impeditur. vnde Augustin⁹. Duo sunt tibi necessaria. scz cōscientia z fama. Conscientia ꝓpter te et fama ꝓpter primū. ¶ Sexti sunt hi qui primū suū ꝓbis riosis ad iram pvocāt. z talis q̄ sciēter puocat primū suum ad iracundiā oim pctōz q̄ ille in tali ira cōmittit. sue in ꝓbis sive in factis. reus erit. qz iracūdia est mater oim viciorū. Merito sibi q̄libz cauere debz ne aliū puocaret. Cōtra hoc faciunt isti qui annosos homes puocāt. vel alios homes passionatos. qui cito puocant ad iram et in hoc volunt recreari. qđ tñ vergit in periculum animarū ipsarum. Et graviter in futuro pro talibz solatys punient Oz omnes maledictiones z blasphemias et cōminationes quas iste sic puocatus pfert ipsi luzebunt Quia est regula cōmunis q̄ qui occasionē damni dat. damnū dedisse videtur. Et ips dr in euangelio. Omnis qui irascitur fratri suo. reus erit iudicio. Quid tunc ille reus erit qui non solum irascit. sed etiā qui primū ad iraz puocat Unde sollicite vroz cauere debz ne maritum suum ad iram puocet. alias oim pctōz que ipse in tali ira committit ipsa particeps erit. Et sic simliter intelligendum est de marito q̄ non debet puocare vrorē nec filios nec filias ad iracundiam. z sic de alijs. ¶ Septimi sunt q̄ primis suis detrahunt. z talis detractio fit modis cōmittit. Et audire detractionem qñ est peccatū mortale z qñ non. H ḡre ante. v. ¶ Octaui sunt qui in verbis procacibus et lasciuis primum scandalisant et mentis integritatem corrūpunt Vñ i. Corinth. xv. Corrumpūt bonos mores colloquia prava. Item Eph. v. Fornicatio aūt et omnis immundicia aut auaricia nec noiet in vobis sicut decet sanctos Contra ꝑ plures faciūt qui verba scurrilia z luxuriosa pferunt q̄ que primos ad malas cogitationes incentias puocāt. z in hoc deū grauiter offendunt. Et rūc cum tales corrigūtur tunc dicūt q̄ nō denotāt corde sicut pferunt ore. qđ tñ est falsum. Vñ ꝑbs dicit in euāgelio. Et habundantia cordis os loquitur. Ergo qui talia verba pferunt sive sint viri sive mulieres in his ostendunt se habere impudicitiā cordis. Vñ Christ. sup Joh. Quale cor habet vnusquisq; talia verba loquitur. et opera facit. Hoc etiā patet in bonis et honestis et pudicis ꝑsonis. qui nunq̄ vel raro talia pferunt. sed ibm rōm sepius nominant eo q̄ versatur in corde ipsoz. hoc ptz i btō Ignatio martyre. qui in tormentis positus sepius ihm nominauit. Et requisitus quare hoc nomē totiens noiaret dixit. Qz hoc nomē scriptū habeo in corde meo. et retinere nō possum z totos res post mortem eius cor extraxerunt de corpore et illud in partes scidērūt et in q̄libet parte erat scriptus hoc nomē ihūs aureis litteris. Ergo q̄libet christianus se cauere debet a verbis malis z scurrilibus et luxuriosis. Vñ Isidorus de summo bono. Mali sermones in ore christiano rum esse nō debent Hoc etiam ostendit Apostolus dicens. Omnis sermo malus ex ore vestro nō procedat Et merito quia fm dictum christi in euangelio De omni verbo otioso reddituri sumꝰ rationem. Multo fortius de verbis scurrilibz et nocuis. Ergo merito q̄libet nīa deo debet petere cū Psalmista. dicens Pone dñe custodiā ori meo. vt non delinquam in lingua mea. Et nota ꝑ conclusione octaui ꝑcepti scilicz de falso testimonio quomodo falsi testes puniant quandoq; in ꝑsenti. quādoq; in futuro.

Et hoc pono tale exemplum. ¶ Legitur q quidam bonus homo et iustus ꝓter rigorem iusticie a quibusdam malis hominibꝫ odiebatur. vnde impo fuerunt sibi falsa crimina que etiam iuramento confirmarunt eo q non faciliter credebant eis homines propter excellentiam vite illius boni hominis. Et primus ait. nisi ita sit (vt proferam) igne peream. Secundus dixit. morbo regio langear in toto corpore si non ita sit. Tercius oculos perdam nisi ita res se habeat. Quod totum sic euenit illis propter peccatum periurij z falsi testimonij. Nã primus teltis falsus mox a plaga ignis ꝙstus est. Secundus a pedibꝫ vsq; ad caput consumitur quia putridus factus est. Tercius talia audiẽs z videns. z de ipso timẽs factum reuelauit. z postmodum cecus effectus est. Vnde de hoc dicit Salomon in proverbiorum .xix. Falsus teltis non erit impunitus.

De.ix.precepto

Non concupisces rem proximi tui. Superius in septimo preceptum ꝓhibuit furtũ. hic aũt ꝓhibet ꝓcupiscentiã cordis dicens Nõ concupisces rem proximi tui. Et sciendum q ꝓtra hoc preceptũ faciunt decem genera hoim. ¶ Primi sunt q ꝓcupiscũt bona aliorũ. z scientes q nõ ꝑnt obtinere rem ꝓcupitam non ꝓsequũtur ꝓcupiscentiã. Si aũt scirent se posse consequi ꝓcupita fortitan fortissime conarentur ad prosequendam concupiscentiam in effectum z ita taliter ꝓcupiscendo mortaliter peccant. ¶ Secundi sunt qui aliena cõcupiscunt. z cũ omni conatu exteriori laborant pro tali re illicite obtinenda. qui cũ eis non obtineant. peccant tamen mortaliter. quod apparet in fure et latrone ꝑ furto z rapina laborante. qui licet in effectu non furentur nec rapiant. mortaliter tamen peccant. et grauius cũ ꝓmi. Si autem ꝓauis conatibus assequũtur optata. adhuc grauius peccant. vt patet in furibꝫ et latronibus rem concupitam illicite obtinentibꝫ. Et istis nunq; remittitur peccatũ nisi ꝓius restituatur ablatum. vt Aug⁹. dicit. Dũmodo tñ habeat facultatem restituendi. ¶ Tercij qui cõcupiscunt bona aliorũ iniuste. z habent spem vt ea sibi possent acquirere. sed nõ audent attemptare ꝓpter timorez corporis z honoris Sed si scirent se posse euadere. ꝓsequerentur toto conatu. et sic nõ ꝓpter deũ dimittunt. sed ꝓpter timorem et confusionem humanam. ¶ Quarti sunt qui concupiscunt iustas res. sed ad malũ finem. id est ad peccandũ. vt puta ad vanam gloriaz exercendam vel ad luxuriam vel ad crapulam. Sicut ille diues de quo scribitur Luce. vi. qui epulabatur quotidie splendide. Ergo quicunq; videret aliquem ludere z pecuniã lucrari. vel vsurariã vsuras exercere. vel videret superbias vestium. z sic de aliꝭs. Et sic ad talem finem desideraret. cuius habere diuitias. vt sic etiam ꝓtra deum posset viuere peccat ꝓtra hoc ꝓceptũ. et ſm hunc intellectũ nõ solũ ꝓtra illõ preceptum faciunt illi qui aliena ꝓcupiscũt. sed etiã qui sua ꝓpria male z illicite exꝑdunt. vt pomposi et voluptuosi ressarti et hmõi ¶ Quinti sunt qui cum nimio appetitu et amore afficiuntur ad tpalia. q̃uis non iniuste vellent ea acquirere. tamen q̃n ille appetitus et amor tẽpalium superat vel ꝓcellit amorem dei z appetitum proprie salutis. sic q mens suffocatur et toto. tales etiam graviter peccant. Sed heu plures sunt q totum cor suum occupant cũ talibꝫ. sic q raro vel nunq; de deo vel ꝓpria salute cogitant. ¶ Sexti sunt qui auare possident z retinẽt sua iusta bona cum nimia tenacitate z cũ insatiabili cupiditate. sic q de superfluis pauperibꝫ non subueniunt ſm illum xpi q̃ dicit Luce. xi. Quod superest date elemosynam Et de his dicit Jacobus scribit q si superflua tenent que danda essent, tunq; si ex tali tenacitate superfluorum

dū magnā pecuniā sustinerent. vputa qui teneret superfluū bladum. vinum. vel hmōi victualia vt carius vendere posset vñ multor penuria et rerū charistia sequ retur. grauiter peccaret. In necessitate ei extrema superflua tenacitas diuitum videtur olim esse in iniuriam pauperum. vñ Ambro. Quisquis creatus est mūdus quem pauci diuites occupant. vnō Basilius sup illud Luce. cū. hois diuitis dicit. Nōne iuste spoliator es qui dispensanda suscepti ppa reputādo. Est em panis famelici quem tu tenes. nudi tunica quam in armario seruas. Discalceati calceus qui penes te marcescūt. indigētis argentū quod possides humanū. Unō Ambō. in sermone. Nōne minoris est criminis habēti tollere q̄ cū posset indigētibus denegare. Ergo tantorum scias te erigi bona. q̄ntis posses pstare et nolis. Scindū eamē q magister in cōpendio theolo. sita. 6t. Cum q̄s retinet superflua et insatiabili cupiditate. est mortale peccatū. Et pcipuū signū talis effectus est. q̄ hs reus potius putrescere sinit apud se q̄ vtiliter alijs dispenset. vbi gratia. Sicut ille q̄ panes vel carnes et frumēta vel hmōi comestibilia perire pmittit anteqū pauperibus erogare vellet. Et hoc ex nimia parcitate. qz timet sibi semper deficere. et q̄nq̄ talis vir audet fm suā necessitatē comedere. Et in h̄ sit̄is ē bufoni de q̄ legit q̄ terrā comedit et q̄n caput sup terrā erigit. tunc timet sibi terram adhuc deficere. et tūc nō plus audet comedere de terra. nisi in q̄tum pōt cuz vno pede egere siue tollere. Ergo quilibet possidēs bona tpalia debz pauperibus cōdiuidere. vñ Aug⁹. Da xp̄o in terris qui tibi reddet in celo. vnde etiā Beda. sup Lucā. Nō reprehendit diues q̄ terrā coluerit. vel fructus in horrea congregauit. sed q̄ fiduciam vite in illis posuerit nec pauperibus erogauerit. vt ab eis recipereturin eternis tabernaculis. Nota ex emplum de diuitib tenacibus. Legit q̄ quidam diues tpe famis nō audiret voces querulosas pauperum ad quandā suam hereditatē iuxta q̄ndaz aquā se trāstulit vbi pre nimia fame pauper populus clamans cū secutus est pter sustētionē. Quoz voces audiēs rñdit. Non durabo cū illis canibus. Et sic fecit mēsaz suaz poni retro in aliā camerā vbi tales voces audire non posset. Et statim quidam armatus pulsauit in porta dicens; Ricius dei sum et volo loqui dño vic. Sed cū seruitor de mādato oīm sibi assereret ibi nō esse. Rñdit. mentiris. nā in illam camerā ideo se transtulit ne pauperū clamores audiret. Et nunc ex parte dei ego cito cum vt cōpareat cozā deo reddere rōnem de oīnibus tpalibus sibi cōmissis Qui diues mox ad mortem infirmatus a charis suis ad pniam et ad confessionē exhortabat attentius. q̄s ille audire renuit et dixit. Ego ad iudiciū dei citatus cōparui. et ad eternā dānationē iudicatus sum sine oīni spe salutis. quia sicut nō exercui misericordiā et cōpassionē ad pauperes xp̄i. sic eadē districtiōe sine misericordia sententiatus sum. et sic infelicē aiam expirauit. et res et corpus et aiam dedidit. vñ Jaco. iij. Judicū fit ei sine misericordia q̄ hic nō facit misericordiaz ¶ Septem sunt q̄ peccatū honorē et pulchritudinem primi. honorem pter exaltationem et superbiam. pulchritudinē pter h vt pomp placeant. et hoc est petiū. Sz sūt naturalr q̄s appeteret pulchritudinem nō rōnabilē pter hoc viuere vellet. sic q̄nq̄ pōt esse sine peccō. ¶ Septem sunt qui famulū vel ancillā primi sibi auferunt cū rōnabilis alias a seruitio recedere nō intendūt. q̄d est pbitū in lege vt habetur Exod. xxi. Non cōcupisces seruū vel ancillā rc. Iterū est cōtra legē nature. q̄ hec est lex naturalis. Qđ tibi non vis fieri vide ne feceris alteri. Et xp̄s in euangelio. Que vultis vt faciāt vob homines rc. Ergo si tu haberes famulū vel famulaz fidelem et nō velles q̄ tibi q̄s cū vel eam abstraheret. sic etiā tu proximo tuo facias. ¶ Septem sunt q̄ mutuo amore affectū ꝺ

supbia.nō infra deuz. z hoc est veniale. ¶ Decimū ſt̄ q̄ appetūt aliena cū volū tate cōdicionata.ſ.ſi possent hīe sine of fensa dei z iniuria p̄imi. z tūc vel nllm vel nīm ē veniale pctm̄.siue talē ꝺditiōez actualr addāt siue habitualr eā intendāt.

De .x. precepto

On ꝺcupisces vxorē proxi mi tui A Ubi phibe tur ois ꝺcupiscentia carnis q̄z in sexto p̄cepto phibuit actum carnis.hic aūt phibet ꝺcupiscen tiā carnis. Ubi sciendum q̄ ꝫ hoc pre cepto sublatū sūt quinq; gña hoim. ¶ Pri mi q̄ deliberate ꝺcupiscūt z libent ope actuz ꝑpetrarēt si possibile ipsis foret.z tales ꝺ preceptū dei faciūt.z peccāt mor talit. Verbi gr̄a.Si q̄s vna die centū domus intraret.z in q̄libz domo ꝺcupi scentiā malaz sibi ꝓ visum acq̄reret. tot peccata mortalia acq̄reret.vñ Mat.v. Qui viderit mulierē ad ꝺcupiscendam eā.iā mechat⁹ est eā in corde suo.scilz vt ꝺcupiscentia trāseat in affectū cordis et in ꝺsensum rōnis. Et etiā si facultas as sit facere disponat. iā mechatus est eaz in corde suo.q̄z ꝑm iura volūtas ꝓ fcto reputat. ¶ Secūdi sunt q̄ vellēt z pos sent.sed tument mundū z scandalū. Sz si scirent se posse latere in h̄ actu.nec de um nec sctōs nec salutē anime curarent q̄n h̄ pot⁹ ꝑpetrarent. Et tales q̄ sic di mittūt.deū grauit offendunt quia volū tas est deliberata ad actū illū. B Tertij sunt q̄ nō ꝺcupiscūt nec actū ꝓ petrare volunt. ſz faciūt vt ꝺcupiscant. vt mlte mulieres. silr̄iter z ꝭgines q̄ ad h̄ se lauāt z ornāt vt amabiliores fiant q̄ nō solū in pcessu in chorea.imo etiā in ecclia corda viroz vulnerāt.dū eis nūc coloze albo.nūc rubeo.nūc familia ri colloquio.nūc manuū iniectione.nūc vultus compōne.nūc oculoz lasciua in tuitiōe laqueū z occasionē ruine p̄stāt Et tales q̄ sic nō ꝺcupiscūt nec actū fa cere volunt sed ꝺcupisci volunt sunt oc cisores aiaz. vñ Bern̄. in ꝑmo. Rōne videt tibi grauiorē ab eo xp̄us sustinere p̄secutionē.q̄ suggestione maligna exē plo gnitioso.scandali occasione ab eo p uertit aias q̄s redemit q̄z a iudeo q̄ san guinē ei⁹ effudit. ¶ Quarti sunt q̄ nō ꝺcupiscunt nec etiā actū facere ꝓpo nunt.sed tm̄ delectant in mozosa delecta tione cū plena rōne z voluntate. Et tal mozosa delectatio est peccatū mortale. Cōtra q̄ ꝺ heu multi faciūt tā mulieres q̄z viri quales nolūt ꝺcupiscere nec vel le ꝺcupisci ab alijs.tm̄ volūt agere diez festū in reliquijs nociuarū z turpiū co gitationū.q̄ tm̄ nimis est periculosum q̄z facillime ex h̄ pctm̄ mortale incurrit. vt ꝓbat Jacob⁹ in canonica sua cuz ꝺr. Concupiscētia.i.interioz animi delecta tio cū ꝺcepit. subaudiēdo ꝺsensuz rōis parit pctm̄ mortale. Sciendū ꝑm Gre go.q̄ hūana rep̄tatio ꝓficit in tribꝫ scilz suggestione.delectatōe z ꝺsensu.Si em suggestio inducit passionē q̄ est subtus mot⁹ cogitātis seu delectātis in recogi tare.sic est veniale pctm̄.Si aūt sugge stio inducat passionē q̄ est q̄dā anie foz malis deliberatio.tūc aut nō esse sentit delectatio in tali cogitatiōe.z sic vel non est pctm̄ vel soluz veniale. Aut sentitur delectatio in cogitando.z h̄ dupl̄r. aut tūc deliberatio rōnis non ꝺsentit in dele ctationē.z sic est adhuc veniale.aut con sentit.z sic est pctm̄ mortale. siue consen tiat in delectationē interioz actu. siue cō sentiat in ipm̄ opus. Cuj⁹ rō est.q̄z non solū ꝺsensus ver⁹ pura cū q̄s ꝺsentit in opus.est pctm̄ mortale. ſz etiā interpra tiuus.vt cū q̄s ꝺsensit solā delectationē interiorē.nō aūt in op⁹. Et h̄ ꝓbatē si delectatio cadat sup obiectū includēs l se deformitatē ad rectā rōnez. Si autē q̄s nō delectet in delectatiōe turpi.puta si alicui placeat cogitare de specie alicu ius mulieres putere absq; ista deformi tate ꝺcurrēte.sic ꝺsensus i talē delectati onē ū erit pctm̄ mortale ſz pot⁹ veniale

Explicit tractatus de. x. preceptis.

Incipit tractatus de nouem peccatis alienis.

A

Quē sunt

peccā aliena quoꝝ si peccator aliqs i morte vno deprehēsus fuerit. sic dānat. ac si in proprio. Et ecce hoc nobis videat mirabile q̄ hō dānetur pro aliꝰ sicut pro propriis Ideoꝰ ks sollicite discite nouē esse generā hominū que breuit dicaꝝ q̄ dānant p alienis pcīis sm q̄ sunt nouē pcā aliena.

Primū est iussio. s. cū ds iubz alterꝝ peccare. t bn grā. Dñs q̄ iubet famulus vel pater q̄ iubet filiū. t dña q̄ iubet ancillā hec facere q̄ sunt contra charitatem dei t primi. sicut ruskici q̄ iubēt suos famulos dāna inferre primis cū peco. absuis in graminibꝫ vel in segetibꝫ. vel domine q̄ iubet ancillā ad pratū alterius ire t ibi gramia alterius recipere qō nī qñ cognoscit eē ctra voluntatē illius cuius est pratū. Et si nisi vnū pannū plenū gramibꝫ ancilla ex iussu dña recepisset. dña obligat ad restitutionez. Item mechanici in ciuitatibꝫ q̄ iubent suos famulos infideliter laborare sua artificia Item pannifices q̄ iubēt pannū nimis ex assiue lanare t extrahere. Item caupones q̄ iubent famꝰ os mēsurā cū vno ñ bñ implere. Item parētes q̄ iubent filios t filias chorizare. t sic de aliꝭ. Quia de q̄d iussisti qō est ꝺ charitatē dei t primi in istis reus es. t dānaberis cū illis qui hoc ex iussu tuo ꝓperrauerunt. vnō Sapien. xviij. Simili pena seruus cuꝝ dño afflictus ē. imo qñqꝫ iubētes plus peccant q̄ facientes. Herodes em̄ nō decollauit iohannē. cū ita reus esset tanq̄ cū ꝓpria manu fecisset. Et h quare. qz iussit Similiter pylatus q̄ nō crucifixit. xp̄m pro pria manu. sed milites sui ex iussu suo.

Nabuchodonosor Holofernem p̄dari iussit. Anthiocꝰ iussit q̄ leges nō seruari deberēt quod fuit ctra deū t multi alij q̄ hoc iussernnt fieri qō est ꝺ deū. Et hōes t ꝓsiles dānati sunt t dānabuntur Et sic iste bonꝰ hō q̄ iubz bonū fieri saluabit. ita q̄ malū iubet opari dānabitur Sz vtrum tales teneāt ad restitutionē Rndeo q̄ sic. qñ ꝓbabilit̄ ds credit q̄ sua iussione secutā esse ablatoꝝ. vl̄ noīe suo factā ratā habuit. alꝭ nō. B Secundū pctm̄ alienū est ꝓsiliū. Quicūqꝫ ḡ alteri malū ꝓsulit siue suo superiori. siue pari. siue suo inferiori vel alio modo cuicūqꝫ dānabit cū illo q̄ oge pfecit. Vt peccant mali ꝓsiliarij dñoꝝ. q̄ suadent guerras. rapinas. exactiones. t alq̄ qui suadent fornicationes t furta vel hmōi Et q̄ꝺ dat ꝓsiliū vū dānū ꝓmis i ferē vt telonea noua instituere. vl̄ antiq̄ telonea aggrauare vl̄ augmentare t ciam censum pauperū aggrauare. Itē q̄ i ciuitatibꝫ dant ꝓsiliū ad nouas institutiones in dānum pauperū. t cōtratis. tales rei erūt oim pctoꝝ illoꝝ q̄ a consilio eoꝝ ꝓperrata sunt vel ꝓperrabunt vsq̄ ad nouissimū die. si sic decedūt. Ergo q̄ libet sibi cauere debet a cōsilio t doctrina mala. qz talis coꝝ deo homicida reputabit. Ait Aug. sup Joh. Homicida dyabolus ꝺz. nō q̄ gladio accinct̄ nec ferro armat̄ accedat ad hoiem. sed qz malū verbū semiauit. Noli ḡ te putare te nō esse homicidaꝫ qñ fratri tuo malū suades. Itē mali ꝓsiliarij st̄ sicut dyaboli q̄ sp malū suadēt. sz qz st̄ eis siles in culpa ꝓñs est q̄ erūt eis siles in pena. Sz qz boni ꝓsiliarij sunt sic angeli dei. q̄ sp suadēt boī qō bonū t saluāre est t eaꝫ sunt pacis. sic t boni ꝓsiliarij facient t ō merito cū angelis gloriaz eternam possidebunt. Itē mali ꝓsiliarij sunt filij caryphe. q̄ dedit ꝓsiliū vt xp̄m occideret. Vñ o xp̄iane si ꝓsulis q̄ aliquis dānificet primū suū in rebꝰ qō alias nō fecisset. tu teneris ad plenā restitutionē eiꝰ si inde nunqꝫ aliqō emolumentū habuisti. Itē si ꝓsulis vt ds peccaret mortaliter. s. fornicēdo vel decipiēdo vel furā

do ꝛhmōi. teneris ſatisfacere quaſi hoc ipſum pcm̄ oge ꝓperaſſes. Jtez vetu la ſi ſuades alicui virgini foznicari. om nū pcō⁹ ita rea eſſicet ipa feciſſes.

¶ Jtē ſi ſuades iniuſta ꝓlia iniuſtas querras ꝛhmōi. oim malo⁹ q̄ ibi fiūt reus es. ꝛ ꝓſiliū tuū ſup te reuertet. vñ bt Eccliā. xxvij. Facienti ꝓſiliuz neqſſimū ſup ipm devoluet. Ult Job. xxiij. Precipitabit eū ꝓſiliuz ſuū. Sciendu⁹ q̄ mal⁹ conſiliarij vt cōiter turpi morte moriunt. Exemplū de Aman Hester vi. q̄ fuit ſuſpēſus ad patibulū qđ ꝓpa uit mardocheo. Jtez pz de ꝓncipib⁹ q̄ dederūt ꝓſiliuz ꝓtra danielē vt mitterent eū in lacū leonū. Qui poſtmodū ꝓ ſe fuerūt in lacū miſſi. ꝛ ſic a leonib⁹ deuo rati. vt hī Danie. vi. Jtē pz ħ in achito phel q̄ dedit malū ꝓſiliū ꝓtra dauid et poſtmodū ſtrāgulādit. vt hī. ij. Regū. xvij. Jdo ſollicite cauendum eſt vnic⁹ a malo cōſilio. qz vt frequēter ma lū cōſiliū ſuū ipm devoluet. Exemplū Tpe ꝓſecutōis fidei xp̄iane fuit qdā⁹ ciſſiarius puerſus. q̄ ꝓſuluit ꝓfecto vt facere fieri thaurū eneū. ꝛ in medio late ris ipius thauri faceret magnū foramē ū ogtorio cū q̄ dauderet. ꝛ ſic xp̄ianos intꝰ poneret. ꝛ ignē ſubtus thaur⁹ ſup poneret. et ſic a xp̄ianis mirabiles ꝛ la mentabiles voces audiret. cuz ab igne et calore tozq̄rent. Ob ꝓfectus volēs experiri ꝓſiliarū eundē ꝓmitus intro poſuit. Et ſic ꝑm pcm̄ Eccliā. xxvij. Fa cienti ꝓſiliuz neqſſimū ſup ipm devolu tum eſt. D Tertiū pcm̄ alienuz ab ꝓſenſus. videlz cū ds ex corde diligit malū qđ alter facit imo ꝛ fouet. ꝛ tales digni ſunt morte. qz nulli placere dz il lud ꝓ deo marie diſplicet. ħ eſt pcm̄. e iuſticia. Quia o xp̄iane ħ deus me mit apud te q̄ debeas dolere de malo q̄ fit dño tuo. Et tō cū gaudes de quo dolere deberes nō es ver⁹ amicus dī. ꝛ ſic ānaberis cū ꝓſenſ⁹ ꝛ cōgaudes ma lefactēb⁹. ergo ſi nō iuſſiſti nec ꝓſuluiſti ipſolū ꝓceſſiſti ad mala facēda q̄ ſine tuo ꝓſenſu nō fuiſſent perpetrata. reus eris oim facto⁹ illoꝝ malozū ꝛ dānabe ris cū malefactorib⁹. vñ ad Ro. j. Di gni ſtꝛ morte nō ſolū q̄ faciūt. ſꝛ etiam q̄ cōſentiūt malefactōib⁹ vbi grā. tu non velles aliquē ludere nec cōſulis. ſed ſo lūmō ꝓſentis. in ħ reus erꝛ. Siliter pī et mr̄ nō iubēt filiū vel filiā chorizare. ſꝛ ꝓſentiūt. in ħ rei erūt cūs. Ergo ḋcun q̄ peſt alicui cuitari. ꝛ nō iubeat male facere. nec cōſulat ſꝛ cōſentit malefacien tib⁹ ꝛ ꝑmittit fieri. mala. ſiue hoc fiat ꝓ pter tpale lucrū vel ꝓpter fauoꝛez vel ti moꝛē hūanuz. reus erit oim maloꝝ qui ſub dño ſuo fiūt. vñ Sap. vi. Judiciū durīſſimū fiet his q̄ ꝓſunt. Hoc aduer tere, deberēt q̄ luſores fouēt in ciuitatib⁹ vel in, domib⁹ ſuis eos ludere! ꝑmittūt et ſic de alijs malis q̄ ſine ꝓſenſu eoꝝ nō pōt fieri. ¶ Quartū pcm̄ ali enū eſt adulatio. ꝛ in hoc rei ſtꝛ iſti qui peccata cōmendāt in hoibus q̄ male fa ciūt ꝓ q̄ dānabunt. Ita q̄ ita laudāret adulant malefactōrib⁹ ita rei ſtꝛ ꝙdam mō vt illi q̄ faciūt pcm̄. Ita cū aliquis peccat increpari ꝛ non laudari deberet Jō taꝝ ꝓpter adulatores ꝛ laudatores pcōꝝ mali ꝓfortant in malicijs ꝛ pro pter deriſionē bonoꝝ aliq̄ hoies verecū dant bñ facere qđ eſt miſabile audire ꝛ tō tales ptices ſtꝛ oim maloꝝ iſtoꝝ. nā puertūt ordinē recte rōnis in hoc q̄ laudāt illud qđ reprehēſibile ꝛ illicitū eſt et vituperant ꝛ ſnbſanāt illō qđ ſalubre ꝛ laudabile ē. et ꝓpterea tales adulato res ſtꝛ maledicti Jō hī Eſa. v. Ve q̄ di citis bonū malū ꝛ malū bonū. ponēres tenebras in lucē. amarū in dulce. dulce in amaꝝ. Quare putatis q̄ iā tā femi ne cꝛ viri. tot iā habeāt pcā. etiā neſciē ter qz laudant in his que faciūt. ꝛ tō nō cognoſcūt ſe eſſe pcōres ſicut cozā deo ſtꝛ. ꝛ ita decipiunt. vñ Eſa. ix. Et erunt qui beatificāt ꝛ qui beatificant ꝓcipi tati. Unde etiā Sen. Maluz hominē blande loquentem agnoſce tuū laqueum ē. hz eū ſuū venenū blāda locutio

De Peccatis

Jõo nolite laudare mⁱᵒ ⁊ deridere bonũ. qz hoc est vnuz de summis peculis in eccłia dei. vñ Augº sup ps. Duo sũt gña psecutoꝝ .s. vituperantiũ ⁊ adulantiuz. sed plus psequr lingua adulatoris q̃ manu psequtis Vñ etiã Hieronymꝰ sup ps. Nihil est qđ tã facile corrũpit mẽtes hoim sicꝫ adulatio. Plus em̃ nocet lingua adulatoris q̃ gladius psecutoris. Hoc cognosci pot ex eo q̃ adulatores ligãt hoies in pctis. vñ Augº Adulantiũ lingue ligãt hoiez in pctis. delectãt em̃ ea facere in quibꝫ nõ solum nõ metuit reprehensoz sz etiã laudat opator. Jrẽ tales adulatores ponũt ⁊ ꝓsumũt pululluꝫ sub capite iacentis in pctis. vñ Ezech. xiij. Ve q̃ ꝓsumũt pullos ⁊c. Sup q̃ verbo ọt Grego. sup Ezech. omel. xij. Quis male agentiꝫ adulator pululluꝫ sub capite iacentis ponit. vt q̃ corripi et culpa debuerat in ea fulsitus laudibꝫ dęscat. ¶ Sequit videre qũo mali in malicijs suis laudant et virtuosi in virtutibꝫ suis irridentur

Pro quo sciendũ q̃ vicia p adulatores acquirũtur sibi ꝑtutũ noia. nã supbia edificatoꝝ. vestiũ. cingulorꝝ. calceorꝝ ⁊ oim exteriorũ gestoꝝ ab ipsis honestas ẽ nũcupata. vt dicẽdo q̃ bene decorat te ista tunica vel ista vestis. q̃ pulchra es i facie. q̃ bene decorat te illꝰ peplũ q̃ pulchre medis ⁊cꝫ: Et in hoc q̃ imitantur luciferuz in supbia extollendo se sup alios. in hoc cõmendant qđ est valde nocuũ ⁊ reprehẽsibile. qz ꝑs ọt in euã gł. Qui se hũiliat ⁊c. Scđo auaricia notatur. pudẽtia vt cuz ds die noctuq; oibus viribꝫ laborat p acquisitiõe rerum tpalium. siue iuste siue inuste. vel q̃cunq; mõ pọt. siue sit cũ deo vel cõtra deuz minime curãs. oẽm sollicitudinẽ suam adhibẽs qũo possit tpalia cõgregare. ⁊ cũ tãto auiditate q̃ nunq; etiã saciatur Et in hoc cõpat inferno. Vñ Augº ad quendã comitẽ. Jnferno a..rus ẽ similis. Infernus em̃ ñ tot sciũq; devorauerit nunq; ọt satis est Sic ⁊ si omes thesauri congluerint in auaꝝ ⁊ talis ab adulatoribꝫ nõ notarua uarus sz puidus ¶ Tercio dissolutio socialis nocũditat est notata. vt cuz ds cõiungit se alijs in differẽt siue in bonis siue in malis siue in licitis. siue illicitis Sic in cõsalsedo. saltãdo. in ludẽdo ⁊cꝫ Et talis ab adulatoribꝫ nõ notat dissolutꝰ. sz socialis siue socius .i. gesellich Et talis q̃ sic se cõformat malis in illicitis. postmodũ habebit societatẽ demonũ ⁊ oim dãnatorũ ⁊ carebit societatẽ dei ⁊ oim electoꝝ. ¶ Quarto astucia ab ipsis adulatoribꝰ prudẽtia notat. vt cũ ds est astutꝰ id est. hynölyſtich. in mercãtijs ⁊ i alijs suis negocijs ⁊ lucrat mẽtiendo ⁊ deceptiẽdo ⁊ defraudãdo hoies ⁊ trufando prios. Qui nouas adinuẽtiones inuenit vt sic prios decipere posset. tales ab adulatoribꝫ huiꝰ mũdi prudẽtes notantur. vñ Lu. xvi. Filij huiꝰ ſecli prudẽtiores sunt filijs lucis in generatione sua. ¶ Quinto laxa cõscia libras animi notatur vt cuz ds sine timore dei viuit. nihil timẽs nec curãs deũ in cogitatiõibꝫ locutiõibꝫ ⁊ opibꝫ. sz sine oi timore dei peccat ⁊ q̃ delectabilia sũt carni ꝑpetrat Et talis letus ab adulatoribꝫ notatur. De qbꝫ ọt dñs Lu. vi. Ve vobis q̃ nũc ridetis ⁊c. ¶ Sexto garrulitas affabilitas notat. vt cũ ds est garrulosus .i. claffych. siue vir siue mulier scurrilia ꝓba ꝓferens. nõ curãdo vtrũ deuz offendat in hoc. tales notant solacioſi. id est. kurtzwylich Jn q̃ alicꝫ multũ detinquũt. s. cõcitando hoies annosos ad iracundiã ⁊ impatientiã ⁊ ad blasphymiã q̃ ałs ex natura ex senio mirabiles et impatiẽtes sũt. Et dcđ tales sic pcãt redũdat in eos q̃ cõcitaverit. ¶ Sequit videre qũo ꝓtuos ⁊ ꝓtuosi irridentur. ⁊ pmo cum ds est abstinẽs ⁊ vult parce viuere ⁊ tm̃ in necẽtijs cõtentus ẽ tale abstinẽtia auaricia siue parcitas notat. q̃ nõ audeat uti ọ bonis sibi cõcessis cũ tm̃ talis nõ ꝑpetrat et mittit. sz qz scit reddituꝝ se ec rõnez de

omnibus creaturis quo vsus sit. ideo ab
mnis viuit. ¶ Scdo si humilitatem di
ligit exemplo xpi qui dr. Discite a me q
mitis sum z humilis corde. et humilitatez
studet seruare in verbis z factis z nutritur
scandalum caue. timens illo dictu xpi
Matth. xviij. Ve homini illi p quem fit
scandalum. tuc talis ab adulatoribz hu
ius mudi ypocrita noiatur. Tercio ma
turitas. id e cm sit hastiche dr adet dapfer
dar. Lux mature incedit ds in vobis et
factis times leuitate mentis ondere. tuc
talis maturitas amaritudo vocatur. i.
furichat. ¶ Quarto quies deuotionis
scz cu ds nutritur expellere extraneas occu
pationes. et dr o tranquillum z quietu cor
offerre. tunc talis quies deuotionis pigri
tia noiatur ¶ Quinto simplicitas scz
cum ds fm pportam in simplicitate cor
dis qrit deu. z fm dictu xpi studet sim
plicitatem colube ondere. tuc talis sim
plicitas stulticia noiatur. z talis ab hu
mundi amatoribz deridet. vnde Job. xij.
Deridetur iusti simplicitas. ¶ Sexto
timor dei ligitiosa pscia noiatur. scu ds
deu pre oculis dr in verbis z in factis ti
mens daum offendere. talis no dr timo
rosus sed erroneus in pscia ¶ Septio
fugere publicam z malam societatem singu
laritas noiatur vt cu ds vult sibi cauere
a mala societate. aduertens illud dictum
pbe. Cum sto stultus eris. et cu puerso
puerteris. tuc talis singularis z desperor
noiatur. ¶ Octaua si quis iusticiam q
rit z erigit. tunc talis impatiens z auste
rus noiatur. ¶ Nono si quis graciam
boim habet. tuc adultor noiatur ¶ De
cimo si ds informationi z correctioi pri
mi intendit. tuc psumptuosus dicitur

H Quintu petiñ alienu est recursus
Et sunt illi in q rei q incurrunt malefacto
res z ad quos fit recursus. Verbi gra
tia. aliquis furatur z dr apud que furtu
abscondat vel rapinam. vl cu quis tuetur
malefactorem no ptinet do fieri de ipso
iuste iudicio z multa hmoi. Ergo si po
nis os et in castro tueris raptores cum
rapinis reus eris oim peccator illorum.
Certe no essent tot raptores. si no habe
rent tutores. Et de eisdem conqueritur
dño p Esa. iij. Et rapina pauper in do
mo vestra. Item si tu es receptor hospi
tum z recipis in domu tua hostes non ti
mentes deu. z administras eis cibaria uli
cita. vt i quadragesima lacticinia cu alis
sunt sani z fortes. z pñt vti cibo quadra
gesimali. et cu bene habeas eis adminis
trare cibu quadragesimalem. sed pter
lucrum administras eis cibu illicitu tuis
pticeps eris illor peccatorum. Sed dices
res. videant ipsi quid ad me. Rndeo q
ex charitate debz primi obligantur pmo
uere primu in his que sunt salutis et no
administrare eis occasionem peccandi.
Frez si pincerna es z hospitio recipis lu
sores. blasphematores. lenones qui cu
meretricibus peccat q no sunt legittime
vxores cor. z hoc facis pter lucru tpa
le reus eris oim malor. Ite paterfamili
as qui tenet famulu z ancillas simul pec
cantes in domo sua. reus erit illius pec
cati. Breuiter quicquid committitur in do
mo tua qo est pcta deu ab his quos hospi
tio recipis scienter. reus eris oim ma
lor illorum. z tales receptores sunt sicut
scuta protegentes eos malefactores de q
bus dr ps. Et scuta coburet ignis.

J Sextum petiñ alienu est cupiditas
oim peccatis alienis. videlicet cu ds pter
habet in lucro peccati. z p pñs pcm ha
bebit in pena. vt qui scienter emit rapi
nam vel furtu. vl inde comedunt vel bi
bunt tales tenentur ad restitutionem in
quantu de his iniustis vsi sunt. eri si sex
vel octo comedissent vna aucam furat ad
libet restituere tenet pcm sua quantum ad
eum pertinet. Sciter intelligendu est de
his qui a iudeis dona vel munuscula re
cipiunt q ab alijs p vsuram receperunt z
tales tenentur restituere non ipsis iudeis.
sed ipsis a quibus ipsi per vsuram recepe
runt si habeant notitiam illoru. Sinau
tem. tunc fm psilium confessoris dnt dare
pauperibz. Idem dicendu est de lusoribz

et de his qui bona p̄ludū acquisita recipiunt. qz oēs tales tenent satisfacere fm p̄silium p̄dētis p̄fessoris. ergo nullus debz cū lusoribus bibere l' comedere. nec denarios illos quos ad lumē ponūt recipere. sicut qñ p̄burūtur lumina p vno denario tūc recipiūt quattuor. z tales tenentur ad restitutiōem fm p̄silium p̄fessoris. Item iudices z rei publice puidētes qui p̄mittūt panē z vinū minozari p pecunia. et alij ꝯ plurimi qui ꝑticipāt quocunqz mō scienter in luero peccati. vt vxores puerī iniusta. scienter hereditantes. vñ tam vxores ꝯ filij sacerdotū bel' simul a rege p̄busti sunt. vt legit in Danicl. c. xiij. ℟ Septimū est. cuz ds minus est in pctō qō corripe z reprehendere tenet. Vñ quib⁹ deus p̄misit subditos. vt prelatis z patribus familias teneāt vt subditos et filios corripiant put expedire vident pro locoꝝ tpe ne vna cū ipis pereant. Vñ legit de sacerdote hdi. p. Reg. iij. qui non correxit filios suos inique agentes. vl' qui tacuit vl' q tepide correxit punitus est hic p mortē tpalez. qz fractus cerui cibus cadens de cella retrorsum expiravit. z si est in inferno nō inuenimus aliam causam nisi q filios suos non correxit vt debuit p̄ter qō ds eum subtranea morte interfecit. Vñ cū filij a parentibus. z laici a p̄latis suis reprehendūtur. nequaꝯ ipi vel subditi indignari debent. nā ad hoc tenētur. alias damnarentur cū ipis. vñ Ezech. iij. Si dicente me ad impiū morte morieris. s. p tua superbia. auaricia. luxuria ꝛc. et tu non annunciaueris eis neqz locutus fueris vt auertatur a via sua impia z viuat. ipe impius in iniq̄tate sua morietꝛ sanguinez eius de manu tua requiram. Omnia pcā que prelati p̄nt corrige z non corrigunt ipis imputabūtur. z p eisdē damnabūtur. Ergo Sap. iij. Judiciū durissimū fiet his qui p̄sunt. Itē si p̄fessor dure cōfitentē redarguit p̄terea nō debz indignari qz tenetur Et p̄fessor potius dz duos bene expedire ꝯ decē negligēter. Unus nō est redditurus rōnem de numero p̄fitentiū verum paucos vl' multos audiuerit sed qualiter eos expediuit. Si aūt confessor propter lucrum tpale negligenter expedit sibi p̄fitentes. grauiter peccat. qz fm doctores qui aliquē scienꝫ absoluit quē coram deo p̄habiliter scit nō esse absolutū ipso facto peccat mortaliꝛ. Videāt ergo p̄fessores quō absoluāt pomposos homines q̄ non intendūt suā superbiā dimittere. immo ipo facto ofendunt suaz superbiam in vestimētis pōpositis z in scissuris. et sic de alijs pctōribus qui ofendūt p̄babilia signa q̄ nō bñt firmū ppositū abstinēdi a pctis vt fornicarij z publici adulteri. q̄ meretrices z p̄cubinas secum in domo tenent nec eas a se āmouere intendunt. Similiter vsurarij z lusores q̄ nō stāt ad restituendū fm cōsiliū p̄fessoris. Similiter z superbi chorizantes z torneamēta exercentes q̄ seruāt illa ornamēta in quibus peccauerūt Et hoc est cuidēs signū q̄ tales nō intendunt firmiter dimittere. Quia si iā intenderēt. resignarēt talia ornamēta quib⁹ nō vtunt nisi ad peccandum Tūc in futurū optarent eos sibi alia ornamenta superbie prepare vbi fortassis sumptus et pretiositas taliū p̄parandorum eos a pctō retraheret. Sicut illi superbi qui bñt magna capucia. vnū de cruce vel sex vlnis. z longas scissuras in capucijs et tunicis. et dñe et puelle que habēt magna crinalia in quibus chorizauerūt et sic de alijs. L Octauū peccatuz alienū non obstare pctis. Et hoc spectat ad p̄latos z p̄sidētes Vñ vos prelati et domi qui subditos vestros non coherceris. sed dimittitis eos inferre damnum pauperibus. pullos. anseres. anetas. pecora auferre. fruges eoꝝ. equis vās in pabulum graminare. fructus hortorū et vinearū furari z vi accipe. pauperes vituperare. percutere. ledere. irridere et male tractare z hmōi et non prohibetis vos damnabimini. vñ Ezech. xiij. ōt dñs p̄latis. Nō ascendistis ex aduerso. neq; posuistis vos murū p̄ domo isrl' vt staret

tis in domo dñi.omes eñ rectores ad hñ
stanni sunt q vnusquisq; terrā sibi sub
iectam in pace teneat. Et si forte ipse re
ctor z plarus nō spoliat subditos tamen
non relistit spolianto (et si essent in terra
ita ampla sicut vltra mare) omnium pec
catoz que fiūt in ea q raptores quib; re
sistere possit z prohibere est.et de oibus his
reddituri sūt deo rōnem. Jtē vos pa
trefamilias si filij vestri vel familia ma
la patrant damna infrando primis.et
seos q posse nō emēdatis z si multa bo
na opa faceritis.i.iubendo.orando.vi
gilando.elemosynas dando et hmōi.co
muns non dānabimini. Cur putatis q
deus pretulerit hoiem homini nunquid
ad honorez istoz z dilectionē illoz. Nō
sed vnusquisq; prātem ad hoc a deo ac
cepit vt malū fm vires prohibeat et iu
es subditos ab incursib; malox defen
dat. Ūñ si presidentes pūt prohibere ma
la et nō faciunt damnabūtur. Jdeo vos
dñi z dñe qui permittitis filios vios tur
pia verba loqui et mala perpetrare opera
et ridetis z nō prohibetis z vos viri fami
liam vestraz et vos iudices et potentes
subditos vios si impedire poteritis ta
lia mala.et si aliud petñ nō habebitis q
illud soluz dānabimini. Hoc merito fa
cere debetis.nz z aduertere isti prelati z p
sidentes qui de sua potentia z dignitate
adeunt nisi gloriari.tota die occupādo
seis torneamentis hastiludijs venatiōi
bus.potationib;.ludis turpiloquijs.z sic de
alijs multis mundi vanitatibus.nunq;
vero vel raro se occupantes circa paupe
rum.viduaz.clericozum.orphanozum.
religiosorum.et hmōi iudicia.cum tamē
nulla alia de causa vt promissuz est.deus
eis prātem pmulcerit.nisi p tuitione eccle
sie z pauperum. Ūñ ōr Numeri.xxv.q
principes ex iussu dei sunt suspensi.p pec
cato populi. Ūñ dixit dñs ad moysem.
Tolle cūctos populi pncipes.z suspēde
eos pra sole in patibulo. Et hoc ideo fm
glo.cū fuerūt auctores peti illius ppli.
vel quia phibuerūt. Nonum

peccatum alienū est non manifestare pec
cata hoim ad corrigendū z ad emendan
dum vt q̄cunq; scit periculū alterius et cū
non auisat z pmunit siue in corpe siue in
aia aut in reb; cū tñ bene posset illū pmu
nire reus erit si hoc non fecerit. Sic si sci
res aliquez peccare z posses hoc manife
stare q impedire z emendare tur. si nō fa
ceres reus eēs Jtē si scis rem furatā circa
aliquē iniuste detentā.z non vis dño rei
publicare vt sic suā rem rehīe possit. cuz
tñ hoc pmode et licite posses.re eris co
ram deo in illo petō. Etiā si vnus infer
ret dānum prio prato siue in agro siue i
horreo.z si pclamares eū dez.tāc ralis sic
pclamat cessaret a dāno infrēdo z nol
les hoc facere pter charitatē primi i subsi
diuz dño rei.tūc reus esses corā deo. Jtē
si q̄s vellet aliquē iniuste capere z tu bono
modo posses illū pmunire z nō faceres.
reus esses. Jtē cū videres aliquē occulte
peccare z posses hoc manifestare illi qui
posset pdesse z emēdare ne iste iterū pec
caret.z nolles ea facere.z sic dissimulares tūc
esses pticeps illius crimis Sed aliq; di
cunt cū aliq; iniusta fieri vidēt q̄d hoc pti
net ad me Rñdeo illi. Ex precepto fraīne
charitatis q̄libet tenet pmunire pticm sui
primi z corpis z rōne cū hoc pmode pt Ex
emplū si videres cecū trāsire ad foueā z
non pmunires eū.homicida illi esses
coram deo si i foueā caderet z sic morere
tur. Jtē cuz i synodo pcipit oibus in eo
dem prochia exīntib; vt manifestarēt cri
mia publica ad corrigendū ea. Q̄d q̄dā
nō curāt z idō scipos misabiliter dānāt q
deūq; cā sanguinis vel familiaritatis vel
cā lucri nō pderet petñ qđ pdendū est
fm iura symoniā pmittez z q̄si pecca
ret. Et q̄cūq; sciret hereticū vel p hmōi
saz z nō pderet mortaliter peccaret qz me
lius eēt tales corruptores fidei pdere pla
tis eccliē q̄ valde diu i panez aq̄ iclusos

Explicit tractatus de xi. petis alienis.

Tractatus de septez petis mortalib; Et primo de petō mortali i cōz

De Peccato mortali in cõi

Eccatum

eũ ꝓsumatum sit gñat mor
tem. Jaco. i. Hoc intelligit
de quolibet pcõ mortali.

A Nto quo sciendũ q peccarũ mor
tale committitur quattuor modis. Pri
mo quãdo nescit se facere ꝓtra ꝑceptum
dei. vel ꝓtra preceptũ prelati. vel eccle.
vel aliqõ viciũ de septem vicijs capitali
bus Et in h ignorãtia nõ excusat hoiem
vsum rationis hñtem. vñ Augu. de gra
et libero arbi. Hõ diuina ꝑcepta data sũt
vt excusatio de ignorantia nõ haberetur
Similiter de preceptis ecclesie z prelato
intelligitur. q preceptũ ꝓlati ꝺr preceꝑ
tuz ꝺei. Jn signũ huius xps dicit in eua
gelio. Qui vos audit me audit zc. Er
go prelatis obediendũ est tanqz dño ie
su xpo marie in bis i q̃bus tenemur eis
obedire. sicut qñ sub precepto precipiũt
ieiunare. vel festa scte celebrare. z sic de
alijs. Ergo q̃cunqz sine cã z necessitate
scienter z ex ꝓpria ꝓtra hmõi preceptũ
prelati vel ecclie fecerit peccat mortaliꝫ.

B Queritur vtz aliq̃ ignorãtia pos
sit hoiem excusare de pcõ. Rñdetur q ẽ
triplex ignorantia. Primo inuincibilis
et ista est duplex. s. innata vt in pueris et
in amentibꝫ adultis. q nunqz vsum ratiꝰ
onis habuerũt Alia ex causa. vt in adul
tis qui hñt rationem. et postmodũ qñqz
incidunt in amentiaz ꝓter debilitatẽ ca
pitis. vel ꝓpter nimiaz abstinẽtiam. vel
de alijs causis. z talis ignorãtia inuinci
bilis excusat a pcõ mortali. vñ Aresto.
iii. ethico. Jgnorãtia excusat peccarum.
Quia q̃quid factũ tales excusant. quia
nullius põt facere pctm mortale qui non
habet vsum rõnis. Sed sciendũ est qui
ꝓter aliqõ illicitũ qõ ꝑ se est pctm mor
tale inciderit in amentiã. pura ꝓter amo
rem inordinatũ. vl ꝓpter nimiã inordi
natam tristiciã de tpalibꝫ vel hmõi. Vel
etiam alias ex his in q̃cunqz pcõ mortaꝫ
li si ex ꝓmissione diuina inciderit in amẽ
tiam mẽtis. z sic moritur in tali statu dã
nabitur. q nullũ pctm mortale dimittit
sine ꝓtritõe. quã ille carens vsu rationis
non habet nec habere põt. Queritur de
illis qui in extrema necessitate q̃dunt ra
tionem. Rñdetur q si talis est in gra cõ
stitutus. et sic q̃dit rõnem. z sic morit. sal
uatur. Ergo qñqz ꝓmittit h deus eueni
re illis bonis hominibꝫ q̃ sunt pusillanꝫ
mes. ne in extremis a demonibꝫ decipiã
tur. q tũc marie tẽptatões occurrũt hoi
Si aũt est in pcõ mortali ꝓstitutus. et
sic q̃dit rõnem z si sic moritur dãnatur.
Ergo etiaz qñqz ꝓmittit h deus eueni
re malis hoibus. qui deũ in vita sua nõ q̃s
erunt. sed eũ peccãdo sepius ꝓtempserũt
Qui etiã in morte nõ potuerũt eũ gratꝫ
et inuenire. Augu. in q̃daz ser. Peraudi
hac audiuerũt pcõr vt mortes oblius
catur sui. q̃ dum vixit oblitus est dei.

C Scda ignorãtia cũ qua damnatur
quis ꝺr ignorãtia negligẽs. z est cũ scire
põt q̃ ꝑcepit vl ꝓhibuit deus. z q̃ ad sa
lutem ꝓtinẽt. sed occupationibꝫ exteriori
bus se in tm implicãt. q de illꝫ nõ curãt.
dicũt em̃ q sufficiat eis q sciũt se bonꝫ
debere facere. z malũ dimittere Et in tm
est dictuz ac si ds quereret qũo ditabor.
Et alius rñderet ei. Eme ꝓtinue in q̃ lu
erari possis et nunqz q̃dere Hõ sufficit.
sed oportet scire q̃ sunt ꝑcepta vel ꝓhibi
ta a deo Et q̃ sunt de necessitate salutis.
ergo talis ignorãtia nõ excusat. Queri
quo quilibet adultus hñs vsum rationis
tenetur scire. x. precepta. Rñdeo q scire
precepta dei põt capi dupliciter Primo
scire explicite. hoc est scire ꝑcepta dei fm
ordinem cũ erare q̃ eoz sit ꝓmũ et q̃
sit secundus z q̃ tertiũ zcẽs. Scõ modo
scire implicite h est scire q̃ est ꝓhibitꝫ
in preceptis dei nõ cõcupiscere eam pri
mi. Non falsum testimoniũ ꝓferre. non
assumere nomẽ dei inuanũ. z sic de alijs.
sed q̃ sit preceptũ octauũ vel q̃ sit sex
tum zc. hoc nõ scit nec tenet ex necessitate
scire. sed tenet scire implicite. q h est vnũ
de ꝑceptis decalogi. Hõ falsum testimo
niũ dices. sed vtrũ sit quartum vel octa

dum. hoc laicus de necessitate non tenet scire ab alijs. Scire tñ p̃cepta dei ad minus implicite est scia dei. quaz q̃libz xp̃ianus hñ debet Vñ Ambro. sup epłam ad Ebor. Qui sciam dei non hz reus erit ignorantie marie eoz̃ q̃ pertinet ad salutē. Ire sunt alię. qui licet nō sunt negligentes ad discendū. tamē student audire et nō discere curiosa. q̃nō st̃ multū necessaria. et hoc magna decepcio diaboli est. Vñ Bern. de duodeciz gradibus humilitatis. Curiositas est studiū ḡseruandi ea q̃ scire est nulla vtilitas. vñ Salo. Altiora te ne quesieris ſ̃z que p̃cipit deus. illa cogita ꝛc. Vnō aplus ad Roma. xij. Nō plus sapere q̃z oportz sape. sed sapere ad sobrietatem. Vñ studium nr̃m ad discendum debet versari circa nosipsos ꝛ circa nr̃am salutē. Amb. Multo melioz et laudabilioz es si te cognoscis. q̃z si te negligēs cursus sideri. vires herbarū. cōplexiones hoīm. naturas aialiū cognoscere. ꝛ scientiā oim celestiū ꝛ terrestriuz habere. Qualit aūt debeamus nosmetipsos et vitā nr̃am cognoscere oñdit idem Ambrosi. dicens. Etiam tuam conditionem discussiōz examina. Attende diligenter quantū p̃ficias. quantuz deficias. qualis in mortuo ḡlis in affectionibz. q̃z similis deo q̃z dissimilis. q̃z prope q̃z longe Vñ Chrisſ. sup matth. Non minima ꝑs phie est cognitio sui Tercia ignorantia dicit ignorantia affectata. cū q̃ non solū dānatur hō. sed etiā grauissime p̃ ea punitur. Est aūt q̃n quis contemnit scire. vt eo melius posset peccare. hāc habuerūt pharisei ō xp̃o. ꝛ adhuc mlti xp̃i ani habēt qui fugiunt predicationes Et est malum signuz q̃ homo non p̃t nec vult audire veritatem. ꝛ hoc ibo cōtingit. quia excecauit eos diabolus ꝛ etiam propria malicia eoz̃. Vñ ps̃. Noluit intelligere vt bene ageret. Et tales decipiunt seipsos. vñ Isido. de sum. bo. Sūt qui propt̃ ignorantiā excusatōes scire nolunt. vt minus culpabiles videantur. qui tamen seipsos nō muniunt ſ̃z decipiūt Insup ꝛ in talibz est magna pertinacia. vñ Isido. ibidē. Nescare simpliciter ad ignorātiā pertinet. Noluisse vero scire ad ꝓtumacē superbiā D Secūdo mō ꝓmittit̃ pctm̃ mortale ꝓpter ꝓsciam erroneā. vt cū ds facit aliq̃d qđ in se nō ē cōtra p̃ceptū di. nec vnū de. vij. pctis capitalibz. sed cōscia diffinitiue iudicat hoc esse pctm̃ mortale. ꝛ sic sup hoc fert talis ꝓscia est multū piculosa. q̃z tales facilit̃ sibi petā. ꝛ illaqueāt se piculose et hoc fit instigante diabolo. qui cum non p̃t eos in manifesta peccata inducere. sicut in luxuriā. in gulā ꝛ sic de alijs. tūc ducit eos ad ꝙpiratē peccandi. q̃z de quid fit ꝓtra ꝓsciam edificat ad gehennam Et hoc sic patet. q̃z Augſ. dr q̃ oē pctm̃ est ꝓtra legē dei. Nō licz aliquā se nō ſ̃z ꝓtra legē dei. vt leuare festucaz de terra. vel calcare sup calamū ꝛ sic de alijs. Si tale qđ ꝓprehendit̃ a ꝓscia vt ꝓtra legem dei exñs. ꝛ sic volūtas ꝑ se ferret̃ loquendo ꝛ formaliter in id qđ ē contra legem dei. ꝛ hoc facit q̃ putat esse ꝓtra legem dei. Et sicut piculosum est habere nimis amplā ꝓsciam. sic indecuz est habere nimis strictam. medium optimuz erit̃ salubrius. vnde Esa. Ponit deus in medio spiritū suuz. vnde Aristote. ij. Eth. Medium in oīb̃ est laudabile. Ergo si vis quieto corde deo seruire tūc debes tibi eligere discretum confessorez probatum ꝛ in vita et in cōscia ꝛ ei te ex toto ꝓmittere. ꝛ tibi nunq̃z diffinitiue debes aliq̃d pctm̃ mortale formare vbi nō es certus sed simpliciter cōfiteri debes factuzin se iudicio confessoris relinquēdo. Sciendū tñ q̃ aliud est timere ꝛ aliud ꝓsciam erroneā habere. q̃z timor cōscientie nō semp est pctm̃. nec vituperandus. nisi sit nimis excessiuus. vnde Grego. Bonaz mentiū ē tibi culpā agnoscere vbi culpa non est. Idem in moralibz Iusti oīa qđ agunt metuūt duz cauta ꝓsiderāt ante quē iudicez stabunt

Sciendū q licet timere debemus diuinā iusticiā tñ etiā sperare debemus i suā misericordiā tbōitatē. Ūñ dr̄ Augusti Scimus diligentes dei misceāmur metuentes dei iusticiā. nec de remissione pctōrū desperemus ¶ Tercio peccatū mortale ꝓmittit qñ vnus plus diligit l timet creaturam q̄z creatorez sicut si plus ꝑ eque diligis vxorem ꝓpriā velf filios vel honorē tuum vel alia tpalia sicut deū vel vltra deū. z sic facis creaturam deū tuū. qz dcḋ diligis vltra deuz hoc est deus tuus. Ūñ Augu. Hoc ab homie colit qō p ceteris diligit Et talis ḋ sic ꝓponit creaturam creatori peccat mortaliter. Et rō est. qz tūc facit ꝯ ꝓceptum charitatis. i q̄ ꝓcipit deū diligere sup oīa Æ Et notandū q ꝗdbz de nūero saluandoruz sic debet diligere deū sup oīa q̄ pot⁹ deberet z oia trā stroria z tpalia pdere. Insup z oia mala huj⁹ mūdi tolerare. q̄z deū cū vno solo pctō mortali offendere. vñde Apl⁹ Quis nos sep̄abit a charitate dei. An tribulatio. an angustia. an fames. an nuditas. an gladius. an mors. an vita O q̄z miseri hoies sūt ista ḋ ꝓpt modicā substanciaz tpalez (quam iuste lucrant) sperant se a deo. Vel etiā ꝓpt modicā delectatōem carnis quaz pñt habere in vno actu luxurie deū deserūt. Vel etz ḋ ꝓpt modicā gl̄iam transitoriā z superbiā quā hic querūt in superbia z ornatu vestium z societatez sc̄oz z angeloz ꝑdunt et consequenter stola gl̄ie z aime se priuant. Ūñ Chrisᵹ in sermo. ḋnā. Excludi a bōis eternis z alienū esse ab his q̄ preparata sunt sanctis. tñ cruciatū z tñ tū dolorē infert. vt si nulla extrinseca pēa torq̄ret hec sola sufficeret. Quarto mō cōmittit pctm̄ mortale quādo act⁹ peccati venialis ordiat in finē pctī mortal'. Verbi gr̄a vnuz verbū iocosuz in se est pctm̄ veniale. Sed si loquor verbuz iocosum cū mulierre vl' ꝑsone ea intentione vt posset eaz allicere ad peccandum mecū. tūc illud verbū erit mihi peccatū mortale nō q verbum iocosum in se sit peccatū mortale. sed qz refero in hūc fīnez qui finis in se est pctm̄ mortale. Et sic ppt̄ talem intentionē erit pctm̄ mortale qō vni qui simile verbū iu loco esset locutus esse veniale. Itē aliud exemplū duo tangūr vnā mulierez vel virginem vnus ex loco et leuitate. tunc vir peccat venialiter. Alius cā intentiōe allicendi eam. Et sic ꝓpter intentiōem talem tangēs sic mulierē vl' virginē peccat mortaliter. z sic de alīs. Similiter de vsu. duo vident mulierez pulchrā. vnus videz tanq̄z pulchram vel ymaginem pulchram. Et hoc nō est peccatū. vel forte vix veniale. Alius videt eā cōcupiscēdo eā z sic ille peccat mortaliter. Ūñ xp̄us in euā gelio. Qui viderit mulierē ad concupiscēduz eā tc̄ O deus q̄t ꝓtingūt talia pctā in mūdo isto. etiā sine actu luxurie. sed solāmodo tangendo. amplexādo. loquēdo. videndo. ꝓcupiscēdo. z sic de alīs modis de quib⁹ plures modicū vel nullā ꝓsciam habēt O immūde mūde q̄t a te dānant. qui nesciēter cadūt in infernū Chrisᵹ sup Matth. O q̄z miserrimus ē mūdus z miseri qui cū sequūtur. sq̄ cū hoies mūdi opera exercēr̄ a vita. Et sic hēm⁹ illas. iiij. r̄g̈las ꝺ pctō mortali

Damna peccati mortalis

Peccatū mortale ꝓfert plura dāna. Dcio nocentiū faciēti. Scōs ill' ḋ sūt i purgatorio. Tercio dānatis ḋ sunt i inferno. Quarto saluatis in celo. Quinto viatoribus in hoc mūdo Postremo ipsi xp̄o. Primo nocet ipi facienti z h̄ in vita z in morte z etiaz post mortē. Ūñ ps. Delicta mea cōtra me est semper tc̄. ¶ Primo facit hominem miserum in presenti vita. qz spoliat eum oib⁹ suis bonis meritis q̄ quis fecit et oīb⁹ virtutibus z gracijs. Si roc bōa opera quis haberet z etiam virtutes q̄t paradisus habet nobiles arbores. flores herbas z radices. Item quot celum stellas. quot guttas mare. hec oīa ꝑ

vñ mortale petñ pereũt: quia nunq̃ habebũr aliq̃ bonũ in celo p bis oñib⁹ ill̃ p penitẽtiaz recuperabit. Ezechiele. xviij. Si auertat se iustus a iustícia sua et fecerit iniquitatem nũquid viuet. oẽs iustitie quas fecit nõ erunt i memoria. Iulius nihil boni põt operari qũ sit sibi meritoriũ vite eterne q̃ diu scient' stat i vno petõ mortali. Unde Leuit. xxij. Si macula habuerit nõ erit acceptũ a dño. Exo. l. Nõ accipiã de vobis sacrificiuz de manus vre sanguie plene sũt. Ergo dicit mortale. qz sicut mors corpoz̃ priuat hoiem vsu oiuz mẽbroz̃. Sic quo da mõpetñ mortale facit spũaliẽ quia peccator nihil p̃t mereri nec loq̃ndo nec ꝺrãdo nec ieiunando et sic de alijs. Et̃ si tot bona opa faceret sicut oñes hoies facũt nihil meret in celo. Ergo peccator comparatur bestijs terre que p laboribus nihil recipiunt de gaudijs celi cum tamẽ laborẽt fame siti z graui onere. psal. Nõ cũ in honore esset nõ intellexit comparatus est iumentis. Sed talia bõa que fiũ in mortali petõ remunerãtur h̃ tpali t. qz nullũ bonũ irremuneratũ. Et hoc est vna causa q̃re petozes ꝓsperant in hac vita quia hic remunerant p suis opibus. z tõ carebũt futura remuneratione Ait Grego. Magn⁹ efficuxus tpaliuz est eterne dãnatiois inducliuz. Ergo multũ inẽduz est cuilibet qui sciẽter stat in peccato mortali cuz ꝓsperat in hac vita sic q̃ viuue ẽ sanus letus. diues et oñia que deliderat ei ꝓspere aduenĩũt ꝺa ẽm Grego. Mali floretes in pñti bõis tẽ poralibus tanq̃z p amẽa ꝓrata ducunt ad interitũ. Item quarum petoz̃ pticipatiõs oiuz bõz q̃ sũt i ecclia ab omib⁹ fidelibus. De q̃ pticipatiõe ỏt ps̃. Particeps ego sum oim timẽtium te et custodientiũ mandata tua. Bon⁹ ẽrõs i grã habet pticipationẽ oim bonoruz. s. missarũ. oronuz. ieiunioz̃ z sic de alijs que fiũt in ecclia. Et hoc ex charitate euenit qz sumus inuicẽ mẽbra vnius corpoz̃. Et oñia bona fluũt de vno in aliuz sicut patet in stomacho hois qui impartitur alijs mẽbris que hz. Sed petoz̃ est mẽbrũ absciuz. ergo nõ viuificat. nec ꝓpria patiõem recipit de alijs mẽbris. Ite ꝓpriat hõis tpalib⁹q; indignus erit vti bonis tpalib⁹ q̃ añ petñ dignus erat celo et celestib⁹ bonis post petñ nõ est dignus pane q̃ vescit. Ergo moderatius vti eo deberet q̃tumcũq; possz Unde Ezechie. iij. Panẽ tuũ in põdere comedas. z aquã tuã in mensura bibas. imo indignior est oñib⁹ creaturis irrõnabilibus. qz tales deũ suuz nunq̃z offenderũt. sz tu deũ multocies offendisti. z ad iracundiã eũ contra te concitasti. Unde Aristo. vij. ethi. Prauus hõ deterior est bestia. Idẽ. i. poli. Sicut optimũ aialiũ est hõ frues lege z iusticia. sic pessimũ est hõ a lege z iusticia separatus. ergo si indignior est oibus creaturis irrõnabilibus tũc ꝓsequent' sequtur q̃ nõ est dignus vti creaturis. Ergo petñ fecit hoiez tã miserũ q̃ nullius bõi nec spũal' nec tpalis est dignus. nec est dignus terrã calcare. nec lumẽ celi videre z̃cius. qz indignior est oñibus creaturis corpalib⁹. igit sed q̃ nõ est dign⁹ vsu creaturarũ dei Ergo miseria petoris ẽ tãz magna z periculosa q̃si oñes crature deflerent miseriam peccatoris. s. oñia ligna ẽnes lapides oñia aialia terre. oñes aues celi. et oẽs hoies viuẽtes. nõ tñ ꝺdigne dãnũ peccatoris in q̃ q̃ vnũ petñ iciditz eflerẽt

Sed heu quidam peccatozes centum petrã mortalia. vel etiã plura ꝺmiserunt nec vnã guttã flent Rõ huius est. qz nõ cognoscũt q̃nta bona ꝓdiderũt. et in q̃ mala inciderũt. Si hoc veraciter cogũsse rent z perpenderẽt nõ solũ plorandũz esse eis sed etiã viulandũ. qz nihil tam malũ hoi q̃ petñ mortale. melius esset hoi q̃ decem milia demonũ in se habere. vel cũ gladijs oñib⁹ q̃ fabricati sunt transfigeretur. vel in oñi igne ꝺburerẽt q̃z q̃ cũ vno petõ mortali deũ sciens' vel voluntarie offenderet. quia peccatuz cũ consummatũ fuerit gñat mortez scilicet

ipsius anime. que mors magis timenda est q̄ mors corporis. vnde Gregori. in moralib⁹. Morte corporis omnis homo potius deberet mori q̄ cum vno peccato mortali deum offenderet. vñ Aristo. iiij. Ethico. Malus est mori q̄ facere contra virtutes scz bonum virtutis. ¶ Sequit videre quo peccm̄ nocet hoi in morte. et hoc est nocumentum q̄ aia videt tunc oia peccata sua q̄ em̄ ipsa egredi dz de corpore. tūc augmentat dolor q̄ aī in cor hominis illius nō discedit. vñ tūc pdit sensus suos. non cogit it aia ammō de corpe nutriendo. sed virtutes suas naturales per membra diffusas ad se trahet. et tūc videt oia peccā sua sup caput suū. vñ ps. Dolores inferni circūdederūt me. et tūc cū videt se separari a deo propter peccā sua pt dicere illud psal. Circūdederūt me laquei mortis .i. peccā. Tūc aia miserī peccātis vidit demones circūstantes et eā preoccupantes et eā ad infernum trahētes vñ Job. xx. Vadent et venīet sup eum horribiles. glo. i. demones. ¶ quo tūc cōturbabit peccātor cū viderit cōcursum demonū ad aiam. Treno. i. Omnes inimici eius apprehenderūt eā inter angustias. Ite in morte aia priuat corpe proprio. qō nunq̄ in tali forma reassumet. imo vellet hre sicut q̄n pro dimidia pte corporis q̄ corpus transsumendum videbit. Ite nō solū corpore sz etiā priuat omni solatio visibiliū que dilexit. s. cibo potu filiis. vxore. cognatis honoribus et diuitijs. ¶ q̄ amarū erit separari ab his q̄ in ordinate dilexerūt. et propter q̄ salutē suam sepius neglexerūt. psalmista Hō cū iterierit nō sumet oia. nec descendet cū eo gl̄a Lu. xvij. Stulte hac nocte repetēt aiam tuā a te. et q̄ parasti cuius erūt. ¶ Sequit videre quo peccm̄ noceat hoi post mortē. et est hoc nocumentum q̄ hō priuat̄ ōni spe diuine miscōie. et suffragijs tote ecclie. Vñ Grego. in moral. Aequaq̄ vltra misōia parcētis libat q̄s semel in hac penalibus iusticia iudicātis. damnat. Ergo si octies homines in mundo pro vna anima damnata interrederēt. nequaq̄ eos dñs exaudiret. Rō est q̄ in inferno nulla est redemptio. Vñ bñs Aug⁹ Di prēm meū scirē in inferno. non pius orarez p eo q̄ p diabolo. Quia nullo mō orandū est p damnatis. dā sunt. pecti in tenebras exteriores. i. extra oīem spem diuine miscōie. Itez p momentanea delectatiōe eternā penā sustinebūt et eterna dei visione carebūt et societate oium electorum. psal. Cōuertant̄ peccatores in infernū. Qui iō factus est deus iusticia ordinate. qui deū nolunt sequi ad glām in inferno sustineat eternam miseriam. vñ Aug⁹. in sermo. quodā ōt quare in iferno mors querit̄ et nō inuenit̄. q̄n quibus in hoc seculo vita offert̄ et nolunt accipe. in iferno q̄rent mortē et non poterūt inuenire. ¶ Nene inferni nimis deserunt̄ propter earū eternalitatē. vñ Aug. Ignis noster est quasi depict⁹ et ignis respectu ignis infernalis Ignis noster tū cū extrinsecus vrens ledit priusq̄ penetret neruos et ossa. hō mortif et nō sentit lesionem. Sed ignis inferni sentitur in omibus viribus ipsius aie. cute. carne. neruis et ossibus. et medullis et pilis q̄ oia plus ardēt q̄ candens ferrū Exemplū de acerbitate ignis inferni. Legit in libro Petri damiacen. vbi narrat q̄ dam fuit sacerdos in pictauia q̄ subito multis vicijs inducēs q̄dam pore primisit se ordinē cisterciēn. intraturū. sz differebat de die in diē. Cū aūt subito infirmaretur et priorē a duocat̄ esset. inducebat eum ad reddendū promissum. sz illo adhuc differēte. Ecce subito clamauit. patres pro me ecce dracones veniūt ad deuorandum me. Illo vero cū alijs astantibus orāte liberatus est. nec sic ipleuit promissum. et ecce iterū incepit clamare petens orōnes dicēs ecce ignis occupat me ad deuorandū me. sed tūc iterū liberat⁹ ad orōnes nō implebat promissum. Et ecce subito factus extasi. et rapt⁹ ad iudiciū audiuit sniaz ptra se ferri. dānationis

ardiens ad se ait. Ecce duo demones ferūt sartaginē magnā vt frigar in ea in eternū. Et angēs cucullam prioris dicebat. Nō ita mo. sed sicut verum est q̄ h̄ est cuculla ita verū est q̄ dico. Sz cuz hec diceret cecidit de sartagine vna gutta sup manū eius. q̄ penetrauit z deuorauit carnē vsq̄ ad ossa. Et ait. Modo credite mihi. ecce nūc demōes putant me in sartaginē. z hec dicēs expirauit infeliciter. In sup eterna dei visiōe carebo et societate oīm electorū. Vñ Chrisso. in 8mo. Excludi a bonis eternis z alienum sine idignum effici ab his q̄ p̄pa te sc̄is. tm̄ dolorē z tm̄ cruciatum inferre vt si nulla mercedis pena torqueret. hec sola sufficeret. ¶ Secūdo peccatū nocet his qui sūt in purgatorio p suffragioz diminutiōem. qz hos qui sūt in purgatorio nō p̄nt petōres iuuare tā efficacit. z sicut si eēnt in grā. Querit vtrū suffragia facta p̄ ministros malos p sint defunctis. Respōdeo sm Thomaz supza. iij. disti. xl. v. Suffragia p̄ maluz ministrum sunt ex parte. Primo si sit ex p̄sumo motu ipius ministri. z sic nō p̄sunt eis. quia quicquid ozauerit vel fecerit p aliis per se loquendo nō p̄dest eis. dū mō est in peccato mortali nisi ex cōsequenti p accidēs. sz iquātū p elemosinā mali pois pauper eratati ozāt p defūctis et hec ozō prodest eis. Secūdo mō p̄nt fieri vt per ministrū publicū vt vl̄ totius ecclie. sicut q̄n sacerdos celebrat missaz vel exequias mortuoz̄ i ecclia. z qz iste intelligitur facere sub cuius noie sive sub cuius vice fit. inde ē q̄ suffragia talis sacerdotis q̄uis sit petōz prosunt defūctis. Tercio mō p̄nt fieri q̄ malum ministrum vt p̄ ministrum puatū. s. alicuius p̄ uate p̄sone exīntis in charitate. sive talis p̄sona sit defuncta vel viua. et talis prosunt. sicut seruus exīs in peccato mortali. quodcūq̄ opus misēdie facit ex precepto dñi sui charitatē h̄ntis. magis tm̄ p̄ deffet si etiā ministri in charitate essent. qz tunc illa opera essent meritoria ex duabus precibus. ¶ Tercio nocet dānatis z hoc p̄ modū p̄iūctionis. quāto ei plura in infernosūt. tanto maioz dolor erit in pena. Unde est q̄ infernus tāto fortius ardebit quāto plures habebit

Querit vtrum dānati velint oēs homies dānari q̄uis sciāt ex hoc penā eozū augmentari. Rādeo q̄ sic. etiā parētes suos. et vxorem z filios. z hoc p̄ p̄fectissimam iurdiā que est in eis. Sic in beatis est p̄fectissima charitas. ita i eis est perfectissima iurdia. que facit appetere malum aliozū. Hoc etiā patz i illis iurdis viuētibus i hoc seculo. i q̄bus tm̄ adhuc nō est p̄fecta iurdia. sz tm̄ dānati min⁹ iurdēt propiquis q̄s alienis. vñ eozū pena maioz esset si oēs p̄pinq̄ dānarētur. z alij saluarētur q̄s si alīq̄ de suis saluarent. Ex hoc fiunt q̄ diues epulo petit fratres suos a dānatiōe eripi. Cogitabat ei qualiq̄ eriperētur. z illos voluit eē suos fratres potius q̄s alios. Unō si possibile esset mallet potius oēs simul dānari Et in hoc p̄cordat Tho. supa. iij. Quarto nocet saluatis quia peccator p̄seuerās in petis p̄mat sētōs accidētali gaudio q̄ h̄ent ō ei⁹ cōuersiōe vñ Lu. xv. Gaudiū ē ag̃elis sūtis sup vno peccatore penitētiā agē. ꝛc. z nō solum angelis. sed etiā oīmibus sctis erit gaudiū de p̄uersione petōris. Ité nocet eis p̄ modū subtractiōis. Nā ex p̄sortio et societate beatoruz habet gaudiū accidentale. qa q̄cunq̄ vna alia euolat ad celū. tūc gaudium accidētale erit oīmibus in celo. z vnusquisq̄ cum alio diuidet sua merita ex charitate. Et q̄ vnus in seipso nō habz hoc i alio inuenit. vñ Grego. in mozali. Tāta vis nos in illa pace sociat. vt q̄ vnusquisq̄ in se non acceperit hoc se acceptisse in alio exultet Anselm. Unusquisq̄ in rātuz gaudet de alterius gaudio inquātuz de suo p̄prio Hoc bono z gaudio p̄uant electi q̄ntū ad ullū petōz̄ p̄tier q̄ dānat sz hoc i vno alio habebūt q̄ in loco illi⁹ substituet q̄ nūer⁹ electō. z ifallibilit adimplebit

Unde Apo. ſñ. Tene qđ habes ne alius accipiat coronā tuā. ¶ Quinto nocet vsurarioꝛ. i. illis qui adhuc in mūdo viuūt qz ſepe boni in vita pſin puniunt ꝑualiter propt pctā malox hoim. qz ſic qñq; vna cōitas melioꝛ habz propt vnū bonū hoiem. ſic z qñq; plures puniunt propt pctā vnius. qz vt frequent ꝓmittit deꝰ fieri tēpeſtates aeris. iterlitates terraꝝ. z hmōi plagas propt pctā et demerita maloꝝ. z ſic boni qñq; puniunt ꝑualit propter malos. Item ꝓ eo q; mali bonos ſuo malo exemplo quandoq; corrumpūt z puertūt. quere eñ tot eēnt puerſi hoies niſi q; mali ſe iuuez infinxit Sicut vnus infirmus ab alio inficitur corporaliter. ſic z ſpūaliter Et ſicꝫ tumē tuꝰ peſtilens tonſis morbida ifīcat alias oues. ſic ſimile eſt de hoibus malis. vñ Pſal. Cum puerſis puerteris ¶ Sexto nocet xp̄o. qz preciū ſanguis eius nō ꝓſoluūt. Cōtra qđ dicit Leui. xix. Oꝑ mercenariꝰ tui nō manebit apud te vſq; mane. Item eñ pctm̄ clamat in celum Quātomagis qui xp̄m defraudāt pretio ſuo. Pſal. Preciuz meū cogitauerūt ꝛpellere. z Nō tñ ſic itelligenduz eſt q; ꝓpterea xp̄us aliquē defectū habeat. vñ Pſal. Bonoꝝ meoꝝ nō idiges. Sed loq̄ndo reſpectu illius hoīs qui peccat et dānat. qz tūc preciū ſanguis xp̄i in eo perditur. z ſic nō fit chriſto recōpenſatio paſſionis eius que eum redemit.

De Pecato Veniali

Eccatū veniale đd ſit ¶ Rñdeo ſm Aug⁹. Pctm̄ veniale eſt qđ hoiem vſq; ad reatuz ꝑpetue mortis nō grauat. ſed penā merect z facile indulgef. Nota ſm magiſtrū in ꝓpō. theol. verita. In quul poſt baptiſmuz primo ſurgūt venialia. poſt hoc mortalia Vñ Grego. in moral. In vnoquoq; lapſu z mimis ſemp ictipit z ſub creſcentibꝫ defectibꝫ ad grauiora ꝓuenit. Iſdo. de ſum. bo. Quēadmoduz ad bteruz culmē tendētes. nō a ſummis inchoāt. ſed a modicis vt ſenſim ad alta ꝓgingāt. Ita z qui dilabūtur ad vicia: nō ſtatiz a magnis crimiibꝫ incipiūt ſed a modicis aſſuefcūt vt ſic cuz maioꝛ cozruāt. Querit vtrū poſſit aliqs viuere ſine pctō veniali dum eſt in hac vita Rñdet q; ſi loquit de tota vita hoīs tā quanta ad etatē adultā. de excellēti ac ſpāli grā eſt q; talis ſine pctō veniali ſit Sic videt btūs Aug⁹. dicere de beata ỹgine. Vñ ſi oēs ſcti interrogarēnt ſi peccaſſent. Oēs vna voce rñderent Si diximꝰ qz pctm̄ nō habemꝰ noſmet ipos ſeducimus. et veritas in nobis non eſt. Sciēdū q; ſm magrm in ꝓpō. theol. ꝑt. Si ꝑfecta charitas nō facit q; peccatuz veniale nō aduenīat. tñ facit q; nō duret Exemplum ſicut caminus ignis nō facit vt gutta aque nō apponat ſibi ſed facit vt cito extinguit. Perfecta eñ charitas ſtatim inflammat hoiem vt doleat de pctō veniali. ꝓpteres ꝑfecti qñq; dolēt z flēt ꝓ paruis pctis plus qñq; magni pctōres qñq; ꝓ maximis pctis Unō imperfect multa venialia congregāt

¶ Sed tñ ſciēdū q; dlibet homo ỹ viuere ſine pctō mortali cū adiutoꝛio dī Et quicūq; oppoſitū dixerit. hoc erroneū z hereticū eēt Et hꝰ ꝓbat. xiiij rōne Prima eſt quia in baptiſmo infunditur hoīi grā per quā ꝑſeruari pōt vſq; ad mortē. abſq; omi mortali crimine ſi vult vti grā dīe. Et hoc ſignat ſalis linitio quā facit ſacerdos ſpī puero ante baptiſmū. ſicut carnes ꝑſeruāt a putrefactiōne mediante ſale. ſic hō baptiſatus mediāte grā quā in baptiſmo accepit ꝑſeruari pōt a pctis mortalibꝫ. Iteꝝ ſcōa rō eſt qz ꝓhoc ſequeret q; đs impoſſibilia nobis onus ꝓportabile. qz mādata dei data ſunt nobꝫ ne peccemꝰ. Nō ſi dicis q; đs ꝑcepit tibi qđ nō potes implere falſuz dicis. z incurris maledictionē đi. vñ Bern̄. Maledict⁹ qui ôt deuz ꝑceptis impoſſibile. Iteꝝ hoc eſſz loq̄ cōtra euangeliū ꝛ. ba xp̄i. q đ ôt vt habeāt Hanc Jugū ei meū ſuauē ē. onꝰ meū leue. Ta

dari ẽ est q; q hoc tollere. ꝯ liberũ arbitriũ q; ñ est necessariũ i nob cũ quo ds nos dilegiauit. vñ Eccl. xv. 6;. Appositi gñ ẽ aquã. ad q; voluerẽ porrige manũ tuã Item ibidẽ. Ante hoiez vita et mors. bonuz z malũ q; placuerit ei dabit. Sciendũ ñ q; lz ꝺ sit verũ q; vnus hõ q;cz naturali influẽtia z inclinatõe magis ẽ inclinat ad vnum vicioꝝ q;z alius. ñ adhuc stat hoc in suo libero arbitrio z volũtate vtrũ vellet ꝓsentire huic naturali inclinationi vl resistere. vñ Ge. iij. Dixit ds ad chayn iratꝰ volentẽ occidere fratrẽ suũ Subdus te erit appetitus tuꝰ. Et tu dñabeꝛ eius. vñ Augꝰ. de vera religione. Hũc vsq; adeo volũtarius est vt nullo mõ sit peccatum nisi sit volũtariũ Et iã doctis ſequitur q; hõ ꝑt viuere sine peccato mortali mediãte grã vsq; ad mortẽ si vult. Hoc etiaz ꝓz in ꝓlio scias q; vsq; ad eratẽ ꝓfectã viperũm et ñ nũq; mortaliter peccauerũt. vt dicatur Joh. bap. z brũs Tho. de aq;no ꝑles alij scri. de q;bus legit q; nũq; mortaliter peccauerũt. ¶ Scõo notandũ q; venialepctm ꝓmittit q;tuoz modis Primo q; cõmittit aliq; paruũ quod in se ẽ veniale. nec est ꝓtra ꝑcepta dei nec vnũ septẽ ꝑcis mortalibꝰ vt loquẽdo d vnũ verbũ ociosuz sine cã. O q;t taliũ q; boz locutus ẽs sine cã z ncẽitate tue vite da de oĩbꝰ hiis rõnem reddituꝝ es in die iudicij. vñ Matth. xij. De oi q; bo ocioso Quid aũt sit verbũ ociosuz ꝺclarat nob brũs Gre. in moza dicens. Ociosuz q; bũ est aut q; rõne iuste nec̃itaꝛ aut intentõe pie volũtatis caret. Itẽ cõedẽdo vltra purũ nec̃itatẽ q; ñ vir. etiaz a bonis et ꝓfectis tenet. sic q; in nullo excedant limites pure necessitatis Item dormire vltra nec̃itatẽ. Itẽ bibere sine causa Itẽ ridere iocose. Itẽ vanas cogitatiões habere z sic de aliis. Scõo ꝓpter imperfectionẽ facti. sicut ꝑmi motus q; alias q; ꝓfecti essent: esset mortale. Sicut videꝛ multi rẽ cũ libidine z delectatione tamen preter rõnez. Itez irasci ad ꝓpetrandum vindictã. ñ sine deliberatione. Itẽ gaudere de aduersitate alioꝝ. z dolere de ꝓsperitate. z. ñ nõ deliberato alio. sed q; rõ aduenerit. tũc resistit talibꝰ et expellit. Ergo q;cunq; aliq; q; est i se peccatũ mortale fit ita subito sine deliberatione rõnis q; actꝰ ille est ita imꝑfectus qui sic fit q; subitũ motũ. sicut oĩs subitus motus q; sic ꝓueniẽs rõnem q;ltercũq; z de q;buscũq; fiãt st, solũmodo venialis Tercio ꝓpter pñiam et sic per accñs ex mortali fit veniale. z nõ q; illud petm in se mutet: sic q; hoc q; est mortale fiat veniale. Sed illud petm mortale iaz talis est venia ꝓsecutuz q; obligat ad penã nõ eternã sed ꝛpalem q; debetur venialiter Ideo ꝺt Amb. Ome petm per pñiam fit veniale. Dehoc sic ꝺr veniale ex eucñtia q; accñs. s. q; pena eterna q; debet petõ mortali. mutatur i penam transitoriam que debetur petõ veniali. Quarto ꝓmittitur petm veniale ꝓpter erroneã cõsciẽtiam sicut antea dictum est de mortali Quia qui aliquid reputaret peccatum veniale q; nullum esset peccatũ z super hoc faceret. veniale committeret

De dãnis venialiũ pctõrũ

Peccata venialia cauenda sunt a deuotis hoibꝰ quantũ possibile est. z hoc ꝓpter septem dãna. Primũ damnũ est q; ad penã obligant. non autem determinate z ꝓscise obligant ad penam eternam vel purgatoriam. vel presentis satisfactionis. sed fm aliquam illarum penarum Quoniam fm ꝺctum presentis ecclesie. satisfaciat homo leuiter. sed fm ꝺctum purgatorij punietur grauius. quia grauiorem penaz in purgatorio sustinebit ꝓ vno peccato veniali q; beatus Laurentius sustinuit in craticula. Hoc multi hoies parũ curant q; tot venialia committunt et augmentant sup se. Sz fm ꝺctum iferni grauissime punietur. quia eternaliter

Quenq; vtrum in inferno etiaz punia-

tur venialia. Rñdeo q̃ propꝫ locus ẽ hic in mundo vel in purgatorio vbi venialia puniunt. sz in fernus ꝓprie est locꝰ vbi mortalia puniunt. Sz qñ in mortalibꝫ mozit ꝺs tãc venialia puniunt etna liter in iferno cũ mortalibꝫ. Sz minor ẽ pena ꝓ venali in iferno q̃ꝫ pro mortali

Scõm est q̃ pctm̃ veniale aiam maculat. Et ponit tale exemplꝫ Qz dent grek aliqua vmago depicta in tm̃ q̃ videri nõ possit. Alia vero sic obscurek vt videri possit. sz nõ plene discerni. Et lõ ꝓter talẽ differentiã ꝺr Grego. q̃ venia le obscurat. mortal: tenebrat Augꝫ in libro de vita xp̃iana ꝺr. Alia in pctis pfuerã s nigrior est cozuo. hoc intelligit ꝺ mortali peccato. sz veniale solũ maculat

Tertiũ est q̃ minuit feruozẽ charitatẽ sicut aqua ignẽ licet non extinguit feruorem. tamen illum temperat. Et quanto plura venialia aliquis committit. tanto plus minorat feruoꝛ charitatis. Aliq̃ notab liter qñq̃ pdunt feruozes et tepescũt. Et rõ est qz venialia nõ curãt dimittere. vñ Augꝫ sup Johan. Minute sunt gutte qui tñ simt multa flumia implent Mortale pctm̃ extinguit totã charitatem. sz veniale et charitas se mutuo ꝓpatiunt. et veniale solũ opponitur feruoꝛi charitatis. Quartũ est q̃ pcõmnas anie in bonis ogibꝫ lassat. sicut qñ cuiq̃ ponit onus sup onus. minus erit ꝓmptus ad laborandũ. sicut equus onustus. vñ Augꝫ sup Joh. Minuta sñt grana arene. sz si multa arena ponatur premit atq̃ opprimit. Potentie enim rõnalis ogatio est discernere. sz propter aggrauationem venialiuꝫ non ita clare distribuit bonoꝝ et malorũ differentiã In signũ huius boni z pfecti hoies mi ma etiã qñq̃ peccata discernũt q̃ imperfecti non cognoscunt. vñ Grego. in mozalibꝫ li. xxxv. Quanto maioris lumẽ gr̃e ꝺs pcipit. tãto ãplius reprehensibile se eẽ cognoscit. Hoc etiã patet a d sensuz qz in albo z mundo panno etiaz qua macula cognoscatur. sed in nigro z immundo etiam viz qñq̃ notabilis et macula magna cognoscit Sic simile ẽ. de scientia hois Concupiscibilis em̃ potẽtie ogatio ẽ appetere bonũ qꝺ cognoscit rõnalis. sz venialia agrauãt potentiã concupiscibilem q̃ non ita ardent appetit bonũ eternũ. ac si nullis venialibꝫ esset aggrauata. Irascibilis ogatio ẽ derelicti malũ. In signũ huius pfecti viri qui habent mundas ꝓscias valde detestantur etiã qua mala qꝺ imperfecti nõ faciũt vñ Hiero. in epla Dens christo deuota sic cauere debet minora quõ etiam maiora. faciens pro verbo otioso reddere dã ẽ rõnem Quintũ qz retardat agilitatẽ qz homo q̃ decedit z possit stari p̃ mortem volare ad celũ. cogitur ꝓter venialia ad tempus in purgatorio exspectare Nunq̃ em̃ ab aliquo deo facies videbitur. donec soluat q̃ penas minimũ quadrãtem venialiũ peccatorum Unde dicit xp̃us Matthei. v. Nõ exibis inde donec reddas nouissimum quadrantem Oportet em̃ quãlibet esse ita mundum ante introitũ paradisi sicut fuit i innocentia baptismali. Sciendũ etiã q̃ ꝓ quibꝫ ꝓccatis oportet hoinem in purgatorio quãdoq̃ diu purgari. qꝺ in pñi facile deleuisset z breuiter. Exemplũ legit ꝺ sorore sci Domiani. q̃ ꝓpter auditũ vsus cantilene ꝺ quo nõ fuit contrita nec confessa. nec egit penitentiã in pñi deb fuit in purgatorio. xviij. diebus sicut pꝰ mortẽ reuelauit cuidã hõi N Origenis purgatorij est miro mõ grauis pẽa Vñ Augustꝰ ꝺr. Ignis purgatorius licet non sit eternus. miro mõ est tamẽ q̃ uis. Excellit em̃ omnem penã quã vnq̃ aliqs passus est in hac vita. nunq̃ i carne est tanta pena inuenta licz mirabilia martyres passi sunt tormenta. Et ꝓter nimiã acerbitatẽ pene purgatorij videtur eis temꝰ tam longũ ibi esse Vñ exemplũ legit ꝺ duobꝫ frãbꝫ religiosis qui sibi mutuo ꝺilexerũt fideliter. z multo tempore ꝺo mutuo seruierũt. tandez contigit vnum ex illis infirmari vsq̃ ad mortẽ

ꝙ essem esse in tali graui infirmitate la
bente venit angelus dñi ad eum dicēs
q̄ le eliminoriturū in brevi & cū diu debe
rēs esse in purgatorio donec sibi vna mis
sa legeretur. & q̄cito sibi illa missa legere
tur & finiret. tūc deberē liberari a purga
torio & volare ad celū. Tunc illaꝫ vitio
sus ille frater infirmus vnanimauit socio
suo rogans eū vt q̄cito mo[illegible]ret sibi im
mediate vnā missam legeret astringens
eū prece charitatem & fidelitatē quā ad
inuicē longo tpe habuerūt. Et ille frater
promisit se hoc facturū. & sequenti die de
mane infirmus obijt. Et ille frater imē
diate se prepauit ad missam & lecta missa
defunctus apparuit illi dicens O infide
lis frater maledictionē dei erga me bene
meruisses Et ille. q̄re hoc. & defunct⁹ rñ
dit. q̄ rogaui te cū adhuc viueres q̄ ime
diate post obitū meū vnā missam leges
res sed tu infidelis frater iam me q̄si per
viginti ānos in magna pena torqueri q̄
muisti. nec eu nec aliquis fratrū meorum
vnā missam in rā lōgo tpe legit. Tūc vi
dens rīdet. In ꝓpirate dico tibi q̄ cada
uer tuū adhuc nō est cumulatū. imediate
post̄ expirasti me ad missam disposui.
et iam a primo finiui. Et defunctus. O
si tu scires tunc ꝓpter accidiā tuā esse vide
rur mihi hoc breue spaciū q̄si .xx. annoꝝ
spaciū esse Et tūc regraciabatur fratri &
migrauit ad celū. ¶ Septō est q̄ bona
celestis glorie diminuūt nō quidē illa q̄
debent iam & que habemus ibi q̄ meritū
reposita sed que deberētur si venialia nō
fierent. q̄a medio tempore possent aliqua
bona fieri q̄ nūc illa fiūt q̄ que bona opa ce
lestis glie augmentarent. Item post ꝓpe
rationē venialiū oportz nos opa q̄dem
cōmutare ad solutionē hmōi debitorū q̄
que etiā deberz nobis crescere cumulus
eterni premij. O Septimuz est q̄
venialia sepe sunt occasio petōꝝ mortaꝝ
lium. & hoc ꝓtingit q̄nq̄or modis. Prio
ex complacentia. vnde Aug⁹. Nullū pec
catum adeo veniale q̄ non fiat mortale
dum placet. nō idem actus numero. sed
idem specie. Notandum q̄ q̄nto est maꝝ
ioꝝ delectatio in peccando. tanto maioꝝ
pena debet illi petō in futuro. vñ Apoc.
xviij. Quantū in delicijs fuit tm̄ date ei
de tormentis & luctu. Ergō ꝓpter securi
tatem ꝓuidendū esse q̄ in aliq̄ petō q̄ō
fm se estimatur venialē habuisses nimis
magnā & excessiuā ꝓplacentiā & delecta
tionē. Et ergo reprehensibile est nimiaꝫ
cōplacentiā habere in risibꝫ & iocantibꝫ
ꝑ bis iocosis. & sic ō alijs. nisi talis fieret
causa recreationis. & moderate. quia fm
Aristo. vij. ethic. Homo semp indigꝫ
q̄dam delectatione quasi quadā recreati
one ꝓpter multos labores qui sibi occur
runt. sed excessus in risibꝫ & iocantibꝫ ꝑ
cauere debet. vnde Basilius in hexameꝝ
ron. Iocus si uerius remissam efficit a
nimam & negligentem erga ꝓcepta dei
nec delicta sua pōt ad memoriā reducta
re sed oblitus eos. nec se ipsi stigat ad pe
nitentiā & ꝓstrationē. et ita paulatim omi
bus bonis priuatur. vnde etiaꝫ Bern⁹. de
ꝓtemptu mundi Compatit deꝰ filius et
plorat. bō patit & rider. Scō ex dispō
nēda q̄ frēquentem lapsum in venialia dis
ponit hō ad mortale. Et fm hoc intelli
gitur illud Gregorij. Vitandi grādia vi
de ne obruaris arena. hoc ōt q̄. sepe de
peccatis minimis venit ad magna. sicut
ō modica scintilla surgit q̄q̄s magnus
ignis Eccliaſtici. xix. Qui minima negligit
paulatim decidet. vnde Grego. in paste.
Qui minima petā deflere & deuitare negle
xerit. a statu iusticie non quidem repente
sed paulatim et particulatim cadit. Ter
cio ex processu quando insurgit venialē.
si non ꝓhiberetur posset ꝓgredi vsq̄ ad
mortale. non q̄ ipsum venialē in sua na
tura fieret mortale. sed quia ex ipso venia
li occasionaliter ꝓgrediendo fieret mortale. Istō
patz ex primis modibus qui inter venia
lia computantur. sed q̄n delectatio consu
lescit in tm̄ q̄ consensus accidit. iam petm̄
est mortale. venialē sic q̄ duo sunt petā
Aug⁹ in li. de pnia. Nullū est petm̄ adeo
paruum quod non crescat neglectum.

Quarto propter cōscientiam erroneam et nimis strictam. s. qñ aliqs teneret aliq̄d qđ est veniale in se q̄ esset mortale et sic faceret. Deb̄ habetur supra eod. m. D.

Questiones de peccatis veni.

Queritur vtrū teneamur ꝑ penitere: de venialib̄. Respondeo fm Tho. in. iiij. disti. xvij. Cū dicitur aliqs ad aliq̄d teneri q̄dam necessitas importatur. Necessitas aūt est duplex. vna absoluta et fm hanc nō tenetur facere ea sine quib̄ non est salus et hmōi non tenet ad peni venialis pniam. q̄ mortē ex hoc non incurrit. nisi forte ex cōtemptu dimittat. Alia necessitas est ex suppōne alicui⁹ finis sicut aliq̄d dicit esse necessariū sine quo nō possimus finem intentū cōseq̄. et hoc mō necessariū est q̄ hō de venialib̄ pniam agat. si ei remitti debeāt in hac vita Sed fm hoc nō ꝓpe dicit teneri aliqs ad aliq̄d. et ideo dicendum est q̄ hō non tenet ad pniam venialium nisi largo sumēdo. sez si ei in pūri vita remitti debeāt. Vtrū veniale possit dimitti voluntate manēte. Ad illud rñdeo fm Tho. vbi supra. nō potest tolli culpa nisi reordinet voluntas que reordinari non pōt q̄diu in ipsa deordinata manet. alias essent duo oppositi simul. et ideo nullo modo veniale dimitti potest q̄diu voluntas ad illud manet. Vtrū ad remissionem venialis requiratur ꝓtritio. Rādeo fm Tho. vbi supra Peccatū veniale non remittitur q̄diu voluntas manet in illo. vt iaz dictū est. Ipsum aūt recedere volūtate ab eo qđ prius volebat est displicere ei qđ volebat Et talis displicentia est qđ gra informans dicit dolor ꝓtritionis. Et ideo venia de sine cōtritione reali nō dimittitur. et go sonteri debemus de venialibus quoruz memoriā habemus. et de obliris in gñali de quib̄ non recordamur. Vtruz homo teneatur cōfiteri venialia peccata. Respondeo fm Tho. vbi supra. Consilio ad hoc est necessaria vt penitus satisfactionez accipiat fm modum delicti. pcō aūt veniali nō debetur pena tanta pena illa esset ꝓportionata pene peti mortalis. a quo peccatum veniale infinitum distat. Vnde p solam contritionē interiorē pcm veniale remitti potest Sed an semel in anno teneatur ꝓsiteri non hz nisi venialia. Dicūt q̄dam q̄ in hoc casu ꝓpter ꝓceptū ecclie tenet venialia cōfiteri Alij aūt dicūt q̄ sufficit q̄ presenter se sacerdoti. et se immunez a peti mortali ostendat. vt ad cōmunionē admitti possit. Preceptū em̄ est ad obligandum illos qui habent aliq̄ cōfiteri. et vñ si aliqui q̄ gramcollatū esset vno pcō veniali immunis esset. sicut bene vigint est collatū nō teneretur ad illud ꝓceptum. Vtrū pcm veniale possit remitti sine mortali. Rādeo fm Thomā vbi supra. Remoto ꝓpter remouet et posterius. nec posterius restituit nisi ꝓpter stituto. seruor aūt charitatis cui veniale opponitur est posterior ipa charitas. vñ q̄diu ipa charitas nō restituitur. s. p remissionē peti mortalis. nec seruor charitatis reparari pōt in qua reparatiōe cōsistit peti venialis dimissio. et sic nō dimittitur ei veniale cui mortale nō dimittit. Et notandum est q̄ differentia est inter dimissiōem peccati mortalis et venialis quia vnum mortale nō dimittitur sine alio. Si deus remittit tibi vnū peccatum mortale. tunc remittit tibi omnia peccata mortalia etiā si mille haberes peccata mortalia. nō em̄ pōt deus dimittere gram suā vt dimittat ptez. et parte nō dimittat. Vñ ōr Deut. xxvij. Dei ꝑfecta sunt opa Et hoc qđ legit in euangel. q̄ totū hoiem saluū fecit in sabbato. vnde Larga dei pietas venia nō dimidiabit. Aut nihil aut totū te lachrimāte dabit. Sz vnū veniale bene dimittit sine alio. Et ratō est. q̄ nō habent ꝓportionem ad inuicem ex parte auersionis sicut mortalia. Quia in eis nulla est auersio a deo sed charitas manet. et gracia dei stat cū veniali peccato. sed non cum mortali.

Peccata venialia octo modis dimittuntur. ¶

Enialia ꝑ q̄ dimittūtur ē octo modis. Rñdeo octo modis. Primo ꝑ confessionē generalē ꝗ fit publice cū multis. vt fit cōiter post ꝓdicationem et etiā alias. z ista confessio habz efficaciā ad remissionem venialium et mlr̄. s. et cōtritis cōfitentis et ꝓfitentis. ꝓfessiōis. ergo cū hūilitate genua flectere debes z caput hūiliter inclinare qñ dicis talez ꝓfessionē ḡnalem. Tertio ex orōne sacerdotis qui dicit super plin. Misereatur vestri oīs deus. Ergo interim q̄ sacerdos ōr hanc oratiōem quilibz recolligere corde z deuote pro se debz z desiderare ꝫ a bo impleri qō sacerdos ōr z pro. Sic similiter intelligendum est de illis q̄ dicūt ꝓfessionē eoz cuz sacerdote ante missam Scō p devotā pectoris confessionē exemplo publicani q̄ peccatis meis cruciatus sum dixit. Deus ꝓpicius esto mihi pctōri. de pe. di. p. Tres sunt actiones. Tertio p aquē bñdicte aspersionez. de cō. dist. iij. Aquā sal. Aliq̄ bñt aquā bñdictā in domo sua vt quēadmodū sepius peccāt. ita etiā ecōuerso in deletionē venialiū aquā bñdictā recipiūt. z laudabile et bonū est talis devotio Sciendū tñ q̄ aqua bñdicta est ōuote recipienda nō irreuerenter a sacerdote recipiēt. siue a seipso. Et vbicunq̄ z in qualicunq̄ re corpis tenetur hominem sue in manibus siue in faciem hois bonū est. Attñ in facie hois cōiter recipit. z ꝓpter dignitatē qr est nobilior ps corpis. tuz etiā propter q̄nq̄ sensus quib sepius peccamus qui magis vigēt in capite. Itez bonū est hīe aquā bñdictā circa lectū. z aspergere se de sero cum ca. Et maxie circa infirmos da sepe aspergendi sunt ad effugāda fantasmata demonū. pō. Conturbabāt capita diaconis in actis. Vnō in ꝓsecratiōe aq̄ legunt valde notabilia ꝓba. discedāt oēs fam. in lo. in q̄ asp. fuerit aqua. Exemplū huius legit q̄ in monasterio quidam laicus de nouo cōuersus cū esset in articulo mortis vidit totā domum repleri deformibus ꝓsonis rostratis Qui cū timeret custodi suo. ille intelligēs q̄ immūdi spūs essent. fecit exigi vas aque. z ex ea aspsit totū locū. Et cū h̄ faceret taliter clamare cepit. Eya eya fac qō facis. da dyaboli fugiunt summa celeritate cōrendunt exire. alter in alterū impingentes. Ille fortius cepit aspergere et sic liberatus est egerā demonū infestatione. Quaritur vtrūz aqua bñdicta sit sacrm. Rñdeo sm Tho. nō. Sed est sacrm̄tale. quasi q̄dam dispō ad sacrm̄. Vñ dat ꝓtra demonū nequitias z venialia z omne qō effectū sacrorum impedire possit. Quid cū aqua bñdicta apponitur aque nō bñdicte. Rñdeo sm Tho. iij. dist. xij. Totā est bñdictā. prius enim que acḋita est aq̄ ex bñdictiōe quenit ad aquā addītā. Sic de olco nō ꝓsecrato. Quarto p ꝓtritōm cordis. ergo bonū est imediate cōteri. quādo aduertis te aliqō venialiter cōmisisse. vnō Cassio. super ps. Ad dām cū tribulat. ōr. Dñs nescit differre quem ꝓpitio corde senserit sibi supplicare. Quinto per orōnem p̄cipue dñicam. de pe. di. iij. Quotidianis. Vñ Aug⁹. De ḡtidianis lauly petis sine q̄ibus hec vita non ducitur q̄tidiana. orō fidelium sanctificat. Sexto p epalem bñdictōnem z sm quosdā etiā p sacerdotem. Ergo manendū est in ecclia vsq̄ ad finez misse. z bñdictōnem quā sacerdos dat in fine misse debet suscipere debet vnusquisq̄ xp̄ianus. Septio p elemosynarū largitionem. vñ Danie. iiij. Peccata tua elemosynis redime Vñ cantur i quadragesima. Absconde elemosynam in sinum pauperum. Quia sicut aqua extinguit ignem. ita elemosyna extinguit pctā. vñ Eccli. iij. Sicut in sereno glacies soluentur pctā tua. Et addunt q̄dam per iniuriarū dimissionē que est elemosyna spūalis. Vnō habet Luce. vi. Dimittite z dimittimini. Octauo per dignas eucharistie cōmunionē. de con. dist. iij. q.

Lum omn: crimen. Et quidaz addunt
etiã per extremã vnctionem. extra de sa
cra. vncti. Unico. Dicit ꝓbus sunt ꝓbus.
Confitebor: rñdo ꝙ spargor contror oro.
Signor rdo dono. per hoc venialia pos
no. Et non solũ ꝙ ista spẽaliter nũ rata
sed etiã ꝙ quodlibet bonũ opus delet
venialia. et sicut dicit brũs Tho. de ach
no doctor sctũs. Plura vel pauciora ve
nialia ꝓ ꝓdicta remittunt ꝙ hoc maior
vel minor feruor concitat. qui de plurib
vel pauciorib saltem implicite contriti
onem obtinet. Unde non oportet vt ꝙ
hoc tempꝰ omnia venialia dimittantur.

De Superbia.

Superbia detestãda est z fugi
enda a ꝙlibet boie. z hoc ꝓpter
tria. Primo qꝺ deo multũ dis
plicet. Et rõ huius est. qz superbia primã
cõtumeliã deo intulit in primo angelo
q̃ stillara fuit. vñ Thobie. iiij. Superbiã
nunq̃ in tuo sensu aut in tuo verbo dñã
in principio. ab ipsa enim initium sumpsit
omnis peruersitas. ¶ Itẽ qz superbia deũ im
pugnat in omni loco omi tpe in omi p
sona fornicatio autẽ nunq̃ aut raro in sa
cro loco cõmittit sed superbia potius com
mittit in sacro q̃ in alio. tunc enim magis
superbe induit incedũt mulieres. qñ ad ec
clesiã vadunt. Multa etiã sunt pcã a q̃
dibus in principiis fidelitatibus boies absti
nent. sed superbia tũc maxie exercet. Mul
te etiã sunt ꝓsone q̃ fornicari dedignarẽ
tur q̃ tñ pcm superbie recipiũt. Superbia
enim latitat sub cinere z cilicio. iuxta ꝙd
dri Gregorii. Cuz enim seruis xpi oia vicia
fugiunt. adhuc hz pugnã extra superbiam
Itez superbus peccat directe extra deũ. er
go q̃ntus ad hoc superbia magis displi
cet deo q̃ntũ ista quã infert ei cupidi
tas vel aliud vitiũ. Alia enim vicia deum
fugiunt. conuertendo se ad aliam creatu
ram. vt cupiditas ad auariã z ad gulã. lu
xuria ꝑtinet ad dolectationes q̃ sunt in ta
ctu carnis. z sic de aliis vicijs. Sed superbia
vult sibi vsurpare q̃ sunt dei scz honorez
z gloriam quã sibi soli seruat. Unde. glo
riam meã alteri nõ dabo. Et superbus. Ego mihi cauz. z si non dederis
vsurpabo. Contra qꝺ dicit apls ad he
bre. v. Nemo assumat sibi honorẽ. Idẽ
Soli deo honor et gloria. Ps. Nõ nobis
dñe nõ nob. sed nomini tuo da gloriã. Si
cut humilitas dicit deũ spẽaliter honorari
vñ dr. Eccli. iij. Magna potentia dei so
lius z ab humilibꝰ honoratur. Sic superbia
spẽali mõ deũ inhonorat. z se ei opponit
vnde Job. xv. dicit. Cucurrit aduersus
eũ erecto collo. vnde Grego. Cũ omnia vi
cia fugiãt a deo. sola superbia se deo opo
nit. Itẽ cetera vicia auferũt deo paupes
et ignobiles. Sz superbia aufert deo nobi
les diuites z potentes. z ideo superbi su
mũt sibi occasionẽ deũ impugnãdi. vñ oc
casionẽ debuerũt sumere ei seruiẽdi. Jo
enim superbi ptemnũt deũ. qz deo de bonis
suis plus z ꝙlibꝫ q̃ dbus dãt alijs. et
qz deus facit eos gloriosiores. ipi volũt ei in
gloriosum facere. Ꝺ ptz et eo qz superbi non
solũ cẽteris volũt esse deo. Sz etiã superiores
vñ Ber. loq̃ns de illo. ij. Thessal. ij. vbi
dr. et sic mẽtio ꝺ antixpo q̃ extollit z ad
uersat sup oẽm qꝺ ẽ deus. aut qꝺ colitur
ꝺs sic Bern. Dico enim vob q nõ ille tñ
sed ois superbus extollit supra deũ. vult enim
ꝺs fieri voluntatẽ suã et superbus suã. iã vi
detur eẽ litas. Sz vide malã ꝓportionez
deus enim in his q̃ratio approbat suã vult
fieri voluntatẽ. Superbus ꝙo stat rationi
et cõtra rõnem. ergo ꝺs superbũ hoiem
vilipendit. detestat. odit et abominatur.
Ad primũ ptinet illud Grego. Quan
to coz hoibus fuerz gloriosior. tãto coz
deo z angelis eius eris vilior. Qz aũt ꝺs
superbũ detestat habet Amos. vi. vbi legi
tur Juravit dñs deus in aiam suã dicit
dñs exercituũ. detestor ego superbiam ia
cob Et puer. viij. Arrogantiã superbi
et viã prauã z os bilingue detestor. De
odio ꝙo qꝺ habz dñs ad superbiam. tꝺ
superbũ habetur Eccli. x. Odibilis co
ram deo et hominibꝰ superbia. Quia deo

ꝑ dominibus est iniuriosa deo qz vsur
pat sibi qđ eius est. s. dñari. Homi vero
ꝓa valet ei sibi subiecere quem natura ei
equam. Itē qz sugbo oibus inuidet. vñ
Aug⁹. Sugbia oibus inuidet scz sugio
ribus. qz illis nō equal. inferioribo ne ei
equetur. paribo qz ei equenl. Ergo mar
to odibilis est coz ꝺ deo z homibo super
bia. Signū huius. s. qꝺ deus vilipendit
sugbos z detestat est hoc qꝺ ds sugbos
deponit z pauges et mites loco eoz ex
tollit. Vñ beata virgo maria dr. Depo
suit potentes de sede z exalt. tc. vñ Ecci.
x. Sedes ducū sugboz euertit. et sedere
facit mites ꝑ eis. Hoc patz ꝓmo in luci
fero de cuius electōne sic dr. Quō cecidi
sti lucifer ꝺ mane oriebaris. vt hī Esaie.
xiiij. et Luce x. Videbā sathanā qsi ful
gur decdo cadentē A deo aūt electus
est lucifer ꝓpter suā sugbiā vt cū esset an
gelus factus. factus sit diabolus. Et cū
esset nobilissima z pulcherrima creatura
sū est vilior z deformior cūctis demoibo
Secundū exemplū est in hoie ꝺ voluit
esse sciēs vt deus. z insciens factus est vt
pec⁹. vñ Bern. Puto iumēta dicerēt si
loq̄tas esset. Ecce adā factus est qsi vn⁹
ex nobis. z ps. Hō cū in honore esset nō
intellexit cōparatus est iumētis insipienti
bus Tercio in saule. ꝺ cū hūilis esset in
regē sublimatus est. vñ. i. Reg. xv. Nō
nec̄ pmus esses in oculis tuis. caput in
tribubo isrl factus es Superbo aut fact⁹
a regno electus es. Vnde subdit ibidez
Proiecisti ſmōes dñi. placet te ds ne sis
rex isrl. tcīs. ¶ Secōo detestāda est su
gbia ꝺa diabolo valde placet. Rō est qz
sugbia est origo oim criminū. vnō Isiō
de sum. bo. Principaliū septem viciorū
regina z mat est sugbia. vñ maximū pec
catū vocat. vnde ps. Emūdabor ab deli
cto maximo. i. sugbia dr glo. Sciendum
qꝺ ꝟ vicia sugbie dr sc. sicut rex z regina
vicioz. z ergo corona dr hīe. sed maledi
ctam. vñ Esa. xxviij. De corone sugbie.
Et ad modū regis. qñ hoc vicium venit
ad aliqđ nō venit solū. sed adducit ma
gnam societatem vicioz. vnde Eccl. x.
Initiū oīs pcti sugbia. ꝺ reuerit eam.
adimplebit maledictis. i. vicijs. vt dicit
glo. interl. Quia in oīm pctō inuenitur
sugbia. Isiō. de sum. bo. Omīs peccās
sugbo est. qz faciendo vetita ꝓtēptu habz
diuina pcepta. qz sicut sine charitate alia
ꝑtutes nihil sunt. ita sine sugbia alia vi
cia nihil sunt Abstrahe superbiam et ha
bebis grām. qz sugbis deus resistit. hu
milibo aūt dat grām. quia ꝺ nectum non
est receptiuū liquoris alicuius sed conca
uum Item sugbia signū est ꝙ diabolus
suos distinguit ab alijs. Vnde legit in
Job. xli. de ipso. qz ipse est rex sup oēs
filios sugbie. et Grego. Euidentissimuz
signū reproboz est superbia. electoz̄ hu
militas. Cū ergo quē quisq̄ habeat do
minū cognoscat sub ꝙ rege militet. vnꝰ
in magno timore et dolore debet esse
ꝙ se cognoscit esse superbuz. qz est filius
diaboli. vñ Aug⁹. in q̄dam epla. Quē su
perbū videris filiū esse diaboli nō dubi
tes. Item sugbia est velut quedā ymā
go dyaboli. Vñ bō sugbo erōsse filius est
dyabolo. Iuxta illud Grego. Apostate
angelo silis efficitur dū bō homibo silis
esse dedignat. Et que superbus nō pōt
esse simulis deo nec̄ scīs. z refutat esse
simulis alijs homib⁹. cūc oportz qꝺ habe
at ceteꝝ aliquem sibi silem. z talis est ovs
bolus Tercio detestanda est sugbia. qꝺ
valde nocet homi. qz priuat hoiem oib⁹
ꝓtutib⁹ z gratijs. Et quo patz ꝙ argu
mentū simōes dñi. subtractio grē. Vnde
Grego. Sicut hūilitas omīa vicia euā
cuat. oēsq̄ ꝑtutes colligit z roborat. sic
superbia omēs ꝑtutes enecuat z destruit
ꝑ⁹. Si tibi copia laus sapiencia forma
q̄s decor. Inānat omīa sola superbia si
comitetur. Item bona opa hois falsifi
cat. vnō Aug⁹. Superbia eriam bonis
operibus insidiatur vt pereant. Chrisо.
super Job. Superbia in nobis exuiten
ꝺ omnis vita nostra immunda fit. Eri
am si sobrietatem. si virginitatem. si ieu
nium z oratiōes z damosynā. z quecunq̄

alia pfecerimus. Item ſuꝑbia hoiem xꝓcecat. decipit ⁊ infatuat. vnde pꝛouer. xi. Vbi humilitas ibi ſapientia. ⁊ econtrario. vbi ſuꝑbia ibi ſtulticia. vnde Bern̄ Omis ſuꝑbia ſtulticia. hoc patz. qz oīs ſuꝑbꝰ ſibꝫ ꝑſi placet. vñ ꝓſequēs eſt q ipſe ſtult⁹ ſit. Hec eſt parua ſtulticia iſta q ſibi placet cum ipſe deo ⁊ angelis ⁊ hominibꝫ diſpliceat. Auguſt. Qui ſibꝫ ꝑſi placet. ſtulto placet. Item patz ſtulticia ſuꝑbi in hoc q ipſe exaltatione appetit q̄ ſit ad maiorem ꝓcipitationē. vñ Iſido. Qui em̄ extollitur humiliatur. et qui exaltatur deijcitur. qui deuatur ꝓſternitur qui inflat alliditur. De exceſſo grauior caſus eſt. de alto maior ruina. Vñ ceſſante vita ꝓfectꝰ ſuperbus deſcendit in infernū. et būilis aduolabit in celuz. vnde Luce. xviij. Omis q ſe exaltat būliabit Sic fit de ſuꝑbo ſicut de vaſe q̄ ꝓfrangi debz q̄ deuatur ꝓfectius frangat. vñ puerb. xvi. Añ ruinā exaltabit cor. Etiam q̄z nō expectat dñs vt ſolū in futurum būlietur. ſed eos etiā q̄ in ꝓſenti humiliat. dum ſe ſemp extollere nituntꝰ Vñ ꝑs. Deieciſti eos dum allcuar̄ētur. Et hoc patz in anthyocho rege. vt hꝫ .ij. Machab. ix. q ſe extollebat. adeo fuit ei deiectus in ꝓñti vt in ſtimbꝰ q in ſuo corpore ꝓprio featurierūt. ⁊ in feroze ſuo miſerabiliꝫ defimctus eſt. Sic̄ legit in lib. q̄ dz ſcala eccl. q quidam dñes multos ex ceſſit in ſuꝑbia ⁊ in ornatu fuit corpis cōtra deū. q eriā ꝓpter ſuā ſublimitatē ⁊ ſuꝑbiā loq pauꝑibꝰ hoibus in ſimplicibꝰ dedignabatur. Qui in breui diuino iudicio ad tantū cecidit miſeriā q infirmatus ſe vltrantibꝰ reſponſum daret ſe eſſe cattū. et eriā ſub lecto ⁊ banchis abſcondebat ſe ſicut cattus. Et q̄cunq admonitiones ſibi fecerūt de ſacro. de ꝓfeſſiōe. de ꝗritione. vel eriam de quacunq alia re interro garēt cū nihil rñdit niſi ſolum ꝓbum. ego ſum cattus. Et ſic in tali ſtatu defunctus eſt ſine viatico ⁊ ſine omni penitētia. Vñ in iſto verificatū eſt illud ꝓphetū pō. Hō cū in honore eſſet non intellexit. cōparatus eſt iumentis inſipiēti et ſimilis factus eſt illis. Ergo ſequi debemus bēm hieronimū q dz in quadam epla. Nihil ita a puericia vitare conatus ſum. quēadmodū rumētem animū et eriā cernicem. dei cōtra ſe odiū puocare nouī em̄ mgrum ⁊ dnm meum in cornu humilitate virtutis et ditaſſe. Diſcite a me q̄z mitis ſum et humilis corde. B

De ſpeciebus ſuperbie.

Superbia diuidit in ſuꝑbiā interiorē ⁊ exteriorez. Interiorū ſūt quatuor hz ſpēs. Prima ſpecies eſt q̄n aliquis credit ſe habere bona ſua a ſe. ſ. ſanitatē corpis. honores. diuitias. aurū argentū. et cetera ſpūalia. ſ. gr̄iā ⁊ ꝓphetes ⁊ ſapiam ⁊cētz. Illa eſt valde mala ſpēs q homo vult eſſe q̄ſi deus ſuus. qz dr apls. q̄d habes q̄ non accepiſti. Et xp̄us vt habet Ioh. xv. Sine me nihil poteſtis facere. Et cū nec habetis nec ſcitis nec poteſtz. qz em̄ apls nō ſumus ſufficientes aliq̄d cogitare q nobis. Ecce q̄z mendax eſt illa ſpēs. Si ſi diceres. ego laboraui ꝙ illa re. Tūc ego quero a te a quo habes illaz fortitudinē et ſapiam mediante qua laborafti. nōne ab ipſo deo. Si diceres. q̄s ita factus ſt q̄ crederz illa a ſe habere ⁊ nō a deo. Dico q iſti liez hodiē dicāt tñ oēs dunt hoc q opa q̄ſi nō haberēt illa a deo. Simili mō loq̄ndo dicit de alq̄ q nō credit eſſe xp̄m filiū dei. cū terreatur eius cōminationibꝰ nec terrabit ꝓmissionibus. nec preceptis obtemperat. nec ꝓfectꝰ acquiſcit

SCO quatuor modis dr ſuperbꝰ facere quaſi bona ſua crederz habere a ſe. nō a deo. Primo quantum ad hoc q gl̄iat de bonis ſuis et iactat ſe de illis. Vnde apls. j. Cor. iiij. Quid habes q̄ non acceepiſti. ſi aūt acceepiſti quid gloriaris q̄ſi non acceperis. ergo noli gl̄iari nec iactare de bonis a deo tibi collatis. quia habz ꝓtem ꝓiudi te illis bonis quā docuncz vult. Et qui hec veraciter ꝑcogitaret. nequaq̄ de bonis ſibi collatis

ſe incurrat. Secundo quia de bonis ſuis gras deo nō agit. Vñ hō ingratus dicit quaſi non agnoſcere beneficiū acceptum quia ſi veraciter cognoſceret ſe a deo acceꝑſſe. tāc ratio dictaret ſibi q̄ datori ſuo gratias ageret. Et illud vicium eſt homi ni multū nociuū. qz obſtruit ei fontez di uine miſericordie. vnō Bern. Ingratitu do eſt ventus vrens ſiccans ſibi fontem piet atis rorem miſericordie z fluēta gra tie. vnde Gregor. Non eſt dignus dan dis qui non agit gratias de datis. Tertio ex hiis ꝑſi viuit z nō deo. Unde cuz ſuperbo deo ſe ſubiecere z ei ſeruire renuit. ipſe bona ab eo accepta nō recognoſcit nili recognitiōne verborum que ridiculoſa eſt z inconuincioſa. Ridiculum eñ eſt q̄ dñs deus ſolum inueniat in homine cauillola ꝓborum. Contumcioſum z irriſorium etiā eſt dño q̄ cū aliquis dñm ſuū faceatur q̄ tñ ei ſeruire dedignat. Auguſti. de vita xp̄iana. Ille xp̄i non famulus. ſed ſubſannator z irriſor eſt q̄ eius ſe ſeruū dicit et ſibi ſeruire diſſimulat. Hō ſi quis veraciter recognoſceret ſe habere corpus cum omnib⁹ membris et vitam ſuam totā a deo. vtiq; ratō humana ſibi dictaret q̄ ei cuz toto corpore et cū omni vita ſua ſeruire deberet. qz ſm ꝓpheram Ipſe fecit nos z non ipſi nos. Ergo qui liber xp̄ianus ſtudere debet vt cum omi vita ſua domino placeat. z nō huic mundo. vñ Apl̄us. Si adhuc hominib⁹ placerem xp̄i ſeruus nō eſſem. Quarto qui de bonis ſuis non tribuit deo cum ipſe ea requirit in pauperibus. Aug⁹. de verbis dñi ſmone. xlij. Dē meo vtiq; quero ait xp̄s da mihi reddam tibi. habuiſti me largitorem. fac me debitorem. pauca mihi das. plura vtiq; tibi reddam. terrena mihi das. celeſtia vtiq; reddam. temporalia das. eterna reſtituam. Superbia autem iſta eſt valde nociua homini cum bona a deo recepit. et non ſe a deo acceꝑſſe recognoſcit. Aliter eñ diuites ſe ad pauperes haberent. ſi omia veraciter recognoſcerent ſe habere a deo que poſſident et inſup ſt ad remuneratiōem futuraz ea haberent. Vñ pet⁹ rauenn. O homo ſi hic q̄manſurus es que tua ſunt hic repones. ſi aūt illuc iturus es. cur ea hic relinquis. Q̄ anus pauꝑis eſt xp̄i gazophilacū. quia quicq̄d accipit paup. xp̄s habet acceptum. Idem. O homo quicq̄d per pauperem tranſmittis in celuz deus vnū accipit ad centū. Exemplū de hoc q̄ elemoſyna centuplum reddituꝛa deo. Quodā tpe ep̄o quodā predicāte q̄ ero gantes pauperib⁹ centuplum accipient. Dues quidē hoc audiens. omia q̄ habebat in manus ep̄i poſuit. et ep̄s ea pauperibus erogauit. Illo mortuo filij ſui ep̄m in cauſa illa tragerūt ad iudiciuz bona paterna repetentes. Qui cuz reddere non poſſet inſpiratum eſt illi ſancto ep̄o vt irent ſimul ad patrez quo extracto de tumulo inuenerūt in manu eius cartā in qua erat ſcriptum q̄ non ſolum illa que in in manu ep̄i poſuerat receꝑat. ſz amplius centuplū. quod videntes filij ep̄m dimiſerūt. ¶ Secunda ſpecies interioris ſuperbie qñ aliquis credit ſe ſna dona habere a deo. ſed pro meritis ſuis. Et hec mala z mendax ſuperbia eſt. qz ſi haberemus ex meritis tūc non ex gratia. et ſic talis ſuperbia euacuat graciam dei. ex qua dantur dona hominibus. Item talis liberaliſſimū largitorem reputat vendicatorem dum ea q̄ dñs ei dat credit habere p meritis ſuis. in quo deo magnaz irreuerentiam exhibet. Tertia magna eſt fatuitas illoz qui credūt habere dona pro meritis. cū homo nō ſufficiat ſatisfacere deo de eo qō ei als tenet rōne creatiōis. ratione paſſiōis z redēptiōis. Vñ Lu. xvij. Cuz feceritis oīa que precepta ſunt vobis. dicite ſerui inutiles ſumus. qō de buimus facere hoc fecimus. In quibus verbis innuitur nobis q̄ bene operādo quod debemus ſoluimus z q̄ deo inutiles ſumus vl ad minus nos reputare debemus. Deus bonoz noſtroz nō indiget. Vñ pſ. Bonoz meoz nō indiges Ergo cum omnia fecerimus ſm omne

posse nostrū. scz carnem z sanguinez nostrū et vires corpis et aie in seruitio suo ꝓstituendo. z insup cū et toris viribꝫ illis cendo adhuc inutiles seruꝰ sumus qz to tū tenemur. z qđ debemus facere solus fecimus. ergo qđ habz nobꝫ dare vel eti am regrari ꝑ seruitio nrō cū ei ante oīe posse reddere tenemur. mō nunqꝫ fecimus posse nostrū. immo nec mediuꝫ. qđ ergo mes simus nisi tuf. rnū cū peris nris. Non meruimus adhuc qz nos fecit et creauit. Quo tūc ꝓsoluimus ei qz nos redemit cū amara sua passione. Ergo qlibet nostrum dicere posset illud ps. Quid retri buam dño ꝓ oīb⁹ que retribuit mihi. Insup q̄ in oculis nostris videat merita. in oīb⁹ dei sepius sunt demerita. vñ Esa. xliij. Quasi pānus mēstruate omnes iustitie nostre. Gregori. Sepe iusti tia nostra ad crimen iniquitie dei deduc ta iniustitia est z in conspectu iudicis sor det. qđ fulget in estimatione operantis. Nullus ergo ꝓfidat de meritis suis qꝛ oīa merita nrā ꝓstitit in passione xpi. et merito xpi. z ia misericordia xpi. vnđ Bern. Deū et ī meritū misericordia dominī ꝓdē. Sola misericordia est q̄ hoies ꝑduxit. et ꝓducit et subdit. Multa sibi de hac misericordia cōtrahebat dauid cū dicebat. Misericordia eius ꝑueniet me. z miseri cordia tua subsequatur me. qꝛ misericor dia tua magna est super me. Et misericordia tua ante oculos meos est. Et qui corripit me in misericordia z miserationibꝫ os meus a nunciabit me. Hec ille. ¶ Tercia spēs est qñ aliqs credit se habere bonuꝫ qđ non habz vel ascribit sibi ꝑ tutes quas non hz. et iactat se de illis que non habz. z nō vult habere mala que habet. In tali su perbo est magna perueritas. Hoc patet eo quia ꝑm doctores non est mentiendum pro conseruanda vita alterius. qꝛ non sunt suscipienda mala vt veniāt inde bona. sed omne mendacium est peccatum. ergo ꝛc. Sed multo potius est mētiri ꝓ ra honorē dei z salutē ꝓximi. vnđ ps. Perdes oīes q̄ loquūtur mēdaciū

Illud enim vicium v̄ l in illa superbia ꝓprie aliter ꝓstat impedimentū gre. Primo qz ipse nō potuit eā cū credit se eā habere. Secōdo qz deus talibꝫ non dat li benter grām qz scit q̄ non sunt grati. qꝛ credūt se ante habere z sic ꝛ̄ndo grātiā suam sicis daret. Bern. Nunqđ non qditur qđ datur ingrato ¶ Quarta species est qñ alqs in estimatione sua ꝓponit se alijs et spnit alios. et vult solus videri laudabilis. z doleret q̄ eriā alij laudantur. z sic ꝓponit se alijs z hec magna iniquitas et grauitas est. Primo propter incertitudinem quā hz talis de bonitate sua vel malicia aliena. Eccli. ix. Nescit homo vtrū amore dignus sit vel odio. Et licet hō ꝑticulariter certus sit de bonitate vel malicia alterius finaliter tñ incertus est. licet enī ꝓximus tuus in ꝓsenti sit homicida vel iudeus vel sarracenus. vel adulter et sic de alijs. Forsitan in dei ꝓuidentia est de ordine cherubin z seraphin. Licet et tu mō sis bonus. tñ in dei ꝓuidentia fortes ea iam infernī pabulo aduidicatus. Et ꝓpter illam incertitudinem nō debemus nos ꝓferre alijs in estimatiōe nostra vnde Bern. Nolite comparare maioribꝫ. noli efferri minoribus. Nulli enī te ꝓponas. sed nec ꝓparare ꝑsumas. Deberet enī se quilibet cōtemptibilem reputare ereā si aliqđ boni esset in eo. Itē ꝓ hoc q̄ ānto magis se alij quis apprehendat tāto minus coraz deualet Exemplū de hoc habemus de saul. de q̄ legimus ꝓ. Reg. xv. Cū esses parvulus in oculis tuis caput in tribubꝫ israel es Et econtrario cū magnus esset in oculis suis eiectus est de regno suo Sic ⁊ sibi mō dum homo in se est magnus ds in eo q̄ damnō est quia. cū ꝓtrario mō oportet esse Oportet e ñ hoiem minui vt deus in eo crescat. iuxta qđ plus ꝓcurrentis dñi vbi Job. iij. Illum oportet crescere. me autem minui. quia ille qui se despicit ꝓpter deū illum deus appreciat. Psal. Cor ꝓtritum et humiliatū deus nō despicies. Itē inquus est qui ꝓximū suum vult iudica

pena quo non habet iudiciū. et hoc est cō
tra phibitionē dñi. Habbi. vij. Nolite
iudicare vt nō iudicabimini. Dacie cū
nesciat qua intentiōe fecit. z vtrūz ex sur
reptione vl odio rationē. vtrum ex igno
rantia vel ex certa scia. vtrūz a casu vel ex
proposito. vtrum ex vehemētia tempta
tionis. Si em talis sapiens esset z pecca
ta sua maiora peccatis aliorū estimaret.
cui melius agnoscat circūstantias peccā
tā sua aggrauantes q̄ circumstantias que
aggrauāt peccata aliena vel aliorū. Vlī
Bern. Qui plecte seip̄m examinādo in
telligit. nullius peccatū par existimat qđ
non sicut suū intelligit Hominiqui se p̄
fert alios. z q̄ de solo habet bonā opinio
nem. q̄nqz ita accidit vt Aman qui de se
solo credebat q̄ a rege esset honorandus
Cum tamē ecōtrario ex iussu regis erat
suspendēdus. vñ Hester. iiij. Cogitāti
in corde suo Aman q̄ nullū alium rex ni
si sipsum vellz honorare z̄c. Et subditur
in fine capituli. vij. Suspēsus est Amā
in patibulo quod parauerat mardocheo
Mardocheus vero quem Aman suspē
dere voluit rex honorare p̄cepit. vbi ibi
dem legitur. Sic ille qui aliū iudicat q̄
q̄ est eondēnandus. z q̄ ab eo iudicatur
ad regnum sublimādus est. Et sic patēt
iste quatuor species superbie.

Quomodo aūt he quattuor species su
perbie sint petā mortalia hoc fm Her
mannum de schyldiz tali mō patere po
t rit. Qui se elevat z excellentiam appetit
de nō bonis q̄ si de bonis estimās se bo
num esse qđ nō est. liquet q̄ peccat cōtra
r tā rationem z contra p̄itatez. z p̄ seqns
facit id qđ fm genus suū est mortale Et
similiter elevās se de bonis dei q̄si de sui
s venit contra charitatez dei nec deo vult
subesse. quod est de suo genere mortale.
Idē p̄z de eo q̄ bona habita. nō de me
ra gra dei sed sibi ms ritis acceptā credit
Vñ ex genere suo istas species oēs isti
motus sunt peccata mortalia. licz p̄pter
p̄sumptionem rationis z carētiam p̄sensus
voluntatis possunt esse venialia. In om
ni tamen bolesistic motibus ex plens de
liberatōe inb rente. nō credo q̄ alicui du
bium sit quin sint valde grauia petā mor
talia z multo maiora in his q̄ iam cas in
habitū p̄uerterunt. q̄ sic delectabiliter in
his affectionibus versari frequētius cōsue
uerūt. q̄ quasi iā ex p̄sumptu et irreuerēti
a dei in sapis solū gliari didicerūt. Pa
tē qđ etiā p̄z faciliter questio. Quarta spe
cies est petm̄ mortale ex suo genere. et eo
q̄ aliquis in ser nō in dño de bonis tam
nō habitis q̄ habitis vult gliari sin gula
riter inuidens alijs de talibus bonis.

De superbia exteriori.

Superbia exterior in multis ex
ceritur. z h̄ multipliciter. Prio
in supbo habitu q̄ pōt esse cul
pabilis ex quattuor causis. Prima causa
est preciositas. sicut qñ homo excedit sta
tum suū in preciositate vestiū. vt qñ rusti
cus vel cuius vult habere tam preciosas
vestes q̄ ādaz sufficisset multi. z miles
sicut comes. sicut rex. z sic de aliis
Et similiter de vxoribus intelligitur. hoc
erit petm̄. vñ Grego. in ome. Homo q̄
dam erat dives ōt. Sunt nonnulli qui
culpam subtiliū p̄ciosarūq̄ vestiū. nō
putant esse petm̄. quod si culpa nō est.
nequaq̄ sermo diuinus tam vigilanter
exprimeret q̄ dives q̄ torquebatur ardē
tib. vos purpura z byssō indutus fuisset
talia em̄ preciosa vestimēta nō querūtur
nisi ad inanē gloriam. s. vt quis honora
bilior ceteris videat. vñ Gregori. Ex p
sola inani glia vestimentum preciosius
queritur ipa res testat q̄ nimo vult ibi
preciosis vestibus indui vbi ab alijs nō
possit videri. Et notādum q̄ circa mate
riam vestiū multū deficit curiositas hu
ana Primo em̄ fuit materia vestis de pel
libus. vñ Gen. iij. Fecit deus ade z vxo
ri sue tunicas pelliceas Deinde. pessum
est ad lanam q̄ senior est q̄ pellis Tercio
est processum ad cortices. harum si
cut ad linum. Quarto ad stercora ver
mium. s. ad sericum. Deinde ad aurum z ar

ganum ⁊ ad lapides p̄ciosos. qui preciositas vestiū multū displicet deo. In signum huius legit q̄ qui p̄mitus inter romanos vtebat veste purpurea a fulmine est p̄cussus. ⁊ sic subitanea morte iterijt in terrorez ⁊ in exē sequentibus. ne vnq̄ aliquis audeat se ⁊ra deū sup̄be in p̄ciosis vestibus erigere. Et etiā talis preciositas vestiū est reprehēsibilis respectu corporis humani q̄ō est de cinere ⁊ terra factū. et i terrā ⁊ i cinerē reuertet. Vñ Grego. in omel. Indignus est enī vili cineri fieri purpureum saccū. Et Bern̄. de hoc in quodā tractatu de passione dr. Quid sugbis terra ⁊ cinis. q̄d veste nitida gloriaris. subter te sternit vinea. ⁊ opimentū tuum erūt ⁊mes. hec tua vestis erit. Itē illi qui se exterius ornāt preciosis vestibus sic̄s sunt sepulchris dealbatis q̄ne exterius appar̄t bonis p̄cla. situs sūt plena ossibus mortuoz. Inno. de vilita te ⁊ditiōis hūane. Quid est homo p̄ciosis ornatus nisi sepulchrū foris dealbatum. intus aūt plenū spuracia. h̄ euidenter apparet in meatibꝫ nostri corpis. vñ Augu. in q̄dam sermone. O homo si cōsideras q̄d p os. q̄d p aures. q̄d p nares cerebrosq̄ meatus egredias. nunq̄ vilius sterquilinū inuenisti. Cū sic nostros aūt̄ re ⁊sideramus q̄d sm̄ corpus sum⁹. tūc merito de preciositate vestiū erubescem⁹

¶ Secūda causa est mollicies vestimentorum. Contra hoc Joh̄. bapti. q̄in vtero fuit sanctificatus. et numq̄ aliq̄ō peccatū mortale ⁊misit. habuit duram vestem et multū asperam. Vñ Matth̄. xi. Ipe iohannes habebat vestem de pilis camelorum. vbi ōr glo. Seruus ōi nō debet habere veste ad decorē vel ad delectatiōem sed tantū ad tegendā nuditatem Vnde x̄ps dicit in euang. vt hab. ⁊ Matth̄. xi. Qui mollibus induūtur in domibus regum sunt. Vñ ex iā dictis apparet differentia inter filios x̄pi ⁊ seruos huius sēcli q̄ seruꝰ huius sēcli querūt in vestitu corporis delectatiōem ⁊ nitorem et mollitiez. Vnde Bern̄. Mollia indumēta mollitiem animē demōstrant. Non enī curaret cultus corporis nisi prius neglecta fuisset mens inculta virtutibus Sed seruꝰ x̄pi tm̄ ad tegendū nuditatez vestiū q̄runt. vñ Aplus. ⁊. ad Thimo. vi. Habentes alimēta ⁊ q̄bus tegamur his cōtenti simus. immo seruus x̄pi ⁊ pcipit asperitas vestiū ad domandū ipsum carnem vñ p̄. Ego aūt cū mihi molesti essent. induebam me cilicio. s. demones p̄ infestationem carnis. vñ Ber. sup̄ Cātica. Xp̄s q̄ non sallitur dicit q̄ō carni molestius est. Ergo vtilius illō. ⁊ etiā magis eligendū. Et quisq̄s aliud docet vel laudet. ab eo tanq̄ a seductore est cauendū. Tercia causa est extraneitas. q̄n scilz aliquis vult habere vestes extraneas vestibus alioz̄ dissimiles. Et talibus minatur dn̄s. vt h̄ Soph̄. i. Visitabo super ⁊nsipes ⁊ sup̄ filios regis. ⁊ sup̄ oēs q̄ induti sunt veste peregrina. Vestis peregrina sunt isti varij modi ⁊ noui adinuēciones vestiū. que ab antiquo nō fuerūt Hoc patet illis q̄ ante viginti vel q̄draginta annos vixerūt. vel sexaginta q̄ tales nouitates ⁊ vanitates et incisiones n̄ viderunt quales iā vidēt. Et ve illis qui tales nouitates inuenerūt. vel adhuc nō tantū inuenire. quia sicut ille laudabilis dicit qui nouā virtutē ⁊ nouū modū laudabiles viuendi inueniret. q̄ ꝑ hoc a bono et oīmibus scris eius honorareturꝫ in celo Et cum hoc ꝓpriceps esset oīm meritorum illoz̄ q̄ eū imitarēturꝫ et gaudiū sup̄ accidentale in celo augmēt̄aretur ꝓpter hoc a quolibꝫ hoie q̄ eū imitaretur Sic ꝑ oppositum virtuosabilis est ille qui nouum vicium inuenit vel adhuc inuenta. q̄ ex h̄ iram dei grauiter ⁊tra se ⁊citat. et ruus erit oīm pcē̄z illoz̄ q̄ eū imitant. Et si dānabit̄ tūc pena sua accidētalis augmentabitur ei a q̄libet hoie qui eum imitatus fuerit in hoc vicio vsq̄ ad nouissimum diez. Silr illi qui volūt habere vestes diuersoz̄ colorum reprehēsibiles sunt Cuius rō p̄t esse. q̄ tales diuersi colores in lana oīno nō inuenīūtur naturāl

Si talium colorum dñs sic voluisset esse
lanã outũ. ipse potuisset depingere oues
sicut depinxit aues z forte a principio nõ
fuit facta hoñi pictura absq; curiositate
et culpa. Legitur de vna virgine quaz re
mordebat conscia sua de hoc q habebat
vestes alterius coloris cũ naturalis. Al
legans pra se q omis q nunq; peccauer
rat cõtra naturã fuisset naturali colore ipa p o
quemultum peccauerat precioso ve tere
tur colore. Et in veritate cũ homo vestẽ
mendicet ab ove. Iuxta illud verbũ Au
gusti. Quis mandatum euã gelicum im
plens de duabus tunicis dat vnam nõ
habenti. sufficere deberet homini men
dicanti color iste. q sufficit ovi clamosy
nam largienti Sufficit mendicus ẽ cui
non sufficit id qõ sufficit illi a q̃ mẽdicat
¶ Quarta causa est superfluitas. Põ
nõt illa superfluitas esse triplex. ¶ Prima
est superfluitas in illis q volũt habere di
versa paria vestiũ. Et potius volũt vesti
menta a tineis comedi. cũ inde xpm in
pauperibz indui. vñ Jaco. v. Agite nũc
divites plorãtes. vlulate i miseriys que
eueniũt vob. divitie vestre putrefacte sũ
et vestimẽta vestra a tineis comesta sunt.
Aliqui hñt tot vestimẽtorũ paria quot
sunt dies i septimana. z plã q̃q; z plu
res pauges sunt q sustinẽt magnã mise
riam victu z vestitu. Bern. Clamãt nu
di. clamãt famelici z conquerunt nobis.
fame? frigore miserabiliter laborantib.
quid ꝓfert tot mutatoria vel extensa in
pticis et plicata in manicis. Nõ tales
divites implẽt doctrinã xpi qui dt i euã
ge. Qui hz duas tunicas det vnã nõ ha
benti. Cũ tales habeãt. v. vel. vi. vl. vij.
tunicas z nemini quicq; d ãt. signũ est q
tales nõ habeãt veram charitatẽ dei et pri
mi. Vñ. i. Joh. iij. Qui habuerit substã
tiam mũdi z viderit fratrẽ suũ necessita
tem hre z clauserit viscera sua ab eo. quõ
charitas dei maneat in eo Sed hõ modo
desiderat superfluitas in illis q volũt hre lon
gas vestes vt maiores videãtur qõ vici
nitã multũ habũdat in qbusdã viris.
qui pilos longos deferũt in capitib. es
lopedia in pedib. et vestes longas p ter
ram trahũt. sic volẽtes adducere ad statu
ram suã cubitũ vnũ cum xps dt in euan
ge. vt hĩ Matth. vi. q̃s vestrũ potest ad
icere ad staturã suã cubitũ vnũ Itez
eo dẽ vicio laborãt dñe q longas caudas
trahũt pciosis vestib. terrã inducẽtes p
sez de nuditate in pauperibus xpi nõ curã
tes Laude pulices colligãt. z puluerem
hominib. mouẽs. xpm ꝓ quẽ in tot pau
peribz cõspiciũt nudũ nõ opiũt. Mul
tum est etiã reprehensibile q caude assum
untur cũ natura hominib. caudam ne
gauit. Sed miseri homines eam sibi as
sumunt. et in hĩ ordinatiõem creatoris
faciũt. que eos sine cauda creauit. q̃niam
si placuisset z vtile homini fuisset eundẽ
hominem cũ magna cauda creare potuis
set sicut vulpem leonẽ z cetera animalia
Timẽdum est talib. ne dyabolus in cau
dis quiescat. Vñ legitur de quodã sanc
to. q ipe quendã dyabolũ ridẽtem vi
dit. et q̃ssunt quare rideret. Qui dixit ei.
Vidi socium meũ eẽtantem sup vestem
cuiusdam mulieris q dum traheret cau
dam socius meus cecidit in luctũ. et inde
risi. Tercio mõ superfluitas ẽ in illis que
volunt habere capucia magna z lata de
iij. vl. vi. vlnis. et manicas longas in tu
nicis vsq; ad terrã dependẽtes. z ineilio
nes multas z longas tam in capuciis q̃
in tunicis in quibus oñibus est magna
et inutilis superfluitas. Quia talis superflui
tas nõ est ad honorẽ dei nec etiam ꝓdest
ipsi homini nec corpori quod eundẽ q aggr
gravatur nec anime q eam maculat z de
turpat. De quibz tñ omnibus superflue
expensis siue in seipis siue in filiis. siue in
suis vxoribus districte rõem reddituri
sunt in die nouissimo. Sed dicetes quo
re tũc tales sic inutiliter expendunt talia
opera in tali iuuẽtutis superfluitate. Rñdeo vt
honorabiliores et nobiliores estimẽtur.
et ab alijs honorẽtur. Vñ Jnñ. de vili
tate dinõis hũane Sugdo. ãt z magni
fic videat. satagit vestiri duplicato ido

mollibus.preciosis ornari. Tamen sci endum q nobilitas caluz hoim assumi lar nobilitat canum. Verbi gra. Iste ca nis nobilis noiatur q habet longos cri nes z longas aures. Sic simili mō eales volūt hab z lōgas vl multas incisiōes in capucys.z longas manicas in tunicz vt nobiles videant. Cōtra qs ōr mani sta.y. Nobilis est ille quz nobilitat sua virtus. Et vt ꝓterea plus honozentur. Contra qs ōr Aresto.in etb. Honor ē ꝓmiū virtutis. Et sm eundz Aresto. Virtuosus solus est honorādus Vnō dicit i.iij.cth.sm veritatem solus bo nus ē honorādus.hoc qmoz iā dicta fa ciūt habitū reph̄nsibilez. O Superbia capitis z erā criniū q marie in mulieribz et erā in viris multū displicz deo. Prio ꝓter magnā ingratitudinem scz qm vo lūt hz in loco illo crines adytum dīā ōi vbi deus p amore eoz portauit spineaz coronā Jte nō solum est ibi ingratitudo magna.sz erā ꝓcipuus ōi. valde em deū ꝓfanum q capillos deo ꝓponūt cū capil li videant esse superfluitates bois sicut et vngues. Sed heu plures mulieres faciūt crines suos deū suū.qz hoc ab hoie colli tur qō ꝑ ceteris diligit.qz plures mlieres maiorē sollicitudinē hñt de crinib suis. q̄ de deo.et de his q ḡtinent ad saluteꝫ ꝓ priam secum in ill apparet q hñt crines ni gros volūt hz̄e gil os.nō hñt crines pla nos volūt habere crispos. Et sic nō facit illa brā peccatrix p̄ conuersionē ad deū sic habet Luc.vij. Ut capillis capitis sui tergebat pedes dñi. In q apparet q nō i tantū amabat eos q̄ntum amāt dñe nr̄e tam in mūdo viuētes. Item ꝓter multi plex malū.qō inde ꝓuenit e tam eis q̄ eorū animis de facili malū ꝓueniat et pul chritudie criniū. Crines em mulieris sic sicut q̄dam laqueꝰ quib capiuntur. Vñ legit Judith.xvi.q ipsa colligauit cincinnos suos ad capiendū Holofernē Cincinni dicūtur capilli dependentes a capite mulieris. Sicut em pueri laqos faciūt de pilis eande eque ad capiendos aues.sic dyabolus facit de pilis mulier ad capiendos viros. Hoc ꝑpendere de bent mulieres ille q̄ discooptus capitib incedūt vl etiā sic chorizant. Vel etiā ille mulieres q̄ bzeuia pepla hñt vt rarocy pilli appareāt cum quib heu dyabolus multas alias illaqueat Jpis etiā mulieri bus nocet pulchritudo criniuz. Accidit em eis q̄ qz sicut legit Absolon accidit se de mlitudine z pulchritudie criniuz eius Quid aūt ei acciderit legit.ij. Reg. xviij.scz q caput eius quercui adhesit.sic et illo suspenso inter eduz et terrā mulus cui insidebat pertransiit et veniens ioab infixit tres lanceas in cor ipius. Sic pul chritudini criniuz adherent sarcus mulier q̄ alicui viro luxurioso adhere.qui per quercū designat Quercus ei fructus de fert.quib porci pascunt z luxuriosi ope faciūt.dñi infernales porci deuorant Et veniēs diabolus infigit tres lōceas i cor mulieris Pria lancea viciū superbie ē Se cunda viciū maledicupiscēte quo ad pri mū. Tercia est offensio diuina.et pena q̄ debetur eis in futuro Jtē aliq mlieres alienos imponūt crines capiti suo.ad magna est quersitas quia volūt illud fa cere ad ꝓtumeliā dei z damnū animaruz suarum quod nullo modo facerēt ꝓpter honorem dei.z salutem propriaz. Si in iungeretur alicui mulieri pro penitēcia q̄ haberet per noctem vnam manum alicu ius mulieris mortue.nullo modo vellet hoc facere.diceret em se pre terrore amen tem fieri.crines autem mulieris mortue vult habere ad caput suū in ꝓtumeliā dī nec terretur ibi. Et q̄ qz erā crines caluā muliarū sic appositi nudātur in pūnitionē ipsaz. Vñ accidit parisius in q̄ dam generali ꝓcessione.q q̄dam symea cuidā dñe peplū cū alienis crinib quos deferebat coram toto popl̄o abstulit.z tur pis depilata.ad modū coluricule depoli ris alienis plumis nuda remānsit. Et iu sto dei iudicio h̄ accidit. Vñ ōr Esa.iij. Decalua bit dñs vertice filiar̄ syon. Et Esa.xxxij. Ve tu q predaris nonne et tu

prodaberis depredata fuerat domia illa mulierē mortuaz criminib. ideo marito symeā dēpredauit. qz eadē mensura re metietur ei. ℞ Sugbia que exerce tur a mulieribꝫ in ꝓplus multū dilplicet deo. qz ꝓplum mulieris debet esse ma teria humilitatis. Vñ scīēdum q ꝓpter tres causas mulier debet habere velamē sup caput. Prima vt inhoc ostēdatur vt primario mā t ab ea incepit. scz ab eua. q̄ est mater oim viuēciū. Et cō mulieres potius decrēt velamē cū viri. et pcipue postq̄ a viris cognite sunt. vñ Eccleſi. xxv. A muliere factū est initiū peccati. zp illaz oēs morimur. Scōo mulier debet velamē sup caput suū. vt ostēdatur q su periorem habeat scz virū suū. Quia ſm Apostō. ad Ephe. ti. Nō est vir creatus ꝓpter mulierē. sz mulier ꝓpter virū suū. Vñ Arist. ō. poli. ōr. Masculus naturaliter dignior est femia Ergo ad ō mulier hz velamē. vt se erā cognoscat et subdītā. Vñ Amb. Ideo mulier velamen debet hīre vt scīat se oñdatur subiecta viro. et qz p eaz ꝑuaricatio incepit. Tercio ꝓpter angelos mulier debet hīre velamen sup caput. Bern. In q̄dam ſmone. in quouis angulo reuerēciam exhibe angelo tuo. nec audeas illo pēte qđ me pēte nō auderes. Vñ in quibusdam terris talis honestas t pudicicia est mulierum q vir auderet coraz ꝓpꝛijs maritis discoopris capitibꝫ apparere. sed eriam i quibusdam terris hec opposita inuenitur vbi mulieres maritate nō solū coram ꝓpꝛijs discoopte apparēt. sed eriaz coram oībꝫ discoopris capitibꝫ chorisant. qđ indecus est maxie in mulieribꝫ q̄ sunt cognite a viris sed ꝑginibus sz. qz hoc ē vnuz de tribus. signis ꝑginitatis q que virgines cognoscūtur. s. discoopris capitibus incedere. vt ꝓz in plurib. terris et regionibus. vbi talis modus seruatur inter ꝑgines. ¶ Queritur de illis q̄ facies suas colorāt. vt ꝑ pecent mortaliter. Rādeo q sic. Et hoc triplr ꝓtingit. Primo mō si ō faciūt ꝓpter dilectionem ꝓximi. sez q alliciant eos ad cōcupiscētias illicitas. vñ Augu. Nō solum apparere sed eriā appeti velle criminosum est. Vñ hec plures tales reprīūntur que cupiūt nocere et cupiscere alios. volūt cū cōcupiſci ab alijs. et ꝓpterea facies suas ornāt et colorant. quod cū criminosuz est Secūdo modo hoc faciūt in cōtemptum sui creatoris. Quārum autem tales. sic facies suas colorantes offendāt deum potest apparere ex hoc q valde videmus offendi periros artifices qñ aliquis ꝓsumit aliquid meliorare in opibus eoz. Sic eriā est dōm de deo creatore oim creaturarū vñ Amb. in hexameron. Deles naturā dei. si vultum naturali colore obnubilas et exequisito robore perfundas. Item tales similes erūt lucifero. quia volūt pulchriores esse cū deus oīpotēs eos creauit. cū in ꝓpotencia sua potuisset eos ita pulchros creasse. sicut solez in splendore suo si sibi placuisset t eis vtile fuisset Et dum tales volūt hīre exterius facies pulchras interius sumūt facies dyaboliceas ꝓtra illō Eccl. iij. Nō accipias facie ad ꝓsus faciem tuam. Tercio ꝓpter nimiam ꝓplacentiā quā aliq̄ hīt in pingendo t colorando facies suas. ꝯa ſm Augusti. Hoc ab hoie colit qđ ꝓ ceteris diligitur. In signū aut tales frequentius facies suas in speculis cōsiderant an aliqua macula sit in eis. t si paruam maculam deprehenderint in se statim lauare et abstergūt eā. sed aiam coinquinatā multis vicijs nō cōsiderant. nec eā mundare et lauare studeāt. Et ō ideo sit qz plus diligunt pulchritudinem faciei q̄ aīe. Sed dīs minatur talib. se sic colorantibus q i futuro denigrabūtur. Juxta il lud. Jobel. ij. Ossa vultus redigentur in ollā. nunq̄ in aliq̄ olla nec caldare aliquod sic denigrat sicut facies talium denigrabūtur si sic moriēr. Unde eriam Bern. In quo aūt modo creator magis offenditur. in eo peccator grauius torquebitur. ℞ Superbia que exercetur in cingulis t corrigeis sericeis deaura-

ligit ad deū reuertitur. vñ Amb. In hoc angelos ingemiscere credimus cum homo penitens ad peccatū reuertit ꝛc. ꝓ. Coz. xi. Ut mulier debet hre vela sup caput suū ꝓpter angelos. sz ne offendat angelos occidendo bonos homines ꝗs ipi custodiūt. Itē qz futicium illi domini exhibitū ab ipsis ag̃dis euitatur. de ꝗ seruitio dr Pſa. Angelis suis deus mādauit de te. Itē qz ruina ipōrum reparari debuit q̃ talē hoiem ꝑuersum a peris quā reparatōem illa mulier impedit q̃ illa ad peccandū inducit. Ex quibꝫ ꝑz q̃ talis mulier grauit offendit ag̃dos. ¶ Quarto talis mulier peccat ꝑtra ꝓximos. qz est interfectrix fratrum suoꝝ. cū dominum quēcūq; q̃ ornatum suū ad peccādū inducit. dꝫ oēs sumus fratres qz oēs habam⁹ vnū patrē z vnā matrem. s. deū z mariā adam z euā. vnū sidem. vnū baptisma. vnā patriā et hereditatē scilicz celū. z deus requirit ullos alios a tali muliere in iudicio. et sic eius erit ꝙ gladius illis. qz ſm leges. dꝫ occisiōez dāt ꝙ est damnū dedūse videt. Vñ dicitur Ecclī. xxi. Si ꝗs aperuerit cisternam et foderit z nō operuerit eā. si ceciderit bos vel asinus in eā redd z dñs cisterne pretium iumēti. Vbi gl. Cisterna aperitur quādo mulier ornatur. in eā nō operta bos vl asinus cadit qn̄ do occasione pulchritudis quā mulier incaute oñdit aliquis perit. Et in hoc casu sia peruenz de manu muliēris requiret. ¶ Quarto ꝺyabolo placet talis mulier. quia ꝺyabolus vtitur tali muliere tanq̃ gladio ad occidēdum filios dei. Vñ Hieronimus Gladius ignis est species et pulchritudo muliēris. multum em̄ ꝑtes est ad eruēdum coz humanū. vñ Prouer. v. dicitur Acuta q̃si gladius biceps. Biceps aūt gladius potest dici pulchritudo ista. qa mulierē in qua est ledit ꝙ superbiam. et ipsos aspicientes ꝙ luxuriam. Item potest dici gladius biceps. quia q̃nq; corpi et animę est occasio mortis. Itē ꝺyabolus vtitur tali muliere tanq̃ rhetā. vñ Eccli vij. Inueni multa rem morte amariorem quia mors naturalis separat aiam a corpe sed mulier ornata separat aiam a ꝺo qui est mors eterna. Sed post subdit ibi. Que laqueus venatoꝝ est. i. demonū. q̃ quo laqueo capiūt homines. ergo mulier ornata plena est laqueis a planta pedis vsq; ad verticē capitis. Vñ Exē⁹ narrat Cesarius. ꝙ sacerdos quidam vidit quādam mulierem varijs vestibꝫ tectā. in cui⁹ vestimēto z cauda quam post se trahebat longissimā. vidit multitudinē demonū q̃ erant nigri vt ethiopes. ꝙdā vt glires. ꝙdā cathimnātes. mōdo plaudentes. z sicut pisces i sagena inclusi saltantes. Cōspexit hec sacerdos eam stare iussit. populū aduocauit. et demones ne fugerent adiurauit. z vt populus hoc videre posset ꝓcibus obtinuit. Videtq; mulier ꝓpter vestimēroꝝ superbiam sic a demonibus delusam z derisu habitam. domū redīt vestimenta mutauit. et tam ipā q̃ alios hec visio facta est ornatro humilitatis. ℟

Superbus ornatus q̃n̄ ē peccatum mortale.

Rnatus mulierū sillicet et virtū potest esse mortale pecm̄ multiplicitez. Primo ꝓpter intentionem. quedā em̄ ornant se vt ab aliis viris ꝺcupiscātur q̃ a viris suis. qđ cōstat esse mortale pecm̄ licet nō habeāt voluntatem ꝺsentiendi illis qui eas ꝺcupiscūt. Quia ſm Augu. Nō solum appetere aliā appeti velle crimiosum est. vñ Chrisso. in li. de ꝺpūctione. Si mulier se deo raueriet et ad se visus hoim ꝓuocauerit. extremā vindictam sustinebit. Alie vero dicūt sicut ille mulieres q̃ sume in matrimonio ꝓstituere q̃ tā se ornāt vt viris suis placeāt z sic custodiāt se ab aliis mulieribus. sed mentita est iniqtas sibi. hoc ꝑz qa multe mulieres ornant se potius qñ pdeāt in publicum q̃ qñ sunt cuz viris suis in domibꝫ suis. Itē qñ viri sunt in remotis ꝑtibus. z vxores talibꝫ dicūt

q̄ ornāt se ppter maritos ꝓpos ad tom placendū eis. sed deus q̄ cognoscit cordahoim scit an sic sit. q̄ nullo mō decipit Sed sciendū est ſm scām Tho. ij. scē. q. clix. q mulier in matrimonio ꝓstituta licite pōt ornam dare q̄ viro suo placeat. ne per eius contemptū in adulteriū labatur. Vñ dicit p. ad Cor. vij. Mulier q̄ nupta est cogitat q̄ mundi sunt quō placeat viro suo. Et ideo si mulier cōiugata ad hoc se ornat vt viro suo placeat hoc pōt fieri absq; pctō. sic tñ q̄ nō ppter cōsuetudinem aliaꝝ mulieꝝ cū quibus conuersatur. nec etiā q̄ affectu inordinato p cedat talis ornatus sed cū moderatione fieri debet. Sed mulieres que viros nō habent nec habere intendū nō pōt absq; pctō appetere complacere viroꝝ aspectibus ad ꝓcupiscendū. q̄ hoc est eis dare incentiuū peccandi. Et siqdem hac intentione se ornāt vl alios ꝓuocent. mortaliter pecāt. Di aūt ex quadā leuitate seu etiā vanitate propter quandā iactantiā nec semp est pctm̄ mortale. sed q̄nq; veniale Et eadem rō est q̄ntum ad hoc de viris Hac ille. ¶ Sedo cū se ornant ex superbia. s. extollendo se sup alios homines et cōtemnendo alios q̄ nō hāt talem ornatum vestiū. vñ Innocen. de vilitate ꝓditionis hūane. Superbus aūt vt magnificus videat satagit vestiri duplicibꝫ indutus molibus p̄ciosis ornari. Hoc patet q̄ hēu multi homies ex fugbia se ornant vt excedant alios in pulchritudine. vel saltem nō excedant ab alijs. vel ex amore vane laudis t vane glorie vt dicat q̄ ipi sint pulchri t bonorabiles. Nō est veriſimile q̄ tales hoies charitatē dei t primi t ꝓprie salutis habeant. q̄ verba vane glie chariora hāt q̄ fratres suos q̄ deū q̄ ꝓpriam salutem q̄ etiā eternā gloriam Tales em̄ multū ꝓtemnūt eternā gltam qui ei ꝓponunt laudem t gloriam hoim. Charius em̄ hāt vt pulchri dicantur q̄ vt ꝓ segnitur regnū eternū. q̄ Luce xiij. dr Omis q̄ se exaltat hūliabit. t omis q̄ se hūliat exaltabit. ¶ Tercio ppter nimiā complacentiā t amorem t sollicitudinem quā hāt ad ornatū t pulchritudinem corpis. Tantus em̄ pōt esse amor ille t tanta cōplacentia q̄ erit petm̄ mortale t q̄si ydolatria vt qñ amor ille amorem dei supat. hoc em̄ ab hoie colitur q̄ ꝓ ceteris diligit. Hoc hñ ptz in illis qui oēm sollicitudinē apponūt quō corpus ornare possint. t sic tps suū cōsumunt. Vñ Chriſ. in lib. de ꝓpunctōe cordis. Nos tps vite nre ꝓsumimus expoliantes dñam. id est animā diuersis ꝓturbo t adornātes ancillā. s. corpus variis ornatibus. vñ etiā dr Aug⁹. de ẏbis aplis. ſmo. xliij. Corpis huius. i. exteriozis hominis ornamenta q̄nto amplius appetuntur tanto erūt maiora hois interioris detrimenta q̄nto aūt minus appetunt ex terioza homis ornamenta. tanto magis pulchis moribꝫ hō interioz adornat. Ergo postponenda est nimia cōplacentia vestiū. q̄ ppter hāc solā posset hō damnari. Vñ exemplū scribit Hubertus de septuplici rimoze. q̄ fuit quedā nobilis domina in francia q̄ reputata fuit sancta in diebus suis cū adhuc viueret. Que cū semel esset rapta vidit q̄ndam magnam comitissam que fuit ei familiaris Et cū anima eius demones traherent ad infernum ipa eiulando clamabat. heu me misera q̄ satis casta fui t abstinens t elemosynaria. nec p alia re damnoz nisi p ornatu vario quē nimiū dilexi t in q̄ mihi ipi nimis complacui. t sic cū tali ornatu corporis mei primis meis occasio malarū ꝓcupiscentiaꝝ fui t sepius monita tam in ſmonibus q̄ in confessionibus meis nō cessaui. q̄ ppter nobilitatem reputabam mihi talia licere. t sic diſparuit.

Quinq; debent cohibere

su superboꝝ ornatum.

Rnatū corpis dñt cohibere illa q̄nq;. Primū dī ordinarie q̄ vult vt in pñti tpe intēdetur reformatio aniaꝝ q̄ ad hoc spāliter fuit ꝓmus aduentus filij dei in mundū

In futuro vero vult vt fiat reformatio corporum. et ad hoc erit scōs adunatus. Tūc em̄ resurgent corpa scōr̄ et gl̄iam suam habebūt q̄ hic sine gloria fuerunt. sed illa corpa q̄ hic superbefuerūt ornata a xp̄o nō ornabūtur. Barn̄. Cū dñs ad iudiciū venerit nō reformabit nisi qđ humilitas et abiectionis inuenerit. Unde apl's ad Phil. Saluatorem expectam⁹ q̄ reformabit corpus humilitatis nostre ¶ Scōm est q̄ ornatus iste tūc deficiet q̄n magis est necessarius. hoc est in morte hominis cū deo debeat hō presentari et angelis eius cū iturus sit ad gl̄iam celestis regni. vñ Esa. iij. In die illa auferet dñs ornamenta calcearium ornatos et anulos aureos et lunulas et torques et monilia et armillas et mitras. Armillas vocat glosa ornamenta brachior̄. nec solū deficiet ornatus gloriē. sed etiā cōmutabitur in ignominiā. Et que plus habuit de gl̄ia plus habebit tunc de ignominia. Unde Osee. iij. Gl̄iam eor̄ in ignominiā cōmutabo. et Esaye. iij. Erit p suauem odorē fetor. et pro zona funiculus. p crispanti crine calueciū. p fascia pectoralī cilicium ¶ Tertiū est vanitas ip̄ius pulchritudinis. de q̄ pulchritudine legitur. Prouer. vi. Fallax gloria et vana est pulchritudo. Mulier timens deū ip̄a laudabit. Vana ēt pulchritudo. qz cito vadit in nihilum. propter qđ flori cōparat. In Esaya em̄ legit. omnis caro fenum. et omnis gl̄ia eius tanq̄ flos agri. Licet flores sine magne pulchritudinis. tñ satis parū amat pulchritudo illa. Ratio qz cito pertranſit. Sic parum amanda esset pulchritudo corpis. qz cito amittit ad minus in morte. ¶ Quartū est q̄ ipa pulchritudo talis frequenter maledicta est. Unde Job. v Vidi stultū firma radice. et maledixi pulchritudini eius statim. Maledicta est pulchritudo hominis illius q̄ propter pulchritudinē suā damnabit. Expediuisset em̄ homini illi q̄ fuisset leprosus vl̄ naso vel auribꝰ mutilatus q̄ esse pulcher hic ¶ Quintū est q̄ pulchritudo illius valde nociua est. qz nocet sibi ipsi. nocet proximis. deo et angelis. hoc patet ante supra eodem cap. W. Et hec dicta sunt de superbia interiori et exteriori in generali

De filiabus superbie et primo de iactancia.

Iactantia detestanda est. Primo qz iactans se de bonis gratiam dei effundet. et opa bona perdet. Unde de primo dr Eccl. xx. Gratie aūt factor̄ effundent. De secō dr Quintus in simone quodā. Nō possumus simul p vno eodēq; opere fauorē mōdi apperere et premiū celestis gl̄ie inde acquirere Item Grego. in mor. Q̄ q̄ miseri sunt q̄ affectāt laudes hoim et sepis dissipāt et fructus laborum suor̄ dūq; se oñdere alicui oculis apperūt damnant qđ agunt Secō qz talis fert testimoniū de ipso. q̄ ad talem pōt dici vere qđ iudex dicet ad ip̄m manifeste. vt hī Job. viij. Tu de teipso testimoniū phibes. testimoniū tuū nō est verū. In xp̄o aut hoc dicebat nō habebat locū hoc dictū qz veraciter potuit de seipso testimoniū phibere qz se ip̄m nouit plene qđ alij hoies nō pūt facere qz seipsos plene et veraciter cognoscant. vñ Hilarius dr. Soli deo detrahendū est. qz se solus nouit Sed in alijs hoibus vere est qđ dr apl's. ij. Cor. x. Nō qui seipm cōmendat. phanus est sed quem dns cōmendat. Tertio q̄ se iactat ydolū seipm facit. seipm colens. et gl̄iam sibi ipsi attribuens. q̄ deo principaliter attribuēda est. vñ apl's. Soli deo honor et gloria. pñs. Nō nob dñe nō nob sed nomini tuo da gl̄iam. Q Quarto vere iactantia sit peccm̄ mortale. Pro q̄ sciendū q̄ se ip̄m iactare siue laudare potest cōtingere octo modis. Primo mō propter bonā famā vt sc̄z posset hō seruare suam bonā famā. sic se Samuel laudauit postq̄ locutus est coram filijs israel. vt hī. p. Regū. xij. dicēs ad eos. Ecce q̄uersatus sum coram vobis ab adolescētia mea vsq; in hāc diem. Ecce presto sum. loq̄mini de me coram

dño et coram ꝓpo eius. vtrũ bouẽ cuiusq; rulerim aut asinũ. si quẽpiã exũiauerim aut oppressi aliquẽ. Si de manu cuiuscũq; munus accepi t restituã vobis. Et post hec dix. Testis mihi est dñs q nõ inuentus in manu mea ḳcq; mali Sic siki mõ cũ ḳs inculpat' esset iniuste vel etiã timeret inculpari iniuste. in tali casu posset seipm laudare ad ꝓfuandã famã suam. qz crudelis est ḳ negligit famaz suam. imo hõ cũ inculpat' iuste tenet defendere suã bonam famã. t se excusare t ostẽdere innocẽtiam suã. qz ôr Prouer. xxii. Odus est nomẽ bonũ ꝙ diuitie multe. vñ Hugo de scto victo. Nõ sufficit nob vita sctã. nisi sit fama bona. vñ Aug'. Duo sunt mihi necaria. s. ꝰsciaz fama. Conscia pro pter te. fama ꝓpter ꝓximũ. ¶ Secũdo põt quis se laudare de bonis suis ꝓpter sublimationẽ spẽ. sic se laudauit ezechias. vt hĩ Isa. xxxviii. vbi dicit. Egrotauit ezechias vsq; ad mortẽ t introut ad eũ ysaias ꝓpha t dixit ei. Hec dixit dominus deus Dispone domui tue qz moriris tu t nõ vives. t cõuertit ezechias faciem suã ad parietẽ t adorabat dñm t dixit. Obsecro dñe memẽto quaeso. qõ ambulauerim coraz te in ꝟitate t in coꝛ de pfecto t qõ bonũ est in oculis tuis fecerim. t flenit ezechias fletu magno et factum est ꝟbum dñi ad ysaiam ꝓphaz dicẽs. Vade t dic ezechie. hec ôr dñs. Audiui orõnem tuã t vidi lachrimas tuas et ecce ego adiciã sup dies tuos. xv. annos t de manu regis assyrioꝝ eruã te. et ciuitatem istam Sic simili modo cũ ḳs esset in magnis angustiis ꝙstitutus sine etiã in agone mortis t de desperatione tẽptaret. tue posset quis in tali casu bona opera sua ad memoriam reducere ne desperet. Et cũ ecõuerso hõ de elevatione t ꝓlacẽtia sup ipsius temptaret. tunc perã sua sic reducẽda esset ad memoriã vt sic humiliaret. Hinc simile legitur de scto Anthonio. cui diabolus dixit. Cuz te exaltare in elevatione mẽtis desidero, tunc in te deprimis. Cum te deprimere volo tũc te exaltas. Sciendũ tñ q in angustijs mortis homo maxie dz hre recursum ad diuinã miserationẽ. vnde Ambo. in hexame. De diuina miseratione tunc sperandũ amplius est. cũ ꝓsidia hũana defecerint. Vñ legit de beato Bernar. Qui in merito passiõis in tñ ꝓficiebat q cũ in infirmitate esset qñq; sibi videretur añ tribunal dñi se ꝓstari. Et qũo sathan multa ꝓtra ipm dicerz. Rndit rex regum celoz duplici iure dñs meus obtinet sez hereditate ꝓpria. t merito passiõis Altero ipe ꝓtentus. altero mihi donat. Ad hoc inimicus confusus discessit.

¶ Tercio põt quis se laudare ad gliaz dei et edificationẽ ꝓximoz. Sicut fecit secũs paulus apls. vnde ôr ꝓ. Loz. xi. Estimo me nihilmin' fecisse a magnis aplis. Itẽ ôr in alio loco. Abũdantius oibus illis laborauj. Itẽ iactat se de his q passus est. vñ ôr. ij. Loz. xi. In labore t crũna et vigilijs multis. In frigore et nuditate in moꝛib frequẽter a iudeis ḥquies quadragenas vna minus accepi. Ter ꝙgis celus sum. semel lapidat' ter naufragiũ feci. t sic de alijs periculis que ibi narrat in quibus fuit. Hec beat' poulus de se narrat vt eos ad tolerantiam et oratiõnẽ alaret Vñ ôr Loz. eoꝛca. Sustinetis inḍt si quis in seruitutez vos redigit. si ḳs devoꝛat. si ḳs in faciem vos cedit. Itẽ ôr Romanis aõ Rom. xij. Bñdicite ꝙsequentibus vos. bñdicite t nolite maledicere. Ergo tali intentione qñ ḳs opa sua manifesta coꝛã hoibus faceret. t qñq; de eisdem ogib bonis se laudaret. vt ôs ex ꝟ honorificaret t ꝓximis edificaret nõ peccaret. vñ xps dixit in euãge. Matth. v. Sic luceat lux vra coꝛã hoibus. vt vi. o. v. bo. t glo. p. tẽ. Vñ grego. in moza. Actio sit in publico. intentio tñ maneat in occulto. Quanto mõ cũ ḳs se iactat ꝓpter aliquez actũ venialis peccati Sicut qñ quis laudat vule eo ꝙ venialiter in laude deceretur Vbi gratia. Vt cum quis se iacta.

d: aliquo paruo quod non est cõtra charitatem necꝫ primi tali intentione. vt. ſ. bonus ſocius eſtimetur et nominetur. ⁊ hoc eſt veniale peccatũ. ¶ Quinto mõ propter lucrũ tpale. ⁊ ex auaricia ſolent aliqui ſe laudare vt quidam mercatores qui ſeipſos ꝓmendant. ⁊ ſic proximos ſuos in emendo ⁊ vendendo decipere intendunt. vel etiã vt aliqui hypocrite ꝺ ſe ꝓmẽdant ꝓpter lucrũ. Sciendũ ꝙ qñ malus hõ ꝺ oẽdit ſe bonũ ⁊ nõ eſt. ⁊ ſic recipit aliqm demoſinã cũ tñ non indigat tenet reſtituere in foro ꝓſcie pauperib vel vt machanici faciãt qui vltra modũ ſuos labores ⁊ ſua opa extollũt ⁊ ꝓmendant. et labores ⁊ opa alioꝝ reꝓbendũt et vituperant ꝙſi nihil valeant cũ ſuis eſſem qñꝫ meliora ſint qꝺ ꝓfiat eſſe contra charitatẽ primi. Qz alĩ facit ꝙ nõ vellet ſibi fieri. ſ. artẽ ⁊ opa alioꝝ vilipẽdo. et tales grauiter peccãt. qz h nõ procedit ex charitate ſed ex inuidia. Vñ Areſto. ij. topico. Inuidus eſt qui ꝓtriſtat de ꝓſperitate bonoꝝ. Idez dicit. ij. Rhero. Silis ſimli inuidz ſi in h quo ſiles ſunt vnus excedit aliũ. vñ figulus odit figulũ. Sexto cũ quis ſe iactat in malis ſuis. ⁊ tũc tale eſt petm ꝙle eſt illud petm de ꝙ ſe iactat. ſ. mortale vl veniale. Verbi gra ſicut cũ quis ſe iactat de procatione mulierũ vel de tactu illicito vel etiã de actu luxurie. vel etiaz de ſuperbia vel ꝓlacẽtia quã habuit in choriſando. ⁊cũs. Quia multũ reꝓbenſibile eſt ⁊ nociuũ ſic ſe de petis iactare. vnꝺ Grego. in moza. Sunt nõnulli qui nunꝙ d. Aent qꝺ faciunt. ſed etiã laudare et ꝺfendere non deſiſtunt. Et nimirũ cuz ꝺfenditur culpa geminat. Vñ etiã ꝺ auro. Dupl peccat qui ſe de crimine iactat. Sciendũ ꝙ tãlle qui laudat aliũ i petõ mortali ipm petõ ꝓfortãdo ꝙ ille ꝺ laudez querit in tali petõ ambo grauiter peccãt. vñ Aug⁹. ſup ps. Duo ſunt gña ꝓſecutorũ. ſ. vituperantiũ ⁊ adulantiũ Sz plus ꝓſequit lingua adulatoris ꝙ manꝰ ꝓſequntis. Idẽ Adulantiũ lingue ligant hoies in peccatis. Ꝺ decẽt enim ea facere in quib nõ ſolum meruꝰ reprehenſor ſed etiaz laudaꝝ operator. Sz hoc iaz impletur illud dictũ pſal. Laudatur peccator in deſideriis ſuis ⁊c. ꝺa ſuperbia noiatur honeſtas. auaricia prudentia. aſtutia prudentia. ⁊cũs. Sed qui ſic laudant decipiũtur. vñ Eſa. iij. Populeus ꝙ te btiñ dicũt. ipſi te decipiunt. Ergo nõ debemus nos iactare laudare in malicijs noſtris. nec gaudere de inꝺtatib noſtris de quib ꝺolendũ eſt nec velle honorari in his in quib merito debemus verecũdari coraz deo et oĩbus hoĩbus. vñ Bern. Quid eſt magis peruerſum ꝙm letari eũ maleſeceris et in rebꝰ peſſimis exultare. ¶ Septimo cum ꝺs ſe falſe et mendaciter iactat. ſicut hypocrite qui ſe ſimulant ꝙ multi ſe iactant debis que nõ ſunt vera ⁊ ſic mẽtiendo querũt vanã gliam. Tunc ſm Hernãnum de ſchil. qñ verba talis iactãtie ſunt in materia falſa. tunc põt eſſe mortale peccatũ vel veniale ſicut ea falſitas eſt de qua ſe iactat. vel mendaciũ de quo gliam q̃rit in bonis oĩbus ſuis. ¶ Octauo cum ꝺs ſe iactat ⁊ laudẽ querit in ſuis operibus bonis. Tũc ſm hermã. de ſchildis Oñ ꝙ talẽ iactantiã querit gliam quaz põſert honoꝝ diuino vel ſue ſaluti vel dilectioni proximi etiam ſi in eam gloriam querat poſſit eſſe veniale Et de hac materia loquitur etiã Aug̃ in ꝓpẽ. theolo. ꝑ ita. dicẽs Si laus querit per opera ꝓ tutũ hoc eſt dupliciter. Quia vel appetitus laudis continuatur operi virtutum tanꝙm incidens. ſicut contingit in cantu et predicatione quam doctz tunc eſt veniale. Vel laus eſt finis principaliter preſtitutus operi virtutis ⁊ operanti ita ꝙ ibi conſtituat finẽ vltimũ ⁊ ſic eſt mortale quia tunc inhez ei vt fini vltimo. ergo aliqui poſſent dãnari cũ bonis oĩbus ſuis. ſ. ꝺ

primo ꝛ ꝓncipaliꝫ ꝛ finaliꝫ intẽderẽt laudẽ hũanã quã ꝓponerẽt vo ꝛ ꝑpe saluti
Exemplũ in euag. de phariseo. Lu. xviij
q decimas dedit ꝛ duos dies i ebdoma
da ieiunauit. ꝛ cũ cũ his ꝓmerunt infernũ
qz de his bonis opibus se iactauit. ꝛ in
eisdem vanã gliam q̃siuit. Sciendũ etiã
q homo posset amittere mercedẽ suã si
se iactaret de bonis opibus suis. etiam si
mortaliꝫ nõ peccaret. Hoc ille Ergo pcu
losum est ꝛ malũ valde aliquẽ se iactare
ꝛ laudari velle in bonis opibus suis. vñ
Ysi. de sum. bo. Qui hic de bono lau
dari appetit spem pdit ꝛ gliam mercedis
in futuro nõ recipiet. Item Chrisꝫ. super
Matth. O insipiens q̃d tibi pdest ista
laudatio post mortẽ. si vbi eris nõ laude
ris. Item nõ solũ cauere debemus ne bo
na nra iactanꝫ pferamꝰ sed etiã prudẽt
cauere debemꝰ ne in deuatõe mentis nos
nos de bonis nr̃is iactemus. Vñ legit
exemplũ. Quidã frater religiosus in quo
dam monasterio erat. q̃ sepius excessit in
multiloq̃o. q̃ semel in pñtia abbatis sui
loq̃batur de nõ sibi cõmissis. Cui abbas
serio se dixit. Frater tace ꝛ vade serua silen
tiũ tuũ. in q̃bus ꝑ bis ille frẽ cõpunctꝰ est
ꝛ iuit ad cellã suã ꝛ ammõ tacuit q võ lo
quebat nisi interrogaret. In q̃ silentio p
fecit ab intra in mente q ds sibi reuelati
ones sctãs mãifestauit. Fuit aũt heremi
ta in silua nõ longe a mõasterio. Ad quẽ
iuit abbas ad procurandũ sibi cũ sacro
eucharistie qz infirmus erat heremita ille
ꝛ sumpsit abbas secũ illũ frẽm q̃ sic silen
tium seruabat. Et cũ irent in via quidã la
tro audiens volam cũ sacro. asso ciauit se
eis ꝛ iuit cum eis ad domũ heremite. et
mansit in ianua stans foris. qz reputauit
se indignũ esse q intraret ad tam sctũ vi
rum. ꝛ q̃n heremita iam debebat sumere
sacrm. tũc dixit latro. O ds si talis essem
q̃lis tu es. Et heremita hec audiens in
dation mentis dixit. hoc libenter debe
res velle. Tũc ille frater cepit amare flere
ꝛ tondebat pectus suũ. Et postẽ ab
bas ꝛ frater ille redierunt ad domũ. tunc
latro secutus est eos a longe. ꝛ dixit. O
deus ꝓpicius esto mihi pctõri. ꝛ sic in tali
feruenti ꝛ pritione cucurrit post abbatem
ꝛ in tali veloci cursu cecidit tam grauiter
q̃ immediate mortuus est. tunc frater ille
risit in iubilatõe cordis sui. tunc abbas
ammirabat de illo fratre. Et postẽ ad
claustrum venerũt quesiuit ab eo cur fle
uisset q̃n illum sctũ hoiem vidisset com
municare. ꝛ iam risisset cũ illũ latronem
in pctis mori ꝙspexisset. Tunc frater
dixit abbati. Audiuisti ne pater verba la
tronis. qui dixit. vtinã essem talis qualis
tu es. ꝛ heremita in elatione mentis re
spondit. hoc libenter deberes velle. ꝛ ꝓ
pter talem datõem dãnabitur si sic mori
atur. ergo flevi. Sed ille latro q̃ secutus
est nos voluit ꝙiteri petã sua ꝛ ex tali fer
uenti ꝙtritõne mortuus est ꝛ ds indulsit
sibi oĩa pcã sua. ꝛ est filius ꝛ heres re
gni celestis. qz ꝙtritio sua tanta fuit q de
leuit penã ꝛ culpã. ꝗ risi iam ꝛ baptisus
sum de magna miscdia dei. vñ Cassiod.
sup illud ps. Ad dñm cũ tribul. Dñs
nescit differre quẽ compunctio corde sibi
senserit supplicare. Item Grego. in regi
stro. Illũ quẽ ꝙspicis delicta fletu delere
in ꝙspectũ deitatis nõ dubites miscdiam
consequi. Qui nullũ pctõrem reuersum
spernit q̃ pctores redimere venit. Ergo
summe cauendũ est ab elatõne mentis in
bonis opibus. vñ Bern. in tractatu de
septẽ donis. Multo melius est esse pec
catorem humilem q̃ iustũ arrogantem.
Ds a dño aperte oĩditur vbi publicanꝰ
ꝛ pharisẽus in exemplũ ducuntur

De inobedientia. R

Nobedientia est scda filia superbie. ꝛ nascit ꝛ venit de superbia.
q̃ pater. qz superbus nõ vult
se ilnare ad obediendũ ꝛ ad exeq̃ndum
superioris preceptũ ne in eo inferior videa
tur. Qz aũt inobedientia est malũ viciũ
ꝛ detestandũ. hoc patet ꝑ m Guil. lugd.
in summa vicioꝝ. Primo qz illud viciũ
multiplicitꝫ ꝛ grauiter legitur punitũ

esse in sacra scptura. ℞ō patet in primis parentibꝫ q̄ ꝓpter illud pcm̄ eiecti sunt de paradiso. Si illi q̄ iam erant in paradiso eiecti sunt de paradiso terrestri ꝓpter inobedientiā. quō credūt se egressuros paradisum celestem q̄ inobedientes sunt. Item punitū est illud pcm̄ in vxore Loth que ꝓpter inobedientiā versa est in statuā salis Gen̄.xix. Item punitū est illud pcm̄ in Saul. in h̄ q̄ ꝓpter illō pcm̄ electus est de regno. vñ Regū.xv. Dixit samuel ꝓphā ad saul. p eo q̄ abiecisti sermonem dñi. abiecit te dñs ne sis rex. Item ꝓpter inobedientiā in tantū misericā positi sumus z ꝓpter eam oēs mortι adiudicati sumus. Vñ Greg. Ad hoc hō. in paradiso positus erat vt sic se ad ꝑditoris sui obedientiā vinculis charitatis astringeret z ad celestem patriā angelor. q̄ꝫ sine morte carnis trāsiret. Sic nāq̄ imortalis ꝑditus fuit. vt si nō peccasset etiā morι nō potuisset. Item ꝓpter inobedientiā humanū genus multiplices miserias sustinet scz famē. sitim. frigus z estus. z dolores z infirmitates z tribulatōes z cēs. q̄ oia humanū genus nō sustinuisset si deo obediens fuisset. vñ Greg. Ibi nulla aduersitas vbi nulla dominatur iniq̄tas. Ergo oēs miserie pñtis vite q̄si quedā flagella sunt q̄bus dñs in obedientiā hoīs punit. z ad obedientiā excitat. Vñ inobedientes hoies duriores asinis sunt. q̄r illi flagellis z aculeis obediūt. ¶ Secdo p̄t valere ad detestationem huius peti magnitudo remedij q̄ indiguit illō pcm̄ ad sui curatōem. Oportuit eū vt filius dei fieret obediens vsq̄ ad mortē vt pcm̄ inobedientie sanaret. Bern̄. ex ꝑsideratōne remedij. piculi nr̄i estimo ēntitatem. In ꝓpitate potius debemus timere inobedientiā q̄ mortem. exemplo filij ꝺi de q̄ Bern̄. ꝺr. Demente rore frēs rp̄s ne ꝑderet obedientiā ꝑdidit vitā. ¶ Tercio .l. ad detestandā inobedientiā p̄t valere h̄ q̄ inobedientia reddit hoiem maledictū. vñ Deut. xxvij. Maledictus q̄ nō ꝑmanet in ſmonibꝫ legis huiꝰ nec eos opꝫ pficit. z Eccl. xxi. Ve vobis viri impij q̄ derelictis legē altissimi. Et si nati fueritis in maledictōe nascemini. z si mortui fueritis in maledictōe erit ꝓs vīa. Ps̄. Maledicti q̄ declinant a mandatis tuis. Quarto p̄t valere ad detestatōem huius pcti hoc q̄ inobedientes socij demonū sunt. Inter oēs creaturas nō inueniunt nisi due q̄ nō obediūt deo. scz demones z mali hoies. vñ Job. xvij. Habitent in tabernaculo eius socij eius. immo videmꝰ diabolo attineri inobedientes. sicut obedientes dñs reputat sibi attinere. vñ Matth. xij. Quicūq̄ fecerit volūtatem patris mei qui in celis est. ipse meus frater z soror z mater est. ¶ Ergo studere debemus obedientiā exemplo x̄pi q̄ ꝺr Joh. vi. Descendi de celo nō vt faciā volūtatem meā sed volūtatem eius q̄ misit me. ¶ Querit vtrum inobedientia sit pcm̄ mortale. Rñdeo fm Thom. scōa scōe. q. cv. q̄ sic. nam inobedientia ꝛriatur charitati ꝺi q̄ exigit vt eius p̄ceptis obediat. In p̄ceptis aūt diuinis ꝛtinet q̄ superioribus obediat. Vñ Rom̄. xiij. Qui potestati resistit dei ordinationi resistit. Item ꝛriatur dilectōni p̄ximi in q̄ntum superior subtrahit obedientiam quā ei debet. Sciendū q̄ Hamalec de schyldiz sub alijs verbis rñdit ad p̄dictam questionem dicens. Inobedientia est quedā repugnantia ad volūtatem superioris vel transgressio statuti dei vel prelati. Si ergo illa repugnantia quā habet subiectus ad volūtatem superioris. puta dei vel prelati sit in his in quibus subditus necessario tenetur superiori obtemperare. tunc vocatur p̄uaricatio vel rebellio. z q̄n scienter z cum deliberatōe sit ex pcm̄ mortale valde graue. quasi quedā ydolatria. Vñ ꝺr ꝓ. Regū. xv. Quasi pcm̄ ariolandi est repugnare z quasi scelus ydolatrie nolle acq̄escere. Si tamen illa repugnantia nō esset in his in q̄bus subiectus necessario habet obtemperare vel etiā si esset in eo indeliberato vel si procederet. et ꝓbabiliter ignorātia posset esse q̄n

venale. quādocz sine peccato. verbi grā. Subditus qñ repugnaret precepto prelati male ꝓcipientis vel se opponeret male vite sue eo modo quo deberet coram suo superiori Et sic etiam dñs videtur de transgressione statuti vel canonū vel alicuius regule vel statuti prelati. si tale statutū vel mandatum teneat secundū simplicem intentionē. pōt esse venale peccm̄ nisi talis transgressio esset q̄ se mala esset vel etiā indifferenter fieret et cōtemptu.

De contentione

Contentionem vitare debemus Primo qz est peccm̄ diabolicum vñ Augz. Nihil simile est actibus demonū q̄z litigare. vñ seruū diaboli non decet edere qui libenter litigat. ij ad Thimo. ij. Seruū aūt dñi nō oportz litigare sed mansuetū esse. Discordia facies et cū primo litigās non solum est seruus diaboli. sed etiā filius diaboli. Vñ Gregz. in pastora. Si dei vocant filij ꝑ pacem faciūt. ꝑcul dubio sunt filij sathane qui eā confundūt Sciendū tm̄ q̄ cuius cū oībus hoibus debemus hz̄e pacem tm̄ specialius cū quatuor generibus hominū non est litigandū. Primo cū potentibus vñ Eccl. viij. Non litiges cū homine potente ne forte incidas in manus eius. et cū homine locuplete. ne forte contra te constituat litem tibi. Multos enī ꝑdidit aurū et argentū. Secdo cū homine linguato sz qui est multoz ꝓbroz. vñ Eccle. viij. Nō litiges cū homine linguato ne ꝛ struas in ignem ipius ligna. Et cum homine iracundo nō facies itam. Tercio cū vxore ꝓpria. Ex ꝙ ei aliqs litē inceperit hīe cū ꝓpria vxore. nō habebit requiē neq; in ꝓsenti neq; in futuro. Prouer. xxj. Tecta ꝑstillantia et mulier litigiosa ꝛ parant. Qui in domo ꝑstillāti est qñ vult declinare stillicidiū in vno loco inuenit illud in alio. ita q; nō inuenit ibi quietē. sic vir et vxor dictam nō inuenīt ex ꝙ inter ꝑsē esse litigiosi et valde malum est eis. Primo ꝗ̄rum ad corpus cuius cū magnas diuitias habeant tm̄ sunt tristes et cū gaudio nō ꝑsē vti. qz sibi mutuo inuident. vñ Prouer. xvij. Melior est buccella panis sicca cū gaudio. q̄z plena domus victimis cū iurgio. Secdo q̄ntū ad aiam qz tales in mrīmonio discordātes mitra petā mortalia inter se ꝓmittūt in piculū aiarū suaz. s. maledicendo blasphemādo. scinuicē detrahendo. et sibūpsis malū optādo. Et ꝟ totū sit ex instincto diaboli. ꝙ cū talibus mortal. Qz sicut illi sunt simul pacifici et concordes hīt deū secū morantē. vñ Dicit hoc viij. Ubi duo vl tres fuerit congregati in nōie meo. in medio eorum ego sum. sic discordes hīt diabolū secuz morantem. qui ad tales discordias eos instigat. Quarto nō est litigandū de re q̄ hodie nō molestat. vñ Eccl. xi. De illa re q̄ te nō molestat ne certaueris Contra ꝟ facit qui oīa expedire volūt. et tales sibūpsis facit incertitudinē mentis et impedimentū ꝓfectus sui. Contentio sm Hermā. de sch̄pl. est impugnatio veritatis cū ꝓfidentia clamoris. et vt sic sp est mortale peccm̄. qz repugnat ꝛitati et pacique est affectus charitatz. imo sine q̄ charitas haberi nō potest. Qz sm Augz. in li. pastora. Superbia parit dissentionem charitas vnitatem. Et ꝟ est q̄ ꝓtestatus per sacros canones ꝓhibet ordinari. vt xl vi. di. ca. ꝓ. Sō nō fieret. nisi ꝓtentio esset peccm̄ mortale. Si tm̄ aliqs impugnaret falsitatem. vel defenderet veritatē cuz inordinato clamore. posset esse veniale peccm̄. nisi forsitā esset tāta inordinatio q̄ esset magnū i ꝟ scādalū. tūc qñqs ex posset in ꝟ ꝓmitti peccm̄ mortale marie qñ impugnatio falsitatis vel defensio veritatis nō ptinet ad cōseruationē fidei vel veritatem vite. Si aūt pertineret ad aliqd istoz non credo q̄ faciliter posset ex hoc quis incidere in peccatum mortale.

De Hypocrisi.

Hypocrisis est peccatū valde detestandū. Primo qz hypocrita est sy mea diaboli volens imitari filī

os dei. ꝛ quodfiliꝰ dei faciunt ad sui dei
cordem. ipse facit ad sui iugulationē. sicut
de quadā symea refert. quam diues qui
dam enutriebat. Iuxta quē in proximo
ꝺ̄dam pauper sutor preparauit calceos.
Et quando inscidit sorcum ad calceos
tunc symea ex opposito in domo sui dñi
obseruabat eū. ꝛ ꝫcito surrexit ꝛ cultellū
de manu posuit. tam cito accurrit et ecīā
sorcem sibi ꝓscidit. volens facere sicut a
sutore vidit. et sic destruxit pauꝑi corcū.
quod ille pauper diuiti sepe cōquestus
fuit. quem ipse non curauit. Tunc vna
vice accepit sutor nouacultum ad manuꝫ
et rasit sibi barbam sub collo suo et gut
ture. quod cernens symea etiam post re
cessum suum aduenit ꝛ cultellum recepit
et sic simle sibi facere voluit. ꝛ scapam oc
cidit. Sic hypocrite faciūt sibi ad ꝓnici
em q̄ boni sibi faciūt ad salucem. Se
cundo pōt valere ad detestationē huiꝰ
pcī pena quam scriptura ipsis minatur
Et vna pena ē q̄ nūq̄ videbūt faciē dei
nisi ꝙ̄rtank. Vñ Iob. xiij. Non venit
in conspectu eius omnis hypocrita. nec
mirum q̄ deus nō sit añ ꝓspectū hypo
crite. Omnia em̄ opa sua facit vt ab ho
minib⁹ videat. hoc est vnū q̄ multum
placet deo q̄ hō cor suū ꝛ intentiōm suā
sepe erigat ad deum. Vñ sup illud ps̄.
Firmabo super te oculos meos. ōt glo.
in ꝓsona dñi. Nō auferam oculos meos
a te. quia tu semp̄ leuas oculos tuos ad
me. ¶ Tercio modo pñt valere ad dete
stationē huius pcī maledictiones multi
plices. q̄s dñs ieūs sup hypocritas ꝓ
tulit. vñ Matb. xxiij. Ve vobis scribe
et pharisei ꝛ hypocrite ꝙ claudit is regnū
celoꝝ ante homines. nō em̄ intratis. nec in
trantes sinitis intrare. Itē Ve vobis
scribe ꝛ pharisei ꝛ hypocrite qui comedi
tis domos viduaꝝ in oratione longa. Itē
Ve vobis scribe ꝛ pharisei ꝛ hypocrite
ꝙ similes estis sepulchris dealbatis. ꝛ sic
de aliis plurib⁹ maledictionib⁹ q̄ in eū
gelio inueniunt. Sed quereres. quare
dñs ita ꝓsequebat hypocritas. Respō
deo sm̄ Guil. lugdu. q̄ ideo. qꝛ ipsi sunt
ꝓditores simulātes se esse ex dei parte. a
sunt ex parte diaboli. vident em̄ amici ꝛ
sunt inimici ꝛ ideo multū possunt nocere
ecclie dei. Vnō hereticī per hypocrisim
hoies decipiūt. Et antiχs ꝙ caput est
malorū ꝙ hypocrisim homies decipit.

De speciebus hypocrisis

Equit de speciebꝫ hypocrisis. e
sm̄ Guil. lugdu. pōt distin
gui in tres species hypocrisis. Pma
est. qñ aliqs cordibus similat se ob
dire deo et in occulto nō timet deū offe
dere. Et in illa pma specie bonitas tūc
apparet in exteriozibus opibus. ¶ Secū
da spēs est quādo in apto ꝛ in occulto
bona opa facit vt ꝛcūs ab homib⁹ vide
atur. Et in illa specie bonitas ostēdit in
occultis ꝛ in aptis. sed nō in intentione
Contra q̄ dicit Gzego. in mora. Ome
bonū quod agim⁹ ꝙ intentionē semper
ad celestia leuem⁹. ¶ Tercia spēs est di
aliqs minorem hypocrisim relinquit vt
in maiori ꝛ subtiliori ꝓmaneat. vt cū di
quis redsit⁹ an ieiunet. dicit deus scit. vt
dicatur hypocrita nō esse. Et in ista spe
cie non ꝓtenditur bonitas intentionis.
In pma multum occultatur dyabolus.
In secunda magis. In tercia maxime.

Hypocrisis quando est peccatum mortale.

Videtur. quot modis hypocri
sis fit et q̄n fit mortale ꝛ q̄n non.
Rādeo ꝙ hypocrisis fit multis
modis. Primo q̄n ꝺs ostendit sanctita
tem. quā non habet nec habere curat. ſ
tm̄ vt sanctus reputet. sic sm̄ Tho. ij. ij.
q. cxl. est pcīm̄ mortale. qꝛ nullus potest
ꝺuatur sanctitate nisi per pcīm̄ mortale.
Vñ ōt Aug⁹. super ps̄. xliij. Simulata
ctas nō est ctas. sed duplex iniquitas
Et hoc patet ꝙ in hypocrisi tali est du
plex pcīm̄. ſ. iniqtas. qꝛ occulte iniqui ꝛ
mali sunt. ꝛ falsitas. qꝛ fingunt ꝛ menti
untur se esse ctos ꝛ non sunt. vnde Hiero

ny in epla. Duplicis peccati reus es nō habere qđ credis ꝛ qđ nō habueris si mulare. Vñ etiā .xij.q.i. in cap'lo. Holo bi q̄ hic dypocrita viuat corpaliter mor tuus tñ est ꝑ ſpūaliter. Scđo si scitatem oſtendit. vt falſam doctrinā ſcz hereſim seminare possit. talis peccat mortaliter ꝛ facit ꝓ ꝺāt ꝛ ꝓ tra salutem primi ꝛ ta lis simulatio ſanctitatis est cōmunis hꝰ reticis q̄ hereticī multū iciunant ꝛ genu flectiones longas faciūt vt sic homines decipiant ꝛ suis falſis doctrinis credant. Tercio si oſtendit scitatem ꝓpterea vt pos sit sibi vigilātē ecclesiasticā acq̄rere ad quā tñ indignus est. talis etiā grauiter ꝺeō offendit. vñ Bern. sup Missus est. O fratres q̄ciens hominibꝰ ꝑesse ꝺeside rio tonens ꝺeū mali offendo. ꝓeire inten do ꝛ vere nō sapio q̄ ꝺei sunt. vñ Augꝰ in lō. de doc. xp̄iana. Cum hō illis que sunt sibi pares naturaliꝫ. hoc est hoibus ꝺiari affectat. intolerabilis q̄ꝺem superbia est. Quarto si oſtendit scitatem vt iniu ste acq̄rat quecunq̄ bona tpalia in q̄bus finem ꝓstituit. hoc ſm Herm. de scyl. est pctm̄ mortale. qđ etiā sic patet. q̄uis talis nō q̄rit sibi honorem ꝛ ecclesiasticū di gnitatem vt ambicioſi nec querit falſam doctrinā seminare vt hereticī sed tñ q̄rit tpalem ſubam ꝛ gregare. ideo auarus est ꝛ auaro nihil est ſceleſtius. Vnde Augꝰ Auarus antecq̄ lucrū ſapm perdit ꝛ ali q̄ aliq̄d capiat capit. vñ etiā Chriſ. sup Matth. q̄ pecunie ſeruit ꝛ ꝑsentibꝰ cōpe ditibus ꝛſtringit ꝛ futuris. ¶ Quinto si q̄s oſtendit scitatem fictā ꝛ in ipa fictione delectat. cū alias nullū malū p̄tendit. de q̄ ꝺr Ariſto. iij. ethi. q̄ talis magis videt vanus q̄ malus. Tūc ſm Hor. de schyl. pōt esse pctm̄ veniale. Sexto si q̄s simu lat scitatem qua libenter ꝺiceret q̄ nō peccet mortaliꝫ. Septimo si q̄s simulat scitatem occultādo ſuū pctm̄ ne alij scā ꝺalizent. ꝛ ſm Tho. ij. ij. pōt fieri laꝺa biliter vt aliq̄s occultet pctm̄ ſuū ne alij ex hō scandalizent. qz ve homi per quē fit ſtandalū. Octauo cū q̄s ad honorem ꝺi ꝛ primoꝝ edificatōem ſimulat scitatem vt q̄n aliq̄s bonus religioſus maiorē cō poſitōem oſtendit coram extraneis vt ipi ma gis edificent. iſte nō peccat ſed meret. vñ Matth. v. Sic luceat luꝝ vra coram hoibꝰ vt videāt opa vra bona ꝛ glo. rē.

De pertinacia X

Ertinacia etiā est filia ſuperbie. de qua videndū est quō sit pctm̄ mortale. Rñ deo ſm Richar. q pertinacia nichil est nisi cū in nostra ſnia ꝓpria ꝓſtia aliorꝝ imprudenter inſiſtim⁹. Hoc aūt ſm Herm. de schyl. pōt ꝛtingi dupliciꝫ. Primo in defenſiōe pcti vel erro ris. ꝛ talis error sit pctm̄ mortale. nō est dubium q̄n pertinacia hoc ꝺefendens sit pctm̄ mortale. Scđo q̄ sit pertinacia in volendo alios vincere. qz sicut ꝺr Jſi. in lib. iij. ethim. primaꝝ ꝺr eo q̄ in ꝓposito suo vsq̄ ad victoriā ꝑseueret. Vñ patet q̄ pertinacia semp est pctm̄ mortale ex gñe suo. sed ſnia tū in q̄ vigere vellet posset esse nō mala vel verisilis. ꝛ tūc posset esse sine pctō mortali. Si aūt bona esset ſen tentia vel certa. tunc nō esset pertinacia sed ꝑseuerātia. Si aūt ꝺubia ꝛ si nō falſa vel verisilis. cōtra ſnias tñ alioꝝ imprude ter persistere in ea vicioſum est.

De discordia. Y

Discordia opponitur concordie que a charitate causat. Discordia aūt est pctm̄ inq̄ntum hmōi concoꝝ ꝺie ꝛtrariatur. Potest aūt ipa concordia tolli per discordiā ꝺupliciꝫ. Uno mō per se scz q̄n scienter ꝛ ex intentōne alicꝰ ꝺissentit a bono ꝺiuino vel a bono primi in quo tenetur ꝛſentire. hoc est pctm̄ mortale ex suo gñe. ꝓpter ꝛrietatem ad charitatem. Vñ Bern. Sicut in pace factus est lo cus ꝺomini sic in discordia locū fieri ꝺy abolo manifestū est. Dyabolo aūt nō fit locus nisi per mortale pctm̄. Alio modo per accidens pōt tolli concordia. Vñ cū intentio aliquoꝝ est ad aliq̄ bonū qđ ꝓpter ad honorem vel ad vtilitatē ꝓpi

mi ⁊ in hoc fixi sunt q̄ vterq; bñ intendit ⁊ pñt cōcurrere pl'a media ad hoc bonū p̄sequendum vt vnus illoꝝ estimat b̄ medium medius vel haue viam. Alius aūt aliud mediū ⁊ alia viam. ⁊ tūc discordia est p̄ter intentōem ⁊ per accīs. qz ambo ad bonū finem intendūt. ⁊ nō est petīm. qz nō repugnat charitati. qz diuersitas opinionū nō dissoluit charitatem directe ¶ Sciendū tñ q̄ discordia q̄nq; est de petō vnius ipsoꝝ ḋ discordant cū alius vult ꝑhe bonū cui alter sciēter resistit ⁊ cū hoc male intēdit. Quinq; aūt ex petō vtri usq; pura cū vterq; dissentit a bono alterius ⁊ vtq; discordiate diligit bonū p̄pium

De p̄sumptōe nouitatū.

Resumptio nouitatū est etiam filia inanis. aa ¶ Et oritur ex ſuperbia qz iste ḋ vult honorē ab hominib⁹ inuenit modū nouū ⁊ singularem ⁊ rarū in q̄ homīes pñt mirari. Verbi gra. sicut in cantādo. in chorizando. in vestitu. in superbe incedendo ⁊c̄ ¶ Queritur vtrum p̄sumptio nouitatū sit petīm mortale. Rūdeo ſm Herm. de schyld. q̄ p̄sumptio nouitatū pōt esse in indebita p̄sumptōe ⁊ vsurpatōe alicuius q̄ sunt in vestitu vel in ornatu vel in chorizando vl fraudem p̄mi faciendo ⁊ sic de alijs. Et q̄n talia descendūt in pernicies ⁊ ad malū exemplū in moribꝫ hoīs sunt magna petā mortalia. Sicut ḋ inueniūt modos nouos incedendi in vestibus. tam viris q̄ femis. vñ carnales concupiscentie ad petā carnalia amplius p̄uocentur. sicut q̄ femine vadūt nimis discoopte sicut vsq; ad mamillas. ⁊ viri vsq; ad nates. ⁊ multa hmōi per q̄ multi grauiter solent peccare. Silr in religione ḋ petra regl'am ⁊ statuta sui ordinis inuenirent nouitates ad viuendum dissolute in habitu vel incessu. vel nimis delicate in victu. possent nonnūq; peccare mortaliter. Et tanto grauius quanto plurib⁹ scandalū perbiberēt tales nouitates per eos inuente. ⁊ sol'ent viā liberius delinq̄ndi ⁊ statuta vel p̄suetudines laudabiles sui ordinis transgrediendi. Si tñ alqs p̄sumit solū inuenire alīqs nouitates ex curiositate. q̄ ſm se nō sunt illicite vel quia ſos. licet p̄sumpt uose ad docendū vt hmōi nouitates inueniat. nulles tñ vel ad inueniendū ſm se illicitas. vel ſm se pernitiosas. vel quouis mō tendentes contra charitatem dei vel p̄mi. tunc hmōi p̄sumptio posset esse petīm veniale ⁊ q̄nq; sine petō. Sciendū q̄ si vnus nouū virtutem posset inuenire vel nouum laudabile exercitiū. vel nouum modū seruiendi deo vel benefaciendi. ille particeps oim bonoꝝ illoꝝ fieret que fiūt per posteros vsq; ad nouissimū diem. Et post mortem in gloria in celo augmentaret sibi gaudium accidentale propter bonū exemplū ⁊ laudabilem doctrinam quā reliquit posteros. Vñ Cesarius. Quantis exemplum vere humilitatis ⁊ perfecte charitatis ostenderis. cum tantis ⁊ p tantis eterna p̄mia possidebis. Vnde etiam Aresto. v. ethicoꝝ. Optimus est ille qui nō vtitur bonitate ad se solum sed etiam ad alios. Sic econuerso si quis prebet primis suis malū exemplū vt si quis inuenit nouas ⁊ malas intentōes vñ alij recipiūt occasionem peccandi. tunc talis erit particeps oim malorꝝ que fiunt per posteros. ⁊ sua pena accidētalis si sic moritur semp in inferno augmentabit. q̄ḋ eū in hoc petā q̄ inuenit ⁊ alios informauit secuti fuerūt. eoꝝ oim reus erit. vñ Grego. in moī. Tot moribꝫ q̄s dignus est q̄t exēpla p̄uitatis i posteros reliq̄t. ⁊ hec de filiab⁹ inanis glie de q̄ sufficiant.

Quomodo ſuperbia occult

rat se sub specie ꝑutum. bb

Superbia ſm Hen. de fr. q̄nq; sub triplici spē ꝑutū occultat. primo sub spē zdi. alioꝝ dctā ⁊ tenere reprehendēdo. tales in se ꝓfidentes tanq; iustos. cetos aspnant more pharisei q̄ facta publicant redarguit ⁊ scipm falso iudicauit. quia tales sic clamoroſ alios

facta repellentes sepius hoc credunt ur agere, amore libere ꝓtatis cuꝫ tñ hoc reuera faciant ex timore superbie ꝛ ꝑsum ꝓbis asserentes frequentius se ad ħ cogi ex amore veri. cū ad ħ tñ cogant solo rā more odiꝫ, ꝓpter hoc cuilibꝫ hoi multū est necessariū q̄ istā occultationē diligenter aduertat. Remediū q̄ qñ reprehensionem temerariā poteris cuitare est q̄ hō zelū iusticie habeat secū. ꝛ in oi facto qñ reprehendēdū est in alio. primo ꝑsideret an ad hoc moueat ꝛ moueat ad hoc ex charitate vel nō. Si sic. ꝑsideret an sequatur vtilitas quā intēdit. ꝛ cū hoc inuenerit sequi mo dū correctionis fraterne traditum a dño. Dauid. xviij. Si peccauerit in te frater tuus. tē. Quia modus fraterne correctionis cadit sub ꝓcepto vt magni doctores dicūt. ¶ Scdo superbia se occultat sub falsa specie spūalis profectus primi. ꝛ frequēter euenit in illis q̄ ꝑ salute alioꝝ aliq̄ bona opa in publico faciūt. vnde ꝑhos laudari ꝓtingit. Qñ euidenter bto Bern. euenit. q̄ scripsit de se q̄ q̄cq̄ in sua publica predicatione ꝛ doctrina ꝑ honore diuino sinceriter in cho sua q̄dā elatio ꝓprie ꝓplacētie se imiscuit. quā stari viriliter repulit dicēs. ꝓpter te nō incepi nec ꝓpter te dimittā Remediuꝫ q̄ qñ elationē ꝓprie ꝓplacētie cuitare poteris fm Aug⁹. est. vt cū hō laudat de suis bonis actibꝫ. de illa laude nō gaudeat ꝓpter se. puta rōne ꝓprie ꝓplacentie. sz solum gaudeat de hoc ꝓpter vtilitatē ex eius bonis primo puenientē. Et q̄ hō ꝛ seipō ingemiscat ꝛ doleat. ꝛ sibi ꝑ ħ displiceat q̄ alijs placeat ꝛ ab alijs laudatur ꝛ studeat q̄ ab illa laude expurgeat. ꝛ q̄ tam laudem q̄ op⁹ qñ laudatur totaliter in deū referat. Bern. Quid mihi de victoria laudes asscribo cū mea ꝑtruere nō cruꝫ ho. Itē diligēter discutere in se. qñ primus bona facta sua vituperat an ipse de hoc doleat ꝓpter peccatū ꝓximi ꝛ nō ꝓpter seipm. Itē an plus doleret si aliēs magis iustus de factis suis melioribꝫ amplius vituperaret

Et si hoc inuenerit verisimiliter estimare poterit q̄ elationē prope cōplacētie q̄ facte ex domauerit. Tercio superbia se occultat sub specie būilitatis ꝛ singularis sctitatis. Qñ fm Aug⁹. maxime apparet in illis q̄ de nūdi cōceptu ꝛ de sordibꝫ vestibꝫ in scipsis gloriant. Et ista exultatio superbie tanto est periculosior q̄nto sub specie religionis ꝛ sctitatis occipit. vt dicit Aug⁹. Et tales de seipsis q̄ñq̄ de suis bonis actibꝫ intm ꝓplacet sibi q̄ ex propria cor cōplacentia totaliter exaltentur. Vñ sic sibi placētes ꝺo multū displicēt vt de sctis Aug⁹. Cuius exemplo q̄dā mō sibi videt accidisse sancto Antonio Dū sibi q̄dā vice incedit q̄ nullus monachoꝝ tanto ꝛpe in deserto sic ipe deo seruisset. Et q̄ etiā se existimabat ceteris superiorē. propt quē lapsum diuinit⁹ statum sibi dictū est. alium esse in deserto se meliorē Insinuans sibi de Paulo primo heremita. quē accedere iussus est. Cuius vitā cū contēplatus fuisset. ꝓ nihilo amplius suā vitā estimabat Remediū ad expellendā superbiā q̄ se sub specie būilitatis sanctitatis occultat in hoc consistit. q̄ hō cogitet q̄ nihil pōt ex seipso sine gra dei. ꝛ q̄ nihil estimet oīe bonū q̄ ex factū respectu eius qđ facere debuisset. discēs se iuxta doctrinā xpi seruū inutilem ex indignū. Recogitet etiā q̄ ex se nihil ħz nisi peccm et q̄ ꝙ timeat se aliquid de esse de his que ptinēt ad necessitatē ꝛ ad augmentū salutis sue. ꝛ ḋcunq̄ diligenter ista recordari voluerit. pcul dubio oīs superbiam a corde suo eliminabit.

Sex remedia contra omnem superbiam. cc

Emedia gñalr cōtra oēm superbiā sunt sex. Primū est cōsideratio vite sctoꝝ. ꝑ quorū ꝓfectionē ois perfectio nostra impfectio videtur. Cū em cōsideram⁹ humilitatem beate virginis. austeritatem beati Johis bap. puritatē Johis euangeliste. largitatē bti Martini. et sic de aliis

cōe videmus manifeste q vita nostra sit quasi nihil respectu sanctoꝝ p̄cedentium Vñ Grego. Qui vitā p̄decessorū conspicit quid in segnitie debeat subtilius cognoscit. ¶ Scōm remediū est videre defectuosos homines. scz homines paupares. cecos. claudos. leprosos ꝛ sic de alijs. qz dilabat nr̄m q̄ntumcūq; sanus et fortis adhuc p̄t fieri talis si dꝰ p̄mitteret. hoc semp cogitandū est nobis vt sic p talem p̄sideratōem humiliemur. ¶ Tercium remediū est p̄sideratio vilis seruitutis in q̄ dō est si ipe est subpus. qz est seruus dyaboli. vñ Job. xli. Ipe em̄ est rex sup omnes filios superbie. Et sicut diabet rex habet regnare sup suos subditos. sic ꝛ dyabolus sup subpos. Item sic humiles sunt filij dei q̄ dabit eis regnū p̄ hereditate paterna. Sicut dr Luc. xij. Nolite timere pusillus grex qz cōplacuit patri vestro dare vobis regnū. Sic ꝛ superbi sunt filij dyaboli qui dabit eis infernū ꝛ eternū supplicū. vñ Augꝰ in epla. Que superbā videris filiū esse dyaboli nō dubites. ¶ Quartū est cōsideratio vilitatis p̄prij corpis. Primo quō puer dr vili materia concipit ꝛ in vtero matris nutritur. Scōo quō in p̄senti vita est hō vas stercoꝝ. vñ Hiche. vi. Humiliatio in medio tui est. Qō pater qz omnia q̄ exeūt de corpe hūano tam abominabilia sunt q̄ generāt nauseā ipi homini. ¶ Quintum est exemplū hūilitatis xp̄i. qz remediū primoris est hūiliras xp̄i. Erubescat hō esse subpus. qz hūilis factus est deus Intolerabilis em̄ est illa superbia q̄ miles sedeat sup scamnū cū rex sedeat iuxta eum sup terrā. Bern. Solus est magr vere hūilitatis xp̄s q̄ ꝛ hūiliratem verbo docuit ⁊ Hath. xi. Discite a me qz mitis sum ꝛ humilis corde. Et insup ope monstrauit se vsq; ad mortem exprobratissimā inclinādo. Et q hoc tantū se hūiliauit q̄ntum se hūiliare potuit qz cū dñs poterat angelis immoralib. dignatus est fuire moralibus. mori p moralibus ꝛ etiā occidi p moralibus. Augꝰ. Que superbia sanari potest si humiliare dei nō sanare ¶ Septimum remediū est cōsideratio filius districti iudicij. qō spectat ad humiliandū superbos. vbi dñs abūdanter retribuet facientibus superbiam. Esaye ij. Dies dñi sup omnē superbum ꝛ arrogantem. vñ Esaye. xxviij. De illis p̄cedit corona superbie. ꝛ nō solū superbus hūiliabitur in futuro sed etiā q̄ q̄ hūiliatur in p̄senti vita. Vñ legitur exemplis q quidā seduocatus diues ꝛ potens p̄ter nimiā superbiam noluit hominib. pauperibus loqui in tpo dei iudicio postmodū infirmatus dixit se esse certum ꝛ sic se sub silentio locauit vel se sub lecto abscondit. Et quando requisitus fuit ab amicis vel cognatis suis cur hoc faceret Respondit. qz certus sum et ad modū certi operor. Et quando monitus fuerat ad salutem anime sue de q̄ceptōe sacramentoꝝ. semp respondit. certus sum. ꝛ sic miserabiliter sine oīi cōtritione ꝛ p̄fessione ꝛ sine sacramentis obijt. quia fm dictum christi Qui se exaltat humiliabitur ꝛc.

De Inuidia

Secundo videndū est de inuidia. que fm Grego. ideo q superbia nascitur. qz superbus inuidet q alius sibi coeq̄tur. Et de inuidia hic dicendo primo ponamus ea q̄ ad p̄sens valere ad detestatōem huius peccati. Scōo q̄ sit p̄cm̄ venniale vel mortale. Tercio tangemus aliq̄d de speciebus eius. Quarto quō se occultat sub triplici specie p̄cti. Quinto remedia ¶ Illud vicij. ¶ Quantū ad primū sciendū q inuidia fm Augu. est dolor alicne felicitatis. Et dr ab inuidendo dr scz nō p̄t videre bona alioꝝ. Johes dām Damascenus lib. ij. cap. xiij. dicit. Omnis inuidia est tristicia de alienis bonis. Ad detestatōem ꝛo huius vicij fm Guil. lugdu. ꝛmo facit hoc q hoc vicium est p̄cm̄ in spm̄scm̄. fm vnā acceptōem qz est ꝓtra bonitatem dei que spūssancti

oppoꝛtunitatē ⁊ sic oīe peccatū quod ex extra malicia prouenit. est pcīm in spīm scīm. Vñ invidia cū sit ex certa malicia, pcīm erit in spīm sanctū Sic ergo manifestū est q̄ invidea est valde magnū peccatū. ¶ Secundo facit ad detestationē huius viciī hoc q̄ ipsum est oppositum charitati. Vñ sicut charitas excellentissima est virtū. sic invidia pessimum viciōꝝ oīm. Peioꝛ enī est invidia q̄ avaricia. Avarus enī ⁊ si non vult coīcare bona sua. tñ vult q̄ alīi ea cōīcent. Invidus vero nō vult cōmunicare bona sua. nec vult q̄ alius ea cōīcet. imo invidus est pessimus oīm creaturā. vnde Bꝛego. sup Ge. Indiciū maxime divine bonitatis est q̄ libenter cogit dare seipsam. Ab hac liberitate degenerat invidus diuidens se a deo ⁊ a creaturis. socians se diabolo q̄ bonis omnib⁹ invidet. ¶ Tertio facit ad detestatiōnem huius pcti q̄ hoc viciū pure et totū malum est. Alia enī pcta habent bonū apparens qđ inclinat hoīm. Vñ Aꝛesto. iij. de aīa. Appetibile semp mouet appetitum sub ratiōne boni. siue hoc bonū sit apparens vel existens Sed invidia hꝫ dolorē et amaritudinē quā invidi pponūt gaudijs celi. et quo aliqđ pcīm hꝫ minus incrameūtū tanto est grauius Verbi gra. si senex fornicaret ⁊ iuuenis ambo simplici fornicatione tunc senex grauius peccat. qꝛ minus hꝫ incitamentū. qꝛ pleriq̄ iuuenū est calida ⁊ humida. senum aūt frigida ⁊ sicca. vt dicit cōmentaꝛ vi. phisicoꝝ. ¶ Quarto facit ad detestatiōnem huius viciī hoc q̄ istud viciū assimilat diabolo. vñ Sapi. ij. Invidia diaboli mors introiuit in oꝛbem terraꝝ. Ad ītam diabolus nos primos parentes ideo seducere voluit. qꝛ invidebat eis regnū celoꝝ. qđ ⁊ ipse pdidit. Vnde adhuc pter eam de eām hoīes impugnat. Item hoc pctū est signū q̄ qđ diabolus suos discipulos cognoscit Vñ sicut dicit dñs Johan. xiij. discipulis suis. In hoc cognoscēt oēs qꝛ mei estis discipuli. si dilectiōez habueritis ad invicem. Sic econtrario cognoscūtur filij diaboli q̄ invidiam. Itez sunt socij diaboli in lucro ⁊ in dāno. qđ diabolus lucraꝛ gaudent. ⁊ quasi ipsius suū lucrū reputāt. ⁊ dicūt malus bonū ⁊ bonū malum. qꝛ dolēt de bono hois et gaudēt de malo hois. ideo sunt maledicti a deo. vt hī Esa. v. Ve q̄ dicitis malum bonū et bonū malus. ¶ Quinto facit ad detestatiōnē huius viciī hoc q̄ invidia est valde dānosa suo pprio subiecto. i. ipsi hoī. qꝛ psumit vires hois sicz rubigo ferū ⁊ ꝛ mis lignū in q̄ oꝛit. vñ Hiero. O invidia primū mordaꝛ tuipsius. vñ etiam Ysido. Tuoꝛ alieni boni suū punit actoꝛē Itē aufert oēm pticipationem totius ecclie totius boni. Charitatiuus em̄ oīa bona erūt pmunia. vñ Bꝛego. Pensent invidi q̄ntum bonum sit charitas. que alīna bona sine labore facit esse nostra. Item primaꝛ hoīem celo. qꝛ oīb⁹ bn ibidem succedit. de q̄ invidus tristaꝛ. vñ Sen. Ultimā invidi oculos haberent in oīb⁹ ciuitatib⁹ vt d⁹oibus f. licitatib⁹ toꝛq̄r. nf nā q̄nta felicitū sunt gaudia. tāti invidoꝝ sunt gemitus. imo invidi q̄cq̄ libent carent aliq̄ bono ⁊ sustinent aliqđ malū. vt alīs malus malū sustineat. Exēplū legit q̄ duo seruieūt eidē regi q̄rū vn⁹ erat invidus et alter avarus. et rex deliberauit eos remunerare tali modo. q̄ quicquid vnus illoꝝ peteret tūc alter in duplo tm̄ haberet tunc invidus petebat vt sibi d⁹ctꝛ oculus eruet⁹. vt alt⁹ h⁹ in duplo fieret.

Invidia quot modis fiat et quando sit peccatum mortale.

Equit̄ de invidia quot modis fiat. et qñ sit peccatū mortale.

Pro quo sciendum q̄ invidia multis modis fit Primo mō qñ est motus primus veniens ex natura. sicut quidam naturaliter sunt invidi. qꝛ hoc nullum est pcīm. cuz nullo mō sit in nostra pōte.. Vñ Aꝛesto. iij. ethi. Deliderijs naturalib⁹ pauci peccant. q̄ talib⁹ primus

motibꝰ sic naturaliter incidentibꝰ immo
diate ꝛ sine mora reſiſtendum eſt. ꝛ ſic nō
nocent. vnde Grego. Tēptatio cui nō
conſentit nō eſt peccatū ſz eſt materia exer
cende. ꝓruris. Sēdo mō eſt dolor alieni
boni. Tunc ſm Her. de ſcyl. homo pōt
triſtari de bono alteri⁹ nō ex eo q̄ alꝰ hz
aliud bonū ſz ex eo q̄ illud ſibi deficit qđ
iſte hz. ꝛ hoc ꝓprie eſt ẓdus. vt ōt phs. ij
Retho. ꝛ nō inuidia. Vñ ōt inuidia ꝛ in
uidere ꝓtinꝰ eſt ꝛ ꝓprius ẓdus aūt iuſtoꝝ
rū eſt. Et ſi iſte ẓdus ſit circa bona ꝛ ho
neſta laudabilis eſt. ſi aūt circa bona tēꝑ
poralia pōt eſſe ſine pctō ꝛ etiā cū pecca
to ſm q̄ ille appetit ad finem bonū vt inde
demoſynā ꝛ opa miſeꝛie faciat. vel ad fi
nem malum vt inde ſuꝑbiret ꝛ luxuriose
et crapulose viueret. ꝛ ſic appeteret tꝙ alia
tūc eſſet pctm. Tercio modo q̄ ds doy
let de bono alteri⁹ in cōtū eſt ſuū vel alio
rū hoim bonoꝝ et coitatis nocumentū.
et hoc etiā nō eſt ꝓprie inuidia ꝛ pōt eē
ſine peccato. Vñ ōt Grego. xxij. li. mora.
Si alicui bene ꝛ proſpere ſuccederet in
corpore ꝛ tꝙalibꝰ ⁊ eſſet eidē occaſio pec
candi. ꝛ in dtrimētum anie ſue illicite de
hoc alius poteſt triſtari. q̄ bona aie ꝑpo
nenda ſunt bonis corpis. q̄ ſunt digni
ora ꝛ meliora. vñ Arecto. i. etbi. Bona
aie ſunt marie bona. i. ſcie ꝛ ꝓtutes. Itē
bonū cōe ꝑponendū eſt ſingulari. vt ōt
Arecto. ij. etbi. Bonuꝫ cōe eſt diuinius
q̄ ꝓpriatū. Quarto q̄ quis triſtatur ō
bonis alteri⁹ cū ille cui accidit ꝟ bonum
eſt eo indignus. qđ nō pōt ꝓtingere vir
tuoſis. q̄ eo ipſo q̄ alīs hz talia iuſtus
efficit. ꝛ dignus eſtimat. ſed eſſe hz de bois
fortuitis q̄ pōt ꝓuenire dignis ꝛ indig
nis. Sz q̄ ſm doctrinā fidei bona que
ꝓueniunt indignis in bis fortuitis. i. tēꝑ
oralibꝰ dei prudentia ꝛ iuſta diſpoſitō
ne ꝓueniūt. vel ad illoꝝ correctiōem. vt
p hec alliciant ad deum. vel ad remune
rationē p bonis q̄ hic faciūt. vel ad ma
iorem dānationē. Ideo ſacra ſcriptura
ſanctoꝝ doctoꝝ talem triſticiā nō ꝓmē
rāt ſed potius ꝓhibent. Quia debeo bo

cōmittere et exorare deū p eo vt ſibi gra
ciā det. vt ſic veniat talibꝰ bonis tꝙalibus
ad ſaluāt ꝛ nō ad dānatiōem. Quinto ſi
dolet ſolū ꝓpter eminentiā alterius. talis
modus ſi ſit inordinatus. eſt pctm vēa
le. hoc ptz ex eo. q̄ cū rōne faueꝛ oppꝛ
ſibi omne bonū. Ergo ſi dolet de bono
alteri⁹ ex inuidētia deliberata de alterius
excellentia ꝓpter h q̄ alius excedit ipſum
talibus bonis. ſ. in ſapia. vel in rebꝰ tꝙalib
bus. ſiue in fauore hoīum ſiue q̄ hz am
pliozē gl̄iam ꝛ excellentiā eſt pctm mor
tale ꝛ in h eſt ꝓprie inuidia. ꝛ iſtud ſp̄ē
malū. q̄ dolz de quo gaudendū eſt. ſ. de
bono ꝓtinꝰ. q̄ ē ꝓtra charitatē ꝓtini.
q̄ ſi odiꝫ ꝓximū ſic, debeo ꝛ teneo. tñ
faueo ſibi q̄dq̄ ds ei faueꝛ. et ad hoc qđ
libet tenet ℒ Iſta aūt inuidia ꝓue
nit ꝓmo ex ſuꝑbia. vñ Aug⁹. de ꝛbis
dñi. ſmo. liij. Ubicūq̄z ſurrexerit ſuper
bis ſtari erit ibi inuidia. nō ꝓ ſuꝑbo nō
eſſe inuidus. Itē ꝓuenit ex inordiata cō
cupiſcentia q̄ ipſe appetit illa bona tꝙo
ralia ſiue bonoꝝ in q̄bꝰ ille cuꝫ excedit.
vñ Grego. in omel. Quicūq̄ in mūdo
ꝓ cupiſcentꝰ h. ꝓculdubio ꝓximis inuide
mus. Videt enim q̄ nobis deſit qđ alius aſſequit. Itē ꝓuenit q̄nq̄z talis deliber
ta inuidia (de qua iam dictū eſt) ex certa
malicia. pura cū ꝓpter deꝑſuationem alī
ds nec amat bonū grē ꝛ ꝓtutis in ſeipo
nec videre pōt in alio ꝛ hoc ē in ſpūſcō
pctare ꝛ h pctm ōz inuidētia fraternę grē

De filiabus Inuidie.

Equitur de filiabꝰ inuidie ẓquō
ſunt pctā venialia vel nō ℌ

Circa qđ ſciendū q̄ primaꝝ
lia inuidie eſt odiū. h eſt velle alicui malū
et nolle bonū. hoc vtiq̄z malū et pueriz
eſt. q̄ debeo oibus bonuꝫ velle. bus en
ex malis q̄ omittit fieri elegit bona. ſed ſ
uidia ꝛ odium eoꝝuerſo ex bono elegit
maluꝫ. imo aliq̄n cupit ꝓ bono reddere
malū ꝛ ḡ odiū tale directe oppoñ charī
tati. ideo ſm genus ſuū eſt pctm mortale
ſed ꝓpter imꝑfectionem actus poſſit eſſe
venialē. ſ. q̄n eſt ſine deliberatione. Odi

rtū viciū z nō naturā hois non est pec
catū nec ꝓprie ōr odiū. ſz ꝑt⁹ amor et
dilectio qz ille ḋ odit malū alicuius ꝑſe
diligit bonū ſuū. Et ſic ꝑtz qūo odium
ſm gen⁹ ſuū eſt pctū mortale vel venia
le z qūo nō. Vñ ō odio vicio⁊ z pctō
rum ōr ps. Perfecto odio odcrā illos
Caſſio. Perfectū odiū eſt hoies diligere
z eoꝝ vicia ſ⁹ abhorrere. vñ etiā Hu
go ſup Ecci. Perfectū odiū eſt ḋ crimi
na odiunt z nō hoies. ℰ Scōa filia
eſt ſuſurratio. vt ſuſurrare z diſcordias
ſeminare int⁹ pacificos. vel ex inuidia ami
cū vel amicitiā auferre ſiue tollere. Vñ
ōr glo. Job. ꝯ. Oꝛña eſt inter ſuſurronē
et detractorē. Suſurro inter amicos di
ſcordiā ſeminat. detractor aūt alio⁊ bona
negat z minuit. vt patz ſm Herman. de
ſchyl. Suſurratio eſt grauius ḋ ſit de
tractio. Aufert enī amicitiā que ꝓfertur
oībus bonis et ꝑ alios. qz ſine amicis nul
lus poſſet viuere. vt ōr phs. viij. etho.
Ecci. vi. ōr. Amico fideli nulla eſt ꝓpa
tio. Qz ꝯ viciū deus multū odiat et hoc
ꝑtz ꝙ ōs multū diligit pacē. Jō vēit de
cdo. vt pacē faceret inter deū ꝓtem z hu
manā naturā Et qñ quiuit de mūdo ad
patrem pacē ſuis diſcipulis relinquens
dixit. Joh. xiiij. Pacē meā relinq vob.
pacē mā do vob. Et poſt reſurrectōez
apparuit diſcipulis dicēs. pax vob. z oñ
dit eis manus z pedes. q. d. Artēdite ḋ
chare pacē emi. ḡ eā diligent⁹ ſeruate. vt
filij dei eſſe poſſitis Moth. v. Vñ etiā
Gꝛego in paſto. Si dei vocantur filij ḋ
pacē faciūt. pcul dubio fatha ne ſunt filij
qui ꝓhibēt. ḡ hoc nec ex ꝓpoſito et ex
inuidia diſcordias ſeminant int⁹ maritū
et vxorē. ſiue int⁹ filios hoies cuiuſcunq;
ꝓditōis. mortaliter toties peccat et diabo
lo familiaris fit. vñ Gꝛego. in paſtora.
Sīē nihil eſt ꝑniciosius deo ꝙ rupte dilecti
onis ita nihil ē deſiderabilius diabolo
extinctione charitatis. Quiſqs enī ſemi
nādo iurgia dilectiōem ꝓximo⁊ ꝓmit
hoſti dei familiarius ſeruit. Item ſicut
pax eſt via z dux ad vitam eternā. ita diſ
or dia ad infernū. vñ Amb. ſup lucam
Pax eſt dux ad vitā eternā. Et ſicꝫ xp⁹
mozat cū pacificis ps. Jn pace fact⁹ eſt
locus ei⁹ ſic diabolus cū litigioſis. Et
ſicut pacifici in futuro poſſidebūt regnū
eternū vbi eterna pax eſt. ſic litigioſi poſ
ſidebūt infernā vbi eſt eterna diſcordia
int⁹ demones z dānatos vñ etiā Aug⁹.
de ciui. dei li. xix. Nō poterit ad hereditā
tem dñi q̄uenire ḋſquis teſtamentū eius
noluerit obſeruare Exemplū legit ḋ quid
dā vir cū vxore ſua tringita annis virit
in tāta pace ꝙ diabol⁹ in his eos ſimꝫ
facere diſcordes nō potuit. tunc acceſſit
diabolus ad q̄ndā antiquā vetulā z ꝓ
miſit ei duos nouos calceos ꝙ faceret
diſcordiā int⁹ virū illū z vxorē eius. Nō
illa ꝓmiſit z acceſſit ad virū dicēs ꝙ vx
or ſua vnū alium haberet quē diligeret
et eum occidere vellet. niſi ſibi caute ꝓui
deret. quod idē vir ꝓmit⁹ credere no
luit Tūc poſtmodū acceſſit ad vxorem
dicēs ei ꝙ maritus vnā alia amaꝛz. z cū
deſero ſimꝫ cōederent in mēſa. vir vxo
rez toruo vultu reſpexit. z vxor eōuerſo
oñdit indignatōem ꝑtra virū Tūc vtez
ꝙ cepit adhibere fidē vetule. Tūc alte
ra die acceſſit ad vxorē dans ei ꝓhibitū ꝙ
magnū cultellū viri ſui ad aquā beneḋi
ctā trudeꝛz i eccia z de nocte ſub cuſſino
viri ponerz z eū obdormire deſup ꝓmit
teret rāc eā reamaret Et eadē die acceſſit
ad virū dicēs ei qđ de nocte vigilarz. alī
as eū vxor ſua interficeret. z in ſignū hui⁹
cultellū ſuū ſub cuſſino illa nocte inueni
ret. Quem cultellū ipſe ſub capite ſuo re
periens arripuit z vxorem ꝓpriā cum eo
trāſfixit Et diabolus calceos ḋs vetule
ꝓmiſit in haſta ſuſpendit⁹ ei trās aquā
pozrexit vbi ſteteꝛ z pānos lauit dicens
vereoꝛ tibi aptoꝛpiāre. ne me ſiūiter de
cipias ſicut virū z vxorē decepiſti. Vñ
merrilla. Femina demonio tribꝰ aſſibꝰ ē
mala peior. ℱ Hereſis filia inuidie ē
gaudiū in aduerſis ꝓximi ḡ gaudēs de
hoc ꝙ ꝓio male ſuccedit. h vtiq; malus
eſt et peruerſum. Jlle enī exultatio inui

di est quasi gaudiū frenetīcū. qui gaudent de hoc vnde fendū est. immo gaudium diabolicū cū sit de malo alterius. De hoc gaudio loqtur Salomon pucrbiū. Qui in ruina letat alterius nō erit impunitus. Dicit est q̄ inuidi gaudent de malo. cum tñ ipi ḡnm ad naturam sunt boni q̄ oīs creatura dei bona est ergo debrent gaudere de bono z nō de malo sed hoc accidit q̄ malicia est quodamodo eis in naturā cōuersa z ideo de malicia gaudent inuidi. Inuidi vident peiores potius. potius em̄ poteo d occidit comparatur. sed inuidi oppositum faciunt. ¶ Quarta filia est tristicia in prosperis proximi. z hoc vtiq̄ malū est. z talis est infidelissimus hoim. qđ patet ex hoc q̄ inuidus exacerbat vbi debet illuminari. Job. v. Per diem incurrent tenebras. Grego. Mens inuidi cum de alieno bono affligit de radio lucis excecatur. Inuidi sunt abō infelices q̄ ipi amittunt quidquid alij lucrant. q̄ ipi de sanitate alioz infirmant z de vita morient. Sicut dū diligentibus oīa cooperant in bonū. ita econuerso inimicis oīa cooperantur in malū que audiūt vel vident q̄ si bona vel prospera ptingant tūc affligunt pterea. si autē mala z tristia tunc letant̄ur z hoc semp cedit eis in periculum. vnde Sen. Vtinā inuidi in oīm bus ciuitatib aures z oculos haberent vt de singulis pperitatibus hoim torq̄rentur. ¶ Quinta filia inuidie est detractio. Qualiter aūt detractio detestanda est. z quot modis fiat detractio z de his qui libenter audiūt detractōem hoc totū habet in dnto pcepto. Pet. B

Ḗctur quarto videre quomō inuidia occultat se sub triplici specie virtutum. Primo sub falsa specie zeli z rectitudinis. z hoc maxime ptingit in illis qui se dicunt odire vicia hoim. et cū se diligent̄ exāminarent inuenirent se nō oduisse vicia sed naturā. Et inde est q̄ isti etia frequēter dicunt solum se cp̄hendere vicia alioz ex zelo rectitudinis cum tamen hoc plerūq̄ faciant ex fomite odij q̄ inuident alijs ex hoc q̄ sibi puniant vel q̄ ipos excellant in his q̄bus singulariter appetunt apparere. Et ista occultatio fm Grego. est nimis periculosa. q̄ vt ipe dicit est difficilis ad cognoscendū z etiā ad repellendū. Nam vt ibidem dr Grego. xxv. lib. moza. Error dū virtus creditur difficile emendat. q̄ sepe dum homo credit se exercere fructus actū. exercet pocius vicios. Et exinde vicerus ptingit q̄ hō qñq̄ suos pp̄os defectus defendit z occultat sub specie fructus. aut amoris aut exercitij virtuosi. Remediū cōtra pōt esse illud. Nam qui scire desiderat an ipm hoiem vel pocius ipius vitium odiat. hoc ex eo scire potest q̄ homo sap̄m perseuerē z diligenter attendat. vtr sincero corde z vulcer ad illū afficiatur cuius vicij pfectur. Et si inuenit q̄ illū hoiem vulcr corde amplectit. signū est q̄ solū ipius vicij detestat. Vñ Grego. in moral. Affectus interne dilectōis eadē dit amaritudinē odiosi liuoris. Si ergo illum aliquā amaritudinē sui cordis deprehendit. nouerit se nō ipm vicium sed naturā sub specie virtutis detestari. Et huius inuidie Grego. triplex signū ostendit. Primū est q̄ facies hominis ex eo palescit q̄n ipm cui inuidet intuet. Secōm q̄ oculos suos deprimit nec ipm delectabiliter valet intueri. Tertiū signum q̄ spes mens hois q̄ inuidā tm̄ amaricat q̄ pro interna amaritudine dentes q̄dam ppōne stridet z membra exteriora frigescūt. Item secōm remediū ꝫ h̄ est q̄ hō dilectōis oculo diligat pensare q̄ pperitas proximi sui bona sua in nllo diminuit. Et in sibi ꝓgaudere dz de bonis sibi diuinitus collatis nec de ipis bonis liuoris actus sauciari. Grego. Diminutio liuoris est affectus interne dilectionis Secūdo inuidia se occultat sub falsa affectōne fraterne charitatis. z maxie apparet in illis q̄ sunt ex speciali affectu ad aliqs pſonas vel ad ordinem aliquē inclinati. q̄ molestē ferūt si alqs ordibo aliqđ cōmodi pueniat aut bo

bonis. Et isti frequēter extenuant bonuz qđ reducet in psonis alioz ordinum siue in conuersione siue in doctrina salutari. Ō exinde ptingit. qđ timet q̄ vtiliter et fructi alioz depereat ad quos magis inflammatur et affectione singulari. Remediū ptra hoc q̄ hō cōmunē amorē habeat ad pōes bonos. et diligēter fugiat amorem singularē et quarū et etiā oēm acceptionē psonarū et per suum amorem ad nullā se inclinet nisi in ordine hoc ad eternam beatitudinē dirigere et iuuare poterit quia per hoc excludit omne odiū quod se occultare cōsueuit sub simulata spe fictę dilectionis fraterne. Tercia inuidia occultat sub specie falsi amoris p̄tendentis salutē primi. qđ apparet maxie in illo qđ sub ficta specie amoris hūane salutis alios inuident de bonis sibi diuinitus collatis affirmētes q̄ hoc ideo faciūt qz talia bona saluti eoz nō expediāt. et tm nō mouent ex amore ad hoc. sed plus ex fomite odij vel rācoris Et ista inuidia sic expellitur q̄ hō sinceriter desideret q̄ alter alius possit vti bonis sibi diuinitus concessis ad laudem dei et pro sue salutis augmento. et semp presumere mdi ora de ptximo sic̄ de seipso.

De pcto Ire

Tercio videndum est de tercio vicio capitali qđ est ira. q̄ sm Augustinum nihil est nisi vltiscendi libido. Ad declarationem p̄o ire primo valere pōt ꝓba sacre scripture q̄ nobis diffinit illā. vñ Gen. xlv. Dixit ioseph fratribus suis redeūtibus ad patrē suū. ne irascamini in via Sic et nos fratres sumus in via ad patrē nostrū cuiuslibet singulis diebus dictā vnā facimus cū simus in ḡtia. ergo nō debemus irasci Eccl. vij. Ne sis velox ad irascendū. vñ Jaco. j. Sit aūt omis hō velox ad audiendū. tardus ad loquendū et tardus ad iram. Secōdo pōt valere ad declarationē huius vicij scz ire si ostendatur quātum ira displiceat deo. Primo qz hospicium eius multum turbat. vñ ad Eph. iiij. Nolite ꝓtristare spm̄ sctm̄. Grego. Dum ira animū pulsat spūs sancto sua hereditate turbat. immo q̄libz patrē et filiū et spm̄ sctm̄ de hospicio expellit et diabolū introducit. sicut in pace factus est locus dei. sic in ira diaboli Jte imaginē eius in templo dissipat et diabolo locū eius ponit. Ulī super illud Job. v. Virū inuidū interfecit ira. cūdia. ōt glo. Manifestando imaginem dei in nobis seruat q̄ sp est tranquilla sed ire dissipat q̄ multis virtutibz ꝓuat. Qz aūt mltū displiceat deo (cū magno eius in hoie dissipat) ondit pōt. p hoc Aug⁹ sup ps̄. In ciuitate tua imaginem ipso z ad nihilum redigies. Uerūtamen inq̄t imaginem ipsorum ad nihilum redigent deus in celesti ciuitate. quia ipsi in sua terrestri ciuitate imaginem eius ad nihilū redigerunt. Et etiam per hoc q̄ tm̄ peccatum reputaret si aliqs imaginem crucifixi in ecclesia dissiparet et ydolū alicuius demonis pro ipso poneret. Item qz nullū vicij magis ꝓtēnit deū q̄z ira hoc vicij aparte se ꝓtra deū erigit. vnde Job xv. Cucurrit aduersus eū erecto collo. Homo iratus ipsum deū ꝓtumelijs afficit. et nititur spuere in faciem eius Insuper iracūdus auferit deo dñium suum. et diabolum facit dñari ibi. et hoc fit dum vindictam sibi vsurpat quā deus sibi soli retinuit. Deut. xxxij. Mea est vltio et ego retribuā. Tercio valet ad detestationē huius vicij q̄ hoc vicij valde placz diabolo. Primo qz valde potēs est ad impugnationē boim et destructionē. ḡa p irā multos dñatur diabolus in homie. Non em̄ timet hō iratus facere qđ diabolus precipit ei. quantūcumq̄ magnū petm̄ sit. nō pcit ꝓxi. nō pcit filio imo homo iracūdus deo et matri eius nō pcit. et sanctis in celo q̄n eos afficiat cōtumelijs Jte placz ira diabolo. qz hoc peccato lucrat diabolus plures homies. q̄n cz totā domū vel vnā villam vel vnam

patriã hõ iracundus ꝓuocat ad iracundiam. Vñ ꝓuerbi. xix. Iracundus ꝓuocat rixas. q̃ aũt pacies est mitigat suscitatas. Vñ iracũdus põt dici filius dyaboli ⁊ eius volũtatem nititur adimplere. vñ Joh. viij. Vos q̃ ꝑe dyabolo estis ⁊ volũtatem eius vultis ꝑficere. volũtas aũt dyaboli est vt iracũdus hic viuat cũ suis in discordia in mõdo sicut ipe viuit cũ suis in infarno. ¶ Quarto valet ad detestatõem in hoc q̃ ira nocet ipi homi multũ. Primo nocet in corpe qõ debilitatur. vt patet. q̃ hõ iracũdus erit pallidus in facie ⁊ qñq̃ transmutat in toto corpe. ita q̃ qñq̃ per duos vel tres dies nunq̃ põt integraliter vires suas recuperare. Item minuit dies ⁊ vitã ipius hominis. Vñ Eccli. xxx. Zelus ⁊ iracundia minuunt dies. Ꝫ patet in cane q̃ est animal iracundũ. ⁊ ibo breuis vite. Item excecat hoiem in rõne. vñ Latho. Ira impedit animũ ne possit cernere verũ. Ipe em̃ dyabolus filius est cornu q̃ veniens ad cadauer ꝓmo currit ad oculã. Sic dyabolus vult hoiem ꝓmo q̃ iram excecare. sciens q̃ postea ꝓcipitare possit eũ in foueã peti ad volũtatem suam. Vñ in vitas patrũ dicit q̃dam senior. Qñ opiuntur oculi nialis tũc circuit ad molendũ alioq̃n nõ ambulat in circuitu mole. Sic dyabolus si operit oculos ꝓcattis per iracundiã in omne petm̃ hoiem postmodũ leuiter ꝓcipit. vñ iracũdia est tanqꝫ oim̃ vicioꝝ. ¶ Quinto valet ad detestatõem huius vicij hoc q̃ ita nocet anime oĩa bona ei auferendo ⁊ oia mala ei introducendo Qui irascit primo captus tenet a diabolo ⁊ scire dz q̃ dyabolus mortẽ eius sitit semp ⁊ affectat. Dira insania iracũdoꝝ prz q̃ ꝫ q̃ nõ hñt nisi amaritudinẽ ⁊ illã ꝓponũt õo ⁊ eius regno. q̃ ꝓ iracundiã perdũt suas ꝓpas animas Sic pacientes seipos seruãt. sic impacientes seipos perdunt. Vñ in euangel. In pacientia vra possidebitis animas vras. vñ etiã Salomon ꝓuerb. xix. Qui impatiens est sustinebit damnũ. s. nõ solum corpis sed etiã anime. Vñ exemplum Legeꝝ q̃dã virgo fuit multũ casta. ⁊ insuꝑ habuit ꝓpria bona exercitia in se. sed erat valõ iracunda ⁊ impatiens. Tunc angelus missus ad eam dixit Impatiẽtia tua impedit salutẽ tuã ⁊ mortificat oĩa bona opa tua. ⁊ nisi te emẽdaueris in futuro eternaliter damnaberis. Que q̃ verbis angeli compuncta se emendauit. et post modum vitam in bono finiuit.

Ira octo modis cõmittit

Equit declaratio illius. Bq̃ ira est bona ⁊ licita ⁊ quando petm̃ venniale ⁊ q̃ peccatũ mortale. Pro q̃ sciẽdum q̃ ira octo modis fit. Prio sup petm̃ ꝓprium ⁊ sup peccatũ ꝓximi. s. q̃ hõ irascit in hoc q̃ ꝺs offendit ⁊ talis ira est bona ⁊ licita ⁊ laudabilis vñ ps. Irascimini et nolite peccare. vñ Ecci. vij. Melior est ira risu q̃ p tristiciã vultus corrigit ⁊ alius delinquẽs, qr ꝺlibz debet corrigere ⁊ ãmonere fraterna dilectõe delinq̃ntes. qr ad h̃ tenet ꝺlibz sub ꝑcepto. Cõtra qõ faciũt adulatores qui ridẽt ⁊ laudant mala in primis que sunt cõtra honorẽ dei ⁊ salutem aiarũ. Et tales faciũt se ꝓcipes oĩm ũlox maloꝝ q̃ in primis adulãdo laudãt. Et tales adulatores sunt ꝓcones diaboli qr ligant peccatores ⁊ malefactores in petis suis cũ adulatõibz suis. sicut ꝓcones mũdi ligant malefactores tradendo eos iudici. Vñ beatus Aug⁹ Adulantiã linguelligãt hoies in petis. ꝺdecrat em̃ ea facere in quib⁹ nõ solum non merunt rep̃hensoꝝ. sed etiam laudes operatoꝝ. ergo ꝺlibet xp̃ian⁹ vidicare ꝺs iniurias dei ꝓpas patienter sustinere. exẽplo xp̃i q̃ emeres ⁊ vẽdentes eiecit de tẽplo qr h̃ fuit in inruriã sui ꝓis edeꝝ, sed ꝓprias iniurias sibi a iudeis factas patienter sustinuit. et tanq̃ agnus mansuetus obmutuit. Itẽ exẽplũ habem⁹ ꝺ h̃ in moyse q̃ debem⁹ vindicare iniurias dei ꝺ ꝓpter ydolatriã quã filij isrl fecerũt cũ vitulũ conflatilem adorauerũt. et cũ

eram chorelauerunt. occidit cū filiis le
ui v: gplo isrl vigintimilia hoim z hoc
est signū q sunt filij di qui non pñt sustī
nere iniuriā dei. Sz illi nō curāt dei in
uriā q in domib⁹ suis ꝓmittūt deū oīm
potentē blasphemare. et lusores ludere.
et potatores inebriari. z fornicatores lu
xuriari. et in suis chorisantes permittunt
chorisare ꝛc⁹. Et hoc tōo ꝓmittūt. qa
lucrū tale inde acquirūt. et tale lucrum
deo z ꝓxīe saluti ꝓponūt. ergo tales
in hoc oīdunt se esse filios diaboli et nō
dei. Quis cīn fidēli⁹ filius posset sustī
nere eqanimit⁹ iniuriā sui dilecti ꝑis q
hoc ꝓ tradicere z impedire q̄tuz pos
set. sic fidēliter est de deo z filijs dei q̄ irasci
sup ꝓxīa pcā et aliena pcā. z vindicare
iniuriā dei. z q ipe hō nō ꝓficit in bo
na vita sicut ceteri boies. talis ira est bo
na z laudabilis et nullū pctm̄. Dicit cīn
Bonauentura de ordine fratrū minorū
q affectus ire datus est homi. vt irascat
vicijs z malis suggestionibus. sic q̄ non
pariat se trahi in ꝯsensu pcti. z vt vlcis
cat dei iniurias et transgressiones iusticie
Sic legimus xp̄m iratū fuisse pharisei
et alijs non recte agentib⁹. Et sīliter hoc
dam legit de aliis pluribus sanctis. et sic
dc ira vocat zelus iusticie. Secundo est
q̄dam ira subita. z sine ratione delibera
cōis q venialis est. qz in aliquib⁹ hoib⁹
ignis ire cito accendit et cito remittitur.
z in aliquib⁹ tardius accendit z tardius
extinguitur z illi peiores sunt ꝓ prioribus
Vñ Aug⁹. Melior est q̄ q̄ iuis ira sepe
repetit nō festinat q sibi remittat ille cui
se feciſſe cognoscit iniuriaz q̄ qui tardi⁹
irascit. et ad venīa petēdam tardius
inclinat. Vñ etiā Hiero. sup epl̄am ad
titū. Nec⁹ vero q aliq̄n irascit iracūdus
est. sed ille dr iracūdus q crebro hac pas
sione supat. Ergo si quis ex surreptōne
ꝓmouebit z q̄ cito ratio h̄ aduerrit. tūc
hoc appellat. z sic solum peccat venialit.
Tercio cum quis irascit et in modico se
vult vindicare q̄uis etiā bn̄ posset se in
magno vindicare nō vollet facere. tunc
talis ira z ꝓmotio ꝓpter prauitatē vindi
cte pōt solū esse petm̄ veniale. sic trahē
re pilum per crines. ꝛc⁹. ¶ Quarto
cū ds irascit in sipso z impetuus efficit
et nō in nullo vult illā irecūdiā vindicta
re. nec verbo nec facto. Et hoc idē q̄nq;
cōtingit ex naturali ꝓmotione q̄ hō in se
ipso ꝓmotus est. z nō illā ira nō vult q̄
ducere ad effectū. z sic talis ira erit⁹ pōt
esse petm̄ veniale. Item Cassio. Venia
lis ira est que non ducit ad effectum.
¶ Quinto cū ds irascit cum deliberati
one z cū ꝯsensu rōnis z in alio cogitat q̄
mō se posset vindicare. Iz hoc nō oīdat
et talis ira de liberata è peccatū mortale.
Et talis sic irascēs. reus erit iudicio. vñ
Math. v. Oīs qui irascit fratri suo
reus erit iudicio Talis cīn ad iudicium
dr citabitur. z qualiter illud preceptum
Diliges primū tuū sicut teip̄m seruare
rit recipietur. Q quo tunc rndebit iracun
dus hō qui sepius z freq̄nter mala cogi
tauit aduersus primū. z deliberato animo
affectauit vindictā sup primo. Et talis
q̄diu sic stat in tali ira z rācore quaz ge
rit in corde ꝓxīa primū. tunc semp est in
statu damnatōis. Vñ ꝓpha. In tempe
vindicte dispdere te. Item alibi legitur q
ꝓphaz Eccl. xxviii. Qui vindicare vult
a deo inueniet vindictam. ¶
Sexto qñ ira nō solum in corde retine
tur sz etiā p signa exteriora oīdit. Sig
na āt hmōi sunt illa. s. nō loq facie auer
tere a primo: vel ciz rotuo vultu respice
re z qñ ei obuiare debet tunc ad aliā pla
team vadit. vel oculos inclinat ne eum in
spiciat. et sic de aliis. talis reus erit consi
lio. Ergo dr Math. v. Qui aūt dixerit
fratri suo racha. Racha fm Remigium
est interiectio indignātis. vt cū dicerēt
a dolēte hei. z a cadente hey. Consiliuz
aūt trinitatis est q eadē mensura remeti
etur eis. i. sic ipi ꝓxīs suis signa ire ostē
derunt. sic xp̄s et beata virgo maria et
oēs sancti et oēs angeli ostendent eis
etiā signa ire et indignationis. Christ⁹
ostendit eis iram suam q nunq̄ cum le

te videbunt. et q̄ nunq̄ miserabitur eo-
rum nec liberabit eos a penis. etiā si om
nes scti orarent p eis. Hieremi. vij. No
li orare pro pplo hoc. nec assumas laus
dem p eis. i. orōnem. qz nō expaudiam te
Signū ire dēi marie z sanctoz est q̄ nū
q̄ aliq̄ō suffragiū eis faciūt. Exemplum
de diuite qui petiit gutt̄ aque z nō ob
tinuit. Sanctoz ire sctōz angelorū est q̄
in iudicio exhibūt angeli et separabunt ma
los de medio iustoz. et mittēs eos in ca
minū ignis. ibi erit fletus z stridor denti
um. ¶ Septimo q̄n ira nō solum ostē
ditur signis. sed etiam exprimitur verbis
maliciosis z vituperijs et talis erit reus
gehenne ignis. vñ Math. v. Qui autē
dixerit fratri suo fatue. reus erit gehenne
ignis. Circa qō querit vtrū contumelia
vel iuriciū sit pcm̄ mortale. Respōdeo
sm Tho. ij. ij. q. lxxij. Proprie et per se
vtriq̄ est pcm̄ mortale non minus q̄
furtū vel rapina. nō em̄ hō minus amat
honorē suū q̄ rem possessam. Ergo sic
est pcm̄ mortale furtū vel rapinam com
mittere. sic z proximo iuriū dicere. Dif
fert aūt cōtumelia a cōuicio in hoc. q̄ p
ꝓba cōtumelios a rep̄sentat ꝓprie defec
tū culpe. sed p iuriciū rep̄sentat generaliter
q̄cunq̄ defectus siue culpe siue pene. vñ
si q̄s alicui dicat iniuriose eū esse cecum.
conuiciū quidē dicit. sz nō ꝓtumeliā. Si
aūt dicat q̄ sit fur. nō solum iuriciū. sz cri
am cōtumeliā infert. sepe tñ vnuz p alte
ro ponit. Itē querit an liceat causa correc
tionis conuicia dicere. Respondeo sm
Tho. ij. ij. q. lxxij. Sicut licitū ē aliquez
ꝓberare vel in rebꝰ damnificare causa di
scipline. sic etiā p̄ō aliq̄s alteri quē corri
gere debz aliq̄ō ꝓbū ꝓuiciosum dicere
Et hoc mō vocauit dñs discipulos suos stultos. vt hi Lu. vlt. dicēs O stulti
et tardi ad credendū. Et apl's ad Gal.
iij. dicēs, O insensati galathe. cū sicut di
cit dūs Aug⁹. Nisi ex magna necessita
te obiurgationes sunt adhibēde in quibꝰ
non vt nobis. sed vt dño seruiat insistē
mus. ergo valde necessaria est discretio.
vt homo moderate talibꝰ verbis vtaꝰ
qz posset esse tam graue ꝓuiciū q̄ ꝓ ver
bum incaute plarū auferret honorē eius
ꝓtra quē proferret. z tūc posset homo
peccare mortal'r. etiā si nō intenderet de
honorationē alterius. Sicut si q̄s incau
te aliū ex ludo q̄curiens grauiter ledat
et vulneraret nō excusaretur a pcō mor
tali. sic z hic. Itē querit vtrū homo ꝓtume
lias sibi illatas debeat sustinere. Rādeo
sm dm̄ Tho. vbi. s. sicut in alijs iniu
rijs. sic z in ꝓbis ꝓtumeliosis tenemur
habere animū preparatū ad tolerāciā si q̄
pediens fuerit. Quāq̄ tñ oporteat vt cōmu
nia repellamus ꝓpter duo. Primo q̄
dem ꝓpter bonū eius q̄ ꝓtumeliā infert.
vt videlicz eius audaciā reprimamus. vt
de cetero talia nō arrepter. Secō ꝓpter
bonū multoz quoz ꝓfectus p ꝓtumeli
as nobis illatas impeditur. Sciendū
aūt q̄ si ille erit reus gehēne ignis qui dī
fratri suo fatue eū cōfundendo. q̄d tunc
reus erit ille qui dī ꝓprio suo fur. latro.
nequā. adulter. z hoc cum clamore vt ab
alijs audiat. z cōtra eis sic cōfundat. Et
iustitia dei rapit hoc q̄ eadē mensura re
metietur eis. s. q̄ deus obijciet eis pecca
ta ipoz ꝓfundendo eos cōtra scīs z an
gelis eius. sicut ipi ꝓfuderūt primos su
os obijciēdo eis pcā z defectus eorum
aio cōfundēdi. Simil'r z maledicti qui
maledicūt primis videlz vxoribꝰ filijs
et alijs hoibꝰ incurrāt maledictōem eter
nā. de q̄ dī Math. xv. Itē maledicti in
ignē eternū. ¶ Octauo cū hō ex ira pro
cedit ad factū ꝓtra primū. sicut pater.
vulnerare vel occidere. vel minas impo
nere cōtra deū z iusticiā. et hoc est valde
magnū pcm̄. q̄ occidere primū. z effun
dere sanguinem innocentē est vnum pec
catū de quatruoz pctis clamantibus in
celū. vnde dicit dñs Gen. iij. Vox san
guinis fratris tui abel clamat ad me de
terra. maledicta terra que aperuit os su
um z suscepit sanguinez fratris tui. si ter
ra est maledicta que sanguinē innocentē
suscepit. q̄d tūc de illo erit q̄ sanguinem

innocentem effundit ꝓtra deū ⁊ iusticiā Ergo ḋcunq; ex vindicta ⁊ iracūdia leuit vel peccunt primū vel vulnerat pec cat mortalit ronēs quotiens. Circa qō ḡnitur vtr vir peccatis vxorem ꝓpriaz peccat mortal'r: Rūdeo si causa correp cōis ⁊ moderate hoc fecerit non peccat mortaliter. qz iuprior bz corripere inferi oē.ſz vir est caput mulieris ⁊ nō ecōuer so. Vñ Gen. iij. dicit dñs ad euā. Sub viri pōte eris. ⁊ ipe dñabit tui. Si aūt ex vindicta ⁊ ira et sine causa eā ledit ⁊ p tunit peccat ḡuiter. Hoc āt aduertendū est de illis ḋ cū offensi fuerint ab alīs in tabernis siue alias ⁊ nō pñt se vindicare i eis. tūc vindictā talē inferūt suis vxoribꝫ sine causa ⁊ i hoc grauiter deū offendūt

Quot sint filie Ire

Et quando peccata mortalia sunt. ❧ Equitur declarare qūo filie ire sint pcā mortalia. Circa qō sci endū q ꝓma filia est rixa. h est audax volūtas vindicandi iniuriam suā ⁊ proximi ad actū vindicādi hoc est qñ nocet alteri ex ira. ⁊ hoc p opera. ḡrendo vltionē ⁊ impediēdo bonū alterius vbi cunq; pōt. siue iuste siue iniuste. Ihes ſm Hamā. de scyl. Rixa potest dici ex eo q est iniusta vindicatio in primū cū nocu mēto corpali qō videt esse ꝓtra iusticiaz et pcm mortale. nisi nocumentū ire qui momenti esset q nō esset dignū noie iniu riarū. mistri āt iudicis vel prātis publi ce aliquē debite capiēdo vel iuadēdo nō dicunt ꝓprie ripari ſz iusticiā exeq. Sil'r ḋ se defendit cū moderamine inculpate tutele solo animo repellēdi ⁊ euadēdi iniuriā non animo iniuriā di etiā si aliū ledat. cum alias eius inuasionē subterfugere nō va leat nō peccat. nisi vl iniuriū faciat. vl mo deramē iculpate tutele excedat. ꝑbi gra. ille videbat sibi iniuriari q pcuteret eum pugno vel qua ꝑga. ⁊ alius eō tra extra hit gladiū ⁊ illē interficit iuadentē eū cū ꝑga. vl alias ḡuiter vulnerat. Nota ſm Ha. ō schyl. Si ḣs habeaz iustā vl legit timā causam irascendi ꝓ se ita tñ q mo tus ire esset nimis inordiat'. ⁊ nimis ve hemēs inter' ⁊ exterius tūc credo si pec dat ex habitu vitioso. ſ. ex ſuphia vel inui dia vel ira vel inhabituata volūtate vbi habit' ⁊ ꝓncipia ex ḋbꝫ talis motus pec dit sunt pcā mortalia. Credo etiā q illa inordinatio ire sit pcm mortale. qz refer tur in eūdē fontē vicij vñ ꝓcedit. Vel si nō ꝓcedat ex habitu vicioso. ſz ex h ḡue scandalū ꝓcitet. puta ille ꝓtra quē irascit mō inordiato. vel alīs audiētes aut vidē tes ad pcā mortalia ipellant ꝓh qō mo tus hui' ire cā inordiatus est. q alias ad dicta pcā non moueret. pcm mortale credo in hoc nō ꝓmitti. Si tñ talis mo tus inordinatus non ꝓcederet ex habitu vicioso. nec ḡue scandalū ḡnaret ſz ex na turali ꝓplexione irascentiꝫ ꝓueniret. q for te multū eēt colericꝰ vel debilis. vel infir mus. posset esse pcm veniale. nisi tūc de bilitas vel motus colere inordinataz ac censionē ire causans ex culpa mortali p ueniret. puta ex nimia ebrietate vel gula vel aliq̄ hmōi. Vel ipe motꝰ inordinatꝰ ire in tñ irascentē inflāmaz q a charita te dei vel pri excideret. ¶ Secūda filia est timor meris h est volūtas vindicādi fu giēs aduersitatē ꝓpter estimatas inimicitias sic q cogitat ⁊ imaginat quō possit a liq̄ nocere ⁊ eū vincere. ¶ Tercia filia est indignatio ⁊ est volūtas se vindicās per signū molestie. qō exterius ostenditur sic q ex ira aliū quipendo in corde ⁊ p nihi lo reputo. ⁊ q me tam dignū reputo. q merito nō deberet mihi talia facere. Et h ex ira puenit ⁊ est vniq; peruersum. Sci endū tñ q ſm Herman. de schyl. qñ ti mor meris et indignatio tñ fiunt ex im petu naturali colerice vel melācolice com plexionis ⁊ nō ꝓcedūt vlterius ad extra possunt esse pcā venialia. Sed si proce dunt ex vicioso habitu superbie vel alte rius peccati mortalis vel alias ḡue scan dalum generaretur. possunt esse peccata mortalia. ❧ Quarto est contume lia que est voluntas vindicans se per ex/

probationez malozuz q̄ sez homo impo
nit alteri scandalum et malū vt possit se
vindicare et imponit alteri aliqñ falsum
qđ vicz graue est. Quia peccatū non di
mittitur nisi sic fama ablata restituatur.

Sciendū etiā ſm Hermā. de schil. Si ille qui aliū ꝓmmdia afficit vel conuiciat
profert talia conuicia. z facit illusoria fa
cta q̄ ſm se sunt iniurioſa animum ꝓpo
mi concitandi ex eo q̄ famā vel honorē
auferāt peccū mortale est. Ꝯmmdia talis
e multo grauius q̄ furtū vel rapina. Si
aūt facta vel verba talia ſm se nō sunt vi
cioſa vel iniurioſa. et fiant ex lenitate ani
mi. vel ex ioco. tūc pñt esse peccā venialia
nisi tūc ex lenitate animi vel ioco ita gra
uis ꝓmmdia fieret q̄ homes honorē to
talit auferret. sicut enī q̄ ex lenitate animi
hominem grauiter verberaret vel lederz
in corpe mortaliter peccarz. ira nō est du
biū q̄n animū hominū conturbans ho
norem eius vel famā ex lenitate animi ad
ferendo mortaliter peccaret. Ad contrā
lia ergo reducunt maledictio ꝓmi. de
risio z ois cōtūacia z vilipensio ꝓbozuz
vel factoꝝ. C. Quinta filia est clamoz
que voluntas se vindicans et altāo vo
cem p vituperiū ad aliozū aures ꝓueni
ens. Clamat enī isti iracūdi z furibūdi
ex nimia ira. volentes q̄ hoc ꝓfundere. p
rimū quod graue est z scandalosum q̄
honestius debet se sic dehonestare. et hono
rem diminu re. Sciendū tamen ſm Her
mā. de schilditz q̄ dam ex natura sunt
clamoroſi. z horū clamoz posset qñq̄ ee
venialis. Si tñ ex vicioso habitu peccā
ti mortalis ꝓcedere vel graue occasio
nem peri criburet vel prebꝛet talis cla
moz vel tale scandalū vel atrocem iniu
riam terroris vel vituperationis. nulli
dubiū q̄n esset peccm mortale. multo ma
gis q̄. si diceret fratri suo fatue racha.

F. Extra filia est blasphemia que est
voluntas se vindicans per obꝓbrium
deo vel sanctis illatū. B. blasphemare ē
deo attribuere qđ sibi non est ꝓprium
vel quz ab eo remouere qđ sibi est ꝓprium

Sciendum ſm Hermā. de schil. Blas
phemia est grauissimū peccatū mortale.
quia maxime charitati diuine ꝛrariatur
imo videt ponere quo dđ odiū dei. nec
excusatur aliqs q̄ blasphemiam ꝓmittit
absq̄ deliberatione z subita ira. sicut nec
aliqs excusaretur a peccō mortali si q̄ subi
to motu ire ante plenam deliberationem
hoiem interfieret. nisi tūc hō ira subita
in ꝓba prūperet. q̄ nō ꝓpenderet aliq̄
modo q̄ esset ꝓba blasphemie. antez
ea peruenisset. tunc potest ee peccm veniale.
Vbi etiā aduertendū est q̄ blasphemia
pōt cōmitti non solum verbo. sed etiam
facto. Nullus em dubitet q̄n ille qui pis
nū cōculcat hz intrinsecus de ꝓbis vel
factis blasphemie cōtra dei reuerentiam
intentandis iam blasphemat in corde.
Nec dubiū esse potest q̄n sicut ille q̄ blas
phemat verbis diuine reuerētie derogat
verba mala in deū iaculando vel turpia
iuramēta in derogationē diuini honoris
assumendo. sic z multo magis blaspho
maret qui niteretur prauis z seuis factis
diuinā reuerentiam impugnare. Sic de
quodā ribaldo dz. q̄ cū turbatus esset eo
q̄ ad tarillos aliquā pecuniam pdidit
extracto gladio suo proiecit eum sursum
in aerem quasi volēs se de deo vindicare
Et ecce gladius reuersus est cruentatus
Et iterum magis blasphemaret. qui in
despectum diuini honoris dei imaginem
vel crucifixum lapidaret vel luto mauls
ret vel execrabiliter z irreuerēter aliquid
inordinatū in crucifixo vel diuina imagi
ne depingeret. q̄ q̄ malē ꝓbis iaculare.

Equit declaratio illius G
qūo ira st occultat sub specie ꝓ
tutis. Circa qđ sciendū. q̄ illud
viciū sub triplici socie ꝓtrium se occul
tat. Primo modo sb specie zeli iustitie. vñ
Grego. xxii. li. moza. Plerumq̄ in vlis
cendis vicijs crudelitas a zzitur iusticie
meritū creditur. Remediū contra hanc
occultationē ire docet Grego. v. lib. mo
ral. Et est hoc q̄ nunq̄ iudicat q̄dis cō

motio tremẽtem occupat: mẽtis impe-
tum antoꝛ ad vindictã ꝓpere vincere
studeat vt eo fiat iustioꝛ victoꝛ alienus. q̃
liberioꝛ existat victoꝛ finis. Quemõ aũt
cognoscã debeat. an ira ex zdo iusticie vel
ex impatientia ꝓcedat, hoc inde põt cog-
nosci. q̃ si ex ira ratio ꝓcedit mentis co
gnitionẽ, sed quasi trãquilla manet. qõ
ps ꝙ Cassio. d̃ õt. Sepius mirabamur
inopiã, trascebamur placari. & ne factis
possẽ ledere terroꝛẽ ꝓbis videbamur
ingere. Hoc etiã patz ex eo q̃ in correp-
tione & post illã quẽ quis corrigit. plus
dẽligit quoꝛ oppositum ꝓtingit in ira q̃
ꝓcedit ex impatientia. Secũdo ꝓcedit
ira sub specie charitatis primi & vtilitat̃
alius. que maxime apparet in illis qui di-
cunt se non irasci ꝓpter. nisi ꝓ rãro q̃ res
põm gesta est cõtra salutẽ faciẽt̃. Sz
in hoc plerũq; homines decipiunt. q̃ talis in
dignatio multotiẽs ꝓcedit ex odio fomi-
te q̃ ex charitate vel vtilitate primi credit
emanare. Nec mirũ si in hoc homines dec̃i-
piunt. da sicut imago in aqua turbida
non apparet. sic in mente dei ira turbata
facit veritas nõ relucet. Hanc autem q̃
turbatiõnem mentis calide pensat anima
qus. Quia sicut sicut piscatoꝛ astutus q̃
dõ turbat aquã. vt pisces facilius capiat-
ur. ita ipse turbat oculũ rationis vt hominẽ
possit capere laqueis peccãtoꝛ. Remediũ
cõtra hãc occultationẽ est q̃ hõ discretio
nis oculo diligenter penset si ipse hoc agat
qõ in alio reprehendit an sibi videatur q̃
hoc possit sine sue salutis dispendio. & si
adhuc de tali facto turbetur in alio cert̃
sit q̃ talis turbatio nascit̃ ex fomite odij
& nõ ex apparitu salutis ꝓximi. Quod si
cũ ponimus ex eo curari põt. q̃ homo
sit sollicitus de ysicia ꝓpria. & non temere
iudicet facta aliorũ. q̃ sicut dicit Tullius
in li. de tusculanis questionib; Proprium
est stulticie vicia cernere aliena & sic obli-
uisci ꝓpria. Sed hec stultitia ex curiosi-
tate nascit. q̃ sicut Aug⁹ õt in confessio.
Curiosum est genus humanũ ad cogno
scendã vitã aliena. ex desidiosum ad co

gnoscendã ꝓpriã. Tales reprehendit
dns Luce vii. Quid vides festucam in
oculo fratris tui. & trabem in oculo tuo
non ꝓsideras. Et ab illo defectu multũ
retrahere debet qõ legitur de sctõ Jobe
demonsinario q̃ hanc ꝓdictionem habuit
q̃ nunq̃ aliquẽ ꝓ suis defectib; iudica-
uit. sed potius alios iudicãtes reprehen-
dit dicens. peccatis. Primo ꝓtra mãda
tum xpi dicentis Nolite iudicare vt non
iudi. Secõ q̃ nescitis qualis modo sit
quem antea peccare sciuistis. ¶ Tercio
ira se occultat sub colore mansuetudinis
ex patientie. qõ in illis maxime cõtingit
q̃ se grauius vlciscunt tacendo & nihil lo
quendo. q̃ delectant forte ex hoc. vel in-
tendunt magis animũ ꝓximi cõmouere.
vel intendunt sibi vtilem veritatẽ subtra
here. vel vindicte tps & locũ expectare vt
ex hoc proximo grauius possint inferre
nocumentũ. Primũ est malum. secũdus
deterius. tertiũ pessimum est. Remediũ
contra hanc occultationem est q̃ homo
diligenter caueat ne taceat ratione indig
nationis. vel etiam quocationis. sed ta-
ceat solum rõne mansuetudinis Item in
tendat ne ex tali taciturnitate proximus
magis cõmoueat & si ꝓsideret verũ posse
sit animũ proximi magis lenire tacendo
tunc expectet quisq; tã ipse q̃ ille ad mã-
suetudinem redeat. Si ꝓ põt eũ lenire
loqndo. hoc cũ charitate & modo dulcio-
ri quo põt mẽtem suam sibi insinuet. di-
cendo sibi. Hoc mihi videtur ad salutẽ
tuam & ad bonum tuũ ꝓficere. peas mi-
hi q̃ pro meliorationẽ tua feri eo q̃ salutẽ
tuã desidero sincerter tanq̃ ꝓpriam.

Equit de remedijs ꝓtra Ira ꝓpriã. Quoꝛ ꝓmũ est cõsi-
derato dñice passionis xpi. vñ
Grego. Si passio dñi ad memoriam re
ducitur nihil adeo durũ qõ non equo a-
nimo tolleretur. quod remedium in libro
Numeri. c. xxi. nobis insinuatur est vbi
legit. q̃ filij israel respicientes serpentem
eneũ a morsu serpentũ ignitoꝛ sanaban-
tur. vnus de serpentibus ignitis est ira a

qua quis sanatur. si diligenter attendit
dñm xp̃m p eo in cruce sustinuit. Tunc enī
patient sustinebit q̃quid oportebit eū p
amore xp̃i pati. Quia cū xp̃s maledicere
tur non maledicebat. ⁊ cū male tractaret
non aguit os suū. Vñ ad illud exemplū
nostris cordibꝰ imprimēdum hortatur
sponsus in cāticis. Pone me sicut signa
culum sup cor tuū. qz revera q̃ cunq; illō
signaculū ⁊ exemplar patientie cordi suo
pfecte impſſerit. oēm ire impetū facilius
edomabit. ¶ Secundum remediū con
tra iram. ꝓpriū est silentium. Vñ sup illō
Prouerbio. xij. Fatuus statim vindicat
irā suam. ꝺt glo. Natura ire est vt plata
magis ferueat. occultata langueſcat. Et
puerb. xvi. Qui imponit stulto silentiuꝫ
iras mitigat. Stultus est homo super
bus. p̃cipue si iracundus sit hō ille. Ad
illud secundū remediū videtur ꝑtinere il
lud ps̃. Posui custodiā ori meo cū con
sisteret pecꝰ aduersum me. ¶ Terciuꝫ
remediū est ꝯsiderare vtilitatē quā habꝫ
tribulatio q̃ toleratur patienter tā in pn̄
ti q̃ in futuro. Hanc vtilitatē insinuat
nobis dauid cum dicit de psecutoribus.
Circundederūt me sicut apes. Apes acu
leo pungūt. sed qz alia parte md tribuūt.
Sic psecutores vtiq; pungūt cū tribu
latione inferūt. tñ amandi sunt. dā md ce
lestis dulcedinis quodammō conferunt
materiā eīm corone eterne homi mīstrant
Vnde ps̃. Sup dorsum meū fabricauerunt
peccatores .s. coronam vite eterne
¶ Quartū remediū est. ꝓpriꝫ defectu
um ꝯsideratio. Facilius eīm supportat ali
qs defectus alioꝝ. q̃ ipse defectus suos
cognoscit. quos oporet ab aliꝭ supporꝫ
tari. vñ Salo. puerb. xix. Hō indigens
misericors est. ¶ Quintū remediuꝫ ire
est q̃ iracundus ꝯsideret q̃ non pōt no
cere alij. nisi ipse sibi antea maximum no
cumentū inferat. s. aiam ꝓpriā occidēdo.
Quia q̃ iracundus vult ledere. primū
in rebus et in fama vel in corꝑe. hoc nō
potest pficere nisi oporteat eum antea a
nimam suam ꝓpriam mortificare. ℣

Equitur de tribꝰ remediꝭ con
tra iram alienā. Primū est mol
lis rāsio. vñ Salomon puerb.
xv. Mollis rāsio frangit irā. sermo du
rus suscitat furoreꝫ. hō iratus est olla bu
liens. Prouerb. xv. Os fatuoꝝ effutit
stultitiam. Jō aqua frigida mollis rāso
nis fundenda est. Eccl. xviij. Honore ex
dorem refrigerabit ros. Dulce ꝫ bū ē vi
lut ros refrigerās ardorē ire. ¶ Secun
dū remediū ꝓtra alienā irā est silentium.
vñ Salo. puer. xxvi. Cum defecerint li
gna extinguet ignis. velut ligna sic bada
℔ba q̃ respondent homi iracūdo vñ ig
nis ire nutritur vñ Eccl. viij. Ne litiges
cū hoie linguato ⁊ ne struas ligna in ig
nem ipius. Securius eīm esset etiā oīno
recedere ab irato sicut aliqs recedit ab ig
ne qui nō vult ꝺburi. nec calefieri ab eo.
Vñ ad Rhoma. xij. Non vosmetipsos
defendentes charissimi. sed date locū ire.
¶ Terciū remedium contra iram alie
nam est benefacere homini irato. Unde
prouerbio. xxv. Si esurierit inimicus tu
us cibū illum. si sitierit. potum ei da. ⁊ cō
gregabis carbones ignitos super caput
eius. Beneficia que inimico exhibentur
sunt velut prune accendentes inimicos
coꝝ ad amorem. Vñ exemplum de hoc
legitur in vitas patrum. q̃ quidam senex
habuit insidiantem sibi. ⁊ i. le ꝓparauit d
baria ⁊ portauit ad eum. et sic ꝓter bene
ficia sibi ab eo exhibita recōciliatus est d

Accidia fm Hugo. lib. ij.
de sacramentis sic diffinit
Accidia est tedium ⁊
amaritudo animi inordi
ta. q̃ iocūditas spūalis extinguit. ⁊ quo
dam desperationis principio mens in se
metipsam subuertit. Sz Bern. ꝺt q̃ ac
cidia est quidam animi torpor. quo ꝺs
negligit aliq̃ bona inchoare. aut fastidit
pficere. Sciendū q̃ accidia est peccatuꝫ
graue. Primo ꝺa multum displicet deo

q̄ homo est piger et tardus ad bonum sicut pater et multis locis sacre scripture Et hmo et illo ꝓbo Apoc. iij. Utinam frigidus esses aut calidus sed qz tepidus es et non calidus neq; frigidus ergo incipiam te euomere ex ore meo. Calidus est q̄ feruens est ad bonuz. frigidus est q̄ simplr dcfitit a bono Tepidus ꝓ̄o qui medio mō se hz Et ōt glo. interliniar̄ q̄ maior spes est de frigidis q̄ de tepidis Cuius rei hec est cā. qa tepidi quandoq; securitatē accipiunt de hoc q̄ aliq̄d boni agunt. et iō se nō corrigūt Sed frigidi id est peiores se esse malos cognoscunt iō citius conuertuntur Tepidus de ore dei euomit qñ in deteriora precipitatur. vel qñ impenitēs moritur. et a consortio sctō̄z remouebit. Qz etiaz accidia deo multuz displicet. pō̄ iteruz oñdi q̄ hoc q̄ dicit Luce. xv. vbi sic hz Dico vob̄ q̄ ita gaudiū est angel. d. sup vno pec. peni. agenti q̄ sup nonagintanouem iustis q̄ non ind pe. nē. Ibi oñs feruentē peccatorem post conuersionē nonagintanous ꝓpo nit sicut dux in q̄o plus diligit vnum militē qui post fugā reuersus hostes fortiter pcussit q̄ cū qui nun q̄ fugit nec vn q̄ fortiter egit. Plus amatur agricola qui post spinas et tribulos fructus vberes reddit q̄ qui spinas et tribulos nūq; habuit et semp sterilis extitit. Item pō̄ adduci q̄ legit. Luce. xiij. de ficulnea fructū non faciente vbi dr̄ Succidite illam vt q̄d terrā occupet Et q̄ dicit Matth. xv. Seruū inutilē ejicite in tenebras exteriores Et quibz pz quantū displiceat deo accidia. Secūdo occidia multū displicet deo. qa accidiosus magis est deo inobediens q̄ creature irrationales. cuz plus teneat deus ꝓpter plura beneficia q̄ accepit a deo pre aliis creatur̄. Exemplū de sole. Posuit enī deus preceptū soli vt singulis diebus veniat ab oriente in occidentē. et singulis noctibz reuertat in orientem non pigritatur nec de die nec de nocte necessitate nec hieme implere illud preceptū. et quātumcūq; laborat in vna die tamen summo mane oritur sequenti die nō expectat talē remunerationem laboris sui vel talem penaz negligentie sue q̄ lez homo Ad hoc videt habuiss respectū August. cū dixit. Indecens est xp̄iano si radius solis eū in lecto inueniat. Possz enī dicere. sol si ptātez haberet loquendi Amplius laborauī heri q̄ tu. et tamen ego surrexi et tu adhuc dormis. Possumus etiā accipe exemplū ad detestationē huius peti ab eis qui ex terra nascuntur Videmus enim herbas et arbores que cū minimum habeāt inicium i crescendo ad magnā quantitatez ptenire. Et tale exemplo vtitur Salo. puerbi. vi. dicēs Vade ad formicaz o piger et considera vias eius et disce sapiaz q cū non habeat ducem nec preceptorē nec pncipez parat in estate cibū vt in hieme comedat. Potest erubescere piger homo q̄ ala tā quū in futurū sibi puider. et tpe vsum rationis hās non vult sibi puidere de futuro Itē videmus aquam semp decursum currere nisi impediatur. et sic de oīb̄us creaturis et alalibus. Ut̄ Aresto. l. xij. animalium Nullum ens naturaliter est ociosuz. vñ i oīb̄us alalib̄ est res mobilis. Ex istis dicitur q̄ accidiosus sit vilior oīb̄us alijs alalibus. Tercio displicet accidia deo. qz mundi amatores plus laborant pro perituris et momentaneis rebz q̄ illi q̄ dicunt se esse seruos xp̄i p eternis. si enī ꝓsideremus q̄ et q̄nta sustinēt homines pro tpalib̄. et quātū laborāt homines superbi ad ornandū se huic mūdo. possemus merito confundi in nobilissimis. q adeo pigri sumus laborare p regno eterno ad ꝓplacendū deo. vñ. Aug⁹. O si possemus excitare homines et cū ipsis pariter excitari. vt tales essemus amatores vt te ꝓmanētis. quales sunt homines amatores vite fugientis. Ut̄ merito displicet deo. q mundi amatores plus sustinent et plura faciunt et grauiora exercicia exhibent mūdo et diabolo q̄ seruī xp̄i ipi deo et maiorez sollicitudinez hñt ornare corpa sua cū ornatis vestib̄z q̄ seruī xp̄i

ornare animas suas cum virtutibus et meritis Unde abbas pambo videns mulierē ornatā in alexādria fleuit et interrogatus cām fui fletus ait. Duo me mouent. vnū de illius pditōne Aliud qz nō habeo tale studiū placendi deo quale habet ista qūo placet homib⁹ B Secūdo vitanda est accidia qz multum placet diabolo Primo qz diabolus accidiosos possidz q̄te t pacifice. Nā accidiosi nō cognoscūt diabolū i se q̄scere ibo non curāt eū expellere Qz aūt diabolus habitat t quiescit in accidiosis ad hoc pt̄ valere illud Matth.xij. De immundo spiritu q̄ ventes domū inuenit eā vacantem. vadit t assumit septē spūs nequiores se et ingressi habitāt ibi Secūdo placet illud viciū diabolo qz p̄stat diabolo fiduciaz temptādi hoiem de alijs peccatz et cū fortiter aggrediendi De multis cīm vicijs temptat diabolus hoiem repidiz et accidiosuz. de ḡbus non auderet hoiez temptare feruentem Vñ dicit auctoritas Ille feruenti musce nō insidiat. Accidiosus cīm se facit q̄si receptaculū omniū vitiorū. Bern. de p̄sideratō. Dim eo gl̄ationū malarū t temptationuz in censiuū est ociū. Nunq̄z ḡ sit ociosus seruus dei. Augustinus. Ociositas sine dei timore magistra nequicierum est. Sic ḡ patz q accidia t ocium est origo oim vitiorū. Accidia cīm p̄cipue solet ēe occasio luxurie. Exemplū de dauid et salomōe t de zodomitis. Etiam solet esse occasio superbie. ps. In labore hominū nō sunt et postea. ideo tenuit eos superbia. etiaz solet esse occasio auaricie. qz non vult laborare. ideo delectat multa habere sine labore. Nolite ergo locū dare diabolo. Semp aliquid boni facito. ne te diabolus ociosum inueniat. Vñ Exemplum in li. vitas patruz dixit quid ā senectq̄ hō existens in occupatione bona habet vnū diabolum eū temptātem. sed hō ociosus infinitos demones habet eū ad malum incitantes. vnde p̄mus locus ociosi est i seruus. sicut t diaboli. qō sic p̄ ostendi

C Onstat cīm q ociosus in celum nō recipit qz celū est merces operaz vi Matth.xx.ōt Voca operarios t redde illis mercedem. vbi notatur specifice operarios t non ociosos. Necq in paradiso recipiunt. Gen.ij. Tulit dns hoiem et posuit eū in paradisum vt operaretur. nec q̄ in purgatorio. vnde pō. In laboriosis hoim nō sunt tc. Et ibo cū hominib⁹ non flagellabūtur. necq in mādo vñ Lu.xij. ōt d: facul nea. succide eam. vt q̄d terrā occupat. igit locus eius nō erit alibi nisi in inferno. Tercio placet accidia diabolo qz hoc vicio tūc maxime hoies infestat t impugnat qñ sunt in seruicio dei. Unde gtem dei nititur eis auferre. nec parū deteriorat seruiciū dei quia facit vt psalterium cū fastidio lectū minus sit deo gratū q̄ psalmus vnus cū deuotione t hilaritate. vnde Hiron. Malle m psalmum vnū cū deuotione t hilaritate manis decantare q̄ totū psalteriū cum fastidio et accidia. Dirū ḡ est q sumus tā pigri et accidiosi cū merces sit tā magna. vñ bernar. de p̄sid. Si labor terret merces inuitat. vnuſq̄sq cīm fm laborē suū mercedē accipiet. vñ aug⁹. Quāta ei seminauerim⁹ in opib⁹ bonis tm maximus in fructib⁹. Igit debeamus nos cogere ad seruiciū dei. t q̄ntere illā pigritia t accidiam. t feruēter deo fuire. D Tercio accidia est vitāda t cauēda. qz est hōi valde nociua. aufert cīm hōi bona nature. bona gre t bona glie Pzlo ei aufert hōi bona nature. nā accidia nakale igentū t cetera bona nakalia deteriorat. t si nullū damnū aliud facz hōi nisi de tpis omissiōe. non pat dānificare hoiem Sz multi sunt q̄ dānum istud nō reputāt cū tm nihil nobile habeamus. nā in vna hora tpis pōt hō pmereri rēissionē oim pcōz. ōi gras et etnā gliam. Sc̄dō aufert accidia bona gre. ad qō valz illud Matth.xxv. de fuo pigro. Tollite ab eo talentū. t date ei q̄ bz.x. talēta oi cīm hñti dabit t q̄ nō bz q̄ videt hīe auf. rel ab eo. t ab eo q̄ non bz studiū t volūtatē operandi spe aufert

fructus. Justo enī dei iudicio fit vt qui nō vult opari dū potest postea nō possit cum vult. nec solum grām aufert accidia sed eiaz fructū qui ex gra debuerat pcede re. z sic aufert tota vtilitatem huius Ber nar. Quid mirius me ptinuares o amara mors vite vsu q̄ fructu. Nam vita sine fructu grauior est q̄ mors. Denicq; dis ples malum paratur ligno infructuoso securis z ignis. ¶ Tercio accidia aufert bona glorie. quia bona glorie pmittunt solum strenuis z vigilantibo. Vñ Lu xxi. Beati serui illi q̄s cū venerit dñs inuenerit vigilantes. Amen dico vobis q̄ precinget se. Matth. xxv. Regnū celoz vim patitur. z violenti rapiūt illud Ecō trario pigri z accidiosi amittūt illud. vñ Leo pa. in ōdam smo. Non dormientibus pueni regnū celoz. nec ocio nec de sidia torpēti bono diuido eternitatis igerit

De filiabus accidie

Equitur de filiabo accidie que sunt z qñ sunt petā mortalia.

Circa quod sciendū q̄ prima filia est pusillanimitas. i. kleynmoedicheyt. Est enī pusillanimus q̄ magnis existēs donis dignus his nō dignificat seipsum sicut debet dispositus ad vtutes vl ad scientiā z ad aliorū directionē nō vult sm suam possibilitatē opari vt his se dignificet. Contrariatur enī legi nature. Dia enī sm suā naturalē inclinatōem exequū tur suas actiones sm cōem ꝓmensuratio nem sue potentie. vt patz in rebo tā cog nitione carētibo q̄ cognitionē habentibo Quia q̄libz enī pusillanimitas procedit ex superbia (in quā pusillanimus nimis nititur sue pinacie z ꝓprie sentēcie q̄ re putat se insufficientem ad ea q̄ pōt. Vñ pverb. xvi. Sapientior sibi stultus vide tur septē viris loquētibo sententias) mul totiēs est petā mortale. Secz qñ ex hac pertinacia pusillanimus abutit suis bonis naturalibo. vel gratis diuinitus sibi datis non tendendo ad bona. sed diuertendo ad vilia z ad mala. Vnde dūs seruū pigrum dānauit z pmisit. qui acceptā pecuniam dñi sui fodit in terram. z non est opatus in ea ꝓpter q̄ndam pusillanimi tatem. Ad ista filiā accidie pñt reduci tepiditas mollicies z somnolentia. q̄ ab aliis species accidie ponūtur. Unde mollicies q̄licz est petā magnū sm quos dam Herma. de schyl. Secz q̄ hō nō remitti tur carnalibus. sed voluptarie eas inualescere pmittit. Somnolentia aūt que vigilā tie z caude opponit pōt esse causa mortalium petō. z q̄licz petā mortale. vt q̄n homo nō est cautus z vigilans in his q̄ necaria sunt ad salutem. Tepidus ē mo dicus z remissus amor ad bonum. F

Seba filia accidie ē malicia. q̄ signat inimiciciā quā hz aliq̄s ad ꝓximos q̄ fit inimicus ꝓximum. z ex pigricia z nausea dolz de hoc q̄ aliq̄d boni debz facere. s. ie iunare. orare. missam audire ꝛc̄is. Sed libenter iret ad choreā. hoc ēt sibi dulce z delectabile ꝛc̄is. Ergo ꝓfitendū est h̄ si malum cum gaudio ꝓpetrasti z bonū opus cū tristicia fecisti z cū tedio magno Ita q̄ vna hora in cecla longior tibi vi detur q̄ tres in foro vel in chorea. Et h̄ est signū q̄ sunt vacui a gra. z cor eorum plenū est cum mūdanis delectationibo et gaudijs. Unde apls. p. Cor. ii. Animalis hō nō pcipit ea q̄ dei sunt. Vñ brūs Aug⁹. li. v. ꝓfess. Gaudiū diuine dulcedinis non degustas. si carnali delectatione cor maculas. vñ Bern. in quadā epla. Quo ignis z aqua simul esse nō pñt. sic spūales z carnales delicie in eode se non cōpatiūtur. B Tercia filia est ran cor z. Secatur ex scba. s. q̄ nō solum odio ꝓximos. sed etiā illū qui suadet mihi vir tutes z vult me trahere ad bonū. Tu arbi gracia. Si aliq̄s diceret mihi q̄ deberez ire ad sermonē. vel ad missam. vel orare deberem. vel si aliq̄s me fraterne āmones ret z corriperet pro excessibo meis Vel p̄ dicaret mihi q̄d fugiendū sit. ꝓpter quid seruandū. s. p̄cepta z virtutes. quid timē dū sit z meditandū. s. mors. z extremum iudiciū. quid desiderandū z petendū. Secz,

gracie ꝛ virtutes in pñti ꝛ gloria in futuro illum odirem ꝛ toruo vultu respicerez hoc prouenit ex nimia tristicia ꝛ pigritia quam ds habet ꝛ non vult resistere. ꝛ ira mens ꝛ cor amaricantur. ꝙ nihil boni sapit. ꝛ talis mentis amaritudo rancor ꝺr. vñ Hermā. de schilditz loquens de his duabꝰ filiabus ꝺr. ꝙ malicia est quoddā firmatū odiū ad repulsationē oim mediorum ad deum reducentiū ꝛ cōstat ꝙ est grauissimū pcm̄. vñ Richar. sup illud. Non in fermēto malicie ꝺr ꝙ malicia est ex proposita ꝺliberatione malo cognito mala animo sentire Vñ etiā Chrisꝰ sup Hath. Sicut ignis ꝙnto amplꝰ ligna susceperit in maiorem flammā sese rigit. sic ania mala ꝙnto magis veritatē audierit. eo amplius in malicia excitatur Seo rancor ſm Herman. de schildꝛ. cum sit ꝙdam amaritudo ꝛ abhominatio vel detestatō ꝓximi vel hominum ad spiritualia inducentiū vel etiam ipsorum bonorū. sanꝝ est pcm̄ mortale. licz ꝑmi motus possint esse pcā venialia. Quia ſm eundem abhominatio spūalium ſm genus suū est ꝗue pcm̄ mortale. multo magis ꝗ rediū boni. nisi cōsistat in prisꝰ morbo sensualitatis. Vñ em̄ ad ꝺliberationē rōnis ꝛ cōsensum voluntatis pertingit est valde graue pcm̄. Quia est ꝙdam piculosa penitentia ꝓpria spiritualia et diuina. ꝑs. Tu ꝓpo odisti disciplinam Quarta filia est torꝑor. et est quedam insensualitas ꝓpter quā hō non pōt induci ad exercitiuꝫ mandatoꝝ dei. hoc est ꝙ homo tam stolidus et durus ꝛ puersus erit ꝙ nō potest induci ad seruandū pcepta dei. Et torꝑor circa pcepta est pcm̄ mortale ſm genus suū. quo incidit in rationē inobedientie. Ad hanc filiā accidie reduci pñt ꝺilatio. tarditas. negligentia. Pro quo sciendū ꝙ ſm Hermā. ō schil. ꝺilatio est multiplex. ſ. conuersionis q̄ est valde piculosa. qz ꝓpria sapientē Ecci. v. Ne tardes conuerti ad dñm. et ne differas de die in diem. subito em̄ veniet ira illius et in tpe vindicte disperdet te. Item est ꝺilatio confessionis que sine peccato mortali vltra annū differri nō potest. vt patz extra de pe. ꝛ re. ois vtriusqꝫ. Et ꝛ istꝰ in pcō mortali ꝺilatio ꝓfessionis ē valō piculosa ꝛ dānosa. qz ꝙ culpā mortalis peccati mox expiare non curat. imo ad aliud mortale cadit. Quia ſm Greg. Unū pcm̄ mox suo pondere ad aliud trahit. Item est ꝺilatio inchoatōis boni operis vt ꝓz per eos ꝙ ꝺicūt eras eras morte corꝛ ꝗsqꝫ mors veniat. vñ Aug⁹. viij. ꝓfessi. Qz diu ꝛ eras. ꝙre nō mō ꝙre nō et hac hora finis est torꝑ ꝺinis mee ¶ De tarditate qñ sit pcm̄. Sciendū ꝙ tarditas ꝛ negligentia ſm reatum pcī satis incidunt cum ꝓmissis qz circa ꝓcepta statim implenda. tarditas pōt esse qñqꝫ pcm̄ mortale. ꝛ multo magis negligentia. sicut si ꝺs esset in peccato mortali ꝛ tardaret de hoc confiteri donec missam ꝺiceret peccaret mortaliter. etiam si statim post missam ꝓficeretur. et multo magis si totaliter negligeret confiteri. ¶ Quinta filia accidie est desperatio. qz ꝺiffidentia meritorū mater est ꝺiffidentia ꝓmioꝝ. Dicit em̄ aliq ex nimia accidia. ego non possum ista facere. veniā vbi possim. et sic quasi desperant de vita eterna. Sed si sine labore et bono opere vitaz eternā habere possent. tūc bñ reciperēt. Et est grauissimū pcōrum desperatio. vñ Jsiō. de summo bono. Desperatio peior est oīm pcō. Unde etiā Aug⁹ super Joh. De nemine desperandum est cū sit in hac vita. Solū em̄ desperatōnis crimen est. quod mederi non pōt. Sciendū ſm Hermā. ō schil. Desperatio est pcm̄ mortale. imo grauissimū pcm̄. ꝛ pcm̄ in spm̄ scm̄ apud sanctos doctores Tamē sicut alia peccata habet quosdam ꝓmos motus licat valde perículosos. tñ non semp fortē hñtes rōnem peccatoꝝ mortaliū. ¶ Sexta filia accidie est euagatio circa illicita. Qui em̄ ab sorꝑtus est tristiciā nō habens in se vbi ꝺelectetur euagatur ad exteriora querens ꝺelectationē. Qñ em̄ hō non hz ꝺelectas

tionem in deo. hic querit consolationem ab extra. q3 ania hois sine delectatõe esse non põt. et ista cuagatio sepius est pcm̃ mortale. s. qñ tal cuagatio circa talia obicta ꝓhib. que fm se sunt pcã mortalia in dbus aliqs motosa delectatõe mortal nõ solum anio talia operandi. sed cã oblectandi aim in talibꝫ. vt supꝫ ó pcõ motosa delectatõis dictũ est. talis cuagatio est pcm̃ mortale Ista cm̃ cuagatio facit homines instabiles et imp̃fectos. Nota q3 indeuotio et cuagatio ex ꝓposito et sciẽter et malicia ꝓuenit circa horas canonicas dicendas. circa missas legendas et circa qlibet off. ciũ diuinũ et in locis sacꝫ qñq3 põt esse pcã mortalia sed qñ hõ ita remittit circa talia q3 tra indeuotꝫ et vagabũdus in mente fit q3 vl ꝓbũ ad se ptinens vocalit nõ dr vel trũcate vel indeuote et absq3 omi intentõne dictũ ab alijs nõ audit vel dissolutõem nimiã et irreuerentiã i chozo vel circa altare vl in ecclia facit. q3 ex ꝓcepto ecclie tenent qui i sacris ordinibꝫ sunt ꝓstituti studiose et deuote celebrare officiũ nocturnũ et diurnum. vt hĩ extra de cele. missaꝝ. c. ꝓsbiter et. dolentes. Et q3 dimittere vnã horã scienter et sine cã rõnabili peccaret mortalit. Jõ hñt beneficia. et circa curã tpalium nõ occupant. sic̃ seculares. vt ibõ deuotꝫ et attentiꝫ attendãt vbo. ¶ Sequitur cõsiderare quõ rediũ boni situ peccatum mortale. Pro quo sciendũ q3 fm Hermañ. de schul. rediũ boni põt ꝓsiderari triplr Uno modo put est quidam motus naturalis ex lassitudine corporis post exercitiũ sũale puenies. et sic non est pcm̃. Secõ mõ fm q3 est motus appetitus sensitiui ꝓut afficit de ogẽ spũali laborioso. et põt e pcm̃ veniale q̃ntũcũq3 etiã iste appetitus sit deliberatus q3 ꝓsensus in veniale nõ est nisi veniale Verbi gratia Dicit canto vel oro cum tedio et tñ ꝓpterea nolo dimittere. et sic est solum veniale. Tercio modo ;cũ hoc rediũ redundat in omissionem eorum que sunt necessaria saluti et ad q̃ homo necessario tenetur et sic est mortale. Verbi gra. Sicut nõ audire missam in die dñico vl penitentiã iniunctã nõ complere. Cum aũt rediũ redundat in ꝓsensum rõnis vl voluntatis bonum diuinũ nõ amantis vel cũ fastidio recogitãtis. est pcm̃ mortale. Tum q3 eo q3 ratio et voluntes circa tristicias ferunt in bonũ de quo gaudendum esset q3 directe contrarie cheritati. Tum etiam quia tale rediũ redundat in omissiõem eoꝝ q3 que necessaria sunt saluti. scz diligere verum bonum et declinare a malo. Si autem rediũ illud ex omissione boni et difficultates eggredientis bonũ ducit in desperatõem. tunc iam accedit ad peccatũ in spũm̃ sanctum. Et si rediũ ita crescit q3 inijciat sibi manus tũe ic̃m similis erit iude qui lequeo se suspendit. ergo magna mala oriri possunt ex tedio et ex accidia nisi ei resistat. ¶

Accidia palliat se sub triplici spẽ virtutũ Et ꝓmo sub ficta specie discretõis. q̃ maxime apparet in illis q̃ dicunt q3 libent exercerent se in operibus strenuis. nisi in hoc merã discretõis naturalis virtutis excedere se timerent. Remediũ ꝓtra illud est q3 multi debiliores eo magis ardua per cooperatõem diuine gratie operantur q̃s sint illa ad que per diuinũ instinctũ aliquoties ipi inclinant Et q3 firmit speret in adiutorio diuino q̃ ipm̃ q3 suã grãm in bonis actibꝫ poterit vigorare. vt etiã cõfidenter dicat cũ apl̃o Omnia possum in eo q̃ me ꝓfortat Certa igit causa est q̃re pauci sunt feruentes in exercitio virtuoso. rari sunt qui plene deo ꝓfidũt. q3 possit eos ꝓfortare Secõ occultat se sub specie humilitatis. Sicut qui dicũt q3 libenter ferentius orarent et crebrius elemosinis et operibus pietatis insisterent si ex hoc fauore humane laudis et ꝓpriam cõplacentiã incidere nõ timerent ne maiores apud homines reputarent. q̃s sunt coram deo. Remediũ contra hoc q3 qñ homo timet q3 de ꝓximis exercitio aliqd incidat cõplacentie ꝓprie vel hũane tunc ꝓpter timorem complacentie de

hꝛ diligenter pensare. vtrū ad talia opa exercenda in publico astringak ex necessitate vel ex charitate. Et si ex necessitate astringak. puta q̄ tenet ad veritatē vite sicut doctori incumbit scitaris doctrina publico. vel etiā audire missam: et dare elemosynā. audire sermonem. ordinet p̄ mā intentōem in deum. ꝛ si occurrit resistat. Et tunc ꝓpter timorem cōplacentie incidende nō dimittat in publico frequentare. qz si illabitur ō hoc cōplacentia. illi resistat ꝛ dicat cū Bern̄. Propter te nō incepi nec ꝓpter te nō dimittā. Si autem astringak ad illa ex charitate vel voluntaris arbitrio. tūc debet eam tamdiu frequentare in ptiuato donec ex frequentia actuū effectus eius tm̄ firmetur in bono ꝓpturis ꝛ in amore diuino. q̄ possit illos actus etiā in publico sine periculo complacentie exercere. ¶ Tercio occultat se sub specie deuotōis ꝛ spūalis feruoris. Nō apparet in his q̄ dicāt se ideo ꝓtermittere quandā virtutū exercitia (ad q̄ tenetur exterior occupatio) vt intime ꝓtemplatōi ꝛ feruori deuotōis amplius ad deū inardescāt. Et tales in illū errorem incidunt q̄ dicūt q̄ existentes in statu pfectōnis ꝛ ꝓtemplatōnis in detinatōe corporis xp̄i nō debant assurgere nec ei reuerentiā exhibere. dicentes hoc esse imperfectōis si a puritate ꝛ altitudine ꝓtemplatōis tantū descenderent q̄ circa sacrm̄ xp̄i aut humanitatem ꝛ passionem xp̄i aliq̄d cogitarent. Sed illud est nimis erroneū. qz nulla p̄t esse tanta deuotio. dum tamen hō nō raptak supra sāp̄m. a sensibus extrahak. q̄ hoiem possit absolucre ab obligatione que tenet ex p̄ceptis dei et statutis ecclie q̄bus homo astringit ad deo grās referendū de beneficio incarnationis et passionis xp̄i ꝛ eius sacris. Et ideo nulla p̄t esse tam feruens deuotio quin hō teneak in detinatōe corporis xp̄i (que passionem dñicam representat) flectere genua. et reuerentiā deo exhibere. Exemplū. erat quedā que se valde reputabat esse deuotam. ꝛ que vna vice infra missam ꝓtinebat se. ꝛ noluit leuare caput. tunc miles stans circa eā dixit ei Erigas te iam em̄ leuak corpus xp̄i. Et illa Ego sum sup hoc. ꝛ sic se nō erexit Tūc miles iterū ꝛ iterū ammonuit eā. Et illa vt antea respondit sibi. Tunc miles cū ꝓprio pede rasit eam de sede dicens. in nomine diaboli es tu sup hoc q̄ debes exhibere tantam reuerentiam creatori ꝛ redemptori tuo

Remedia contra Accidiam.

Equitur de remedijs ad accidiam. Quoz primū est fiducialiter. Secundū. diuersitas occupationū. Hoc remedium hꝫ in vitas patrū vbi legit q̄ beatus anthonius temptatus spiritu accidie. ꝛ resistens in hoc remedio diabat. Dñe saluum me fac. sed vane cogitationes nō ꝓmittunt me. qd nam faciā. et quo saluari debeo. oñde mihi. et respiciens. vidit quendā astantē torquentem funiculū q̄ sibi similis erat. deinde et ꝓpe surgentem ꝛ orantem. ꝛ iterū surgentē et plectas facientem de palmis. ꝛ inde rursus ad oratōnem surgentē Erat aūt ille angelus dñi ꝛ dixit ei. ꝛ tu ita facies authoritate saluaberis. ¶ Secūm remedium est cōsideratio laboris xp̄i. q̄ ꝓpter nos laborauit in terris. Vñ Bre. Si passio xp̄i ad memoriā reducit ꝛ cē. Barthol. Nō est finis maior dño. Magna superbia est si velit deseere seruus et q̄ laborauit dñs Laborauit aūt dñs ihesus xp̄s ꝓmo in natiuitate cū ad durū ꝓceptū positus fuit. ꝛ vilib⁹ panniculis inuolutus. Vñ ōr ꝓ. ꝓpham. In laboribo a iuuentute mea. Secō laborauit corde q̄ anxietate et tristitia ꝛ compassionem quā habuit sup̄ peccatores. Marci. viij. Misereor super turbā. Tercio laborauit ore per ꝓdicationem. Ps̄. Laborauī clamās. rauce facte sunt fauces mee. Sed heu pauci audiūt xp̄m. cū tā ēra audiūt clamorē suū cū tranuit tp̄e passionis et pene q̄ scisse sunt. Sed heu miseri peccatores cū in suis ꝓdicatōibꝫ audire volūt vt ꝓuerbiū ꝛ fa-

nentur. Quarto laborauit suis pedibus qꝫ circūibat ꝙ castella annūcians regnū dei. Nō em̄ iuit in equo vel in curru. sed nudis pedib. Job. iiij. Fatigatus ihs qm̄ sedit sup puteū. Quinto laborauit oculis. s. lachrimas effundendo. vñ Job. xvi. Facies mea intumuit a fletu. Sexto laborauit toto corpe ꝛ oib⁹ membris fudendo sanguineū sudādo flagellis eū cedendo. crucē portādo. ꝛ in ea expansus toto corpe moriendo Ergo merito exemplo ipsius laborare debemus et nō otiari. Job. xij. Exemplū em̄ dedi vob. ℂ Tertiū remediū est ꝯsideratio liberationis. qꝫ ꝙ laborē quē hic patimur liberamur a laboribꝫ et penis eius. de qbꝫ dr̄ ps̄. Laborabūt in eternū ꝛ viuēt adhuc in finem. Vñ Grego. Dū labore transimus toto aterimur a ꝙcuo labore liberamur. Sed peccō nō pōt euadere dn̄ aut eternaliter oꝛteat eū puniri aut hic ad tps laborare. ꝛ ꝙ penis satisfacere ꝙ tribulationē ꝛ alia bona exercitia Vñ si qs ꝯsideret diligent̄ fortes ꝛ eternas penas infernales. leues repungabit labores et ꝑsuras hui⁹ mūdi. Vñ Grego sup illud Math viij. Eiciant in tenebras exteriores. Dicit in inferno erit frigus intolerabile. ignis ingens inestinguibilis. ꝑmis immortalis. feroꝛ intolerabilis. tenebre palpabiles. flagella excedentiū. horrida visio demonū. ꝯfusio peccōꝝ. desperatio oim̄ hoim̄. Erit em̄ miseris mors sine morte. defectus sine defectu. qr ibi mors semꝑ incipit ꝛ deficere nescit. Et dn̄ scꝛtur ꝙ merito debemus h̄ vniuersalit oparī vt ab illis eternis malis liberemur. ℂ Quartū remediū est ꝯsideratio tpis in dn̄ sumus ꝯstituti. qđ est tps gratie. qr nos sumus in die et antiqui fuerūt in nocte. Vñ apls. Nox p̄cessit dies aūt appropinqbit. ꝙ magis reꝓhensibiles sunt qui tpe gratie dn̄ qui ante in veteri testamento otiosi fuerunt. Et hoc ꝓpter pciositatem tpis in quo sumus. Vñ Bern̄. Nihil pcciosius tpe et ergo vt possimus digne rōnem reddere nō ꝙ debemus ullo vmquam pretio. Vñ Grego. Sicut capillus capitis non peribit. sic nec momentū tpis. dn̄ de eo oporter nos reddere rōem quō illud expendamus. H̄ effectꝫ memorandū omī die ꝛ omni hora. sicut legit de quodā bono homine ꝙ qñcunqꝫ audiuit horologiū signare sꝑ dixit. O deus iterū vnā horā tpis gratie expendi. de qꝫ tibi reddituri sumus rōnem quō in illa vixi. Vñ ait Anselmus in meditatiōibꝫ. O lignū aridū ꝛ inutile eternis ignib⁹ dignū. qđ rñ debis in illa die cū exigitur a te vsqꝫ ad ictū oculi oīne tps viuendi tibi ꝑpensum. Tūc ꝙpe damnabit. qđ inuentū fuerit ꝙ in te vl̄ otiosi fm̄ois vsqꝫ ad minimā cogitatōem ꝛ tps qꝫ virtuti si nō fuerit ad volūtatē dei directū. ℂ Quintum est ꝯsideratio future mercedis Vñ Aug⁹. Si labor te terret vide mercedē. Vñ Bern̄. xv. Et factus est fm̄o dñi ad abraā ꝙ visionem dicēs. Noli timere abraham ego ꝓtector tuus ꝛ merces tua nimis. Sic iam tps pōt dicere cuilibet homi bonū operanti Ergo si terret pigrū hoiem labor. attrahat eū merces nā gratis dicta videt breuis mercennario si in fine diei expectet magnū ꝓcciū tpale. qđ tñ parū est respectu eterni premiꝫ Vnde Greg⁹. Spes in eternitate aim̄ erigit Et id circo nulla mala qꝫ exterius toleret sentit. Chrisost. Si tempestas nauis. vulnera militū. si frigora agricultoꝝ ꝓpter premiū tpale leuia sunt Quanto magis debent esse leuia ꝓpter p̄miū sempiternū Si qs diceret. surge. vigila ꝛ ora hac die ꝛ cras dabo tibi centū florenos Et sequenti nocte plus ꝓmitteret. ꝛ tercia nocte multo plus. et quarta maiorem bonorem et dignitatem ꝛ diuitias qꝫ habet imperator faceret⁹ libenter. sponte ꝛ ꝓmpte Sed hec nihil sunt respectu mercedis quā dns promittit operantib⁹ bona opa. Vñ Bern̄. sup cantica. Rara vox est gaudiū ꝛ solum ꝙ nō de creatꝝa sed dō creatore ꝯcipit. qđ cū possides nemo tollet a te cui cōparata dis aliunde iocunditas meror est dis suauitas dolor est offic dulce amaꝝ. oīne

deo ꝙ. sedum. omne aliud qđ delectare
possit molestū. vñ Aug. de lib. ar. Tan
tae est pulchritudo iusticie, tanta est locū
ditas lucis eterne vt etiā si nō liceret in
ea amplius manere ꝙ vnius diei hora
propter hoc solā innūerabiles anni huius
vite pleni delicijs & etiā cū affluentia tē
porali bonoꝝ recte meritoꝝ cōtemne
rent. Vñ etiā Hiero. i quadā epla. Nul
lus labor durus alīm ips longū videri
debet q̄ glia eternitatis acquirit. Unde
exemplū legit in vitis patrū Quidā fra
ter interrogauit abbatez achillem dicēs
Cur sedens in cella mea pauor accidit ā.
Cui senex ait. Quia nōdū vidisti rectē
quā speramus necꝫ tormenta q̄ timem⁹
si em ea inspiceres diligenter. & si vermi
bus esset plena cella tua vsqꝫ ad collum
etiā in ipis gmansares sine accidia

De Auaricia

Auaricia detestanda est. A
Primo propter mul
tiplices maledictōes que
in scripturis auaris inflicte
sunt. Vñ Luc. vi. Ue vobis diuitibꝫ q̄
hic habetis solatōem vestrā. Jacob. v
Agite nūc diuites. plorate vlulantes in
miserijs vris q̄ aduenient vob diuitie vre
putrefacte sunt. & vestimenta vra a tinea
sunt comesta. Aurū et argentū vestrum
eruginauit. & erugo eoꝝ in testio erit vo
bis. & māducabitis carnes vras sicut
ignis. Thesaurizastis vobis iram in no
uissimis diebꝫ. Item Aug⁹. Ue illis q̄
inhiant vt augeāt res gituras vñ etiam
amittant. Et sic cū qđ diligēter sacram
scripturā aduertit. tunc ꝙ. maledictōes
reperiunt suis auaros diuites. ḡre meri
to qđ cauet: ꝙ auaricia. ¶ Scdo ad
detestatōnem auaritie facit hoc ꝙ auaro
nihil est iniquius. Eccl. x. Auaro nihil
est celestius. quia sedus inde perpetuam
auari. et vltra. qz iudas dedit xp̄m pro
xxx. denarijs. auarus aūt dat cum qđq
pen vno denario. cum nō timeat peri
riū cōmittere & veritatem negare p vno
solo denario. Et in veritate petri Jude
fuit auaritia. Et insup auarus est peior
iuda. vt patet ex eo. qz iudas. xxx. denari
os malea exsitos restituit. sed auari nun
qꝫ vel raro male acquisita restituunt. cū ibi
fm Aug⁹. petri nō dimittit nisi restitu
atur ablatū. Item auarus iniquus est in
deū. qz vilissimā ei creaturam preponit.
Vñ auaricia nominatur ab a o ydolo
seruitus Hoc sic pz. qz auarus dat illa
creature q̄ proprie danda sunt ipi creatori
scz fidem spem & charitatē. Primo fidē
qz melꝰ sentit de diuitijs qꝫ de deo Cre
dit em q̄ necessaria debet hre si diuitijs ser
uierit. & credit se fame pire si deo seruit. &
q̄si ds minus velit & minus possit suos
suos remunerare qꝫ diuitie. Quando em
de causis accidit q̄ alicui nō promittit ei
quē scit sibi esse fidelem seruū. vel qz nō
pōt. vel qz nō vult. nam pōt esse in do
cū sit omps q̄ pōt. & cū sit summe bon⁹
q̄ vult libenter suis subditis prouidere.
Item spem ponit etiā auarus i diuitijs
qđ est quoddāmō a deo desperare. vnde
Aug⁹. Deo desperare est spem in crea
turis posuisse. Item charitatē etiā ponit
in eis quā in deū ponere debuerat. faciens
diuitias deum suum. vñ Aug⁹. Hoc ab
hoc colitur qđ p cetera diligit. Qđ pa
ter. qz auarus vidit potius florenum
deū in sacco. & potius audit loq denari
dinis & lucris q̄libꝫ qꝫ de spūalibus.
septius cogitat de thesauro qꝫ de deo. vñ
Innocēn. de vilitate ydolatrie. Auaritia est ydolo. Unitus. q: sic ydo
latria seruit simulachro sic auarus seruit
thesauro. Nam ille colit ydolum dili
genter ampliat. & iste cumulū pecunie di
ligenter augmentat Ille cū diligentia co
lit simulachrū. & iste cū omni cura custo
dit thesaurū. Ille spem ponit in ydola
tria. iste spem ponit in pecunia. Ille ti
met mutilare simulachrū. & iste timet mi
nuere thesaurū. Item q̄ nihil iniquius sit
auaro pz ex eo qz seipsum vendit & inter

ſcd. Eccl.x. Hic animā venalem facit. Bñ Aug⁹ in quodā ſmone. Auarus nunq̄ lucret ſcipm ꝓdit ⁊ antecq̄ aliqđ capiat capit. Valde iniquus reputaret ꝙ primū ſuū inimicis capitalib⁹ venderet ſed iniqor reputaret ꝙ cognatū ſuū vel frem ſuū venderet vel occideret. Inis quiſſimus ꝙ prem ſuū venderet vel occideret. qđ plus amare tenet. Sed multo iniqor videt eſſe reputādus ille ꝙ ſcipm vendit vel occidit quē plus tenet amare ꝙ mām Inſup auarus nō ſolū vendit ſe ſed etiā vendit deū. mariā ⁊ oēs ſctos. ⁊ regnū celoꝝ. et meritū paſſionis xpi. et particip̄ationē oim bonoꝝ tocius eccl'ie' Ergo nihil iniquius q̄ pecuniā amare. Item auaricia deteſtanda eſt qz eſt vicū valde infectiuū. qz nec parcit homini ſeni nec iuueni. immo ſm verbū ꝓphete A minore vſq; ad maiorem oēs ſtudent auaricie Vix enī puer q̄nq; ſeptennis eſt cupidus ⁊ affectat denarios. Sz de pecoro luxurie expectāt pueri vſq; ad decimū vel duodecimū annū. Item petrī lu xurie ſolo ſenio ſeneſcit Vñ Aug in quodam ſmone. Cū cūcta vicia ſe ſenſcāt ſola auaritia iuuenſcit. vñ Sene. in lib. de moribꝫ. Noſtro ſimilis eſt auaricia ſenilis. đ ſtulcius eſt vt dici ſolet q̄ via deficiente augere viaticū. Item auaricia deteſtanda eſt. qz fatuū đ eſt cōgregare diuicias. qđ patet ex hoc. qz auarus aſſimilatur fatuo qui libentius iaceret inter ſpinas vbi ſe lederet q̄ in lecto molli. et ſpine ſunt diuitie ⁊ res tpales. vt dñs in euang. dr Matth. xx. Hoc patet ex eo. qz cum labore acq̄runtur. cum timore poſſidentur ⁊ cum dolore amittunt. vñ Jſid⁹ in libro de ſum. bo. ℣ Quis bona mundi diligit velit nolit timoris ⁊ doloris pene ſuccumbit. vñ Hiroñ. in epla. Auaro tam deeſt qđ habet q̄ qđ nō habet. Quia aut nō habens cōcupiſcit vt habeat. aut habita meruit vt amittat. vñ etiā Chriſoſt. ſup Matth. Qui pecunie ſeruit ⁊ p̄ſentibus cōpedibus conſtringitur ⁊ futuris. ¶ Item auaricia deteſtanda eſt. qz res tpales ſi poſſunt ſaciare affectū hominis. ⁊ huius cauſa eſt triplex. Prima eſt capacitas anie. qz ſm doctores Anima dei capacē nihil minus deo implere pōt. Unde Sap. vi. Cū orbis terraꝝ ſit q̄ſi gutta roris antelucani. q̄ nō ſufficit totus orbis ⁊ oia q̄ in eo ſunt implere coꝝ vnius homis. Vñ Bern. Ad imaginē đ ppe dei facta eſt aia rōnalis ceteris oibus occupari pōt. implere eo vo nō pōt. capax enī dei eſt et ꝙđ deo minus eſt nō eam implebit. Scđa cauſa eſt qz cupiditas homis infinita eſt. pecunia ꝓo q̄ntumcunq; ſit magna finita eſt Sz ſm Areſt. iij. phi. Finiti ad infinitū nulla eſt ꝓportio. q̄ eis pecunia nō pōt ſaciare cupiditatē hois. Tercia cā eſt. qz pecunia ē res corpalis ⁊ aia eſt res ſpūalis res vero ſpūalis corpali nō pōt implere. Verbi grā Sicut archa vacua nō pōt implere ſapia. ita nec ania pecunia Ergo auarus in ſcripturis aſſimilatur infernō. vñ Aug⁹ in epla. Auarus eſt filius inferni. Infernus enī quātocunq; deuorauerit nunq̄ dr ſatis eſt. Sic et ſi oēs theſauri ꝓfluxerint in auaꝝ nō dicit ſatis eſt.

De filiabus auaricie ℒ

Ḗctur de filiabꝫ auaricie q̄t ſunt et q̄ſ ſunt petā mortalia. Circa qđ ſciendū q̄ ꝓma filia eſt obduratio ꝓtra miſcōiam que valde diſplicet deo. Ergo dicitur Jacobi. ij. Judicium ei fit ſine miſcōia qui hic nō facit miſericordiā Ut autem iudicium extremū nobis exhibeatur miſericors diter debemus tenere doctrinā chriſti qui dicit Luc. vi. Eſtote miſericordes ſicut pater veſter miſericors eſt. Et Matth. v. Beati miſericordes q̄m ipſi miſcōiam ꝓſequunt. Secundū aūt ſm Hor. de ſchil. Obduratio contra miſcōiam ſm genus ſuū eſt peccatum mortale. qz direct⁹ eſt contra charitatem cuius affectus ꝓprie eſt compati malo ꝓximi q̄đ directe excludit obduratio contra miſcōiem. Licet enī homo nō ſemꝑ teneatur omnē miſeriā ꝓximi

subleuare semp tamen tenetur eius miserie compati qō auari nō faciunt. quia nō solum eor ita contra miseōiam obdurāt vt de suo aliqd dare renuant paupibus z indigentib. sed etiā grādiq; ppter aua ritiam eoꝝ z obduratiōem z crudelitatē multi pauperes moriunt. Alius in mari q cogitur eis capere pisces Alius cadendo de altis edificijs qui cogitur eis edifica: re Alius moritur frigore qui cogitur eis venari. z sic de multis alijs. vt Ambros oñdit in lib. de Nabuchodonosor z magis infra patebit cū agetur de violentijs

D Secūda fila est inquietudo mentis q̄ pueniet ex inordinato affectu lucran di z alia. Qt aūt inquietudo tollit pacem intrinsecā mentis q nimiā anxietatem et quietem fruendi deo z pximam salutē quę randi grauē petiñ est z mūtoriens morta le qñ ex ipsa omittunt ea q̄ necessaria sunt saluti vel ꝛria fiunt sic qñ p eā tollit ois deuotio z ois cultus dei et violant sacri dies vel fiunt alia q̄ sunt ꝟ p̄cepta dei et ecclie. Si tñ inquietudo magna sit z aliqlit imoderata sic in marcatōibꝰ ꝓtingit. nec tñ omittunt ea que necessaria sunt saluti nec fiunt aliq̄ contra p̄cepta dei z ecclesie z superioꝝ pōt esse petiñ veniale. nisi ex ista inquietudine hō tñ ex amore diuitiaꝝ immergeret vt vel in talibus finem po neret vel de deo et de eius prudentia ni mis diffideret. tunc ipa inquietudo posset esse petiñ mortale. Sicut de illo diuite ꝓz cui⁹ ager fructus vberes attulit. Luc xij. Qui pre inquietudine nesciebat quid ageret dicens. quid faciam. Super quo dicit Ambrosius Sed nec ipe se quietat qui d̄ sup abūdantia follicitat. in vbertate fructuū vocē egentis emittit. Quid faciam inquit. nonne hec vox pauperis nō habentis subsidia viuendi. C Tercia filia sunt violentie. i. rouffoē gewalt. qz rapiūt violenter bona primi. Qt aūt raptores peiores sunt diabolo. et q̄ de rapina nō est comedendū habet in septimo p̄cepto circa ūllam litteram A

A Item q̄ violenter exactōes in suos subditos faciunt. z q̄ dñi nō possunt a suis subditis aliqd extorquere sine petō. Sed tñ ex causis rōnabilibus pōt pens re moderatū subditū. hoc etiam patet in septimo p̄cepto. C Sciendū ꝑm Hamañ. de schil. Omes indebite exactōes z extorsiones q̄ per suptores fiunt in subditos sunt petā mortalia Et maxime q̄ subditi talia soluūt ex metu penaꝝ z dñi tales tenent ad restitutōem Rapina etiā z furtum z violentie petā sunt mortalia ꝑm genus suū nisi tunc esset in rebus mi nimis in q̄bus se nullus iniuriaꝝ reputaret. Sicut in ablatōe vnius nucis vel talium alicuius. si tñ etiā minima auferens faciens hoc animo iniuriādi posset esse petiñ mortale. immo auferens rem suam ab alio per rapinā vel furtum quā posset aliqs per viam iuris repetere z retrahere pōsset peccare mortaliter. Furtū tamen cibarioꝝ in extrema nēcessitate faciens. z in die nō esset petiñ mortale. Sīmiliter furtū vestis in nuditate. Et pbat exemplo discipuloꝝ xp̄i. q̄ in necessitate famis euntes per sata spicas euellebant. Item pbatur extra de furtis. c. si q̄s Et in glosa. ibidem. Et distin. xl vij. Sicut in fine. C Quarta filia est proditio. spes eiñ gñatur ꝓditio ex auaritia. sicut patet in iuda' qui ppter auaritiā tradidit xp̄m sic adhuc hodie vnus tradit aliū ppter pecuniā. Hystoria de traditōe iude patet in euāgel. Joh. C Sciendū ꝑm Hamañ de schil. Proditio in suo genere est petiñ mortale. qz est ꝟ fidelitatē q̄ est maxima virtutū. Itē est ꝟ iusticiā z charitatē. Et est tā magnū petiñ qꝫ raro pdūcres ha bent bonū finem vite sue immo vt pluri mū desperant Exemplū de ꝓmo pdito re scz capn. Item achitophel. ij. Re. xvij Itē de iuda. q̄ oēs desperauerūt z aliq̄ se ipos occiderūt. vt achitophel z iudas q̄ se ambo suspenderunt. F Quinta filia auaricie est fallacia in ꝟbis. Hoc est q̄ conatur aliqs decipe ꝟbis siue mēdaciis siue subtilitatibꝰ siue ꝟbis adulatoriis. scz laudando ram. z dicendo eī mo

lionem esse ꝙ plus constare ꝯ̃ est in re. sine ambulatorijs verbis. Sciendū ēt ꝙ omnis fallacia verbo⁹ ꝙ cū deliberatione dicunt in damnū primi est mortale ptm̄. Ō satis est dolendū cum quotidie tot ditant inter negociātes sez emptores ꝙ vendentes semp̄ cū damno ꝙ pricie alterius nō timentes illā horribilem imp̄cationē. dñi. Perdes oēs q̄ loquūtur mendaciū Hoc illi aduertere deberēt q̄ nō solū vendere etiā q̄cq̄ paruas res ꝙ modici valoris nisi cū mendacijs verbo⁹ ꝙ iuramentis. G Septa filia auaricie est fraus. i. deceptio in factis q̄ sez aliū factis et opibus decipio. sicut in falsis monetis ꝙ falsis mensuris. verbi grā. Si pannicida habet nimis breuem vlnā. vel institor h̄z dolosam staterā vel pincerna nimis paruā mensurā ꝛc̄ūs. q̄ oia sunt valde grauia p̄cā apud deū. et ꝟs valde abominat tales fraudes. Pro uerb. xi. Statera dolosa abominatio est apud dñm. Sciendū ꝟm Herīn. de schil Fraus intelligit vbicūq̄ ꝙ deceptionem primis circūuenit vt fit in ep̄one rerū falsificatarū. Et tales subtrahere debant de p̄cio q̄ntum defectus rei pensare p̄t. ꝙ illa oia iam dicta de suo genere sunt p̄cā mortalia. q̄ directe sunt ꝯ̃ charitatem p̄ximi. nec ꝟ̄ his ꝙ silibus p̄nt absolui nec digne ꝙ hmōi petis penitere nisi ablata restituant vel ea in q̄bus ꝙ fraudē alicui damnū illatū est restituāt in q̄ntum p̄nt. q̄ nō dimittit p̄cm̄ nisi restituat ablatū vt extra de restitu. li. vi. Cū si. Et q̄ occasionem damni dat damnū dedisse videt Septima filia auaricie est p̄iurū. hoc est grauissimū p̄cm̄ Quia nō solū verbis decipio p̄imū. sed cū inrameto mendatiū ꝙ dolositatē ꝯfirmo ꝙ inuoco eternā ꝟitatem in testimonio O hec est magna cōtumelia dei inuocare eū in testimoniū falsitatis q̄ est ꝛna ꝟitas Et ꝟm Herīn de schil. Quia p̄iurū directe redūdat in cōtemptū ꝙ irreuerentiā dei ꝓprie dictū semp̄ est peccatū mortale. De periurio plura inuenies in secundo ꝓcepto.

Auaricia quō se occultat sub triplici specie virtutum. H

Equitur declarare quomodo auaricia se occultat sub triplici specie virtutū. Et primo occultat se sub ficto colore prudentie ꝙ necessitatis. Ō ostendit Gregoꝛ. xxxi. moral. dicens. Auaritia defectū animi quasi ex rōne solet exhortari. pretendens sibi q̄ sine culpa sit q̄ quedā habenda concupiscat eo ꝓcertu potissime. q̄ ea nō multiplicare apperit. sed egere ptimescit. sed illud vicium sollicite est repellendū. quia ꝟm Grego. Nemo potest sincero corde et feruido amore ad bonū diuinū affici. nisi cupiditatē auaricie que est radix oīm malo⁹ a corde suo studeat funditus ex̄tirpare. Notandum ꝙ tria genera hoīm cadunt in istud vicium. Primi sunt qui solum consistūt in interiori desiderio cupiditatis. nec eam in exteriori opere exequūtur. q̄ forte res quas desiderant adipisci nō possent. quas si sperarent se consequi libenter cupiditati etiā exteriorib⁹ actibus inhiarent. Et illa cupiditas est p̄cm̄ mortale. licet etiā infimū gradum teneat. Secundi sunt qui nō solum res concupiscunt feruenti desiderio. verumetiā pro eap̄ consecutōe diligens studiū exterius impendūt q̄ius res illas quādoq̄ in effectu minime conseq̄ntur. Et illa cupiditas tenet maiorem gradum peccati mortalis. Tercij sunt q̄ nō solū feruenti desiderio concupiscunt. vez etiā eis assēq̄ndis tanto studio insistūt ꝙ nō aduertūt. vtrū eas iusto mō vel iniusto titulo ꝓsequūntur Et illa cupiditas superemīt gradū tenet p̄cī mortalis. vñ ꝟm Aug. Talis nunq̄ dꝛ q̄licūq̄ ꝓtritōe p̄cm̄ dimittit. nisi ablata iuꝛ facultatē suā ꝛstituat q̄ vt ꝙ furtū l' rapinā l' ꝙ qō cūq̄ iniustū lucꝛ ꝓsecuti sint. Remediū ꝯ̃ hmōi occultatōq̄ est ꝙ ille q̄ sub spē recte puidētie frena cupide ꝓhibere diligent aduertat an illis rebꝰ ex̄ stricta necessitate indigeat. nā multa inutilia sunt necessaria q̄ tū magis p̄nt dici superflua.

Sebo occultat se sub specie pietatis. qs apparet in illis qui credūt q̄ pter nihil aliud apetūt tpalia. nisi vt habeant vñ pauperibus vl suis indigentibo cognatis vel eccl'ys puideant Et sub illo ptextu multi cū magna auiditate supflua congregāt Et in h vicio tria gña hoim incidūt Primi sunt q̄ nō solū res q̄ auaricia iniuste ꝙquirūt. vel etiā iusta ꝙsita male t pdigaliter ꝙsumūt. puta in voluptatibus i pompa t hmōi. Sebi sunt pone ecclesiastice t religiose q̄bus p tāto crines radunt t tondent in capite vt p hoc desiguet q̄ minus eoz p desideriū debet liberale cuolare in deū t nō deprimi ad tpalia appetenda. q̄ quotiēsūq̄ cū sollicitudine tpalibus condrendis intendunt vltra q̄s necessitas vel status eoz requirit. toties graui salutis dispendio se exponūt. Tercij sunt q̄ nō solū res tpales cupide conquirunt. vel etiā ipis cupide t irrōnabiliter ꝙseruant. s. contra honozem diuinū t in sue salutis dispendiū vt postea patebit.

Remediū cōtra hanc occultatōem est q̄ ille q̄ sub ficta specie pietatis pla nitit ꝙrere. vt talia ad honorē dei viliter expendat. t sollicite oz aduertere vtz h ob seruauerit i bonis minoribus ꝑ habitis t si nō. certus sit q̄ in rebo multiplicatis minus obstuare pōt. q̄ sm Greg. Quāto pla trena cupidus ꝙsierit. tanto magis anhelat ad alia ꝙrenda Diabolus em sub tali spē pietatis multos decipit. q̄ scit q̄ diuitie vir lucrant sine pcto. Vñ apl's p. Thi. vi. Qui volūt diuites fieri incidūt in laqueos diaboli. Eccli. xi. Fili si fueris dives. nō eris immunis a delicto. Tercio occultat se sub specie libtatis vt magis appareat in illis q̄ sub spē ficte libertatis intentōe cupida largiat alīs vt ipsis postea maiora redonent. Et in illud vicio incidūt tria gña hoim. Primi sūt q̄ qua in seculo dimiserūt t ad monasteria magnaz diuitiaz se transferūt vt in ipis maiores diuitias ꝙsequ'nt Sebi sunt q̄ p fesumia t p alias abstinētias se affligunt nō vt deo placeāt sed vt maiorē reꝫ cos piam coacerueut q̄s q̄ntz alteri pdigaliter expendūt. Tercij sunt q̄ bona tpalia iuste condrunt tñ ita tenaciter tenent vt nec tpe necessitatis (cū tam de iure naturali q̄z iure diuino teneāt subuenire pxio in necitatis articulo) proximo indigenti subueniāt. Vñ bt Grego. Nō é minus pctm aliena rape q̄z necitatez proximi sua nō erogare. Vñ bt Aug'. in sermo. Nō solū est auarus q̄ rapit aliena sed t ille auarus est q̄ cupide seruat sua. Vñ q; Amb. Pasce fame morientē. si nō pauisti occidisti. Remediū cōtra hanc tertiā occultatōem est q̄ hō liberal's sua cōmuniter circūscripta oīm sperdonatōis vt donū sit elemosyna illā pure dat ppter deū. Si vero donatio sit būficialis. illā liberal's ꝙferat solū ppter donū virtutis Quia si dederit alicui ppter intentōem redonādi. iam nō est būficiū sed potius quedā emptio diceret. Vñ Isid. Sunt alīq̄ q̄ pauperib parū tribuūt vt accipiāt amplius. t sub ptextu elemosyne querūt diuitias q̄ vtiq̄ magi vocabulo appellāda est q̄z elosyna. Sic aues sic bestie capiūt t pisces modica in hamo capiunt esca.

Remedia cōtra auariciā

Equitur de remedijs ptra. oēm auariciā. Quoz primū est mortis cōsideratio. Unde scribs Hiero. Facile ꝓtemnit omnia q̄ se semp cogitat moriturum. Sicut iumenta se defendunt ab importunitate muscarum cauda sua t aues t pisces regūt se. Sic homo consideratione finis et mortis defendit se ab auaricia t etiā a ceteris vicijs et regit se in mūdo. Vñ Job. xii. Interroga iumenta t docebunt te. t volatilia celi t indicabunt tibi. Mors indicat ad oculum ꝓtemptabilia esse quecūq̄ quruntur in mundo. scz delicias. diuicias t sic de aliis Vñ Hiero. bt Quisq̄ quotidie recordat' morituz esse cōtemnit presentia t ad futura festinat. Et nō immerito q̄ temporalia in morte nihil valent

q̄ nec corpus a vermibus p̄seruant nec
hoiem in vita ꝓseruare p̄nt. qz moritur
pau⁹. moritur t diues. Nec animā a de
monibus liberant. Prouer. xi. N̄o pdes
runt diuitie in die vłtionis. imo grauāt
q̄ talis diues multa possidens cū dolo
remorik. qz seperak a diuitijs quas dile
xit. t pro quibus diu laborauit et pter
ḡs salutē ꝑpriam sepius neglexit Insup
cum hic satis habeat. t nescit q̄d ibi ha
bebit. vbi prima nocte remanebit. Eccl.
xli. O mors q̄ amara est memoria tua
homi iniusto h̄nti pacem in substantijs
suis. Vñ etiā Grego. N̄o armatoꝝ tur
ba. nō familie multitudo. nō auri et ar
genti abundantia. nō vindemiaꝝ vbe
tas t segetū. nō iocūditas extensa ꝓtoꝝ
rū queūt ansē exeunti de corpe vllū affe
rē ꝓsidiū. ℟ Sciendū q̄ hō seipm
ꝓlare debet in agone cū cum animā re
linquere oport. s. cogitando sic in agone
relignes cūctis ꝓpter deū. t cōmittas te
voluntati diuine ex toto. runt dabit tibi
deus eterna bona. Item p vroze quā in
morte relinqs dabit tibi ds suam bene
dictā matrem p ginem mariā. q̄ pulchrī
or t dignior est. Item p amicis et filijs
t cognatis a q̄bus te separare oportet sperare
debes q̄ dabit tibi p illis societatē oim
sanctoꝝ t angeloꝝ Item p honore p̄ntis
t p ptāte terrena dabit tibi eternū hono
rem t eternū regnum. P̄s. Introibo in
potentias dñi. Scōm remediū est confi
dentia de deo qui nō derelinq̄t sperātes
in se iuxta ꝓmissum ipius dicentis. N̄o
lite solliciti esse dicentes q̄d manducabi
mus aut q̄d bibamus aut quo opiemur
scit em pater vester qz his oīnib⁹ indige
tis. Qui em̄ sic fecit hoiem vt alimentis
indigeat. nō pacisc̄ eū perire per necessa
riorum subtractōem. si eius se submittat
ꝓfidentie Math. vi. Querite ꝓmū re
gnum dei t hec oīa adiciēt vobis. s.
corpis necaria Hā qui libenk vult dare
homi celestia t magna. nō negat ei mini
ma t terrena Si em̄ mali t crudeles ho
mines imo et bestie t bruta alaliā filios
suos nutriunt. multomagis optimus t
verax dñs filios suos non deserit. Qui
etiā benignus est sup ingratos t malos
q̄ntomagis sup bonos. q̄ oēs sollicitudi
nem in eū ꝓiciunt. p̄s. N̄o vidi iustum
derelictū. nec semen eius querens panem
Unde Bonauen. Unū de tribus spe
randū est auaritiā abiciendo p deo q̄
aūt curabit homi in necessarijs aut cū
parco victu et in penuria dabit homini
vires quas in abūdantia posset habere.
Et hoc est iocūdius de modico esse fo
rtem tanq̄ alius de multis. aut q̄ sub
trahit corpi. refundat menti in ꝓsolatōe
spūali. vt libenk careat tpali abūdantia.
q̄ spūalibus delictis felicius recōpensak.
Insup magnā gl̄iam in celo merek paci
enter sustinēdo p xp̄o penuriā corpalem
L Tertiū remediū est q̄ hō clonget
se a cupidis t auaris. et familiar⁹ sit his
q̄ terrena cōtemnunt. p̄s. Cum sanctis
sctūs eris ꝛc. Accidit illi q̄ cum auaris t
cupidis cōuersak sicut quilo accidit qui
a lupa fuit nutritus qui aliū modū gra
diendi ab ea discere nō potuit. nisi quem
ipa habebat. vñ duebo manibus p pedi
bus vrebak. sic ꝛc. Sed q̄ cū illis cōuer
santur q̄ ꝓtemnūt tpalia recte incedunt.
C Quartū remediū est pauptas chri
sti. vñ Bernū. Magna siq̄dem abusio et
vis magna q̄ diues velit fieri vermicu
lus p quo ds maiestatis pau⁹ fieri vo
luit. Thren. iij. Recordare paupertatis
mee t transgressi. mee absinthei et fellis.
Ergo exēplo xp̄i spernere debemus ter
rena q̄ cū esset dñs oim. ꝓpter nos tenuis
est egenus vt ostenderet dignitatem pau
ptatis t doceret spernere auaritiā. Vñ
Aug⁹ de vera religiōe. Tota vita xp̄i in
terris p hoiem q̄ gestit disciplina mo⁹
fuit. ideo oīa bona mōi ꝓtemplit q̄ ꝓtem
nenda docuit. t oīa mala sustinuit que
sustinenda p̄cepit. vt nō in illis quereret
felicitas. nec⁹ in istis timeret infelicitas
H Quintū remediū est cōsiderare
q̄ bona tpalia hic multiplicata nocent
homi post mortē. t ꝓpter districtā rō

nem quã redditurus est de temporalibus. Primo quõ lucratus sit oĩa temporalia q̃ habuit vsq; ad vnũ denariũ. verũ iuste vel iniuste. O sicut iam cursus mũdi est ad lucrandũ temporalia rũc vir sine pecto lucrant Vñ dr apls. i. Thi. vi. Qui volunt diuites fieri. incidunt in laqueos diaboli. Sedo redditurus est rõnem quõ dr temporalibꝫ expendit vsq; ad minimũ ballensem. Hoc aduertere dñt bibuli & gulosi & supbi q̃ tantã pecuniã ꝓsumunt in voluptatibꝫ & in supbia vestium expendunt. qz talis male expendens bona sua ꝓpterea põt dãnari. etiã si nulla iniuste acquisierit. Exemplũ de epulone. vt hz Luce. xvi. vbi dr q̃ erat quidã diues q̃ induebat purpura & bisso & epulabatur quotidie splendide. vbi nõ fit mentio q̃ fuerit vsurarius vel raptor. sed bona sua male expendit & pauperibus nõ subuenit. ideo dãnatus est. Chrisost. sup Matth. Nõ propter hoc diuitias accepisti vt lasciue cõsumas. sed vt in demosynis expendas q̃ eã habes pauperũ sunt sed tibi credita sunt. etiã si ex laboribus iustis & ex hereditate paterna possessor factus sis. Tercio redditurus es rõnem quõ heredibus tua bona dimisisti. qz quilibet precauere debet ne q̃s ꝓpter mortem suã inter heredes ꝓpter bona sua. qz melius esset nullũ denariũ post se relinquere q̃ eã litis heredibꝫ administrare. Quia ille qui nõ facit posse suũ ordinando bona sua & disponendo. quecũq; mala siue quecunq; petã siue lites siue furia siue inimicitie ex ea ibi bonis inter heredes fiunt sibi in ania sua nocebũt. qz priuabitur suffragiis. & etiã ibi punit̃ q̃ ex peccitate & auaricia sua noluit antea ea disponere. Ergo quilibet homo temporalia bona possidens dz aduertere dicto xpi q̃ Esa. prophã q̃ dixit ad regem ezechiã. Dispone domui tue qz morieris tu & nõ viues. Esa. xxxviii. vñ Sen. etiam in quadam epla. O is dies vdet vltima ordinanda est. qz de fidelitate homis vltima dies iudicat. ¶ Septũ remediũ cõtra auariciã est ꝯsideratio eternaz diuiciarum. Aug⁹. Vilescunt temporalia cũ cõsiderant eterna. Hinc est q̃ hõ potest cum tanta auiditate & sollicitudine intendere temporalibꝫ q̃ trasitoria sunt. & negligere celestia q̃ eterna sunt. Et hoc ideo fit q̃ nõ habemus firmã & veram fidem. vnde Hiero. Nec veram fidem habeo dz q̃ cupit in his miseris diues fieri. Ergo qui liber xpianus cũ omni diligentia dz intendere ꝓuisib & bonis opibus. vt per hoc possit sibi deũ acqrere. & ꝓsequi eternã possidere Vñ Aug⁹. Tũc erit deus oĩa in oibus dcd hic q̃rebas. dcd hic p magno habebas. quicd hic amabas manducare & bibere. ipe erit tibi cibus & potus. dcd hic volebas vt sanitatem ipe erit tibi immortalis. Quicd hic q̃rebas vt diuitias. deus erit tibi diuitie. auare dd tibi sufficit si tibi deus nõ sufficit. Item Aug⁹. li. xxii. de ciuita. dei, Nõ hõ ꝓparauit diligentibꝫ se fidelibꝫ capit. spe nõ attingit. charitate nõ comprehendit. desideria et vota transcendit. acqri põt. estimari nõ põt. O Hoc primũ remediũ cõtra auariciã est q̃ ista temporalia q̃cq; erunt occasio boim peccãdi qz q̃cq; ille q̃ est pauper & bonus & saluabitur. si diues esset forte damnarct hoc deo cõmunicandũ est q̃ oĩa nouit q̃ homi ex pecuniã vel quenõ. Et sic mittere renendũ est si tibi vtile esset hic diuitias. ds tibi ordinaret. qz omnia q̃ facit. facit in bono. Ut aũt diuitie sunt occasio peccandi patet. qz ex diuitijs generant lites & dissentiones. Vñ Arcto. q̃ politic. Pecunia seditiõem facit & malignitatem. Item generat supbiam. vñ Aug⁹. Germis diuitiaz est supbia. vñ difficile est q̃ nõ sit supbus q̃ diues est. Hinc facit hoiem gulosum & ꝓter luxuriosum. vñ Bern. in ſmo. Periclitat castitas in delicijs. humilitas in diuitijs. pietas in negocijs. veritas in multiloquio. charitas in hoc nouo seculo Exemplũ de hoc in vita ſpũ Quidam heremita apud quendã hospitatus, inuenit in eo q̃ vnam partem lu-

eius expendebat in necessitates p̄rias
alia in elemosynas pauper. tertiū in ho
spitalitatem pegrinor̄. Cum aūt regres
sus esset ad cellam et rogaret vt deus ei
bona sua multiplicaret q̄ ea ita bene ex
pendebat. Responsum est ei q̄ forte sibi
nō expediret. Illo aūt nō acquiescente sed
p eo fideiubente p̄cessum est q̄ petebat.
nam in mane causa operandi murū anti
quū fragens inuenit magnū auri the
saurum. Quo accepto factus est familia
ris imperatoris t magnus oppressor pau
perum. Quo facto heremita raptus ad
iudiciū vidit anglos p̄quarentes de illo
oppressore pauper. Quibus respondet
q̄ fideiussor p illo respondeat. Stupefa
ctus heremita supplicabat beate virgini
vt eum iuuaret. Que impetrauit vt here
mita ad eum corrigendū mitteret. Nō
cum facere vellet nec ei loqui posset. sed
ingrens se verberatus fuisset. reuersus
ad cellam iterū rapitur ad iudiciū. t sicut
prius accusat. Sed beata virgine cum
adiuuante t mortuo imperatore alius suc
cedens in imperiū illū diuitem t poten
tem capere voluit. sed ille fugiens et oīa
bona sua perdens ad p̄cedentia officia
redijt t ad pietatis opera. postmodū
vitam in bono finiuit t conclusit.

De p̄cō gule.

Vlla detestanda est. A
Primo q̄ multū est cōtra
deū. q̄muis oīa pcā sint cō
tra deū. tñ gula p̄cipaliter
q̄ vilissimā creaturā deificat scz ventrē
suū. Iuxta illud apli ad Phil. iij. Quo
rum deus venter est. vbi dr Aug⁹ Hoc
ab hoīe colitur qđ p̄ ceteris dili gīt. vnde
Hugo i suo claustrali. Solent dis tem
pla construi. altaria erigi. ministri ad ser
uiendū ordinari. imolari penses. thura
concremari. Si quidem templū gule est
coqna. altare mensa. ministri coci. imolare
penses coctę carnes. fumus incensorum
odor sapor̄. Et talis ydolatria est dete
rior q̄ ydolatria paganor̄. q̄ illi auro
t argento t marmoreis lapidibus diuinos
honores impendere solebant. sed gulo
sus ventrem p deo honorat. q̄ est quasi
lacrima. Et p̄terea vidit hoc vicū dete
stabilius cunctis alijs vicijs et peccatis.
q̄ hoc vicū deū blasphemat. vñ Aug⁹
de ebijs oñi. Si moderatōne vocatiu
tis debitū modū nature excedis q̄ntum
cunq; laudes lingua carminis resonet tñ
vitia blasphemat. Scdo detestanda est
gula. q̄ multū placet diabolo ex eo q̄ in
homine gulosо est requies diaboli. vnde
Math. xij. Cū immundus spūs egrerit
ab hoīe ambulat per loca arida querens
requem t nō inuenit. Et nota q̄ loca arī
da sunt homies ieiunes viuentes. in quib⁹
diabolus nō inuenit requem. Vñ etiā
in signū huius legio demonū dixit dño.
vt hr Math. viij. Si ejcitis nos hinc
mitte nos in gregem porcor̄. q̄ dñs q̄
misit. Vñ dr glosa. Nisi q̄s more porci
vixerit. diabolus in eo p̄tātem nō accipi
et. Et q̄ p̄z q̄ diabolus hz p̄tātem super
gulosos. Item placet diabolo q̄ illo vi
cio rēptant hoīem in statu innocentie t
in paradiso. Item p̄z in xp̄o. qui cū ieiu
nasset. xl. diebꝫ et noctibꝫ. tūc temptator
dixit ei Si filius dei es dic vt lapides isti
panes fiant. Et rō q̄relibet ex tempta
tis hoies etiā bonos cū isto vicio. q̄ p̄ eos
dejicere t facilī trahere ad alia pcā. scz
ad accidiā t luxuriā. vñ Grego. in past.
dr Dum venter nō astringit simul cūcte
virtutes obtundit. Item placet diabo
q̄ iste q̄ hoc vicio a diabolo tenet valde
firmit tenet. q̄ q̄ assueti sunt gulose viue
re vix t difficilē p̄nt huic vicio renuncia
re. vñ Isid. in li. soliloq. Difficile est pcā
p̄suetudinē vincere. p̄uns vsus vix abolet
Hoc p̄z maxime in illis q̄ a puericia cra
pulose et delicate nutriti sūt. q̄ postmodū
vix vel raro abstinēces fiūt. nisi supabun
dans gr̄a dei operet in illis. Et ē rō. q̄ frā
Arest. vij. etb. Cōsuetudo ē alia natura. et
idē. Difficile ē resistere p̄suetudini q̄ assi
milat nature. B Tercio detestāda ē
gula q̄ nocet hoī in corpe t in aīa. Pri

mo in corpe. qz infirmitates corpis ge
nerat. Eccl xxxvij. In multis escis erit
infirmitas. Sci. in epla Multos mor
bos multa faciũt facere. qz multi ppter
crapulã efficiunt ptractl. leprosi. hydro
pici. paralitici ꝛcĩus. Et hec est magna
faxitas q homo ꝓpter delectatiõem
vnius hore omni tpe vult esse infirmus
Item vitã hois abbreuiat Eccl. xxxvij.
Propter crapulã multi obierunt. qz sm
doctores gula plures interfecit q̃ ensis
Sic ecõmerlo abstinentia causat sanita
tem et plongat homis vitã. Vñ Eccl
xxxvij. Cum aũt abstinens est adiciet vi
tam. vñ Hiero. in quadã epla. Mater
sanitatis abstinentia mr egritudinis vo
luptas Vñ etiã Aresto. de regimine pn
cipũ Abstinere a comestionibus nimijs
ꝛ ingluitare est summa medicina. Item
abstinẽtia plongat vitã. h̃ patet in ꝓnci
pio mũdi qñ homines ita diu vixerũt. sic
adã q vixit dcccxxx. annis. Item noe q
vixit dcccl. annis. Itẽ mathusalẽ q vi
xit dcccclxix. annis qui fuit antiqor inter
oĩes in veteri testamento. Item hoc pa
tet in scris noui testamenti. sic in Jobe
cũ gelista. q vixit a tpe passiõis xpi lxviij
annis. ꝛ totum tps vite sue fuerunt. xcix.
anni q̃s vixit Itẽ hieronim9 vixit xcviij.
Item brũs Paulus heremita vixit xcix.
annis. Item brũs anthoni9 vixit in here
mo. cv. annis. Item hoc ps carthusiensi
bus ꝛ alijs religiosis q diu viuũt qz ab
stinentes sunt. q̃ bene ꝺr Eccl. xxxvij. q
abstinẽs est adiciet vitã. Item gula no
cet hoi in tpalib9. hoc ps in illis gulosis
ꝛ ebriosis hominibus qz dcqd per totã
hebdomadã lucrant vñ se ꝛ vxorẽ ꝛ pue
ros nutrire deberent. in taberna ꝓsumũt
vñ Eccl. xix. O quãtus chriosus nõ locu
pletatur. Item nocet hoi in alia. qz potẽ
tias anie gravat. Prio gravat memoriã
vt gulosus obliuiscatur sui creatoris. vñ
Osee xiij. Saturati sunt ꝛ dereliquerũt cor
summ ꝛ obliti sunt mei. Item intellectus
effuscat ꝓ gulã. ꝛ ꝓ inmoderantiã cibi et
potus. q intellectus datus est hoi ad de
um intelligendũ. vnde Hieroñ. Tibũ
adeo obtuit intellectum vt comessatio.
Hoc patet qz iciunus melius intelligit
ꝛ melius dispositus est añ comestionem
ℏ post Itẽ volũtas q̃ data est hoi vt cã
debeat ꝓformare volũtati diuine vt eam
debeat inhabitare spũs sanctus ꝓ charis
tatem et dulcedinẽ. qz ꝓuat hõ gulosus
Vñ apls. ꝓ. Cor. ℏ. Rialis hõ nõ ꝓ
pit ea q̃ dei sunt. vñ August. li. v. ꝓfes
Baudiũ diuie dulcedinis nõ degustas
si carnali delectatione cor maculas. Vñ
Bern. Quo mõ ignis ꝛ aqua simul esse
nõ possunt sic spũales ꝛ carnales delicie
in eodẽ se nõ cõpatunt. Item gula de
nigrat animã Thren. iij. Denigrata est
facies eius super carbones. Hiero. Ni
tens curis sordidã animã ostendit.

Equit de his q̃ sunt reprehensibi
lia circa comestiões. Et sunt vij

¶ Primũ est ante debitũ tps comes
dere. nam sicut scrit dei sm doctrinã xpi
primo querũt regnũ dei sic gulosi (quoz
deus venter est) primo querũt regnũ dei
sui Et regnũ dei sui est esca ꝛ potus. Cõ
tra qõ dicit apls Rom. xiij. Nõ esca et
potus est regnũ dei. vñ Esaie. v. dicit de
gulosis. Vee q̃ surgitis mane ad seqñ
dum ebrietatem Ergo merito reprehen
dendus est q̃libet xpianus q̃ de mane co
medit anteqũ aliqõ pater noster dicat vl
deo aliquam reuerentiã exhibeat. Quia
q̃libet hõ ꝺr sm o cibare animã cũ devo
tis oõnibus ꝛ seriis meditatiõib9. qz no
bilior est corpe. vñ Bern. Totus mõs
ille pretiũ vnius anie estimare nõ potest
Nõ em ꝓ toto mõdo animã suam daret
q̃ ꝓ hũana animã suã dedit. Augusti.
Maius est damnũ in amissione vnius
anie q̃ mille corpoꝝ. ¶ Scõm qõ est
reprehensibile est qñ ds nimis delicata
cibaria vult hẽ. vñ legit Numeri. xi. de
filijs israel q in deserto carnes desidera
bant. ꝛ ꝓpter hoc iram dei incurrũt. Pr̃
Adhuc esce coꝝ erant in ore eorum ꝛ ira
dei ascendit super eos. Quis sanctifica
ret desiderijs ꝛ cõcupiscentijs coꝝ. tamẽ

uhdominus eos puniuit. Unde Ps. Pluit sup eos sicut pulueren carnes

D Sciendum q nō debemus petere delicata cibaria ppter tria Primo quia uter et uas immundū qō corrumpit cibos pciosos. Quis em pciosum balsa mū infunderet in uas immundū Unde si caz inuenerit. nonne si specula habe remus in uentre de cibis pciosis erubesce remus. Secdo qr erunt duo p̄tra unum sc corp' t cibus t delicatus p̄ spiritum Sufficit em concupiscentie malicia sua. ut nō plus q delicata cibaria accendat. igitur sumenda est necessitas et non sup fluitas. Qr sm ap̄lm Caro concupiscit aduersus sp̄m. Tercio qr qui consuenit uti cibarijs pciosis postmodum semper uult ea habere. Ergo pueri non delicate nutriendi sunt. tū qr ex h sepius infirmā tur debiliant. et q̄nq; moriuntur. tum qr in senio etiam talia uolūt habere con sueta. Unū Salo. puer. xxij. Adolescens iuxta uiā suaz ḡditur et cū senuerit non recedit ab ea. Unde etiaz Aristo. 8t vij. poli. Pueros esse sine uino est bonum C Terciuz qō est reprehensibile. est q̄n aliquis sumit nimis. ut legitur de Zodo mitis. Gen. xviij. Sicut enim pluuia ni mis magna nociua est sic etiā nimis par ua non ualet. sic ds̄quis quidere sibi dili genter debet q nō nimis multū sumat. ne cibus aggrauet corpus et suffocet ra tionē nec etiā nimis modicū. ne corpus nimiuz debilitetur sed in medio consistit uirtus Unde Aristo. ij. etb. Medium in omnibo est laudabile. Unde sm Hu gonē de sancto vict. Caro sic nutrienda est ut seruiat t sic domāda est ut non su perbiat E Quartū qō est reprehē sibile est. q̄n quis nimis auide et ardent sumit cibum. Signū aūt huius auiditatis est q̄n sic animꝰ hois ad cibum tāto ardore p̄cupiscentie trahit. ut nihil sinat hoiem de deo cogitare uel de aliis bonis sed effundit se sup cibū tanq; brutū anī mal. t h uriq; nō est bonū nec rationabi le q; hō fundat se super cibuz ut aial irra tionale. Et etiam corpaliter nocet qr ad sanitatē corpis ualet q cibus honeste et ordinate t moderate ingeratur qr tanto facilius t salubrius digerit. Ergo p̄ istā auiditatem bonū est et laudabile. q dili bet homo añ sūptionē cibi ad minus di cat unū Pater noster. t añ signū crucis faciat q; cibū sumat. Exemplū de moni ali q̄ in horto comedit lactucā sine signo crucis. t sic diabolus cum lactuca come dit. Unū dr brūs Grego. in dialo. suo. q quidam p̄uersus bibit uinuz in curiate sine licentia t sine signo crucis. et sic dia bolū cū uino bibit. Et in principio mē se homo debet cogitare de pauperib. sic q uellet q quilibz paup in tantuz habe ret et debet eis imptiri demosinam suaz de mensa sua in quātū facultas admise rit. Unū Catho Dum sedes in mēsa pri mo de paupere pensa. Tunc bene pran debit cum xp̄s adesse uidetur. Et infra pa uium duz sedent in mensa debent loqui de bonis t honestis et deificis. t debent cauere ne ba scurrilia mūdana t detracto ria. Exemplum legit q dā diues inui tauit uicinos t cognatos suos locando eos in una mensa t in alia mensa etiam pauperes collocauit. t unus inter paupe res qui fuit sanctꝰ homo uidit in princi pio mense quando bñdictionē dixerūt. t p̄ma duo fercula comederūt angelos cir cūdare discūbentes qa loquebantur de deo Et postmodū ceperūt loqui mūda na t p̄sequēter uiciosa t detractoria. tūc demones affuerūt et discūbentes circum dederūt t angeli fugierūt ab eis et dede rūt locū demonib. Tunc si erit ille scūs homo Postmodū iterz in fine mense ce perunt loqui de deo t de bonis. tunc an geli redierūt et demōes fugierūt. tunc il le homo hoc videns cepit alacriter ride re Tūc postmodū interrogauerūt illū ho nū hoiez q̄re fecisset t postmodū risiss z et ipe manifestauit eis ea q̄ uidit t exhor tatꝰ est eos ut ubiq; essent cū hoibo cō gregari libenter deberēt loq de deo t bo nest. In signū hui⁹ dr xp̄s i euange. ubi

duo vel tres congregati sunt in nomine meo ibi sum in medio eorum. Item post mensam tunc quilibet debet dicere gratias et regratiari deo de bonis perceptis Unde apls Ephes. v. In omnibus gratias agentes. Unde Aug⁹ de ꝑbis dñi Si ꝺd manducas et bibis ad refectionem et reparationem membrorum. et grās agens ei qui tibi tribuit mortali et fragili. hec suffragia. cibus tuus et potus laudant deū Et his patet q homo qñq; pōt uti ꝑciosis cibis sine pctō. et alius in grossis cibarijs pōt offendere deū et delinquere. Uñ Aug⁹ de doctrina xp̄iana. Potest esse vt sine aliquo vicio crapule vel vora citatis ꝑciosissimo cibo sapiens vtatur. Insipiens eñ feridissima gule flamma in vilissimū olus inardescat. Item Aug Nō ꝓpter porcū sed ꝓpter pomū morte ꝑmus homo inuenit Et esau primatū suum nō ꝓpter gallinā sed ꝓpter lenticulam perdidit Et legimus regem nostrū nō de carne sed de pane esse temptatum. ¶ Quintum quod est reprehensibile. est nimia studiositas et sollicitudo ꝑparandi cibaria Aliqui qsi per totā diem occupantur circa preparationem cibariorum ventris q vix vel nunq; vnam missam pñt audire sed et de cibarijs anime modicū vel nihil curant. Aliqui etiā et si ꝑ se nō faciant tamen oportet q ancille et familia tantū occupent circa illa q negligunt missam et sermonē. et raro pñt intrare ecclesiā ꝓncipalr in die dñica. cum tñ quilibet teneatur illa die audire integrā missam sub ꝑcepto ecclesie. et talis neglectio redundat in dños illoꝝ qui sic eos occupant. Uñ Hugo in suo claust. Quidā superstitiosum nimis in preparandis cibis studium adhibent decoctionū frixaricorum et condimentoꝝ genera exco gitantes. modo mollia. modo dura. modo frigida. modo calida. modo cocta. modo assa. modo pipere. modo allio. modo cimino. modo sale condita. fm cōsuetudinem ꝑgnantiū mulierū desiderātes et cū tēta sollicitudine ꝑparant vt deuoratis quatuor vel quinq; ferculis prima non impediunt nouissima. isti hñt colore ventrem suū tanq; deū Et tales gulosi raro vel nunq; ꝓtenti sunt de cibarijs ipis ꝑparatis. Etiā qñ vxor vel familia facet oēm diligentiā suā in ꝑparando cibaria tūc adhuc ꝓquerunt et murmurant Aut sunt nimis salsa. aut nimis frixa. aut nimis mollia aut nimis dura et sic de aliis Si aliq; negligentia notabilis cōmissa est ꝑparando cibaria. tūc irascunt male dicendo vxori vel familie. Insup qñq; blasphemāt et volūt scutellas ipis. l. vxori et familie ad collū ꝑcere. Tales cogitare deberent q ds ideo ꝓmiserit illā negligentiā fieri vt recognoscerent tenō esse dignū comedere cibaria bene ꝑparata qz forte es pctōr mortalis et antea ingratus fuisti deo de bonis cibarijs q et quidem tia diuina habuisti. vel etiā qñ antea in bene ꝑparatis cibarijs excessisti et deum offendisti. Et ergo deus iam punit te in illis quibus peccasti. immo qñ recognoscis te esse in pctō mortali. tunc scias q nō es dignus comedere panem et bibere aquā ad saturitatē. sed vix debes sumere puram necessitatem ad sustentationem nature tue. Et ratio huius est qz pctōr indignior est oīnibus creaturis. ergo non est dignus habere vsum alicuius creature qs ideo deus creauit vt homines vsum illarum crearuraꝝ haberent et deo de hoc gratias agerent et ei fruirent. Sed heu tales pctōres et gulosi homines plus ꝓsumūt de creaturis q; boni homines de quo deo mercēs vel raro regratiant. nec ei seruiūt. sed potius mundo et diabolo seruire volunt. de quibus oīnibus sic visis districtā rōnem reddituri sunt deo. Et quo sequitur q merito nullus debet de cibarijs murmurare vel blasphemare sed pro peccatis suis deberet hoc sustinere et cogitare q xps p pctis nris in cruce pendens comedit et bibit amaz cibum et potū. Uñ ps Dederunt in escam meā fel et in siti mea potauerunt me aceto. ¶ Sextū reprehensibile est nimis frequenter sumere cibum

Sufficit enim homini sano bis in die sumere cibum Frequens aũt sumptio multum nocius est corpi ſm medicos. nam addere cibum supra cibum nondũ digestum impedit digestionem ⁊ corrumpit ꝓprium digestiuũ. Secus aũt est de laboratibus qui in magnis laboribus desudant vt sibi victum ⁊ necessaria quesrant. Item similiter de pueris intelligendum est qui sunt in augmento ſcz qui adhuc crescunt quibus licet pluries comedere. si necessitas rẽgerit maxime. si nõ est dies ieiunij sub ꝓcepto ecclesie. F

Septimũ reprehensibile est varietas ferculoꝝ que reprehensibilis est. immo et nociua homini nõ solum quantũ ad aiam̃ sed etiã quantũ ad corpus. q̃ autem varietas ⁊ multiplicitas ferculoꝝ nocet corpi. hoc ꝓbat Macrobius per ḋnq̃. Primo ꝓbat per hoc q̃ animalia vt frequenter sunt sana que vtunt simplici cibo ⁊ assueto. siue nature ꝓuenienti ⁊ nullo mõ libenter vtunt illis que sunt ẽxtra nature. Cuius oppositũ hõ rõnalis sepe facit. ſcz comedendo ⁊ bibendo ea q̃ nõ competũt siue nature. sed solũ vt satisfiat delectatiõi et appetitui. Secũdo modo ꝓbat hoc per artem medicine. q̃ medici suadent infirmis comedere ⁊ bibere simplicem cibum ⁊ potũ ⁊ nõ diuersa fercula assata vel frixa. Et ratio huius est q̃ simplex cibus ⁊ potus magis est digestiuus. Et etiam quia antea se nimis repleuerunt diuersis cibarijs. Et ſm Arestotelẽ. iij. ethicoꝝ. Medicine fiunt per cõtraria ergo oportet eos postmodũ abstinere. et simplicem cibum sumere. Tercio ꝓbat hoc. verbi gratia. Si duo homines eiusdem complexionis biberent eandẽ mensurã et vnus haberet diuersa vina simul ⁊ semel. tunc cicius infirmaret et minus competeret siue nature ille multiplex ꝓpositus q̃ ille qui bibit simplicem potum. licet in eadem mensura quantũ ad quantitatem. Sic similiter est de cibo intelligendum. Quarto ꝓbat per hoc si quis postmodũ infirmatur. tunc medici possunt eo facilius cogscere vñ habeat infirmitatem illã q̃ si diuersa pocula bibisset Quinto ꝓbat per hoc q̃ natura est vniformis in operatione sua Cum aũt homo comedit diuersa ⁊ multiplicia fercula tũc natura digerit illũ cibũ qui magis est digestiuus. remanente illo cibo qui minus est digestiuus in stomacho. ⁊ cum homo gulosus supaddit iterũ cibũ. ſ. comedendo ⁊ replendo se ante digestionem. tunc ille cibus q̃ manet in stomacho indigestus fit putridus. sic stomachus corrumpitur ⁊ hõ frequenter infirmat ⁊ morit. vñ Sen. Multa fercula multos morbos fecerunt Unde etiã Sapiens ôt q̃ gula plures interfecit q̃ ensis. Ex dis oibus patet q̃ utilius ⁊ salubrius etiã quantũ ad corpus est comedere simplicem cibũ ⁊ bibere simplicẽ potũ ⁊ assuetũ B

Quinq; modis põt quis peccare in gula.

Ꝋritur declarare quot modis homo i comedendo vel bibendo peccat mortaliter. Rñdeo q̃ ꝓncipaliter ḋnq̃ modis. ¶ Primo quando diligo corpus tm̃ q̃ contra preceptum ecclesie paratus sum comedere dicẽ ieiunio ⁊. cum tamen bene possem ieiunare. sed nolo corpus meum in tantum grauare ⁊ sic soluo ieiunij siue equsa ab ecclesia preceptũ. Unde Hermañ. de scheldyz dicit. Quando aliquis in ordinatione gule vel concupiscentie inderet tanq̃ vltimo fini. sicut de quibusdã dicitur. ad Philipẽs. iij. Quorum deus venter est. quorum finis interitus. Ita q̃ talis quasi deum cõtemnens paratus sit precepta dei transgredi vt delectationes gule assequatur talis graviter peccat. ¶ Secundo cum quis sumit cibũ illicitum siue prohibitum. sicut adam in paradiso comedit cibum illicitum et sibi prohibitum. ideo expulsus est. Sic similiter si ḋs comederet cornes vel etiã lacticinia in quadragesima cibũ illicitũ ⁊ ꝓhibitum comederet. ℣ Ottra

qꝫ querit. a qbus cibis ieiunantes dñt abstinere Rñdeo fm Tho. ū. q. cl vñ In ieiunio quadragesimali interdicunt vniuersaliter oua t omnia lacticinia. In aliis aũt ieiunijs sunt diuerse cõsuetudines qs quisq; obseruare debet fm mores eoꝝ inter quos conuersat. distin. iij. denicꝫ. Esus aũt generaliter carniũ in omni ieiunio phibitus est. qz generaliter magis delectabilis est. et ad humorem luxurie magis cooperatur. Vñ t in sexta fria necesse est abstinere a carnibus t in sabbato fm gñalem qsuetudinem. extra de obs. ieiu. c. Consiliũ. Cõcordat Hosti. ñ. Sciendũ q qliber bõ tenetur totã quadragesimã ieiunare cũ cibo quadragesimali q sani t fortes sunt. et vri bene pũt tali cibo. Secus est de illis q sunt infirmi t debiles vel etiã mulieres pgnantes t lactantes pueros. vel etiã in puerperio existentes. qz si necessitas debilitatis corporalis impediret ne nõ tenent ieiunare. Immo si timeat phabiliter de periculo eay vel aborsu. nõ solum pñt sed tenent solucre ieiunia. Tercio mõ qñ qs scient cibum sibi nociuũ in viribus t in corpe comedit pter solã delectatiõem qua nõ vult carere. talis grauiter peccat. qz facit ꝓtra charitatem qua hõ tenet se in bo diligere t vires suas pseruare vt deo diutius possit seruire. Ps. Fortitudinẽ meã ad te custodiã. Contra hoc talis facit gulosus t voluptuosus q vires corpis debilitat scienter. t vitam sibi abbreuiat. sumendo talem cibũ vel potũ qui nõ competit fue nature. Ꝯ tamen posset esse aptetitus illicitus ad talẽ nociuũ cibũ vel potũ q hõ grauiter in hoc deũ offenderet Alij vero dicũt. Scio hoc nõ competit mihi comedere vel bibere cũ tñ eque bñ sumunt. quare rũe sumis. si nõ conuenit tibi. Rñdeo vt satisfaciã appetitui t delectationi. Sciendũ tñ q ois cibus creatus est ad sustentatiõem nature vt inde hõ deo fruat. Ergo si vnus cibus tue nature nõ cõuenit tunc bonitas dei creauit diuersa cibaria, vt sic te cum cibo tue nature competenti cibare possis. Item qui sessiones longas facit t cõmessationes t cõuiuia ꝓter so ciertatem t complacentiã hoim q postmodũ qñ infirmat vel etiã qñq; citius moriunt ex talibus longis sessionibꝫ t superfluis comessatiõibus Et etiã post sunt indispositi in seruitio dei t negligũt salutẽ anie sue t tales etiã grauiter deũ offendũt. Sitr illi peccant q talia ꝓuisia faciũt. vñ Aug⁹. Quicunq; ad bibendũ pronus fuerit. vel in conuiuio suo alios aduocauerit. p se t p ipis in die iudicij reus erit. ℣ Quarto qũ quis sumit cibũ licitũ t sanũ. sed ecce dit in nimietate. sic q perdat rõnem vel nauseam habet vel vomitũ ꝓter superfluã crapulã t talis etiã grauiter peccat. Circa qõ sciendũ fm Henricũ ō firma. Quicunq; in ebrias vel qui credit meysurã in comedendo. si hoc facit cũ ppõsito t intentiõe. peccat mortalr. Secus est si fit ignoranter t sine ꝓpositio. t si casu euenerit. vel ex fortitudine cibi vel ꝓpositi vel fragilitate stomachi tunc eũ venisse est. Sciendũ fm Hermañ. de scrl. q quando qs tantũ sumit de cibo et potu q vomitũ sequi oporter. vel alia inordinatiõem vel tm superflue sumit cũ suo grauamine etiã sine vomitu. vñ deberent et possent plures alij sustentari. q forte fame periclitantur vel forte magna inedia perurgent. credo q in talibus casibꝫ etiã gaut pcã mortalia qz manifeste patet q talis comessatio fit cõtra charitatẽ dei et proximi. Item de nimia sumptione cibi fm eundẽ doctorẽ qñ tanta est q ꝓpter eam rõ absorbet t corpus scienter nimis ad rebellionem spũs t ad carnalia vitia incitatur. ira q hõ certitudinaliter scit q sumptis talibus cibarijs vel in tanta qtitate ipe nullo mõ potest pseuerare alij pterũ mortalia incidat. credo q sit pcm mortale. qz ille voluntarie precipitat se in periculũ. Debriatare aũt sciendũ q qz directe vsum rõnis impedit et vehementius ꝯ comessatio cũ tamen bonũ humanũ fundatur i vsu rõnis. doctores

tenant communiter q̄ ebrietas ex g̃re
suo petñ mortale est. qñ hō qui inebria
tur scit p certo potum esse inebriatiuū t
nō scienter immoderate t voluntarie su
mit illū. Secus nō si nesciret potū esse in
ebriatiuū vel tam subito inebriatiuū vel
nō credidit nec intendebat ex ꝓpōsito cū
sumere imo debrate. tunc sic pōt esse pec
catū veniale. Et credo q minus sit pec
catū ebrietas in his qui habent debilia
capita q citissime ex potu modico inebri
antur. nō tamen audeo dicere dn in eis
sit petñ mortale. Et forte in aliq̄ tanto
viliores reputant illi in moribꝫ t ex na
tura male dispositi ḡnto citius t facilius
vsum rōnis t bonū humanū amittunt.
Et cū debilitatē suā multociens erpiant
q sibi nō cauent Et p tāto etiā ebrietas
pōt esse in eis grauius petñ pro quanto
est magis cōtinua. qz sic in habitū deduc
itur. t ipi videntur peccare ex habitu et
nō q passionis siq̄ vel ignorantia. Ebri
etas valde detestāda est qz nō solum est
petñ mortale sm genus suū. sed etiā ma
ximū peccatū. t multoz pestiferum causa
vade Origenes omel. xx vij. Ebrietas
est mater oim viciorꝫ. sicut econtra so
brietas est mater oim virtutū. Item ebri
etas facit de homine bestiā. de robusto
infirmū. de prudente insanū. Vñ Am
brosius in lib. de pnia. Ebriosus cū absor
bet vinū absorbetur a vino. abominat a
deo despicitur ab angelis. deridet ab ho
minibꝫ. destituit a ꝓpriis. confundit a de
monibꝫ. Sciendū q valde periculosum t
fatuū est inebriari. qz ebriosus compa
ratus animali irrōnali. Contra qō ōt Ps̄
Nolite fieri sicut equus et mulus qbus
nō est intellectus. Quia hō q rōnem dif
fert ab alijs animalibꝫ irrōnabilibꝫ. vnde
Aristo. vij. politic. Inter oia animalia hō
solus habz rōnem. Item q dānosum t pi
culosum sit hoiem inebriari ps ex hoc qz si
hō in tali ebrietate occidit vel alias ḡam
q morte mortis eternaliter damnabit t est
periculosissima mors. qō ꝓbatur ex eo. qz
cum hō q deliberatōe t ꝓposito inebriat

tunc peccat mortaliter. t illud petñ nō
remittitur sine vera contritione. sed inte
rim q est ḡuatus vsu rōnis nō pōt con
teri. ergo si sic moriat. nunq̄ saluabit. Se
cus est quando hō rōnalis submergitur
vel alias occiditur tūc in momento pōt
conteri de peccatis suis t saluari. vñ Aug⁹
Ebrietas aufert memoriā. dissipat sen
sum. confundit intellectū. concitat libidi
nem. oīa mēbra debilitat. vitā diminuit
t oēm salutem exterminat. qualis autem
erit pena gulosoꝝ t potus ebriosoꝝ. pa
tet q tale exemplū ¶ Legit q quidam miles freq̄nter ebriebat et cū quo
dam crusibulo ad dedicatiōes iuit et ta
bernas freq̄ntauit sed de ecclia t indul
gentijs modicū curauit Qui postmodū
infirmatus rogatus est a dnora filia sua
vt ei post mortē appareret t statū ei indi
cater. Post obitū eius infra xxx. dies ap
paruit. crusibulū in manu habuit. t igni
tus ex toto fuit. t filia eius pertērita que
fuit quis esset t qd cum crusibulo vellet
Qui rndit. pater tuus sum. t in isto cru
sibulo babeo potū meū. Hec q̄ Ps̄. dicit
Ignis sulphur spūs procellaꝝ pars cali
cis eoꝝ. Tūc fedo q̄ fiunt. vtrū sibi suffra
gari possent. Respōdit nō. immo nec oēs
sancti in celo qz sententia euangdū data
est sup me. vbi ōr. Ligatis manibus et
pedibꝫ ejicite eū in tenebras exteriores.
vbi erit fletus t stridor dentiū. Tūc cla
mare cepit ter ve ve ve. Vle in amaritudi
ne. ve in multitudine ve in carnitate pe
narū. vñ etiā Grego. in mora. Qui nūc
male se in voluptatibꝫ dilatat illū post ea
in supplicijs pena angustat. ¶ Quinto
cū ds instantū diligit cibū q appetitus
delectationis est causa finalis t principa
lis sumendi cibū delectabilem Et sic pre
ponit talem delectatiōnem deo q̄ principa
lis t finalis cā deber esse in oīnibus opi
bus Et talem delectatiōem q̄runt hoies
voluptuosi q̄ solum sm corpus viuūt t
cirā carnis i desideriꝫ ꝓficiūt. vñ apls
Si sm carnem viceritis morieminī De
quibus etiā dicit Hiero. in epla. Diffi

cile immo impossibile est vt p̄sentibus ḋs z futuris fruat bonis. vt hic ventrem ibi mentem impleat. z de delicijs trāseat ad delicias. Sciendū tm̄ cum ḋs eiurit z sic eiuriendo comedit et delectat in cibo nō est pctm̄. qz hoc est naturale cuilibet animali. Item si ḋs preparat cibū ea intentione vt ea sumere possit. qz aliter nō posset. hoc itaq̄ pōt fieri sine pctō. Vñ Aug⁹. de ẓbis dñi. Et rank diuites consuetudine infirmitatis suę. sed voleant se aliter nō posse. Melius em̄ faceret si aliter possent. Ergo ḋliber x̄pianus cibū sibi p̄paratū debet cū grā z actione accipere. nec nimis auide comedere. nec nimis delicata cibaria appetere. sed necessitatē cibario z accipere. z semp in deū ꝛdeattendere. si nō semp actu tamen habitu. Vnde Augustꝰ. de verbis dñi. Si quid manducas z bibis ad refectōem z recuperatōnem membꝛoꝝ. et grās agas ei ḋ tibi mortali hec suffragia tribuit. cibus tuus z potus tuus laudant deū. ¶

De multiloquio et alijs filabus gule.

Equitur de filiabꝫ ip̄ius gule. Quaꝝ p̄ma est multiloquiū. scz detractio. vituperatio vel alia verba inania z superflua. qñ em̄ repleti sunt. tūc detrahūt. tūc rident. tunc dissoluuntur z fluunt ad inutilia. sic ḋ vir os custodire pñt. versus. Post vinū verba post imbrem nascit herba. ¶ Nota ḋ a multiloquio deberēt homines cohibere ḋnes. Primū qz multiloquiū hominem audiē tibus odiosum reddit. Vnde quidam ph̄s interrogatus quomō posset homi nibus placere. Respondit. Si gesseris optima z locutus fueris pauca. Scōm qz est signū stulticie. Vñ scriptū est Ecclesiast. v. Stultus verba multiplicat. sic econuerso taciturnitas est signū sapientie. vñ Sen̄. Taciturnitas homi stulto p̄ sapientia reputatur. Tercio qz multiloquiū impedit conuersiōem hominis ꝛ ḋ nunq̄ ad verū p̄fectū perueniet. Vnde Job. Numquid verbosus iustificabitur. Vñ etiā Jacobi ꝑmo. Qui putat se esse religiosum nō refrenās linguā suam. hmōi vana est religio. Quarto qz in multiloquio nō deerit pctm̄. Eccle. x. Qui multis vtitur verbis. ledit animā suam. Sic econuerso qui odit loquacitatem extinguit maliciā. z qui custodit os suū custodit animā suā. ¶ Quintū qz reddituri sum⁹ rōnem de ẓbis ociosis Matth. xij. De oñi verbo ocioso qđ locuti fuerint homines reddituri sunt deo rōnem. Sciendū circa p̄missa ḋ qñ homines in ip̄o multiloquio cadūt ex ꝓposito in verba turpia puta detractōnes vel aliqua ḋ sunt cōtra honorem dei. vel in nocumentum p̄simi semp est pctm̄ mortale. qñq̄ tamen pōt esse veniale qñ p̄cedit ex naturali garrulatōe alicuius. sine pctō tamen forte nunq̄ est. qz in multiloquio nō deerit pctm̄. Nec reputatur multiloquiū si ḋs ad laudem dei vel ad edificatōem p̄simi p̄dicando vel docendo ẓba quantumcūq̄ multa dicit. sicut patet p beatū Augustī. xij. de ciui. dei. c. vlti. ¶ Secunda filia est immūdicia q̄ solet p̄uenire ex gula. vt est vomitus z feroz z eructationes z pollutiones nocturne z luxurie. Quia venter estuans merito spumat in libidinem. z tales de mane sunt sicut sepulchꝝ fetidū Vnde ps̄ Sepulchꝝ patens est guttur eoꝝ. Sciendū ḋ talis immundicia scz vomitus est quedā inhonesta alteratio eoꝝ potus ꝑ qđ homo ex charitate tenetur diligere z contrariat charitati z honestati virtutis. Et ideo fin gravis suum est peccatū mortale. quando ex voluntario z defectuoso motu gule procedit vel ad ip̄am ordinatur. Et dico voluntario. qz si esset inuoluntarius et mere naturalis, puta ex debilitate stomachi posset esse peccatum veniale vel nullum. Vel etiam si quis propter medicinam vomitū sibi faceret nō peccaret.

Tercia filia est scurrilitas. id est spotewort. lychtuerdicheit. vel boffo

cbeit. qz gula mouet hoiem ad fatuos ge
stus et ad puerilia opera. qz homo tra fa
cit puerliter habz scin ꝓbis z factis.
q̄ si esset fatuus vel scurro. ¶ Quarta
filia est hebetudo mentis. id est in vulga
ri ounsynnicheyt. dat is verstoerung de
vernunfft. adar bschcydenheyt. quia ex
gula ratio obtenebraf q̄ nescit quid facit
In signum huius hō melius facit quic
quid debet facere cum est ieiunus. ꝫ cū
est repletus. Pro quo sciendū ſm Her
manū de schil. q̄ si homo ex gula z ebrie
tate sensus volūtarie hebetari vult z sic
dem per talem hebetudinem homo im
pediatur ad considerandū super his que
necessaria sunt saluti per que potest vita
re peccata z damnatoem. nō est dubium
talem hebetudinem esse peccatū mortale
quia est contra charitatem dei et contra
rōnem proprie salutis. quā homo ex ne
cessitate diligere tenetur. ¶ Quin
ta filia est ineptalecticia. id est lasciuia car
nis sine gestus corporis inordinatus la
scciuiā z lasciuiem mentis demonstrans
Pro quo notandū q̄ quando aliquis
ineptelet aliquid de his que ex specie sua ma
la sunt. sicut dicitur Prouerb. ij. Letan
tur cum male fecerint. z exultāt in rebus
pessimis. Tunc certum est q̄ ineptalecti
cia ex subiecto fōrmaliter reatū peccati mor
talis. quia tales letantur de quibus val
de dolendū esset. Similiter patet illud
si ad scurrilitatem assumunt aliqua que
ſm se mala sunt. vel que vergunt in no
cumentum proximi vel contemptū dei.
Item si quis ad talia ita vehemēter affi
ciatur q̄ non potest ea dilectione dei vel
proximi derelinquere. patet q̄ peccat mor
taliter. Si quis tamen ineptelecetur vel
scurrilitatem exerceat. nec tamen contra
charitatem dei vel proximi facere attem
ptet veniale est.

Quōo gula occlcat se sub triplici specie virtutum.

VIa occultat se sub triplici spe
cie virtutum Et primo sub spe
cie liberalitatis z maxime in il
lis qui gulam celebrantes dicunt. deus
omnia dedit ad vsum hominū. z oīes
res fecit propter hominem Et ideo ma
lum esset q̄ res facte propter hominem
humano vsui perirent. Unde Gregoī.
in moza. Venetris inglumies cor deuectū
quasi ex rationē solet exhortari. cum dicit
ad esum deus omnia condidit z qui sa
ciari cibo respuit non aliud ꝫ concesso
muneri contradicit. Remedium contra
hanc occultationem est cogitare q̄ deus
omnia. nō propter vnum hoiem creauit
sed etiam propter alios. Unde contra
ordinem rerū z prouidentiā diuinē ordi
natōnis est q̄ vnus vult oīa deglutire
Et sicut sunt diuerse conditiones hoim
sic etiā diuersa cibaria. sic q̄ vnusquisq̄
potest inuenire cibum sibi competentem
de quo necessitatem sumere pōt et alios
etiam suas necessitates sumere ꝓmittat.
¶ Secundo occultat se sub specie necess
sitatis. Gregoī. in moral. Cum sic volu
ptas sub necessitate se palliat vix eam per
fectus quisq̄ diiudicat. Remediū con
tra hanc occultatōem est cogitare hoc q̄
ſm Augustinū z etiam Phm. Natura
paucis contenta est. sed consuetudo mul
ta necessaria facit. Ideo dicitur Eccleſia.
xxix. Initium vite hominis est panis et
aqua Ergo attendendū est ad sumendū
alimenta sicut ad medicamenta. Augu
stinus. x. confessionū. Hoc me docuisti
domine vt quemadmodū ad medica
menta sic ad alimenta sumpturus acce
dam. Et q̄ nunq̄ accedat propter sacie
tatem sed semp se retrahat circa appetita
z nō sinat ꝓire concupiscentiā z delecta
tionem nature. sed potius consideret qu
tum necessitati sufficiat et ibi sistat. Sed
quia difficile est seruare. ideo frena gutu
ris sunt temperate retinenda. Augusti.
x. confessiōn. Et quis est domine qui nō
rapiatur aliqñ extra metas nēcitatis. ds
est ille magnus z glorificet nomen tuū.

Tercio occultat se sub appetitu cibo rũ abiecto q̃. cũ imoderate appetuntur ꝛ sumunt. Grego. in mora. Nec̃ eñ cib⁹ sed appetit⁹ in vitio est Vñ et lautiores cibos plerũq; sine culpa sumim⁹. et ab lectores nõ sine rea tu ꝯscientie degustas mus. hinc est q̃ elau per lenticulã p̃mã tũ pdidit. Et helias in deserto carnes comedendo mẽtis virtutẽ seruauit. Primus homo ex̃ rẽptat⁹ fuit non de vino sed de pomo. Sic ꝯ nimiũ appetitũ habent ad grossa cibaria. et hoc qñq; non credũt se peccare. cũ tñ hoies etiã qñq; i grossis cibarijs odinquant Vñ hermã nus deschil. dt q̃ imoderate ꝯcupiscentia edendi vel bibendi põt esse tã in pretiosis cibarijs q̃ in vilibꝫ s. q̃ aliquis i cibo nimiũ delectetur vt nimis cibi cupiat. sicut elauslenticulam. de qua habetur Gen. xxv. Da mihi de hac coctõe rufa ad hoc q̃ moriar. ¶ Nota q̃ ad obseruandum q̃ hõ in quiditate sumendi cibũ sp teneatur in freno rõnis. tã in cibis delectabilibꝫ q̃ etiã in grossis duo requiruntur. Primo q̃ hõ semp seq̃tur rõnis ducem et nõ edacitatis appetitũ. vt dicat cum ap̃lo ad Phil. iij. Scio saturari et esurire. scio abundare et penuriam pati. Sic scz q̃ nõ sumat cibũ p̃m appetitus sed p̃m mensurationẽ rõnis. Secundum est q̃. homo sp de donis sibi diuinitus ꝯcessis nihil sibi ascribat sed totum deo attribuat. ꝛ omnia q̃ sumit q̃si a manu dei se sumere cognoscat ꝛ sic recipiat. sicut paup in hospitali cũ grãr actione recipit cibũ sibi misericorditer porrigentẽ quo nutritur. Et sp mẽtem q̃ grãr actõnem ad deũ dirigat sic q̃ nunq̃ cibor̃ delectationi appetitũ immergat. hec faciens reatũ vitabit et meritũ cumulabit. ℙ

Remedia gule sunt sex.

Equitur de remedijs cõtra gulaz ꝛ ebrietatẽ. Quor̃ p̃mũ est meditatio mortis. vñ Augustin. li. de exhortationũ. Nihil sic revocat a peccato q̃ frequens mortis meditatio. cum scz quis precogitat. q̃ corpus suum dabit̃ vermib⁹ in escã. Quid eñ agimus de gulosis hoib⁹ impinguantes corpa sua cũ cibarijs delicatis. nisi q̃ sc̃z coci vermiũ preuideres vermib⁹ vt dicã de suis corporib⁹ impinguatis habeant vnd Bern. Si diligenter ꝯsideres corpus tuũ. dd q̃ os. dd q̃ nares. cetera q̃ meatus corpis ejcrat. vilius sterquilinium eunq̃ vidisti. Vñ ergo super hõ cui ꝯcepto culpa nasci pena. labor vite mori post hoiem vermis. post vermẽ fetor et horror. Sic in non hoiz vertit omnis hõ. Hoc aduertere debẽrent gulosi ꝛ ebriosi ne erubescere corpus suũ cuz delicatis cibarijs impinguare. vñ Aug⁹ de vbis dñi sm̃o. v. Preciosus cibus ad te intrat. dd fit cũ intrauerit Nonne si speculabaremur in vitre de cibis pretiosis erubescerem⁹. ℚ Secundus remediũ est ꝯsiderare mala que homi ex crapula eueniũt. Nã triplex mors seq̃tur ex crapula. Prima est mors aie. dã gulosi ꝛ ebriosi occidunt alias suas vnd Augustinus. Sicut expirat corpus cuz aiam foras emittit. sic expirat aia cũ deũ amittit ꝛ hoc cõtingit q̃n hõ sm̃ carnẽ crapulose viuit Vñ ap̃ls. Si sm̃ carnẽ vixeritis moriemini. Unde etiã Hieronim⁹. Ritens cutis sordidã aiam reddit. Secunda mors est mors corpis. Vñ Eccli. xxxvij. Propter crapulã multi obierunt. q̃ aũt abstinens est. adijciet vitã. Tercia est mors corpis ꝛ anime simul post iudiciũ. Exẽ de epulone. vt hꝫ Luc̃ xvi. Qui q̃tidie epulabat̃ splendide. et post mortẽ suã sepultus est in inferno vbi torquebitur fame ꝛ siti. hoc patz ex eo quia tam vltra mille ãnos pro gutta aquere gauit dicens. Pater abrahã mitte lazarũ vt intingat extremũ digiti sui in aquam vt refrigeret linguã meã quia crucior in hac flãma. ℝ Terciũ remediũ est ꝯsiderare penuriã et miseriaz xp̃i. Quia q̃ iniuria xp̃i pensat. de facili a gula abstinebit. Et nota q̃ xp̃us imbus viabus curit Primo eñ cũ quadraginta dieb⁹

et vocatiu[s] [illegible]mauit. t tunc non habuit a
lind ad comedendū nisi lapides quādo
tentator dixit ei. Si filius dei es. Alia
nec diruit. t non habuit nisi folia. sicut
legitur Marth. xxi. de ficulnea. que nō ha
buit nisi folia. cui xp̄s maledixit. Alia vi
a eiurgit t sustinit. s. in sua passiōe quādo
dixit. Sitio. Tunc cū non habuit nisi a
ceuz t fel ad comedendū t bibendum
Ut̄ p̄s. Dederūt in escam meā fel. t in
sitim meā potauerūt me aceto ¶ Quarti
remediū est cōsiderare ferculā t potū dā
natorum. Pro quo notandum q̄ gulosi
habebunt triplicia ferculā. Primū ferc
lum est fames. vñ p̄s. Famem patiētur
vt canes. vñ Esa. ix. Unusq̄sq; carnez
brachij sui vorabit. s. p̄ nimia fame t do
lore. ¶ Secūm ferculū est eterna mors.
vnde p̄s. Mors depascet eos. t hoc est
valde miserabile. quia semp morientur t
tamen nunq̄ finaliter mori possunt. vñ
Apocal. ix. Mors fugiet ab eis. quia si
mors corporalis) que est nisi separatio cor
poris t anime) sic homīm torquet. q̄ nec
stare. nec sedere. nec loqui potest. Quid
tunc mors eterna faciet in damnatis. vñ
Job. xv. Consumat mors fortitudinem
eius. Exemplum patet de debilitate pre
senti. que sic debilitat fortissimos quan
to magis illa mors amara reddz illa cor
pora debilia ad resistendum t ad se mo
uendū ¶ Tertiū ferculū sunt carnes de
cōcre. t asse. vñ Job. xxiij. Transibunt
de aquis niuium. Cum enim in frigore
sunt. tunc cōgelatur ex nimio frigore lin
gua eorum. t sic comedent eam quasi car
nes coctas. Cum aūt in calore deriuētur
tunc ex nimio calore assatur t cōcremat
lingua in ore ipsorum. t sic tunc eam co
medunt quasi carnes assas. Ut̄ Apoc.
xvi. Et mandducabāt linguas suas pre do
lore. Quis aūt erit potus damnatorum
ostendit p̄s. dicēs. Ignis sulphur spūs
tē. Quia sicut vinū penetrat membra et
letificat cor hominis. sic potus infernalis
totum hominez penetrat. t eum ab intra
et ab extra contristat. ¶ Quintū
remediū est. q̄ reddituri sumus rationez
de omnibus inutiliter t superflue expen
sis vsq; ad minutissimum quadrantem
Quia fm verā iusticiā dei homo bibens
haustū aque sine causa t necessitate. de
h̄ redditurus est rōnem. O quid tunc dic
turi sunt qui tot denarios. imo grossos
et florenos gulose t ebriose expenderunt
qui q̄tidie a mane vsq; ad vesperā immo
q̄nq; noctem supaddūt. t sic in taberna
sedent. t se cū vino superflue replent. t sic
se inebriant. de quibus omnibus districtam
reddituri sunt rationē. Ergo q̄libz xp̄ia
nus timēs deum nūq; sine causa t neces
sitate t vtilitate deberet bibere vnū ha
ustum sed sp in comedendo t bibendo de
beret q̄rere sustentationē nature. vñ Au
gusti. de p̄bis dñi. Si dd manducas et
bibis ad refectionē t recuperationē mem
brorū tuē tuis cibus t potus laudāt de
um. ¶ Sextū remediū est cōsiderare
eternā cenaz nobis in celo p̄paratā. vbi
habemus ferculā magna. ferculā multa
ferculā dulcia. t ferculā p̄tiosa. Prio fer
culā magna q̄ corpus t anīa ibi pascit
sicut h̄ in p̄nti tm̄ guttur imo p̄s guttu
ris tm̄ cibatur cū p̄nti cibo q̄ cū cibo ad
ventrē venerit āmodo nō sapit. Itē si v
nus tibi p̄ laboze totū mundū daret. sa
tis esset quē d̄s solo ꝑbo creauit. q̄ dixit
t facta sunt Quid tunc cū tibi celū habit
cū gaudijs suis. vbi apponat diligentiaz
suā vt magnū gaudiū tibi faciat. Ut̄ ñ di
xit discipulis suis. Vado parare vob̄ lo
cū. Secūo habebimus ibi multa ferculā.
quia tot quot sunt sancti t angeli in celo
quorū numerus est vobis ignotus. Q̄
sicut nec stellas celi. nec guttas maris. sic
nec numerum ceterorum aliquis nostrum
numerare poterit Ut̄ Apoc. vij. Vidi
turbā magnā quā nemo dinumerare po
terat. Et de quilibet sancto quilibet no
strum magnū gaudiuz habebit. quia no
scimus t diligimus nos alterutrum. sic
q̄ nunq; mater in presenti sic dilexit filiū
um suū vnigenitum. Et si q̄ nimia cha
ritate fm Anselmū. Unusquisq; in tan

eum de suo ꝓprio. Et ergo ꝗquid vnus non hꝫ in seipso ℏ habet in alio. Unde Grego. Ex illius sancte ꝛ ꝑfecte charitatis merito fit vnusq̃sꝙ habitur⁹ in alio quod non habent in ꝓprio merito ergo quicquid alij habent hoc totū erit et sincera charitate. sicut quicquid habet hoc vnum membrū condiuidit cum alijs. sic erit in celo inter sanctos Item tantū gaudium habebit quis de vno sancto. ꝙ si mille annos deo seruisset. ꝙ tantū spaciū temꝑis deo nō plene de hoc satisfeciſſet. q̃ si totus mundus esset illius hois tunc potius vellet illo carere q̃ gaudio illo hꝫ uari. qđ de vno solo sancto potest haberi Tercio habebimus ibi fercula dulcia. sic ꝙ talis dulcedo est hic ignota Unū ps̄. Q̃ magnam multitudo dulcedis tue domine. quā abscondisti timentibꝫ te Idem Parasti in dulcedine tua pauperi deus. Apoc. xix. Beati qui ad cenā agni vocati sunt. Etiam pater in sanctis qui tanta sustinuerūt. Un paul⁹ vidit gaudia celi et postea dixit. Nō sunt ꝓdigne passiones huius tꝛis ad futuram gloriam que tē. Si oēs tribulatiōnes ꝛ oēm punctum ds sustineret. insuper ꝛ oīm die millies morceretur adhuc condignū non faceret. unde Hiero. in epistola. Nullus labor durus. nullum tempus longum videri debet. quo gloria eternitatis acquiritur. unū Chrisosto. de recuperatōe lapsi. Si quotidie oporteret nos tormēta perferre si ipsam gehennam paruo tempore tolerare ꝓ eo vt ipm ꝛpm videre possemus in gloria ꝛ sanctorum eius numero sociari. nō erat dignū pari oīne qđ erubit est modo vt tanti boni tanteq̃ glorie ꝑticipes haberemur. ¶ Quarto habebim⁹ ibi fercula preciosa. quia deus metabit se nobis in ꝓmiū. Et si creatura a deo creata potest letificare hominem (verbi gracia. sicut aurū auarū. ꝛ honor ꝛ potestas ꝛ vestes ꝑciose superbum. cibus ꝑciosus ꝛ vinum bonum gulosum. et sic de alijs) quid tunc creator potest. Tā ta sunt ergo gaudia celi ꝙ si celum aperiret et minimum gaudiū alicuius parui sancti videretur. q̃uis remota nobis sunt. tamen totus mūdus hoc gaudium sustinere non posset. Si aūt possibile esset ꝙ sufferre posset. cui nullum cor esset adoriste q̄n et hoc letificaret. imo si interim in igne arderet vel in glacie staret. vel eciꝫ ipsam mortem corꝑis sustineret. de his oīnibꝫ nihil interim sentiret. Quid tunc erit cū nos illic venerimus ꝛ cū deo ꝛ cū oīnibꝫ sanctis gaudebimus. Item deꝫ videre est ita delectabile. ꝙ beat⁹ Augustinus dicit ꝙ potius vellet esse in inferno ꝛ deum videre. q̃ in celo et eius visione carere Unde angeli iam quasi ꝙ septem milia annorum deum viderunt. ꝛ si ad ictum oculi deberent primari visione dei. nimis graue esset eis. Quamuis eī angeli hic mira operantur ꝛ nobis frequēter seruant. cū deum semper ꝓtemplant. unde Hath. xviij. Angeli eorū semper vident faciem patris mei qui in celis est Item de hac visione ꝛ de dulcedie eius dicit ps̄. Quoniam mille anni ante oculos tuos tanq̃ dies hesterna q̃ pterijt. Ubi dicit glo. ꝙ nimꝫ aliqua dies tꝛ gaudiose ꝙsumpta est in presenti q̄n mille anni breuiores estimentur in celo. Itez in hac visiōe implebitur desiderium bonitatis. unū ps̄. Satiabor cum apparuerit gloria tua Quia in celo quilibet satiabitur. siue sit magni meriti siue parui. sic ꝙ quilibꝫ ꝛ ꝓtentatur in tōtū ꝙ nō potest plus desiderare. Exemplū de vasemagno quod potest continere viginti vnas vini. cū habet eisdem plenū est ꝛ nō potest plus recipere. Similiter de vase paruo quod potest ꝓtinere vnā solam mēsuram. cum habet illam tunc plenum est. ꝛ contēratur ita beus in vna mensura sicut magnum vas in viginti vnis. Sic est de sanctis magnis sicut de sancto Petro vel paulo vel Dominico vel sancto Frācisco. qui habent magna vasa. id est magna merita. Et de nobis qui sumus ꝙsi parua vasa cum paruis meritis. Unde Augustinus libro .xxij. de ciuitate dei.

Ipse deus erit finis desiderioꝝ nostro
rum.q̄ sine fine videbitur. sine fastidio a
mabitur. sine fatigatione laudabit. Idez
eodem libro Q̄ deus p̄parauit diligen
tibus se fide nō capitur. spe nō attin gi.
charitate nō comp̄hendit. desideria z vo
ta transgreditur. acquiri pōt estimari nō
potest. Exemplū de gaudijs celi. Legit
q̄ in ecclia beati Petri colonie. cum esset
q̄dā obsessa. contigit ad illā ali. m obses
sam supuenire. Dox vna cōtra aliam ce
pit insurgere. z clamoribꝰ z cōtumelijs se
afficere. demon domoni dicebat. Miser
quid consentiendo lucifero sic de celo rui
mus. Alter respondit. quare fecisti Cui
q̄ illa adhuc q̄si penitudis ꝓ ba ꝓferrez
alter subiunxit. Tace ipsa penitencia nis
mis est sera. Et idem demon interrogat⁹
a circumstātibꝰ q̄d facere vellet vt sic ad
celū redire posset. Respondit eis. Si ēs
set colūna ferrea z rasorijs z clauis acutis
simis armata. a terra vsq̄ ad celū erecta
vsq̄ ad diem iudicij. si carnem haberem
in qua sic pati possem. me per illam tra
here vellem. nunc ascendendo. nunc des
cēdendo. dūmō p̄uenire possem ad glo
riā dei de q̄ ꝓpter superbiā meā ceciди. A

De Luxuria

Luxuria detestanda est. quia
est petīn nociuū valde tā in
corpe q̄ in anima. Vñ apo
stolus. 1. ad Thoz. vi. Qui
fornicat in corpus suū peccat. qz luxuria
ꝑmo maculat ipsum corpus. Omnia enī
peccata maculāt aiam. sed illud corpus
et aniam. Unde etiam Innocē. de vili
tate ꝛ dītōis hūane. Luxuria non solum
maculat aniam. sed fedat ꝓsonā. Vñ lu
xuriosus iam habz q̄dammō gehennam
in seipo. s. feroꝛē luxurie z ignem ꝛcupiscē
tie. Idco luxuriosus cōparat porco. qa
plus delectatur in luto luxurie q̄ in flo
ribꝰ castitatis. O q̄ libenter deberemus
corpus nostrū in puritate fuare qz quā
to purius nunc fuatur. tanto glorioſius
in futura resurrectione erit. Et quanto
impurius. tāto plus tunc fetebit si sic de
cidit Est enī luxuria petīn ferenīs. non so
lum coꝝ hominibus. sed etiam coꝝ an
gelis. qz angeli sunt puri qui nos custo
diunt. igitur nō modicū displicet eis si a
liquis in conspectu ipsoꝝ audet tam ne
phandū opus luxurie perpetrare. Unde
Bern̄. In quouis diuersorio. in quouis
angulo reuerentiam exhibe angelo tuo.
nec audeas illo p̄sente. qō me vidente
non auderes Item luxuria minuit homi
vitam z debilitat corpus. vnde Aresto.
de regimine p̄rincipū. Coitus est destru
ctio corporis z abbreuiatio vite. vñ etiā
Grego. in moral. Per luxuriam natura
coꝝrumpitur. senectus inducitur. vita mi
nuitur. morti appropinquatur. Unde
etiam phs dicit. q̄ in silua morantes di
utius viuūt ꝓpter puritatem coitus.
Item nocet homini. hoc patet ex eo. qa
homo vix postponit hoc vicium cum in
eo assuetus fuerit. vñ Prouerb. xxij. Fo
uea profunda os mulieris. q̄ aūt in fous
am profundam cadit non de facili exi.
sic nec de facili euadit de manib⁹ dyaboli
quē illo peccato illaqueat. Unde Grego
rius in mora. Ex quo luxuria semel men
tem alicuius occupauerit. vix cum bona
desideria cogitare ꝑmittit. Sed heu fere
oīes homies trahit dyabolus ad infer
num per luxuriam. s. nobiles z ignobiles
iuuenes z senes. vnde Habacuc. 1. Totuz
traxit in sagena sua. vnde Hieronimus.
Qui inmundiciam luxurie perfecte cōti
nentie subdere sanctioꝝ dauid exstit z fo
tioꝝ sampsone. Item luxuria valde placz
dyabolo. quia poterit se iustificare coraz
deo compatione fornicatorum. cuz in eo
non inuenictur hoc petīn qō ipsi habēt.
Quidā demones memores nobilitatis
nature sue dedignantur hoiem temptare
de luxuria. vt pz de lucifero q̄ ꝑm temp
tauit in superbia z auaricia. sed non in luxu
ria. Unde dicit sanctus Hieron⁹ mus.
Nihil vilius est q̄ a carne vinci. z nihil
gloriosius q̄ carnem vincere. ex ꝓpter hoc

placet multum diabolo. qz in hoc peccato bestias animas lucratur z valde pcio vili precio hztā preciosas animas arpo tā care emptas. s. pro una sola delectatōne Vñ fatua mulier pro illo precio dat animā sua diabolo z corpus leccatori p quo nō daret sotulares suos Item hoc viciū multū displicet deo qz luxuriosus pōit delectationē turpiū z viliū membroz suoz deo z beate marie. z societati oim sanctoz z angelorū z gaudijs que xpus meruit cum passione sua omibus electis suis. Ergo non immerito hoc viciū displicet deo z omnibus sanctis B

Luxuria cōmittit sm actu

Secundo videndū est quot modis luxuria cōmittat sine actu et qñ sit pcm mortale. et qñ non Pro quo sciendum qz luxuria sine actu cōmittit decē modis Primo qñ quis habet turpem cogitatōem sine deliberatiōe et pter voluntatem incidit sibi. z hoc nullum est pcm. vnde Grego. sup ezechie. Quantumcūq sit cogitatio imunda mētem nō polluit si ratio nō cōsentit Ergo boni homines castevirentes nō dñt multū turbari ex eo qz eis male z pessime cogitationes incidunt qa diabolus plus tempt bonos homines qz malos qui volūtarie diaboli in omibus exequunt Unde Grego. Tanto hostis callidus decepōnis molimina ardentius exquirit quanto electis patrie feruentius inhiare nos cognoscit. vñ etiā Bern. Non cm cōtristari debemus si in temptatōes incidimus. sed si in temptatōib⁹ sugarifuerimus. Ergo si qs temptaret de pessimis et sanctis cogitatōibus viriliter resistere debet. tunc erit ei meritoriū. vñ. Bern. Quotiens resisteris totiens coronaberis Idē in li. meditationū. Si nonum est malas suggestiones ingerere. nostrū est illis non cōsentire Nā quotiens temptationi resistimus. totiens diabolū superamus. angelos letificamus deū honorasmus C Secundo qñ aliqn incidit mala cogitatio cum delectatione cm̄ sine consensu plene rōnis tunc est pcm̄ veniale Unde sciendū qz in pcio pcō pmoz parentū cōcurrebāt tres psone. s. diabolus in specie serpentis qui suggessit mulieri z mulier q̄ dedit viro et vir qui comedit de pomo vetito. tunc pcm̄ pfummarū fuit inadā quantū ad genus hominū Sic fm Augu. Suggestio serpentis in nob est primus motus ex fomite pueniens. Comestio vero mulieris est delectatō. z comestio viri est consensus. Hūs enim tribus. suggestiōe. delectatōe z consensu hō ia pcm̄ ex tēptatōe ducit. qz temptatō p suggestionē que in cogitatione pstitit incohatur. Et hic ca nō cōsentit. si ei imediate resistitur. cūe nullū est pcm̄. Sed si p delectatōnem cogitatōis tēptatio pgreditur. sic erit veniale. Qñcūq autem cogitatio ai imunde delectatio advenit si per cōsensū temptatō z pcm̄ consummatur. mortale erit Ergo summe cauere debemus ne delectemur in cogitatōib⁹ malis quia cum delectatio advenerit tūc est veniale peccatum Et hoc intelligēdo quando consensus rationis non est ibi L

Tercio pmittit qñ hs dat cōsensum in motosam delectationez Sicut q delectatur cū plena ratione in malis cogitatōibus z in eisdē se involuunt. tunc talis motosa delectatio est pcm̄ mortale. Sicut hoc multi faciūt. nā mulieres q̄ viri. et etiā virgines q̄ nolūt ad actum producere tamē volunt in pravis delectationib⁹ z cogitatōib⁹ delectari qō tā nimis est periculosum qz facilime ex hoc peccatū mortale incurrit. Hoc ybat Jacob in epistola sua vbi ōt Cōcupiscētia iteriot animi delectatio cum conceperit subaudito consensum rōnis. parit pcm̄ scz mortale. Quarto cōmittit qñ quis ex mala cogitatione z delectatiōe dat cōsensum z voluntatem ad ipm opus. z b semp est pcm̄ mortale. vñ Augusti. sup Ben. Si rō consentiat z libido cōmouit faciendū esse z non discrepat. iam ei pcm̄ imputat. etiā si nō cōsequat factū

quoniam rea tenetur in cõsensu conscientie. Et ꝺ̄ ita intelligitur de quolibet peccato mortali. qz quicũqz regnũ eternum intrare debz oportet q̄ sic ster i ꝓposito suo q̄ si eternaliter viueret nunq̄z mortaliter peccare veller. Ergo oꝑtz de necessitate salutis q̄ quilibet siue sit masculus siue femina sic ster in suo ꝓposito. q̄ nunq̄z velit facere actum nisi in mrimonio. ℣

Quinto cõmittitur visu vt cũ ꝺs ex visu cõcupiscit aliquã ꝑsonã et ea intentione eam inspicit vt eam cõcupiscere velit. Hab. v. Qui viderit mulierem ad cõcupiscendã eam. iam mechatus est eã in corde suo. s. vt concupiscẽtia transeat in affectũ cordis z in ꝓsensu rõnis. vt etiaz si facultas assit facere disponit. iam mechatus est eam in corde suo Verbi gracia. si ꝺs vna die centum domos intraret. et in qualibet domo talem concupiscentiã iam dictã per visum acq̄reret. tot peccata mortalia cõmitteret. q̄ summe necessaria est custodia oculoꝝ. Primo qz oculi sunt valde veloces ad nocendũ anie. Job ꝓ bonis cõpanℓ. Thren. iij. Oculus meꝰ depredatus est aiam meam: Vñ etiam Gen. iij. Vidit mulier lignũ pulchrum ad vescendũ. vñ Gregoriꝰ ꝺr. Nõ enim esset lignum cõtigisset. nisi incaute ꝓus respexisset. Item scdo custodiende sunt q̄ si due porte in castro corꝑis nostri. Qui eñ hz portas alicuius castri habz castrũ Sic etiã si diabolus hz oculos nostros tũc hz castrũ corꝑis nostri z cõiter tunc intrat mors in aiam per fenestras nras. Et ꝓpter scdm qz ꝺs nihil habz in homine si oculos non habet. recte sicut dominus castri q̄ non habet ingressum ibi Vñ xp̃s dicit in euan. Si oculus tuus nequã fuerit totũ corpus tuum tenebrosum erit. Item tercio custodiendi sunt oculi et visus ex parte mulieris. qz a planta pedis vsq̄z ad verticem non est locus in muliere ornata in quo nõ sit posite laqueus diaboli ad capiendũ aiaꝫ. Ec. ix. Ne respicias mulierem comptã ne forte incidas in laqueos eius. qz diabolus vtitur mulieribꝰ pomposis ornatis tãqz rebꝰ. vel tanqz gladys ad capiendum et occidendum Vñ Hiero. Gladius igneus est species mulieris. imo est gladius biceps mulier pomposa z curiose ornata. hoc ꝓz ex eo q̄ occidit aiam ꝓpriaz q̄ superbiã. z aliaz ꝓprie q̄ luxuriã z malã ꝓcupiscẽtiam. E Quaritur ꝺ̄ faciẽduz sit homi ꝺ̄ videt aliquã ꝑsonã ornatã z pulchrã. vt sibi nõ noceat in aia. sua. Respondeo q̄ duo cogitanda sunt. Primo q̄ nunq̄z tãtam curã z diligentiam habuisti ad ornandum aiam tuam eternaliter victurã. z ad cõplacendũ deo sicut illa ꝑsona habuit ad ornanduz corꝑus suũ putridũ z mortale ad cõplacendum mũdo z sic dolere debes de accidia et negligentia tua z ꝓditione anie illius quã sic pompose vides incedere. Secõdo cogitandũ est q̄ pulchre sint facies electoꝝ in celo. z qũo ornabũtur cum stola glie. Si hõ iste mortalis ꝺ̄ hodie est. et forte eras moritur tã pulcher est ad videndũ. ꝺ̄ tũc erit de imortalibꝰ post iudiciũ eternaliter viuentibꝰ. Et sic homo q̄ hoc sibi debet acq̄rere affectũ quescendi ad celestem gl'iam. Secundũ etiã q̄ si hõ videt mulierẽ vel virginẽ tanqz rem vel imaginẽ pulchrã nõ mala cogitãdo vel affectando non est ꝑtem q̄ uis sit incautum. vñ Grego. Nõ licet videre que nõ licet ꝓcupisci. vñ etiã Augꝰ in regla Nec q̄ fcias videre ꝓhibemini. sed appetere vel ab ipsis appeti velle criminosum est. F Sexto cõmittitur locutione vel risu. vt cũ quis loqtur vel arridet alicui quã ꝑsonã. ea intentione vt eam alliciat et sic peccat mortaliter. verbi gra. Si ꝺs loquitur verbum iocosum in loco est tm̃ veniale. Sed si ꝺs loquit̃ ꝑ̄ bũ iocosum ea intentione. vt illã ꝑsonã ad actũ illicitum alliciat. tũc tale ꝑ̄ bũ iocosuz qõ alio modo est venisle erit sibi mortale. propter peruersam intentionẽ. Similiter intelligendũ est de risu. vt cũ quis arridz alicui quã mulierẽ ea intẽtione vt illam ꝑsonã ad malã ꝓcupiscentiã et ad actũ illicitũ

alliciat. tunc talis peccat mortaliter ꝓp̃t̃ peruersam intentionem. vnde Luce vi. Ve vobis qui nũc ridetis. Sed si alas arrideret aliquã ꝓsonã ꝓpter noticiaz vel ex quadaz leuitate vel ꝓiucundine vl̃ ex ãmiratõe. l̃ ex ioco. tũc vix peccaret venialit Sciẽdum ꝙ aliqui aliquãdo z etiã multieres z virgines sepius loquũtur ꝓba scurrilia z luxuriosa. qõ est valde reꝓhẽsibile quia per hoc oñdunt ꝙ hñt corda impudica. Quia ex dictum xp̃i vt habetur Matthei. xij. Et habũdantia cordis os loquit Sup eadez verba ór Lyr. sup Matth. Quale cor hz vnusquisq; talia ba loquit z opa facit vñ etiã Aristoteles iij. etb. Qualiscũq; vnusq; est taliter dicit. z talia facit opera z taliter vsit. vñ etiã Ysido. Qualis ex mo oñditur talis z animus ꝓbat. In signũ huius spũales ꝓsone z boles deuoti sepius noiant õm et dñm nr̃m iesum xp̃m et bẽam virginẽ mariaz. z loquũt de licitis. z salutaria ꝙ ferunt verba qa hñt pudica et casta coꝛda. Sed oppositũ facit mali et quẽsi et impudici boies proferẽtes ꝓba scurrilia z luxuriosa. vnde Ysidor. de sum. bo. Mali sermoẽs in ore xp̃iani esse nõ dẽt Nã sicut malos mores bõa colloq̃a corrigũt ita prãua colloquia bonos mores corrũpunt. Septio ꝓmittit ꝙ tactuz lpudicũ. et ꝺplex et oscula z hmõi Qui modus vocatur ꝙ aplm turpitudo z ille modus etiam est petm̃ mortale. Et sm mgrm in cõpendio theologice veritatis est tanto grauius petm̃ quãto magis ꝙ talia libido accendit ꝓpꝛ nimiam ap̃ ꝓximatiõnẽ ad mulierẽ et ad ꝯginẽ Tãc sciẽdũ sm eũdem mgrm. Tangere mulierẽ ꝓter intentiõem nõ est petm̃ Simili ter tãgere cũ in tẽtõe. sed ex necessitate Sz tangere ex libidine vel osculari ad se non ptinentẽ est petm̃ mortale. Hau hoc illi nõ aduertũt ꝙ vt frequẽter mulieres z ꝯgines impudice tãgunt. s. amplexãdo oculando in quo deuz grauiter offendũt

G Octauo cõmittit sine actu ꝙ oꝛ patrũ corporis vel alia signa ad luxuriã i citantia Verbi grã vt sunt illi ꝙ nõ cõfiscũt nec actũ ꝙ petrare volũt. sed facũt vt cõcupiscantur. vt multe mulieres. simul ter z virgines q̃ ad hoc se lauãt coꝛnãt vel caput discoperiũt vt amabiliores fiant q̃ nõ solũ in plateis z choreis. sed etiã in ecclia corda virorũ vulnerant dum eis nunc colore albo. nũc rubeo. nũc familiari colloquio. nũc manuum inspectione. nũc vultus compositõe. Sicut ille facit qui cum calicio fricat faciem suas z depingũt se sicut pictor depingit imaginẽ. et ꝙ talia laqueũ z ruinã preparãt ꝓximis. z tales ꝙ sic nõ cõcupiscũt nec actũ facere intendũt. sz cupisci ab aliis volãt sunt occisores aiaꝝ. de ꝙbus deus rõem districtã reꝙret ab eis de oñdo aiabus illis ꝙs sic ad petã tractauerũt Ezech. xxi. 6r. Qui apperuit cisternã aut foderit et eam nõ operuerit. z inciderit in eã bos vel asinus. dñs cisterne reddet ꝓcium eius. vbi ór glo. Cisterna aperitur qñ mulier ornat Tũc bos et asinus incidit in eaz qñ bõ ꝙ ornatũ illũ illaqueat. sic mulier illa reddet rõnem dẽ aiabꝰ illꝝ. vñ Bre. in moꝛa. Tot mortibꝰ ꝺs dignus est. ꝙs exẽplaꝝ intrans in posteros reliquit Ergo mulieres z ꝯgines non dñt se pompose ornare. vñ Aug. in libro ad sacras virgines. Ornata virgo nec ornatu capitis. nec habitu nec ocꝺs crecz. sz cũ vultu ad terrã depositio ꝓcedat. ne in se viles inducat amatoꝛes. vt z ipa non ꝓcat. nec alios ꝓdi tois cã existat. H Nono cõmittit qñ aliquis libẽter vellẽt illũ actũ ꝓficere bene possent qz hñt oportunitatem locꝰ tois z ꝓsone. z solũ ꝓpter ea dimittũt qz timẽt mundã z scandalũ hoim z ꝓfusionem ꝓpriã. Sz si scirẽt se posse latere in hoc actu. nec deũ nec sanctos nec salutẽ anie curarẽt. ꝺs hoc opus ꝓparãt. Et tales ꝙ sic dimittũt nõ ꝓpter deũ. sz ꝓp̃t̃ boies grauit deũ offendũt. qz voluntas eoꝝ ꝺliberata est ad actũ illuz. vñ Leo papa. Sunt nonnulli ꝙ deũ corde concipiunt petm̃ faciendũ ꝺliberãt. illud cũ timoꝛe dimittũt. aut qz ꝓpꝛ difficul

tate implere nequeūt bi. pfecto in dño
moriuntur. Et hoc idem intelligendum
est de quolibet petō mortali qō ds non
pter deū dimittit. sed solū pter timorē
hoim. verbi gra. sicut ds nō chorisans
vl vestes pomposas nō portās pterea
q pī vel mat vel aliqs pinquus a⁹ no
uiter defunctus est Sz si hoc nō esset pp
ter deū non dimitteret. sed oīno faceret.
Similiter q cupiscerēt rem primi sui z
hāc libenter sibi subtraherēt si suspenditz
nō timerēt tales sp stāt in petō mortali.
Sicis sūt ad actū pcedit tunc sp est pec
catū mortale. vt pz in .vi. pcep. A. De
cimo cōmittit q dona z munuscla vt cū
ds dat alicui aliqō donū vel clenodium
ea intentione vt eā ad malā cupiscenti
am z ad malū actū alliciat. tal sic deus si
ue sit p nouo anno siue alio tēpe peccat
mortalr pter malā intentiōem. Imo me
chanicus q pregat vel vendit tale clenō
diū illi quē certitudinalr scit se velle ab
uti reatu erit illius petī z peccat grauiter.
Insup nūcius q est mediator illaz ps
narū scienter z portat tali psone tale do
nū scienter ad talē malū finē pseqndū re
us erit illius petī. z grauiter peccat. ¶

De filiabus luxurie.

Equit de filiabꝫ luxurie. Quaz
rū prima est cecitas mentis. id
est. blyntheyt des gemoetz. de
qua sub hebetudine mētis dictū est. Qā
sāt est mortale vel veniale. Respondet
Hamā. de schyl. q et si fm genus suum
non sit petīm mortale. cum mens sit qsi
tabula rasa et cecā nascatur. tamē cuz ad
finem luxurie ordinat qz voluntarie sup
primit vsus rōnis. mortale est. Vñ pō.
Supercidit ignis. s. cupiscētie z nō vi
derit solem. Idē. Noluit intelligere cuz
bñ agere. Si cā talis cecitas nō ordi
retur ad finē rei illicite. vel si incideret ex
quadā naturali corporis indispositione
non culpabili. nō credo esse petīm morta
le. Scām filia est precipitatio. id est vn
barachnheyt des dodes vnde dr hd
len. Vel sic. verwegelicheyt. dat is so ey
ner verwegelich loeffet tzo den sunden.
qz luxuriosi quicqd agūt hoc faciūt pre
festināter z indeliberate. Cōtra qō pro
uerb. iiij. bz. Oculi tui videant recta et
palpebre tue precedant gressus tuos. qā
est veniale vel mortale. Rñdet Hamā.
de schyldtz q intrā est petīm inqntū vo
luntarie actū consilij pretermittit. q si in
his que p necessitate salutis psiderāda
occurrūt volūtarie se precipitat vt pari
culo suā salutem nō preponat mortaliter
videtur peccare signāter qñ ordinatur in
finē luxurie. vel in quēcunqs aliū finē q
se illicitū. Iz si pringit ex indispositiōe cali
q naturali. sicut aliq naturalr sunt preci
pites. sic non est mortale. ¶ Tercia fi
lia est inconsideratio. vnbechtsambeyt. die
vnkuyschen hauē geyn achtsambeyt vp
alles dat dair tzo doin ader zo lassen is.
Unde inconsideratio est qñ aliqs recte
iudicando deficit. z hoc qō pterit vl ne
gligit attendere ea ex quibꝫ rectū iudiciuz
pcedat. vnde manifestum est q inconsi
deratio est petīm. Nota quando est mor
tale vel veniale. dicit Herman. de schyl.
sicut dictum est ante de precipitatione z
cecitate. Si affectata est ex intentione vel
ad finem luxurie ordinetur est peccatum
mortale. Juxta illud Dante. xiij. Vuerte
runt sensum suum vt non recordarentur
iudiciorum iustorum. veniale tñ peccatū
potest esse qñ non ordinatur ad finē ma
lum. vel quandoqz sine peccato quandoq
z cuenit ex naturali defectu. vel ex indis
positiōe corporis inculpabili. ¶ Quar
ta filia est inconstantia. id est. vnstedych
heyt. dat men valet vmmermeir van ey
nem in dat ander. Et sic deo placet stabi
litas in bono. sic instabilitas multū dis
plicet deo. ℞ Quinta filia est
amor sui. Pro quo notandum. q amor
inordinatus ad seipsum hominem ex
cecat. Unde dicit sanctus Gregorius.
Uehementer clausit oculos amor pri
uatus. ex quo fit vt quod male agimus
graue non estimamus. Quomodo autē

est peccatu m mortale amor ꝓuatus. Rñdit. Ber. de scil. q amor sui fm ge nus suū habz rōnem pcti mortalis. Si tñ amor sui crescat ad ꝓtemptū dei tunc indubitanter est pcm̄ mortale Jdipsum dicendū est. si amor iordinatus sup̄ius vergat in iniuriam primi q tunc est pecca tum mortale iuxta mensuraz iniurie. nisi iniuria esset minima. ¶ Sexta filia est odiū dei Cum em̄ deus subtrahit ipis voluptatē z impedimēta ꝓstat q infir mitatē vel alias rūc odiūt deū. Querit vtrū deū odio possit aliqs habere. Rñ ḃo fm ḃtm̄ Thomā Dupliciter ab hoīe ꝓpendi z desiderari ꝑt Uno mō fm se ipm. s. q essentiā. deus aūt q essentiā suā est ipa bonitas quānullus odio pōt hīe qz de rōne boni est vt amet Et ideo im possibile est q aliqs vidēs deū per essen tiam suā eum odio habeat. Alio mō fm effectū eius. rūc sunt qdam effectus ḋi q repugnāt inordinate volūtati. sicut in flictio pene z etiaz cohibitio petōz q le gem dnīnā quelꝓhibz ea que repugnāt volūtati deprauate ꝓpeccatū quantū ad cōsideratiōnē effectuū taliuz ab aliquib deus odio haberi pōt. Sicut illi in infer no odiūt deū z etiam petōres in mundo vñ Apocal. Blasphemauerūt deuz celi ꝓ doloribus Sed alios effectus habz etiā sic q est datoz oim bonoz vite z in telligentie. et sic cōsiderando nō odiunt Nota q quicunq odit penas odit deū penarum actorem Nā multi odiunt pe nas q tñ eas patienter ferre debērēt ex re uerentia diuine iustitie. Augsti. x. ꝓfessi. dicit q mala penalia que deus tolerare iubet nō amare. est ꝓrumpere in odiuz dei punientis hoc habere odio deū ius ticiāq est grauissimum pcm̄. Grego. Nequius est odisse iusticiā q̄ nō facere.

¶ Septima filia est amor mundi Pro quo sciendū q amare mundum est multum periculosum Primo qz charita tem dei extinguit. ꝑ. Joh. ij. Si quis di ligit mundū nō est charitas patris i illo Secūdo quia sicut dilectio dei est fons omnium bonoz z virtutum. ita dilectio mūdi oim viciorum. vñ Grego. Dilec hō non diligere mundum vt diligas deuz. auerte vt cōuertaris. funde vt implearis Tercio qz inimicus dei cōstituitur. Ut Jaco. iij. Amicitia hui⁹ mundi inimica est deo. Quarto qz seruū diaboli se facit Apls ad Gal. ꝑ. Si mūdo placerez ser uus x̄pi nō essem. vñ Matth. vi. Nemo pōt duob⁹ dūis seruire. vñ etiaz Chrys. sup Matth. O q̄ miserimus est mūd⁹ et miseri qui eum sequūtur. semp em̄ ho mines mundi oīa excluserūt a vita. Nota si amor mūdi in tñ excrescat in homie q ꝓponat amore dei vel vite eterne. vel si redūdat in iniuriā q̄ tollit charitatē pri mi est pcm̄ mortale. Si tñ citra hos li mites sistat pōt esse veniale. ¶ Octava filia est stulticia. hoc est. si qs extimet va ler. s. illud gaudiū sempiternū z beatitudinē celestē ꝓtenere z ꝓ nihilo reputare. et plꝰ delectari in zelo luxurie q̄ in deo z oīb⁹ bonis z gaudijs spūalib⁹ z celestib⁹

Luxuria palliat se triplr.

Luxuria palliat se sub triplici specie ꝓtritum Prio occultat se sub specie affabilitatis z benivolentie. z hoc apparet in illis qui alqs se nimis affabiles exhibent. Sunt em̄ quidā qui ad hoc studēt vt oīb⁹ se affabiles z gratiosos exhibeant z oīnibus placere desiderāt. z sic frequēter occultat se viscus voluptatis Et illa cogitatō est multū ꝑiculosa qz sub ipa puritas ꝓtritis z sinceritas divini amoris frequēter inficit q occultatū amorē carnis. Rememoratiū ꝓpria hāc voluptatē est q hō diligen ter cōsideret mentē suā z discutiat vtrū sub specie affabilitatis z amicicie quā q ereet aliq⁹ cupiscentia vel inclinatio pua ri amoris lateret se abscōdat. Et si quaz taliū deprehendit. securius tūc erit q se po tius exhibeat singularez z maturū q̄ q p suā affabilitate malam inclinationem in seipso suscitet. vel alqs ipsam procurz et etiam optimū remedium est ad idē q

homo tāta magnanimitate et tanta cordis altitudine mentis pudicitiam amplectat vt etiā dedignet se cuicunq; familiariter exhibere. vt possit sue mentis puritas inquinari. Et hec magnanimitas. i. cordis sublimitas nequaq; ab elatione sed potius ab virtutis amore procedit Secūdo occultat se sub specie charitatis et amicicie. t hoc apparet in his quodicūt q; ideo singulari affectione ad aliq̄s ꝓsonas inclinent. vt exinde ꝓfectū sue salutis magis quer̄at. t eoꝝ directionem deum magis feruenter. t solliciter insistāt Et isti multoties decipiunt. Quia in hoc casu sub ficta specie charitatis t salutis ꝓximi viscus carnalis cōcupiscentie se occultat. Remediū cōtra h̄ q; hō diligent̄ consideret quāta veritas illi ꝓsone p̄uenire possit. p cuius ꝓfectu singularē ad ip̄az affectionē gerit. Consideret si illa ꝓsona sua directione. t studio indigeat Nam si hō seipsum aut aliā ꝓsonā adeo mollem cognoscat q; notabiliter timeat q; ex eius studio sibi vel illi mentis occupatio vel noxia amoris inclinatio p̄ueniat. tutius est hōi q; se ab oibus illis actibus restringat et quib; posset sibi vel alq; aliq̄ mortium p̄uenire Nā etiā Greḡ. Quoties cūq; quis ꝓ gestus ꝓaces et leues diuini amorē i corde ꝓmi diminuit. totiēs in mente sua seipm̄ spūaliter occidit. Si ām̄ quis scire voluerit an ex suo amore cor ꝓsone alteri⁹ occupet. ex h̄ cognoscat si illa ꝓsona asserat q; amor tuus in corde suo supremū locum teneat Vel si familiaritatē tuā cuz alia ꝓsona molestē ferat hec enī sunt certa signa noxie t pure dilectionis . Tercio occultat se sub specie sanctitatis et beneficentie Et hoc apparz in illis qui dicūt q; ad hāc ꝓsonā vel ad illam magis inclinant rōne sanctitatis t castitatis t virtuositatis in ea relucentis asserentes q; ob h̄ familiaritatē eis frequētent vt bōis exemplis eius edificent Et isti plerūq; decipiunt vrōt Aug̃. Nec eo minus femie timende sunt qz religiose sunt. qz quāto religiosiores tāto citius alliciuntur et plerūq; sub specie sanctitatis laqz viscus libidinis. Sciendū q; q̄s aliq̄ ꝓsona deuota desiderat habere ꝓfectum familiaria colloquia et ꝓuētus familiares nūc ille amor familiaris sepe generat carnalem t hoc cōtingit in viris ꝓfectis ꝓut dr̄ Aug̃. in lib̄. de singularitate clericoꝝ Crede mihi exptus loquor ex familiaritate feminarū multos cedro cecidisse cognoui. de quoꝝ lapsu non minus suspicabar q̄z hieronimi vel ambrosij. Et beatus Ambro. dr̄. Perfectos q̄sq; viros nisi q; mulieres diabolus impugnare cōuenit. Remediū contra hanc occultationem ꝓsistit in hoc q; homo virili animo illos actus q̄s alicui ꝓsone ꝓ sua sc̄itati impēdit. nō ꝓsone ꝓpter ꝓplacentiā. sed dei amore exerceat sine magna mora t lōgo cōmercio femiarū. Amb̄. Si pudicitiā q̄ris fciam quā videris bñ ꝓuersantē mente dilige nō corporali frequentia. Quia nec es dauid sanctior. nec salomone sapientior. nec sampsone fortior. Memento semper q; paradisi colonum de possessione sua mulier eiecit. A

Cōtra illos qui dicunt se non posse caste viuere.

Ecrur reprehensio illoꝝ q̄ dicūt se nō posse ꝓtinere a fornicatione. q; h̄ sit falsum patz ꝓmo q; h̄ qz diuersa testimonia sacre scripture hoc reprobāt. Et ꝓmo illud Gen̄. iiij. quod dicat dns ad cayn loquēs de petō. Sub tuus te erit appetitus tuus. t tu dominaberis illi. Vñ quasi mendaciū deo imponunt q̄ dicūt se nō posse ꝓtinere. cū tñ hō dñatur appetitui cuiuslibet peccati sic q; possit inclinationi huic resistere. Itē Job vi. An poterit q̄s gustare q̄ gustatum affert mortem. In veritate qui haberet perfectam fidem cognosceꝝ q; delectatio fornicationis est venenata. ergo merito vitranda Rone si apponeret alicui cibū amarissimus vel venenatus. ipse statim diceret nō possum aliquo mō comedere Voluptas vero fornicationis extra mfimo-

aluncst venenata. immo etiam morte a
marioz qz hic morte spirituali i culpe ho
mine interfecit. in futuro aũt interficiet
hominẽ morte eterna tam corpis q̃ anie
Item pbatur p ullud Eccia. xv. Apo
sui tibi aquã t ignẽ ad qd volueris por
rigere manũ Et post ante hoiem mors
vita bonus et malũ qd placuerit dabit
illi Item pbat p ullud apli. Fidelis est
deus q̃ nõ ꝑmittit nos temptari sup ullõ
qd possum⁹ ¶ Secũdo iõ cauere dz ds
ne ꝑtinaciter dicat se nõ posse continere
qz p hoc reddit se inferiorem brutis aiali
bus qz minus hz libertatẽ animi t volũ
tatis q̃ bruta aialia cũ tamẽ dignitas il
la data sit hõi ꝑ ceteris animalibꝫ qd libe
rũ arbitriũ. hz Piscis eñ temperat se ab es
ca si hamũ vidit Et auis a grano frumẽ
ti si laqueũ videt. Et miser homo timo
re mortis eterne nõ vult se ꝑtare ab illi
citis voluptatibus ipsius luxurie ¶ Ter
cio qz talis incurrit maledictionẽ omni
potentis q̃ dt se nõ posse continere. cũ tñ
deus nullũ impossibile ꝑcepit hõi. Vñ
Hieroni 2 Maledictus q̃ dt deũ ꝑcepisse
impossibile. ¶ Quarto iõ qz tales fũt
blasphemi eo q̃ imponũt deo id quod ei
non conuenit. t insuper qd est ꝓtra eius
diuinã reuerentiã. Hoc pz qz imponũt
deo ignorantiã quasi nõ sciuisset grauã
men oneris et infirmitatẽ hois. qz tñ est
eterna sapientia. et omnia nouit Item ipo
nũt ei in instantiã eo q̃ hõi ꝑcepit quod
implere nõ possit. quasi iniuste in hoc cũ
hoie egerit Contra qd dicit ps. Justus
dñs in omnibus vijs suis et sanctus in oi
bus operibus suis Jrẽ ꝙ imponunt ei
impietatem et crudelitatẽ q̃ eo q̃ crudeli
ter egerit in hoc q̃ hoi onus importabi
le imposuerit Cõtra qd dicit ps. Non
iustus dñs. Et ipse ꝑse dt in euangelio
Discite a me qz mitis sum et hũilis cor
de ¶ Quinto iõ qz talis loquit ꝓtra fi
dem et veritatẽ q̃ dt se nõ posse ꝓtinere
viuere. Et sm Aug. ꝑt q̃ri de illo q̃ dt se
non posse continere. vtrum intelligat q̃
nõ põt ꝓtinere se suis viribꝫ sine dei au
xilio aut si intelligat q̃ etiam adiutus a
deo non possit. Si ꝓmo mõ. hoc planũ
et verũ est. q̃ sine adiutorio dei nihil pos
sumus. Vñ xps dt in euange. vt hi Jo
han. xv. Sine me nihil potestis facere. nõ
dixit parũ facere. sed nihil omo. Vñ etiã
apls. ij. Cor. iij. Non sumus sufficien
tes cogitare aliquid a nobis q̃si ex nob.
Vñ etiam Aug⁹. Dñe sine te nihil sunt
oẽs conatus nri. vnde etiam Sapi. viij.
Sciui q̃ aliter nõ possim esse cõtinens
nisi deus det. Sz tñ ds semp paratus est
dare grãm t adiuuare hoiem in his qui
sunt ad salutẽ si solũmõdo hõ essz paratus re
cipere grãm t adiuuamẽ diuinũ. Si secun
do mõ tũc manifestissime falsum est. qa
etiam sapit heresim q̃ ds audeat dicere
q̃ etiam cũ adiutorio dei nõ possit ꝓtinẽ
ter viuere. quia talis loquitur cõtra ꝓmũ
articulũ fidei vbi dicimus Credo in deũ
pa. tc. Et põt quari a tali. an posset ali
quanto tpe cõtinere. q̃ si dixerit se q̃ mẽsem
vel vltra posse. Verbi gratia. vt in qdra
gesima in qua etiã qñq̃ pessimi homies
abstinent. tũc ostẽdendũ est ei q̃ sperare
debet q̃ potius sequẽti mense continere
q̃ in illo. cũ ds paratior est ad adiuuan
dum eũ postq̃ p mensem amore ei⁹ cõ
tinuit q̃s ante si tm̃ ex corde eius auxiliũ
instanter petierit Item q̃rimus a tali q̃s
cogit eũ. vtrũ a diabolo cogak. vel a mu
liere. vel a carne. nõ a diabolo. vnde Bri
go. Debilis est hostis q̃ in neminẽ vin
cit. nisi volentem. Iste est debilitatus et
omni potestate sua ꝓuatus ꝑ passionẽ
et mortẽ xpi. vñ Aug⁹. sup ps. Diabo
lus plerũq̃ vult nocere. t nõ põt. qz po
testas eius est sub ptate dei. Nã si tantũ
posset nocere diabolus q̃ntũ vellet alicꝫ
iustoz nõ remaneret. Idem in sermone.
Non eñ diabolus cogendo vel suaden
do nocet. nec etoz quet a nobis ꝙ sensum
sed petit. Dat quidem ille consilium. sed
deo auxiliante nostrum est vel eligere vl
repudiare quod suggesserit. vnde etiam
Chrisf. sup Matth. Diabolus eñ sug
gere põt. cogere te non potest. Item nos

cogitur a muliere. qz masculus naturaliꝰ fortior est muliere. Item non a carne da deus dedit dominiū hoi sup carnez suaz vñ Gene. iij. dicit ad mulierē que tenet figuram carnis. Sub viri ptāte eris z ipe dñabit tui. Qz aūt habeat dominiū quis sup carnem suā q bene possit abstinere a fornicatōe si velit. z hoc patet qz si talis haberz tātā volūtatē ꝓtinendi ḡntaz hz vnū suū in vase custodiendi. de facili cōtineret Et si cū tanta diligēcia obstruere sensus corpis cū sentit semp occasiōnē temptari carnaliter. cū quāta diligēcia obstruit foramē vasis repleti vino cū sentit vinuz exire vel stillare ex illo. Item ptz q hoc qz si cū ꝓtinentia deberet p dere oia bōa sua tpalia vt si scirem se ānsti rū pedem vnū vel manū vel ambos oculos. vel si sciret preparatum igneum lectum in quo deberet cremari sicut beatus Laurentius in craticula oino abstinet et numq̄ vsq ad mortem aliquē actū luxurie sciēter z voluntarie faceret ☙

Remedia coia cōn Luxuriā

Equit de remediis cōib ꝓtra omnem luxuriā. z sunt tria q̄ ꝓbat Cum luxuria sit ignis necessario erit triplex remediū ꝓtra eam Verbi grā Si olla que circa ignem adeo bullit z ne effundat q̄ in ea ꝓtinet aliq̄d horū triū fieri ꝓsecuit. vel aqua frigida olle infundit vl de ligni subtrahitur vel olla ab igne elongatur Primum ergo remediū est q si quis videt se tēptari tūc aqua infundēda est scilicet tribulatio quecūq vl vt recipiat a se vel ab alio bonam disciplinam. vel punitat e alias sez trahēdo per crines. Vel si nō vult sibi adhibere tribulatiōes in presenti. saltem adhibeat sibi ipsius tribulatōis memoriam vt cogitet de pēis que debētur pcō luxurie Vñ exemplū de his tā dictis Legitur q̄ dam temptatus a luxuria dixit si hoc egro. eternū ignem merebor ergo ꝓbare volo vez possim sustinere. z sic combussit sibi digitos. et sic compescuit in se luxuriaz. Exēplū etiā de beato Bernar. qui ꝓpter ardorez luxurie inter spinas pjecit se et vulnerauit corpus suū. et sic q vulnera carnis extinxit ardorem libidinis Jtez legit de beato Būdicto q̄ semel immersit se in gelidā aquam ꝓpter vehementem temptatōem carnis ☙ Secundū remediū est vt cū quis subtrahat de cibo et potu. sm enī ligna silue ex ardescit ignis Et precipue de illis generib cibozū et potuū q̄ incitēt ad luxuriam. vt sūt fortia vina. z cibi acuti sapoz Jsta sunt quasi facule ardētes ad incēdēdū luriā. vñ Bern. Pip z zinsiber. cimīnū et saluia z multe spēs hmoi salsamentorum palatū q̄dez delectāt. sed accēdūt luxuriā. vñ hiero. Inter epnlas difficile seruat pudicicia z nitēs cutis' forcidaz oñdit aiam Et quo patet q sicut iste effz deridendus q̄ facit' ardentib domū suā incendens diceret q̄ bustio eius sibi displicerez. sic deridendi sunt q̄ dicūt se velle ꝓtinere q̄n cū talib cib z potib domos suas. i. corpa sua incendūt igne libidinis et ꝓcupiscencie. vñ Amb. Deniqz a nob cēdi mēsura fuer. ne tonꝰ corpis labes generet. vñ etiā Christ Per ieiuniū cessatur pugna aduersus aiam. vñ etiā Hugo de sancto victore Parca enīz vita occidit vicia. libidinem extinguit. virtutē nutrit animū roborat. ad celestia mentē elevat Qz aūt subtractio cibi z potus extinguat luxuriā. per tale ꝑ oñdi exemplū Erat q̄dā adolescens q̄ ex iuuitu illicito in ꝓcupiscentiā carnis vehemēt' ꝓtra honestā z pulchrā mulierez accessus est et ipsa repulit eū sepius z arguit. Et ipe dixit. si non adimpleret volūtatem suam oportet ex eius morti Tunc ipsa assignauit ei diem z locū z horā q̄ deberz venire ad eā Cū aūt iste adolescens venit. tūc ipsa dixit. volūtas tua nō implebitur nisi consentiris tu mihi in vnica petitione z ipse libenter consensit. Tūc ipa inclusit eū in vna camera p triduū sine cibo et potu et quarta die preparauit locum vnū cū mēsa que fuit plena cum bonis ferculis et

abarys.similiter ꝛ potū bonū Et ꝙ op
posito ꝓparauit lectuꝫ pulchrū ꝛ dixit
iuuenī En optionem tibi do. an vis eo
medere ꝛ bibere.vel volūtatem tuā mecū
adimplere.ꝛ volūtate tua peracta econ
uerso te indudā.ꝛ iam nō gustabis quic
q̄ in comedendo ꝛ bibendo Tunc iuue
nis rīdit. Ego iam ita fatigatus ꝙ arte
nuatus sum fame ꝛ siti ꝙ ignis ꝓcupiscē
tie totus refrigiut. ꝛ iam nulla ꝓcupiscē
tiā erga te habeo.sed me delectat comede
re ꝙ bibere magis q̄ quicq̄ aliud facere
Et ipsa ei. O neqū cur dixisti ꝙ oporteret
te mori.nisi ego tibi cōsentirem. Glade ꝛ
amplius qñ sic accensus es tunc subtra
he tibi de cibo ꝛ potu ꝛ sic facillime con
cupiscentiam carnis tue superabis.

Tercīū remediū est ꝙ homo elonget
se ab igne luxurie.i. a ꝓsentia mulieris.
Et hoc docet ap̄ls.ꝑ. Cor. vi. Fugite
fornicationē Sug qno verbo ūt Amb.
Cū alys nēpe vicys pōt spectari ꝓficꝰ
hāc aūt fugite. ne approximeris quia nō
pōt aliter vinci melius Ad idem mouē
mur exēplo ioseph. Gen. xix. Qui cū dña
sua diceret dormi mecū.ipe relicto in ma
nu eius pallio fugit. ꝛ egressus est foras.
Quare aūt fugiendū sit Respōdeo prio
q̄ homo est sicut fenū aridū. Vñ ꝓpha.
Omnis caro fenū Itē hō est sicut stipula
vñ Job. xiij. Et stipulam siccā ꝙsequeris.nulla aūt securitas ēt stipule vel feno
arido circa ignem. igitur merito fugiendum est. Quia cū luxuria sit pcm̄ val
de immūdum. ergo nō est securuꝫ luctari
cum pcō isto. vix em̄ pōt esse ꝙ hō non
inquīet. Eccli. xiij. Qui tetigerit picē inq̄
nabit ab ea. Sz diceret ds stipulā se nō
esse.imo quasi ferrū. ꝛ ideo nō oporteret eū
timere mulierū familiaritatem. Rūdeo
ꝙ etiā ipsum ferrū ignis.imutat. vt qua
si ignea formā induca. Sic ignis luxu
rie etiā homines ferreos imutat in malum
Hieronimꝰ. Ferreas mentes libido do
mat Et etiam patet ꝙ et duobus lapidi
bus si inuicē collidantur ēxit ignis. Sic
ꝙ familiaritate duaꝝ personaꝝ que qua
si lapidee videntur exit qñq̄ ignis luxu
rie Itē ꝛ si murus lapideus a cendda in
cta se posita non ꝓburatur. tñ denigrat.
sic licet ꝙ homo qñq̄ nō cadat ex familiā
rutate mulierum in pcm̄ actuale. tñ fre
quētius aliquantulum tñ quinā ad mi
nus per cogitationes ꝛ delectatiōes ma
las. vñ beatus Hieron. Credite mihi
nō potest cū dño toto corde habitare. q̄
feminarū actibo copulat. Ex aūt cohabi
tatio ꝛ familiaris conuersatio mulierum
multum est occasio ruine pōt manifesta
ri per tale exemplū. Legitur in vitaspa
trū ꝙ senex quidā erat qui cum incurrit
egritudinē magnā seruiebāt ei fratres ꝛ
videns senex ꝙ fratres occuparent cū eo
dixit. Vadā in egyptū. vt nō impediam
fratres istos. Et dixit ei abbas moyses
non vades qz fornicatōnem incursurus
es. Ille aūt ꝓtristatus dicebat. Mortuꝰ
est corpus meū ꝛ tu mihi ista dicis Surgens ergo abiit in egyptum. Quod cū
audissent ꝛ hoīes circū quaq̄ habitantes
offerebant ei multa. Venit etiam ad eū
ꝙdā fidelis volens obsequiū suū
sent infirmitati deprendere Et post aliqñ
tulū tpis cū paululū de egritudine qua
detinebatur melius habuisset intrauit ui
eam Et illa concepit. Interrogata autē
a vicinis loci illius vñ ꝓcepit Illa respōdit
de sene hoc. Illi aūt non credebant. Se
nex ꝛ ipo dicebat. ego hoc feci.sed custodite infantē quē peperit. Que cū genuisset
puerū et ablactatus fuisset. tulit senex in
fantem in humeris suis. Et die q̄ erat ascensuras in sciyri accurrit ibi ꝛ intrauit
ecclīam cōrā multitudine fratrū. Illiāt
videntes eū flauerūt. qui dixit fratribus
Videte infantem hūc. filius est inobedi
entie.cauete ergo vos o fratres a consoꝛtys mulierū.eo ꝙ in senectute hoc feci.et
orate pro me. Et pergens ad cellam suā
ad initium ꝓme conuersionis reuersus
est. Unde Bern̄. Cum femina semper
esse ꝛ feminā non cognoscere. nōne plus
est q̄ mortuum suscitare.si qō minus est
non potes nec idquod magis est Ihū

Hieron. Si pudicitiã seruare queris fe-
minã quã bene videris conuersantem men
te dilige. nõ corporali presentia. Vñ Gre
gor. scribit in registro. q̃ beatus Augu
stinus nec cũ sorore habuerat vsum fuit.

Incipit tracta-
tulus de sex operibus mi
sericordie. Et ꝓmo de corporalib A

Pera misc̃die corpo-
ralia sunt sex. Primũ
est cibare esurientem.
vñ Esaye. lviij. Fran
ge esurienti panẽ tuũ.
Secõm est potũ dare
sitienti Matth x. Qui
potũ dederit vni ex minimis meis calí
cem aque frigide nõ perdet mercedẽ suã.
Sed sunt quidã adeo duri z inmisericor-
des q̃ potius dant porcis z canibus q̃
pauperibus. q̃z plures diuites melius pa
scũt suos canes q̃ pauperes. s. ꝓparando
canibus offam vel dando eis carnes. de
q̃bus pauperes possent reficí. de q̃bus om
nibus tales diuites districtam reddituri
sunt rõnem. Insup aliq̃ tam auari z rena
ces sunt q̃ potius id qõ remanet ꝓmit-
tunt putrefieri fluentes hoc ex nimia par
citate q̃ q̃ pauperibus erogarent. Vnde
dñs de maximo iudicio qõ faciet sanctis
suis repellet eos cũ confusiõe magna. nihil
eis dando q̃ hic de mensa sua nihil ei de-
derũt. vt patet in diuite epulone z pau-
pere lazaro Luc. xvi. Vñ etiam Grego. Dei
misc̃diam, nõ põt ꝓmereri q̃ hic miseri
cors nõ fuit. vñ Beda sup eplam Jaco.
Sine misc̃dia iudicabit ille q̃ cũ posset
nõ facit misc̃diam. ¶ Ex his patet q̃ pe
riculose stant tales tenaces diuites. quia
deũ grauiter offendũt. cõtra charitatem
primi faciũt z ꝛ animas ꝓpas grauiter
peccant. q̃z tales ad damnio compantur
furibo z raptoribo. Ambr. in ꝓmo. Nõ
minoris est criminis hñti tollere q̃ cum
pollis indigenbo denegare. Vñ etiam
Basilius. Nonne inde spoliatos eos qui
dispensanda suscepisti ꝓpria reputando
Est em̃ panis famelici quẽ tu tenes. nu-
di tunica quã in conclaui seruas. discalce
ati calcei q̃ penes te marcescũt. indigen-
tis argentũ qõ possides humanũ. Vñ
xp̃s dicit in euangel. Luc. xvij. Q̃ dif-
cile qui pecunias habent regnũ dei intra-
bunt. Item est malũ signũ cũ q̃s durus
homo nõ põt audire clamorem pauper
z si audit tñ nõ cõpatitur nec misereatur.
q̃z est signũ quaerentis z q̃ nõ est in cha
ritate dei. Et ex hoc sequitur q̃ est in statu
damnatoꝝ. Vñ ꝓ. Joh. iij. Qui habu
erit substãm huius mũdi z viderit fratrem
suũ necessitatem habere z clauserit viscera
sua ab eo quõ charitas dei in eo manet.
quasi diceret. nullo modo. Aug⁹ de ciui.
dei. Misc̃dia est alicuius miserie in nostro
corde cõpassio. q̃z vnde si possemus sub
uenire compellimur. Vnde de duris cor
dibus ꝺr Prouer. xxi. Qui obturat au-
ram suam ad clamorem pauperum. et ipse
clamabit z nõ exaudietur. Et ergo vt di
uites misc̃diam dei consequantur tunc ipsi
debent esse misericordes pauperibus. vñ
Matth. v. Beati misericordes q̃m ipsi
misc̃diam consequũtur. Ambr. in epla ad
Nepotianũ. Nõ meminit me legisse mala
morte mortuũ qui libenter opa pietatis
exercuit. Habet enim multos intercessoꝝ
res. z impossibile est preces multoꝝ nõ
exaudiri. B Tercio est recipe pere
grinos ad hospitiũ. hoc vtile est z de-
tam acceptũ vt q̃dã erãa ad trãm angeli
sunt ad hospitiũ recepti immo erãa q̃dã
ipe xp̃s visibilit. vt in emaus. Sed sunt
quidam adeo auari q̃ nullum ꝓ deo ho
spitari volunt nisi habeat expendere Et
sic expellunt pauperes a domo sua cum
tamen xp̃s dicat in euangel. Qui vos
recipit me recipit. z eadem mensura qua
mensi rẽ. Ergo si claudis tanũ pauperi
sic xp̃s facit tibi cũ veneris dicens illud
Matth. xxv. Dñe dñe aperi nob. Rñdẽ
bit. Amen dico vobis nescio vos. Sed
bonis z dectis dicet illis Matth. xx. Ho

De operibus mie corporalibus.

spes fui ⁊ collegistis me. venite benedicti patris mei ⁊c. Et his sequetur q multū reprehensibiles sunt illi diuites q̄ habent latas domos ⁊ potius p̄mittūt eas vastare q̄ q quisq̄s in eisdem poterdum vellent hospitare. cū tñ laudabile esset q̄libet diues haberet ad minus vnū pauperem in domo sua vt illō sibi p̄ in mensa subtraheret siue in comedendo siue in bibendo hoc illi pauperi darent vt sic possent mereri vitā eternā. ¶ Quartum est nudos tegere. Quantū aūt hoc placeat deo patet in b̄o Martino quē xp̄s coram oībus sanctis ⁊ angelis in celo et⁹ibus cōmendauit dicens. Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit. Vñ ammonet vnūquemq; hoīem per Esayā pphetam dicens. Cū videris nudum operi eum Luc. iij. Qui habet duas tunicas det vnā nō habenti Item hoc opus misēie nō ita faciliter exercetur q̄ vnus facilius dat pauperi frustū panis vel recipit per noctem vnū ad hospitiū q̄ q darent sibi tunicā ⁊ etiā diutius durat. ergo diuites mulieres debent filare ⁊ nō otiose incedere. q̄ q̄uis ipe nō indigeant p se tamen multi pauperes sunt qui bene indigent. Exemplo beate Elizabeth que filabat cū ancillis suis ⁊ inde pauperibus vestes faciebat. Vñ Aug⁹ in lib. de vita xp̄iana. Illam elemosynā deus approbat que de iustis laboribꝫ ministratur. Sicut scriptū est. Honora dñm de tuis laboribꝫ iustis vñ xp̄s dicet talibꝫ in iudicio illud Math. xxv. Nudus fui ⁊ cooperuistis me. q̄ ita acceptū est ei quasi eū in cruce nudū pendentem cooperuisset. vnde Math. xxv. Nō vni ex minimis meis fecistis. mihi fecistis. ¶ Quintū est. visitare infirmos. Hoc multū acceptū est xp̄o q̄si ipe per se iaceret infirmus dicet eū visitantes. q̄ oēs passus talū nūerantur ab angelis ⁊ remunerant a xp̄o in vita eterna. Contra hoc faciūt q̄ pauperes ⁊ infirmos abhominant vel etiā q̄q; p̄prios famulos cū infirmant. a domo expellūt. vel si retinent. vt eanem sub gradu locent nec ei melius q̄ eam faciūt. Nō sic est faciendū immo est eis bene faciendū sicut ang̃lo vel etiā q̄si ipi xp̄o q̄ dicturus est in iudicio. Infirmus fui ⁊ visitastis me. ¶ Sextum opus misēie est visitare et redimere. siue boni siue mali sint aliq̄ eis ministrando. Si boni p̄ possessiones deberent dextra illud p̄: Eg nū d: manu petōris liberate. Qui hoc facit. s. q̄ redimit captos innocentes a raptoribꝫ ⁊ alīs malis hominibus opus misēie exerceret et simile erit deo. Vñ p̄s Deus q̄s filiis tibi. eripiens inopem de manu fortioꝝ eius. Si vo mali tūc salte liberandi sunt ad eternā mortem. s. monendo eos ad p̄iam ⁊ contritōem ꝺ̄ peccatis suis ⁊ q̄ offerant ꝺ̄o illā ignominiosam ⁊ amarā mortē quā sustinere cos oportet p̄ peccatis suis q̄ hoc est multū vtile homini ⁊ deo acceptum. ¶ Vñ questio est virū pena mortis dirimat aliq̄d de pena debita p̄ peccatis. Rādeo fm sctm Tho. in iij. dist. xx. Mors naturalis est pena consequens originale peccatū ⁊ quasi tam in naturā quersa. ⁊ ideo per mortem naturalem nō purgatur aliq̄d de peccato actuali sed per mortem illatā bene p̄t purgari aliquid. Vñ si aliqs mortem illatam patienter sustineat pro aliis criminibus sic illata valet ad diminutōem pene ⁊ ad liberatōem. etiā a tota pena fm quantitatem culpe ⁊ patientie ⁊ contritionis. Item sciendū q̄ Scotus frat iij. sniarum dr. q̄ si quis infirmus cū iam videt se venire mortem. mori vult. ⁊ plene consentit in mortem ac si p̄ se ip̄m mortem elegisset pena mortis sic patienter sustinendo sufficit p̄ oībus peccatis venialibꝫ immo auferet aliq̄d ad satisfaciendū p̄ mortalibus. Quare q̄ oīa laudabile est in illo voluntatem suā diuine cōformare. Item queritur de suspendendis ⁊ de p̄dicandis an debeant eis dari corpus xp̄i. Rādeo si sunt p̄fessi ⁊ penitent nō dz eis denegari. iij. q. q. ⁊. fi. Item queritꝫ de suspensis an sint sepeliendi in cimiteriꝫ vl nō. Rādeo

fm Hostien. q̄ sep dicendi sunt dū cū pe nituerint. Sed cū quo ad hoc vt de pa tibulo deponantur requiritur licentia iu dicis secularis ne iusticiam p̄t mni videatur. z sic loquuntur l'g's. sed ij fam licentiam ipse iudex denegare non debet. Et his iā dictis p̄z q̄ est salubre tales hoies monere ad p̄niam. q̄ possibile est q̄ quis in vno hoie tali p̄ōt mereri vitā eternā. Et rano est. q̄ fm Grego. Ha gimū sacrificiū est zdus aiarū. imo plus est do accepū et homi meritoriū vnam aiam lucrari. q̄ aureū montē deo offerre q̄ vna aia p̄celit oēs thesauros totius mūdi. vñ Aug⁹. Sicut ds oēm creatu ram. sic aia oēm corpoream subam natura et dignitate p̄cellit. vnde etiā Bañ. Totus mūdus ille p̄cū vnius aie estimare non potest. nō cū pro toto mūdo aiam suā daret xp̄us. quā p hūana anīa dedit ℣ Sciendū eriaz q̄ multū saluti ferū est talib⁹ amarā morte z passionem xp̄i reducere ad memoriam. Unde Grego. Si passio xp̄i ad mēoriaz reducit nihil tam durū qō nō equo aio toleret. Ber. Quid est qō tibi suaue non videt. si colligeris et memoraueris oēs amaritudines saluatoris Et signanter eo girādū est de talib⁹ qūo xp̄s nonies est ductus p salute p̄ōz. Et p̄mo mox vt captus fuit. tunc ductus fuit ad annam. secundo ab anna ad Caypham. tertio a caypha ad pylatū. quarto a pylato ad herodem quinto econuerso ab herode ad pylatū. sexto milites ducūt eū intus in atrium et illud. rūt ei pertinēs caput cuius arūdine. septimo dixit eum Pylatus foras deportorio portantem coronam z vestē purpuream. octauo ad locum vbi ante tribunal stans iudicatus est ad mort. m nono extra ciuitatem ad locum saluatoris vbi crucifixus est. Et remorando tales transitus christi. offerre debent transitum illum z mortem z penam ipsi xp̄o pro peccatis suis. Et debent habere bonum propositum q̄ amplius nunq̄ velint peccare. si diutius viuere deberent, et sic deo p̄mittere animas suas. Unde q̄ emplum legitur. Fuit miles quidaz nobilis. sed criminosus. qui tpe quodā ab inimicis suis captus fuit. et quia valde mortales inimicicie inter eos erāt. visus est eis expedire vt in instanti occideretur Ceres ār vir nobilis sibi morte imminere z nullū esse remediū vite. supplici voce dixit ad illos. Rogo vos in nomine dei. vt ad modicum tempus mortem dignemini differre. vt alicui sacerdotum possim peccata mea confiteri. Et respondernnt illi. non esset nobis hec dilatio tuta. contingere posset vt cognati tui et amici venientes eriperēt te de manibus nostris. et esset error nouissim⁹ peior priore. cui cum precepissent vt se prosterneret ad decollandum. dixit hoc verbum. Deus tuis voluntatem meam. Et subuntur. Animam meam virginis filio cōmitto. sicq̄ decollatus est. Et erat tunc quidā obsessus in ciuitate. cui cū diceret quidā audita morte ḡti tyranni. mō magnum gaudiū habetis ꝓter animam illius facinorosi militis. Ridit demon Nequaq̄ vnū cū ꝑdum moriens ptulit ꝓpter quod saluatus est vñ Bern. Maior est dei pietas q̄ quelis iniqtas. Sicut cū scintilla in medio maris. ita oīs malitia hominis ad dei misericordiam.

De ser operibus miseri cordie spiritualibus.

Pera misericordie spualia melioza sunt z nobiliora et vtiliora q̄ corpalia. q̄ tāto illis corpoalibus p̄ferunt quanto spūs corpori anteferitur. Et etiam quia quilibet homo potest ea omni tempore exercere. sed secus est de corporalibus. quia pauper non habet vt hospitetur. vel cibet. z sic de aliis. Primum est instruere simplices ignorantes et errantes. hortando eos vt a viis erroris resipiscant. tum ꝓpter dei offensam cauendam. tum ꝓpter p̄nam declinandam. tum propter celestem gloriam consequendam. reos

De ser operibus misericordie.

cando ais ad mortiã quõ moriantur
um est qõ odierat. t eternũ qõ cruciat.
t his similia. Et notandũ q talis infor
matio deb3 fieri cũ lenitate. Gal. vi. Si
occuparus fuerit ds in aliquo delicto.
vos qui spũales estis hmõi instruite in
spiritu lenitatis. Et sciendũ q instructio
fraterna in duobus consistit videlicet in
verbi exhortatione. t sic literati instruũt
exhortãdo t boni exẽpli ostensione. vt
boni t simplices vitã suam ostendendo
vt errantes vndiq3 habeãt instructores.
ne se valeant ex ignorantia excusare. Sci
endum q bonum exẽplũ t bona doc
trina est multũ vtile in ecclesia dei. hoc
patet quia ad exẽplũ bonoꝝ hominũ
multi mali homines qui sunt inimici dei
iejunant in qdragesima qui alias nunq3
iejunarent. qz deum nõ multũ diligunt.
si exẽplũ iejunandi in bonis hominib9
nõ viderent. Item ad opera misericordie
puocantur. s. quando vident alios de
mosynã dare. Item ad audiendũ verbũ
dei. missas t sic de alijs bonis operibus
Item propter exẽplũ bonorum multi
peccatores conuertunt a peccatis t peni
tent t sic saluantur qui alias damnarent
si exempla bona in alijs non vidissent.
Unde Grego. Nunq3 peccatores ad la
mentũ penitentie redirent si nulla essent
exempla bonoꝝ que eorum mentem tra
herent. ℭ Item sciendũ q est homini
valde meritorũ dare bonum exẽplũ t
bonam doctrinã alijs. quia ex hoc gau
dium t meritũ eorum augmentat quoti
die in celo. Unde Cesarius. Quantis
exempla vere humilitatis ac pfecte chari
tatis oñderis. cum tantis t p tantis eter
na pmia possidebis. ℣ Scõm est
corripe delinq̃ntem in fraterna charitate
dicendo. Tu ds es q audes deũ ad ira
sundiã puocare. prorsus scandalizare t
teipm in corpe t aia damnare. Time
deũ t noli hanc tam pessimã ppetrare.
Uñ apls. Nõ vocauit nos ds in immũ
diciã sz in sctificatem. Et talis correctio de
bet fieri cum lenitate nõ clamozose. alias
esset plus confusio q̃ correctio. Math.
xviij. Si peccauerit in te frater tuus cor
ripe eũ inter te t ipm. Item debet fieri ex
charitate. nõ ex indignatõe vel ex contem
ptu t cũ vtilitate illius quẽ corripis. sic
q nõ queras ostentationem seu prãtem.
sed illius vtilitatẽ. Et aũt correctio fra
terna fiat cũ lenitate t ex charitate tũc ille
q vult corrigere altũ debet dnq3 cõsidera
tõnes duare quaꝝ tres ponit. Augꝰ sup
illud Math. vij. Hypocrita eice primo
trabem de oculo tuo. Reliq3 duas po
nit Grego. in moral. Primũ est q debet
cõsiderare si est ei similis. i. si est in eodem
pctõ vel equali vel maiori tũc maxime si
est pctũ notoriũ. nõ debet cuiq corrige
re sed sipm prius debet emendare t tunc
eum ad penitentiã cõmonere. alias pos
set sibi dici illud ad Romaꝝ. Quid alijs
doces teipsum nõ doces. Augꝰ. Judex
in nullo est iudicandus qui in alio
iudicare est paratus. Qui em ex officio
tenet corrigere delinq̃ntes nõ debet hoc
facere in pctõ mortali sed ad minus de
bet prius contreri de peccatis suis. Si aũt
nõ est similis tunc debet secõ cõsiderare
si aliquando fuit ei similis. t tunc siaut
nolebat despici sed compassionem ei im
pendi. sic nec debet fratrem suum peccan
tem t penitentem despicere. sed compassio
nem t misericordiã ei exhibere Eccl. viij
Ne despicias hominem auertentem se a
peccato t nõ improperas ei. Memento
qm̃ simus oñes in corruptõne. Si aũt
nõ es ei similis nec3 aliqñ fuisti tunc de
bes tercio cogitare q̃ poteris ei fieri simi
lis in futuro Et ideo rõne talis dubij nõ
debes superbire. sed delinq̃ntibus cõde
scendere. p. Coz. x. Qui se existimat stare
videat ne cadat. Augꝰ. Nemo est q stau
rus esse possit in hac vita q̃ tota tentatio
nominatur. Si aũt nõ es similis ei nec ei
vnq3 fuisti similis t de dei bonitate p̃sidis
q nunq3 eris ei similis tũc debes quanto
videre si ille q sic est reprehensibilis sit ne
in aliq̃ cõmendabilis. Si ille q habz tot
defectus, alijs etiã habeat pfectus. Et

tunc rōne bonoꝝ illoꝝ que habet debet
supportare cum in his que minus habet.
vñ Apocal. ij. volens apls reprehendere
episcopū in ephesum. Primo ponit ꝗdam
viciū qđ habuit dicens. Habeo cō
tra te pauca qz charitatem primā dereli
quisti. Sz statiz ponebat quoddā bonū
qđ habebat dicens. Sed hoc habes bonū
qz odisti facta nicolaitaꝝ que t ego odi.
Simlr volens reprehendere eōm sardis
Primo ponit quendā suū defectū dicēs
Nō inueni opa tua plena coram deo meo.
Deinde ponit quendā suū pfectum di
cens. Sed habes pauca nomina in sar
dis q nō coinquinauerunt vestimenta sua.
Ecce postq̄ apls posuit illa in ꝗbus illi
qui erant reprehensibiles statim subiunxit
illa in ꝗbus erant cōmendabiles ad in
quendū qz si aliqs propter aliquod viciū
est reprehendendus si tñ habet aliqđ bonū
nihilominus est supportādus Dato aūt
qz aliqs videatur oīno esse malus. nec
habere aliqđ bonū pper qđ sit toleran
dus. tunc debet cogitare quinto qz iste q
sic videtur esse malus forte in conspectu
dei est sibi in merito pferendus. Et po
nit exemplū btūs Grego. de sctō Stepha
no t de sancto Paulo. Nam cum btūs
Stephanus ꝛsentiente t adiuuāte pau
lo lapidaret. tunc Stephanus oīno erat
bonus. et Paulus oīno videbatur esse
malus. t tamen in cōspectu dei Paulus
qui tūc erat malus Stephano in merito t
pmio fuit pponendus R Queritꝝ
vtrum correptio fraterna sit in pcepto.
Rñdeo sm Tho. ij. ij. q. xxxiij. q. sic. sed
qz pceptum affirmatiuū nō obligat ad
semp sed p loco t tpe. Vnde t omissio
eius fit tripl'r. Uno mō fit meritorie vt
qñ ds opportunū tps inquirit vl' deiphs
meruit. ne detrimenta fiat vel ad bonā vi
tam alios impediant t hmoi. Sedo mō
omittit cū pcō mortali. Sz cū formidat
iudiciū vulgi vel carnis cruciatio sup
emptio dumnō tñ hoc ita dñentur i alia
qz fraterne charitati ꝓponant. Tertiū est
patim veniale qđ sz amoꝝ t cupiditas
tardiorem facit ad corrigendū delictū fra
tris. nō tñ ita q si ꝛstaret ei q frēm pos
set a pcō retrahere dimitteret ppter timo
rem vel cupiditatē ḡnimm in anio ꝓpo
nit charitatem. vt ōt btūs Aug⁹ Utrū
subditi teneantur plātos corrigere. Rñ
deo sm Tho. vbi s. Subditi nō tenent
nec debent corrigere prelatos correptio
ne illa q est iusticie. i. per correctiōem pe
ne. Tenent aūt correptiōe illa q est chari
tatis si in eis est aliqđ corrigibile. ita tñ
q nō cū p̄tumacia sed cū mansuetudine t re
uerentia. ¶ Uta correctio fraterna sit
ppter scandalū dimittenda. Rñdo sm
Tho. v. ij. q. xxxiij. Correctio fraterna or
dinatur ad emendatiōem fratris. t ideo in
tantū est cōpuranda inter spūalia bona
ḡntum hoc bō ꝛsequi pōt. qđ nō contin
git si ex correptiōe fris scandalizet. t ideo
si ppter scandalū correptio dimittat nō
dimittit spūale bonū. ¶ Notandū
ḡ̃uis correptio fraterna sit sub pcepto t
ad hanc oīes teneantur p loco t tpe sez
qñ licet t valet. Sūt tñ quinq casus in
ꝗbus cuadamus hoc preceptū Primus
est. cū nō est spes correctōnis. Un̄ puer.
ix. Noli arguere derisorie ne forte odiat
te. Sedo cū timetur defectus pbationis
vt cū ḳs de crimine corripit. qđ non pōt
pbari. tūc enī corripiens obligaretur ad
rationem si deficeret in pbatōne. Tercio
cum plato ranḡ iudicat notū est factum.
Quarto cū meliori operi vel eque bono
vacare aliqs intendit. Quinto cū multi
tudo t pote tas est in culpa tūc correctio
plus noceret ḡ prodesset. qz multitudo
difficulter corrigit t prās ¶ Ter
cium opus misēdie spūale est ꝛsolare fi
delit t oīes in tribulatōe positos. Hoc
supra modū est meritoriū apud deū ac si
ipm ꝛsolatus fuisset cū pependit in cru
ce. cum dicere potuit illud Ps. Quesiui
qui ꝛsolaretur t nō inueni. Unde natu
ra docet cōpati primis. hoc patet in por
cis qui sibi mutuo ex naturali inclinatio
ne compatiūtur. hoc cognoscitur in hoc
qz cum vnus porcus leditur tunc oīes

De operibus misericordie spūa

nec mīōr. sic ꝛ nos compati debemus fratribus nr̄is. vñ Gregoꝛ. Simꝰ fratres sumus dei ptāte cōdīti ꝛ eius sanguine redempti. ꝛ idcirco fratres nr̄os q̄ntum libet pauperes ꝛ abiectos in nullo despicere debemus. Et talis cōpassio est signū bonitatis in hoīe vñ Greg. li. xxv. mora. Tanto quisq; p̄fectior est q̄nto p̄fectius alienos dolores sentit. imo naturale est. q; vnū membrū compatit alij membro. Aplꝰ ꝓ. Cor. xij. Si ꝯd patitur vnū membrū ꝛc. Ergo ꝯd nō compatit proximo est ḡsi membrū abscisum a mystico corpe xpi. qz xp̄s est caput ꝛ oēs xp̄iani in gra existentes sunt membra eiusdem capitis. vñ Grego. Nō aliter redempto ris nr̄i membra efficimur nisi adherēdo ꝛ cōpatiendo primo. Qz aūt magnū ꝛ acceptū sit cor̄a deo copati primo. ondit Gregoꝛ. lib. ij. moral. dicens. Exteriora nanq; largiens aliꝯd extra semetipm tribuit. Qui ꝓ fletū ac compassiōem proximo p̄buit. aliꝯd ei ex semetipso dedit. Item cōpassio est crux spūalis quā debemus portare post Jesum. vñ Grego. in omel. Si q̄s vult venire post me ꝛc. Duobus modis crux xp̄i tollit. s. cū per abstinentiā corpus affligit aut p compassionem xp̄i animus ꝛtribulatur. ℟

Quartū est indulgere offensoꝛibꝰ nr̄is toto corde ꝛ eos diligere. Matth. v. Diligite inimicos vr̄os benefacite bis q̄ vos oderūt. Augꝰ in ſmone de bō stephano Per amoꝛē hois inimici efficiaris amicus dī. Nā ꝯd libet libenter recipere ignoscere offensoꝛibꝰ suis vt dꝰ ignoscat sibi offensam suā. vñ Luc. v. Dimittite vt dimittetur vobis. Augꝰ de verbis apli. Unusq̄sq; talem indulgentiā accepturꝰ est q̄lem ipe dedit primo. Et tanta posset esse offensa. ꝛ cum tali feruore posses indulgere primo q̄ deus per hoc indulgeret tibi oīa pcā tua. vñ Greg. in moꝛ. Qui in se peccanti clementer indulsit. nullum peccati vestigiū in eius anima remanebit. ℣ Uñ queritur circa iam dicta primo. vtrum diligere inimicos sit de necessitate saluris. Rñdeo ſm Thoscōr scde. q. xxvij. Dilectio inimicoꝝ multipliciter pōt ꝯsiderari. Uno mō vt diligantur inimici in q̄ntum inimici. Et hoc est diligere malū alterius. Alio mō q̄ntum ad naturā. s. in vniuersali. ꝛ sic dilectio inimicoꝝ est de necessitate saluris. vt scz aliqs diligat deū ꝛ proximū ab illa gīa alitate inimicos nō excludat. Tercio modo pōt ꝯsiderari in speciali vt scilicet aliqs in speciali moueat motu dilectōis ꝓxima inimicos. Et istud nō est de necessitate saluris absolute. q; nec moueri motu dilectōis in speciali ad quoslibet homines singulariter est de necessitate charitatis absolute. sed ſm p̄parationem animi vt scz homo habeat animū p̄paratū ad hoc q; singulari amoꝛe inimicum diligere si necessitas occurreret. Sed absq; necessitatis articulo diligat pertinet ad charitatis p̄fectiōem. ℣ Item queritur vtrū sit de necessitate charitatis q; aliqs signa vel effectus dilectionis inimico exhibeat. Rñdeo ſm dñm Tho. ſcda. ij. q. xxvij. Sicut dō in cōi tenet diligere inimicū ꝛ nō in speciali. nisi ſm p̄paratōem animi. vt nūc dictum est. ita signa ꝛ effectus dilectōis quein cōi ꝯsueuerunt primo exhiberi. tenetur etiā inimicis exhibere. puta cum aliqs orat p oīnib fidelib vel p toto mūdo. vel cum aliqs aliqō beneficiū impendit toti cōitati. tūc etiā hoc inimicis exhibere est de necessitate p̄cepti ꝛ cōtra facere pertinet ad liuoꝛem vindicte. ℣ Specialia vero beneficia vel dilectionis signa que quis exhibet particulariter aliqbus q̄sonis. q; inimicis exhibeat nō est de necessitate nisi ſm p̄paratōem animi. vt si inueniret in articulo mortis. Unde illud Prouerb. xxv. Si esurierit inimicus tuus ciba illum ꝛc. Sed hoc facere preter necessitatis articulū pertinet ad perfectionem charitatis per quā aliquis nō solum cauet vinci a malo sed etiam vult vincere in bono malū. qz. s. nō solum cauet ne propter iniuriā sibi illatam proximo ad odiū sed etiā intendit inimici ad

sum amorem habere. ¶ Item queri tur vtrū inimicis veniā petentib⁹ tenea mur remittere. Rñdeo ex iniuria vel dā no dato alicui solent in eo qui fit iniuria tria oriri. scz rancor in affectu. signum rā coris in affectu. z acculatio iuris contra iniuriantē. Primū et secundū iuz tenet hō statim remittere. sed tertiū non nisi satisfaciat sm suū posse. ¶ Quintum est ferre pſecutiones z tribulationes pa tienter. vnde Aplus. Persecutiones pa timur et sustinemus. Habb. v. Beati q̄ pſecutionem patiunt. Ysid. de sum. bo no. Impossibile est vt hō sis. z non gus stes angustias. dolor z tristicia omnib⁹ cōmunia sunt. ¶ Qui ergo in flagellis mur murat. deū plus irritat. qui aduersa pa tienter tolerat deum citius placat. Scīē dum autē q̄ libenter debemus sufferre tribulationes vt per has liberemur a fu turis malis. Grego. Misericorditer ad hibet deus tpalem sanctitatē. ne eternaz inferat vltionem. Ideo hic quibusdā p̄ cit. vt eos in eternū feriat. Ideo hic fert non parcendo vt in eternum p̄eat Secūdo q̄ de singulis sufferentijs singularis ter glificamur. Aplus. Nō sunt ꝑdigne passiones huius tpis. Ysid. de de sum. bo. Qui vite future premia diligenter excogitat mala oīa vite p̄ntis equanimiter portat. qñ ex illius dulcedine huius amarituidinem temperat. ¶ Secum est ora re pro inimicis hoc tps docuit ꝓbo z exemplo. Primo verbo et doctrina. cum dicit Habb. v. Orate pro psequentibus et calūniantibus vos. vt sitis filij patris vestri qui in cdis est. qui solē suū sup bonos z malos oriri facit. z pluit super iustos z iniustos. Scdo docuit hoc exemplo. cū p̄ crucifixorib⁹ suis orauit in cruce dicens. Pater ignosce illis q̄ nesciūt quid faciūt. Hāc doctrinā bene didicit beatus Stephanus. q̄ stando p se orauit. sed flexis genibus orauit p inimicis Unde habetur Actuū. vi. Sic z nos debemus sequi doctrinā z exemplum xp̄i. et fidditer orare p inimicis nostris, vñ beatus Grego. Ille preces suas multū valere facit qui eas p inimicis effundit Sed heu aliqui patit vindictam a deo super inimicos suos. vñ Grego. Jubet deus vt diligāt inimicus. z tñ rogat deus vt occidat inimicū. Unde hs sic orat ipse suis precib⁹ ꝓtra conditorē pugnat Et talis vindicatiua oratio est multum piculosa hoi inuido. q̄ sm dei iusticiam hō iste reus est vt sibi hoc malū ꝓcuret q̄ aliis hoibus sic orādo optat. Justoꝝ opa bona opa q̄ talis inuid⁹ opat nō sūt sibi merituria nec deo accepta. vñ Augᵉ. in. iij. fmo. de beato stephano Nemo se circūueniat. nemo se seducat. q̄ vel vnuz hoiem in hoc mundo odio habz. deād hō in bonis opibus obtulit totum perdet.

Incipit exposi tio super oratiōem dominicā

Omnes vnanimes in oratione estote. p. Petri. iij. Sic ait dicit glo. super illud ps. Apud me oratio mea vite mee. Illud qō iustificat hoies in hac vita est iciunium elemosyna et oratio. Et ista tria ꝓmendant maxime a deo. et rationem oratio maxime precellit alia duo in quinq̄. Primo in facie nte. qz hoc officium est multū facile. qz debilis non potest iciunare. nec pauper elemosynā dare. quilibet tñ pōt orare. Unde ps. Apud me oratio mea semp. vnde Ysid. de sum mo bo. Oratio est cordis. non labiorū non enī verba deprecātis deus attendit sed oantis cor inspicit Melius est cum silentio orare corde sine sono vocis q̄ solis verbis sine intuitu mentis. Ergo q̄ libet pōt orare etiā mutus. saltem mēte lic. vel etiā in agone ꝓstitutus Secundo precellit oratio in iocūditate et bono habilitate. Nihil enī delectabilius nec honorabilius est homini q̄ loq̄ cū deo oīm potenti. vñ Augᵉ. sup ps. lxxxv. Orario tua locutio est ad deum. quādo legis

deus tibi loquitur. qñ oras cum deo loqueris Ergo in signū huius multa sunt officia que aliquibo cederent ad decens de q̄bus verecūdarētur sicut arare z fodere. Sz orare q̄ntūcunq; nobili cedit ad decus z honorē. h̄ ꝓz. qz q̄ devote orat cū rege celesti loquit. Ergo debem⁹ cū reuerētia orare ꝓp̄ dignitatē reg̃ cū quo loq̄mur in orōne. Tercio precellit oratio in dignitate. qz si oratio eo mō fiat quo debet .i. devoter attente. tunc fm wilh̄m lugdu. Oratio est incensum ōo valde gratū et ministrio angelor̄ dignum. vnde Thobi.xij. dicit angelus ad thobiā. Qñ orabas cū lachrimis z sepelibas mortuos. ego obtuli orōnem tuā dño. vnde Berā. sup illud p̄s. Intret in cōspectu tuo oratio mea. Sane ꝓtus magna pure orōnis hic notat̄ que quasi p̄sona quedā ad deū intrat. z mādatū pagit. quo caro puenire nequit. Unde etiā Aug⁹. loquēs de dignitate orōnis dicit. Oratio est anie sancte p̄fidium. angelo bono solamē. diabolo supplicium. deo grum obsequiū. Et non immerito fm wilhel. lugdu. Item xp̄s qui in q̄n tū homo est offert orōnem nostrā ōo patri. gō signat̄ in hoc q̄ dyaconus in missa thuribulū tradit sacerdoti. z sacerdos thurificat. Sic xp̄s orōnes ecclie ōo patri p̄sentat. q̄ p̄catio multū facit eas valere. Nō aūt a deo patre ꝓtempnet illud incensū. gō a tanto mediatore ei p̄sentat. Quarto oratio precedit in approximatione ad dm̄. qñ qui orat facie ad faciem ante deū se ꝓstituit. p̄s. Respice in me z miserere mei. Unde Berñ. in q̄dam sermone. Licet oñi hora z oñi loco oculi dñi sup nos speculentur. magis tamen in orōne. licet enī videamur semper. sed tunc etiā p̄sentam⁹ nos z ostēdimus quasi facie ad faciem loquentes. Elemosyna enī per manū pauperis ad deum mittitur Jeiunīū per afflictionem corp̄is deo ostenditur. sed orō immediate deum p̄sentem alloquit. Quinto precellit. q̄a est valde lucrosa et vtilis. Quod potest ostendi q̄ hoc q̄ nihil est ad gō oratio valere pōt Ysa.v. Parat.xx. Cum ignoramus quid agere debemus hoc solum residuū habemus. vt oculos nros ad te dirigamus. Hoc est officiū q̄ quo homo pōt lucrari oñi tpe. z in hyeme. z in estate. i sermo. z in pluuiali tpe. de vocte. de die festiuis diebo z ferialibus. in infirmitate. et sanitate. in iuuentute et senectute. stando. eundo. in domo z extra domū. Et q̄ñq; vna hora lucrat̄ homo plus orando q̄ valeat ciuitas vna. quia lucrat̄ homo modica orōne (aūt devota est) regnū eternum. Qñq; aūt amittit in choc est homo in statu dānator̄ z aīa finitur est in statu saluris eterne.

Quomodo oratio dominica precedit oēs alias orationes.

Oratio dñicalis oēs alias orationes excedit in q̄tuor. Prio in auctoritate. qz xp̄s verus deus eā fecit z ordinauit. Si aūt queritur quare eam xp̄s fecit. Rñdetur p̄mo vt q̄ eam ōs honorēt. cū em̄ ipse deus noster sit p̄r z dñs merito est honorādus. vnō Malach.i. Si ego dñs vbi est honor meus. Et iō ōr Eccl.xxxvij. Ultissim⁹ dedit sciam hominb̄ honorare eū in mirabilib̄ suis. Yñ etiam ad h̄ monemur ij. Macha.xv. Honora deū. Scdo vt q̄d esse petendū doceret. vñ Matth.vi. Nescitis quid petatis. ne hoc dicat̄ nobis. tūc ipe xp̄s formauit nob orōē dominicā in qua includunt̄ nobis oīa necessaria q̄. sunt nobis petēda. Tercio vt ds esset orandus ostēderet. q̄ deus est pater oīm ad quē cura oīm pertinet. Sapien. vi. Equaliter est ei cura de omnib̄

¶ Secundo precellit alias orationes in brevitate. Sed queritur. quare est ita breuem fecit. Respondeo q̄ specialiter propter tria. Primo vt facilius posset capi et intelligi. et melius retineri. et tardius obliuisci. Secundo vt frequentius posset dici et iterari z ne diceretur fastidium generaret. Tercio. vt vul-

tus se posset excusare ab orõne. quia qui libet hõ rationalis põt ea discere ꝛ oĩa dicere. Cõtra b multi faciũt qui qñ̃ ꝙ p unũ vel p duos vel p plures dies pter occupatões exteriores oblituntur dicere pr̃ nr̃. sed que ptinẽt ad corpis ne cessitatem non oblituntur. quia nunq̃ fuit talis occupatõ ḋn tempus illud sibi assumãt vt aĩabũ corpalem nõ negligant Et hoc est signũ modice ordinationis dei et etiam salutis ꝓprie. ¶ Tercio excedit orõ dñicalis in eraudibilitate. Est enim dñica oratio magis eraudibilis ꝙ alĩq alia oratio. Ratio est. qz potissimũ quã ds ordinauit ꝛ fecit nõ potest repellere. Christus aũt hanc orationẽ ordinauit et fecit. ꝙ tẽ. vñ Chrisost. sup Matth. Pater hãc orõnem nõ libenter eraudit quã filius nõ dictauit. Quarto in fecũditate Nam oĩa necẽaria corpis ꝛ aime tã in pñti q̃ in futuro in ista orõne ꝓcludunt Et sciẽdum ꝙ hec orõ est valde sentẽtiosa ideo debz attẽte ꝛ intelligibiliter dici. Dicit eñ Rabanus sup Matth. ꝙ in his petitionibus oĩa bona vite pñtis ꝛ future ꝓmittũtur. Fecunditas aũt istius orationis patz et hoc. qz oĩa q̃ sunt aut sunt fugienda aut desiderãda. Desiderãda in quantũ bona. fugienda. in quantũ mala. Primo ꝛ ꝓncipaliter inter oĩa que desiderãda sunt honorẽ dei debemus desiderare. et hoc tanḡ in ꝓma petitiõe ibi. Sanctificetur nomẽ tuũ Secundo est ꝙ ad regnum dei perueniamus. ideo dicimus Adueniat regnũ tuum. ꝛ hoc est bonũ glorie. Terciũ est. vt voluntatem dei faciamus. Et hoc ibi. Fiat volũtas tua. ꝛ hoc est bonũ gratie Quartum est ꝙ ad istam vitã necessaria habeam. et hõ ibi. Panẽ nostrũ. Illa aũt que fugienda et vitanda sunt aut sunt mala preterita. et hoc ibi. Dimitte nobis debita nostra Aut futura. et hoc ibi. Et ne nos induceas in rẽptationẽ. Aut presentia. et hoc ibi. Sed libera nos a malo. ¶

Quare dicimus pater.

Odo ad excitandũ deuotionẽ in nobis. tũc ꝓficiendũ est q̃ re sic inchoat dñicam orõnem dicendo pr̃. ꝛ nõ dñs vel deus vel creator. Rñdetur ꝙ talia nõ sunt amoris. Pater est nomen amoris. Sed et quo diligit nos pater ne. ꝛ vult a nobis exigi filialiter diligi. Jõ dicit pat. vñ ꝓ. Joh. iij. Videte qualem charitatẽ dedit nob pr̃. vt filij dei nominemur ꝛ simus. ꝙ si filij et heredes. heredes quidẽ dei. coheredes aũt rp̃i Et si hanc nostrã dignitatẽ fideliter pẽsaremus. merito deberemus oĩm vicio ꝙ ꝓhibere vilitatem. quã dignitatẽ Aug⁹. ꝓsidrans ait. Ad maiora natus sum. q̃ vt sim mancipium corpis mei. Cõtemnamus ergo serui esse peccõ ꝛ. qa ad hoc instituti sumus vt nominemur filij dei. Ad excitandũ ergo charitatem ꝛ deuotionẽ dei in nobis dicimus Pat̃ noster. vt memoriali d beam⁹ ꝙ simus a⁹ filij. si orõem nostrã salubriter deo offerre volumus. Sed noster dicit vt ostẽderet ꝙ oratio debz esse cois. vñ Cypria⁹ de orõne dñica sic dicit. Non dicim⁹ pater meus. sed noster. qz pacis ꝛ veritatis magister noluit singulatim preces fieri ne ds cũ ꝑcetur tm̃ ꝓ se ꝑcetur. Secundo vt nos doceat humiliari. vt nullus se de nobilitate generis iactet et sic alios spernat. Vñ Aug⁹. Donentur diuites et nobiles nõ superbire minoribus vel contra minores Non em̃ pñt dicere vere pater noster nisi fratres Ḥ Ergo ad oñendũ ꝙ oẽs homines rã nobiles q̃ ig nobiles sunt fires quãtũ ad ꝓncipiũ. qz oẽs a deo creati et nudi in hũc mundũ nati. q̃ tum ad mediũ. qz oẽs brauis vite. q̃ tum ad finẽ. qz oẽs in cinerem redigẽdi ꝛ post terminũ vite. qz oẽs ad iudicium rp̃i stabũt ꝛ ibi fm iustitiã iudicabũtur. Ad ostẽdendũ talẽ equalitatẽ tunc dicim⁹ noster. Tercio dicit noster. vt nos instruat inuicẽ amare et auxiliari. ꝙ quo fratres sumus sic vt vnus ꝓ alio oret. ꝛ damnũ alterius suũ reputet. sic fecerunt germani fratres Jacob. vltis

Orare pro inuicem vt saluemini. Unde Ambro. in hexameron. Si pro te rogas tantū pro te solus rogabit. si aūt p oīm⁹ bus rogas. oīes p te rogabunt. Unde Chrīs. sup Matth. Dro se orare accitas cogit. p alijs aūt charitas fraternitatis hortatur Dulcior est aūt ante deum oratio. non quā necessitas transmittur sed quam charitas commendat. E

Ui es in celis. Quæritur quare hoc dicit Matth. cum ubiq; est ds fm deitatem. in terra per misericordiam. in infarno per iusticiā. in celo per gloriam. Rñdeo primo. ideo vt nos doceret spiritu mundo. z corde puro orare. vt omia q̄ sunt in celo sunt pura z munda Joh. iiij. Spūs est deus z oīes q̄ adorant eū in spiritu z veritate adorare oportet. Unde Aug⁹. Nihil sit p̄scientia pura a peccatis a deo nō exaudieris. munda tñ cubiculum cordis z intererit qui exaudit. Scdo vt celestia z non terrena doceret nos appetere. iuxta consiliū apli Colloss. iij. Que sursum sunt querite nō que sup terrā. Tercio vt oñdat nobis locum ad quē creati z redempti sumus. z ad quem oīni die vnā diem facere debemus. Unde Joh. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt. vñ apls. Nō habemus hic manentē ciuitatem sed futurā inquirimus. vñ Aug⁹. xxj. li. de ciui. dei. Nō deus p̄parauit diligentibus se. fides nō capitur. spes nō attingitur. charitate nō comprehenditur. desideria z vota transgredit acquiri potest. estimari nō pōt. Et ideo merito ad illam celestem patriā anhelare debemus. Aug⁹ lib. xj. de ciuita. dei. O chare illā vitā amplecti debuisti. vbi est vita sine morte. lux sine tenebris. iuuentus sine senectute. pax sine discordia. voluntas sine iniuria. regnū sine commutatione. quia nō amittitur. F

Prima petitio.

Anctificet nomen tuū. Hec est prima petitio in q̄ petimus vt nomen eius sctificetur Sed oritur. videl⁹ q̄ hec petitio sit incōuenies. semp enī eius nomen est sctm. ergo eius sctificatio hic nō debet peti. Rñdeo q̄ nō petimus ipm̄ n sctificari. q̄ sit nullo mō est magis possibile. Sed petimus in nobis sctificari. i. q̄ in nobis sanctū habeat et sctm reputet et tanq̄ sctm honoret corde credendo z amando Juxta illud Esay. viij. Dñm exercituū ipm̄ sctificate in cordibo vestris. In oratiōe laudando z p̄dicando Dan. iij. Benedicat nomen gloriē tue sctm z laudabile. In operibus viuendo. Sed heu tam a pluribus xp̄ianis nomē dei blasphematr populus xp̄ianus sctificatur. Unde de hoc inquirit Esayā pphā dicēs Esa. lij. Jugiter nomen meū blasphematr. vñ Rom. ij. Nomen dei p vos blasphematr. Hoc tam p̄dicti mūdi p̄dōibo deū blasphemando z qui p̄ceptū diuinū nomen assumit in vanū. Sed q̄liber xp̄ianus bonis operibo z p̄cipaliter honorem dei diligendo. Sctificetur nomen tuū ds in nobis. in corde per fidem z dilectōem z in opere per p̄tuosam exercitōem.

Secunda petitio.

Ueniat regnum tuū. Hec est scda petitio qua iugiter nobis aduenire regnū patris celestis ferventissime exoptamus dicentes. Adueniat regnum tuū. Et ista scda petitio fm Henricū de firmar. succincter sequitur ad primā vt post adoptionem filioz dei petamus regnum ipius q̄ p̄cipuus dei debetur. Et est sensus. Adueniat id est ad nos veniat regnum tuū. q̄ nos mortalitatis pondere p̄gravati ad illud venire nō possumus nisi per tuam sue gratie z misericordie affectus nostros ad eius desiderū et consecutōem misericordie sublevetur. Dicamus ergo fiducialiter tanq̄ filij per eius sanguinem regenerati Adueniat regnum tuum. Quia sēm q̄ nobis post honorem dei est desiderandum. est regnum celeste vt illuc perueniamus. Et hoc petimus hic in scda

tatione dicendo Adueniat regnum tuū. id est ad nos z in nos. s. vt regnes in nobis in pñti. Iuxta illud Luce. xvij. Regnū dei intra vos est. Et vt in futuro regnemus. cum dilectis suis. illud Matth. xxv. Venite benedicti patris mei. cē.

Tercia petitio.

Fiat voluntas tua sicut in celo et in terra. Hec est tercia petitio in qua petimus nobis bonū spirituale. qđ quinet ad meritum nostrū Et ſm Henricū de firma. hec petitio recto ordine sequitur ad ſcām Congruum enī est vt cuius regnū postulamus eius volūtati in oibus pareamus. Secundū aūt q deus specialiter vult a nobis tria. Primū vt cōuertamur a pctis. Ezech. xviij. Numqđ voluntatis mee est mors impij. Idē. Nolo mortē pctōris. Et iō expectat vt misereat nostri. vñ Aug⁹. in libro de vera xpiana. Si deus parcis nō esset iam genus humanū defecisset. Nec iustos de pctōribus haberem⁹ si deus confestim vellet punire peccatores sed vt sero peccatoꝛ penitat z viuat patienter expectat. Exemplū de maria magdalena. petro z paulo z sic de alijs. q omnes in infimo ardorent. si misericordia dei eis nō subuenisset et eis vitam ad emendandū plongasset Secundū qđ deus a nob vult est vt in melius proficiamus. Unde aplus. Hec est volūtas dei sanctificatio vestra qz semp proficere in melius debemus. qz nullus pōt stare in via dei qn antecedat vel retrocedat. Hoc patet ſm Bern̄. In via dei stare regredi est. Tercium est qđ vult q oēs saluentur. Aplus. Vult oēs saluos fieri. Et hanc tripliciē volūtatem dei petimus hic a nobis impleri. qz sine suo munere fieri non pōt. vñ Anscl. Nā sicut ōs nō e qđ bonū in homine nisi hō voluerit Sic nec hō pōt facere nisi habuerit dei adiutoriū. sicut nec semē sine terra nec terra sine semine fructificat. sic nec hō sine deo. nec deus sine hoie bonū operatur in hoie. Sequitur Sicut in celo z in terra. vbi secundum ſm Henricū de firma. Per celum intelligūtur viri iusti. z p terrā intelligunt pctōres. Vt sit sensus q sicut volūtas tua fit in bonis z iustis hominib⁹ tibi fidelit obsequentib⁹. Ita etiā fiat in terra. i. in ipis pctōrib⁹. vt sez ad te quertant. z tibi seruiāt. Ergo orans in hac clausula debz diligere intentionē in deū optādo oibꝰ pctōribꝰ veniā z grāz et iustificationē a pctis. vt et ipi volūtatem dei sicut z iusti salubriter pficere valeant. Secdo mō ſm ſcām Tho. Per celum intelligūtur sci et angeli in celo existentes. sed per terrā in terra viuentes. Vt sit sensus. sicut in cūctis celi sic in cūctis terre Hoc est sicut sancti et angeli pformāt volūtatē suā volūtati diuine in celo. sic faciant homines in terris Sz pra hoc faciūt qui murmurāt pra deū in tribulationibꝰ Et hoc est signū carentie diuine gratie. Sicut vas vacuū magnā resonantiā facit. et currus non vncteus cum clamore incedit. sic z tales. Sed boni xpiani volūtatem suā deo pformant exemplo ipi q dicit. non mea sed tua volūtas fiat. vñ Lastiodo. super illud ps. Voluntarie sacrificabo tibi. Voluntarie deo sacrificat qui inter angustias passionum ingrati gratias agunt.

Quarta petitio

Panem nostrū quotidianū da nobis hodie. Hec est qrta petitio. in qua petim⁹ post bonū spirituale bonum corporale. i. necessaria in vita presenti quibus valeamus peruenire ad patriam. Nam per panem omnia necessaria intelliguntur. Eccle. xxix. Initium vite hominis panis et aqua. Secdū aūt q necessaria corporis a deo petenda sunt quia ipse dat escam omni carni. ps. Oculi omnium in te sperant domine. Modus autem quomodo petere debeamus ista temporalia. nobis pulchre in ista petitione demonstratur. Nam hic insinuatur q a nobis debz tolli ois cupi

superfluitas. Ideo dicit panem nostrum Ité ois cupiditas ⁊ ois superflua sollicitudo. Ideo ōt quotidianū da nobis hodie. Contra illos qui ad annū. imo ad ānos plurimos ista pcūr. ⁊ cū nimia sollicitudine ista ptalia colligūt. vt ille diues de q̄ in euangelio ōt. q̄ dixit. Anima mea habes multa bona in ānos plurimos. Et rūsum est ei. Stulte hac nocte repetēt diaboli aiam tuā a te. et ea que cōgregasti cui manebūt. Ité dicit da. p hac nob ipsinuans q̄ nō debes p te recipere. sed a datore oim. i. a deo hūiliter petere. Ille em̄ p se recipit qui iniuste lucrātur. q̄ hoc de sibi nō dat. sed per se recipit. Nūo ergo orāt vsurarū fures. ⁊ cetera q̄ oīa iniuste lucrātur q̄ dicunt da. cum ipsi p se ptra deū ⁊ saluē ꝓriam talia recipiunt. Item dicit nobis. p hoc insinuans vt nullus sibi ptalia appropriet Chriſ. Oīa que dat nobis deus siue orantibus siue militātibus nō solū nob dat sed etiā aliis dat per nos. vt cū de eo accipimus a deo petēribus partē faciam⁹ Unde etiā beūs Augustī. de ꝑbis dñi sermo. xlij. De meo vtiq̄ quero ait xp̄s. da mihi? reddam tibi. Habuisti me largitorem. fac me debitorem. Pauca mihi das. vtiq̄ tibi reddā. terrena mihi das. celestia vtiq̄ reddam. q̄ alia das. ⁊ etna restituam. imo me meipm̄ etiam tibi restituam. ¶ Secūdo in hac petitione nomine panis spūalem ꝑ panē petimus. id ē sacramētū eucharistie qđ est robur aie ⁊ medicina ip̄z muniens. cibans. ⁊ cōfortans in via pētis vite ptra ois spūiuales defectus. vnō Joh. vi. xp̄s ait. Ego sum panis viuus q̄ de celo descēdi. si qs māducauerit ex hoc pane viuet in eternū. vñ Augustīs Tho. de aquino. Panis qui petitur deus est. qui est cibus angelor̄ refectio beator̄ qui in celo datur. et in terra eo meditur. Quo frē dū vius fuerit mortē in eternum nō gustabit, vnde etiā Chriſo. Panis vite xp̄s est. hunc aūt dari nobis quotidie postulam⁹, ne q̄ in xp̄o sumus et eucharistiam quotidie accipim⁹ impediente aliquo graui delicto dum a celesti pane prohibemur. a christi corpore separemur. ¶

Quinta petitio

Dimitte nobis debita nostra. sic̄ et nos dimittimus debitoribus nr̄is. Hec est quinta petitio. in q̄ petim⁹ remissionē oīm pcōr̄ nostrorū in deum in ꝓximos. et in nosmetipos Queritur quare xp̄s dixit, dimitte nobis debita nostra. et non pcā nostra. Rōdeo fm Hēricū de firma. q̄ xp̄s melius dixit dimitte nobis debita nr̄a. q̄m̄ sic dixisset. dimitte nobis peccata nostra Nā plus petim⁹ dicēdo. dimitte nobis debita nr̄a. q̄m̄ si diceremus, dimitte nobis pcā nr̄a Nam in primo petimus dimitti nobis tam culpā q̄m̄ penā q̄m tenemur exoluere pro pctis nostris. Sō non fieret in secō. s. dicēdo peccata. q̄ pcā q̄q̄ dimittunt q̄ntū ad culpam ⁊ tamen remanet reatus quantum ad penam.

Equik. Sicut et nos dimittim⁹ debitoribus nostris. Hoc signanter addik quia alias non fieret remissio peccator̄. sicut dare in euange. patz vbi xp̄s ōt. Luz stabitis adorandū, dimittite si quid habetis aduersus aliquē. vt pater vester celestis dimittat vobis pcā vra. Ulñ btūs Bernū. Si vis vt tibi peccata dimittantur. ois rancor̄ ⁊ indignatio a corde tuo euellat ¶ Sciendū q̄ fm Henricū de firma. in lectione qua ds legitur ab aliquo est duo ꝓsiderare. videlicet ipam culpam que ex lectione incurrit. et illam solus deus remittit. Et etiā pā corē quē ds ꝓcepit cōtra illum qui ipm legit ⁊ illū tenemur dimittere si vdimus nobis a deo dimitti. q̄ alias quis peteret ptra seipsum. s. q̄ de sibi nō ignoscere sicut ipse alīs nō vult ignoscere. vnō Lyranus ōt Nulla est tibi accusatio in die iudicij. cum fm tuam ꝓriam sūam iudicaris. ⁊ hoc qđ alīs feceris. tibi ipse patiaris. ¶ Queritur vtrum peccatores pūt vel debēt hoc dicere sine ꝙ

nos dimittimus debitoribus nostris. cuꝫ tñ adhuc stant in rancore ꝛ proximum nec sibi indulserunt nec indulgere intendunt. Videtꝫ nō. qꝫ mentiuntur. ꝛ mēdacio peccant. ergo non debēt dicere illa verba. sicut et nos dimittimus debitoribus. n. in dominica ōne. Dicendū ꝙ peccatores dicere debent. nec mīrū? qꝫ hec ōō est cōmunis. Et licet non habeat veritatē et pte eccie i psona cui? ōr. Uñ ōr brūs Tho. ii. h. q. lxxiii. Dicere nō essent imo pl? valet dicere ꝙ obmittere.

Sexta petitio.

Ne nos inducas in tēptationes. Hec est sexta petitio i qua petim? preseruari a futuꝛis malis ꝛ a peris, sicut antea in quinta petitione petim? indulgeri nob? p̄terita mala et peccata. sic hic in sexta petim? preseruari a futuꝛis malis ꝛ peccatis. Sciendū ät ꝙ in hac petitione nō petim? vt simplr nō tempteмur sed ne inducamur in temptationē. Ille enī inducit i tēptationē ꝙ se pat ꝛ capit. sicut piscis in rete. Xp̄s enī fuit tēptatus. sed nō in tēptationē ductus. Unde beatus Thom̄. de aḡno. Non enī petimus vt nō tēptemur. qꝫ temptari nō est malū. ſz magis est ad virtutis exercitiū. qñ viriliter resistit. vñ ait Augꝰ. Tēptatio cui resistit nō est petēda. ſz magis cā exercende ꝑtutis. ℣ Sciendū ēriā ꝙ necessariū est ꝙ tēptemur. da magna ꝙs meritoꝝ nr̄oꝝ p̄fectio in sustinendo tribulatiōes. ꝛ in vincēdo temptationes. qꝫ alias opa ꝛ exercitia bona modica sunt. vnd̄ Augꝰ. Nullus boim est cūrata iustitia p̄ditus. cui nō sit necessaria tribulationis tēptatio ad p̄ficiendū. Uñ Bern̄. Quotiēs resisteris. totiens coronaberis. Permittunt enī sup nos tēptōes a deo. vt temptati resistamus resistendo vincam?. vincēdo mereamur vitam eternam. Uñ Hiero. in Epla Quis sanctoꝝ sine certamine nec coronat? est. Uñ Augꝰ. Si nullus esſz hostis nulla esset pugna. Si nulla pugna nulla victoria. si nulla victoria nulla corona qꝫ sm̄ apostolū nullus coronabit nisi qui legitime certauerit.

Septima petitio

Ed libera nos a malo. Hec ē septa petitio ꝛ vltima illi? nr̄e dōnice ōnis in qua petim? ab oi p̄sti malo liberari. Ut ergo Lypan? ōr ꝺ petim? vt ab oi malo muniamur liberemur. ꝛ merito qꝫ totus mūdus est plenus periculis. Et nos vndiqꝫ sumus circūdati multiplicib? laqueis. qꝫ supra habemus timorē inordinatū ab infra timorē inordinatū. ab aīi voluntatē querentem. a retro peccatoꝝ p̄teritoꝝ delectationē. a dextris excellentiā in pſperis. a sinistris impatientiā in aduersis. Sic ergo quocūqꝫ nos vertimus diabolū insidiantē nobis habemus. Ergo merito dicere ꝛ clamare debemus. libera nos a malo. ℣ Item in hac petitione petimus liberari a malo pene inferni. et merito quia hec pena est grauis nimis. Hoc patet qꝫ minor pena inferni excedit omnem penam mundi. Unde cum quereretur a quodam heremita. cur se tā dure affligeret. Respondit. Totus labor vite mee non est comparabilis ad vnam diem tormentorum que peccatoribus in futuro seculo reseruantur. Uñ Augustinus etiam de verbis apostoli sermone. lxxviii. Quecunqꝫ sunt in igne eterno minora tormenta. peiora vtiqꝫ sunt ꝺ que formidas in hoc seculo. Ysidorus in synonimis suis. Intende animo quoscunqꝫ tormentoꝝ dolores quascunqꝫ dolorum acerbitates. cōpara hoc totum gehenne. ꝛ leue est omne qō pateris Itē illa pena nō solū est acerbissima. sed etiaꝫ eterna. Uñ Mathei xxv. Ibūt hi in supplitiū eternū. vñ etiā Hugo ō scto vict. li. i. de aīa. ds putas tūc meror erit. ḡtristicia. cū separabūt ipōs a p̄sortio scioꝝ ꝛ a visione dei. Et tradi ti in ptātez ōmonū ibūt cū ipis in ignē

ibiq; sp erūt sine fine in luctu t gemitu.

Conclusio ozōnis dñice.

Hen: pro quo nota fm Henricū ō frī. Jhēxps signāter cōcludit istā ozōnem q hoc vocabulū Amen Jn ḡ verbo oprat adimplacio oim petitionū ꝓdictarū. Quedā dem dictio fm Aug⁹. nec est grēca. nec latina. sed hebraica. t idē signat q fiat. Fiat aūt hec dictio hz triplicē efficaciam t fructē. nā ꝓcludit ozōem. Jō fm Hie ron. hz signaculū ozōnis. eo q ipaz claudat t ꝓcludat. Scdo recolligit ozantis intentōem. qz eū dicim⁹ Amē. intētio nostra summatim ferk sup oia precedentia t si aliqđ ex būana fragilitate q destructionem mentis absq; actuali intentione in tota ozōne esset prāsitū. ad illud implicite reddit intētio dicendo Amen. Tertio impetrat exaudītionē. est em Amen ipetratōis nota. Ulū Rabanꝰ hr. Per hoc q hr dñs Amē. signat in dubitāt̄nob a dño nr̄i oia q̄ rite postulam⁹. Et in hoc termiat expō hui⁹ scrillime ozōis xp̄i ore plate. cui ē hōr t gla in secl̄a sclōrum.

Exposito Super angelicam salutationem

Ue Maria gratia plena. Sciēdū q ista salutatō angelica est marie ꝑgini valde gḡosa. cū em̄ salutat̄ h valō gḡose t lerāt recipit. qz tale gaudiū hz salutatione ista deuote dicta qle habuit qñ fuit ab āgelo salutata Nec mirū. qz ubi recipit̄ tā maxima ꝓuilegia ꝑgis marie. A Primū ē q ipa fuit speculū tot⁹ mūdicie qđ notat̄ q h q ubi hz aut. i. sine ve. alicui⁹ culpe siue maculle Fuit em̄ sine macula in corpe. et sine culpa in mente Ipsa em̄ habuit pulchritudinem mentis t corpis. Cantico. iiij. Tota pulchra es amica mea. Ipsa em̄ fuit pulchra. qz oēs ꝑtutes in se habuit ō mrito dicit̄ tota pulchra. Aug⁹. Si cut omnes sanctos interrogarem. t̄c. Item Aug⁹. in xij. li. de ci. dei. Virgo pulcherrima inde virgo decora corpe. alia fulgida fide ꝓspicua. mēte clara. Hiero. De genitrix spōsa ꝓdicat velut colūba pulchra vt luna. electa vt sol. Et in hac dictione pcendū est ab ea vt te imit. vt hic peniteas. t vt in agone sine macula mortalis crimis iueniar̄. Qz fm dictū pōs. Hors pcō. t pessima. ¶ Secundō ḡ nullegiū. qz ipsa est lucerna ciuitat̄ supne qđ notat̄ in hac dictione maria. qđ interpret̄ illūiatrix. Bern̄. Marie pūria tot illūiat̄ orb̄ adeo vt t ipa supna ciuitas clar⁹ rutilet virginee lāpadis illustrata fulgoribus. Sciendū q hoc nomē maria in ipa salutatione angelica est valde attēte t deuote noiandū. O Ysio qz h nomē maria deuote noiatū mentē illūiat. Cant. i. Oleū effusū nomē tuū Secūdo affectum inflāmat. Bern̄. O multū amabilis o magna o pia o dulcis maria. Tu nec nominari quidem potes ḡn accendas. nec cogitari. ḡn rapias affectus dulcedine. Tercio qz demōes fugar. Bern̄. fluēt t pereūt sic cera a facie ignis demōes vbicūq; inueniūt orantē hui⁹ nois inuocatōem. deuotā recordationem sollicitā imitatōz. Quarto i periculis. adiuuat. Ber. In angustijs t rebus dubijs mariā inuoca. mariaz cogita. non recedat ab ore. nec recedat a corde. Et in hac dictōe pcendū est vt ipsa illūinet mētis tue tenebras ad cognoscēdum tecipsū. Ber. sup cātica. Scio neminē absq; sui cognitōe saluari. deq; nō mirū mater salut̄. hūilitas ozik t timor dñi q et ipe sicut est inicū sapientie inet salutis. vñ Chrif. Multo melior t laudabilior es si te cognoscis. q̄ si te negligēto cursum sydez. vires herbarū. cōplexionē hoim. naturas aialiū q̄ gnoscere t sciam oim celestium t terrestrium haberes ¶ Tercio est q ipa est aqueductus siue dispēsatrix celestis gratie. quod notatur cum dicitur gratia plena. Nam ipsa est fons effluens omnium gratiarum.

Et ipsa ꝓparatur collo. Oz sicut ꝑs est aspur. et nos mẽbra. sic t ipa est collum. dq ipam gratiã in nos infundat Ber. Totus bont plenitudinẽ posuit dꝰ in mariam. vt ꝺequid habes gre ab ipa redũdare scias. Hec miz. qz ipa habuit fontẽ oim graꝝ i se. t illa fuit maioz gra ꝯm recipere potuit. Nõ enim posset maioz gratia intelligi. nisi q ipsa esset mat dei. Qualiter autem gratiosa sit oĩbꝫ. hoc ꝓz in hoc quia ipa ẽ gr̃osa t iuuat nos in vita. in morte t post mortẽ. In vita si sumus iusti gratiã nobis augmẽtando Vñ dicitur mater gratie. Si pcatores veniam imperãdo. vñ oz misericordie. In morte a demonibꝫ defendẽdo. Vñ canitur de ea. Tu nos ab hoste protege. Et post mortẽ alas in celũ deducendo. Vñ canit de ea. Et in hora mortis suscipe. ¶ Quartũ q ipa est thalamus regis glorie. Quia sꝛz nouem mẽsibꝫ in eius vtero habitauit. Quod notatur cuz dicitur. Dñs tecum. Eccl. xxiiij. Qui creauit me requieuit in tabernaculo meo. Fuit cñ secũ dꝰ pater ꝙ fecit eũ potentẽ. dꝰ filius ꝙ fecit eũ valde sapiẽtẽ. vt cognosceret defectus nostros. Dꝰ spũs anc⁹ ꝙ fecit eũ valde clemẽtez. Ergo ꝓfidere debemus in eũ qz ipa est potens. t cũ hoc cognoscit eriaz defect⁹ nostros. t est misericors. quia libenter vult nos iuuare. Et qñ dicis hanc clausulaz dñs tecũ. tũc petere debes. O pyssima mediatrix. dñs sit q te mecũ. q lõge est a petõibꝫ. ℙ Quintũ q ipsa est dignissima oĩm creaturarũ. qre merito dꝛore est saluranda. quod notat cũ dz. Benedicta tu in mulieribꝫ. Vbi dz Nicolaus de lyra. Pre oĩbꝫ mulieribꝫ. i. mulieres bñdicenk in te. sicut pater in filio. Sed Nicolaus gorra sup Lucam dicit sup ꝑdicta ꝓba. Sunt alique mulieres benedicte. quia virgines. sed nõ fecunde. alique quia fecunde. sed non virgines. Sed hec simul virgo fuit t fecunda. ideo sup omnes mulieres benedicta. Itez beata Maria est benedicta sup omnes virgines viduas t coniugatas. Primo sup omnes virgines. t hoc primo in prioritate. quia prior virginitatem vouit t seruauit. Secundo in puritate quam post deum maiorem habuit inter oĩa homines. quia castitatez transfudit in alios homines eam intuentes. Tertio i fecunditate. qz ꝙ t mr extitit. Que nec sibi hẽre visa est. nec habere sequentem. Ergo canitur de ea in hymno. Virgo singularis. Item super viduas. Primo quia fuit in oõnibꝫ et dꝛotõe fructuosissima. Scõo i opibꝫ pietatez ꝙ ad filiuz magꝫ assidua. Tercio in castitate magis pura. Item sup ꝓlgaras. quia in ea fuit proles dignior. imo ipsa est super angelos omnes et sanctos Vnde canitur de ea. Exaltata est sancta dei genitrix super choros angelorum ad celestia regna. ¶ Item scendũ est q beatissima virgo maria est merito benedicta super omnes mulieres. quia ℔is ipsa fuerit pulchrissima mulierũ tamen a nullo potuit cõcupisci. et assignãt tres raõnes. Pria ẽ qz talr se hũit in oĩbꝫ factꝫ. t verbꝫ q nulli dabat occasionez peccandi sed mouebat cor cuiuslibꝫ eam intuentis ad deuotionem propter eius laudabilem vitam et bonum exemplum quod dabat et laudabiles mores quos habuit in omni conuersatione sua Sic adhuc virgines t mulieres deberẽt se regere exemplo marie. Secunda ratio propter luminis claritatem que de eius facie exibat. que homines i ammirationem inducebat. et ad laudandum deum de tam nobili et pulchra creatura. Tercia ratio. quia deus occultabat in ea omnia que poterant esse incitamenta ad libidinem. Et dedit illam gratiam omnibus eam intuentibus. vt non inordinate mouerentur. sed ad bonum. quia eius puritas aliorum corda mediullitus penetrabat. t in eis oĩes motus illicitos extinguebat. Istam puritatẽ nõ hũit brã Agnes nec brã Katherina. nec sctã Margareta. qz ℔is non

concupiuerūt alios. nō ab alijs fuerūt cō
cupite. vt ptz in legendis earūdē. Quia
earum puritas non erat tanta q̄ intuen
tiuz corda penetraret. t illicitos motus
in eis extinguere sicut puritas beate ma
r : faciebat. Ergo ōz benedicta inter mu
lieres R Sextum priuilegium est.
q̄ ipsa protulit nob benedictū fructum
vite. qō notatur ibi. Benedict⁹ fructus
ventris tui. iste fructus est ihs xp̄s filius
dei qui nob attulit bñdictionē t redēpti
onē tot⁹ hūani generis. Iste fruct⁹ bene
dicti dz a nob. qz nos priuilegiauit pre an
gel. Primo humanā naturā assumēdo
Ad Heb. ij. Nusq̄ em̄ angelos apprē
hendit sed semē abrae Secō passionem
t mortē p nob tolerādo. ij. Pet. ij. Xp̄s
p nobis passus est. vñ Ysaie liij. Ip̄e ci
vulneratus est propter iniquitates nr̄as. An
geli peccauerūt similiter t p̄mi parētes ip̄e
nūt non redemit angelos sz homines sua a
mara passione t p̄ciosō sanguine. Apo
sto. ij. Ihoz. vi. Empti est⁹ pretio ma
gno. glorificate t portate deum in corde
¶ Tercio q̄ omi hora paratus ē nos
recipere ad grām. t nobis indulgere oia
peccata. Ezech. xviij. In quacunq̄ ho
ra pecōr ingemuerit. tē. qō angelis nō
fecit nec facier. qz nunq̄ misereb⁹ cozuz
¶ Quarto ministrando nob carnē su
am in cibū t sanguinē suū in potū. Joh
vi. Caro mea vere est cib⁹ t sanguis me
us vere est potus. d̄ mādueat meaz. tē.
Angel⁹ em̄ sufficit ēi ptemplari. quem
nos sumim⁹ in sacro. ¶ Quinto qz in
celo habebim⁹ duplicē visionē t gliam.
qz cū angel⁹ videbim⁹ oculis aie deitatē
t vltra hoc oculis corpis videbim⁹ hu
manitatē xp̄i. t cū hoc habebim⁹ dupli
cem stolā glie. qz glorificabimur in cor
pore t aīa. Sciendū q̄ in vltima clau
sula desiderare debem⁹ illā benedictiōnē
quam ihesus marie filius daturus ē suis
dilectis t electis in nouissimo die cum
dicet suis electis illud Ysaie. xxv. Ec
ce benedicti patris mei. percipite regnū
Exemplū de beata v̄gine. Fuit in bri
tānia iuuenis quid ā nobil⁹ qui cū uis s
cisso totus d̄ditus esset. tñ beate virgi
ni fuit deuot⁹ in hoc q̄ ei singulis diebus
dn quadragenas salutatiōes psoluit. Qui
infirmatus ad extrema p̄ductus est. Cū
q̄ diu iacuisset mortuus ranxit. t mul
ti assidētes sibi dixit. Cito voca sacerdo
tem. Sacerdos adest t corā omib⁹ con
fiteri dicens. Ego fui raptus ad tribunal
xp̄i t cū in tribus maxime accusarer a de
monib⁹. t ferri deberem sniaz̄ me. p̄sidē
mater rogauit filium suū vt ad corpus
redire locū penitētie susceptur⁹. qō e
factū est. Unū de pcis erat q̄ decumas
q̄ agris meis t bonis non p̄solui debui.
Secundū q̄ pisces cū socijs meis de re
ligiosorum piscina cepi t comedi. Ter
tium q̄ segetes pauper cū canibus venari
cis conculcau. Ad hoc rustici ab eo d̄
num passi dicūt. Cur d̄cebatis dñe p
bis dānari cū vob hoc puro corde: dimi
serim⁹. At ille. vestra remissio nō sufficit
mihi ad salutē. qz dicior eraz ad solue
dum q̄ vos ad relaxandum. h̄ x dicas
iussit d̄ana restitui et sic decessit. S
Exemplū aliud de beata v̄gine. Fuit
q̄dam vir nobilis. sz tyrānus totus ega
suos t alienos. vt oēs vindictā peteret
a deo deco. t hunc cōtigit infirmari ad
mortē. Qui aduocans ep̄m loci illius
pure confessus est. a quo petiit. vt sibi sa
nitatē apō deū imperraret. Qui cp̄us qz
bonus erat) obtenuit sibi sanitatē p̄stita
tamen prius fide. q̄ de cetero neminem
lederet. Quo p̄ualescēte. amplius idiffe
rent oēs lesit. ita vt nō soluz ei. sed cete
ris omnes maledicerēt Post h̄ iterū infir
mat⁹ ē t op̄pressus igne sacro sic⁹ p̄ abo
vt oia q̄ membra arderēt t de vita despe
rarer. Vocauit iterum ep̄iscopum pro
mittens satisfactionez de fide non serua
ta. vt iterum sanus fieret. qui renuit re
cedens cū indignatōne Appropiquāt
q̄ morte clamauit t beatā v̄ginē inuo
cauit. Et respiciens in celū vidit in are
pendentem filiū dei oipotentis in cruce
t matrē suā sibi astantez t oratē pro se

Ac iesus ait. Mater nō possum facere. Ecce em̄ rursus crucifixit me t ostendit ei cicatrices sanguineas. Nō vidēs pec cator ingemuit exclamans voce magna O bone ihesu si te crucifixi petis meas. matrem tū tuam sp honorauī. ieiunauerat oīm sabbato ad honorē bē̄ ꝑginis. Cumq; sic clamaret audiuit vocē ihesu dicentis matri orāti. Ecce mater dedi cū tibi. t sanatus est Qui postmodū abla ta restituit t viram emendauit t laudabili fine quieuit. A

Incipit expositio super symbolū apl̄oꝝ.

Omnis qui viuit t credit in me non morietur in eternū Joh. xi. Sciendū q̄ fides frequēter est predicāda fidelibus. t ab eis diligent custodienda. q̄ est fundam̄ētū ois boni. Vlt Apls. Fundamentum aliud nemo potest ponere ꝑter illud qđ positū est. qđ est ihesus xp̄s .i. fides xp̄i. Aug⁹. Fides est bonoꝝ fundamentum. fides est humane salutis initium. sine hac nemo ad filios dei nūeꝝ pōt peruenire. Hebreorū xi. Impossibile est sine fide deo placere. Ergo vt deo placere possimus debem⁹ hāc fidē rectā integrā t firmā. q̄ fm apl̄m ad Heb. x Just⁹ ex fide viuit. vñ erit Xp̄s. in tracta. de symbo. Fides religionis catholice lumē est aie. ostiū vite. fundam̄ētum salutis eterne Nos igitur de fide eccl̄ie sum⁹ locuturi. Tūc sciēdū q̄ in symolo apl̄oꝝ duodecim sunt articuli fm numeꝝ apl̄oꝝ a quibus ꝓpositū est. Nam duodecim apli ꝓgregari decreuerūt duodecim articulos fidei in primo ꝓsilio de q̄ hī Actuū xv. Cuius prima diffinitio fuit data ꝑ beatuꝝ Petrū. sed beatus paulus nō habetur ibi qui tunc adhuc nō fuit electus in apl̄m Et primus articulus ꝑtinꝫ ad patrem. t alij sex ad filiū. t quinq; vltimi ad sp̄m sanctum. Pro quo notandus q̄ nullus. homo dubitare dz sed quilibz xp̄ianus teneatur credere trinitatē ꝓsonarum t vnitatē essentie diuine. Nec tñ curiose ꝑscrutāda est brā trinitas. sed simplicit credenda Ber⁹. Scrutari hanc temeritas est. credere pietas. nosse vita eterna. B Nec aūt brā trinitas multiplicit ꝓbat. Primo q̄ sacrā scriptura vñ dr Gen. ꝑ. Faciam⁹ hoīem ad imaginē t filitudinē nostram. h est verbum patris ad filiū t sp̄m sanctū. Faciamus em̄ signat pluralitatē ꝓsonaꝝ. imaginez in singlari signat vnitatē essentie. Item ꝓbatur q̄ auctoritatē angelica. vñ Esa. vi. dr. Sanct⁹ sctūs sanctus dñs deus sabaoth .i. deus exercituū. plena est omis terra gloria eius. Sic em̄ canūt angeli i celo. dicūt em̄ ter sanct⁹ sctūs sanct⁹. ad designāduz trinitatem ꝓsonaꝝ. postmodum dñs deus. ad designāduz vnitatē essentie. Item ꝓbat q̄ apl̄m .ꝑ. Joh. v. Tres sunt qui testimoniū dant in celo. pater verbuz t sp̄us sctūs. t hi tres vnū sunt Christus in euangel. dr vt habetur Math. vlt. Baptisantes vos in nōe patris t filij t sp̄ussancti. Item cognoscit in creaturis. nō tñ plene cognosci pōt i alīq̄ creatura Primo q̄ gnoscit ī sole. vñ Aug⁹ dr. Tria sunt in sole. scz qđ est .i. ſba. qđ lucz .i. splēdor qđ calz .i. calor Et calor ꝓcedit a sole t splēdore. sic ē dr in trate q̄ sp̄us sc⁹ ꝓcedit a ꝑe t filio. Ite i aq̄ ꝓbī gra Fons est q̄ se. riuulus fluit a fōte. stagnū gñat ab vtroq; Item si speculū ponit in aquā duraz ꝓtra solez. tūc tres soles apparent. vnus in celo t duo i radio. Sic in inspiciendo sacram scripturam inuenimus trinitatem ꝓsonarum et vnitatem essentie. Item magnitudo creaturarū t pulchritudo t vtilitas creaturarum ad trinitatē ꝑtinet. in magnitudine denotat dei patris potentia. in pulchritudine dei filij sapientia. in vtilitate spiritussancti bonitas. Queritur circa predicta. quare oipotentis plus appro-

ꝓlantur patri ꝯ filio vel ſpiritui ſancto
cuꝝ tñ ſit vnus oipotēs vñ Anaſtaſius.
Oīnipotens pater. oipotēs filiꝰ. oipo-
tens ſpūſanctus. ⁊ tñ nō tres oīnipotē
tes. ſed vnus oipotēs. Rñdeo ſm Au
guſti. de trini. Uñ in creaturis ſolet no
tari defectus potēcie. in patre ꝓpter anti
quitatē. Inſilio ſolet notari ignorātia
ꝓpter nuentutē ⁊ inexperientiam. Et no
men ſpiritus ſancti ſonari ſolz vehemēti-
am vñ Eſa. ix. Quiescite ab hoie cuius
ſpūs in narib⁹ ei⁹. Et ne putetur ſimiliꝰ
eſſe in diuinis ſicut in creaturis. Patri
non ſolum attribuitur potentia. ſz oipo
tentia. ne videatur senior Et ob hoc dicit i
ſymbolo. credo in deū ꝓtē oipotētē Et
filio attribuit nō ſolum ſapia. ſz etiā ois
ſapia ⁊ ſcia. ne videat minor ⁊ minꝰ sci-
ens aut minus ꝯptus. Spūſcō attri
buitur bonitas. ne putet cruditis aut ve
benēs. vñ ꝑs. Spūs tuus bonus de-
ducet me in terrā rectā. Eccl. xxxiij. Spi
ritus meus ſuper mel dulcis. L

De ꝓmo articulo fidei.

Credo in deū patrē oipotentē
creatorem celi et terre. Iſtū pri
mum articulum ponit beatus
Petrus apls. in q̄ cōtinēt diſtincte tres
credite veritates. Quarū ꝓma eſt de
diuina vnitate cū dr Credo in deum. in
ſingulari ⁊ non in plurali. Secunda de
diuina oipotentia cū dicit patrē oipotē
tē. Tertia de mūdi creatione cū dr. creā
torē celi ⁊ terre. Credo in deū Circa qđ
notandū q̄ eſt differentia inter credere i
deo. ⁊ credere deum. ⁊ credere in deū. ſm
Magiſtrū ſentēciaꝝ. li. iij. di. xxix. q̄ dr
Credere deo eſt credere vera eſſe que loq̄
tur deus qđ etiam mali faciunt. ⁊ nos
credimus homini. ſed nō in hoie. Crede
re deum eſt credere q̄ ipſe ſit deus. qđ
etiaꝫ multi faciunt. qz ſm Jaco. Dēmo
nes credunt ⁊ ꝯtremiſcunt. Credere in
deū eſt credendo deū amare q̄ affectuz.
et credendo in eū ire. ſ. ꝑ bonū op⁹. ⁊ cre
dendo ei adherere. q̄tum ad tolerātiam
mali. ⁊ credēdo ꝯpi mēbris incorpora
ri q̄tum ad dilectionē ꝓximi. Patrem
oīnipotentem. hoc eſt valde dulce ver
bū hoi fidei. Magna enim ſpes datur
hōi in hoc verbo illo. Patri em̄ nunq̄ potuit
deeſſe bona volūtas ad filios. ꝓcipue
cum ipſe ſm aplm eſt pater miſericordia
ruꝫ. Et ſm dictū Eſa. xlix. Numꝰ obli
uiſcitur filioꝫ ſuorum q̄ mater carnal.
Sic em̄ air. Numqđ pōt mat obliuiſci
infantē ſuū vt nō miſereat filio vteri ſui.
⁊ ſi ipa oblita fuerit tñ nō obliuiſcar tui
in manibo meis deſcripſi te. Cum autez
oīnipotens ſit nō ꝑt ei deeſſe ꝓpter nos
implendo bona volūtatez quā hz ad fi
lios. Contra hoc verbū videnſ peccare
qui derelinquūt deū ꝑ iniuſtarū rez ac
quiſitionez ⁊ adherēt diabolo nō reſtitu
endo res iniuſtas. credentes ſe fame mo
ri ſi deo ꝓfidenter ſeruirent. Videntur ei
credere q̄ diabolus maioris voluntatꝫ
vel poteſtatis ſit ad ꝓuidēdum eis q̄
ſibi ſeruiunt q̄ dr. Quo ergo ⁊ cuz qđ
fiducia dicūt tales in ſymbolo Credo i
deuz patrem oipotentez creatorem celi ⁊
terre. i. ſm Augz. creatorē oīm rerū viſi
biliū ⁊ inuiſibiliū. D Sciendū
circa hoc q̄ deus creauit triplicē naturā
ſcz pure ſpūalez. vt angelos. pure corpo
ralez. vt elemēta. celū. terram. lapides li
gna. ⁊ ſic de alijs. Et creaturā ꝓtim ſpi
ritualē ⁊ ꝓtim corꝑalem vt hominez ei
ius anima eſt creatura ſpūalis. corpus
vero eſt creatura corꝑalis. Nota differē
tiam inter creare ⁊ facere. Creare eſt q̄
nihilo aliqđ facere. ⁊ hoc eſt impoſſibile
ſm Ariſto. qui dicit ꝓmo de generatio
ne ⁊ corruptione. Ex nihilo nihil fit. Et
ꝓpterea Ariſto. viij. phiſicoꝝ dr mū
dum ab eterno fuiſſe. ſed a deo creatum
Unde Geñ. ꝓmo. In principio creā
uit deus celum ⁊ terram. Sed facere eſt
ex aliquo aliquid facere. Et creare ſolū
pertinet ad deum. Contra hunc articu
luz ſunt manichei qui dicūt viſibilia eſſe
creata a ꝓncipe tenebraꝝ. inuiſibilia ve
ro a deo. Que hereſ eſt odibil⁹ deo ⁊ do

minibꝫ. Deo. qz talis hereꝭ deo suuz dominiū diminuit. oī visibilia eⁱ dño subtrahit. Hoibꝫ qz cōtumeliā eis facit dū eos ex qte ex q̄ visibiles sunt diabolo attribuit. imo talis hereꝭ dhonestat oēs visibiles creaturas duz eas dr a diabolo esse creatas. ℣ Ex hac fide rone illius articuli hō dirigit ad trīa. Primo ad gratiaz actōes. qz ex q̄ deus est creator oīm creaturarū. certū est dcḋ sumꝰ vel habemus. a deo habemus. p. Lozxiij. Quid habes qđ non accepisti. Ps. Dñi est terra t plenitudo eius. Sed ex q̄ oia a deo habem⁹ tūc merito tenemur ei gratiarū actōes reddere. t referre. ps. Quid retribuā dño pro oibꝫ quę retribuit mihi. Chrisꝰ. in sermo. quodā. Liberalissimus est deus. Quanta tibi largitus est ad sustentationez quāta ad creationem. ḡnta ad correctionez. quanta etiaz ad delectationē. Et hec oīa gratꝭ dedit. ℣ Secūdo inducimur ad bene vtendū rēbꝫ creatis. Hū creaturis debemus vti ad hoc ad qđ create sunt. Sūt aūt create ad duo. Primo ad gl̄iaz dei. Prouerb. xi. Universa propter semꝫ. i. ad gloriam suaz operatus est deus. Secūdo create sunt ad vtilitatem hominis. Debemus ergo vti creaturis ad honorem dei t vtilitatem proprīā. Sed heu plures sunt qui nō regratiantur deo de creaturis suis imo sepius abutuntur donis dei Vñ Aug⁹. de ciuita. dei. Quis quis būficia dei non videt cecus est. nec laudat ingratus est. quisq̄s in laudādo reluctat insanus est. Sciendum etiam q̄ illi multū se timere debent qui male vtuntur creaturis t donis dei. qz de his districtū reddituri sūt rōnem. Vñ Chrisꝰ. sup Matth. In die illo nihil est. qđ nō deamus vbi celū t terra t aqua sol t luna dies t noctes t mūdus totus stabit aduersus nos in testimoniū peccatoruz nostroꝝ. Et si oīa tacerent. tamen ipe cogitationes nostre et ipsa opa specialiter stabunt ante oculos nostros accusantes nos ante deum. Dicente apło Cogitationibꝫ inuicez accusantium. Tertio inducimur ex isto articulo ad cognitionez humane dignitatis. qz deus omes creaturas creauit ꝓpter hoīem t subiecit eas homi Gen. i. Dominamini piscibꝫ maris. ps. Omnia subiecisti sub pedibꝫ eⁱ. Est ergo hō tāte dignitatis q̄ dr posse oibus creaturis t subesse deo.

De secundo articulo.

Et in iesuz xp̄m filiū eⁱ vnicū dñm nostrū. Istū scōm articulum descripsit Jobes apl̄us eiaz euangelista. Qui post dictū beati petri apli adiūxit. t in iesum xp̄m ꝛc. Et hic duo inueniēter illius articuli descripto fuit sibi data. cui maiestas verbi in cena fuit reuelata. vtposonaz filij explicaret in scō articulo fidei xp̄iane Qui postea dicit in euange qđ scripsit. In pncipio erat ver. t ver. ꝛc. Et notandū q̄ beatus Jobes in illo articulo primo dicit iesum q̄ interp̄tat saluator. p̄ h̄ designat q̄ ipse est qui vult omnes homes saluari Secundo dicit xp̄m. p̄ h̄ designat q̄ nō solum est saluator. sed eiaz magister. qa xp̄s interp̄tat vncⁱ t vnctio docz de oibus. ℣ Pro quo sciendū q̄ magister noster xp̄s docet nos primo hūlitez ꝓtra superbiaz dicēs. Matth. xi. Discite a me qz mitis sum t hūilis corde. Augusti. de verbis dñi. sermo. xi. Discite a me inquit dñs nō mūdum creare. non visibilia t inuisibilia cuncta creare. nō i isto mundo mirabilia facere. vel mortuos suscitare. sed quia mitis sum t humilis corde. Scōs docet nos dilectōnē inimicoꝝ ꝓtra inuidiā. Matth. v. Diligite inimicos vestros. bñfacite his qui vos oderūt. t orate p̄ p̄sequentibꝫ t calūniantibꝫ vos. vt sitis filij patris vestri qui in celis est. Tercio docet nos orare t intenta orōne orare. et hoc est contra somnolentiam. Matthei. xxvi. Vigilate t orate. ne intretis in temptationem. Augustinus dicit. Oratio tua locutio t ad deuz Quando legis. deus tibi loqui

tem. quando oras cuz deo loqueris, Augustinus in sermone Oratio orantis est subsidiū. deo sacrificiū. demonio aūr flagellū. ¶ Quarto docet tpalia relinque re ꝓpter auariciā. Luce. xiij. Nisi q̄s renūciauerit oibus q̄ possidet. nō pōt esse meus discipul⁹. Beda sup verba p̄dicta Discat unquā renūciare oibus z relinq̄re oia. q̄ renūciare ꝓuenit oibus q̄ ita licite vtunt mūdanis q̄ possident. et cum mēte tendunt ad eterna. Relinq̄re est tm̄modo pfectoꝝ qui z oia tpalia postponūt. z solis eternis inhiāt. Quinto docet opari opa bona z meritoria cōtra accidiā Joh. x. Operamini dū dies ē q̄ venit nox q̄ nemo opari pōt. Bernar. de ꝓsiderati. Si labor te terret mercedes inuitet. Si nullus quilꝫ eū ꝑm suā proprium laborē mercedē accipiet. Leo papa in quodā ſmo. Non dormientibus regnuz celoꝝ pueuit. nec ocio. nec desidiosis corpentibus beatitudo eternitatis repmitt̄itur. Secūdo docet tribulationes z aduersitates patienter sustinere. Matth. v. Si quis te percusserit in vnam ꝛc. Jte Luce. xxi. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Grego. sup euange. Cuz audieritꝫ p̄dicta. Patientia est aliena mala equanimiter perpeti. ꝓpria cū q̄q̄ qui mala irrogat nullo dolore moueri Septimo docet oēs peccatores pniam agere Dicit math. Nisi pniam egeritis. Augusti. de verbis dñi. ſmo. xl. Tempus quo nō penitemus vertitur nob in iudicium tota eū vita est tēpus penitendi. ¶ Sequit. filiū ei⁹ vnicū Ubi debem⁹ credere q̄ rōs est vnigenitus z verus filius dei. z q̄ fuit cuz patre eternaliter. et q̄ est alia ꝓsona a patre. z q̄ est vni⁹ nature z substantie cum patre. ℍ

Sequitur. dñm nostruz. Ubi sciendū q̄ libenter debem⁹ eū hīe p dño. Prio qz est nobilis Luce p. Altissimi filius. ps. Magnus dñs z laudabil⁹ nimis z magnitudinis ei⁹ nō est finis. Secūdo dq̄ manſuetus. ergo agnus nostr. Joh. p. vbi dicit Johēs baptista. Ecce agnus dei. Esa liij. Tāq̄ ouis coram tondente se obmutescet. Tercio quia fortis ad p̄tegendum z liberandum nos a malo. Ps. Deus protector vite mee a q̄ trepidabo Quarto qz nos creauit. ps. Ipse fecit nos. z nō ipi nos. Insup nos redemit ꝓprio sanguine suo. Apls. Empti estis precio magno. Quinto qz largus ē ad remunerādum seruos suos. Aug⁹. lib. xxj. de ciuita. dei. Ipse deus erit finis desiderioꝝ nostroꝝ qui sine fine videbitur sine fastidio amabit. sine fatigatione laudabitur. Item Aug⁹. in eod li. Ubi desideriuz q̄ dilexerit se. fide nō capitur, spe nō artingitur. charitate non comprehenditur. desideria z vota transgredimur acquiri potest. estimari non potest.

De tercio articulo

Qui ꝓceptus est de spūsancto natus ex maria ꝑgine. Hūc articulū posuit Jacob⁹ maior frater Johis qui fuerūt filij zebedei. In q̄ articulo posuit duas distinctas ꝑtes. Primam de xpi ꝓceptione, cum dr. qui ꝓceptus est de spūsancto Scdam de exhibitione dicta natiuitate. cū sb̄dit natus ex maria ꝑgine. Ubi sciendū est q̄ nō solum necessarium est xpiano credere filiū dei sz etiā necessario est credere eius incarnationem per quam nobis visibilis apparuit Baruth. iij. Post hec in terris visus est z cum hoibus conuersatus est. ℍ

Quericitur qūo incarnatio xpi facta sit. Respōdet q̄ postq̄ angelus gabriel fuit missus ad ꝑginē mariā. vt dict Luce p. Et maria credidit z cōsensit. tūc spūs sanctus superuenit in eam. z eam sanctificauit et fecūdauit z formauit in instanti de purissimo sanguine virginis marie, (vel vt alij dicūt de purissimis humoribus eius.) corpus xpi. z in eodem instanti in q̄ formatū est corpus creata ē z aia et nichilo. z in eodem instanti ꝓuncta est corpori organizato. Et illa duo corpus et aia simul nor sortiuntur deitatē vnita ei dei filij ꝓsona. Item sciendū ſm Hen/

ricum de firma. q tota trinitas illam incarnationem opata est qz opa trinitatis ad extra sunt indiuisa. Hã ibi fuit potentia patris. que statim corpus formauit; et siam creauit et illa duo diuinitati vniuit in illo momẽto cũ dixit. Ecce ancilla domini. hoc nõ potuit facere potẽtia alicuius creature. qz oĩs creatura in sua operatione regrit ps sicut firmamentũ regit diem vt moueat ab oriente in occidẽtem. luna ad complementũ sui cursus regrit mensem. sol integrũ annũ. hõ inde terminato tẽpe formak in vtero matris. In ꝛceptione aũt xpi opata est potẽcia patris. qz in instãti ꝛceptio cõplera fuit Item opata est ibi sapia filij. qa ibi corpus sinz optime disposuit. et oĩa mẽbra decẽter ornauit. Ps. Speciosus forma pre filijs hoim. Item opata est gra spiritussancti qui ꝛceptionẽ illaz mundã ab oĩi pcõ reddidit. Nõ nõ est factum in aliquo puro hoie Licz eĩ alicq nati sunt sine pcõ et sanctificati in vtero matris. Sicut brã virgo maria. Jhes baptista. Hieremias. tñ in pcõ originali sunt cõcepti. et fm rationem seminalem descenderunt ab adam. Christus autem non solum natus sed etiam conceptus fuit sine peccato. Aug⁹. Solius redemptoz est esse sine peccato. Hec Hen. de frima. sup symbolum. ℣ Queritur qre conceptio christi potius attribuitur spiritui sctõ. Rñdeo fm Henri. de frima. q intẽtio denoiat opatiõnem. Xps autem hac intentione carnez assumpsit. vt miseris et afflictis subueniret. L. quia bonitas et misericordia attribuit spiritui sancto. ideo de spiritu sctõ cõceptus est. hec ille. Item bz de spũsancto ꝛceptus. vt p hoc excludank corpales admixtiones. Vnde canitur Hõ ex viri semine. sed mystico spiramine. Item sciendum q Xpus tota trinitas opata fit incarnationem. solus tñ filius est incarnatus. vt bt⁹ Aug⁹. in lib. de fide ad petrũ. Et bt⁹ Aug⁹. ponit tale exemplũ. Si tres pueri tenerent vnam tunicam. et illam vna ex illis induceretur. tunc illa indutio fieret a tribus pueris. et vna illarũ eam sola indueretur. Et alius doctor ponit tale exẽplum Si tres. scilz petrus. ioh̃es andreas. sil agerent rubricando andreaz. rubricatio andree fieret ab his tribꝰ sil. attñ solus andreas rubricaret. ℟ Sequitur. Natus ex maria ꝑgine. Virgo Maria virgo ꝛcepit. ꝑgo peperit. et post partuz virgo permansit. Querit quare xps natus sit de virgine. Rñdeo fm Henri. de frima. Triplex est status hũane nature. scilicet. cõiugalis. vidualis. et virginalis. p̃mus bonus. scds melior. tercius optimus. Quicquid aũt est optimũ dõ attribuitur. ideo ꝛueniens fuit vt de ꝑgine nasceret. Et in hoc etiam ostendit xpus excellentiam status virginitatis. Augustin. Vnius sctẽ virginis ptus olim sanctaz virginum est decus. Secundo fm aliuz doctorem. Sicut per eũ ꝑ ginẽ facta est pditio. sic econuerso p mariã virginẽ debuit fieri reparatio. Vnde canit. Paradisi porta per euam cunctis clausa est. et per mariam ꝑ gnem iterũ patefacta est. igit rẽ. Tercio vt veritas pphetie adimpleretur. Esaie. vij. Ecce virgo ꝛcipiet et pariet filiũ. Sciendũ etiã q circa hunc articulum Origenes erat qui dicit q xpus ad hoc natus est et ad hoc venit. vt non solum saluaret hoies. sed etiã dẽmones in fine mundi. hoc aũt est ctra dictũ xpi Math. xxv. Ite maledicti in ignem eternum q̃ patus est dyabolo et angelis eꝰ. Ad remouendũ hunc errorẽ patres sancti addiderũt in symbolo qb canitur. in missa. Qui ꝓpter nos hoies et ꝓpter nostram salutem. et non ꝓpter demones.

De quarto articulo fidei.

Passus sub poncio pylato. crucifixus. mortuus. et sepultꝰ. Istum articulũ fm Henri. de frima. posuit bt⁹ andreas. Qui quidem articulus necessarius est ad salutem Hã sicut debemus credere incarnationem filij. ita necessarium est credere passionem

et mortem eius. Quia fm Gregori. Nihil nobis nasci profuit nisi redemi pfuisset. In quo quidem articulo beatus andreas describit quor creditas veritates Pria est de christi passione .puta xps anteq̃ fuit crucifixus passus est .s. flagellatus .illusus. ꝛsputus .alapis cesus. velatus facie. colaphizatus .ꝛ spinis coronatus. Et hoc notat cũ dicitur. passus sub poncio pylato. Scda est de xpi crucifixione. Tercia de christi morte. Quarta de sepultura. Et quidem ille veritates sunt distincte. Probat. qz hora matutinali fuit passus vsq̃ ad terciã .et hora sexta crucifixus .et hora nona mortuus .ꝛ hora vesperina sepultus. ¶ Item aduertendum circa passionẽ christi. Primo ds patitur Rñdeo da filius summe bonus. Secũdo qd et qualia patit. Respondeo patitur in rebꝫ exterioribꝫ spoliationẽ. qz nudus pepẽdit nec hastum aque habuit. In corpe amarissimã afflictionẽ Quia a planta pedis vsq̃ ad ꝓticem nõ fuit in eo sanitas. In anima maxima tristiciaz. Vñ dixit. Tristis est ania mea vsq̃ ad mortem. Tercio a quibꝫ patit. Rñdeo a ꝓncipibꝫ sacerdotum et ministris ꝛ populoꝝ ꝛ a iudeis ꝛ gentilibꝫ .ps. Quare fremuerũt gentes .ꝛ pli meditati sunt inania. Astiterũt ꝛc. Quarto quare patitur. Rñdeo ꝓpter pcã nostra ꝛ salutẽ nostrã. Esaie liij. Propter zelus populi mei pcussi eũ. Quinto qd coegit eũ. Respondeo maxima charitas. Apoc. i. Dilexit nos ꝛ lauit nos a pctis nris in sanguine suo. Roma. v. Cõmẽdat deus suam charitatez in nobis. quia cũ inimici essemus xps pro nobis passus est et mortuus iustus pro iniustis. Passus sub poncio pylato. Notãdũ qz christus passus est snb vno pylato. nũc autem in membris suis patitur a multis pylatis. Matth. xxv. Quod vni ex minimis meis fecistis. mihi fecistis. Et ideo charissime. si iniuriose pateris a iudice iniquo. noli murmurare. Sed memento dominũ ihm xpm passum sub poncio pylato

Item si subditus es. ꝛ habes ꝓlatum corruptum pementem te ꝓtra iusticiaz sis patiens. quia ipse est tuus pylatus. Si mulier es. et habes virum furiosum te percutientem. si patiens. qz ipse est tuus pylatus. Si seruus es ꝛ habes dominum impium ꝛ crudelem te molestantẽ non mireris. qz ipse est tuus pylatus. et sic de aliis. Et omes isti predicti debẽt esse patientes. qa pro his tribulationibꝫ habituri sunt magnum premiuz in celo. Matth. v. Beati estis cũ maledixerint vobis hoies. ꝛ psecuti vos fuerint. ꝛ dixerint omne malum aduersum vos. mẽtientes xpter me. Gaudete et exultate. q̃ nia merces vra copiosa est in celis. Itez sciendũ q̃ pontius est cognomen ab insula ponti notatum. sed pylatus est ꝓprium. et erat gentilis ꝛ indignus pane. qa fm Aug̃. Peccatoz non est dignus pane quo vescitur. A quo malo homine xps ad mortem sentẽciatus ꝛ iudicatus est. Item sciendũ q̃ Vincen. in speculo hysto. dicit q̃ Pylatus accusatus est in multis a Vitellio ꝓcide syrie. Et ꝓmo de morte oĩm innocentium quos occiderat. ꝛ q̃ imagines gentiliũ ponebat in templo. Item q̃ pecuniã positaz in cardonam redigebat in suos vsus. indeq̃ ciẽs aqueductũ in domũ suam Pro his missus est in exiliuz ꝛ ibi in multas indies calamitates se. ꝑpa manu interemit

De quinto articulo.

Descendit ad inferna. Istũ quintum articulũ scribit brãs Philippus apls. Circa quẽ articulũ primo queritur quo xpe vel qua hora christus ad iferna descẽdit. Rñdeo fm Tho. q̃ statim qñ aia xpi fuit a corpe ꝛ paratatũc ania xpi deitati vnita descendit ad lymbũ patrũ ꝛ mãsit ibi ab hora mortis xpi que fuit hora ferie sexte nona vsq̃ ad horã resurrectionis. ꝛ hoc fuit ꝛpus quodraginta horarũ Quia diluculo dici dñice surrexit et in eadem hora resurrectionis duxit eos de lumbo Item scias

dum q̄ anīa xp̄i separata fuit a corpe. ſz de ītes mansit cū alia ad infernū descenden ts z etiā cum corpe in sepulchro iacente. Item sciendū q̄ ante xp̄i passionē fuerūt quatuor receptacula aniarū. Primus lo cus fuit infernus d..mnatoꝝ. in quo est pena sensus z pena damni. i. carentia vi sione dei. Ac etiā ibi sunt tenebre exteri oꝛes z interiores .i. carētia gratie. z caren tia glorie. Ad hunc locū xp̄s non descen dit nec ab illo aliquē liberauit Ratio. q̄ christi passio nulli pdest. nisi sit eius mē brum vel fiat per p̄uersionē. Sed illi in inferno nō fuerūt mēbra xp̄i nec poterāt fieri. q̄ fuerūt extra statū meredi. q̄ nec in illo loco est redemptio. nec p eis oraī dum. Vñ beās Aug⁹. Si scirem patrē meū in inferno. nō plus oraꝛē p eoꝝ p diabolo. Secūs locus est lymbus puero rum. i. illoꝝ infantium in peccato oꝛigi ginali decedentium. qui lymbus est sup̄ inferū z ibi est pena damni. i. carētia vi sionis diuine. z non pena sensus. i. sensi bilis pena nō est ibi. Et sunt ibi tenebre exteriores z interiores .i. carētia gratie z glorie. Ad illū locū xp̄s etiā non descen dit. nec ab eo etiā aliquē liberauit. Ratio huius. q̄ illi paruuli nō fuerūt capaces gratie xp̄i. nec satisfactō christi poterat il lis suffragari. nec ad eos extēdi. Quia ad illoꝝ solū extenditur q̄ eius mēbra effici unt p̄ fidē vel aliqō fidei sacramentum. Sed neutrū illi poterant habere. Tercius locus est purgatoꝛius. z est sup̄ limbū puerorū. ibi est pena damni et sensus ad tempus determiatū et finitū Et sunt ibi tm̄ tenebre exteriores q̄ gratiam habēt. Ibi est ignis coꝛporalis in quo animē illo rum qui in hac vita penitentiam suaꝝ nō impleuerūt affligunturq̄ ad satisfac tionem condignam. Queritur vtrum illi qui fuerūt in purgatoꝛio liberari sint quādo xp̄s descendit ad lymbū patrum Respondeo q̄ nō. sed solum illi qui tūc purgati fuerunt sufficiēter. vel moꝛtuī sunt hoc q̄ illo tpe. s. in descensu christi libera ri debuissent. Ratio est. quia passio xp̄i non habuit tempoꝛalem virtutem trā sitoꝛiam. sed sempiternā. Sz pena purgatoꝛij est trāsitoꝛia et tempoꝛalis. z ideo qui fuerūt tales quales nunc sunt qui in purgatoꝛio detinētur. nō fuerūt a purga toꝛio liberati per descensum christi ad in feros. Sed solum illi qui tunc purgati fuerunt. vel aliss hoc meruerunt q̄ tem poꝛe descensus christi liberari deberent. Quartus locus et supmus est limbus san ctoꝛum patrum vbi fuit pena damni. id est carentia visionis diuine. et non pena sensus Et erant ibi pene exteriores. sz nō interiores. quia omnes isti in gratia fue runt. Et ad istum christus descendit et fregit z sanctos patres inde eduxit. Et isto articulo habemus duo documenta. Primū q̄ debemus habere spem de ꝺo Nulla si illos qui fuerunt in lymbo vin cauit. quilibet nostrum confidere potest q̄ nos in tribulationibus nostris nō de relinquet. p̄s. Cum ipso sum in tribula tione eripiam eum z glorificabo eū. Se cundum documentum est q̄ debemus animabꝰ proximorum nostrorum subue nire. Si enim christus descendit ad infe ros vt suos liberaret. et nos exemplo xp̄i debemus subuenire animabꝰ per suffra gia. Vñ ipsi clamant ad nos. Job. xix. Miserimini mei miserimini mei saltem vē.

De sexto articulo.

Hercia die resurrexit a mortuis. Hunc sextū articulū descripsit sanctus Thomas ap̄s. et con uenienter scripsit istum articulum. quia in eo ꝓus dubitauerat. z de eo plene certi ficatus fuit. sicut habetur Johannis. xx. vbi christus dicit thome. Infer digitꝫ tuum huc et vide manus meas. et affer manum tuam et mitte in latus meum. et noli esse incredulus. sed fidelis. Vñ san ctus Thomas in tercia parte. q. liij. ar ticulo. iij. dicit q̄ sanctus Thomas apo stolus non solum vidit vulnera christi. sed etiam tetigit. ¶ Item notandū ſm Henricū de frimaria. Sicut necessariuꝫ

est nobis credere q̄ xp̄us mortuus fuit. ita necessariū est nobis credere q̄ resurrexit q̄ hoc valz ad subleuationē spei nostre. quia membris datur spes a consideratione capitis. Quia xp̄us resurrexit. z nos resurgemus. Surrexerit aūt resurrectione perfecta q̄ est ad vitā immortalez Roma. vi. Christus resurgens ex mortuis iam non moritur.

De Septimo articulo.

Scēdit ad celos. sedz ad dexterā dei patris oipotentis. Hūc articulū posuit b̄ūs bartholomeus. Et necessarius est credere q̄ xp̄us quadragesima die celos ascendit. Quia sicut credimus passionem et resurrectionem. sic z ascensionez. q̄ passio accendit nos ad charitatem. resurrectio erigit ad fidem. ascensio elevat ad spem. Vbi considerandū est in isto articulo magnitudo virtutis dei. q̄ ascendit in forma h̄uana cū corpore z ania. et cum vtraq̄ natura diuina z humana. s. de mōte oliueti. qui distat a hierusalem per mille passus. z p̄ sentibus apostolis et cū b̄atissima ꝟgine maria. z alijs mulierib⁹ que secute eū fuerūt a galilea. Et cū septuagita duob⁹ discipulis. Et verisimile est q̄ non soluz tam dicti p̄tes fuerūt in monte oliueti. sed etiaz multi alij discipuli xp̄i occulti p̄pter metū iudeoz. vt nycodemus gamaliel. Joseph de aramathia. z ꝟsimiles venerūt in p̄cessione cū ap̄lis. aut alio modo ad mōtem oliueti. vt viderent xp̄m dōm suū ascendere in celū. Dicit em̄ magister hystoriarū q̄ facto prandio in die ascensionis congregauerūt se in monte syon xp̄i discipuli z egressi sunt cum p̄cessione in montem oliueti. vt viderēt xp̄m ascendere cū potencia magna. Item sciendum q̄ christus ascendit gaudenter fm illud Ps. Ascendit deus in iubilatione. nec ipse solus gaudebat. sed et ipsi omnes qui fuerunt p̄sentes. Similiter angeli z oēs. animē que ab eo de lymbo liberate fuerunt. videlicet sanctorum patrum. p̄phetarum patriarchar⁹. sanctorum innocentum. sancti Joh̄ānis baptiste. et illoz⁹ iustoz⁹ qui fuerunt mortui vel purgati a resurrectione xp̄i vsq̄ ad ascensionē eius. he aie singule cū xp̄o ascenderūt et fuerūt in maxima iubilatione. Et hoc voluit signare Pſa. dicens. Ascendēs in altum captiuā duxit captiuitatē. i. illos qui fuerunt captiui in lymbo inferni. Sedz ad dexterā dei. Vbi sciendū q̄ xp̄s dicit sedere ad dexteraz dei oīpotētis. q̄ sit habet cū patre gl̄iam diuinitatis. b̄tus dinē z iudiciariā p̄tatem. Quia fm Joh̄ānem damascenū. Per dexterā intelligitur gl̄ia diuitatis. Sz fm Aug̃. Per dexterā b̄atitudo p̄ris et iudiciaria potestas intelligit. Nā fm naturā diuinā xp̄s cum patre habet oīa predicta eq̄liter in eadem maiestate. quia nullus gradus est in diuinis ꝑsonis. videz q̄ vna ꝑsona esset dignior alia. q̄ sunt ꝑ oīa equales et oīno equi ꝑfecte atq̄ digne. Christus vero fm humanam naturaz z fmq̄ homo dicit sedere ad dexteram patris i. in potiori⁹ bonis p̄ oīb⁹ alijs sanctis. Transcendit em̄ corpus christi sua dignitate p̄ut est vnitū deitati non soluz omnē creaturā corpalem. sed etiam spūalem p̄ter aiam suā. Ideo merito debet ei locus altissimus et nobilissimus. Jo⁹ dicit Gzego. in omel. ascensionis. quia est oīa. super omnia ꝟture sua ferebat.

De Octauo articulo.

Inde venturus est iudicare vivos z mortuos. Istū articulz scribit b̄ūs Matheus z marcus. q̄ dlibz xp̄ianus tenet credere futurū iudicū. q̄ est articulus fidei. Circa quē articulum q̄ritur p̄mo de loco iudicij. Respōdetur q̄ locus extremi iudicij est vallis Josaphat. Vnō Joel. iij. Adducam oēs gentes in vallem iosaphat. vbi disceptabo cum eis. Nō rō putandū est q̄ christus ad vallem descendebat. et q̄ omnes iudicandos vallis illa recipiat. Sed xp̄us erit in aere in loco eminenti.

phūs erit i aere in loco eminēti vtab oīb⁹ possit videri. Et circa eos erūt sancti circūquaq; z maligni erūt in terra vndiq; circa locū iudicij. S cōo querit cū quibus xp̄us veniet ad locū iudicij vl ad iudiciū. Rūdeo q cū angelis z sctis suis q tunc erunt in celo. vñ Math. xxv. Cum venerit filius hom̄is in maiestate sua et oēs angeli eius cū eo. Tercio q̄rit⁹ an fiet citatio. Rūdet q sic et hec fiet p vocem tube. q̄ in aduentu iudicis ab oīb⁹ audiet. Joh. v. Venit hora i q̄ oēs qui in monumentis sunt audient vocē filij dei. Et dicit magister i. iij. sententiarū dist. xlvij. q vox illa erit xp̄i vel alicuius angeli. vel plurīū angelo⁹ q̄ ab oīb⁹ audietur et virtute eius mortui de monumentis excitabunt Erit ei signū valde euidens z manifestū. Et ideo vox illa dicit tuba. propter hoc q erit valde aperta. Et dr nouissima. q post illā non erit alia. vñ apl's ꝯ. Cor. xv. Canet em tuba et mortui resurgent incorrupti Ut hor ribiliter aūt hec tuba sonet Hieronimus tenuit cū dicit Cum dormiero siue vigilauero siue aliqd fecero. semp illa vox no uissime tube sonat i aurib⁹ meis. Surgite mortui venite ad iudiciū. Hec vox. vt dr christ⁹ audiet in celo. Et tunc videbūt filiū hois (vt ait lucas). venientē in nubibus celi. Illuc veniet Joha. baptista cū oīb⁹ pphis et patriarchis. Iantor celi petrus cū oīb⁹ apl's z euāgelistis. stephanus cū oīb⁹ q̄ suū innocentē sanguine fuderūt p domīo. Nicolaus z martinus cū oīb⁹ cōfessorib⁹. Katherina cū oīb⁹ virginib⁹. Elizabeth cū oīb⁹ viduis Anna cū oīb⁹ coniugatis Regina celi cū oīb⁹ sacerdotibus et religiosis. quicūq; ad mortē i eius obsequiū manserūt. Itez vox huius tube audiet i inferno. vt ait Ysa⁹. Et tūc lucifer sathanas. asmodeus. belzebub. velenz cū oīi exercitu infernorum Item audietur vox tube p totum mundū ab oriente vsq; ad occidentē z resurgent oēs pariter cū corpa in terra deuerūt. Veniet illuc Cayn qui ppriū fratrem suū occidit cū oīb⁹ homicidis. Judas cū oīb⁹ traditoribus Pilat⁹ cū iniquis iudicibus Lamech cum oīb⁹ adulteris. Ananias et saphira cū oīb⁹ monachis ppriet⁹ rijs Athalia cū puero⁹ necatricibus Et procedent q̄ bona fecerūt in vitā eternā Qui vero mala egerūt i supplicium eternū

¶ Item sciendum q iste articulus debet incutere timorem magnum quia de oīb⁹ reddituri sumus districtā rōez Ecci. xij. Cuncta q̄ fiunt adducet dominus ad iudiciū. Nā reddituri sumus rationē de oīb⁹ cogitationibus nostris Vñ brūs Grego. Sic deus cogitatōes vnūscuiusq; pcalleret. et cūctos gressus dinumerat. vt nec minutissime cogitatōesque apud nos vsu viluerint eius in iudicio indiscussa rmaneant. Sapientie ꝯ. In cogitatōib⁹ impij interrogatio erit Item de oīb⁹ ⁊bis. Math. xij. De oī ⁊bo ocioso qđ locuti fuerint hoies rē Item de oīb⁹ opib⁹ nostris q̄ gessimus in corpore. s. de oīi gressu. visu. tactu auditu z sic de alijs. Apostolus. Omnes nos manifestari oportet añ tribunal xp̄i. ferat vnusquisq; put gesserat in corpore suo. siue bonū siue malum. Item de rebus temporalib⁹ quo lucratus es quo posside. quo expendisti Item q̄libz de officio z artificio suo. sez faber sutor. pistor et sic de alijs. Silr officiales sicut magister ciuū. z sic de alijs Item quilibet de suo statu. siue in statu marrionali. siue viduali. siue in statu virginitatis rēdus

De nono articulo. R

Redo in spm̄ sanctū. expeditis articulis spāliter respicientib⁹ psonas patris z filij. tunc accedendū est ad eos q̄ tertiam in trinitate respiciunt psonam videlicet spūsanctū. Et istū articulū. describit Jacob⁹ minor frater symonis et iude Et merito. quia q̄libet xp̄ianus teneatur credere hunc articulum. Quia sicut necessarium est ad salutem credere in patrem et filium. ita et in

ſpiritū ſanctū. quia ipſe eſt p oīa patri et filio equalis. quia eſt eiuſdem eſſentie cum patre et filio. Ergo de necessitate ſalutis tenetur quilibet xp̃ianus credere q̄ ſpiritusſanctus p̄cedit a patre et filio. In hoc greci errant qui dicunt q̄ ſolum a patre procedit. z non a filio quod eſt falſum et contra fidem Unde canitur in ſymbolo Qui ex patre filioq̄ procedit Uſi etiam ab apoſtolo. ſpiritus filij nuncupat. Galat. iiij. Diſſit deus ſpiritum filij ſui in corda veſtra. ſi ergo eſt ſpiritus filij. vtiq̄ eſt a filio. Et ita planum eſt q̄ procedat ab eo. Item ſciendum ſpiritum ſcūs ab oībus eſt deſiderādus Quia per ipſum viuificatur Johānis. vi. Spiritus eſt qui viuificat. naz ꝺ caret ſpiritu ſancto mortuus eſt. nā ſic ſpūs rational̄ neceſſarium eſt corpori vt illud viuificet Si eñ auferatur ſpūs in puluerem reſoluitur Eodem mō ſpūſſanctus ſe habet ad animā Uñ p̄s. Auferes ſpiritum eorum et deficiēt. Item neceſſariū eſt nobis ſpūſ ſanctus. q̄ niſi p eum a malo liberamur et bonū operamur. Uñ Augu. in libro ꝺ gracia. Deſiderare auxilium gracie qua ſola oīnes liberamur a malo ſine qua nihil prius cogitando ſiue volendo et amando ſiue agēdo facimus bonū S

De duodecimo articulo

Anctam eccleſiam catholicam Hūc articulum deſcribit bt̄us ſymō ꝺ dictus eſt chananeꝰ frater Jacobi minoris z Johannes ſaluatoris Sciendū q̄ ille articulus ſic intelligitur. ſi credo in ſpīm ſanctū eccleſiam catholicā ſanctificantē. Item ſciendū q̄ eccleſia eſt congregatio fidelium. et quilibet domo i grā eius eſt membrum eccleſie. z xp̃us eſt caput Unde. Epheſ. v. Uir eſt caput mulieris ſicut xp̃us eſt caput eccie Et illius corpis aīa eſt ſpūſſanctus. ꝺa ſpūs eſt qui viuificat Item ſciendū q̄ fides catholica eſt vna. quod patet ex hoc quia omnes chriſtiani p̄cedentes z ſe ſpectes vnam habuerunt et habebunt fidem. Ut dicitur libro. ij. ſententiarum diſtin. xxv. Nam p̄cedentes chriſtiani illa credebant futura q̄ nos credimus p̄terita. vtputa ipſi credebant explicite vel implicite filium dei naſciturū paſſurum morituꝝ reſurrecturū. celum aſcenſurum. hec oīnia credimus iaz facta. ſcz filū dei incarnatū paſſum z̄c. Bēfi. Multi ad ſaluatoris aduentū deū omnipotentem timentes z diligentes ſue ſaluris gratiſſimū p̄miſſorem credentes in p̄miſſione fiddem. ſperātes certiſſimā redemptōē in hac fide z expectatione ſaluari ſunt licet quādo z quali z quo ordine ſalus ꝛ promiſſa fuerit ignorarēt. Igitur eccia dicitur vna extra quam nullus ſaluatur. et intra quam nullus damnatur. Hoc ſignificatum eſt in archa Noe. in qua oīnes qui fuerunt ſaluabantur. et oīnes qui extra eā fuerūt ſubmergebant. Igitur periculoſum eſt valde extra eccleſiam eſſe. Precinditur aūt quis ab eccleſia tripliciter. Dño. p̄ter quod dampnū pcñ mortale. ꝺa licet pcōres ſint de eccia. quantū ad numerū p̄ter xp̃ianitatis ſignaculum et caracterem quem in baptiſmo conſecuti ſunt. tamen non ſunt. viui quantuz ad meritum. Sēbo. p̄ter hereſim. Tertio p̄ter excōicationē. Qui in aliquo predicto p̄ſcienter mortuus eſſet. non eſſet ei fidditus ſepeliēdus. nec eſſet p eo orandū nec aliq̄ ſacrificiū offerendū. Sēbo eccleſia dicit ſanctā. Hoc dicitur ad differentiam eccleſie maligantium que nō eſt ſancta. ſed querſa p̄s. Odiui eccliam malignantiū. Sz eccia catholica eſt ſancta z pura quo quidē ſanctitas attendit ad ſimilitudinem eccleſie materialis que cū conſecratur lauat z inūgitur. Sic fideles loti ſunt in ſanguine illius aque quem fluxit de latere ipſius xp̃i. cuius virtute ſcz paſſionis xp̃i baptiſmus et alia ſacramenta ſuā habent. Item fiddes xp̃i vngitur vnctōne ſpūali. hec aūt vnctio eſt ſpiritus ſancti gratia. Simile eſt de homine ſicut de aere. in vie eñ ſemp eſt claritas niſi ſuperueniat nebulaſ. ſic in anima ha-

minis semper est gratia spūssancti. nisi ipam expellat p inmūdiciā peti. Dedignatur em spūsanctus cum inmūdicia habitare iuxta illud. Que cōicatio lucis ad tenebras Et dicitur sancta qz deus eā inhabitat. pō. Die oīm tuam domū eccl̄ sanctitudo. Apls. ꝑ. Cor. iij. Nescitis quia templū dei estis. Luce. Templū dei iter vos est ¶ Tercio dr catholica. id ē. vniuersalis. Dzio ꝙntum ad locū. qz per totum annū ꝓdicatur. Rom. i. Fides vestra annūciatur in vniuersa terra. pō. In oēm terrā exiuit sonus eorū. Secdo qntū ad sexum. qz nullus abꝰcit siue sit iuuenis siue senex. siue masculus siue femina Tercio ꝙntum ad tēpus. qu oīes fideles qui fuerūt a ꝓncipio abel iusti. ꝛ q vsq ad finem mūdi erūt. hos continet ecclesia ꝛ durabit ipa etiam vsq ad finem mūdi. qa regnū ecclie est firmissimū ex q non est submersum p tyrānos seq. neronem. diocletianū. arrium. iulianū. qui fortissime impugnauerunt ecclīam. ꝛ conati sunt eā exterminare. Sed quāto plus illos fiddes martyrisauerunt. tanto plus multiplicati sunt. sicut filij isrl̄ a pharaone oppīssi plus fuerūt multiplicati Exo. ꝑ. Immo nec antixp̄us ꝓualebit aduersus eā. s. eā ex toto exterminādo. vñ Dath. xxviij. Ecce ego vobiscuz sum vsq ad ꝯsummationē seculi. sz post ꝯsummationē tūc remanebit in celo Sed iā ecclia sctā diuisa est in tres. Una est in mūdo. alia in purgatorio. tercia in celo. ꝛ hoc ꝺ signatur in diuisiōe hostie q̄ in tres partes diuidit in missis sacerdotum. ¶

De vndecimo articulo.

Anctoz cōmunionem remissionē peroz. Hunc articulū sm Henricū de frima. posuit Judas thadeus frater symonis iacobi. Pro quo sciendū q sanctoz cōmunio est bonoz spūaliū p sctōs acquisitorum cōgregatio. Ūñ inter alia que sunt nobis credenda creā specialiter est credenda cōmunicatio sctōz in ecclia. Nō oīes peccatores exīstentes sine peccato mortali. ꝓcipes sunt oīm bonoz que fiunt in ecclesia p qlibet membrū ecclie. Sicut si candela accendatur p aliquo specialiter. oīes qui cuz illo sunt beneficiū candele percipiunt. nisi in visu impediātur. s. obstaculo peri mortalis qō obtenebrat intellectum et inficit affectū iuxta illud pō Participem me fac deus oīm timentiuz te. Ratio aūt quare cōmunia sunt bona ecclesie et charitas ꝛ vnitas fidelium. qz charitas non querit que sua sunt. sed qō vtile est et bonum multis. Ideo ipsa est distributriz bonoz̄ que fiunt in ecclia. Qz bonum ecclie in singula membra coꝛporis christi mystici distribuatur pōt declarari per tria exēpla. Primuz est in homine. cum cibus fuerit bene digestus dirigitur ad singula membra sana. Secundum exemplum est in arboꝛe in qua humoꝛ per radicez attractus diuiditur per singulos eius ramos saltem nō aridos. Tercium exemplū est in fonte emanente qui diuiditur in multos riuulos non obstructos. Quando aūt ab homie aliquod membrū vel ab arboꝛe aliquis ramus amputat ad illum nō mittit nutrimentuz. sic q̄ñ ab ecclia aliquis pfecindit̄ per hereſim aut inobedīām aut excōmunicationē seu charitatis amissionē tunc ꝓiuatur sanctoz cōmunione ꝛ bonoꝛum ecclesie participatione. Et hoc q liber xp̄ianoꝛum debet fugere ꝛ abhoꝛrere. quia sic abscisus est in statu damnationis. et oīm bonoꝛum ecclesie ꝓiuatus Sunt aūt tria p̄sidia inter alia que a sanctoz cōmunione ꝓueniunt. s. indulgētia prelatoꝛum. preces sanctoꝝ. ꝛ suffragia fidelium mꝛtuoꝛum. Unde est sciendum q indulgentie veniunt de thesauro ecclesie et sanctoꝛum cōmunione. Hunc thesaurum habent dispensare prelati ecclesie plus et minus huic et isti dando sm causam rationabilem. Quatuoꝛ tamen requiruntur ad hoc q indulgentie valeāt sm dn̄m Tho. super. iiij. dist. xx. Duo ex parte dantis. ꝛ duo ex parte suscipientis.

Et parte dantis requiritur auctoritas ⁊ causa rationabilis. ſ. vtilitas eccleſiaſtica Ex pte ſuſcipientis etiam duo. ſ. vt ſit cõtritus et confeſſus et faciat illud p quo indulgẽtia eſt data. ¶ Quo ad ſcõaz ptẽ articuli ſcz remiſſionẽ petõz eſt tenendũ q oĩe petñ ſiue ſit actuale ſiue originale in eccliã põt remediari ⁊ mederi. Naz per baptiſmũ tollitur oĩe petñ in baptiſato non ficte accedente. ſiue hic qui rite baptiſat ſit adult⁹ ſiue puulus. Poſt baptiſmũ aũt quocienſcunq; ds lapſus fuerit in petñ ſiue ſit mortale ſiue veniale poterit p verã pniam reparari. Ergo firmiter quilibet credere debet q in eccleſia catholica ẽ remiſſio oĩm petõz. ⁊ in nulla alia ſacta. quia extra eccliam non eſt ſalus. Et contra iſtum articulum faciunt homies deſperati qui ꝓpter magnitudinem vel multitudinẽ peccatoz deſperant quod eſt maximũ peccatũ. vñ Iſiõ. de ſum. bono. Deſperatio eſt peior omni peccato. vñ etiam Aug⁹. ſuper Johãnẽ De nomine deſperãdum eſt. dum eſt in hac vita. ſolum eñ deſperationis crimen ẽ quod mederi non põt. Ergo credere debemus remiſſionem peccatorum. ¶

De duodecimo articulo.

Arnis reſurrectionem ⁊ vitam eternam amen. Hunc articulũ ponit btũs Mathias apl⁹s. vbi duo tangũ. Primo generalem reſurrectionem. vbi dr. carnis reſurrectionem Scõdo eternã gliam dicẽs. vitam eternã Circa pmũ notandũ. q oẽs homines ſimul reſurgent in nouiſſimo die. vnde Joh. v. Venit hora in q̃ oẽs qui in monumentis ſunt audient vocẽ filij dei. ⁊ qui audierint viuẽt. Item apl⁹s .p. ad Coz. xv. Oẽs dẽ reſurgamus. Vñ credendũ ẽ xpiano q dlibz hã idẽ in nũero reſurget cũ eodẽ corpe in quo iam viuit. vñ Job xix. Rurſum circundabor pelle mea. ⁊ in carne mea videbo deũ ſaluatorem meum quẽ viſurus ſum ego ipe ⁊ nõ alius. Ad denotãdũ idẽtitatẽ pprij corpis q̃ huis eñ corpus in cinerem et in puluerem redactum ſit. eñ oia iſta que ſpectãt ad cõplementũ corporis redibũt. ⁊ idem corpus reſurget. Et eadem aia illius hois hoc idez corpus ſibi aſſumet ⁊ ei ꝓiũget Hoc ꝓz qz ſi dõ q meruit debeat pmiari. vt iuſtũ eſt. neceſſe eſt. vt idez corpus et eadem aia in reſurrectiõe itez ꝓiungãtur q̃ prius fuerũt. ſil ꝓiũcta dũ viuerent ante mortẽ Nã ſi aia aliud corpus aſſumeret nõ eſſet reſurrectõ. ſed nouũ corporis aſſumptio. Et hoc pz q idẽ corpus l nũero cuius ſt libz dicti qd nũc ẽ groſſum mortale. corruptibile. defectuoſum. obſcurũ. paſſibile ⁊ graue. hoc erit in reſurrectione imortale. ſubtile. incorruptibile ſine defectu. et clarũ impaſſibile et agile. Et dico noranter cuiuſlibet dicti. quia corpa reprobozũ erunt valde paſſibilia groſſa ponderoſa et obſcura. Sed q̃rez ds de etate reſurgentiũ ⁊ quãtitate. Rñdetur. oẽs in eadẽ etate reſurgẽt ſicut ꝓbs q fuit. xxxiij. annozũ quaſi dimidij Sic in eadẽ etate oẽs reſurgemus. tã ſenes q̃ iuuenes. Et in illa quantitate ſtature reſurget vnuſquiſq; quam tunc habuit vl habuiſſet ſi ad talem etatẽ puenit vl peruenſſet ſine impedimẽto ſui ſtatus. Vñ apl⁹s ad Eph. iiij. Donec occurramus i virũ pfectũ in meſurã etatis plenitudis xpi. ¶ Quantũ ad ſcõaz ptẽ iſti⁹ articuli. vbi dr (vitã eternã) Sciendũ q dlibet hõ dz credere vitã eternaz. q̃ vita ipe ds eſt Joh. xiiij. Ego ſum via vitas et vita. Et iõo ania q̃ ſemp erit ꝓiuncta deo ſemp habebit vitã eternã. Et nota q vita eterna oibus bonis abũdat. Et ideo eſt finis oĩm deſideriozũ nroz. nã i vita eterna ſenſus delectabit. intellectus illuminabit. affectus ꝓtabit. appetitus ſatiabit. vñ Aug⁹. li. v. de ciuita. O chare illã vitã amplecti debuiſti vbi eſt vita ſine morte. lux ſine tenebris. iuuentus ſine ſenectute. pax ſine diſcordia. volũtas ſine iniuria. regnum ſine cõmutatione. quia non amittitur. vnde Joh. xvi. Gaudiũ veſtrum nemo tollet a vobis. Et tam ꝛ

De Sacramē. Baptisini rriij.

cellens est illud gaudium. et tam multa sunt ibi bona q̄ de singlis dicere que ibi erunt deficit humanus intellectus. nō solum hūanus. sed etiā angelicus. ap̄lo at testāte. qui ait. ꝓ. Loꝛ. q. Oc nec oculus vidit. nec auris audiuit. nec in coꝛ hois ascendit. que p̄parauit deus his qui diligunt illum. vnde etiam ps̄. Quoniam mille anī ante oculos tuos sicut dies hesterna que pterijt. Ad quam vitaz nos perducat iesus xp̄us marie filius qui sine fine vluit et regnat cum deo patri ꝛc̄.

Incipit tractatus de septem sacramētis

Acramenta sunt sep tem que deus instituit. ꝛ in quolibet sacramento datur gracia digne recipienti ip̄m sacramentum Queritur quot sunt sacramenta necessitatis. Rādeo sm Raymū. q̄ quinq; scz. baptismus. confirmatio. eucharistia. pnia. ꝛ extrema vnctio. Et dicunt necessitatis. q̄ sunt in p̄cepto. ꝛ tenetur q̄libet ad ea suscipiendo p̄ loco ꝛ tpe. Reliq; duo sunt sacramenta voluntatis. scz. ordo ꝛ matrimoniū. Querit vtrū sacramēta debeāt petōribus dari. Rādeo sm Ray. ꝓter occulta pecā nō possunt sacramenta denegari alicui nisi q̄ ammonitionem secretā in speciali. vel publicaz factā in generali. vt p̄z de ꝓ. di. ij. c. probibet. Ex̄is ās in petō mortali. siue oc culto siue manifesto. mortal̄r peccat recipiendo. vt patz di. xl. c. multi. ꝛ. xcv. c. illud. xi. q. iij. c. audi. Similiter ꝛ ministrās sacramēta in petō mortali peccat mortaliter. Querit vtrum possint iterari sacramenta. Rādeo. tria sacramenta nō p̄nt iterari. scz. baptismus. cōfirmatio. ꝛ ordo. qz in collatione cuiuslibz triū p̄dictoꝝ imp̄mit caracter vnic. q̄ etiā per mortem ab alia nō p̄t seq̄ri. Vñ si ds resuscitaretur non esset baptisandus nec ꝓfirmandus nec reordinandus. Secus est de q̄tuoꝛ alijs sacramentis. vñ Hugo de sacto victo. ait. Si lazarus post resuscitationez voluisset resumpsisse. vxoꝛem suā oportuisset q̄ de novo cōtraxisset. Vñ q̄ mortez soluit matrimoniū Sic̄ eucharistia ꝛ pnia ꝛ extrema vnctio reiterant.

De primo sacro. scz. baptis.

Aptismus est primum sacramentū ꝛ ianua oim sacramentoꝝ et etiā est fundamētuz omniū sacramentoꝝ qz nulli ꝓfertur aliq̄ ip̄m in eccl̄ia aliq̄ sacramentoꝝ. Queritur ds sit effectus cathecismi. Respō deo sm tho. in. iij. dist. vi q. ꝛ cꝛocismus habet effectum in coꝛpoꝛe ꝛ aia qz minuit ptātē demonis ne posset tāuz in hoie sicut ꝓius. ne baptismus ꝛ alia bona impediat. Sed p̄dicta ptās demōis tota liter in baptismo tollitur. sicut pharoꝝ ꝓ. flagellatus est ꝓ p̄lo nō egresso de egipto. et postea ꝓ p̄lo egresso totaliter i mari rubꝛo (qđ est figura baptismi) submersus ē. Querit vtrūz omnes teneant ad baptismū. Rādeo sm Tho. in iij. dist. vi. Quilibet tenet. ētiaz scificatus ivꝛo ꝓpter tres rōnes. Prio quidē ꝓpter acq̄rendiz caracterem quo adunet p̄lo ōi et quasi deputet ad recipienda diuina sacramēta. Scōa vt baptismi susceptōem passiōi xp̄i coꝛpaliter ꝓformet. Tercio propter bonū obedīētie qz p̄ceptū de baptismo oib; datū est. Joh. vi. Nisi quis renatus fuerit ex aqua ꝛc̄. Querit vtrum baptismus aque possit i aliquo suppleri Rādeo sm Petrū de tharantasia sm cōmunem legē nō p̄t i quilis suppleri cuz nō p̄nt habere vsum liberi arbitrij Sed si ꝓpō occideretur. pie credit q̄ saluaretur sine baptismo aque Jn adultis autē potest suppleri q̄ baptismū flaminis siue cōtritiōis ꝛ q̄ baptismū sanguinis id est martirij Et hoc intelige q̄n est articulus necessitatis. Queritur. vtrum puer in vtero ex̄is possit baptisari. Rādeo sm Tho. vbi. s. nō p̄t qz talis deo notus est non ecclie. nec subijci p̄t operationi

ministrorum ecclesie. vñ Augustinus dicit q̄ sicut qui nō vivit non pōt mori. ita q̄ natus nō fuerit non potest renasci. Non dz autē mater scindi vt puer possit nasci et baptizari. Quia fm ipm non sunt facienda mala vt eueniant bona. debet tñ ipsa mater scindi si iam defuncta esset. et puer adhuc in ea viueret. ¶ Queritur q̄d faciendū esset qñ apparet aliq̄ membrum pueri z timetur imminere mortis periculum Rñdeo. q̄ in tali periculo egrediatur parte p̄ncipali. i. capite baptizari debet. frd secus est de alijs membris. vt de manu vel ꝺ pede. q̄uis nō noceat si ille partes aspergant baptismali aqua. q̄z diuina misericordia non est arranda. Et si postea plenarie nascatur tunc sub tali cautela baptizetur sub hac forma. Non te rebaptizabo si es baptizatus. sz si nō es baptizat⁹ tūc ego te baptizo in nōie patris z filij z spūssancti. ¶ Sciendū q̄ materia baptismi est aqua pura naturalis Vñ baptismus nō pōt fieri in vino nec in cerusia neq̄ in vrina neq̄ i aliquo alio liquore. Sed forma verborum baptismi est hec Ego te baptizo in nomie patris z filij z spūssancti. vt patet extra de baptismo ca. p̄. et sine his ꝑbis nō potest fieri baptismus. Sciendum q̄ ille verule q̄ pueros baptizant in articulo mortis sic dicentes Solt du leuen soe sy dyz das eyn barfalstu aber dan sterben. soe sy es dyz dieꝺouff. in nomie patris z filij z spūssci. Tales mulieres cum talibꝰ verbis non baptizant. Queritur qui possunt baptizare. Rñdeo q̄ debitus minister baptismi fm oēs theologos est sacerdos. Sed si necessitate q̄libet pōt baptizare. siue vir sit mulier fidelis siue infidelis. dummō habeat intentionē baptizandi et fuat forma ecclie. Sz tñ clericus nō debz baptizare presente ꝑbytero. neq̄ laicus presente clerico. neq̄ mlier pūte viro. vt pz de ꝑsecra. dist. iij. c. mulier. Queritꝝ vtrū baptismus debeat q̄ aliq̄ tempus differri Rñdeo fm bea. Thomā. Magis est laudabile q̄ puer q̄citius potest fieri baptizetur. Primo q̄z interim mori posset et dānaretur. Scꝺo q̄z demones nō habent tantā p̄tatem in baptizatis sicut in non baptizatis. neq̄ q̄ntum ad nocumenta sp̄ualia neq̄ ad corpalia. Quis est effectus baptismi. Rñdeo q̄ baptismus habet multiplices effectus de quibus aliquos hic dicam. Primus est q̄ baptismus fm Bonaventu. sup. iij. ꝺi. iij. ꝺigne suscipientibꝰ delet oēm culpaz originalem mortalem z venialem. et rō stituit p̄mariā innocentiam quo ad aiaz Hoc probatur. quia si sic moreret statim ad celum evolaret. sed hoc nō fit nisi omni culpa delera. igit̄ ꝛc. ¶ Secꝺus effectus q̄ ignem infernalem et eiaz purgatorij extinguit quātum ad seipsum baptizatū vt de cetero ignis infernal⁹ vel purgatorius non possit in eum agere nititꝫ se postmodū peccādo reaccendere cum ꝑa se Vnde ōmiranda est fatuitas illorū q̄ post baptismū peccāt cū voluptate igne in p̄tium subiectum reaccendunt. ¶ Tercius effectus q̄ baptismus ꝺz oēm satiffactionem pro peccatis quam hō in pūri deberet pro peccatis suis explere. vt paz. q̄a si aliquis infidelis inde us vel paganus mille annos vixisset. et omni ꝺie mille peccata mortalia commisisset. pentiret z fidem suscepit. et sic eaz deuotione baptizatus fuerit. nūc nulla penitencia satiffactoria sibi imponenda est pro omnibꝰ peris suis. q̄a baptismus tollit oēm satiffactionē. Et si tal⁹ sic post baptismū moreret statim ad celū evolaret. ¶ Quartus effectus est q̄ fomitē mitigat. q̄z in baptismo ꝺat hōi gra ad superimendū fomitem peri Sed dicet q̄s quare baptismus non delet oēm fomitē peccati sicut delet peccatum originale de quo fomes procedit Respondeo q̄ pro pter fragilitatis proprie cognitionem et ꝓpter nram humilitatem. Job. vi. Que eīm fortitudo mea vt sustineaz. Et vt innocemus diuinū auxiliū et dei misericordiam vt ꝑficiat nos a malis. pō. Miserere mei dñe q̄niaz infirmus sum. Item

propter exercitationem .s. vt resistamus vicijs et concupiscentijs carnalibꝫ z sic habeamus materiã exercẽdi virtutes z merendi gl̃iaz. vñ Grego. Tẽptatio cui nõ consentit nõ est pcm. sed est materia exercende virtutis. Ambꝝ sup Lucaz. Nemo poterit coronari nisi vicerit. nẽo aũt põt vincere. nisi ante certauerit. Vñ debemus viriliter pugnare ꝛra carnem nr̃am z ꝛra ea vicia ad q̃ naturaliter inclinati sumus. siue sit ira siue inuidia siue luxuria. vñ Berñ. Quoties resistetis toties coronaberis. Et vt mꝫtas coronas mereamur tũc fomes pcti in nob manz z non delebitur ex toto in baptismo q̃uis mutiget. ¶ Quintus effectus est a potestate diaboli liberatio. qꝫ baptizat ex toto a pr̃ate dyaboli eripitur vt ꝺ cetero nõ possit diabolus in eũ nisi p ꝛsensum pcti si ei subijat. vñ Berñ. in quodã ſmo. Põt inimicus excitare tẽptationis motũ. sed in te est si volueris dare seu negare ꝛsensum. ergo diabolus est sicut canis ligatus q̃ põt ergꝫ hoiem latrare. sz nõ põt eũz ledere. nisi velit ad eũ accedere. vñ Augꝰ. sup pſ̃. Diabolus plerumq; vult nocere. sz non pt. qz ptãs eius est sub pr̃ate dei. Nã si tm̃ posset nocere dyabolus q̃ntũ velit. aliqs iustoz non remaneret. Ambꝝ sup Lucã. Diabolũ nocere nõ posse cognoscas ¶ Sextus effectus est qꝫ hoiem efficit templũ dei. Nõ signatũ est in hoc qꝫ spũssanctus descendit in specie colũbe sup x̃pm baptizatum vñ tota trinitas mãsionẽ hꝫ i baptizato. Joh. xiiij. Ad eum veniemus z mansionem apud eũ faciemus. Ergo male faciunt qui post baptismum sciẽter mortaliter peccant. Expellunt enim patrem et filium z spiritũsanctũ z diabolũ introducũt qui expulsus antea fuit p baptismuz qui nihil habet eis dare nisi eternũ supplicium et eternꝫ mala. ¶ Septimus effectus est qꝫ caracterẽ imprimit qui est indelebilis quo caracter̃ x̃piani baptizati a nõ x̃pianis in die iudicij discernentur et bonis cedat ad magnũ honorem. malum autẽ ap malam cõfusionez. Quia caracter oñdit q ipsi seruaturi x̃pi se subdiderunt et in baptismo diabolo et eius pompis renunciauerunt. opera eñ eoz mala assocĩata caracteri ostendũt q infidelibus deteriozes et abominabiliozes facti sunt q̃ ĩ iniusticias suas. vñ Augustinus. Quã gradus altioz tãto casus deliuioz. Sz quia ch̃ristianꝰ per sigñũ caracteris sunt sup omnes infideles exaltati. ergo eoꝝ casꝰ erit eozum maioz confusio ¶ Octauus effectus est qꝫ filium dei efficit ad quod ſsiguandũ super x̃pm baptizatũ audita est vox illa hic est filius meꝰ dilect̃us Et quo dicitur cum quanta diligenti a nutrendi sunt tales filij summi regis qz si cum omni diligentia nutriuntur filij comitum vel regum terrenoꝝ cum q̃nta diligentia nutriendus ẽ paruulus quẽ constat esse filium dei. De illis qui sunt in adulta etate nescitur verum sint filij dei vel filij diaboli. Eccl'ia. ix. Nescit homo an amore vel odio dignus sit. Sed de paruulo qui est baptizatus qui nondũ est in etate q̃ possit peccare. cõstat qꝫ est filꝰ dei Vñ multũ peccãt mulieres et matres que male tractãt pueros suos maledicendo ipis q̃ nullo mõ licz Sz reuerenter tractendi sunt ꝓpter reuerentiam dei. qui eos inhabitat. ¶ Nonus effectus est cedi aptio. Et in hoc ostenditur magna virtus baptismi qui cum in terra exhibeatur. in celo tamẽ optatur. Ad designãdũ hunc effectum baptismi voluit dñs celum aperiri cum baptizaretur a Joh. baptista in iordane vt in hoc oñderetur q̃ recto baptizatus in innocencia baptismali deceder̃at euolat inueniens sibi celũ semp apertum. cum añ baptismum hõi adulto infernus fuit aptus et et puero q̃o limbus. Et quo patet q̃nta sit facultas mulierum que inconsolabiliter dolent de morte puerozũ suozum qui post baptismum decedũt añq̃ baptismalem innocenciaz ꝓdiderũt. Et alde facũ est eas dolere de hoc qꝫ filij eozum transeunt a societate hominũ ad societas

tem angelorū a valle lachrimarū ad gloriaz de exilio ad patriam. Filijs eñ videtur inuidere desiderātes eos potius esse in hoc exilio q̄z in celo. Gaudere deberēt potius q̄z filij sui de facili tant ā gloriaz acquirunt propt meritz passionis xp̄i et qua baptimus habz suū effectū. silr̄ et alia sacra et solū dolere de hoc possent si ꝓpter culpā parentū filij decessissent.

Pueri q̄nq̄z moriuntur

propter culpam parentum.

Arentes pūt demereri in hac causa q̄ pueri eoz moriuntur.

Primo q̄ñ animis corde ītimo diligunt pueros et maiorem ꝓ placentiā et amorem ad eos habēt q̄z ad deū. tunc deus q̄nq̄z ex sua bonitate subtrahit eis pueros. vt cor econuerso ad deū erigant et eum diligant. vñ Augu. Hoc ab hoie colit̄ q̄ pre ceteris diligit. Ergo si pueros sup deū diligunt eosdem simul deū faciunt. Et ergo est rō quare illi pueri d̄ sunt multū affabiles z prudentes citius moriant. Quia parentes cū nimio affectu eos diligunt z cū nimia sollicitudine fm cursuz mundi nutriūt. Secdo cū de honorat suos ꝓprios parētos. tūc q̄nq̄z punit in suis ꝓprijs filijs. vñ Legit in celario q̄ dam in honorauit suos parentes z omnes filij eius in breui defūcti sunt. Tercio si res iniustas hñt. tunc deus ex sua bonitate tales pueros mori ꝓmittit ne ipsi pueri cū iniustis rebus vna cū parentibus ānarent. ℞ quere sup. v. ℞ Quarto ꝓpt malū exemplū parentum q̄a puer ait fuisset forte imitatus vitā pueritiam parentū suoz. z sic etiā puer fuisset malus effectus. si sp̄uixisset. Quinto cōtingit q̄nq̄z ꝓpter hoc q ꝓpa mater nō vult ꝑse lactare suū ꝓpriū filiū sicut diuites mlieres q̄ ꝓsueuerūt hīe nutrices tūc q̄nq̄z lac ipsius nutricis nō est ꝓueniens ipi puero sicut lac matris. de q̄ nutrit̄ ē in vtero z assuetus. sic q̄nq̄z pueri moriūtur q̄ q̄nq̄z supuixissent si ꝓpa mat eos lactasset. hoc ꝓbatur per hoc qz q̄ sumit aliquem cibuz quem antea non sumpsit nō ita cōpetit sue nature sicut cibus assuetus. ita etiā de pueris. Sciendū tñ q̄ q̄ aliq̄ mater ꝓ se nō ꝓt lactare puerū suū tūc querenda est nutrix virtuosa. qz puer inclinatur fm naturā nutricis sue q̄ eū lactauit. Certo q̄ñ ꝓtigit ex negligentia parentū. sicut pareneces qui pueros non custodiūt. se d. eos q̄nq̄z ad aquā vel ad ignes ex negligentia sua cadere ꝓmittūt. Vel seruā q̄ pueros secuz collocant ad lectuz eos in somno dormiendo suffocent quod oīno cauendū est. Et si in aliq̄ istorū sic ita ꝓdictoz parentes reperiant. tūc dolere deberent de morte puerorū suorū

De signis que fiunt ante et post baptismum

Ignaꝫ añ baptismuz q̄tuor fiūt et post baptismū tria. Queritur quid ista significent. Rñdeo q̄ prima exsufflatio z insufflatio signat spiritus malign̄ expulsionem. et boni introductōez. Ergo sacerdos ōt. Exi maligne sp̄ūs. Secdo salis ꝓmissio. vel linicio signat gratiā z sapiam z a petorū purredie preseruatōez. Vnde gratia datur bōi in baptismo. si vult vti illa gratia. tunc pōt cuz dei adiutorio et mediāte illa grā viuere absq̄ omni peccato mortali vsq̄ ad mortem. Et de hoc queres. rū. ℞ Tercio saliue cōtactus ad aures. ad nares sensuū signat sp̄ūlīa operatiōez ad audiendū. et intelligenduz ea que sūt salutz. Quarto vnctio olei in pectore signat armorem dei quē debet gerere in corde suo et in scapulas signat deuotā subiectiōez precepto dei z eccie.. ad obediendum deo z prelatis eccie vñ Bern. Quicqd vice dei precipit homo q̄ nō sit certum displicere deo. hoc oīno est accipiēdū q̄si precipiat ds. vñ Luce. x. Qui vos audit me audit. z q̄ vos spernit me spernit.

Tria ꝓ alia fiūt post baptismum Primo chrismatio in vertice q̄ signat xp̄i grām in mēte imp̄ssam. Secdo impositio cerei ad manum signat fidei et amoris

claritatem. Tertio vestis cādida signat innocētie restitutionē. ¶ Notandū q̄ pueri qui sine baptismo decedūt ad lym bū puerorū descendunt. vbi est pena dāni z nō sensus. qz nec ſturiūt nec ſitiūt. nec habēt frigus nec calorez. simplr nullam p̄nam sensibilem sustinent. sed sē lim̄ q̄ sint priuati visiōe dei. z hec est pena dāni. Querit̄. vtrū pueri iudeorū similes sint pueris xp̄ianoz sine baptismo decedentiū. Rñdeo q̄ sic. qa būt eādem culpā. s. p̄cm̄ originale. z nullū actuale nec xp̄ianorum nec iudeorū pueri. ergo hñt eādem penā scz penā dāni. Sed q̄ infidelis ad annos discretionis peruenerit si tūc nō susceperit fidem tūc ipso facto peccat mortaliter nō suscipiēdo fidē Et nullā excusationē p̄t habere infidelis. qz fides xp̄iana p̄dicata est per vniuersum mundū. Vñ xp̄us dixit discipulis suis Marci xvi. Euntes in orbē vniuersum p̄dicate euangeliū oī creature. p̄s. In oēm terrā exiuit sonus eoz. rē. Et q̄cunq̄ moriē talis infidelis. tūc immediate descendit ad infernū. vñ Marci. xvi. Qui crediderit z baptizatus fuerit saluꝰ erit. q̄ vo non crediderit dānabit. Insup̄ xp̄iensciuz infidelis siue paganus siue iudeus vltim rōnis hūs sciēter faciens cōtra aliquod p̄ceptuz dei. totiens peccat mortaliter z ignorantia nō excusat talez. Vñ Aug⁹ de gra. z libe. arbi. Ideo diuina p̄cepta data sunt vt excusatio de ignorantia non habeatur. A

De sacramento confirmationis.

Onfirmatio vtruz sit sacramētum necessitatis. Rñdeo q̄ sic. et hoc p̄ter spiritualem pugnā ad quaz homo inuitatur. licet simplr nō sit sacramentum necessitatis. quia sine eo p̄t hō saluari. sed nihilominus p̄ēptus eius dānabilis ē. Hec Tho. in. iiij. dist. vij. Vtruz p̄ferat gra in sacro cōfirmationis. Rñdeo sm Tho. q̄ gratia p̄fertur non solum communiter sicut in q̄liber sacro p̄fert gratia emūdans a pcō. sed etiā specialis gra q̄ qda deputat ad effectū scritat̄. z ydoneus sit ad xp̄m p̄fitendū. Vñ de gratia facit magis gratū. Itē querit. q̄b dabet p̄ferri. Rñdeo sm dm Tho. Omnibus xp̄ianis. etiā pueris. viris. z mulieribus q̄b cōis est pugna spūalis. qa sm Job. vij. Milicia ē vita hois sup terraz

B Item sciendū q̄ ad p̄firmationem lex requirit̄. duo ex p̄te sacramēti in se scz materia crismatis. z forma verboz q̄ talis est. Signo te signo crucis cōfirmo te crismate salutis. in noie patris z filij z spiritussancti. Duo ex p̄te ministri. s. dignitas p̄tificalis. z intētio debita. Duo ex p̄te suscipiētis. s. frons in qua debz fieri crismatio. z q̄ p̄firmādus sit baptisatus. Et sciendū q̄ vnctio crismat̄ tripliciter fit in tribo sacramētis q̄ imp̄mūt caracterē. In baptismo fit in p̄tice ad designandū fidei susceptionē. In p̄firmatōe fit in frōte. ad designandū audaciā confessionis xp̄i nois. In ordie fit in manibus ad designandū p̄tātem p̄scrādi corpus xp̄i. L Effectus p̄firmatōis est multiplex. Prio q̄ graz datā in baptismo cōsignat. p̄s. Cōfirma hoc deus q̄d operatus es in nobis. Scdo ad militandum spūalem p̄parat. z qa oēs xp̄iani debent esse in bello xp̄i. ergo oēs dāt roboz hoc sacrm. vt facilius possint p̄tra mundū. carnē. z diabolū pugnare. Tercio ad cōfessionē p̄stantē nois xp̄i animat quēadmodū p̄tet vtrū deū z vez hoiez p̄fiteri. Prio q̄z vt p̄fiteamur eū sm diuinā naturā p̄ri z spūsc̄o coeqlez. q̄d notat in forma p̄bozū vbi fit exp̄ssio trinitatis. Scdo vt p̄fiteamur eū sm hūanaz naturā crucifixū. q̄ rubisse suppliciū. q̄d notat i cruc̄ p̄signatōe q̄ fit in frōte. z ne erubescam⁹ vl timeam⁹ xp̄m p̄fiteri. Tercio vt intus et extra nos spūali decore ornet. intus q̄dez per conscientie puritatem. et extra per odorem bone fame. Et hec duo signātur

crismate qđ cōficitur in oleo ꝓpter primū. z balsamo ꝓpter secundum Quarto in bonis agendis vel malis fustinendis roborat. datur em hic spūssanctus ad roborandū. Quinto aniam et corpus armat. aiam đdez ꝓpter impssionem caracteris. corpus ꝑo ꝙ dipeuz crucis. Sexto ꝙ istud sacramētū fiunt fiddes pleni xpiani. plenitudie dico copie. q tm i baptismo pleni facti fuit plenitudie sufficiēte. Septio post pugnā coronat. qđ nostrak in vita q circa caput ligat. Confitendū est aūt de isto sacro si qs illud in peccato mortali recipit mortalr peccat. Ergo iuuenes q dñt confirmari inducendi sunt vt antes ꝙfiteāt et instruendi sunt eis effectus sacramēti ꝙfirmatiōis. vt eo maiorem deuotionem ad illud sacramētum digne percipiendum acquirant.

De tercio sacramento scz Penitentia. z

Enitencia fm Augs. est mala ꝑterita deplōgere. z plāgēda iterū nō ꝓmittere. Penitentie vtilitas et dignitas ondit. Dzio in hoc q nihil est qđ deo tm placeat inter oia in pcōre. scz penitere z amplius a pcīs cessare. Hoc ꝓbat qz si dares deo oia bona tpalia q habes z offres pauper ꝑceres et infinita monasteria z ecclias cōstrueres deo nō places nisi peniteas. Item si haberes omnē scientiam ita q per totum mundū paceꝫ faceres. oia bona in mūdo cōsilio tuo disponeres. Item si lingua hoim loqreris et angloz. i. q tot ꝙuerteres peccatores vt omes pdicatores ab initio mundi eō uarterunt. factus es velut es sonans. da alis pdes. sed teipm cōsumis. si a pcō non cessas. Item tradideris corpus tuum ita vt ardeas. deū tm non placas nisi pcīa feceris. et a pcīs cesses. Dm hs cōtritio nem z pniam diligit. qz ꝙ hoc de celis i terrā. de angel ad pcores. de delicijs in earrabilib ad penas inestimabiles venit. imo tm pniam affectat dns da cum oia bona in celis haberz eū angelis pro nobis pniam assumpsit. vt eius ꝓcissa tē pcōrib ꝓbo et exemplo cōmendaret Iurta illud Matth. ix. Nō veni vocare iustos. sed pcores ad pniam. Erāz sācti assumpserunt pniam. vt scīs iobes bap. beā ꝙgo maria q nō deliquerit. ergo multomagis nos pcores Item diabolo nihil molestius est respectū pcōris q pcōrem vere penitere. nō em ipm tanctī molestares o pcōr (vt ꝙ impossibile loquar) si eū in camino poneres. si suspenderes. si rotares. non tm cōtristarek quo ad aliqđ. intm tristak de pnia hois q in ꝑpetuū tāto tristior est. Baruch. v. Sicut gaudia est in tua ruina z lerara est in casu tuo babylon. sic ꝙ tristabit in tua cōsolatione. Job aūt tantū dolet q tā longū laborē in te ꝓdidit. z valde cōfundit ex eo q hō ꝓ ventre ad tantā gliaz. deq ipe cecidit. B Item nihil bōi pcōri utilius q a pcō cessare z penitere. nō esset sibi taz vtile q ꝙ eo ꝙtidie rot mille decātarenk quot stelle sunt in celo. et oēs sancti ꝓ eo interpellarēt. et si celū quotidie ei apperirek. et placret fm velle suuz et sol z luna et stelle fm voluntatem suā cursum suū ꝓagarent. imo si ꝙtidie angli descenderent de celo. et loquerentur ei. et raperetur in aerē ab anglis sic factū ē aliquib scīs. imo si bē ꝙgo loquerek. Nec miz cū ipse dns sep: locutus est cū uida z tm ꝙdiatus ē Si introgares oēs cōs de vtilitate pnie. Rādek q libet eoz vellet tecū ꝑticipare suū donū qđ a deo bz in celo. Anselk. Unusquisq; gaudet tm de alterius merito. q̄ntuz de suo ꝓprio. Si maiā interrogares. rādez q vellet tecū ꝑticipare omnia sua merita z gaudia. Si christū. rāderet q dare tibi vellet ea gaudia. q̄ nec oculus vidit. nec auris audiuit. nec in coz hominis ascendit imo nec ea nūerare potes. vñ dixit dns ad abzaā. Suspice celuz. si numerare potes stellas. sic nec gaudia celi.

Penitencia quo sit ops

Enitencia respectu dei et pctoꝝ
ris est ops. Nulla creatura ne
q; in celo neq; in terra. nā oēs
martyres neq; apli neq; ppheteq; con
fessores. neq; ꝓgines. sed sola pnia pla
cat deū pctōri. Ēn ipe dixit Dauid. iij.
Pniam agite. approping̃bit enī regnuz
celoꝝ. Eccl. xij. Altissimus odio habet
pctōres. z misertus est penitētiby. Ezech
xviij. Si impius egerit pniam ab omni
pctō suo vita viuet. Actu. iij. Penitemi
et cōuertimi vt deleant pcta vestra dixit
petrus apls crucifixorib; xpi. sic z dicit
tibi pctōri. Penitētia potentissima est in
oīi tpe q; ab initio mūdi vsq; ad finez
durat eius potētissima potētia. q; nūq;
verus penitēs dānabit. q; de oīi ghe
hoim inuentiunt in inferno. nisi de peni
tentib; vere et innocentib;. Item in q̄li
erate z in qualibet erate saluat. z q̄q; q̄
si in extrema sufflatione vt patz in latro
ne q; cū xpo in cruce pependit. In omni
loco. q; pctōri celū aperit. qđ nullus an
gelus nec alijs scīoꝝ facere possz. In ter
ra. q; plus mereri facit penitētē vno die
q; pctōr in mille annis. In inferno et in
purgatorio potentiā exercet. cha vtrunq;
extinguit penitētib; ꝑe z pkece. In oīi
persona. etiam si centū milia mortes me
ruisset. Etiā si sit sicut iudas vl pylatus
vel herodes. Chrisō. O pnia oia ligata
soluis. oia aduersa tu mitigas. oia cōti
nua tu sanas. Sap. vij. Cū sit vna oia ꝑt

O Pnia oīa potest in celo et in ter
ra respectu dei z pctōris preter quatuoz
Primū est pctōrem de inferno nō posse
liberare. Quia in inferno nulla est redē
ptio. vñ Gregō. xl. li. moral. Quisquis
ad inferni mala toleranda descēderit. ne
q; quaq; vlterius ad lucem redibit. Qz ne
q; quaq; vlteriꝰ miscōia pcōris liberat. ꝺs
sand in locis penalib; iusticia iudicātis
dānat. Ergo ꝓ damdatis nō est orādū
qa nunq; liberabunt. vñ ōr Augº. Si
forez patrē meū in inferno. nō plus ora
rem ꝓ eo q; pro diabolo. Licz aūt pnia
nō possit hoiem liberare de inferno. pōt
tñ a poznis inferi. i. a petis mortalibus.
dū hō viuit ipm pctōrem eruere. Tante
est potencie. Hoc nemo alius nec in celo
nec in terra pt. Secūdū q; nō pōt. est q;
virginitatem pdītā nō pōt restituere. vñ
Jsiō. de sum. bo. Oīe pctm ꝓ pniam
recipit vulnerū sanitatē. ꝓginitas aūt si
labitur nulla pnia reparatur ad integritaz
tē. Et z pnia ꝓginitatē nō possit redde
re. pōt tñ pctōrem penitentē ꝓgini equa
lem vel maioꝝ in celo efficere. Ejus au
reolam ipe penitens non valet rehabere
verbi gratia. Btūs petrus apls maioꝝ
est q̄ multe ꝓgines Ejus aureolam nō
habebat. Similiter z maria magdalena z
multi alij sancti. Sed aureolā corrupta
nequaq; habere potest. etiā q̄ntūcunq;
penitear. vñ Hieroñ. Audenter loquoz
cū oia possit ds. suscitare tñ nō potest ꝓ
ginē post ruinaz. valet quidem liberare
de pena. sed nō valet coronare corruptā
Tercīū qđ non potest est q; tps inutilit
pditū nō pōt restituere Et licz nō possit
tēpus pditū restituere. tñ potest deo pro
eo satisfacere. Quartū est q; opa de gene
re bonoꝝ mortua. i. opa facta in peccato
mortali nō possit viuificare. Et licet nō
possit opa mortua vinificare. pōt tñ opa
mortificata resuscitare. i. illa bona opa q̄
sunt in gra antea facta z postmodū ꝓ se
quēs mortale petīm mortificata. illa opa
ipa pnia resuscitare facit Sed illa opera
q̄ sunt facta in pctō mortali nunq; resu
iuscunt. ꝓ sus. Viuere non poterūt que
nunq; viua fuerūt. Sciendū q; pnia in
tribꝰ ꝙsistit. s. in ꝓtritione vera. z cōfessio
ne pura. z satisfactione. de quib; nunc ꝓ
ordinem dicendum est. E

De pma parte penitentie. scz de contritione.

Ontritio sm dm̄ Thomā su
per. iij. dist. xvij. est doloz volū
tarie assumptus ꝓ petis cuz ꝓ
posito ꝓfitēdi satisfactiēdi Querit vtz

contricio debeat esse maxia. Rñdeo quã sum ad interiorem dolorem et displicentiam debet ẽ maximus dolor. qõ ꝓbat ꝑtria. Prio qz in nulla re debemus hẽ tantã ꝓplacentiã sicut in deo. mõ hoc totum ꝙdimus cũ pctõ mortali. t ꝛria cõtrarijs curant. Ergo de pctõ commisso maximũ dolorẽ t displicentiã habere debemus Scõo ꝓbat qñ quis offendit aliquẽ dilectũ ẽnto plus dolet de hoc tãto magis eũ dilexit. Sed deũ super omnia diligere debemus quẽ peccando offendimus. igit ꝛc. Tercio ꝓbat qñ ꝺs aliquã rem ꝑdit tãto plus dolet quanto maior ipsa res est. Qz hõ plus dolet de omissione vnius florẽi ẽ denarij. Sz ds est summũ t infinitũ bonũ. quem peccãdo offendimus t ꝙdimus. igit ꝛc. Et ꝺbo sequit ꝙ dolor ꝑritõis ẽntũ ad interiorem displicentiã ꝺz esse maior oĩ dolor ꝺ temporaliter põt hõi accidere. ex. si oĩa bona temporalia ꝙderet. vel pr̃. vel mr̃ vel vx. vel filij. t cõtet ois cõsanguinei mori rẽtur. Ergo in vera amaritudine cordis t cõtritione detestare debemus offensaz dei et mortẽ nostre ꝓprie anie. vñ Innno. 8 vilis ꝺitõis hũane. Sentiat se culpabiliter dñm. t dure culpabilem. qui amisit sui mortem corporalem deplorat t spiritualem anime sue mortem nõ dolet. F.

Signa ꝑritõis sunt iiij.

Ontritõis signa sunt quatuor ꝙ cognosci põt an ds per cõtritionẽ indulserit sibi pctã qñ ne vera cõtritione nullo modo fit remissio peccatorum. Primũ signũ si de ꝓpetuis peccatis dolet. t in futurũ se firmit cauere ꝓponit. sic ꝙ potius vellet subire oẽm pnã in generali loquendo vel etiã mortẽ corporaliter vel mẽdicare. ẽ ampli⁹ fidelẽter mortaliter peccare. Vnde apls. Quis nos separabit a charitate xpi. an ꝓpetuio aut fames. Scõm signum est si ipe penitẽs ꝑatus est facere satisfactionẽ debitis. sive in rebus. sive restituendo oĩa iniusta. sive in fama. sive revocãdo qõ falsa et mendaciter suũ ꝓximũ infamaverit. sive in corpe vulnerando sive ꝓ ginitate ꝓ ginũ corrũpẽdo t sic ꝺ alijs offensis. Et i ꝺbus nõ põt satisfacere dolet t habet ꝓpositũ satisfaciendi cũ aliquo modo poterit. vñ Bern̄. Qui ꝓ facere penitẽciã quid sibi ꝓ culpa qnã odit intuitu ꝓpositi cita cõscientia pariter amplectit. Tertium signum ꝙ ꝑat offensoribus quãocunq; ẽntũcunq; t ẽ grauiter offensus fit ab alio. sive in rebus sive in fama sive i ꝑsona. Vel etiam si grauior offensio accidisset. vel in futurũ accideret ꝑatus est in animo ꝓpter deũ indulgere. vt deus sibi peccata sua indulgeat. Sed qui non vult indulgere non est vere cõtritus. nec verus penitẽs. vñ Chrisost. de ꝓpitiõe cordis. Qualez vis erga te esse deũ cũ delictorũ venia poscis. talez te exhibere debes his qui deliquerũt in te. vnde Aug⁹. Unusq; ꝙq; talem indulgẽtiaz accepturus est a ꝺo qlez ipe dederit ꝓrio. Ergo illi ꝙ adhuc stant in rancore t nolũt indulgere nõ sunt absoluẽdi. nec cũ sacra coione communicãdi. Quartũ signũ est si officiũ vel negociũ qõ sine peccato mortali nõ põt exercere ꝑatus est resignare. Ergo illi qui hãt talia officia que nullo mõ sine peccato mortali ꝓficere ꝓ ſũt. sicut tradũtores leonis. ꝛcus. (t ꝙ ꝺbus inhibet eis cõmunio) semp sunt in peccato mortali t in ſtutio diaboli die noctuq; t insup sunt ꝓpiati oĩ bono totius eccl̃ie. t nihil põt in isto statu facere quod sit eis meritorium vite eterne licet qñq; cõficeant. cum nihil valet eis talis confessio. et quo ꝺ sistere nolunt a tali officio. Sed hoc nõ intelligitur de illis qui habent artificia bona et honesta et vtilia que licite cũ ꝺo possunt fieri. sicut sutores. sartores. t sic de alijs. Et tales quando fideliter laborant. t sunt sine peccato mortali. tũc eorum labor erit eis meritorius. Sed si infideliter laborant t fraudulenter. numerales habebunt duplex damnũ. qa hic in ꝑsenti habẽt paupertatem in labore magno. et cum hoc eternã damnationem in

futuro. ergo oēs mechanici ꝛ laboratores debent suos labores fideliter ꝓficere et oēs labores oīi die deo oipotenti offerre tunc remunerentur eis in vita eterna vnde Grego. Omne bonū qđ agimus ꝑ intētionē semp ad celestia leuem⁹. vñ ps. Labores manuū tuarum. ꝛc. ¶ Querit vtrū reḡatur contritō de ḡlibz petō mortali. Respondeo sm Petrum damas. in. iiij. dist. xvij. Si in omni peccato mortali est actualis auersio voluntatis a deo ad petm. ꝛ ꝓria cōtrarijs curantur. oportet ergo ꝙ in omni remissione peccati mortalis sit actualis auersio a peccato ad deū quedam cōtritio appellatur. Ad peccatis tamē oblitis sufficit generalis cōtritio cum conatu ad recordandum et dolendum. Sed nec solum de peccato oblito debet quis in gñe dolere. sed et de obliuiōe eiusdem que ex negligentia cōtingit. Item sciendum ꝙ de peccato maiori debet esse maior dolor. quia maiori offense maior pena debetur et maior satisfactio requiritur. Querit verum cōtritio possit tollere totum reatum pene. Rādeo sm Pe. vbi. s. Cōtritionis accessio potest accidi dupliciter. vel ex parte charitatis que causat displicētiam peccati. vel ex parte doloris qui in sensitiua excitatur. ꝛ in vtroq; modo pōt tm intrēdi cōtritio ꝙ tota pena remittit. Exemplū patet de latrone qui cum xpō dependit in cruce. Exemplū in vyalo. Cesa rij. tempore Innocētij pape. Erat mulier quedam igne libidis accensa que proprium filium adamauit. de quo peccauit et genuit filiū alterum. Terrore igitur pcussa miro modo doluit. timēs se tradi sathane. vel morte subitanea interire. Deo misērante de satisfactiōe anxiari cepit. prehabito igitur prius ꝓsilio sacerdotis sui infantulum secum tollens romā venit cū multa importunitate et magna ꝓtritiōe dñi Innocentij oculis se ingessit cum tātis lachrimis ꝛ clamoribus cūctis audientibus faciēs ꝓfessionem vt oēs moueretur in stupores. Gestauit in brachijs infantem cōmissi sceleris testem. Videns dñs papa in muliere tantam ꝓtritionē et qz esset vere penitens.. misericordia motꝰ super eam sicut prudēs medicus volēs infirmū plene et cito sanare. medicinam etiam vere ꝓtritiōis ꝓbare precepit vt intali veste coraz eis appareret. i quali venerat ad filiū cuz peccaret. Illa ꝓfusiones eternam tempali ap̄ponens mor exiuit. ꝛ vestes deposuit et in camisia redyt. Et ꝙ paratissima foret ad omnem satisfactionem. in tali obediēcia satz ostendit. Cosiderans vir beatissimus tali obedientie tali verecundie tali penitentie nullius peccati penaz posse resistere. coram omnib⁹ dixit ad mulierem. Dimissum est peccatū tuū. vade in pace. et nihil amplius iniunxit ei. Audiunt hoc qđam de cardinalib⁹. murmurando reprehendit papā dicēs ad tantā culpaz tam breuem pniam non sufficere. Cui ille rñdit. Si ego iuste egi cū muliere ista. et si insufficiens est pnia eius coram deo potestatē hz diabolus ingredi corpus meū ꝛ coram oīnib⁹ me vexet. si vero iuste me reprehendis sile ubi fiat. Et statiz diabolus cardinalem cūdem vexare cepit. ꝙ cuius vexationē ꝑfectā mulieris pniam ōs palam oñdit. Tādem cōi ozōne purgatus cardinalis dixit in sua vexatiōne omnie misericordie de cetero nō oblatrare. ¶

De Confessione.

Confessio sm Raymundiz est legittima coram sacerdote peccatoris declaratio. Querit. vtrū cōfessio sit de necessitate salutis. Respōdeo ꝙ sic. Omnis fidelis saltem semel in anno tenetur ex ꝓcepto. qñ ad annos discretōis ꝑuenerit confiteri oīa peccā sua. ꝛ cōtrare saltem in paschate. vt ꝑz extra de peni. et re. Omnis. Circa qđ querit vtrū pueris sit dandum sacramentū eucharistie. Rñdeo sm Tho. iiij. distinct. xi. Pueris carentib⁹ vsu rōnis qui nō possunt distinguere inter cibū corpalem ꝛ spūalem. nō debet corpus xpi dari. qa ad ipm exigit

actualis deuotō quam tales pueri habere non possunt. Sed pueris habere incipientibus discretionē etiā aī pfectam etatem puta cū sunt .x. vel .xi. ānoz pt dari. si eis signa discretionis et deuotionis appareant. hec ille. Et ratio huius est. qz ad percipiendū sacramentū requirit deuotio actualis. et tales pueri qnqz maiorem discretionem et deuotionē et affectū hnt ad sacramentū qz alius forte q est viginti annorum. Ergo parētes debēt pueros informare quō ibi est xps qui est de virgine natus pro nobis passus. et q bona eueniūt hoī ex digna coiunctione debrent eos informare quō confiteri debrent. et penitere de decem preceptis. et de septem peccatis mortalibus. et quō deberēt habere firmū propositum amplius obstinere a peccatis. Item informandi sunt quō reuerēter sacramentum sumere debeant. nec immediate expuere. nec immediate post sumptionē sacramenti comedere. sed p grāruactione dnt se in memoriā do passionē xpi exercere ante accessum et post. et signāter cauere ne xpm a conuerso expellant per peccatum mortale. Secūdum q qntū cumqz pōt pertinet. cū confiteri tenet. qz non sufficit contritio. nisi sequatur confessio. Vnde Ambr. in li. de paradiso. Hō em quisqz a peccato iustificari poterit nisi peccatuz ante confessus fuerit.

Conditiones que requiruntur ad confessionem

Sed quirit. Confessio qlis esse debeat. Rādeo q primo debz esse pura et nuda. Sed diceres quātam diligentiam debet homo adhibere ad rememorandū sua peccā. Respōdeo q maiorem qz vnqz in aliqua re tēporali habuisti. hoc phas. qz si qs rationem regi terreno deberet dare pro multis et arduis causis sub pena priuationis oculorum vel manuū vel pedū si in ipsa ratione deficeret. tunc talis magnam diligentiā adhibere vt debite rōnem reddere ꝙz adhuc maiorē rationem reddituri sumus in confessione. qz de tota nra vita et hoc sub pena priuationis vite eterne. Ergo quilibet debet ad memoriaz reducere in quibus locis fuit et quid in quolibz loco deliquerit. et qtiens quodlibet peccatū cōmiserit. qa nō sufficit q qs dicat in confessione. hoc peccatū sepius cōmisi. qa nescit confessor intelligere vtrum decies vel vicesies vel centies. Si aūt tunc dicat sub determinato numero put sibi estimatione sua videbitur. vt dicēdo hoc peccatū cōmisi decies. vel vicesies. vel centies. vel plus vel minus. quia certū nūerum ignoro. tunc confessor pōt eū sīm hoc expedire et pniam iniūgere. Quia maior pnia iniungenda est illi qui aliquod peccatū decies commisit. qz illi qui solū quater aut septies hoc idē cōmisit. vñ Isid. de sum. bo. Ille pniam digne agit qui reatum suū satisfactōne legitima plangit. vnde etiā Aug⁹ de pnia. Vere penites videtur qualitatē criminis. in loco in tempore. in perseuerātia. in variatate pssone Et qua hoc fecerit temptatōe et in ipius vicij multiplici executione. Sed hoc ali qui currūt ad confessionē sine debita pmeditatione. qō multū est reprehensibile. signāter in his qui raro confitent. qz tales plura peccā obliuiscuntur. Ergo cōsuledum est cuilibet vt ad minus quater in anno. s. in angarijs sua peccata confiteat. Quia q hoc homo a multis peccis retrahere qui sentiret appropinquare angariam in q confiteri vellet et tūc ellz magis solitus esset cauere sibi a peccis. ℞ Sacerdos confessio debet esse nuda et integra. qa bis diminuta confessionē nō acceptat. nec vnū peccm mortale sine alio remittit. vñ Dauid. ter viij. Dicta pfecta sunt oga. Vltimo tandum q peccator suo debet facere Deo debz ad memoriaz reducere peccā sua ex audiendo sermones. et sīm suum posse examinando pfectionem suam. Secūdo debz deū rogare vt sibi reuelet et sibi cognoscendū peccā sua. Et sic accedere ad confessionē. et oia peccā sua nuda et integre confiteri. nullum ex

verecūdia obtendo. et sic haberē firmā spem de indulgētia olim petēs que scit et que oblitus est. Cōtra hoc faciunt illi q̄ verecūdia hūana palliant vel occultant sua pcā. qō est ꝓtra hūanā rōnem et cōtra deū. Si em nō erubuisti peccare non debes erubescere ꝓfiteri. vñ Chrys. Cur ꝓfunderis dicere qō non cōfusus es facere. Cur veretis dño indicare qō nō es veritus dño vidente cōmittere vñ Dā. Delictū meum cognitum tibi feci. vñ Aug⁹. super hoc. Cū detegit homo ōs tegit. qū homo tegit deus nudat. qū hō agnoscit ōs ignoscit. ¶ Tercio confessio debz esse ꝓpria accusans .s. q̄ sua ꝓpa pcā ꝓfitēant t nō a toꝝ. nec aliquē debz uoiare in ꝓfessiōe nisi in tali casu in q̄ sine dānoiatione psone nō posset ipm petīn expmere. vt si peccauit cū sorore vl cum matre Item ꝓfitens nō debet se excusare sicut aliqui qui dicūt in confessiōe Deus ordinauit mihi hoc q̄ hoc maluz cōmisi. qō oino est falsum. et cū hoc magnū petīn est credere vel dicere. q̄ deus malum velit. sed est ipsius homis ꝓpria malicia. vñ ap̄lus. Hec est volūtas dei sanctificatio vestra. Item aliqui dicunt. dyabolus decepit me. Item aliqui dicūt coactus sum ab hoibus. vnō Sen̄. Dimitte accusationē da nullus peccat inuitus. Et tales sic se accusantes nō sunt absoluendi. quia confessio debet esse ꝓpria et accusans. ¶ Quarto ꝓfessio debet eē lachrimosa. quia cum dolore t amaritudine cordis pcā sunt cōfitenda. vt misericordiā consequamur. vñ Grego. Illū quam ꝓspicis delicta flētu delere in conspectu dātis nō dubites misericordiā consequi. Contra hoc faciunt qui peccata sua quasi fabulam vnā facēdoti ꝓponūt. nullam veracūdiaz de pctis suis habentes. Bernar. Sunt q̄dam qui ꝓfitēdo sicut fabulam petēs narrāt hystoriā et egritudines animē sue sine confessione diaum rāt. Sed vere ꝓfitens cum vere cūdia debet peccata sua confiteri. Unde serūs Bernar. Ideo uix mur confiteri peccata vt erubescentia habeamus ꝓpena. vñ. Augu. in li. de penitentia Erubescēria nāq̄ magna est pena. ideo qui erubescit ꝓ peccato dignus est misericordia. ¶ Quinto cōfessio debet fieri cuz bona spe et cū vera hūilitate Bernū. Hūiliter cōfitentibz remittit deus petīn t diabolus eū quē in corde hois inualerat amittit p̄cipatū. Item penitens debet habere bonā fidem t fiduciā firmiter sperādo se cōsequi indulgētiam. vñ Augustī. Penitentia que ex fiducia nō procedit inutilis est sterilis manet t sine misericordia. vnō Amb.. Nō pōt bene agere pniam qui nō sperat indulgentiā. Queritur. vtrum in aliquo casu confessio sit reiterāda Rñdetur q̄ in q̄tuoz casibz reiterāda est confessio. hoc quere s. uij. P L

De satisfactione.

Satisfactio est tercia pars penitentie. vnde Augustinus dicit Satisfactio est causas peccatorum excidere et eorum suggestionibz ad itum non indulgere. Unde notandū q̄ satisfactō dz sp fieri ꝓ contraria. Uñ fugbo sp iūngēda ē pstratō t hūiliatō et victū depositio Item auaro iungēda ē iustitia rū rerū restitutō t de rebz iuſt cleōsinarū distributio. Item gulosis t ebriosiūngendē abstinētie t inopia. qz Sm Salomonē Per q̄ hō peccat. ꝓ hec pūitur Item luxuriosis t adulteris iungēdē afflictiones corpis. .s. vt dure incedāt vestes duras induant et disciplinas cuz virgis recipiant. ecūs vñ Grego. Requaqz satisfacimus. si ab iniquitate cessamus nisi voluptates quasq; quas dilexerimus ecōtrio opposituis lamentis insequamur Item accidiosis t pigris iungendē vigilie sez vt mane surgāt t ecclias frequentent Et ita vt q̄q; peregrinatōes faciāt ¶ Item iracūdis et rancorosis iungēdū ē vt suis inimicis se recōcilient et oīa iracundia t vindictam ex corde dimittāt t

eum eisdem amicabiliter loquantur. z ergo eos se charitatie exhibeāt z sic de aliis. ¶ Queritur. vtrū satisfactione iūctam. sedi pctō mortali expletā. necesse sit iterare. Rūdeo fm Tho. in. iiij. distin. xv. Alique satisfactōes sunt ex qbs manet aliquis effectus in satisfacientiby ex quib⁹ actus satisfactōis rrāsijt sicut ex iciunio manet corpis debilitatio. Et dēo finis largitis subeo diminutio rcēys. Et tales satisfactōes in pctis facte nō oportet iterari. quia quātum ad istud qō eis manet p penitētiaz sequentē accepte fiūt Satisfactiōes aūt que non relinquunt aliquē effectū in satisfaciēte post qō actus trāsijt oportet q iteretur Sicut ēoe ozōe et similiby. Actus ei interior q totaliter trānsit nullo mō vinificat. sz oportet q iteret Ite Alberius magnus. et addidit vil delmus q talis teneat ad suscipiēdaz pro pcta pniam siue satisfactōem. nō tñ est ei imponēda pēitentia tāta qnta si nulla satisfactio imposita. qz pūmendū est. propter hoc quod iniuncta quā fecerit (licz extra cul pam) dōis maiorem cōritōem ei dederit. Et nota q nō ē in pctō mortali qui ē cōtritus. hac ille. Ergo bonū est qñ hō vult pfecte pniam sibi iniunctā. vt pus cōteat de pctis suis. et sic in ꝓtritōe penitentiā perficiat. ¶ Queritur vtz penitēs ꝓpleta pnia sit totaliter absolut⁹. Rūdeo q pnia q iniungit p pctis. aut est maior qz pctā fuerūt. tūc ds suppliuz remunerabit in vita eterna. Si equalis. tūc et toto absolutus est cōpleta pnia eq li fm qntitatem petō. Si minor. tunc qō adhuc restat. z qō hic min⁹ fecit. hōc in purgatorio supplebit. Et q sequitur q quilibet nō deberet abhorrere hic agere duā pniam. qz lauius ē hic satisfacere qz in purgatorio. qz pena purgatorij ē vol de acerba. vnde bt⁹ Aug⁹. Ignis purgatorius (et si eternus nō sit) miro mō est tñ grauis. Excellit em omnē penam quā aliqs passus est in hac vita. nunqz in carne est tāta pena iuuenta. licet mirabilia martyres passi sint tormenta. Ergo potius qs debet hic ieiunare per integrū annū vel amplius in pane z aqua qz ibi ardere p vnā solam horaz. Et hō pōt hic in pñti breuius satisfacere dū est in rpe gre qz in futuro qñ erit rps iustic. vñ ꝓba. Diem p anno tibi dedi. diem. s. in pñti. p anno. s. in futuro. Vū ex emplū scribit Jacob⁹ de vitriaco. Fuit qdam mulier q dū diu mortua iacuisset antequz corpus eius in terrā sepediret. ita in corpus reuertēte reuirit z a dño obtinuit vt seculo viuēs in corpe purgatorium sustineret. z p pctis suis hic satisfaceret. vñ longo tpe tam mirabiliter se afflixit vt qñqz se volūtarie in ignē iecit et qñqz tpe hyemali in aqua glaciali diu moraretur. Et reprehensa de tāta austeritate Rūdit nihil esse que hic paterer. respectu pene purgatorij in quo anime post hanc vitaz purgant. que hic non plene per satisfactionem purgate fuerunt. ¶

Decē genera hoim agunt pniam. quoz vnū tm genus verā agit.

Liendū aūt q decez genera hominū agūt pniaz. quoz solum vnū genus veram pniam agit. Primi sunt q ꝓfitent. tm nō integre oia pctā sua. sed aliq pctā scienter occultant. Illaz ꝓfessionē ds nō acceptat. qz oportet hoiem penitētez oia pctā ꝓfiteri q cognoscit se cōmisisse si vult indulgentiaz cōsequi petō. qa deus vnū pctm mortale sine alio nō dimittit. vñ Deutrono. xxij. Dei pfecta sunt opa. Non em pōt deus dimidiare grām suā q dimittat q tem. et ptem nō. vñ⁹. Larga da pietas veniam non dimidiabit. Aut nihil aut totum te lachrimante dabit. Ergo peccator debet duo facere. Primo debet memorari oīa peccata sua. et omne posse suum facere audiendo sermones. et ad memoriam reuocando quibus temporibus et in quibus locis. et quotiens cōtra deum per totum annum fecerit. Secundo debet deum rogare vt sibi reuelet

a sibi cor suū illuminet ad cognoscendū
petā sua. z sic accedere ad confessionē z ꝯ
nia petā sua nude et aperte confiteri. sic q
confessor intelligat nullum ex hūana ve
recundia celando vel palliādo vl obticē
do et sic hīe firmā spem de indulgētia obz
peccatorum. quia si hō centū petā mortalia
cōmisisset z diligentiā suaz exhibuisset audiē
do sm̄ones et strutando suam conscienz
ad recognoscendū sua petā et nō posset
plura petā q̄z decez cognoscere z illa inte
graliter confiteri et libenter vellet confi
teri oia. si ea cognosceret. tūc deus sibi ō
nia confessa. z cetā oblita indulger. vñ Ysi
do. in quodā sm̄o. Confessio sanat confes
sio iustificat. confessio pars venie donat
Dis em̄ spes in confessione cōsistit. in con
fessiōe locus misericordie est. Sic ecōuerso si
q̄s decē petā mortalia cōmisisset z solū
mō nouē confiteret z vnū de his sciens ob
ticeret ex verecundia. nulla venia conseq̄
retur. vñ Amb. in li. de paradiso. Nō ei
quisq̄ a peccō iustificari poterit nisi petīs
ante confessus fuerit. Unde exemplum
Erat quida rex q̄ habuit filiā deuotam
z castā q̄ fuit mater viduarū z pupillo
que p̄posuit intrare religionē z p̄suluit
papē. qui audiens tot bona ab ea fieri
pauperib⁹ displicuit ei ingressus que iniecit
postmodū oculos suos in quendā scrip
torem qui ei ministrabat ad mensaz et
et tali⁹ visis z concupiscentia cecidit in lap
sum carnis et cepit puerū. Que territa
quod h̄ sacrū timens deshonestare totum
regnum et totā parentelā. Cōsulit quā
dam antiquam vetulā q̄ fecit ei abortiuz
Et hoc filia regis turbata est. sic q̄ā
plius nunq̄ vel raro visa est ridere vel
gaudere. ad quam pater ait. Tu semper
es turbata. nec delectaris in his q̄ sunt
mundi. ideo mihi placeret intres aliq̄m
religionem Que ingressa religionem ita
seriose vixit q̄ raro visa est cum ceteris
puellis cōuersari vel letari. sic q̄ ipsa fuit
exēplum oīb⁹ p̄ginib⁹ totius ordis. Que
tandē infirmata graviter defuncta est et
infra triginta dies apparuit abbatisse
dicens se esse damnatā. Et abbatissa ait
Quō hoc factum est cū tu eram religiose
vixisti q̄ tu fuisti speculuz oim nostrum
Rndit. quoddā petīs cōmisi i secto. qō
pre verecundia hūana nunq̄ confessa fuz
cuius de hoc semp dolui. z semp tristis
fui. Et ecce istud q̄ virginitati meā q̄didi
et insup puerū quē sic cōcepi occidi. Et
si hoc petīs confessa fuissem. deus milles
sies h̄ mihi indulsisset si milleties hoc cō
misissem Sed q̄ scienter semp illud ob
ticui. ideo eternaliter dānata sum P
Secūdi sunt q̄ oīa petā sua que in me
moria hūt p̄fitent. sed reticent unum vl
plura in volūtate iterū faciendi Itez nō
p̄ficit sīlis confessio. q̄ sicut nullus
peccatum reseruandū est in actu sic nec i
voluntate Quilibet em̄ penitens debet
habere volūtatem amplius nunq̄ peccā
di si vult consequi remissionez peccatoz
Signū ait q̄ ds amplius non habz vo
lūtatē peccandi est. qā nō solū ponit
peccata. sed etiaz occasiones peccatoz h̄
in illis apparz q̄ veraciter p̄uertuntur z
firmū p̄positū h̄nt se emēdādi. q̄ rales
abiicite habitū superbum z capucia mag
na. crines alia pepla cū quibus peccauerunt.
quia vere penitens dz abūcere z postpo
nere illa oīa quibus nisi ad peccandū
vtebantur Ergo si confessor quereret an
plus vis talia cōmittere. Rndit verus
penitens non. q̄ diu. vsq̄ ad mortem.
Habes adhuc illa ornamēta cū quibus
peccasti ad quid valent. Si nō vis vti
amplius ad peccandum talibus nō dare
dēs filiis tuis. vel filiab⁹. ne des eis occa
sionem peccandi. alias reus eris omniū
peccatorū que ipsi committent Ergo ve
rus penitens debet abūcere non solum
actum sed voluntatez z occasionē peccā
di. Unde si quis illicite chorizasset vl ac
tum luxurie extra statum matrimonij cō
misisset vel inebriatus fuisset. vel suam
proximam vxorem sine causa ex rancore
et vindicta percussisset. vel ei⁹ cuicunq̄ ho
mini maledixisset etc. Quis illa oia
p̄fiteretur cū si nō haberet firmū ꝓpositu

amplius talia dimittere. confessio sua si
bi nihil pdest Ergo oportet ne in tali p
posito ad cõfessionẽ accedere q amplius
vsq; ad mortez nũq; vis illicite chorizare
et ad tabernam ire et teipm lebriare nec
vxorem propriam. et alios homies nec
verbo nec facto ꝓtra iustitiam offendere
et sic de alijs petis Q Vereq; sunt
q̃ dolent de petis et cõfitent petã sua sed
ablata nõ restituũt. illis tal pfessio nihil
pdest. Quia fm Augu. peccatũ nõ di
mittitur nisi ablatũ restituat. Et in hoc
nõ põt ds excusari. q̃ habz facultatem re
stituendi. Sed si paup est z non põt red
dere sufficit voluntas Sciendu autem
q; quilibet statim debet restituere z prio
suo satisfacere anteq; ad colonez accedat
si cõmode põt. Sed dicetes quo dz fie
ri restitutio. Rñdeo si furtum per te cõ
missuz ẽ occultum tũc debet fieri restitu
tio p sacedotem. vel pfessoz sine expres
sione tui nomis. ne teipm infames vel
si iam cõmode non potes restituere. tũc
p eumdẽ sacerdotem vel confessorẽ ỏbes
petere dilationem ab alio Vel si est mã
festũ. tũc p teipm debes dilationẽ petere
Et si ille tibi nolit dare dilationẽ. tũc tu
teneris cedere oibus bõis tuis vsq; ad
extremã necitatẽ. z ei restituere bõa ipius
Sciendu aũt q; q̃ debita tenent sol
uere primis. si terminus solutõis aduc
nerit. z pñt soluere et nolunt tales non
debent absolui a peccatis. nec ad sacrã
mentũ colonen accedere. nisi antea sol
uerint. Item sciendum q non solum ma
gna ablata sunt restituenda. sed etiã per
ua Verbi gracia. si ad ꝓtatum tui proxi
mi iuisses et contra voluntatem suã vnũ
pannum plenum graminibus abstulisti
ses vel ei alias in fructibo et legendo dã
num scienter cuz pecoribus intulisses vel
botros de vineis. vel poma vel pira de
arboribo abcerpisses. tunc tu teneris fm
psilii confessoris p omnib; satisfacere
Vnde sciẽdũ q; q̃ sic diuersis homi
nibus qua dãa intulisset quos tũ non
nouit. talis debet facere vnam summaz
fm suam estimationem et cum cõsilio sui
confessoris illam summam dare ad fru
ctuã alicuius eccle. z signãter ad illam
in cuius parrochia dãnã fecit. vel etiam
paupũ. Et notandũ q; usurarij q̃ accꝑ
perunt usurã. z lusores q̃ ex auaricia z p
ter lucrũz luserũt. z mercatores q̃ emen
do z vendendo ꝓximis decperũt. z me
chanici et laboratores q̃ in laborib; suis
scienter fraudem cõmiserunt. z serui z ã
ille q̃ bona dñoz suoz abstulerunt. oẽs
isti non pñt absolui a peccatis nisi resti
tuant. Unde ad vere penitentes loqui
tur dñs. iiij. Regum. viij. Restitue eĩ oĩ
nia que ẽ sua. Et Leui. vi. Reddet oia
q̃ per fraudem voluerit habere integra
Hinc etiaz xp̃us dicit in euangelio Red
de quod debes. Uñ Augustinus. Tu
peris q̃ det tibi deus quod ex debito nõ
debet. et tu non vis ꝓximo tuo reddere
quod ex debito debes R Item sci
endũ q; hec restitutio nõ solum intellig̃
da est de rebus ũtis. sed etiam de fama
bois z honore Grauius enim peccamus
inferendo ꝓximo famã bonaz̃ si ei aufe
ramus qualcunq; res tales quia fama
melior est q̃ aliqua res talis q̃ possit.
Unde Salomon puer. xx. Melius est
nomen bonũ q̃ vngenta ꝓciosa totius
ric Et quo patet q; detractores bone fa
me deteriores sunt q̃ fures vel raptores
rerum temporalium Ambrosius. Tole
rabiliores sunt fures qui nobis bona tẽ
poralia nostra diripiunt q̃ detractores
qui nobis bonam famam nostrã dila
cerant. Ergo qui fasc ꝓximũ furti infa
mant tenetur ergo illos apõ quos dixit
reuocare. si vult psequi veniam peccato
rum. Ergo illi detractores difficulter sa
tisfacient. Unde Hieronimus. Non fa
cilis venia ꝓtata dixisse ỏ recte. Simi
liter illi grauiter peccãt qui detractores
libẽter audiũt. Uñ Bernardus Dejra
here an detrabẽtez audire quid hoz dã
nabilẽ sit. nõ facile dixerim. Uñ iter oia
peccata difficilius dimittũtur illa duo
peccata. scilicet detractio. et iniustarum

rarum ablatio. Et ratio est quia ibi non fuit cōtritio nec confessio nisi fiat bone fame. & rei ablate restitutio S

Quarti sunt qui confitent peta sua nec ei suis offensoribus indulgeer volūt et talis cōfessio nō est vtilis. Quia nequa ꝙ deus dimittit suā offensam. nisi & nos uris debitoribus dimittamus. vñ Aug⁹ sup Matthēū talē indulgentiaz acceptaturus est a deo. qualē et ipe dederit prio Sed diceres qualiter oportet me indulgere iimicis meis. Rūdeo q sic oportet te indulgere iimicis tuis q nō vis te ex vindicta vel rancore vindicare. necꝫ verbo necꝫ facto Item vt nec vindictā petas a deo sup eoz venire in fiuriū. & vt ei ōnia signa cōia charitatis exhibeas. que aliis hominibus exhibere ꝓsueuisti. sloquendo salutando & sic de aliis Sed contra hoc faciunt qui nolunt aliquibus loqui. nec ad domos eoz ire. nec eos in via salutare. nec respondere que omnia sunt signa rancoris in corde ꝗuis oze dicant se eis indulsisse. vnde Haymo. sup Matthēū. Nihil prodest oze dimittere si seruat iracundiā in mente. Ergo verus penitens non solū oze. sed etiaz corde in dulgere debet Et posset esse tanta iniuria et offensa. & quis posset ex tāto feruore indulgere q ex hoc sequeret remissiōz oīm peccatoz suoz vñ Grego. Qui in se peccanti clementer indulserit. nullum peccati vestigium in eius aia remanebit Exemplū Erat quidaz miles q occidit patrē alterius militez. & filius eius q̄siuit oportunitatē quo posset vindicare pzem suū. et ꝓtigit q in die parasceues ille miles incessit sine armis. quē ille alius insecutus est volens eum occidere Tunc ille pstrauit se ad pedes ei⁹ dicens Propter mortē dñi nostri ihu xpi quā hodie pro nobis sustinuit ignosce mihi q̄ppiem tuū occidi Tūc ille ꝓcerus dixit Propter mortē dñi nostri ihu xpi tibi ignosco. et eleuauit eū de terra. et in signū reconciliationis osculatus est eū. Cum autez idem miles ecclaz intraret et cum ceteris crucifixum domini nostri iesu christi osculare tur. Tunc crucifixus amplexatus est euz dicens Quia hodie indulsisti ei propter me qui patrem tuū occidit. ideo hodie indulgeo tibi oīa peta tua. et in signuz reconciliationis osculoz te in manillā tuā. Ideo videtes circumstantes glificauerūt dei bonitatē & misericordiam. Sciendū tñ q quādo ds alteri iniuriam fecit. tunc ille tenet offensam dimittere. sed iusticiā pōt ab eo exigere vt ei satisfaciat et damnū recompenset sm q iusticia dictauerit.

¶ Quinti sunt qui et si vere peniteāt et ꝓfitent oīa peta sua. tñ imediate reciduant. talis pnia etiam erit inutilis. vnde Aug⁹. Frustis est pnia quaz sequēs culpa inquinat. nil valet a malis veniam poscere. et mala denuo reiterare Sciendum q retidiuātes postq̄ ꝓsecuti sunt remissionē petōz & denuo peccāt peiores efficiunt q̄z antea fuerūt. Luce. xi. Erūt nouissima peiora prioribus. Item tales grauiter deum offendunt ꝓpter ingratitudinē Vñ Isid. de sum. bo. Deteriores & non penitens est q adhuc agit ꝓpter qđ penitet Verbi gratia. ebriosus confiteatur. & statim post pascha inebriat. Similiter blasphemus. iracundus superbus. luxuriosus et sic de aliis Ergo pnia vera dz esse perseuerans. hoc est q semper doleat se peccasse. & in tñ petīm displiceat vt nunq̄ libeat hoc iterare. Hugo de sancto vict. Qñ deus in contritōne absoluit hoiem a peccatis ligat eū vinclo ꝑpetue detestationis. vt petīm de cetero semp detestet. vñ Math. x. Qui pseuerauerit vsq̄ in finē hic saluus erit. supple in penitencia. ¶

Sexti sunt qui ꝓfitent. tñ ꝓpter multitudinē petōz. vel ꝓpter malam ꝓsuetudinē peccandi diffidūt se posse satisfacere. nec per cōsequens veniam consequentur. vnde Augustī. Penitentia que ex fiducia nō procedit. inutilis est. sterilis manet & sine misericordia. vñ Amb. nō pōt bñ agere pniaz q nō sperat idulgentiā. Sic cayn pniaz egit dicēs. maior est mea iniquitas q̄z vt veniā mereat. sicz iudas pniaz egit &

cens. Heu q̄ traditi sanguinem iustum et sic desperauit. et seipsum suspendit vñ Leo papa i quodā ſmo. Sceleratoꝛ oi bo o iuda t infideliꝭ extitit quē nō pe nitencia duxit ad dñm. ſz desperatio traxit ad laqueū. Vñ vere penitēs dz cuz bōa fiducia ꝓfiteri t priusm agere. etiā ſi mil le milia petā mortalia ꝓmiſiſſet. vñ Ber nar. Maioꝛ est dei pietas q̄ iquis iniq tas. Sicut em scintilla in medio maris ita oīs iniquitas hois ad miscōiam dei ſmo nulla ē ꝓportio quo ad petā hoiz q̄ sunt finita. t quo ad miscōiaz dei q̄ est in finita. vñ Aristo. viij. phiſi. Finiti ad in finitū nulla est ꝓportio. Vñ dñs ōt per Ezechie. xviij. In quacūq die pcōz in gemuerit. ꝛc Idem. xxi. Nolo mortē pcōris ¶ Septimi sunt q̄ ꝓfitent petā sua et nō resignāt officio phibita q̄ sine pec cato mortali ꝓfiteri n pūt. de hac re dante xxv. F. ¶ Octaui sunt q̄ ꝓfitent ex sola ꝓfuetudine. vel timore hūano nō ex grā nec charitate. Et talis cōfessio nō est sō accepta nec hoi salutifera q̄ non ex cha ritate procedit sep solū ex timore hamano et etiam ex verecundia. quia verecundant q̄ sc alijs xp̄ianis non cōformant. ideo cōfitent ne ab alijs hōibus despiciantur ¶ Et illoꝛ qui ex tioze t verecūdia hūna confitentur sunt duo signa per que cognoscuntur. Primum est q̄ tales dif feruūt suam confessionez vsq̄ ad vltimā heb domadā. t q̄ vltra differre nō pūt tūc confitent ex quadā verecūdia. ne videā tur heretici vel pagani. ne post mortem priuent ecclesiastica sepultura. Quia ſm ius canonicū q̄ nō cōfitent in quadrage ſima t non coicant in pasca. nō dūt sepe liri in cimiterio. vel alio loco sacrato sed in campo. sed si liceret. et nō esset verecū dia. tunc tales q̄sic distulerūt suā cōfessi onem vsq̄ ad vltimā hebdomadā (cuz tamen habuissent tēpus t oportunitatē confitendi) vlterius differrent. et raro vel nunq̄ confiterent. si homines nō ti ērent. et hoc est signū q̄ nō hūt grām t cha ritatem q̄ ſm Gizo. Charitas non est ociosa. Operatur em magna si est. Vñ Bern. O bone ihu non est amoꝛ tuus ociosus q̄ te diligūt nō repellunt. Non est amoꝛ tuus trā sitoꝛius. sed eternꝰ. Et his sequit q̄ si tales hūt gratiā t charitatē tēpestiue fuissent moti ad ꝓfessionē et ad penitēciam agēdam. vt digne possent cōicare sacrīm. Et vt opa eoꝝ essent deo accepta. Qz vnū pater nr vel vna dies iciunij post contritionē et ꝓfessionem plus valz q̄ mille pī noster vl totū qua dragesimā iciunasse in vno peccato mor tali. Secundum signum q̄ tales tam cito post pascha recidiuāt. et in nullo vitij suaz emēdant. sed imediate post pascha viuūt sicut antea vixerunt. t eadem petā iterato cōmittunt q̄ antea ꝓfessi fuerunt. Et hoc est signū q̄ non vere sed ficte. nō ex charitate sed ex ꝓfuetudine priusm egerunt. nec firmū ꝓpositū se emendandi habuerūt. ¶ Noni sunt q̄ ꝓfitent t priuz suscipiunt sed eā nō ꝓsequūt. talis cōfessio nō ꝓficit ad salutē. Hoc pz ex eo. quia est vnus casus de q̄uoꝛ casibꝰ in quibꝰ ite randa est confessio. hoc q̄re. iij. p. t

Decimi sunt qui vere penitent. t ꝛ rum pnia est salubris et ꝓficua. t sunt ꝛ li q̄ dolent de offitio peris suis et ꝓfiten tur omia petā sua pure t integre in q̄bus recognoscūt se deliquisse. t hūt firmū ꝓ positū amplꝰ nunq̄ velle peccare. t pa ri sunt satisfacere ſm ꝓsiliū sui cōfessoris ſm suā possibilitatē. Et q̄ ista hūt illi re missionē petoꝝ suoꝝ cōsequūtur. t si tot petā cōmisissent q̄e sunt gutte in mari et miscōia dei suꝑ omia opa eius. Explic. Nobilis quidaz peccauit cū filia ꝓpria et cōpunctus in quodā sermone accessit ad archiepm quēdam in francia et cōfes sus est cum magna ꝓtritione. t q̄siuit ab eo vtrū possibile esset adhuc gram t mi sericordiā posse ꝓsequi a deo. Rndit eps q̄ sic. si saltem satisfacere vellet. quia dei miscōia est infinita. Et ille dixit se para tum esse ad satisfactionem ſm possibili tatem. Et ipe iniunxit sibi sep remanē pe nitenciam. Qui nobilis genens et mi

macõpunctione periuit sibi iniungi ma
iorem pniam dicens. q si vsq ad no
uissimum diem penitere. nõ esset sibi ni
mium p tãtis petis. Tunc ep̃s videns
suam intimã cordis ꝓtritionẽ diminuit
sibi illos septem ãnos. t iniunxit sibi so
lum tres dies in pane t aqua. Et ille re
rum plus gemẽs dixit. dñe quid facitis
Ego petiui pniam maiorem. t vos im
ponitis mihi minorẽ. t etiã quasi nullã
pro tã magnis petis que ꝓtra deũ cõmi
si. Tunc ep̃s cernens suam maximã cõ
tritionez cordis iniunxit ei vnum pater
noster Tunc ille maxime gemens. et sic
gemendo expirauit Et credendum est q
ista intima cordis contritio deleat sibi
penam et culpam. et q statim sine purga
torio ad celum euolauit.

De sacramẽto Eucharistie.

A Aro mea vere est cib. t san
guis meus vere est potus.
In qbꝰ ꝓbis fit mẽtio õ sa
cramẽto eucharistie. qõ est
quartũ sacramentũ in ordine. Vñ hic q
rit q̃lit ep̃s fit in hoc sacro. Rñdeo sm
Tho. in iij. dist. t. Christus idẽ q de ꝑ
gine natus p nob̃ passus ꝓtinet in hoc
sacramẽto Itez queritꝝ quot modis hoc
sacramentũ sumit. Rñdeo q tripl̃r sumi
tur. Primo spualiter tm. vt qui accipit
rem sacramẽti. i. gram t nõ sacrm. vnde
Aug⁹. Crede et manducasti. Sed que
ritur q isti sunt q istud sacramẽtũ sic spi
ritualiter accipiunt. Rñdeo q sunt qua
tuor gña hoim. Primi qui in infirmita
te ꝓstituti sunt sic q nõ retinent cibũ. tñ
ex toto corde desiderant hoc sacrm. t tñ
ꝓter infirmitatẽ t vomitũ nõ ꝓsumunt
sumere. Et isti mãducant spualit. i. gram
sacramẽti ꝯcipiũt per desiderium quod
b̃nt ad sacrm. et tales nullo mõ debent
sumere sacramentũ q sic infirmi sunt q ei
bũ nullo modo retinere possunt. qz suffi
cit eis illa spualis mãducatio Vñ eccm
plum Quidaz beatus deuotionem ma
gnam in sacramẽto alteris hñs oñi die
si aliquo mõ potuit integrã missaz audi
uit. Cũ mori deberet. et ꝓter vomitum
cõcare nõ posset. t de hoc multũ dolens
pcurr̃ sibi latus suũ lauari t in pãno mũ
dissimo corpus xp̃i supponi. Quo facto
pãnus paulatim corpi xp̃i cessit. t mox
vt corpus xp̃i nudã carnẽ illius hois te
tigit vsq ad cor cunctis videntibꝰ pcu
rauit. Scõi sunt qui ꝓparauerũt se
ad hoc sacrm sm suũ posse. t sacerdos õ
negat eis et etiã ipi bñliter perũt t deli
derant hoc sacrm. t sic ex obedientia sacer
dotis ablitinẽt a sacramẽtali ꝯceptõe isti
us sacramẽti. Isti etiã vt puro spualiter
sumãt. Ergo patienter ferre dñt tales si
hoc sacrm eis nõ ad libitum porrigitur.
Tercy sunt q in agone ꝓstituti liben
ter vellent ꝓfiteri t cõcare t sacerdotem
hꝫ nõ ꝑsit. si tales in tali ꝓposito t ꝓtri
tione decedũt. spualiter cõcauerũt ꝓpt
ꝓtritionẽ quã b̃nt de petis. t desideriuz
qõ b̃nt ad sacrm Secundus q deus qñ
cq̃ mutat sup alios vt subitanea morte
moriant sine contritione et sacramentis
vt cõiter illis ꝓtingit q parẽtes in hono
rant. vel etiã q alias enormit. ꝓtra deuz
delinquũt. nõ ex ignorãtia vel infirmi
tate. sed ex certa malicia. vt vsurary. adul
teri. lusores blasphematores t sic de alijs.
Quarti sunt. qui ex puro corde deo
seruiunt. t cũ magno desiderio hoc sacra
mentũ appetunt. attñ ex bñlitate et reue
rentia sacramẽti nõ audẽt ad h̃ sacramẽ
tum accedere. Et sic oñi die ꝙlibz hõ q
bz magnã affectõem t deuotionẽ ad sa
cramentũ põt sic spiritualit cõcare. vñ
Aug⁹. Crede et mãducasti Et tales qñ
cq̃ q sic cum tam magno desiderio t affe
ctione audiũt missam maiorem gratiam
interdũ pñt ꝓsequi q̃ ipe sacerdos cele
brans ipsaz missam. quia sacerdotes nõ
sunt semper bene disꝑsiti. sed quãdoq
distracti et indeuoti.

Qui indigne cõmunicat

Secundo sumitur hoc sacramē-
tū tm̄ sacramētaliter vt cōicans
in petō mortali. sic iudas cōica
uit. Et h̄uius tales petōres veriꝫ sacrm̄
sumūt. nō tm̄ fructū sacrāmēti percipiūt. im
mo saptē magna periculā incurrūt. Pri
mo q̄a tales homicide xp̄i sunt. vnde p̄.
Lozx. xi. Quicunq; manducauerit panē
vel biberit calicem dñi indigne. reus erit
corpis et sanguinis dñi. vñ Amb. Qui
indigne xp̄m sumit. idē est ac si ip̄m iter
ficiat. Vnde ōt wilhel. lugd. Si quis
sciret q̄ fidem haberꝫ. se semel xp̄m cruci
fixisse. ipse vellet nudis pedib; toto tpe
vite sue pniam agere. Quid q̄ deberent
illi facere qui toties indigne cōicauerūt
et petm̄ sic̄ illi petō toties pniserūt. vñ
Grego. Magis peccat q̄ sic permittit regnan
tem in celo. q̄ qui crucifixit degentem in
terra. Secō tales q̄q; puniūtur in cor
pore. q̄ interdū infirmātur post indig
nam cōionem. vnō apl's. p̄. Lozx. xi. Ideo
inter vos multi infirmi et imbecilles. et
in figurā huius post pascha tales indig
ne cōicantes ꝛaz diuersis infirmitatibus a
deo plagant. imo q̄ maius est post in
dignam cōionem q̄q; morte subitanea
moriuntur. Vnō legit q̄ q̄dam sacerdos
phibuit quendaz petōrem a cōione. qui
cōfestione hūana ductus accessit ad com
munionē cū ceteris dominicis. Et q̄z
cito corpus ad inchatuz os suū accepit.
tācito infelicem aiaz suam reddidit. ꝛ ꝛ
pirauit morte subitanea coraz oīm ppl'o.
Tercio tales peiores sunt iudeis. Prio
in hoc q̄ iudei ignoranter xp̄m crucifi-
xerunt. Vnde apl's. p̄. Lozx. ij. Si cogno
uissent nunq; dominum glorie crucifixis
sent. Sed isti xp̄iani indigne cōicantes
peccant scienter. quia credunt ibi esse cre
atorem suū ip̄m xp̄m mare filiū. Et q̄n
to grauius est peccare scienter q̄ ignorā
ter. tanto peiores sunt indigne cōmuni-
cātes ipsis iudeis. Et in signū hui' xp̄s
non pōt pro talibz orare patrez suū sicut
orauit pro iudeis dicens. Pater ignosce
illis q̄a nesciūt q̄d faciunt. Secundo q̄z
concumdia crucifixionis xp̄o tantum s
mel a iudeis est illata. Ab indigne cōicā
tib; aūt toties quoties indigne sciens
ad sacramentum accesserint. Vnō apl's
Hebre. vi. Rursum crucifigentes filiū
dei Quarto q̄a tales iudicū sibi mādu
cant ꝛ bibunt Et sic p̄sequēter incidunt
in illam sniam qua dñs dicturus est in
extremo iudicio ad eos q̄a sitistis je'
crūt Ite maledicti in ignem eternum ꝛc.
Quinto tales indigne cōicantes similes
sunt iude ꝛ eis p̄inget vt iude de q̄ legi
tur q̄ sathanas in eum introuit. ꝛ xp̄m
tradidit. desperauit ꝛ postmodū sēpm
suspendit. Sic indigne cōmunicantes
incidunt in maiorem prātem diabolicā
antes fuerūt. Sexto iudas xp̄m tradidit
et iudeis vendidit. sed indigne commu
nicans peius facit. vnde Remigius su
per illō Matth. Ve illi per quem filius
homis tradet. ve tradentib; xp̄m ad cru
cifigendū. sz ve cū maligna p̄sciencia sub
sacramento sumentib; illū. Et si non tra
dunt iudeis ad crucifigendū. tradunt tm̄
ip̄m membris inimici p̄sumendū. vñ et
am Aug'. Dag; peccāt tradētes xp̄m
petō ꝛ mēbris ch̄ri. q̄ trradiderūt eū cruci
fixoribz iudeis. Et go xp̄s pōt dicere cm̄
Grego. ō quotidz sumēte corpus suū in
digne sicut dixit de iuda. Vt cūcti man'
tradentis me mecū est in mensa. Sicut
iudas tradidit xp̄m persecutoribz. sic iu
mens corpus xp̄i indigne tradit illū q̄
tū in se est demonibz. dū ponit illum lo
cū qui est demonū. Septo q̄ est magna
ingratitudo q̄ ibi cōmittit. nam in sacra
mēto illo moꝛs dñi figurat quam p̄ho
minibz sustinuit. vnō apl's. p̄. Lozx. xi.
Quotienscunq; manducabitis panē
hunc ꝛ calicē biberis mortē dñi annūcia
bitis ꝛc. Vñ etiā xp̄s q̄n hoc sacrament
um instituit dixit Hoc facite in mei cō
memorationez. Magna vero ingratitu
do est ei contumdia inferre. ꝛ eius vulne
ra renouare quem recordatur mortuum
pro suo amore et salute Vnde potest do
minus dicere idigne cōicātibz dictū p̄.

Super dolorem vulnerum meorum ad diderunt. Item magna ingratitudo est q̄ ibi venit diuina maiestas visitare hominem in sacramento altaris. et hoc cuz plenitudine caritatiū z gratiarū. Unō illud sacramentū vocat eucharistia. i. bona gratia. Et miser homo nō timet cōmeliam ei inferre quem pro posse debuit honorare. Satis admirare possumus i hac parte diuinā bonitatem z humanā querelatem. vnde pō. Quid est hō quia magnificas eū. Et eriā bene pōt dici de dño ihu xpo illud Ecci. xxix. Pascet. scz cum corpe xpio. z potabit cum sanguine suo pcioso ingratos. et adhuc amara audiet Septimo q̄ tales idigne cōicantes fdiciores vid nt esse ceteris peccatoribo Josum em̄ summū bonū est eis nocium et ex medicina infirmantur. et ex ipsa vita moriunt. Quia sicut ex ipo sacramento digne communicantes acquirunt sibi vitam eternam. Unde Johan. vi. Qui manducat hunc panem viuet in eternuz. Sic ex eodem sacramento indigne communicantes incurrunt eternam damnatione. vnō Chrīs. sup Johā. Sicut corporalis cibus cū ventrem inuenerit a dictis humoribus occupatū. amplius ledit. magis nocet naturā z nullum pstat auxilium. ita spūalis cibus si aliquē reppererit malignitate pollutum magis eū perdit non sua natura. sed accipientis vicia.

¶ Unde sciendū q̄ debet cum deuotione z reuerentia z timore ad hoc sacramentum debet accedere. Et ad hoc incitant nos diuersa exempla sacre scripture Nam beatus Johes baptista in vtero matris sanctificatus. a puericia in heremo conuersatus inuitatus adño vt eum baptizaret. timuit tangere verticem dñi. Unde cantat ecclesia. Baptista contremuit et non audet tangere sanctum dei verticem. sed clamat cū tremore. sanctifica me saluator. Quāto magis nos timere debemus cū corpus xpi verum sumimus. et quo Jobes in tantū timuit xpi cem dñi tāgere. qui tāte sanctitatis fuit q̄ christus de eo in euangelio testimoniū phibuit dicens. Inter natos mulierum non surrexit maior iohāne baptista Item beatus Marcus sibi abscidit pollicem. vt ineptus esset sacerdotio. tantuz em̄ reuerebat corpis dñi confectionem. Item q̄dam senior inter heremitas cum ab illis eligeret in sacerdotem. z ab ep̄o esset ordinatus. ait. Licet ego sacerdos sim ordinatus. em̄ in vita mea numq̄s cōficiā. reputās se indignuz p̄sicere corpus xpi. Et legit Matth. viij. q̄ Centurio dixit xpo dicēte ei. Ego veniā z curabo puerum tuū. Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū. Sic q̄libet cū vera hūlitate z reuerentia ad hoc sacramentū accedere debet cogitando sic. O deus ad tā lud venerabile sacramentū nō sufficeret mille anni ad p̄parationē q̄ dignam quāto magis ego miser indignus sum q̄ pecco quotidie. z heu imp̄paratus accedo. Fuis em̄ non sum dignus. tamen bene sum necessar⁹ hec salubri medicina. vñ Ambrosius. Qui vulnus habet medicinam requirat. vulnus est quia sub peccato sumus. medicina est celeste et venerabile sacramentum.

Fructus digne communicantium.

Dercio sumit sacramentaliter spiritualiter. vt q̄ in gratia accedūt et digne cōicant. Quātū āt homi sit digne se p̄parare ad percipiendū sacramentū eucharistie possum⁹ dicere ex his gradibus q̄ ibi sumunt in h̄ sacramēto Pro quo sciendū q̄ qñ corpus xpi accipis hō tūc sumis q̄nq̄ res. Prima est ip̄m corpus qđ sumpsit de v̄gine qđ spiritus scūs de purissimo sanguine marie formauit. Secūda est sanguis ip̄ius quez fudit in cruce. Tercia est ipsa aīa quam pater misit de corde suo in vterū v̄ginis Quarta est vita cū corpe. Quinta est inestabilis deitas. ¶ In p̄mis qñ accipis corpus xpi efficeris pticeps oim bonorum que xps operatus est in vita sua. i

iumando. predicādo. discurrēdo. orādo. largiendo. vigilando. ꝛ cūs Insuper to cius meriti passionis xpi ſ Nam sanctus Tho. de aqno dr q in q̄libet missa inue nitur oīs fructus ꝛ vtilitas quā xps in vie parasceues o pro nob est in cruce ꝛ cū morte sua. Eandem grām ꝛ fructū quili bet deuotus d digne coicat recipit. Itez accipis ibi in hoc sacro participationes oīm meritoꝝ. totius ecclie ꝛ sanctorū in cēlo Vñ hoc verificet in nobis qđ xps in euangeli. dr. Alij laborauerūt. ꝛ vos in labores eoꝝ introistis. Hinc est q in symbolo catholice fidei dicim⁹. Credo sc̄oꝝ coiōnem. vñ Aug⁹tus magnus Per verū corpus xpi cōes nos oībus xpi gratijs ꝛ oīm fidelīū coicamus. ꝛ p pter qđ ꝛ iā coio dr. Jō aūt oīm bono rū xpi ꝛ oīm sc̄oꝝ facit nos coicare. vt si qđ deficit in singulis ex oīm sanctorum abundātia supleatur. Ibi in h sacro ha bemus ꝓphetes patriarchaꝝ. reuelatōes ꝛ illuminatōes gr̄arum. dignitates apl'o rū. victorias martyrū. scientiam confes soꝝ. mundicies virginū. charitatē angelorum ꝛ ꝑfectiones bona ꝛ merita oīm electoꝝ. que oīa a xpo in corpus eius mysticū fluxe rūt. ꝛ de q̄libet in quālibet q̄ charitatem spūsancti gr̄a reddūtur Vñ ihs xps pōt dicere ad quālibet digne coicantem illud Gen. xxx. qđ Jacob ad labā dixit. Mo dicū habuisti antequ venire ad te. ꝛ nunc ditues effectus es. benedixit tibi dns ad introitū tuū. Sc̄do cum accipis sangui nem mundaberis a peccatis. Vñ Heb. ix. Sanguis xpi emūdabit ꝯsciam nostrā ab operibus mortuis ad seruiendū deo viuenti. Quia si sanguis hircorū ꝛ vitu lorum in veteri lege iudeos mundauit. q̄nto magis sanguis xpi d effusus est p peccatis nrīs emundabit alas nr̄as q̄n to est maior tanto p̄ciosior ꝛ charior.

¶ Quarto. verū q hoc sacrm deleat venialia. Rādeo sm Tho. in. iiij. dist. xij. sic. Non vñ odorret q oīa venialia deleant. sed sm mensuram deuotionis. possz vñ tātus esse feruor q oīa venialia deleret. Itē quaritur. vtrum q vīs sacra mentum deleat mortalia. Rādeo sm. Tho. vbi supra. Non deler mortalia nī si oblita. Vñ q dr ablutio scelerū dupli citer potest intelligi. Vel q dr sic crimia abluere in q̄ntū ea impedit. Vel de his que non sunt in homis ꝯscia vel memo ria. Vel q h sacramentū. s. sumendo sang uinem xpi petā deleant oīdit Dr. dicens Honorabilis sanguis xpi si cū bo na volūtate sumit egritudinē extinguere poterit. Amb. Debeo illud sp accipere. vt mihi sp petā dimittantur. Vñ etiam. Ber. Eucharistie sacramentū potes est petā ꝙsumere. debellare obuias ptātes. et inferre cdis alas reuertentes de terra. Nota q vinū qđ datur coicantibꝰ nō est vinū ꝙsecratū sz est vinū purū. q secula res solummō sub specie panis recipiunt vez ꝛ totū xpm sm corpus ꝛ alias ꝛ dr rare Sed sacerdotes in missis recipiunt sub specie panis sub ꝛ specie vini. Nō aūt xps sit integraliter sub specie vini in calice. ꝛ qualr calix adorādus sit de hoc quere. i. S. ¶ Tercio q̄n accipis aiam xpi tūc accipis pignus vite eterne. si fi rali statu decedis. Vñ. canit de h sacra mēto. Et future gr̄e nobis pignus dat. q h sacrm dat vitā gr̄e in p̄nti. Joh. vi. Qui mād̄ucat meū carnē ꝛ bibit meū sangui nem hz vitā eternam. ¶ Quarto ibi ac cipis spm xpi. i. vitā xpi. Et accipiendo sic vitā cū corpore mutaberis in dei sic cibꝰ ꝛ potus mutat in te. Vñ vox diuis ad Aug⁹. dixit Non tu me mutabis i te sed tu mutaberis in me. Sic christus de cuilibet digne coicanti non tu me muta bis in te. ꝛc. Quia quicquid deus est q̄ natura h homo fit per grām d digne cō municet. Cum aūt deus habeat potenti am infinitam. ꝛ sapiam eternam ꝛ imen sam bonitatem. Et eius potentia hoi in hoc sacramēto coicata erit hō potentior ꝛā ad operandū ꝛā ad imperandū. Et eius sapientia efficit hō sapē tior ad di

lectationē boni z rcfurarōnem mali. Era
cuius bonitate hō fit magis pius et cha
ritatiuus z pacificus. Quinto recipien
do eius bonitatē aīa hois iplebit gr̄a et
dulcedie. qz nihil pōt aīam hois faciare
nisi solus deus. vñ Bern̄. Ad imaginē
qui ge dei facta est aīa rōnalis. ceteris
oibus occupari pt ipleri nō pōt. Lapar
em̄ dei est. dcdd do minus est nō eā im
plebit. vñ p̄s. Satiabor cuz apparuerit
gl̄ia tua. Vñ exemplū legit in lib. de do
ctis. z q̄dam scūs ep̄s in festo paschę do
minum rogauit. vt sibi reuelaret merita
tunc cōicantiū. Et dn̄s oñdit ei q̄ vidit
alios q̄si picez nigros. alios vero vt fer
rum ignitos. alios p̄o sanguinolentos.
ceteros p̄o ad instar solis fulgidos Rn̄
dit ei angelus dn̄i. Nigri sunt luxuriosi
et superbi. ignitiuari. sanguinolenti. ira
cūdi et blasphemi. q̄ oēs indigne accesse
runt. q̄uis sint contriti z confessi. tn nō ha
bent firmū ꝓpositum in futurū abstinēdi.
Ceteri p̄o qui sunt lucidi sunt isti quī ac
cesserūt digne cū ꝓposito firmo abstinē
di et emendandi vitam suam. A

De sacramēto extreme vnctionis

Vinctum sacramentū est ex
trema vnctio. Materia aūt
huius sacramenti est oleum
olive ab epō cōsecratū. et ra
le oleū z huius cōsecratio sunt de necessitate
huius sacramēti Forma aūt huius sacra
menti sm Tho. est ozō deprecatiua dicen
do per istā vnctionē z suā pīssimā mise
ricordiā indulgeat tibi dn̄s q̄cquid deli
qsti q visum Querit q̄dus cōfessēda est ex
trema vnctio. Rn̄deo sm Pe. de tharen.
nō nisi adultis infirmis in periculo mortis
cōstitutis ex ipa infirmitate Vñ nec da
tur cuntib ad bellū. nec nauigantib aut
bis q̄ mor occidēdi sunt. qz tales mors
nō iminz ex defectu nature sz ex euētu for
tunę. Pueris aūt nō dat qz nō hn̄t infir
mitatē spūalem cōtractā a pcō mortali
ctuali. nec dispositionē deuotionis ha
bere possunt ad h̄ sacrm. nec etiā dat na
turaliter stultis. Querit vtrū extrema vn
ctio debeat dari frenetic̄ z amētib. Rn̄
deo sm Pet. de tha. si in sana mente con
stituti nō petierit nō debz dari. si ꝓ pe
tierint dari debz. Tn̄ ad hoc aduertēdū
est sm Tho. q̄ illis furiosis z amentib
p̄cipue dari nō debet q̄ possent illi sacro
facere irreuerentiā aliquā inmūdiciam
nisi z ipi haberēt lucida intervalla in q̄b
sacra recognoscerēt. Item q̄ritur vtrum
extrema vnctō possit iterari. Rn̄deo sm
Tho. in. iiij. di. xxij. Iterari pōt sine ali
qua iniuria sacramēti. q̄a nō hz effectuz
ppetuū. eo q̄ sanitas corpis z mentis q̄
sunt effectus eius amitti possunt. In eis
debz q̄z egritudie iterari pōt. si prio q̄dez
sit in periculo mortis z euadat. z post recē
diuū pariat. qz erit q̄si alia infirmitas.
Et siliter si sit egritudo diuturna. vt hy
dropisis. q̄a tūc dz fieri q̄n videt p̄ducē
re ad periculū mortis. z si illud periculum
mortis euadat eadem infirmitate duran
te z postea ad sūm statū reducat iteruz
pōt inungi. q̄a iam est alius infirmitat̄
status q̄uis sit eadez infirmitas. Et no
tandū q̄ magist. in cōpen. theo. p̄te. ōt.
q̄n sepe q̄s ad mortez infirmat. sepe pōt
inungi. sed in vna infirmitate non debet
aliquis bis inungi. nisi eadez infirmitas
vltra annū p̄trahat. ita q̄ in vno anno
ppter vnam infirmitatē nequaq̄ bis in
ungat. Sz Bonauē. sup. iiij. redarguit
hoc dicēs. Absurdū est q̄ sacramenta re
gulentur sm motum astrorum. B

Effectūs extreme vnctōis

Querit quis sit effectus extreme
vnctionis. Rn̄deo q̄ est q̄dru
plex. quoruz duos ponit bn̄s
Tho. sup. iiij. di. xxiij. et alios duos ma
gister in cōpen. theolo. p̄te. Primus effe
ctus z p̄ncipalis sm bn̄m Tho. est sana
tio quedā spūalis que datur p̄tra quan
dam debilitatē vel ineptitudinem q̄ in
nob relinq̄tur ex peccato actuali vel oris

ūmando. ꝓdicādo. discurrēdo. orādo. largiendo. vigilando. ꝛ cūs Insuper to cius meriti passionis xp̄i Nam sanctus Tho. de ꝺcto ꝺr q̄ in q̄libet missa inue nitur oīs fructus ꝛ vtilitas quā xp̄us in die parasceues operatus est in cruce ꝛ cū morte sua. Eandem grām ꝛ fructū quili bet deuotus ꝺcipit. Itez accipis ibi in hoc sacro participationes oīm meritoꝝ totius ecclie ꝛ sanctorū in celo Vñ hoc verificet in nobis qđ xp̄us in euangelio. ꝺr. Alij laborauerūt. ꝛ vos in laborem eoꝝ introistis. Hinc est q̄ in symbolo catholice fidei ditim⁹. Credo sc̄orum coīonem. vñ Aug⁹tus magnus Per verū corpus xp̄i cōs nos oībus xp̄i gratijs ꝛ oīm fidelīū coīcamus. ꝛ p per qđ ꝛ iā coīo ꝺr. Jō aūt oīm bono rū xp̄i ꝛ oīm sc̄ōꝝ facit nos coīcare. vt si qđ deficit in singulis ex oīm sanctorum abundātia supleatur. Ibi in h̄ sacro ha bemus ꝓtues patriarchaꝝ. reuelatiōes ꝛ illuminatiōes ꝓphetarum. dignitates ap̄lo rū. victorias martyrū. letitatem ꝓfessoꝝ. mundicies virginū. charitatē angelorum ꝛ ꝓfter bona ꝛ merita oīm electoꝝ. que oīa. xp̄o in corpus eius mysticus fluxe runt. ꝛ de q̄libet in quemlibet q̄ charicatem ꝓfusseri grā recūdat Vñ ihs xp̄us pōt dicere ad quemlibet digne coīcantem illud Gen. xxx. qđ Jacob ad labā dixit. Mo dicū habuisti antecꝫ venirē ad te. ꝛ nunc dites effectus es. bñdixitq̄ tibi dñs ad introitū tuū. Sc̄o. cum accipis sanguinem mundaberis a peccatis. Vñ Heb. ix. Sanguis xp̄i emūdabit ꝺsciam nostrā ab operibus mortuis ad seruiendū deo viuenti. Quia si sanguis hircoꝝ ꝛ vitu lorum in veteri lege iudeos mundauit. q̄nto magis sanguis xp̄i ꝺ effusus est ꝓ peccatis nris emundabit alas nr̄as q̄n to est maior tanto p̄ciosior ꝛ charior.

Quinq. vtrū q̄ hoc sacrm ꝺleant venialia. Rñdeo ꝑm Tho. in. iiij. dist. xj. sic. Non m̄ odorter q̄ oīa venialia ꝺleant. sed ꝑm mensuram deuotionis. posset tñ tātus esse feruor q̄ oīa venialia ꝺleret. Itē quaritur. vtrum q̄ hūc sacra mentum ꝺleant mortalia. Rñdeo ꝑm Tho. vbi supra. Non ꝺleri mortalia ni si oblita. Vñ q̄ ꝺr ablutio scelerū dupli citer potest intelligi. Vel q̄ ꝺr sic crimia abluere in q̄ntū ea impedit. Vel de his que non sunt in homine ꝓscia vel memo ria. Or q̄ h̄ sacramentū. s. sumendo sanguinem xp̄i peccā ꝺleant oñdit Chrisostomus. Honorabilis sanguis xp̄i si cū bona volūtate sumit egritudinē extinguere poterit. Amb. Debeo illud sp accipere. vt mihi sp peccā dimittantur. Vñ etiam Ber. Eucharistie sacramentū potes est peccā ꝓsumere. debellare obuias p̄tes. et inferre cedis alias reuertentes de terra. Nota q̄ vinū qđ datur coīcantibꝰ nō est vinū ꝓsecratū sz est vinū purū. q̄ secula res solumm̄ sub specie panis recipiunt vez ꝛ totū xp̄m ꝑm corpus ꝛ alias ꝛ dei rare Sed sacerdotes in missis recipiunt sub specie panis sub ꝛ specie vini. Nō aūt xp̄s sit integraliter sub specie vini in calice. ꝛ qualr calix adorādus sit de hoc quere. i. S. Tercio qñ accipis aiam xp̄i tūc accipis pignus vite eterne. si sic i tali statu decedis. Vñ canit de h̄ sacra mēto. Et future gl̄e nobis pignus ꝺr. q̄ h̄ sacrm ꝺat vitā gr̄e in p̄nti. Joh. vi. Qui mā ducat me ipse viuet ꝓp̄me. Et in futuro ꝺat vitā gl̄e. vñ Joh. vi. Qui mā ducat meū carnē ꝛ bibit meū sanguinem h̄z vitā eternā. Quarto ibi accipis spm̄ xp̄i. i. vitā xp̄i. Et accipiendo sic vitā cū corpore mutaberis in dei sic cibo ꝛ potus mutat in te. Vñ vox diuis ad Aug⁹. dixit Non tu me mutabis in te sed tu mutaberis in me. Sic christus de cuilibet digne coīcanti non tu me muta bis in te. ꝛc. Quia quicquid deus est ex natura h̄ homo fit per grām q̄ digne cō municat. Cum aūt deus habeat potenti am infinitam. ꝛ sapiam eternam ꝛ imen sam bonitatem. Et eius potentia boi in hoc sacramēto coīcata erit hō potentior tā ad operandū q̄z ad imperandū. Et eius sapiencia efficit hō sap̄tior ad vi

lectationē boni ꝛ rēfuratōnem mali. Exa
cuius bonitate hō fit magis pius et cha
ritatiuus ꝛ pacificus. Quinto recipien
do eius bonitatē alia hois iplebit gra et
dulcedie. qz nihil pōt alam hois faciare
nisi solus deus. vñ Bern̄. Ad imaginē
qui ge dei facta est ania rōnalis. ceteris
oibus occupari pt ipleri nō pōt. Capax
em dei est. dcdd do minus est nō eā im
plebit. vñ ps. Satiabor cuz apparuerit
glia tua. Vñ exemplū legit in lib. de do
ais. ꝛ dam scūs epūs in festo paschę do
minum rogauit. vt sibi reuelaret merita
tunc cōicantiū. Et dn̄s oñdit ei qz vidit
alios q̄si picez nigros. alios vero vt fer
rum ignitos. alios ꝓo sanguinolentos.
ceteros ꝓo ad instar solis fulgidos. Rn̄
dit ei angelus dn̄i. Nigri sunt luxuriosi
et sup̄bi. ignitiuari. sanguinolenti. ira
cūdi et blasphemi. q̄ oēs indigne accesse
runt. q̄uis sint contriti ꝛ ꝯfessi. tn nō ha
bent firmū ꝓposituz in futurū abstinēdi.
Ceteri ꝓo qui sunt lucidi sunt isti quiꝫ ac
cesserūt digne cū ꝓposito firmo abstinē
di et emendandi vitam suam. A

De sacramēto extreme vnctionis ꝛ

Ultimum sacramentū est ex
trema vnctio. Materia aūt
huius sacramenti est oleum
olive ab epō cōsecratū. et ra
le oleū ꝛ huius ꝯsecratio sunt de necessitate
huius sacramēti Forma aūt huius sacra
menti fm Tho. est ozō dēp̄catiua dicen
do per istā vnctionē ꝛ suā pīssimā mise
ricordiā indulgeat tibi dn̄s q̄cquid deli
q̄sti q visum Querit q̄dus ꝯfrēda est ex
trema vnctio. Rn̄deo fm Pe. ō tharen.
nō nisi adultis infirmis in piculo mortis
ꝯstitutis ex ip̄a infirmitate Vñ nec da
tur cuntib ad bellū. nec nauigantib aut
bis q̄ mox occidēdi sunt. qz tales mox
nō iminz ex defectu nature sz ex euētu fo
runt. Pueris aūt nō dat qz nō hn̄t infir
mitatē sp̄ualem cōtractā a pcō mortali
ctuali. nec dispositionē deuotionis ha
bere possunt ad h̄ sacrm. nec etiā dat na
turalit stultis. Querit vtrū extrema vn
cio debeat dari frenetic̄ ꝛ amētib. Rn̄
deo fm Pet. de tha. si in sana mente con
stituti nō petierit nō debz dari. si ꝓo pe
tierint dari debz. Tn̄ ad hoc aduertēdū
est fm Tho. qz illis furiosis ꝛ amentib
p̄cipue dari nō debet q̄ possent illi sacro
facre irreuerentiā q aliquā inmūdiciam
nisi z ipi haberēt lucida ꝛ ctualla in q̄b
sacra recognoscerēt. Item q̄ritur vtrum
extrema vnctō possit iterari. Rn̄deo fm
Tho. in. iiij. di. xxij. Iterari pōt sine ali
qua iniuria sacramēti. q̄a nō hz effectuz
ꝑpetuū. eo q sanitas corpis ꝛ mentis q̄
sunt effectus eius amitti possunt. Jn eaꝫ
dez q̄z egritudie iterari pōt. si ꝓio q̄dez
sit in piculo mortis ꝛ cuadat. ꝛ post recr
diuū pariat. qz erit q̄si alia infirmitaz.
Et siliter si sit egritudo diuturna. vt hy
dropisis. q̄a rūc dz fieri q̄n videt q̄ducē
re ad piculū mortis. ꝛ si illud periculum
mortis cuadat eadem infirmitate durān
te ꝛ postea ad silem statū reducat iteruz
pōt inungi. q̄a iam est alius infirmitaz
status q̄uis sit eadez infirmitas. Et no
tandū qz magist. in cōpen. theo. ꝑte. vi. ca.
qñ sepe q̄s ad mortez infirmat. sepe pōt
inungi. sed in vna infirmitate non debet
aliquis bis inungi. nisi cadez infirmitas
vltra annū ꝓtrahat. ita qz in vno anno
ppter vnam infirmitatē nequaq̄ bis in
ungat. Sz Bonauē. sup. iiij. redarguit
hoc dicēs. Absurdū est qz sacramenta re
gulentur fm motum astrorum. B

Effectūs extreme vnctōis

Querit quis sit effectus extreme
vnctionis. Rn̄deo qz est q̄dru
plex. quoruz duos ponit brūs
Tho. sup. iiij. di. xxiij. ex alios duos ma
gister in cōpen. theolo. ꝑte. vi. Primus effe
ctus ꝛ p̄ncipalis fm brm̄ Tho. est sana
tio quedā sp̄ualis que datur q̄tra quan
dam debilitatē vel ineptitudinem q̄ in
nob rdinatur ex peccato actuali vel ozti

ginali. ꝫtra quam debilitatē homo roboratur ꝑ hoc sacramentū. qz h̄ robur gratiam facit q̄ non patit secuz petm̄. Jō ex ꝫsequnti si inuenit petm̄ aliqđ veniale l mortale quo ad culpā tollit ipm̄ dūmō non apponat obex ex pte recipientis. Secundarius aūt effectus est sanitas corpalis. hāc tm̄ non indicit nisi fm̄ q̄ expedit ad finē ꝓncipalē scz spūalem sanationez. z tūc semp̄ eā inducit dūmō nō sit impedimētū ex pte recipientis z iz in ipo multe fiāt inuāctiones. vltima tm̄ est formal' respectu oim̄ p̄cedentiū z agit in ꝛtute earū. Et iō in vltia vnctiōe grā infundit q̄ effectum sacri p̄bz. hec hc. Tho. Tercius effectus fm̄ magrm̄ in ꝫpend. theol'. verius est q̄ valet h̄ sacr̄m ad deuotōem excitandam. Quartus effectus est q̄ valet ad velocius ozem transitum ad celum.

.De sacramēto

Ordinis. z de dignitate sacerdotū. A

Os eius genus electū. regale sacerdotiū gens scā. populus acq̄sitionis. ꝑ. Pe. ij.

In istis. verbis oñdit nobilitis petr' ꝓzo gratiā z dignitatē ordis sacerdotal'. Et iz oēs homines sint genus dei soli tm̄ sacerdotes sūt genus electuz a deo. Ut̄ sciendū q̄ sic sūt nouē chori angelorū i celo. sic sūt nouē dignitates sacerdotū. Prima est q̄ sacerdotes sūt sup oēs reges z ꝓncipes tre. Hiere. i. Ego ꝫstitui te sup gētes z regz vt euellas scz malos mores z vicia z dissipes hereses. z edifices bōa opa z plātes ꝑ tutes i alios. Itē ps. qz dignitas sacerdotalis hz reges facere z ꝫsecrare. sz oēs reges non pūt sacerdotem facere. In signū q̄ maiores sint tūc nō est tā ꝓceps adeo potēs q̄n tenet ecclīam suā in ꝫfessione humilitate cozā sacerdote loco dei. qz est vicarius eius. Ut̄ bernt' ōs epalrauit sacerdotes sup oēs homines. Ut̄ q̄dam doctor. Sacerdos est altior regibz. felicior angelis excelsior creatōis. Secūdo honorauit eos i tpalibus. qz illa q̄ deus sibi reseruauit. l. decimas. oblatōes testamēta. z ꝓmissas z alia p̄timonia crucifixi. gratis illis ꝛnulit. ꝑ sustentatōe corpis vt illi sine labore cū alios homines laborare oporteat ꝑ sustentatōe corpis dei tius bō fuīat in spūalibus. Tercio honorauit eos in amunitate ꝫferendo q̄ nullus terrenus ꝓceps sup eos iurisdictōem habeat. nec rex nec ꝓceps. nec aliqs homo secularū audeat manus suas violēter in eos mittere. etiā in mīmū. i. acolitū. Opositū facies q̄ facto est excōicatus maiori excōicatōe tā in celo q̄ in terra. Sic etiā ꝓtegit eos q̄ nullus audeat eos ꝓturbare ꝓbis vel factis. Quia dñs opprobriū illis illatū ꝙsi sibi reputat factū. Ut̄ dñs ꝛbt q̄ ꝓbetam Zach. ij. Qui tetigerit vos tangit pupillam oculi mei. ps. Nolite tangere ꝛpos meos. z in ꝓpbet' meis nolite malignari. Quare etiā nec ꝓbis sūt̄ molestādi. sz honorandi. vt ōt dñs ad moysen z aaron. Benedicam benedicentibus vos. vñ Henri. de firma. sup. iiij. ꝑcepto ōt. Ve illis q̄ sacerdotib' z religiosis detrahunt z diffamāt rursus crucifigētes filiū dei in semetipsis. vt ait ap'ls. Detrahētes ei sacerdotib' xp̄m cozonāt. inferentes eis iniurias xp̄m crucifigūt. Conuiciantes eos xp̄m ꝫspuūt. Exprobrātes eos dicentes eos ex eos xp̄m lances trāsfigūt. Ut̄ etiā ab ecclia sacerdotes sint priuilegiati inter vt quicūq̄ ꝓtra libertatem cleri statuta faciūt vl' talia seruāt. excōicationē incurrūt. Itē nullus ꝓncipū seculariū audeat exactiōes facere in clerū. Itez nec aliqs habeat pedagiū recipere a clericis al's incurrūt sniam excōicatōis nec a p̄dicta excōicatione absolui p̄t. nisi plene restituerint. Quarto honorauit eos in hoc q̄ ꝫmisit eis suos fideliū. i. ecclesiam scām. vñ Christ. Celo et angelis z omi creatura honorabiliores ē ecclia Christus amplius ecclīam diligit ꝙ seipsum Ut̄ venit de celo in terraz et. xxxiij. annis pro ea seruiuit in tande amaram mortē ꝑ ea sustinuit Et tā dat ei corpus suū in abū

et sanguinem suū in potum. Et post hāc vitam dat a seipsum in celo in premium Insup hanc dilectā ecclīam cōmisit sacerdotib cū oibus donis. i. sacramentis Solus em ordo sacerdotalis. et officio hz baptizare q̄nis in necitate cuilibet licear. Itē solus hz pferre sacrm confirmationis. Item solus habet pfessiones audire. z a pcīs absoluere. z penias iniunge re. vñ Joh. xx. Accipite spīm sctm z q̄rūz remiseritis pcā remittūtur eis Item solus hz porrigere sacrm extreme vnc̄ois ꝛc. In hac dignitate incomprehensibili eos honorauit singlariter pre oibus hoibus. vñ Matth. v. Vos estis lux mūdi Sicut mūd⁹ nihil est sine luce. sic eccl̄ia nihil sine sacerdotib C Quito honorauit eos in h̄ q̄ vult vt districte obediat eis loco sui ab oibus hoibus cuiuscūq̄ status z ditionis fuerint Luce. x. Qui vos audit me audit. z q̄ vos spernit me spernit. Aug⁹. Quicūd non hz pastoris eū phiberene fiat. gregis audire ne faciat. Ergo obediendū ē eis tanq̄ xp̄o q̄n precipiūt hoibus testimare. festinare z ꝛ. Jō pminat oīs inobedientibz z rebellibus. Deut. xvij. Qui superbierit nolens obedire sacerdotis imperio morte moriatur. Er̄m de oathā abyrō. et chore. q̄ rebelles fuerunt moysi z aaron. Et terra se aguit z vivos eos absorbuit. C Secto honorauit eos q̄ndo eis pātem ligandi z soluendi. Matth. xvij. Q̄cūq̄ ligaueris sup terrā erit ligatū z in celis. z q̄cūq̄ solueris sup ter. ꝛc. Hec pātas ligandi atq̄ soluendi vno mō intelligit de excoicatione q̄ est gladius spūalis. z ē multū tum nda pter q̄dq̄. hoc q̄re. iij. Alio mō hec pātas intelligit de absolutiōe pcōz. Vñ eps qñ ordinat sacerdotes exsufflat in eos dicēs illō Joh. xx Accipite spīm sctm q̄z remiseritis pec. ꝛc B Septio honorauit eos in h̄ q̄ noiantur in scripturis scris angeli. vñ Greg. Oēs q̄ sacerdoty nole censēt angeli noiantur Quare aūt angeli noiant. Rūdeo. quia hūt sūlitudinē cū angelis. Pio. qz officiuz angeli est mistrare deo z boīb. dā fm Ap̄lm. Oēs sunt administratorij spiritus. Sic z sacerdotes hūt mistrare ꝺo die no cuq̄ z hoibus cū sacramētis. Secūdo qz angelus est vita purus sic z qui liber sacerdos tenet esse castus q̄ est vita angelica. Amb. Qui nō nubūt. neq̄ vxores ducūt sicut angeli in terris sūt. Damascē. li. iij. A nuptus abstinētia angelor imitatio. Tercio ageli hūt informare z āmonere oēs p bonā inspiratōez sic z sacerdotes p ꝓbiz dei. Quarto ageli hūt deū laudare. ps. Laudate deū oēs angeli. Sic z sacerdotes q̄tidie sub pecto mortali tenent psoluere. vñ. horas cano. ad laudē dei. L Octauo honorauit eos in hoc q̄ sacerdos ē alīq̄ mō sīlis marie virgis. Prio qz sicut bta maria p dnēq̄ verba pcepit ihm xp̄m. Luc. primo. Fiat mihi sm verbū tuū. sic sacerdos pficit p dnēq̄ ꝓba vez corpus xp̄i. Et sic imediate post pnsum marie fuit totus xp̄s in vtero ei⁹. sic imediate p⁹ p̄latōem ꝓbor pfectiōis trāssubstantiatur panis i vez corp⁹ xp̄i. Secdo sic beata virgo post gtū xp̄m portauit i manibz suis. z in p̄sepe collocauit. et eū ecōuerso leuauit. Sic sacerdos post pfectiōem leuat xp̄m z locat eū econuerso z portat z tractat cū manibz suis. Tercio sicut bta virgo fuit sctificata in vtero añq̄ pcepit xp̄m. ps. Sctificauit tabnaculū suū altissimus. sic sacerdos antes ordinat ante q̄z pfecrat qz sine ordine nihil pfecrarer. Ergo laicus q̄ntūcūq̄ sctus nihil ageret etiā si ꝓba cōsecratiōis pferret. D Nono honorauit eos sup ageles et erz alīq̄ mō sup dignitatē dīc marie virgis Prio in dignitate custodie. Sacerdos ei hz custodire ples aias. sicut ep̄s totū ep̄atuz. papa totū mundū. pl. hanus totū prochiā. Bern. O q̄ digni custodes qui tā sollicite quigilant. vt alias sibi creditas. a morte eterna custodiant. Sz angelus habet tantū custodire vnaz aiam. Bern. Magna dignitas aiarū vt vnaq̄q̄z ab ortu natiuitatis i custodiū sue de

beat angelum deputatum. Secdo in sumendo ⁊ tangendo corpus xpi. Angelo rũ em est videre deũ. Matth. xviij. Angeli eorũ semp̃ vident faciẽ patris mei q̃ i celis est. Sz in hoc sacerdos maior est ãgelo qz ille videt. iste aũt tractat. ⁊ ers sumit. qd nãq̃ sic datũ est alicui angelo q̃ sic sumat. Iz sufficiebat deum scõtemplari. Tercio in ꝯsiderando corpus xpi. Jn h sacerdos non solum angelos sz etiã beatã virginẽ mariã mrem xpi aliq̃ mõ excellit. Unia et nec alicui ãgelo data est talis potestas ꝯficiendi corpus xpi. Un mimus sacerdos in terris põt hoc qd non põt in celo maximus angelus. Bern. O Veneranda dignitas sacerdotũ i quoz manibꝰ dei filius tanq̃ in vtero virginis iterat Gregor. Ille q̃ creauit me dedit mihi creare se mediante me O venerabiliũ sciudo mãus ⁊ felix exercitiũ vbi sacerdos tractat dei filiũ Aug. õt q̃ in ꝯsecratione sacre hostie tota curia celestis sibi fiunt. et dns celi ad cũ descendit Amb. sup lucaz Non dubites assistere ãgelos q̃ assistit xpus in altari. s. q̃n immolat. Underis põt dicere cuilibz sacerdoti illud Esaie. v. Quid vltra debui facere ⁊ nõ feci ẽ

De malis sacerdotibus

Fornicariis et Concubinariis

E Uerũ verum ordinatus xpi ñs i peccõ mortali potest sine peccõ vi ordine suscepto Rñdeo fm sanctuz Tho. in. iiij. di. xxiij. Non potest. nam facit ꝓtra illũ ꝓceptũ Dei. xx. iuste qd iustum est exequeris. Indignũ ei sacrũ q̃ tractat Recz in h aliqs põt dispẽsare qz ẽ de iure naturali vt hõ scia scẽ ptractet Un̄tal q̃ntẽs sacrũ alic⁹ ordis facit peccat mortal̃r. vt q̃ tãgit rs sacras q̃si suo vtẽs officio peccat mortal̃r Sc⁹ ẽ si aliq̃ necessitate aliqd facz ꝓtigerz l̃ exq̃rek in illo casu quo ers laicis liceret puta si baptisaret in articlo necessitatis vl corpꝰ xpi de terra colligeret. Cõcordat Alb. et Ray. Sciendũ q̃ etiã dicis certissimũ ꝓstat q̃ sacerdos fornicarius etiã q̃n tuncunq̃ occultus. vel etiam sacerdos existens scienter in q̃cunq̃ peccõ mortali nondũ vere ꝓritus nec digne ãgens penitentiã vt oportet in eo q̃ baptisat aut absoluit ꝓficit. vel pdicat aut mrimonia solẽnizat. vel sacrm eucharistie vel extreme vnctiõis pbat. vl mortuos spdit aut mulieres post ptum introducit. vel aquã vel salem in dñica exorzisat. aut pulum aspgit. vel candelas in festo purificationis aut ramos in die palmarũ. vl ignem aut cereũ. vel baptismũ in vigilia pasche vel pentecostes bñdicit. vel qd maius omnibus his est missam celebrat. aut sacramentũ eucharistie cõsecrat atq̃ sumit. Jn omnibus istis necnõ actibus aliis q̃ sacris ordinibus sunt annexi. aut in quolibet ipoz singulariter quemlibz ex̃ credo mortaliter peccat. Et toties quoties aliquẽ actũ vt minister ecclie exquirit exercet. Sicut et dictis scti Tho. de q̃ dno. vt supꝰ manifestissime cõprobat. et etiã nõ solum in prescriptis actibus sed etiã fm Dyoni. qñ ⁊ q̃riens ad aliquez dmõi actũ exercendũ aliq̃m vestẽ indusiue sumit. vt vel albã vel manipulũ vel stolã aut casulã. aut alias sacras vestes cõiter vel diuisim Quod reuera satis est horrendũ ⁊ stupendũ atq̃ etiã periculosum valde Jn tali videlicz statu atq̃ dignitate tot et tantis criminibꝰ subiacere atq̃ implicari. Un nõ immerito dr. Quãto altior gradus tanto sublimior casus.

F Sacerdos incontinens et fornicarius est suspensus ipso iure. ⁊ missa eius nõ debz audiri. vt ptz extra de cohabitatiõe clico. ⁊ mulier. c. vña. Audies aũt missam eius peccat mortal̃r fm Tho. in 4. quodlib. xo. q. viij. Hoc aũt intelligit õ publicis fornicariis. Queritur si talis celebret vtrũ fiat irregularis. Rñdeo q̃ sic hoc wylhelmus. Queritur vtrum ep̃s possit cũ talibꝰ dispensare. Rñdeo q̃ sic et quo dispensatio in hoc casu nõ est prohibita. Et iura q̃ inueniuntur in ꝓtrariũ i ꝓtendũt de fulspelo ab hoie nõ a iure. qz iura benignius solent agere q̃ homines

Hec wilhel. Queritur. Utrum clerici q̄ expendūt patrimoniū crucifixi cū mercatoribꝫ teneant ad restitutionē. Rñdeo q̄ clerici q̄ res eccie dant nō solū merentibꝫ. ℨ etiā histrionibꝫ vel etiā suis ꝓsanguineis nō ꝓpter naturā sustentādā. sed vt faciāt eos diuites de patrimonio crucifixi raptores sunt ⁊ tenent ad restitutionem. ℬ Queritur vnde faciāt restitutionē. Rñdeo si hñt patrimoniū secularē. vel aliq̄ de artificio vel laboze manuū de istis pñt restituere. Sed de rebꝫ eccīe non sufficit restituere. q̄a q̄cūq̄ eis supest supra victū et vestituz. hoc debet dari pauperibꝫ. Nisi tunc subtraheret sibi de necessarys. vel nisi res q̄nas habuerunt de patrimonio vel de artificio exp̄ dissent in vsus eccie. hec wilhel. Utruz Cōcubine sacerdotū teneātur restituere q̄a sacerdotibꝫ p rali illicito ope recipiunt. Rñdeo sm Raymū. q̄ sic. Haz fornicarie et hmōi turpes ꝓsone tenent restituere ipi eccie. Nisi forte fuerit eis datuz causa dampnosyne in summa necessitate. q̄ tūc fuit debitū. Idem Hostiē. Queritur si notorij⁹ fornicatoz possit absoluī. Rñdeo q̄ nō q̄a suspensus est q̄ ad se ⁊ etiā q̄ ad alios. vt hꝫ extra de cohabita. clericoꝝ. c. q̄situm. Et sciendū q̄ mḡr in cōpendio theol. ꝑtis 6t. q̄uis oēs sacerdotes habeāt claues. non tñ oēs pñt ligare ⁊ soluere sicut excōicati. suspēsi et hereticī d̄nati. ℨ aūt nō est ꝓpter defectū ordinis. sed q̄ nō hñt materiā. scz subditos qui auferunt eis cū excōicētur pñt tñ baptisare. q̄a ℨ est sacrm̄ necessitatis. pñt q̄q̄ tales eucharistiā ꝯsecrare q̄ ℨ subaliter adheret ordini. ligare aūt et soluere adh̄ret ordini accidentaliter.

De Sacramēto matrimonij

A Trimoniuz honorauit ōs multiplr. Pzio in ℨ q̄ ipe ꝓ se instituit. Scōm locū di gniozi q̄ sub celo est. ℨ est in paradiso. Tercio in statu innocentie. Quarto q̄ nasci voluit de btā ꝛ̄gine q̄ fuit in statu mr̄imonij ꝓstituta. Quinto q̄ pñs esse voluit in nuptijs. cū matre et discipulis suis. Et ibi ofidit deitatē suā mutando aquam in vinuz in conspectu discipuloꝝ suoꝝ. Sexto q̄ est vnum de septem sacraemnis eccīe. Et q̄ ōs mr̄imonij tam solēniter honoranit. exp̄dit oīno vt hoies qui in statu matrimonij ad regnū celoꝝ venire desiderant. deum in matrimonio rehonozēt. Quicūq̄ ḡ iuste ⁊ legitime vult stare in matrimonio ⁊ vt̄ saluetur in mr̄imonio tria ad ℨ sunt necessaria. Unū ait nuptias ⁊ ℨ spectat ad iuuenes ⁊ ꝛ̄gines qui adhuc nō sunt in matrimonio. sed intendūt adhuc ꝓtrahere. Secōm in nuptijs inchoando Tercium post nuptias inchoatas qūo in matrimonio sit viuendum. ℬ Primū est vt ante inchoationez nuptiarū diu sē ꝓparent. vt digne hoc sacrameū inchoent ⁊ suscipiant. Ad susceptiōez enim cuiuslibet sacramenti debet p̄cedere debita p̄paratio. Quia dicunq̄ vnum de septē sacramentis recipit in peccō mortali peccat mortal'r. Ut patz dist. xl. multi. et. xxv. illud. xl. q. iij. Audi. Similiter sacerdos q̄ porrigit aliq̄ sacrm̄ in peccō mortali peccat mortal'r. Unū ait inchoationē nuptiarū dñt se ꝓparare q̄ verā ꝓtritionē. ⁊ purā ꝯfessionē tangūt tpe pasche ad ꝯceptionē sacramēti eucharistie. quia mr̄imoniū est rā bñ sacramentū sicut eucharistia. Secōm. vt nuptias inchoēt cū timore dñi. vñ Thob. vi. dixit angelus rachael ad thobiam iuniozem. Accipias ℨ ginem mā cum timore dñi amore filioꝝ magis q̄ libidine ductus. Nuptie debent celebrari deuote nō cū ludis et ꝓsonis inhonestis. sicut modus est plurimoꝝ. sed cū honestis hoibꝫ. Et ad h̄ dñt pauperes inuitari. vt intercedant ꝓ sponso et sponsa. Tūc xp̄s mutat aquā in vinū. i. vitā p̄ē insipidā in celestē letitiā. vñ Joh. ij. Nuptie facte sunt in chana galilee. ⁊ erat mr̄ ihesu ibi. vocatus est aūt ihesus

et discipuli eius ad nuptias. Et hoc fit in pauperib. Vñ xps dr de pauperib. Qui vos recipit me recipit. et qui vos spnit me spnit. Et iterū in eū. Nō vni et minimis rē. Et cū matrimoniū inchoatur. tūc debent sa ꝑtinere ab actu matrimoniali p tres dies. Et ḣ docuit raphael thobiā iuniorē qñ debuit ꝓtrahere cū sara ꝑ ginē dieb. Cum ingressus fueris ad ꝑginē tuam per tres dies ꝓtinēs esto ab ea. Sic parentes deberēt informare suos filios sicut angelus raphael docuit thobiā z sarā. z hoc erit homi valde meritorū z deo valde acceptū q deū in hoc honorāt sebrabendo sibi ultā delectationē ob reuerentiā dn p triduū. Sciendū tñ q hoc nō est ꝑceptū. sed bonū ꝓsiliū. Ite dñe ꝓtrahere tā pl̄is. z sic ꝓstituū a deo in paradiso. cū dixit ad adā z euam Beñ. i. Crescite z multiplicami. Hic reꝑhendunt illi q nō honorant q̄unt deinde multiplicationē hoīm. sed suam pessimā voluptatem z libidinē exequendam Et inter illos est diabolus. vñ angelus raphael dixit. vt hī Thobie. vi. qui ita ꝓnubia suscipiūt vt deū a sua mēte excludant z sue libidini vacent. sicut equus et mulus. sup hos dem̄ habz ptātē. Hic etiā reprehendunt antiquos vetule z steriles q iuuenes maritos in matrimoniuz ꝓstitutos sumunt ad exequendam suam libidinem. Et etiā iuuenes mariti illas antiquas vetulas sibi assumūt ꝓpter sua temporalia. Et si illa vetula illaz delectationem. z isti iuuenes ista tpalia ꝓponūt dilectioni dei z saluti anie sue. ambo peccant mortaliter. Ergo in ꝓtrahendo matrimoniū ꝓncipal intētio dz esse honor dei z augmentatio seculi. Et est vna cā de illis causis gre nō bene succedit aliquib in mr̄imonio qñ ꝓncipaliter non querūt deū. ¶ Et sciendū q sunt septē cause gre aliqb non bene succedit in matrimonio. Prima causa est quia ꝓtraxerunt cā libidinis. z non causa pl̄is. nec propter dan. Scōa qr ꝓtraxerunt tpe interdicti vt habet extra de matrimonio contracto ꝓtra interdictū sancte ecclesie. xxiō. q. iiij. nō oportet. Tempus in quo ꝓhibitū e nuptias celebrare est triplex. Primū est a prima dñica aduentus vsq ad epiphaniam. Scōm a septuagesima vsq ad octauas pasche. Terciū trib diebz ante ascensionē. vsq ad octauas pentecostes. Et qui ꝓtra iū facit peccat mortaliter si facit ex ꝓtemptu z sine dispsatione. Et nec decanus pōt hoc dispensare sm ius canonicum. Ergo multo minus plebanus. ¶ Tercia causa est qñ non parant sibi assumunt in matrimonium sicut qñ nobilis ignobilem. iuuenis antiquam. diues pauperē. et sic de alijs. Et illi raro bene ꝓcordant. z interdum non bene succedit propter inequalitatem. ergo eēs lis equalem sibi assumat. vñ Aristo. ꝓ. de generatione z corruptione. Similia se bene compatiunt. Quarta causa est qr in petō mortali contrahentes se ante nō preparauerunt ad contrahendum digna matrimonium. scz per veram contritionem et ꝓfessionem puram. Quinta causa est quando ꝓtrahit cum illa quevouit deo virginitatē. quia tunc sponsa christi effecta est quem sibi elegit ꝓ omnibus viris Vñ ipsa male facit qr spernit ꝑm sponsum suum quem elegit. z alium p eo ducit q̄ est minus bonus. minus pulcher. minus nobilis. minus diues. Ipe etiā masculus male facit ꝓtrahendo cz tali virgine que vouit. quia assumit sibi sponsam summi regis. Ergo christus q̄ est summus rex vindicat se in eis. Ergo quando est suspicium de vna q vouit ꝑginitatem. tunc diligenter interrogandū est an sic sit ante cōz contrahat. Et si sic est nullo modo contrahat cum tali quamcūq cunq̄ diues sit. Sed potius debet accipere vnam pauperem que est libera. z que non est restricta voto virginitatis. Et insuper omnes qui dant consilium ad tale matrimonium grauiter peccant quando sciunt eam vouisse virginitatem Septa causa est qñ contrahit cum vna per verba de ꝑsenti. z postmodum aliam

ducit. hoc est magnū peccatum et valde periculosum Primo qz talis semp adulterium cōmittit q̄riens actum matrimonij ꝓmittit vl exercet cū fœūda Secūda quia oēs pueri taliū sunt illegitimi et spurij Tercio qz nunq̄ potest absolui a peccatis. nisi seperaret se a fecūda. z redeat ad primā ❧ Septia causa ē qñ contrahit cū vna q̄ est de ꝑgenie viciosa. et hoc ꝓncipaliter ꝓpter ꝑgalia. vt cū q̄s ꝓtrahit cū filia vsurarij z cęs. Quondā cōsuetudo erat qñ quis filiā suā cū vno desponsare volunt. tūc interrogant. Pzimo vtz talis sponsus de bonis z iustis parentibꝫ natus sit. q̄ bñt bonā famā. fidem rectā timētes deū Secundo vtz ipe spōsus sit ꝑ fruol⁹. vtrū h̄ludis aut superbus. iratus an mitis vtrū luſor. potator blasphemus vl timens deū Tercio qūo bona dotalia lucrata sunt. iuste vel iniuste. vel cū mendacijs. vel cū vsura vel cū ludo vl fraude vl cū mēdacijs z cęs. Sic filiū mō qñ q̄s filiā alicuius debebat recipere in vxorē illa tria p̄dicta diligenter interrogabant. sed hodiernō vendunt pueros suos. et faciūt forū sicut ipi solēt eqs vendere et emere. sic et pueros vendunt Non q̄runt qūo ista ꝑgalia lucrata sunt. Sed solūmodo quantū habet dare. dicendo. Ego tantum dabo filio meo z tu tantū dabis filie tue. Et sic ista temporalia sunt ꝓncipalis intentio quod est ꝓtra deum qui dicit. Ego sum alpha et o. ꝓncipium et finis. quia deus debet esse ꝓncipalis intentio in oībus agendis faciendis vl omittendis Modo vbi radix mala est qūo fructus bonos ꝓferat Sic qñ ꝓncipium est vitiosum qūo finis bonus erit. Sciendū q̄ dominꝫ filiam suā vni vsurario desponsat. illam filiam dat in eternā damnationem z oēs heredes qui de ea nascentur sunt si scienter illas res iniuste acquisitas possidēt Si filiū mō intelligendū est de filio q̄ contrahit cū filia vsurarij. Sed si diceres qūo hereditabo salua ꝓscientia illa bona que hereditario iure contingunt. Respondeo q̄ tenēris interrogare z perscrutari qūo illa bona lucrata sunt. et voluntarē habere. q̄ si aliquid ibi iniustū inuenerīs. q̄ illud restituere velis illis qui vere heredes sunt

Quomodo in matrimonio sit viuendum

Tercio videndum q̄liter post nuptias inchoatas viuere debeāt vsq̄ ad mortē. Pzo q̄ sciendū q̄ septem dōn habere viuentes in mr̄imonio vt saluent in statu mr̄imonij. Pzio dōn hīe dilectionē ad inuicē. Ad ephe. vi. Viri diligite vxores vras sicut xp̄s ecclam Sz q̄lis debz esse dilectio inter virū et vxorē ei⁹ Rndeo q̄ dilectō viri ad mulierē et econuerso dz excedere oēm dilectionē huius mūdi. Et hoc figurat in ānuli subarratiōe. Ille ānulus signat ꝓiunctionē viri z mulieris z amorē corā dem. Debz āt ānulus iste esse aureus et rotūdus in q̄rto digito positus Aureus ideo dz esse. qz sic aur excedit oīe metallū. sic amor ille ceteros amores hui⁹ mūdi dz excellere. Gen. ij. Hoc ōr os ex ossibus meis z caro de carne mea. Quāobrē relinqt hō ꝑez z mr̄em z adherebit vxori. Querit vtrū vir tenet plus diligere vxorē q̄z parētes. Rndeo q̄ sic. sed plus dz honorare parētes. Secdo ānulus dz esse rotūdus ad oīendū q̄ amor ille dz hīe ꝑpetuarē sic q̄ nunq̄ finiat nisi per mortē. imo z post mortē dēt se diligere. q̄ vnus subueniat alteri ꝑ suffragia. ❧ Tercio in q̄rto digito debz esse positus vt oīdat q̄ amor iste debz hīe ꝑcordialiter. Dicit enī ꝓhisica q̄ quedā vena procedit a corde in q̄rtum digitū. q̄ ānulus iste ponit in q̄rtū digitū. vt amor ꝓiugū dz esse fidelis z ꝑcordialis. Sz diceres ī q̄ dz vir oīdere dilectionē vxori. Rndeo pzio in h̄ q̄ nō dz ea iuste turbare nec ꝓbo nec facto. vñ Col. iij. Viri diligite vxores vras. z nolite amari esse ad illas. Sz h̄ faciūt q̄ raro l nūq̄ aliq̄ ꝑ bū alicabile loquūt suis vxorib⁹. Itē. q. in h̄ q̄ ipa vxor in oīb⁹ dz ita bonē hīe q̄ ad necessariū

vite. sicut ipse vir. Qz sm dictū xp̄i iam nō sunt duo. sz una caro. Sed sicut vnā membrū ꝺiuidit cū alio. sic vir cū vxore. z ecōuerso. immo cum ipsa mulier est prægnās vel in puerperio iacens. cūc vir debet sibi xp̄i subtrahere z vxori subuenire. z h̄ ꝓpter puerū quē lactare dz. Sed dicetes qūo vxor debet oñdere charitatē viro suo. Rñdeo ꝓmo in hoc q ipa debet honorare virū suum exemplo marie vt hz Luc. ij. vbi dixit maria ad puerū ihesum qñ inuenit eū in templo Ecce pater tuus z ego dolentes q̄rebamus te. Vbi primo notauit ioseph ip̄m honorādo vt in hoc exemplū daret vxoribus suos viros honorādos Contra h̄ faciūt ille vxores. q̄ ꝓtemnunt viros. vel ꝓpter antiquitatē vel ꝓpter paupertatē tēpis Sz ipa beata ꝑgo q̄nis esset lumen. pulchra. z nobilis tñ ipa honorauit ioseph q fuit pauper z antiquus Scdo in h̄ q dñt obedire suis maritis in oibus licitis. i. Pe. iij. Mulieres subdite sint viris. Itez dixit. deus ad euam Gen. iij. Sub ptāte viri eris. Ergo mulier existēs inobediēs viro suo ꝓtinacit̄ z ex contēptu peccat mortalit. z ¶ Scdo qō debēt habere in matrimonio cōstituti est q dñt pacifice sīl viuere sīc angeli i celo. z hoc est valde acceptū deo z hoibus. z de habitat cū eis ps̄. In pace factus est locꝰ eius Et ꝙspexabit eis in oibus q̄ntum est ꝑ salute aie Sipo alt illoz est malicios⁹. iracūdus impatiēs. venenosus. vt serpēs. z discordans sic dyabolus in iferno. alt ip̄m sustinere debet patiēt. z iste impatiēs purgabit te a petis. z erit hic tuus diabolus vt in futuro alij diaboli nullā ptātem in te exerceant Qz scriptū est. Nō punit deus bis in idipm Vñ etiā dñs ot ꝓphetz. Afflictē te supple in pñti. z nō affligāte vltra. i. in futuro Et q̄ mulieres habēt voces lenes. et ligāt collum cum peplis mollibus. in signū vt dulciter respondere debeant suis iracundis viris. et tēperare cum suis mollibus responsis malicias et iracundias suoꝝ malozū virozꝝ Si aūt ambo sunt in culpa. ambo dānabuntur et diabolus habitat h̄ cū eis. Et ipsi in futuro habitabūt cum eo in inferno. Qz hic simul litigāt z discordāt z viuūt insimul sicut canis et cattus. gallus z gallina. q tñ q̄nq̄ assuescunt et ꝙtinuas cohabitationes vt pacifice simul stant. Sed illi q longū tp̄s nō assuescunt. Si aūt vxor est in culpa sz q est iracunda. tunc bonus vir faciliꝰ sustineret decez vicinos sibi aduersarios q̄ talem vxorem iracundam solam Scriptum est Eccliast. xxv. Nō est ira supra irā mulieris. Et hoc fit ꝓpter fragilitatem sexus. Pauper enī est ille vir q habz rixosam vxorem. qz stillātia domus nō dat requiem inhabitanti. sic talis mulier viro. Et q̄ illi in matrimonio ꝙstituti simul litigāt. de hoc diaboli letātur. qz nihil similius actibꝰ dęmonū q̄ litigare Et tales durā vitam ducūt z infelices sunt hic z in futurū. sed q̄ pacifice simul viuūt. de h̄ gaudet xp̄s z oēs sci. qz Math. xviij. dicit. Vbi duo vel tres fuerint ꝙgregati in noie meo. ibi sū. Et tales dñ h̄nt quo ad corpus z q̄ ad aiam z quo ad ꝑpetuam substantiā. Vñ Salomō puer. xxv. Melior est buccella panis sicca cū gaudio. q̄ domus plena victimis cū iurgio. ¶ Tertiū est qō debent habere in mrimonio. q vnus non deuiet ab alio. qz h̄ est vnū de magis pectatis. Jn signū huius ioseph magis voluit incarcerari q̄ in adulteriū ꝯsentire. z susanna ponꝰ voluit occidi q̄ adulteriū cōmittere. vt hz dan. xiij. Quo aūt adulteri puniant corꝑaliť. spūaliť z temporaliť. h̄ ḡre ai in. vi. ꝑcepto. D. Quartuꝰ qō dñt habere in mrimonio ē q dñt esse patientes in laboribꝰ vt vnus iuuet alium. vt iusta bona cū suis laboribꝰ acq̄rāt z possideant. Ideo simul in iuuentute ducāt vt fortiť laborēt ꝑ victualibꝰ z necessarijs. Vñ ps. Labores manuū tuarū q manducabis. beꝰ es z bñ tibi erit. Item in educatione filiorꝰ dñt esse patientes z sibi mutuo iuuare. ℣ Queriť vtrū labor sit meritorius quē ꝓtes bāt cū pu

ris. Respondeo q sic dummodo talis intentio sit in parentibꝫ q intendãt pueros enutrire ad honorem dei vt boni ser michristi fiãt. z ipsi parentes sint in gratia tunc oĩa eis labores quos habẽt cũ pueris cedũt eis ad meritũ. scz balneãdo. lauãdo. vigilãdo. portãdo. inuoluendo. lauando. cibãdo. informãdo. corrigendo qũ delinquũt ne amplius deus offendãt. Ista oĩa erũt eis meritoria. Similiter z pater q̃ sollicitudinẽ z laborem sustinet pro vxore et pueris nutriendis. oĩa talia sunt sibi meritoria. Vñ aplꝰ ẽt. Scimus qm̃ diligentibꝰ deum oĩa cooperant in bonũ Et qñ actus matrimonij est peccm̃ z qñ nõ. hoc quere ante. vi. F. Quintũ qõ dñt habere in matrimonio est tenantia z honestas in actu contingali abstinendo in temporalibꝰ quibus abstinendum est. et sunt quinq̃ tempora in quibꝰ abstinendum est ab actu ꝓlugali. hoc q̃re ante. vi. B Septimum est q dñt sibi nuncẽ fideles esse in tpalibꝰ quando dñt eis esse dñi suarũ rerũ. Et eam plũ aplꝰ de quibꝰ legit. z erãt ullis oĩa cõmunia. Quia sicut de xp̃o in euangel. Math. xix. Jam nõ sunt duo. sed vna caro. scz vir z vxor. Quo ꝯ tpalia int ipsos dñt esse diuisa. Contra hoc faciũt mulieres q furant viris suis. z illa sic furata male expẽdũt. s. in superbia in peplis et in cingulis. Et qñ ipse vir est remote vltra mare in mercãcijs. ipsa vxor est in cõmunis H Utrũ mortaliꝫ peccat vxor furãdo viro suo. Rñdeo si male expendit. scz ad peccandũ. sicut si daret vni causa alliciẽdi eũ ad turpẽ actũ. sic peccaret mortaliꝫ. Et ille q sic recipit talia munuscula ꝓpter talem turpẽ actũ a tali mulicre. tenet in foro ꝓscie restituere marito ipsius mulieris. imo qui scienter faceret vel vẽderet talia munuscula tali mulieri quã scit scienter velle abuti graviꝫ peccat Similiter z nuncius qui portaret talia munuscula scienꝫ q̃ dantur ꝓpter talem turpem actũ graviꝫ deũ in h offenderet Jtez vxor h faciũt illi mariti q ludunt bona sua vel in tabernis se inebrient. et sic male expendũt bona illa de quibꝰ vꝝ ẽt cũ pueris viuere deberet. Sed nõ sic faciendũ est probo z honesto z discreto viro. q̃ deber ferri vinũ ad domũ z bibere cũ vxore ppria. et post hoc deũ collaudare. z regratiari ipsi deo oĩpotẽti qui se sic cibauit z potauit. Utrũ mulier debeat furari viro suo vt inde elemosynam faciat. hoc quere añ. vij. H. Et de illis viris q̃ reducũt oĩa bona sua ab vxoribus tamq̃ ab extraneis. quere ibidem. Septimũ qõ dñt habere illi q sunt in matrimonio est debita z honesta educatio filiorꝫ. vt eos in bonis instruant. Unde sciendum q parentes ꝓncipaliꝫ tenẽtur tria suis pueris. Primo debẽt eos informare q innocẽtiam suã z puritatem deo offerãt. quia hoc est deo valde acceptuꝫ. Item p̃cepta dei. pater noster. z symbolum. z dñt eos ad eccliam ducere. vt verbum dei audiãt. qa ꝓbum dei est cibus a nime. Item deũ diligere z eum timere in oibus ꝓbis z factis. Sed heu septus cõtingit q parentes p se ignorãt p̃cepta dei. z q̃q̃ symbolum. z potius ducunt eos ad choreas q̃ ad eccliam. Et q̃q̃ aliqui parentes informãt suos pueros qũo supbe incedere debeãt z qũo mũdo placere studeãt. Jnsup eis malũ exẽplum ꝓbent. scz iurãdo. blasphemãdo. maledicendo z̃c. Et tales parentes rei erũt oĩm petõꝝ ustorũ. q̃ ex mala informatiõe vel malo exemplo filij sic docẽt. Scdo ꝓparẽtes tenentur pueros corrigere. qño aut ex pueri corrigendi sunt. H q̃re. iij. E. Tertio parẽtes tenent hereditare res iuste ac q̃sitas filijs suis. H quere supra. iij. B.

Tractatus de septẽ sacris explicit.

Incipit tractatus de septem donis spũssancti. A

Septem sunt dona spũssancti. q̃ ideo sunt septem. qa q ea septem vicia spiritualia expellunt. Primũ donum est

timor dñi. i. gotliche forcht. De quo dr Eccl. ij. Timor dñi initium sapie. Qui timor est custos z clausura oim bonorũ. qđ donũ cordi nr̃o aducnies multa bona cõfert. Primo dog mala pterita emẽdare. Eccl. i. Timor dñi expellit peccm̃. Scõo dor bona opari. Eccl. xxv. Qui timet deũ facit bona. i. q timet deum nihil negligit. Jdẽ. Qui timẽt deũ inchrũt que bñ placita sunt dei. Grego. Deum timere est nulla q faciẽda sunt pterire. Isido. in synonimis. Timor expellit pctũ timor rephmit viciũ. z timor cautum facit hoiem atq; sollicitũ Tercio timor disponit z habilitat corda nostra ad vitã religiosam. Eccl. ij. Timor dñi pparat corda. Et Bern̄. in tracta. de. viij donis dr. Contra sunt q dez timor z religio. z manere non pñt vnũ sine altero. Quarto timor dñi seruat hoiem in bono Bern̄. In veritate nihil ira valet ad gratiã promerendã seruandã z recuperãdam q̃ si videaris nõ alta sapere. sed semp timẽ vã eriã Salo. Si in timore dñi non teneris rc. cito subuertetur domus tua.

Quinto timor dñi misebiam merek. ps. Sic̃ miserek pater filios z suos z misertus est dñs timẽtibus se. Sexto ofert hõi. pui sionz tpaliũ. ps. Timete dñm oes sci eius qm nõ est inopia timẽtibus eũ. Septimo ofert hõi plongationẽ vite. Ilũ p verb. x. Timor dñi apponet dies. Octauo ozonem facit exaudiri. ps. Voluntatẽ timentiũ se faciet z deprecationẽ eoz exaudiet Bono eternã gliam merek. Preter hec. xxviij. Beus hõ q semp est pauid⁹ Eccl. xxv. Beus vir cui est donatũ habere timorez dei. Grego. dr. Ubi timor non est salus ibi nõ erit. Hi sunt nouem fructus quos ofert donũ timoris qđ est primũ donũ spũs sancti. z hoc donum timoris expellit primũ peccatum mortale scz superbiam. Timor dñi hoiem humiliat. superbia vero deiicit. Eccl. x. Odibilis est coram deo z hominibus superbia z ãtro se hõ hic magis exaltat tãto magis in futuro humiliabitur. Luce. xxviij. Omnis qui se exaltat humiliabitur. Ergo vt in futuro exaltemur humiliemus nos hic coram deo in timore dñi. q. Petri v. Humiliamini sub potenti manu dei. vt vos exaltet in die visitationis. Bern̄. Per humilitatem ascendas ad sublimitatem. qz hec est via z nõ alia per ipsam qui alias vadit potius cadit q̃ ascendit Una sola est humilitas q̃ exaltat. et sola que ducit ad vitã B Scõm donũ est donum pietatis. Ubi notandum q est triplex pietas habẽda. vna ad deum et illa dez esse in fidẽtia bona quã debemus habere ad deũ. Primo in tali passione. ps. Jacta togitatũ tuũ in dño et ipse te enutriet. Jdez. Multitudo omniũ in te sperant oñe. z hoc tollit nimiaz et superfluam sollicitudinẽ tpalium quaz hñt illi auari q nunq̃ sarianꝯ. sed semper timent sibi deficere. z procurant sibi cuz omni sollicitudine temporalia quasi semp deberent viuere. z forte in breui morient Luce. xij. Stulte hac nocte. rc. Contra hoc dr xps in euangelio. Nolite solliciti esse dicentes. quid manducabimus. qđ bibemus. nonne anima plus est q̃ esca. quasi diceret. Si dat maiora id est vitã. etiam dat minora. id est escam et vestimẽta. Secundo in spũalibus quantum ad animã ps. Sparantem aũ in dño misericordia circundabit. Et sic tollit desperatio que est peior oñi pcõ. vñ Isido. de sum. bono. Desperatio auget peccatũ Desperatio est peior oñi pcõ vñ Chrisõ. in sermone. Nihil cñ deũ sic offendit sicut desperatio. Item Isiõ. li. ij. de sum. bono. Perperare aliqõ flagitiũ mors est anime. sed desperare est ad infernum descendere. Tercio in eternis. id est in remuneratione omniũ bonorum Luc. vi. Nolite timere pusillus grex. complacuit enim patri vestro dare vobis regnum.

¶ Sexta pietas est q̃ ad seipm. Et si dez esse in miseratione proprie anime. vñ Eccl. xxx. Miserere anime tue placens deo. ¶ Unde sciendum q sex opera misericordie debemus exhibere ei no

sire. Primo debemus eam edere pane vite. hoc fit quādo digne cōmunicamus. Secōdo potare eū calice tribulatiōis z pa tientie quē xp̄s p se bibit z nobis ppina uit. Matth. xx. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum. ¶ Tercio ve stire eū charitate dei z primi. quia hec est vestis nuptialis vite eterne. Matth. xxij. Amice quō huc intrasti non hās vestem nuptialem. p quā vestem cognoscunt fi lij dei. Joh. xiij. In hoc cognoscūt homes q̄ mei est discipuli si dilectiōem habuerit z admiserit. ¶ Quarto hospitare. h̄ fit q̄ pniam quaz agimus p peccis nostris. qz cum homo est in pcō mortali. tūc facit si bi mansiōem in inferno. pō. Apropin q̄nt vsq; ad portas mortis. Sed q̄n pe nitentiā agit tūc preparat sibi mansionē in celo. Matth. quarto. Penitentiā agite. Quinto visitare. et hoc fit q̄n fragili tatez nostrā pensamus. et peccata nr̄a eū amaritudine cordis recolimus. vt cum ypheta dicere possimus. Recogitabo ti bi oēs annos meos in amaritudine aie mee. Sexto debemus eā de carcere hui⁹ mundi educere. z hoc fit p desid. rū sup nos. Apls Que sursum sunt q̄rite non que sup terram. Idem Nostra conuersio i celis. ¶ Tercia pietas est quo ad primū illa exhibēt primo i dando. Eccli. xij. Ante mortē bñfac amico tuo. i. xp̄o. qz elemosyna in vita multo melior est q̄ post mortē. quia vnus denarius in vita melior est q̄ centū post mortē. Secōdo ex hibetur primo cōmunicando. pō. Justꝰ misereatur z cōmodat. z semē illius in bñ dictione erit. Et de hoc gaudet xp̄s et to ta celi curia. quia sumus sua membra. et erit hoi valde meritoriū. Luc. vi. Mu tuū dantes nihil inde sperantes. Tercio in cōdonando primo. Luce. vi. Dimitte re z dimittemini. Aug⁹. Ea elemosyna nihil est maius. quia ex corde dimittim⁹ quod in nos quisq; peccauit. Quarto facta primi non in malū iudicando. sed semp ad meliorem ptem interpretando. Vñ Augustinus super illud Matthei. Nolite iudicare. et nō iudicabimini. hos loco nihil aliud precipi estimo. nisi vt ea facta dubia que sunt. quo animo fiant. me liorem ptem interpretemur. Vñ si sciendū q̄ dliber teneāt oia dicta et facta primi in meliorē ptem interp̄tari. nisi sint manifes ta mala. Apls Quo iudicio alium iu dicas. teipsum cōdemnas. Sed dicere⁹ vñ oritur q̄ aliq; ofūta que vident vl' an diunt de proximis. semp in malū inter⁹ pretantur. Respondeo q̄ ex duobus p uenit. primo qz ipi mali sunt. Vñ Chri so. sup Matth. Omis homo fm se aliū existimat. Idem Sicut difficile aliquez suspicatur malū. q̄ bonus est. sic difficile aliquem bonū qui malus est. Secundō quia male afficit ad illum quem iudicat. Aug⁹. Certum est q̄ de malo incerto ne minem iudicarem quē tanq̄ meipm diligerem. sed etiā defenderem. et excusarem q̄ d̄ū in publicū nō p̄diret. Sed qz cha ritatem p̄didimus. facilius alterutrū iu dicamus. Et ergo ois qui facilr alteriz iudicat ostendit se vacuum a gra dei z a charitate primi. Sed q̄ bona suspicatur de primis est signū p̄fectus z bonitatis Gregorius in moral. Quanto vos in bono p̄ficitis tanto etiā bona de alio sen titis. ¶ Tercia donū est donum scie ge gorlike küst. qđ donū prio docet seip̄m z cognoscere. i. q̄s'es q̄d fuisti z q̄ eris. hec. Cogita ergo vñ veneris et erubesce. vbi es ingemisce. quo properas z timesce. Jtē cognosce te p culpā actualē fieri ex ofum deo. sap. xiij. Odio sunt deo impi⁹ z ipi tas Ecci. xij. Altissimus odio habet pec catores. Jtē p culpā tris maledicit⁹. pō. Maledicti q̄ declināt a mandatis tuis. Et in sup debitor mortis eterne. pō solū tpalis vt iumentū. Ezech. xviij. Anīa q̄ peccauerit ipa morietur. Sed etiā vso co gnosce q̄ gra facit hoiem filiū dei z here dez. Apls ad Rho. viij. Si filij et here des. Jtē facit hoiem bonū. pō. Beatus pls cuius est d̄ns deus eius. Jtem gra facit hoiem bñdictum. Deut. xxviij. Si preceptā mea audieris bñdictus eris in ci

uitate benedictus in agro ⁊c. et hoc ergo no le noiabit deus bonos q̄ ad dexteram eius erūt dicens Math. v. Venite benedicti patris ⁊c. Scdo docet donū scientie cognoscere deuz. Primo inq̄ntum est creator tuus ⁊ tu creatura eius. vnō ps. Ipse fecit nos ⁊ nō ipi nos. et sic teneris et obedire tanq̄ tuo creatori. Secundo inq̄ntum dñs tuus ⁊ tu seruus eius. ⁊ sic teneris ei fideliter fruire tanq̄ fidelis seruus dño suo. Tercio inq̄ntum ip̄e pater tuus et tu filius eius. et sic teneris ei exhibere honorem et reuerentiam. Quarto inq̄ntum redemptor tuus. et sic teneris eum diligere. Job. xv. Maiorem autem charitatem nemo habet vt aliam ⁊c.

Quinto inq̄ntum futurus iudex tuus ⁊ sic eum timere debes in oīb⁹ verbis et factis. siue comedendo siue dormiendo

F Tercio donū scie docet cognoscere primos. Quōo oēs homines. tam diuites tam pauperes q̄ nobiles sunt siles in quattuor. Primo eiū homines sunt siles ex pte ꝓncipij. qz oēs ab vno deo ⁊ de eodē luto formati sunt. et oīes nudi ⁊ pauperes nati. Job. xxiij. Ecce me fecit deus sicut ⁊ te. et de eodem quoq̄ luto formatus sum. Sap. vij. Nemo ex regibus alit habet natiuitatis initiū. Secūdo sumus siles ex pte medij. qz oēs mortales ⁊ breuis vite tam diuites q̄ pauperes. Ecclesi. v. Omnis potentatus breuis vite. Job. xiiij. Breuis dies hois sunt. Tercio ex pte finis. qz oēs in eandē mortem putredinem reducimur. Job. xvij. Putredini dixi pat⁹ meus es ⁊c. Hoc ꝓz in ossibus mortuoꝝ. qz ibi nulla est distinctio ier nobiles ⁊ ignobiles. Quarto ex pte iudicij. qz oīes sub vno iudice rationem reddere cōpellūtur. ꝯ ad Ebreos ix. Oīes nos manifestari oportet ante tribunal xp̄i vt referat ⁊c. Et actum. ⁊. Ipse est q̄ ꝓstituit⁹ est a deo iudex viuorum ⁊ mortuoꝝ. ⁊ cū hanc equalitatem cognoscimus. nunc nos mutuo diligere debemus. ⁊ vnus alium nō spernere. Vñ Brago. Oēs fratres sumus vnius imperatoris potestate conditi et sanguine ipsius redempti. ⁊ idcirco frēs nros q̄ uis pauperes ⁊ abiectos in nullo despicere debemus Augu. de doctrina christiana Ego nō interrogo te sericatū pauperem ⁊ panosum. nō quales in vestibus sitis, sed quales nati fueritis. ambo certe nudi ambo infirmi. ambo vitā miserā ducētes et ab ob hoc ambo plorantes q̄m nascemini infantes Et illud domū expellit inuidiam que est ꝓtraria charitati. quis gaudet de malis et ꝓsperis tristatur de bonis quod est diabolicū. q̄ inuidi sunt q deo maledicti Esa. v. Ve vobis q̄ dicitis bonū malū ⁊c. et tales inuidi sunt filij diaboli. qz sicut charitas est signū filioꝝ dei Vñ Job. xiij. In hoc cognoscent hoies q mei estis discipuli si dilectionē habueritis. Sic inuidia est signū filioꝝ diaboli. G Quartū donū est donuz fortitudinis. i. gotlich sterckt. Vbi sciendū q deus nō querit fortitudinē corpis. sed spiritus. vñ Hiemie. viij. Gaudiū eiū domini est fortitudo nostra. Et notandum q spūssanctus ꝓ donuz fortitudis tripl̄r ꝓfert hoiem. Primo in tollerādo aduersitates patienter. i. Thessa. v. Patientes estote ad oēs. H Sed diceres qūo acq̄ram mihi patiam in aduersis Rūdeo q ꝓncipal̄r sunt tria q̄ inducūt ad patiam Primū est. qz cū petis tuis pl⁹ meruisti Mō petō nequaq̄ petitur aut h̄ aut i futuro puniet. Ergo modicū in pūti libent pati oēs ꝓ purgatorio ⁊ petis tuis Scōm q xp̄s maiora sustinuit ꝓ te. q̄ tu eris ꝓ eo aliq̄d modicū pati debes. Bre. Si passio xp̄i ad meoriā reducit nihil est qd nō eq̄ alio tollerat. Terciū est qz tribulatio ē via ad celū Act. xiiij. Per multas tribulatōes oportet nos intrare regnū dei. Insup tribulatiōes ⁊ infirmitates augmētant ꝑmium eternum. Math. v. Gaudete in illa die. supple tribulatōis. q̄m merces vra multa est in celis. vñ Hiero. in epla Libent nūc tormēta patior vt fuga mihi fuet glia. Mō q̄is aliquem dolorē patienter sustinet. etiā si

mulesies dolorē sentires in oculo vl' dentibus p qualibet vice eternuz premiū possidebis. Et illud premiū excedit oēs tribulatiōes. Apls Roma. viij. Nō sūt dignę passiones tē. Secundo ꝓfortat nos spūssctūs p hoc donū ad vincendū dyabolū Jac. iij. Resistite diabolo t fugiet a vobis. Jterz ad contēnendum mūdum. Jacobi. iij. Amicicia huius mūdi inimicicia est dei. qz amicus huius seculi inimicus est dei. Ista verba sunt multum terribilia amatoribus huius seculi. quia nemo pōt duobꝰ dñis seruire Sed diceres qūo vincitur mūdus. hoc docet Augu. dicens. Cōcupisce qđ ꝓmisit omnipotēs et pauesce pō minat omīs et sic vilescit ois mūdus. Tercio cōfortat ad operandum bona opa. Vnō Jobis. ix. Operari oportet donec dies est. qz venit nox dum nemo pōt operari. Nota in sensato dist. xxxiij. in quarto ꝓncipali lra. x. Aug⁹. Jnutile ē hoc tpe viuitur nisi ad acquirendū meritū laborē. q in eternitate remuneret. qz o pabona oznāt aiam t cō comitant aiam cum oēs amici eam deserunt Apoca. xiij. Opa enī illoz sequuntur illos. Et ꝓ his tūc remuneramur in vita btā. quia deus reddet vnicuiq; ſm opa sua. Hiere. Vnusquisq; ꝓ opibꝰ suis mercedem accipiet. Vñ Bern⁹. Si labor terret merces inuitet. Vnusquisq; ei ſm opa suū laborem mercedē accipiet. Et sic hoc donū expellit accidiaz que est mater acquicie. Aug⁹. Scioſtras sine dei timore magistra nequicie est. vnō Leo papa in sermone. Non dormientibus promittit regnum. nec ocio t delicijs tepentibꝰ beatitudo eternitatis ingerit. ¶ Quintum est donū ꝓsilij. i. gotlich rayt. Nota qz spūssctūs vult q a tribus debemus querere ꝓsiliū Primo a deo. vñ Thob. iij. Benedic deū t pete ab eo vt viā tuā dirigat. t oia consilia tua in ipo p manent. Eccli. xxxij. In oibus deprecare cōsilium altissimi. Et hoc ꝓsilit Salomō dicens. Cōsiliarius vnus sit de milleno meo cius. Vñ Esa dicit. Vocabit ꝓsiliarius deus fortis. Secūdo querere debemus a primo ꝓscientioso t discreto et timente deum. Quia si nos indigni sumꝰ vt deus nobis imediate ꝓsulere sicut fecit coiter bonis t ꝓfectis hoibus. tunc q ramus ab hoibus quibꝰ inspirat que nobis facienda sunt. quia deus operatur per mediū. Exemplū de paulo q dixit. Domine quid me vis facere. Et vox rñdit. Surge t ingredere ciuitatē t dicetur tibi quid te oporteat facere Et tp̄s apparuit ananie t misit eum ad paulū. cum tū tp̄s p se potuit sibi manifestasse qđ eum oportet facere. Sciendū tñ q signāter cōsiliū querere debemus a frātis t cōscientiosis qui hñt sciam t bonā vitā t nō a dissolutis t male vite Vñ Ambꝰ. de officijs. li. ij. Quis vtilē iudicet aliene cause quē videt inutilē vite sue. vñ Ecci. xiij. Qui sibi nequā est cui bonus erit Tercio debemus querere cōsiliū a ꝓscia ppria. Eccli. xxij. Omnia fac cū ꝓsilio. t post factū nō penitebis. qz sicut quis vellet alijs cōsulere. sic t sibijpsi debet facere. ℞ Et illud donū spūssti expellit auariciā Et hoc fit qñ spūssctūs p donuz cōsiliū ꝓsulit terrena despicere et celestia appetere. quia terrena modicum valent in pñti vita. quia solū ad sustentationem corporis in morte nihil pſunt. Prouerbi. xi. Non pderunt diuitie in die vltiōis. Jterū quia nō possunt transferri ad aliud seculum Job. j. Huius cuz dormierit nihil secum auſert. Item post mortē sepⁱ nocent multis qñ redditurꝰ sunt rōnem de ipsis qūo lucrata sunt. qūo possessa. et qūo expensa sunt vsqz ad nouissimum q dranten. Sed spūalia bona q ad ecclestia pducūt sunt apprenda. quia nihil vtilꝰ in hac vita. Et hoc fit qñ facit opa nostra meritoria. Item in morte. qz facit hoiem feliciter mori. vnō Beati mortui qui in dño moriunt. immo facit ipsam mortē ꝓciosam. Vñ ps. Pretiosa in cōspectu dñi mors sc̄oꝝ eius. Jterū pⁿ mortem. qz eternā gliam tribuit. vñ Bern⁹. in epl̄is Bona mors iusti ꝓpter requi-

em.melior ꝓpter nouitatem.optima ꝓ
pter securitatem Damascen.iiij. Dors
sancto⁊ somnus magis est ꝙ mors.la
borauerunt enī in pñti seculo vñ viuunt
in seculū. ℒ Sextū donū est donū
intellectus.i.gotlych verstantenis. Per
illud donū spūssanctus docet nos intel
ligere deū in nobis ⁊ in creaturis. Nam
per magnitudinē⁊ latitudinē huius mū
di potentiā dei agnoscimus ꝙ ipe est oi
potens.qō parz in hoc cū posset adhuc
infinitos mūdos ex sua potentia creare.
Item ꝙ decoꝛem ecli mundi et creaturā
rum sapientiam dei intelligimus Item
ꝙ bonitatem ⁊ vtilitatem creaturarū bo
nitatem dei intelligimus.ergo quādo vi
des aliqua pulchra.et gustas dulcia.per
hoc intelligere et cogitare debes eterna.
Bern. Dulcedo oīm creaturarum si ꝙs
iuste aduertit.nihil est aliud nisi ꝙ ad il
lam eternā dulcedinē nos inuitat Et il
lud donuz expellit petīm gule.quia ꝙ do
num spūssancti sumimus cibū ⁊ potū.⁊
vtimur creaturis dei ad honorē ipsius ⁊
vtilitatez nostrā.Et sic resecatur fugitiui
tas gule. ℣ Septimū donuz est
donum sapientie.i.gotlych wisheit. Et
sciendum ꝙ sapientia ꝺr quasi sapida sci
entia.et ꝙ hoc donū spūssanctus dat no
bis sapꝛe celestia que dulcedo precellit
oēm dulcedinē totius mūdi Vñ Basi.
O dulcedo mellifua dulcedo miranda
ꝙ dulcis es in meditatione.sed dulciꝛ
in oꝛatione.dulcissima in contēplatiōe Sz
sup dulcissima in beatitudine.immo tan
ta dulcedo est in eterna patria ꝙ est inex
plicabilis et interminabilis.vnde tanta
est dulcedo.ꝙ si celsi aperirent.et minimū
gaudiuz alicuius sancti parui viderent
ꝙꝰ a nobis remota sunt.tamen totus
mundus sufferre nō posset Si possibile
esset tunc nullum eoꝛ adeo triste esset ḳn
letificaretur.nec aliqua pena tam amara
quā homo sentiret fuit ignem siue aquā
bullientē.immo nec ipam mortē corpo
ralem.Quid cūc erit cū nos illic veneꝛy
mus ⁊ cū deo ⁊ ommibus sctis gaudebi
mus.Deum videre est ita delectabile ꝙ
Augustinus dicit ꝙ potius vellet esse in
inferno ⁊ deū videre.ℨ in celo ⁊ eius vi
sione carere.re. Vñ ps.Quoniam mille
anni ante oculos tuos tanꝙ dies hesteꝛ
na que preteꝛyt.Et illud donuz expellit
petīm luxurie.qz fm Gregoꝛiū.Gustato
spiritu desipit omnis caro.Augusti.
dicit sic Gaudiū diuine dulcedinis non
degustas.si carnali delectatione coꝛ ma
culas.

¶ Tractatus de septem donis spiritus
sancti explicit. Et per consequens totus
liber Discipuli de eruditione christifide
liū.arte et expensis Conradi Fyrhaze.
iam denuo impressus Colonie. Iuxta
predicatoꝛes in vico vulgariter nuncu
pato die Stolckgas. Anno incarnatio
nis domice. M.CCCCC.ix Decimo
sexto Martij die.xv. Solepnium pū
ctum Arietis intrante